

Holy Bible

Aionian Edition®

Ts‘əxna miz
Tsakhur Azerbaijani Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as "The Purple Bible"

Holy Bible Aionian Edition ®

Ts'əxna miz
Tsakhur Azerbaijani Bible
Language: Tsakhur
North Caucasus, Azerbaijan

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 9/10/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Institute for Bible Translation, 2022

Formatted by Speedata Publisher 5.3.10 (Pro) on 12/3/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously and <https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Volunteer help and comments are welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation!* What is an *un-translation?* Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Ts'əxna miz at AionianBible.org/History

- 06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEPBible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
- 10/20/24 - Gospel Primer handout format.
- 11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
- 01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
- 03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
- 06/21/25 - 468 translations now available in 230 languages.
- 09/01/25 - 538 translations now available in 291 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Ts'etta	11
Qıgeepç'iy	128
Raq'ambı	183
Q'aanun q'öb'es	201
Rut	204
1 Şamuelin	213
2 Şamuelin	294
1 Paççahaşın	362
2 Paççahaşın	385
Sileymanın uvhiybı	390
Mə'əllim	395
Daniyal	413
Yunus	438
Malakiya	442

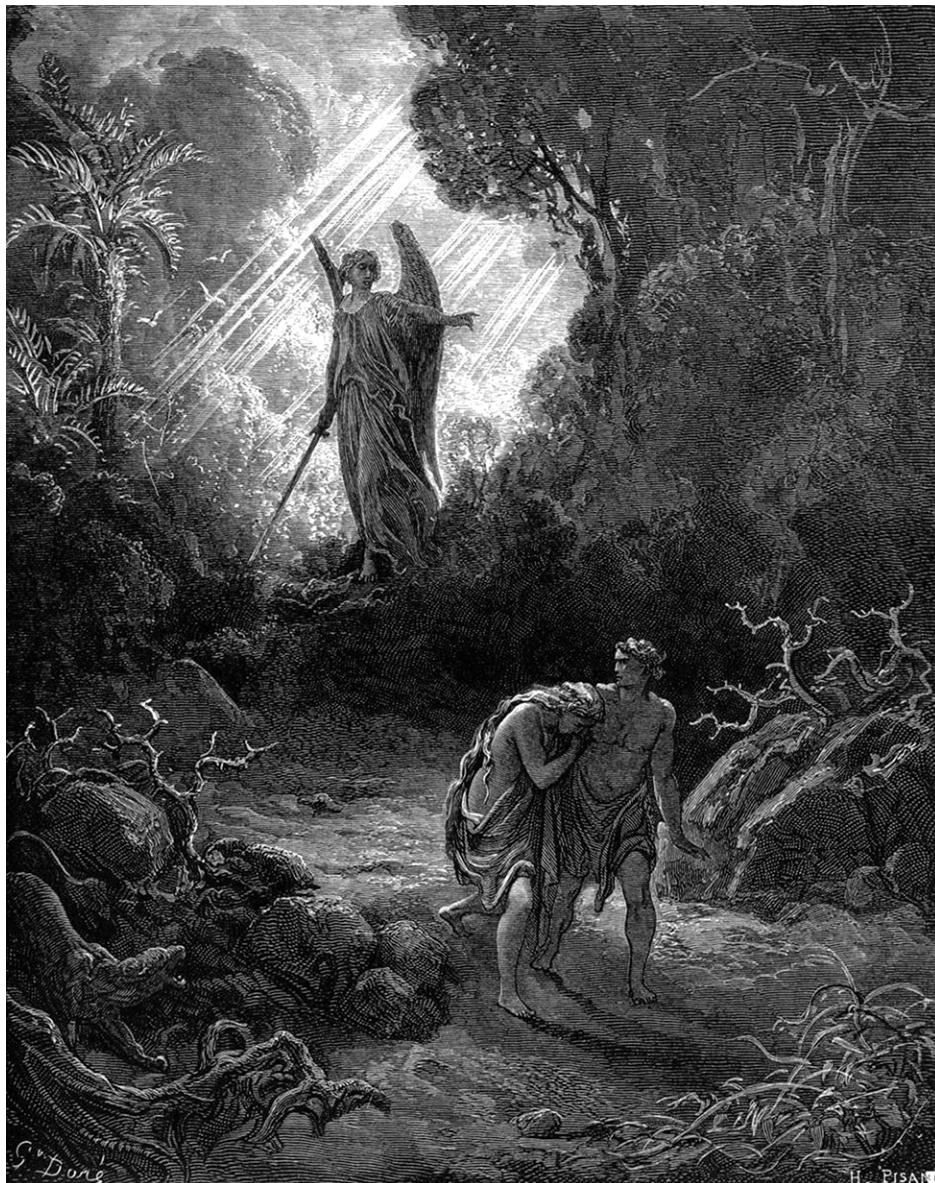
NEW TESTAMENT

Matta	451
Luka	534
Yəhyə	539
Cühüt'yaasış	605
Yaaq'ub	607

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

Mang'vee Eden bağne şargılqa g'oramışa'an malaaikariy gırçine suralqa iliyk'aran ts'ayikan

g'ilinc giyxhe i'mrene yivelqa əəna yəq avqecenva.

Ts'etta 3:24

Ts'etta

1 Ts'etta Allahee xəybıiy ç'iye itxın. **2** Ç'iye aq'vabıdena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun ciga miç'axdaniy vod. Allahın Rı'h xhyanbışıl ooadniy alycaxxva. **3** Allahee uvhuyn: «Hasre işix ixhecen». İşix ıxhayn. **4** Allahık'le g'acuyn, işix yugda vod. Qiyğa Mang'vee işix miç'axiyvalike cura'an. **5** Allahee işixis «yiğinyığ», miç'axiyvalis «xəm» dobı huvu. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in ts'ettiyn yiğ ıxha. **6** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbışde yı'q'nee arka vuxhecen, xhyanbı sana-sançıke cure'ecen». **7** Həməxüdud ıxhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, çık avuduniy oodun xhyanbı sana-sançıke cura'anbı. **8** Allahee mane arkays «xəv» do huvu. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in q'öd'esin yiğ ıxha. **9** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacigeeqa salecen, qeqquyn ciga g'acecen». Həməxüdud ıxhayn. **10** Allahee qeqquyne cigayk'le «ç'iye», xhyan sadıyne cigayk'leme «deryahbıva» dobı huvu. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **11** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyn aq'va xhinak qıxhecen: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivar aleyle'ecen, toxumbıd meyvabışde ad ixhecen». Həməxüdud ıxhayn. **12** Ç'iyeyne aq'vayn alabı aleyli'inbı: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivarid alyadiynbı, toxumbıd meyvabışde ad ıxha. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **13** Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in xhebid'esin yiğ ıxha. **14** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəəne arkee xəm yiğike cura'an işixbı ixhecen. Mançın fəsilbı, yiğbı, senbı hagvecen. **15** Hasre manbı xəə'ed işixbı ıxha,

ç'iyelqa gyatk'vecen». Həməxüdud ıxhayn. **16** Allahee q'ölle xədin işaretı hı'i: yiğinyiğ vuk'lek ıkkeecenga xədin işaretı, xəm vuk'lek vukkeecenga k'ının işaretı. Mang'vee xənebid hı'iynbı. **17** Allahee manbı xəane arkeeqa gitk'iniynbı, ç'iyelqa işix gehecenga, **18** yiğiy xəm vuk'lek ıkkeecenga, işixike miç'axiyvalla curee'ecenga. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **19** Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in yoq'ud'esin yiğ ıxha. **20** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbı nafas ileşsene karbışika gyatsts'ece, ç'iyeyl oo, xəə xətta şit'yar aleetxvecen». **21** Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'ın karbı, gırgıne curaylin baluğar, gırgın hadağvan nafas helen karbı, mançıka sacigee gırgıne curaylin gırgın xılıbışikan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **22** Allahee mançıs xayir-düə huvu eyhen: «G'adı geed qeetxhe, deryahbışedın xhyanbı gyatsts'e'e; şit'yarıd ç'iyeyne aq'val geed qeetxhecen». **23** Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in xhod'esin yiğ ıxha. **24** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyne aq'vayn gırgıne curaylin nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar ixhnecen». Həməxüdud ıxhayn. **25** Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'iyeyl hadağvan, gırgın nafas helen həyvanar itxhiniynbı. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **26** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Yişde k'op'yelyna, Şak akarana insan ixhanas. Hasre mang'vee deryahbışeene baluğaaşıs, xəəne şit'yaşaş, çavra-vəq'əys, gırgıne ç'iyeyne aq'vays, ç'iyeyl hadağvane gırgınçis xəbvalla hee'ecen». **27** Allahee insan Cune k'op'yeyl irxhın, Allahne k'op'yeyl irxhın, Adamiyiy zəiyfa ipxhın.

28 Allahee manbışis xayir-düə huvu, uvhuyun: «Vuxooxe
geeb qeepxhe, ç'iyeyn aq'va gyatsts'e'e, man vuşun
vod. Deryahbişeenе balugaaşis, xəəne şit'yaasıs, ç'iyeyl
hadağvane gırgıne nafas helençis eysivalla hee'e». **29**
Allahee uvhuyun: «Haane, ç'iyeyne aq'val toxum hoolen
ok'bıd-alafbıd, gırgıne yivaaşın meyvabı şos helenbı,
oxhnecenva. **30** Gırgıne ç'iyelyne həyvanaasıs, gırgıne
xəəne şit'yaasıs, gırgıne hadağvançıs – nençeeiy ı'mren
nafas vod, gırgıncıcad Zı oxhnecenva xhinakın ok'bı
helenbı». Həməxüdud ıxhayn. **31** Allahık'le g'ecen,
itxhının gırgın kar geed yugda vod. Xəm quvxha,
miç'eediy qıxha; in yixhıd'esin yiğ ıxha.

2 İnəxüd, xəybışınıy ç'iyeyn, maane gırgıne karan
itxhiniy ç'əvexhen. **2** Allahee yighıd'esde yiğılqameen
işbı ç'əvə'ənbı, yighıd'esde yiğıl, hi'yne işbışiker curxha
manzil haa'a. **3** Allahee yighıd'esde yiğıs xayir-düə huvu,
man yiğ mansa yiğbışike curuiyn, mane yiğl gırgın ha'an
işbı ç'əvü'i', manzil haa'a. **4** Xəybıyyıç'iyə itxhiniyle
qiygıyna gaf: Rəbb Allahee xəybıyyıç'iyə itxhiniyle
qiygıa, **5** ç'iyeyne aq'val ok'bıyyıç'iyə itxhiniyle
Allahee gyoğy g'ixdevuva, sayıd ç'iyee ezasda insan
deşva, mançıl-alla məxüd ıxha. **6** Xhyanıd ç'iyençeniy
əlqəən. Mane xhyaniked ç'yesin xhyannıy eyxhen. **7**
Manke Rəbb Allahee ç'iyeyne nyuq'vneke insan hi'i,
mang'une quşeqa ı'mrene nafasna uf üvxü. Həməxürur
insan üç'ür qıxha. **8** Qiyğa Rəbb Allahee şargılıyne Edenıl
sa bağ ezu, irxhınna insanır maqa gixhxhi. **9** Maa'ad
Rəbb Allahee ç'iyeyl uftanda g'ecen, ittun oxhanas
eyxhen meyvabınan xətta curayn-curayn yivar aleyli'i.

Mang'vee q'öble menne yivaaşik idyakarana yiv oozu: sa yivene meyvabıše i'mı'r hoole, mansançined meyvabıše yuguniy pisin ats'axhya'asın ats'al hele. **10** Bağış xhyan helena sa damaniy Edeneençe gyobatstse, mançeb mana yoq'ne cigeeqaniy bit'alooxhe. **11** Mançine sançin do Pişon vod. Mana bıkırne Xavila ölkayne hiqiy-allançeniy gyobatstse. Maa'ad k'inəəğə qı'ğəə. **12** İne ölkayn k'inəəğə yugun vod. İnyaa'ad yugun evanan gatraniy gıranna eke oniksib vooxhena. **13** Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bıkırne Kuş ölkayne hiqiy-allançeniy gyobatstse. **14** Xhebid'esde damayn do Dəclə (Tigir) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargile gyobatstse. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat). **15** Rəbb Allahee insan Edenne bağeeqa giyxhena, man ezu, çıkar ilekcecenva. **16** Rəbb Allahee insanıs əmr hav'u uvhuyn: «Bağeene gırgıne yivaaşın meyvabı iukkanang'a oxhanas əxə. **17** Saccu yuguniy pisin ats'axha'ane yivena meyva umooxhan, mana opxunne yiğil qik'asda». **18** Rəbb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ixhay yugda deşod, Zı mang'usda cus sik'ına sa kumagçiy ixhanasda». **19** Rəbb Allahee gırgın çolun həyvanarıd, xəən şit'yarid nyuq'vneke ha'a. Qiyğa Allahee manbı insanne k'anyaqa adaylenbı g'aces, mang'vee nəxdun dobıiyı mançıs heles. İnsanee nene həyvanıñ nen doyiñ gixhxhi, məxüdüd axvan. **20** İnsanee gırgıne çavra-vəq'əys, çolane həyvanaaşıs, xəəne şit'yaaşıs do hele, saccu cus sik'ına kumag ha'asda iveeke deş. **21** Mane gahil Rəbb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ixele. Mana nik'eenang'a, Rəbb Allahee mang'une müglene t'eleyna sa alyapt'ı, çin cigad çurunuka gyatsts'i'i. **22** Rəbb Allahee

insanike alyapt'lyne miglene t'eleke xhunaşşe irxhın.
Yicir insanne k'anyaqa qarı. **23** İnsanee uvhuyn: «İlekke,
ine yəqqees ixhavud! İna bark'v yizde bark'una vob,
Çurud yizde çurunun vod. Do „xhunaşşe“ ixhes, Mana
adamiyke alyart'uva». **24** Mançıl-allı adamee dekkiy yed
g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyyi xhunaşşe
sa vooxhe. **25** Adamiyyi cuna xhunaşşe – q'öyursana
ts'elebniy vob, manbişis mançile naş qexhe deşdiy.

3 Rəbb Allahee itxhinne çolune həyvanaşına, gırğınçile
hiyləgarna xoçeniy vob. Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: –
Hək'edane, Allahee şok'le bağeene yivaşaına nənçinacab
meyva umooxhan uvhu? **2** Zəiyfee xoçeyk'le eyhen:
– Bağeene yivaşaın meyvabı oxhanas əxə. **3** Saccu
bağne yi'q'neene yivene meyvabışde hək'ee Allahee
uvhu: «Mançike umoyxhan, mançık sumoot'a, deşxhee,
hapt'asınbı!» **4** Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: – De'iriş,
nəxübcab hapt'as deş. **5** Allahık'le ats'an, mane
yivena meyva opxhuniyng'a, vuşun ats'al geed qixhes,
yuguniy pisin ats'axhxha, Allah xhinne qeepxhes. **6**
Zəiyfayk'le g'ecen, mane yiven meyvabı oxhanasıd kara'ə
vod, ulesqadid yugda vod qöö, ats'al ıkkang'usud
ıkkanəxdid. Mançıl-allab məng'ee mana meyva qopxu
opxhanna. Qiyğab k'ane ulyorzulyne adamiys meyva
hoole, mang'veeyib ooxhanna. **7** Mane gahıl q'öng'ussana
ats'al qadayle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüd ixha
manbişe inciliyne t'eleke cos tanalqanbı ha'a. **8**
Manbişik'le yiğine serinne gahıl bağee iykarən Rəbb
Allahın niq' g'iyxhe. Manbı heepxı bağeene yivaşaına
yi'q'nee dyuguleebaxhe. **9** Rəbb Allahee Aadamlıqı

onu'u, qiyghanan: – Ğu nyaane? **10** Mang'vee eyhen: –
Bağeead yiğin niq' g'ayxhi, ts'eler ıxhal-allı qərq'i'n,
dyugulyxhana. **11** Rəbb Allahee eyhen: – Şavaane vak'le
ğu ts'eler ıxhay uvhu? Deşxhee, vas oxhanas q'adağa
hav'yne yivena meyvane opxhun? **12** Aadamee eyhen: –
Zaka sacigee yixhecenga, Ğu hiyvuyne xhunaşsee mane
yivene meyvayke zas huvu, zinab opxhunna. **13** Rəbb
Allahee zəiyfayk'le eyhen: – Ğu hi'iyn hucoon? Zəiyfee
eyhen: – Xoçeyn zi yəqqı'lə qığeyhi, zinab opxhunna. **14**
Rəbb Allahee xoçeyk'le uvhuyn: – Ğu in hi'il-allı, gırgıne
çavra-vəq'əyne, çolane həyvanaşine yi'q'nee bed-düə
alyapt'i: i'mi'rvolle vuxhnel habğı nyaq'v ooxhanas. **15**
Zı, yiğneyiy zəiyfayne əreeqa, vuşde kulyfatbışde əreeqa
duşmaniyvalla abçes. Şeng'une kulyfatin yiğne vuk'les
i'xəs, günab mang'une mi'q'les üvxəs. **16** Qiyğa Rəbb
Allahee zəiyfayk'le eyhen: – Vas vuxhnənang'a geeb
xəppa əziyyat hevles, uşaxar k'ovaka vuxas. Aadamee
valqa k'ırı gyaqqı vas ıkkiykanas, Meeb mang'veecab
xəbvalla vas haa'as. **17** Qiyğa Rəbb Allahee Aadamık'leme
uvhuyn: – Ğu xhunaşsel k'ırı alixhxhi, umooxhan uvhuna
meyva opxhun. Həşdeb val-allı nyaq'v bed-düə hav'u.
I'mi'rvolle zəhmətika ġu vasın g'ik nyuq'vnel ha'as. **18**
Mançın vas zazaayıy ġi'c'iy aleylya'as, günad, ġu ezuyne
ç'iyel hucooyiy alyadı man oxhanas. **19** Nyuq'vnelqa
sak'alasmee, ligayne şinika hi'iyn g'ik oxhanas. Ğu nyaq'v
vorna, mançıke alyart'uva, ġu nyuq'vnelqar sak'alasda.
20 Aadamee xhunaşseyn do Həva (i'mi'r) giyxhe. Mana
ç'iyeyne aq'val vuxhaynbışda gırgıng'una yed yeexhe. **21**
Manke Rəbb Allahee Aadamlıqayıy xhunaşselqa g'ekvayke

tanalınbı hi'ı, alya'anbı. **22** Qiyğɑ Rəbb Allahee uvhuyn: – Haane, insanık'le yuguniy pisin hucoo ıxhay ats'axhxha, yişda sa xhinne qexhe. Hasre ı'mrene yivena meyva qopxu umooxhancen, gırgıne gahbısısır ımaxvacen! **23** Vuc alyart'uyne nyuq'vnel işlemişxhecenva, Rəbb Allahee insan Edenne bağeençe g'e'eşsena. **24** Mang'vee Eden bağne şargılqa g'oramişa'an malaakariy gırgıne suralqa iliyk'aran ts'ayikan g'ılınc giyxhe ı'mrene yivelqa əəna yəq avqecenva.

4 Aadam xhunaşşe Həvayka g'alirxhu, mana vuxhne ayxu Gaabil (alyaart'una) uxu. Həvee eyhen: «Rəbbike zi insan pay xhinne alyart'u». **2** Qiyğɑ məng'ee Gaabilna çoc Haabil uxooxa. Haabil vəq'əbı uxhiyxhanna eyxhe, Gaabilir ç'iye ezana. **3** Sabara vaxt ılägevç'öyle qiyğɑ, Gaabilee Rəbbis ç'iyeyl alyadiynçike pay abayle. **4** Haabileyid ts'etta syurunee ıxhayne nekke yugne vəq'əbışike adayle. Rəbbəe Haabilir, Haabile adiynbid alyaat'anbı. **5** Gaabilir, Gaabilee adiynbid Rəbbəe alyaat'a deş. Mançıl-alla Gaabilis it'umba qəl vuxha, aq'va gyavaxana'a. **6** Rəbbəe Gaabilik'le uvhuyn: – Nya'a qəl haa'a? Nya'a aq'va gyavaxamı? **7** Nya'a, yugna iş haa'axhee, Zi ilydyabat'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, bınahın akkayne ögee gugu hav'u, ġu gozet ha'a. Mançın xuruş valqa vod, ġu mançıs xəbvalla haa'as vukkan. **8** Qiyğɑ Gaabilee Haabilik'le eyhen: – Qora çoleeqa vüqqəs. Maa'ad Gaabilee cöculqa xil g'ot'ul, mana gek'ana. **9** Qiyğɑ Rəbbəe Gaabilike qidghın hi'byn: – Çoc Haabil nyaane? Mang'vee eyhen: – Ats'a deş. Nya'a, zi çocuna g'aravulyne vor? **10** Rəbbəe eyhen: – ġu hi'byn hucoon?! Çocune eban ç'iyeençe Zalqa ona'a. **11** Mane nyuq'vnen

yiğne xileke k'yapk'ınna çocuna eb höögəs ghal aaqı.
Mançıl-allab ġu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a. **12**
G'iynyike şaqqa ġu nimee yugda ç'ije ezveeyid, mançin
vas ikkanəxüdün kar heles deş. Ĝu ciga deşda g'e'eşsuna
xhinne ixhes. **13** Gaabilee Rəbbik'le eyhen: – Yizda cazaa
ts'its'aa'asınçileb hexxaba vob. **14** Haane, Ĝu zi g'iyna
ç'iyeyne aq'valer g'e'eşsena. Valer dyugulyxha, zi ciga
deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qığeç'u, mang'veeyir zi
gik'asda. **15** Rəbbee mang'uk'le eyhen: – De'eş, şavaayiy
Gaabil gik'u, mang'uke yighne yəqqees qəl qığaahas.
Rəbbee Gaabililqa işaara giyxhe, mana qızaxxing'vee
gimek'acenva. **16** Gaabil Rəbbike ark'ın Eden bağne
şargıl – Nod eyhene cigeet axva. **17** Gaabil xhunaşşeyka
g'alirxhu. Mana vuxhne ayxu, Xanok uxu. Mane gahıl
mang'vee şaharniy alyaa'a. Şaharılqa, Xanokun, dixen
do giyxhe. **18** Xanokike İrad g'arayle. İradiker Mehuyael
g'arayle. Mehuyaelier Metuşael g'arayle. Metuşaeliker
Lemeke. **19** Lemeke q'öyre xhunaşşe hee'e.
Sang'i'n do Ada, mansəng'i'nid Tsillaniy vod. **20** Adee
Yaval uxu. Yaval çadıree aaxvanbışda, syuru havacenbışda
ts'erriyna insan ixha. **21** Mang'une çocun do Yuvalniy.
Mana lirayı dyuttyak' əlivxüna ts'erriyna insan ixha.
22 Tsillee Tuval-Gaabil uxu. Tuval-Gaabilee tuncıkeyiy
yivayke curayn-curayn əhtacbınıy ha'a. Mang'uqa Naama
eyhena yuçuniy vor. **23** Lemeke xhunaşşeeşik'le in uvhu:
«Adayiy Tsilla, zi eyhen g'ayxhe! Lemekin xhunaşşer,
yizde cuvabil k'ırı alixhxhe: Zak ciga hı'iynçil-allı zi sa
adamiy gik'u, zas i'xiynçil-allı zi gade gik'u. **24** Gaabilil-
allı yighne yəqqees qəl qığaahasxhee, Lemekil-allab

yights'ale yighne yəqqees qəl qığaahas». **25** Aadam meer xhunaşşe Həvayka g'alirxhu. Mana vuxhne ayxu, sa dix uxu. Mang'us Şet doyud gixhxhi, eyhen: «Gaabilee gik'uyne Haablyne cigeeqana Allahee zas meerna dix huvu». **26** Şetiqar sa dix eyxhe, doyud Enoş giyxhe. Mane gahil insanaşa Rəbbis i'bəədat ha'a giviyğal.

5 Aadamne nasılın taarix inəxüd vod. Allahee insan iyxhanang'a, mana Cuk akarara irxhin. **2** Mang'vee adamiyiy zəiyfa ipxhin. Manbışis xayır-düə huvu. İpxhinne yiğil manbışis «insan» do gixhxhi. **3** Aadamin vəşşe xhebts'al sen g'adiyng'a, cuk akarana, cune k'op'yeylna sa dix ıxha. Doyud Şet giyxhe. **4** Adam, Şet ixhayle qiyğa molyud vəşşe senna axu. Mang'uqa mebin dixbiyyiy yişbi vuxha. **5** Aadam yüks'üd vəşşe xhebts'al senna axu, qik'u. **6** Şetiqa vəşşe xholle sennang'a mang'us dix Enoş eyxhe. **7** Enoş ixhayle qiyğa, Şetee molyud vəşşe yighthille sen ha'a. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbi. **8** Şetee yüks'üd vəşşe yits'ıq'vəd sen hi'i, qek'a. **9** Enoşuqa yüks'əl sennang'a, mang'us dix Qenan eyxhe. **10** Qenan ixhayle qiyğa, Enoşee molyud vəşşe yits'ixhvad sen ha'a. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbi. **11** Enoşee yüks'üd vəşşe xholle sen hi'i, qek'a. **12** Qenaniqa yights'al sennang'a, mang'us dix Mahalalel eyxhe. **13** Mahalalel ixhayle qiyğa, Qenanee molyud vəşşe yoq'ts'al sen ha'a. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbi. **14** Qenanee yüks'üd vəşşe yits'ille sen hi'i, qek'a. **15** Mahalaleliqa yixhts'ale xholle sennang'a, mang'us dix Yered eyxhe. **16** Yered ixhayle qiyğa, Mahalalelee molyud vəşşe xhebts'al sen ha'a. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbi. **17**

Mahalalelee molyud vəşşe yüç'ale xholle sen hi'i, qek'a.

18 Yerediqa vəşşe yixhts'ale q'ölle sennang'a, mang'us dix Xanok ıxha. **19** Xanok ıxhayle qiyğa, Yeredee molyud vəş sen ha'a. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbi.

20 Yeredee yüç'üd vəşşe yixhts'ale q'ölle sen hi'i, qek'a.

21 Xanokuqa yixhts'ale xholle sennang'a, mang'us dix Metuşelax eyxhe. **22** Metuşelax ıxhayle qiyğa, Xanok xhebid vəş senna Allahne yəqqı'n ark'ın. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbi. **23** Xanokee xhebid vəşşe xholle sen hi'i. **24** Mana Allahne yəqqı'n ark'ın. Qiyğa mana Allahee insanaaşine yi'q'neençe Cusqa üç'ürra alyarat'a. **25** Metuşelaxıqa vəşşe molyts'ale yighille sennang'a, mang'us dix Lamek ıxha. **26** Lamek ıxhayle qiyğa Metuşelaxee yighid vəşşe molyts'ale q'ölle sen ha'a. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbi. **27** Metuşelaxee yüç'üd vəşşe yixhts'ale yüç'üd sen hi'i, qek'a. **28** Lamekıqa vəşşe molyts'ale q'ölle sennang'a, mang'us dix eyxhe. **29** Mang'vee dixin do Nüh (yik'bı huviy) gixhxhi, eyhen: «İne dixee, Rəbbe bed-düə hav'uyne ç'iyel, ts'its'a'ane əq'übəbişee, yişde işbişee şas yik'bı heles». **30** Nüh ıxhayle qiyğa, Lamekee xhod vəşşe yüç'ale xholle sen ha'a. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbi. **31** Lamekee yighid vəşşe yights'ale yighille sen hi'i, qek'a. **32** Nühüs xhod vəş sen qalessə, mang'us Sam, Ham, Yafəs donan dixbı vooxhe.

6 İnsanar ç'iyeyne aq'val geeb qeebaxheng'a, manbışis yişbi vuxooxa, **2** manbışde yişbişda micagiyvalla malaaikaşaşık'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenayiy məng'i'ke xhunaşşə hee'e. **3** Rəbbe eyhen: – Yizin

Rı'h insanee gırgine gahbışis deş vod. Manbib gırgine gahbışısınbı deş vob. Manbışis huvuna i'mi'r vəşşe g'ane senile hexxaba vuxhes deş. **4** Malaakaşa insanaaşin yişbi haa'ane gahılıb, mançile qiygiyne dövurbışılıb məxbın ç'ak'ın insanar ç'iyeyne aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avaalıyne dövrun kuşdukurar, qıvaats'an insanar vuxha. **5** Rəbbik'le g'ecen, ç'iyeyne aq'valyne insanaaşine ək'lee, fikree pisvalla hav'uy vob. **6** Mang'vee aq'va gyavaxan ha'a. Ç'iyeyne aq'valqa insanar ipxhınva, mang'un yik' gyroyxhan. **7** Rəbbeey eyhen: – İpxhının insanar ç'iyeyne aq'vayle havaakal haa'asınbı. Man insanaaşika sacigee həyvanaşined, ç'iyeyl hadağvançined, şit'yaşined vuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhınva Yizin yik' gyotxhan. **8** Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa. **9** Nühün taarix inəxüd vod: Nüh qorkuna, məttin yik'nana cune nasilee insan ixha. Mana Allahne yəqqı'lyniy vor. **10** Nühüqa xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs. **11** Allahne ulele dyunye g'e'exhxhan, pisvalin gyayts'e. **12** Gırgın insanar qopkune yəqqı'le qığEEPÇ'iynbı. Allahik'le g'ecen, dyunye badalxha vod. **13** Allahee Nühük'le uvhuyn: – Yizde ək'ele gırgınçin q'omid hitxır. Dyunye manbışde pisvalika gyatsts'i. Mançıl-allab Zı manbı ç'iyeyne aq'vayka sacigee havaakal haa'as. **14** Vas goferne yiveke sa gamı he'e. Ad gozeer hı'i, adğançed, g'adğançed yivena mızla qabğvee. **15** Gamı inəxüd he'e: mançına xiliyyalla xhebid vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axtivallab xhebts'al xilekkum vuxhecen. **16** Gamiyne ooğançe sa xilekkum avud g'uly he'e. Mıgleked akka gixhxhe. Gamiyka avubna, yı'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen. **17**

Zı ç'iyeyn aq'va q'ifrimika qadiyne xhinuka alyaat'asin.
Xəək avudun nafas alyaat'an gırğın kar hakkal ha'asın.
Ç'iyeyne aq'valin gırğın kar qık'asın. **18** Zı mugaavile saccu
vaka ha'a: ġu dixbışika, xhunaşşeyka, sossaaşika sacigee
gameeqa ilqec'e. **19** Vaka üç'üdda axvecenva, gırğine
həyvanaşike nafas helenemeene karbışike q'öblena,
vughulyna-xhuvulyna, gameeqa aleet'e. **20** Q'öblena
gırğine shit'yaşike, həyvanaşike, ç'iyeyl hadağvançike
vasqa qales, üç'üdda axvecenva. **21** Vasqa oxhanas
eyxhençike vasınıd, çisinid se'e. **22** Nühee gırğın kar
Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7 Rəbbəe Nühük'le uvhuyn: – Xizanika sacigee gameeqa
ilqec'e. Yizde ögee, vale qorkuna ine nasilee deşor. **2**
Dyunyeyne aq'vayle cins g'its'maaq'vancenva məttine
həyvanaşına yighible q'öblena, xhalyne həyvanaşına
vughulyna, xhuvulyna alept'e. Gırğine xəəne shit'yaşınab
yighible q'öblena alept'e. **4** Yighne yiğilee, ç'iyeyne
aq'valqa yoq'ts'al yiğnayıy yoq'ts'al xəmna gyoğiy
gyoğa'as. İtxhının nafasnan gırğın kar ç'iyeyne aq'vayle
hakkal ha'asın. **5** Rəbbəe Nühülqa nəxübiy əmr hav'u,
mang'vee gırğın kar həməxüdud hi'iyn. **6** Ç'iyeyn
aq'va q'ifrimika qadiyne xhinen alyaat'uyng'a, Nühüqa
yixhid vəş sen ixha. **7** Nüh, cuna xhunaşşe, dixbi,
sossal sacigee xhyanike g'attivxhanasdemee gameeqa
ilqeebaç'enbi. **8** Allahee Nühük'le uvhuyn xhinne, məttin,
xhalin həyvanar, shit'yar, gırğın ç'iyeyl hadağvanbi q'oble-
q'öblena, vughulynayıy xhuvulyna, Nühüka gameeqa
ilqeedaç'enbi. **10** Ç'ye yighne yiğile q'ifrimika qadiyne
xhinen alyaat'an. **11** Nühüne i'mrene yixhid vəş'esde

senne, q'öb'esde vuzanee yits'iyihad'esde yiğil məxdun
q'ifrimikan gyoğiy gyooğa giygal, ittehesu, xəən g'uleppi
aaqı. Gırgıned k'oralybışeençe xhyan i'xi'yxə giygal.
12 Yoq'ts'al yiğna, yoq'ts'al xəmna gyoğiy gyoğu. **13**
Mane yiğil Nühüka sacigee cuna xhunaşşe, dixbı Sam,
Ham, Yafəs, con xhunaşşer gameeqa İlqeebaç'enbi. **14**
Manbışika sacigee gırgın həyvanar: çavra-vəq'ə, çolun
həyvanar, şit'yar, gırgın ileedaxvanbı, ç'iyeyl hadağvanbı,
gameeqa İlqeedaç'enbi. **15** Gırgın nafas ileşşenbı q'obləna
Nühüka gameeqa İlqeeç'u. **16** Allahee Nühük'le uvhuyn
xhinne, gırgıne həyvanaşına vughulynayiy xhuvulyna
qabı. Manbışiqad qihna Rəbbeə gamıyn akka qa'an. **17**
Q'ifrim gibgılıyn yoq'ts'al yiğ ixhamee, xhyan geed qıxha
gamı ç'iyeyle haly'etçuyn. **18** Xhyan geed ooqa İlqec'e,
gamid xhinene aq'val i'giykar giygal. **19** Geed qıxhayne
xhyanın, nekke axtın suvabıd çık avud g'alya'a. **20** Xhyan
yits'ixhvalle xilekkumna suvabışile axtı qexhe. **21** Ç'iyeyne
aq'valin gırgın kar: şit'yar, çavra-vəq'ə, çolun həyvanar,
hadağvanbı, insanar, nafas ileşşen gırgın qeek'an. **23**
Rəbbeə ç'iyeyne aq'valin nafas ileşşen gırgın kar hakkal
ha'an: insanaaşile otçu, çavra-vəq'ə, hadağvanbı, xəəne
şit'yaşaılqamee nafas ileşşen gırgın kar gek'an. Saccu
Nühiy gameebinbı üç'übba axva. **24** Xhyan ç'iyeyne aq'val
vəşşe xhots'al yiğna geed qıxhayle qiyğa,

8 Allahee Nühür, Nühüka gameedin gırgın çolun
həyvanar, çavra-vəq'ə yik'el qalya'an. Allahee ç'iyeyne
aq'valqa ablyav'uyne mitsika xhyanbı k'il qeedaxhe giygal.
2 Allahee k'oralybıyyi xəən g'uleppi ut'uma'anbı, gyoğiy
ulyoyzaran. **3** Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'exhxhe giygal.

Vəşşe xhots'alyne yiğile xhyan k'il qexhe. **4** Yighib'esde vuzane yits'ı yihad'esde yiğil gamı Araratne suvabışıl ulyoyzaran. **5** Yits'ıd'esde vuzalqame xhyan k'il qexhe. Yits'ıd'esde vuzane ts'ettiyne yiğil suvabışın vuk'ulybı g'ece giygal. **6** Nühee yoq'ts'alyne yiğile vuce hı'iyn gamıyn g'uly aaqı, **7** qən g'avku. Xhyan qeqqvasme, qən ulyooxa, hapk'ın qavayle vuxha. **8** Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'xhay ats'axhxhesdemee, ine yəqqee Nühee qı'nerke g'uxoole. **9** Qi'nerkeyk'le givxasın ciga iveeke deş, ç'iyə xhyanın aqqı eyxhe. Mana Nühüsqa gameeqa siviyk'al. Xı́l hotku Nühee qı'nerke avqu, gameeqa abaççe. **10** Yighille yiğ ilgeç'uyle qiyğa, mang'vee qı'nerke sayib g'ookana. **11** Exhalqana qı'nerke mang'usqa sapk'ılıyng'a, mançe k'uxhee xhinakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühük'le ats'axhen, xhyan ç'iyeyne aq'vayle ts'its'xha vod. **12** Yighille yiğ ilgeç'uyle qiyğa, mang'vee sayib qı'nerke g'ookana, mane yəqqee mana mang'usqa siviyk'al deş. **13** Ts'eppiyne vuzane ts'ettiyne yiğil Nühüne i'mrene yixhid vəşşe ts'ettiyne senee ç'iyeylin xhyan qeqqvan. Nühee gamıyn oodun ciga qottuliyng'a, ç'iyə qeqqu g'ece. **14** Q'öb'esde vuzane g'ayi yihad'esde yiğis, ç'iyə bikırda qeqqvan. **15** Allahee Nühük'le uvhuyn: **16** – Ğu yiğne xhunaşşeyka, dixbışika, sossaaşika sacigee gameençe qiğeç'e. **17** Vaka sacigeedin gırGIN nafas ileşşenbi, şit'yar, həyvanar, ç'iyel hadağvanbi g'aqa qiğ'e. Hasre ç'iyeyne aq'valqa aykkəcen, g'adı geed qeetxhecen. **18** Nüh cune xhunaşşeyka, dixbışika, sossaaşika sacigee gameençe qiğeç'ena. **19** GırGIN həyvanar, hadağvanbi, şit'yar, ç'iyene aq'valin nafas ileşşen gırGIN kar çıKA sacigeedinçika

gameençe qıqeç'e. **20** Nühee Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Mançıl mang'vee gırğine məttinə həyvanaşike, şit'yaşike, gyooxhan ha'an q'urbanbı alya'a. **21** Mançın yugun eva Rəbbis i'xi'mee, Mang'vee cune yik'ee inəxüd uvhu: – K'ilybanançile otçu insanaşın fikribi yugunbı eyxhe deş. Manbışıl-alla sayib ç'iyeyəs bed-düə haa'as deş. Həşde hı'iyn xhinne, gırğın nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş. **22** Dyunye ixhaylette, Ezuy-qiyşılıy, g'üməəlamik'aala, G'i'l-q'i'dim, xəm-yiğ Ç'əvxhes deş.

9 Allahee Nühüsiy Nühüne dixbışıs xayir-düə huvu, manbışık'le uvhuyn: – Vuxoxu geeb qeepxha ç'iyeyn aq'va gyatsts'e'e. **2** Ç'iyeylin gırğın həyvanar, xəədin şit'yar, hadağvanbı, deryahbışeedin baluğar şole qəq'ənasınbı, manbı vuşde xileqa quvu. **3** Nafas ileşşen gırğınbı şos oxhanas ixhecen. Nəxüdiy Zı şos şenke ç'iyel alyadıy oxhanas huvu, həşded manbı hele. **4** Saccu mançın çuru ebaka umoyxhan, mançee ri'h vodun. **5** Şavaayiy vuşda eb k'yav'u, şu i'mreke hav'u, mana həyvan vuxheeyib, insan ixheeyir Zı hi'sab qeqqasın. **6** Şavaayiy insanna eb k'yav'u, Mang'unab eb insanne xileke k'yavaak'anas. Allahee insan Cune k'op'yel irxhimil-allı. **7** G'abı geeb qeepxhe. Ç'iyene aq'valqa avkke, hexxeepxhe. **8** Qiyğa Allahee Nühük'leyiy cune dixbışık'le uvhuyn: **9** – Şoqab, şole qihniyne vuşde nasiqliqab, gameençe qıqeç'uyne gırğine nafas ileşşençika: şit'yaşika, çavravəq'əyka, çolune həyvanaşika Zı mugaavile haa'a. **11** Zı şoka inəxtübna mugaavile haa'a: sayid incile qiyğa q'ifrimika qadiyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacigee nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş. **12** Allahee uvhuyn:

- Yizda şokana, şoka ıxhayne gırgıne nafas helençika hav'uyne gırgıne gahbişisde mugaavileyn işaara in ixhes: xəybışeeqa gyuvxhuna Yizda xənevur. **14** Zı xəybışeeqa buludbı qali'iyng'a, buludıka sacigee xənevur g'yavaales, **15** manke Zı şokayiy, gırgıne nafas helençika hav'une mugaavileyna fikir ooxhanas. Sayid nafas ileşşenbı hakkal ha'asın q'ıfrımika xhyan qales deş. **16** Mısayiy xənevur qığevç'u, Zı mançıqa ilyakkı, ç'iyene aq'val nafas helene gırğıncıka hav'una gırgıne gahbişisda mugaavile yık'el qavaalyaa'asda. **17** Allahee Nühük'le meed eyhen: – Yızın ç'iyeyne aq'val gırgıne nafas helençika hav'uyne mugaavileyna işaara haane. **18** Nüh cune dixbışika, Samika, Yafəsika, Hamika gameençe qığeç'una (Kana'an Hamna dixniy vor). **19** Mana xhebırsana Nühün dixbınıy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhının gırgın insanar manbışike g'abı. **20** Nüh giygalna man cigabı eza. Qiyğa mang'vee maqa t'imilen bağ adaççe. **21** Mang'vee çaxır ulyodğu, p'ıyan qıxha, cune çadıree ts'eler g'ilexha. **22** Kana'anne dekkik'le Hamik'le mana ts'eler g'acu, g'aqa qığeç'u, mançine hək'ee q'öne cune çocuk'le eyhen. **23** Sameeyiy Yafəsee tanalqan kar alyaat'u, cone migabışılqa atçu, yr'q'ı'hiyna aqa ikkeepç'i, dekkine ts'elene tanalqa adaççe. Manbışe aq'vabı menne suralqa sak'al hı'ı ıxha, dek ts'eler g'imececeva. **24** Nüh culqa qarımee, k'ınne dixee hı'byn ats'axhxha, eyhen: **25** – Kana'annıs bed-düə vuxhena, cune xınibışde həmbalaası həmbal ixhena. **26** Mang'vee meed eyhen: – Rəbbis, Samine Allahıs, şukur vuxhena, Kana'an Samis həmbal ixhena. **27** Allahee Yafəsin cigabı geed qa'anbı, cune çocune Samine çadirbışee axvana.

Kana'anır Yafəsіs həmbal ixhena. **28** Nühee q'ifrimile
qiyğa xhebid vəşşe xhots'al sen ha'a. **29** Nühee yüks'üd
vəşşe xhots'al sen hi', qek'a.

10 Nühüne dixbışın Samın, Hamın, Yafəsin nasıl
inbı vod. Q'ifrimile qiyğa manbişis dixbı vooxhe. **2**
Yafəsin dixbı: Gomer, Magog, Maday, Yavan, Tuval,
Meşek, Tiras. **3** Gomerin dixbı: Aşkenaz, Rifat, Togarma.
4 Yavanın dixbı: Elişa, Tarşış, Kittim, Dodanim. **5**
Manbişiked adabişeeiy deryahbışde migilybışee axvan
milletbı qadı. Manbı cone cigabışeeqa ehevku, avayk'an.
Manbışde gırğınbışıqa cona nasıl, cona miz vuxha. **6**
Hamın dixbı: Kuş, Misir, Put, Kana'an. **7** Kuşun dixbı:
Seva, Xavila, Savta, Raama, Savteka. Raamayn dixbı:
Şevayiy Dedan. **8** Kuşus Nimrod donana sayır dix
eyxhena. Mana ç'iyene aq'valyna ts'erriyna qıvaats'ına
vuk'lek vukkekana ixha. **9** Nimrod Rəbbine ögiyl yugna
k'onay ixha, mançıl-allad milletne yı'q'nee «Rəbbine
ögiyl Nimrod xhineena yugna k'onayvaniy» eyhe. **10**
Nimrodne paççahiyvaleedin ts'ettiyn şaharbı inbiniy
vod: Baabil, Erek, Akkad, Kalne. Mane şaharbışın gırğınbı
Şinarne ölkeeniy vod. **11** Mana ine cigabışeençe Aşşurne
cigabışeeqa ark'ın, Nineva, Rexovot-İr, Kalax eyhen
şaharbı ali'. **12** Sayıb mang'vee Ninevayneyiy Kalaxne
yı'q'neena Resen eyhena xəbna şahar alyav'u. **13** Misirike
g'adiyn nasıl inbı vod: Ludbı, Anambı, Lehavbı, Naftuxbı,
14 Patrusbı, Kasluxbı (manbişike g'abiynbı Filiştinbı
vobunbı), Kaftorbı. **15** Kana'anike g'abiynbı inbı vob:
ts'erriyna dix Sidon, Q'et, **16** həməxbıb Yevusbı, Emorbı,
Girgaşbı, **17** Q'ivbı, Arqbı, Sirbı, **18** Ervadbı, Tsemarbı,

Xamatbı. Qiyǵa Kana'anın nasılıbı hiqiy-allane cigabişeeqa ehekka. **19** Kana'anbişin cigabı Sidonule Gazzayne k'anene Gerarılqamee, Sodomılqamee, Homoralqamee, Admalqamee, Leşayne k'anene Tsevoyimılqameeniy vod. **20** İn Hamıke g'abiynbı cone nasılıbışılqa, mizyaasılqa, cigabişılqa, milletbışılqa, bit'aleepxhaynbınıy vob. **21** Yafəsne xərne çocus Samis dixbı vooxhe. Sam Evernayiy Everike g'abiynbışda baba-didey eyxhe. **22** Samın dixbı: Elam, Aşsur, Arpakşad, Lud, Aram. **23** Aramın dixbı: Uts, Xul, Geter, Maş. **24** Arpakşadıke Şelax g'arayle, Şelaxıker Ever g'arayle. **25** Everis q'öyre dix eyxhe: ts'erriyng'un do Peleg (bit'alxhay) ıxha, mang'une gahıl ç'iyene aq'valin insanar bit'aleebaxhenbı. Mang'une çocun doyud Yoqtan eyxhe. **26** Yoqtanıke Almodad, Şelef, Xatsarmavet, Yarax, **27** Hadoram, Uzal, Diqla, **28** Oval, Avimael, Şeva, **29** Ofır, Xavila, Yovav g'abayle. Man gırğınbı Yoqtanıke g'abiynbı vuxha. **30** Manbı şargıl Meşale Sefarne suralqane suvabınane cigabişee aaxva vuxha. **31** İn Samike g'abiynbı cone nasılıbışılqa, mizyaasılqa, cigabişılqa, milletbışılqa, bit'aleepxhaynbınıy vob. **32** Cone dekkaaşis, milletbışis sik'ı Nühiüne dixbişin nasılıbı inbı vod. Q'ıfrımile qiyǵa manbışde milletbışin insanar ç'iyene aq'valqa ehevku.

11 Bıkırne dyunyel sa miziy sa yüše vuxha. **2** İnsanar şargılqa qööng'ə, Şinarne ölkee manbışık'le q'adaal g'acu, maayıb avxuynbı. **3** Sana-sang'uk'le: «Qudoora karpiç hi'i yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cigeer karpiç, battaǵne cigeeyid g'ir alyaat'u. **4** Qiyǵad «Şas, sa şahariy q'om xəybışeeqa hiviyxharna gulle alyav'u, do qıǵahas, deşxhee mançeb ehevkasınbıva» uvhu. **5** İnsanaaş-

alyav'una şahariy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e. **6** Rəbbe
uvhuyn: «Haane, manbışın gırgınbı sa milletinbı sa
mizelenbı vob. Mançıl-allad manbiše inəxübna iş haa'a
gibgil. Həşde manbişde yik'es hucooyiy ikkan ha'as əxə.
7 Qudoora geepç'i manbışın mizyar alikka'as. Sang'vee
uvhuyn mansanbışık'le mats'axhxhecen». **8** İnəxüb Rəbbe
manbı ç'iyeyne aq'valqa ehevkaa'anbı, şahar alyav'uyid
ulyoyzaran. **9** Rəbbe insanaaşın mizyar alikki'il-alla mane
cigayk'le Baabil (alikki'iy) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoq'ne
suralqab mançe ehevkaa'a. **10** Nühüne dixen Samın nasılın
taarix inəxüd vod: q'ifrimika qadiyne xhinele q'ölle senna
qiya, Samıqa vəş sennang'a, mang'una dix Arpakşad
yedike eyxhe. **11** Arpakşad ixhayle qiya, Sam xhod vəş
senna axva. Mang'us mebin dixbıyyı yışbib vooxhenbı. **12**
Arpakşadıqa xhebts'ale xholle sennang'a, mang'us dix
Şelax eyxhe. **13** Şelax ixhayle qiya Arpakşadee yoq'ud
vəşse xhebillə sen ha'a. Mang'us mebin dixbıyyı yışbib
vooxhenbı. **14** Şelaxıqa xhebts'al sennang'a, mang'us
dix Ever eyxhe. **15** Ever ixhayle qiya Şelaxee yoq'ud
vəşse xhebillə sen ha'a. Mang'us mebin dixbıyyı yışbib
vooxhenbı. **16** Everıqa xhebts'ale yoq'ulle sennang'a,
mang'us dix Peleg eyxhe. **17** Peleg ixhayle qiya, Everee
yoq'ud vəşse xhebts'al sen ha'a. Mang'us mebin dixbıyyı
yışbib vooxhenbı. **18** Pelegıqa xhebts'al sennang'a,
mang'us dix Reu eyxhe. **19** Reu ixhayle qiya Pelegee q'öd
vəşse yüks'ülle sen ha'a. Mang'us mebin dixbıyyı yışbib
vooxhenbı. **20** Reuqa xhebts'ale q'ölle sennang'a, mang'us
dix Serug eyxhe. **21** Serug ixhayle qiya Reu'ee q'öd
vəşse yighille sen ha'a. Mang'us mebin dixbıyyı yışbib

vooxhenbı. **22** Seruguqa xhebts'al sennang'a, mang'us dix Naxor eyxhe. **23** Naxor ıhxayle qiyğɑ Serugee q'öd vəş sen ha'a. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbı. **24** Naxoruqa g'aye yüks'əd sennang'a, mang'us dix Terax eyxhe. **25** Terax ıhxayle qiyğɑ Naxoree vəşşe yits'iyüç'əd sen ha'a. Mang'us mebin dixbiyyiy yişbib vooxhenbı. **26** Teraxis yights'al sen qalessə, mang'uqa in dixbiniy vob: İbram, Naxor, Haran. **27** Teraxike g'abiynbışın taarix inəxüd vod: Terax İbramna, Naxorna, Haranna dek ıixa. Haraniqa Lut donana sa dix ıixa. **28** Haran, vuc ıhxayne ölkə - Xaldeyaaşine Ur şaharee qik'uyng'a, mang'una dek üç'ürraniy vor. **29** İbrameyid Naxoreyid davatbı hı'i. İbramne xhunaşşeyn do Saray, Naxorned xhunaşşeyn do Milka ıxa (Milkiyy İska Haranın yişbi vuxha). **30** Saraysuşaxar vooxhe deşdiy. **31** Teraxee dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşş yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkəeqa vüqqəva, manbı sanab Xaldeyaaşine Ur şahareençe avayk'anabı. Manbı Xaraneeqa qabı, maayib aaxvanbı. **32** Q'öd vəşşe xholle sennang'a, Xaranee Terax qek'ana.

12 Rəbbee İbramık'le eyhen: - Yiğın cigabi, xinibi, dekkin xav g'aleçče, Zı vak'le hagvasde cigeeqa hoora. **2** Vas xayir-düə hevles, vake xədin millet g'ales, do axtı qa'as, yiğne doyuka xayir-düə hevles. **3** Zı vas xayir-düə huvuynbışis xayir-düə, bed-düə hav'uynbışis bed-düə g'axuvles. Ç'iyeyne aq'valyne gırğıne milletbiše valek'ena xayir-düə alyapt'as. **4** İbram, Rəbbee eyhəxür, yəqqı'l gexha. Lutur mang'uka sacigee ayk'an. Xaraneençe qığeç'uyng'a, İbramiqa yights'ale xholle senniy vod. **5** İbramee Xaranee

hi'iyн gırgın kar, xhunaşşe Saray, çocuna dix Lut, cun
nukarar alyapt'ı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı
Kana'anne ölkeeqa hiviyxharanbı. **6** İbram maa'ar, Şekem
eyhene cigeene, More eyhene mi'qəsqa hiyxhar. Manke
maa'ad Kana'anaaşın milletniy eyxhen. **7** Rəbb İbramış
gyagu, uvhuyn: – Zı ina ölka yiğne nəsilis hevles. İbramee
cus gyaguyne Rəbbis, maa'ad q'urbanbı allya'an ciga
alya'a. **8** Mançer Bet-Eline şargılıyne suvabınane cigeeqa
ayk'an. Maa'ab mang'vee çadir giviyxə. Çadirne garbil
Bet-El, şargılıb Ğay eyhena şahar vooxhe. İbramee maa'ad
Rəbbis q'urbanbı gyaat'an ciga ali'ı, ı'bəədat ha'a. **9**
İbram k'ırra-k'ırra mançer canubulqa, Negevne sahrayne
suralqa ayk'an. **10** İne ölkee it'umun misvalybı xət
qeetxhava, İbram sik'inne gahis Misirqa ayk'an. **11**
Misireeqa hiviyxharang'a, mang'vee cune xhunaşşeyk'le
Sarayk'le eyhen: – Ğu geer uftanra yixhay, zak'le ats'an.
12 Misirbişə ġu g'aycu, eyhesin: «İng'una xhunaşşevur».
Manke manbişə zı gik'u, ġu üç'ürra g'alerçes. **13** Hucoone
ixhes, ġu manbişik'le eyhe, ġu yizda yiçü vor, yiğnemee
zak sidyoot'a, üç'ürra g'alyaraççe. **14** İbram Misirqa
hirxhilymee, misirbişik'le mang'una xhunaşşe geer
uftanra yixhay g'ecen. **15** Zəiyfa g'aycuyne fironne,
Misirne paçahne, insanaaşə məng'i'ne micagiyyalina gaf
fironus haa'a. Manar qiyekkana fironne sareeqa. **16** Firon
məng'i'nimee İbramikar yugra ıxha. Mang'uqa çavravəq'ə, əməler, devabı, nukar adamer, nukar yedər vooxhe.
17 İbramne xhunaşşe Saraynimee Rəbbe fironneyiy
fironne xaabınbışılqa xətta ık'arbı allya'a. **18** Fironee
İbram qort'ul, eyhen: – İn hucoon ġu zak hi'iy?! Nya'a

Saray yiğna xhunaşşe yixhay ittevhü? **19** Nişil-allane
«yizda yiçuva» uvhu, məng'i'ka davatbü ha'as hassır?
Alert'e yiğna xhunaşşer, hooral! **20** Fironee İbramiy cuna
xhunaşşe, coqa vonnemeene karaka sacigee ölkeençe
yəqqı'l hee'eva əmr haa'a.

13 İbram xhunaşşeyka, cuka vonne karaka sacigee
Misirğanç qıgeç'u, Negev eyhene sahreeqa ayk'an. Lutur
mang'uka ixha. **2** İbramıqa manke geed çavra-vəq'ə,
nuk'rayiy k'inəəğə ixha. **3** Negevğanç qıgeç'u, İbram
k'ırra-k'ırra vucee şenke çadır güvxüyne cigeeqamee
qaraylena. Man ciga Bet-El eyhene şaharneyiy Ğay
eyhene şaharne yı'q'nee ixha. **4** Mana, şenke vucee
q'urbanbı allya'asva ali'iyne cigaysqa hirxhil, maa'ad
Rəbbis i'bəədat ha'a. **5** İbramıka sacigeene Lutuqad çavra-
vəq'əbi, çadırkı vodunbınıy. **6** Sacigee aaxvasdemee,
manbışığı çavra-vəq'ə havacesin cigabı k'ıldabı ixha,
mançıl-allab manbışisse sacigee aaxvas vəəxəs deşdiy. **7**
Manbışile ġayı manə gahıl maa'ab Kana'anbıyyiy Perizbib
aaxva vuxha. İbramın syuru uxhiyxhana'anbışdeyiy
Lutun syuru uxhiyxhana'anbışde yı'q'nee aldatxhınıy
gexha. **8** İbramee Lutuk'le eyhen: – Hasre yizdeyi
yiğne, yişin çavra-vəq'əbi uxhiyxhan ha'anbışde yı'q'nee
aldatxhuniy gimexhacen, şı sa ebanbı vob. **9** Gırgın cigabı
yiğne ulene ögiyl dişene? Qora cureepxhes. Ğu solulqa
ark'ınee, zi sağılqa əlyhəəs. De'əş, ġu sağılqa ark'ınee, zi
solulqa əlyhəəs. **10** Lutee vuk'ul ooqa qav'umee, İordanne
damayne mığlekin q'adaal g'acu. Mane gahıl manə
cigabışıs Misireene cigabışıs xhinnee, bıkırda Tsoaral
eyhene cigeeqamee xhyan heles eyxhenniy. Man ciga

Rəbbin bağ xhinnee ixha. Rəbbee manke Sodomikınıy Homoraykın hı'ı deşdiy. **11** Lutee, cus İordanne damayne miglekın q'adaal g'əyxə. Mana şargine suralqa ayk'an. Məxüb sana-sang'uke cureebaxhenbi. **12** İbram Kana'an axva, Lutme mane q'adaalilyne şaharbışee axva giyğal. Sodomilqamee cun çadırkı giyxənbi. **13** Sodomee vooxhen insanar geeb yəqqı'lə qığgeepç'iynbi vuxha, manbışe Rəbbine ögiyl xəbna bınah haa'a vuxha. **14** Lut İbramikə curxhayle qiyğə, Rəbbee İbramik'le eyhen: – Vuk'ul ooqa qav'u, ulyorzulyne cigeençe şimalılqa, canubılqa, şargılqa, garbilqa ilekke. **15** Vak'le g'ecen cigabı gırgına gahbışis vasiy vake g'abiynbışis heles. **16** Vake g'abiynbı ç'iyeylin tooz xhinnee geeb qaa'as. Savussemecad ç'iyeylin tooz qətqəs əxeene, vake g'abiynbib qəpqəs vəəxəsənbi. **17** Oza, ine cigabışee q'omançə k'anyaqqamee i'ğl'ykre, in cigabı Zı vas hele. **18** İbramee cuna çadır alyapt'ı, Xevron eyhene şaharisqa qarayle. Mang'vee maa'ab Mamreyne mi'qəəşine k'ane çadir güvxü, Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'a.

14 Mane gahıl Şinarne paççahee Amrafelee, Ellasarne paççahee Aryokee, Elamne paççahee Kedorlaomeree, Goyimne paççahee Tidalee **2** ine xhone paççahıka: Sodomne paççahıka Berayka, Homorayne paççahıka Birşayka, Admayne paççahıka Şinavıka, Tsevoyimne paççahıka Şemeverıka, Belayne (Tsoarne) paççahıka dəv'ə givğal haa'a. **3** Mane xhone paççahee həşde Q'evana deryah eyhene cigee, Siddimne q'adaalil con g'oşunbi sacigeeqa sa'a. **4** Manbı yits'ıq'valle senna Kedorlaomerne xilek avub vuxha. Yits'ixhebad'esde sen manbı

Kedorlaomerilqa g'elil qeepxha. **5** Yits'ıyoq'vad'esde sen Kedorlaomer cune suralyne paççahaşaşa sacigee arı, Aşterot-Qarnayimee Rafabı, Hamee Zuzbü, Şave-Qiryatayimee Embı gyabaxanbı. **6** Mang'vee Seirne suvabışıl, El-Paranılqameen, sahrayne müglekin Xorbib gyabaxanbı. **7** Qiyğɑ yɪ'q'əlqa sapk'ıl En-Mişpateeqa (Qadeşqa) avayk'an. Mang'vee gırғın Amalekbişin cigabı aqqaqqanbı, Xatsetson-Tamareebin Emorbı gyabaxanbı. **8** Sodomna paççah, Homorayna paççah, Admayna paççah, Tsevoyimna paççah, Belayna (Tsoarna) paççah Siddimne q'adaalilqa abayle. Maa'ab manbışıs **9** Elamna paççah eyxhena Kedorlaomer, Goyimna paççah eyxhena Tidal, Shinarna paççah eyxhena Amrafel, Ellasarna paççah eyxhena Aryok qızaaxa. Yoq'uyre paççah xhong'uka maa'ab aldaaxhvan giviyğal. **10** Siddimne q'adaalil gatranıka gyatsts'ıyn xandak'bı ıxha. Sodomne paççahınıy Homorayne paççahın eskerar heebaxamee, maqa g'a'abak'a, üç'übba avxuynbıb suvabışılqa heebaxa. **11** Ğameepxhaynbıše Sodominiy Homorayn oxhanas eyxhenmeen gırғın kar, gırğıncad kar alyaat'u avayk'an. **12** İbramna çocuna dix, Lutur, Sodom eyxhe. Manbışe mana, mang'uqa vodunmeen gırғın kar coka qıkkekka. **13** Dəv'eençe g'attirxhinne sang'vee arı, cühüt' İbramış gaf haa'a. İbram Emorbışde Mamreyne mi'qəəşisnee axva ıxha. Mamreyqa Eşkoliy Aner donan çocar vuxha. Manbışın gırğınbı İbramne sural vuxha. **14** İbramık'le cuna xını Lut mering'une xilyaqa arxhuva g'ayxhi. Manke mang'vee cuka cune xaa yedike vuxhayn, aldaaxhvanas xəp qav'uyn xhebid vəşşe yits'imolyar

həmbal alyarat'a. Manbışika sacigee mana Dana eyhen cigeeqamee duşmanaşıqa qihna gexha. **15** İbramee cun həmbalar xəmde xhulenexheeyib desteeqa bit'alaa'a. Manbişə məxüd duşmanaşıkın ha'an. Üç'übba avxuynbib Damask'ne şimalne suralyne Xovalqamee g'e'eebaşenbi. **16** İbramee manbişə alyaat'uymeen gırgın kar, çocuna dix Lutiy mang'un kar, yadariy milletcad yı'q'əlqa sak'al ha'a. **17** İbram Kedorlaomeriy mang'ukane paççahaasile ġamxha siyk'almee, Sodomna paççah «Paççahna q'adaal» eyhene Şaveyne q'adaalil mang'une ögiylqa qıgeç'u. **18** Maqa sayir Salimna paççah Melki-Tsedek (qorkuvalina paççah) qarayle. Mana Allah-Ta'aalayna kaahin ixha. Mang'vee gineyyiy çaxır adayle. **19** Melki-Tsedekee İbramış xayir-düə huvu, eyhen: – Xəyyiy ç'kiye itxhinne Allah-Ta'aalee İbramış xayir-düə hevlecen. **20** Duşmanar yiğne xilyaqa quvuyne Allah-Ta'aalays şukur vuxhena. İbramee vucee g'ayşuyne karana, yits'inqina sa pay Melki-Tsedekis hoole. **21** Sodomne paççahee İbramik'le eyhen: – Yızın insanar zas hevle, karme vas axvecen. **22** İbrameeme Sodomne paççahık'le eyhen: – Zı xəybıyyıç'kiye itxhinne Allah-Ta'aalalqa k'in g'iysar, **23** zı vake sa k'üvəna baağe deşxheene, g'ellinçina baağe alyapt'as deş, qiyğa vasse «Zı İbram karana hi'iva» eyhes məxhecenva. **24** Nukaraaşe otxhuninçile ġayıri, gırgın kar yiğin ixhecen. Zaka hapk'iniynbişemee Aneree, Eşkolee, Mamree colqa gexhan aleet'ecen.

15 Sabara gahile İbramış gyaguyne Rəbbəe inəxdun cuvab eyhe: – Qıməyq'ən İbram. Ğu havacesda Zı vorna, Zı vas geed xədin mukaafat heles. **2** İbramee uvhuyn: – Zas,

yizda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşin,
yızın kar Damask şahareençene Eliezeris axvas. **3** Ğu
zasuşax hidevuyl-allı, ina yizda xaana insan yizda varis
ixhes. **4** Rəbbee mang'us inəxdun alidghiniy qele: – Mana
yiğna varis ixhes deş, yiğna varis vake g'adiynuşax ixhes.
5 Qiyğa Rəbbee İbram g'aqa qığavhu, eyhen: – Xəybışıqa
ilekke, xənebı qətqəs əxəxhee qətqe. Vake g'abına nasılıb
hamanimee xəbna vuxhes. **6** İbramee Rəbbee uvhuynılqa
inyam ha'a, mançıl-allı Rəbbeyir mana qorkuna insan
xhinne hı'sab ha'a. **7** Rəbbee İbramık'le eyhen: – Vas in
cigabı helesva, ġu Xaldeyyaaşine Ur şahareençə qığavhuna
Rəbb Zı vorna. **8** İbramee Rəbbike qidghın ha'an: – Yizda
Xudaavanda Rəbb, nençene zak'le ats'axhes, in cigabı
yızınbı ixhesva? **9** Rəbbee mang'uk'le eyhen: – Yizdemee
sa vuç'e, sa ts'e, sayib g'arg able. Adiyne gırGINCIQA
xhebille sen ixhecen. Sayib qı'nerkeyiy k'urk'uray able. **10**
İbramee manbı gırGINBı gyaat'anbı. Qiyğad q'öne cigeeqa
qı'sana sançine hiqa giyxhe. Saccu şit'yar mang'vee
q'öne cigeeqa qidya'a. **11** Çurunulqa qadiyn yırtıcıy
şit'yar İbramee g'e'eedaşenbı. **12** Verığ k'yooçene gahıl
İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa sayangaba
qəq'ənasda miç'axiyvalla k'yoose. **13** Rəbbee İbramık'le
inəxiüd eyhe: – İn vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne
ölkee dağamiyvaleeyiy nukariyvalee yoq'ud vəş senna
vuxhes. **14** Manbışike nukarar hav'uyne milletike Zı
hi'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasıl mançe
geed xətta karaka qıgeepç'es. **15** Ğunab xiliyna ı'mı'r
hav'u, q'əsvalee qik'as. **16** Emorğançenbışin bınahbı
inçe ǵadaraa'asınbı xhinne geed qideetxava, yiğna

yoq'ub'esda nasıl inyaqa savk' alas. **17** Veriğ k'yooçu xəm quvxhayng'a, kuma q'ığəəna tanduriy ts'abı q'ığəəna yalav q'öna qı'yne həvvanaaşine yi'q'neençe ilgooç'e. **18** Mane yiğil Rəbbeə İbramika hav'uyne mugaavilee inəxüd eyhe: – Zi Misirne damayle xənne Fəratne damaysqameen ine milletbişin: **19** Genbişin, Genizbişin, Gadmonbişin, Q'etbişin, Perizbişin, Rafabişin, Emorbişin, Kana'anbişin, Girgaşbişin, Yevusbışin cigabı yiğne nasılış heles.

16 İbramne xhunaşşey Sarays uşax eyxhe deşdiy. Məng'i'qa Haacar donana Misirğançena nukarniy vor. **2** Saree İbramık'le eyhen: – Rəbbeə zas uşax hele deşod. Yizde nukarıka g'alixhe, məng'ee zas uşax uxecen. İbramee Sarayne cuvabil k'ırıiliyxhen. **3** Kana'anaaşine cigabişee yits'ille senna avxuyle qiyğa, Saree cena nukar Haacar İbramis xhunaşşe xhinne hiyvu. **4** İbram Haacarıka g'alirxhumee mana vuxhne eexva. Haacarık'le vuxhne yixhay ats'axhxamee, Sarayqa ooğançe avqa ileeka giygal. **5** Saree İbramık'le eyhen: – Ín val-allá yizde vuk'lelqa qadi. Zi nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'i'k'le vuxhne yixhay ats'axhxamee, mana zaqa ooğançe avqa ileeka girgil. Hasre Rəbbeecad hagvecen, zi vale qorkura yixhay. **6** İbramee Sarayk'le uvhuyn: – Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy ikkan he'e. Saree Haacar iğeeda giygal. Nukar məng'i'le heexvana. **7** Rəbbine malaakisqa mana qizeexana sahree, xhyan i'lqəəne cigayne k'ane. Man xhyan i'lqəən ciga Şurqanne yəqqi's k'ane ixha. **8** Malaaikee məng'i'ke qidghin ha'an: – Sarayna nukar Haacar, nençen qarı, nyaqane əlyhəə? Haacaree eyhen: – Yızda xərnatıyeexhene Sarayne k'anençe heexva. **9**

Rəbbine malaaikee məng'i'k'le eyhen: – Yiğne xərinq'isqa sayk'le, məng'ee eyhen he'e. **10** Rəbbinecad malaaikee meed eyhen: – Yiğna nasıl hamanimee xəp qaa'as, qəpqəs-ələpqəs vuxhes deş. **11** Qiyğa Rəbbine malaaikee məng'i'k'le sayid eyhen: – Ğu həşde vuxhne vor, vas dix ixhes. Rəbbik'le ġu ts'its'i'yin uts'ur g'ayxhiyn. Mang'un do I'smi'i'l (Allahık'le g'ayxhiyn) gixhxhe. **12** Şavussecar mana saq'vana'as əxəs deş. Mang'un xileppi gırging'ul, gırging'unbid mang'ul ixhes. Mana gırchine çocaaşikar qoda ixhes. **13** Haacaree ceka yuşan ha'ane Rəbbis El-Roi (zı g'eecena Allah) do giyxhe. Məng'ee uvhuynniy: – Hək'erar, inyaa'ar zak'le zı G'eecena g'acuna! **14** Mane xhyan i'lqəəne cigays Beer-Laxay-Roi do mançıl-alla giyxhe. Man ciga Qadeş eyheneyiy Bered eyhene cigabışde yi'q'nee vod. **15** Haacaree ībramısa dix uxu. ībramee dixen do I'smi'i'l gixhxhi. **16** Haacaree I'smi'i'l uxuyng'a, ībramiqa molyts'ale yixhille senniy vod.

17 ībramiqa yüks'əle yüks'üd sennang'a mang'us Rəbb gyagu uvhuyn: – Girgin əxəna Allah (El-Şadday) Zı vorna. Yizde yəqqı'n hohre, məttin yik'nana ixhe. **2** Mugaavile Yizdeyi yığne yi'q'neeqa gyuvxhu, vake g'abıynbı geeb xəp qaa'as. **3** ībram aq'vahiyina ç'iyelqa gizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen: **4** – Yizde suralyna mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbişda dek ixhes. **5** Zı vake geedne milletbişda dek ha'asva, g'iyniyle yiğin do ībram (xərna dek) deş, ībrihim (xəppananbişda dek) ixhes. **6** Yiğna nasıl geeb xəp qaa'as. Vake milletbı g'ales. Yiğne nasilee paçcaharıb vuxhesinbı. **7** Zı vakayıy vale qihnane yiğne nasılka gırchine gahbişisda mugaavile haa'a. Zı ixhes,

yiğnayiy vale qihname yiğne nasılıbışda Allah. **8** Vasiy
vale qiygiyne nasılıbışsı gırgıne gahbışsı ꝑu alycavvana
Kana'anna ölka huvu, manbışda Allah ixhes. **9** Qiyǵa
Allahee ībrīhimik'le uvhuyn: – Yiğne suraleb, günay vale
qiygiyne nasılıbışe mugaavilee nəxüdiy eyhe, həməxüd
he'e. **10** Vakayiy vale qiygiyne nasılıbışka hav'uyne
mugaavileyn işaarat in vod: Gırgın adamer sunnat hav'u
vuxhes. **11** Sunnatın ç'ürüx g'ats'ak'vne. Sunnat Yizdeyi
vuşde mugaavileyn işaarat ixhes. **12** Vuşde xaa yedike
ıxhanar, menne milletbışiker alışsunar adameeşina insan
molyulle yiğ ıkhamee sunnat he'e. **13** Yiğne xaa yedike
vuxhaynbıb, menne milletbışike alivsuynbıb sunnat
hidyaw'u g'ılymaa'a. Sunnat vuşde tanalin Yizde gırgıne
gahbışsda mugaavileyn işaarat ixhes. **14** Sunnat hidi'ına
adameeşina insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne
yr'q'nee mexhecen. **15** Allahee ībrīhimik'le meed eyhen: –
Xhunaşşeyk'le Sarayva immeyhe. G'iyniyke şaqqa məng'i'n
do Sarra (printsesa) ixhes. **16** Zı məng'i's xayir-düə hevles:
məng'i'ker vas dix heles. Qiyǵa məng'i's sayib xayir-düə
hevles: mana milletbışda yed yixhes, milletbışın paçcahar
məng'i'ne nasileençe qıgeepç'es. **17** ībrīhim aq'vahiyne
gizerçu, əqəna ha'u, culed-alqa uvhuyn: – Vəş sennane
insanıs uşax eyxheye? Yüç'əl sennane Saraysse uxas
əxəye? **18** Qiyǵa ībrīhimee Allahık'le eyhen: – Hasre saccu
I'smı'i'l xheeyir Yiğne xayir-düəyka üç'ürra axhvecen!
19 Allahemee uvhuyn: – Sarree, yiğne xhunaşşee vas
dix uxas, doyud I'saq' (əqəna) gixhxhe. Zı mugaavile
mang'ukab, mang'ule qihniyne nasılıkab gırgıne gahbışsı
havaacesda. **20** Ğu I'smı'i'lil-allá uvhuyn Zak'le g'ayxhiyn.

Mang'usub Zı xayir-düə hevles, mang'uke g'abiynbı geeb
xəp qaa'as. Mang'uke yits'ıq'vəyre paççah g'avaales.
Zı mang'uke xədin millet ha'as. **21** Mugaavilemee Zı
qööne sen ine gahil Sarree vas uxasde I'saq'ıka haa'as.
22 Allahee man İbrihimik'le uvhu ooqa ts'ıts'xha. **23**
Manecab yiğıl İbrihimee cune xaabin gırGIN adamer: dix
I'smı'i'l, cune xaa yedike vuxhayn gırGIN nukarar, menne
milletbişike alivşuynbib sacigeeqa sav'u, Allahee cuk'le
uvhuyn xhinne, sunnat hav'u. **24** İbrihim sunnat hı'iying'a
mang'uqa yüç'ele yüks'üd senniy vod. **25** I'smı'i'l sunnat
ha'ang'a, mang'uqa yits'ıxhebad senniy vod. **26** İbrihimi
I'smı'i'l sa yiğıl sunnat hav'u. **27** Cuka sa yiğıl, cune
xaabin gırGIN adamer, menne milletbişike alivşuynbi,
cune xaa yedike vuxhaynbı gırGINbı sunnat haa'anbi.

18 Rəbb İbrihimis yiğine pırane gahil Mamreyne
mı'qəəşine avur, çadirne ghalee gyu'uriynga gyagva. **2**
Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce.
Manbı g'avcu, çadırene ghaleençe manbişde ögiylqa
g'adarxhun ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: **3** – Yizda xərna,
zı ulen aqqıxhee, ulydyorzul yiğne nukarisse ilgimeç'e. **4**
Hasre g'elybı hogalasin xhyan allecen, yivek avub gyuv're
manzil hee'e. **5** Şu vuşde nukarne çadirne k'anençevub
ı'lğəə, zı şos sık'ının giney alles, oxhne yık' aqqecen.
Mançile qiyğa şos vukkanxhee, hudoora. Manbişə eyhen: –
Ğu eyhəxüd he'e. **6** Sark'il mana ek'ra Sarraysqa çadıreeqa
ayk'an. Məng'i'k'le eyhen: – Həşdexhinee xhebne xənne
vexhxeedin yugun urva alyaat'u xamır hı'i, kokayı
qece. **7** Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna
q'ıka avqu mek'vung'usqa qoole. Mek'vnar giygalna

ek'da oxhanasın kar ha'a. **8** İbrihimee qoocuna q'ika, şor, nyak manbişde ögiylqa qadı giyxhe. Manbiş man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar. **9** Manbiş qiyghiniyn: – Yiğna xhunaşşe Sarra nyayxha? Mang'vee eyhen: – İnyaa'ar, çadiree vor. **10** Manbişde sang'vee meed eyhen: – Qööne ine gahil zi vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşşey Sarrays dix ixhes. Sarra mang'une yı'q'el, çadireeqa əkkəane cigee ulyorzul, k'ırı iliyxhe yixha. **11** İbrihimiy Sarra q'əsniy qeepxha. Sarrayn yadaaşik eyxhenbı ç'əveetxhaynbınıy. **12** Məng'ee yik'ee əqəna hı'i, eyhen: – Zi g'art'una, məxbına xoşbaxtiyvalla vooxheyee? Yizda xərnar q'əs qıxha. **13** Rəbbəe İbrihimikə qiyghanan: – «Zi Sarra qəsra vor, zasse uşax uxas əxəye?» uvhu, nya'a məng'ee əqəna hı'i? **14** Nya'a, Rəbbisə ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahıl Zi vasqa sark'ıling'a, Sarrays dix ıxha ixhes. **15** Sarree qərq'i niyvalin horbişka eyhen: – Zi əqəna hı'i deşdiy. Rəbbəe manke eyhen: – De'eş, ġu əqəna hı'nniy. **16** Manç in adamer suğootsu Sodomusqa avayk'an. İbrihimir ayk'anna manbı yəqqı'l haa'as. **17** Rəbbəe eyhen: – Ha'asin kar İbrihimilene dyugul ha'as? **18** Hək'edad, İbrihimikə xədin, guçnan millet g'ales, mang'ulek'ena gırgıne milletbişə xayir-düə alyapt'as. **19** Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbine yəqqı'n hophuriy dixbişis, cune xaabınbişis, xət qe'ecenva Zi mana g'əyxı'. Manke Zi Rəbbeeyid İbrihimis hucooyiy cuvab huvu, man ha'asin. **20** Rəbbəe eyhen: – Sodomulqanayıy Homorulqana şikayet geebib. Maane insanaaşına bınah geeb yi'q'navub. **21** Mançillardar giç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbı hək'enbiye,

dişee. **22** İnsanar sapk'ıl avayk'ananbı Sodomne suralqa. İbrihimir axvana Rəbbine ögiyl. **23** İbrihim Mang'usqana qıxha eyhen: – Hək'ebane, bınahnanbışika qopkuynbub havaakal haa'as? **24** Eyhes, ine şaharee xhots'al qorkuna insan vor. Ğu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insannemee Ğu mane şaharne bınahile ilyheç'es dişde? **25** Ğu man hidya'a, qorkunayiy bınahnana sacigee gidek'a. Qorkunayiy bınahna Ğu sa hidya'a. İnimeen dyunye vuk'lek İkkekkana, qorkura ixhes ikkan! **26** Rəbbee eyhen: – Sodomne şaharee xhots'al qorkuna insan avaykee, manbişdemee ine cigayne bikırra bınaheençe ilyheç'esda. **27** İbrihimee meed eyhen: – Zi Yiğnemee yi'qiy tooz xhinnen sa kar ixheeyir, zi meed yik' hi'ı Xudaavandayke qiyghanan, **28** xhots'alyne qorkuna g'ales xhoyre insan ivdekeene, mana xhoyre g'idiyxharva şahar havaakal haa'asdane? Rəbbee eyhen: – Yoq'ts'ale xhoyre aveykeene, şahar havaakal haa'as deş. **29** İbrihimee meed qiyghanan: – Maa'ar yoq'ts'al aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbee eyhen: – Yoq'ts'alyung'unemeeyir set'as deş. **30** İbrihimee eyhen: – Zi geer yuşanı'il-allá Xudaavandays qəl mooxhecen: maa'ar xhebts'al aveykeene, nəxüdne ixhes? Rəbbee uvhuyn: – Maa'ar xhebts'alir aveykeene, vuçjud ha'as deş. **31** İbrihimee eyhen: – Zi meed yik' hi'ı Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbee eyhen: – G'ang'unemeeyib havaakal haa'as deş. **32** İbrihimee eyhen: – Zi sayid eyheva Xudaavandays qəl mooxhecen, yits'iyre aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbee eyhen: – Yits'ing'unemeeyib havaakal haa'as deş. **33** Rəbbee

İbrihimika haa'ana gaf ç'əvav'u, ayk'anna. İbrihimir cune
çadıreeqa siyk'alna.

19 Exheeqana Sodomeeqa şena q'öyre malaakir arayle.
Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu,
ayk'anna manbışde ögiylqa. Qiyğar ç'iyelqamee k'yorzul
2 eyhen: – Yızın ç'ak'ınbı, qudoora, vuşde g'ulune xaa
g'elybı hoğle, xəm g'eehe. Miç'eeb suğootsu gyapk'e
vuşde yəqqı'lqa. Manbışe alidghınıy qelen: – De'es, şı
xəm kuçee g'aahas. **3** Lutee geed eyheva, malaaikar
qavaylenbı mang'une xaaqa. Lutee manbışis exhalyne
otxhuniyka qecuyn giney qadayle, manbışed oyxhanan.
4 Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharın gırğın adamer
mek'vung'ule otçu q'əsing'ulqamee savaylenbı xaane
hiqiy-allı. **5** İnsanaaşe Lut qort'ul eyhen: – G'iyna xəmde
vasqa abıyn insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı
manbışika g'alyapk'as. **6** Lut manbışisqa g'aqa qığec'u,
cuqad qihna akka qa'an. **7** Mang'vee eyhen: – Çocar,
qəlasın hıma'a. **8** Zaqa q'öyre adamiys hidyark'inna
yiş vor. Qavaales şosqa hucooyiy ikkan he'e. Saccu ine
insanaaşık sumoot'a, manbı yizde xaabın mihmanar vob. **9**
Adameeşe eyhen: – Yi'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne
cigeençe qarı şas yuguniy pisin xət qa'a. Vak manbışiled
yı'q'i'n ha'as. Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as
ikkiykan. **10** Manke xaane malaaiakaşa xıl hotku Lut
aqa cosqa ts'its'i, akka it'uma'an. **11** Akkayne şene
sural ulyobzurne insanaaşına k'innar, xərnar manbışe
br'rq' qaa'a. Mançıl-allı insanaaşık'le akka iveeke deş.
12 Malaaiakaşa Lutuk'le eyhen: – Vaqa inya'ar merna
vuşune vor? Dixbı, yişbı, yeznebı yiğne xizanın gırğınbı

ine şahareençe qıgee'e. **13** Şi in ciga hakkal ha'asın. İne milletile geed şikayetbı Rəbbik'le g'ayxhi. Mançıl-alla Rəbbeesi g'axuvuynsı ina şahar havaakal haa'as. **14** Lutee hark'ın yişbı haa'asde adameesik'le eyhen: – Zaraba hudoora ine cigeençe, Rəbbeesi ina şahar havaakal haa'as. Yişbı haa'asde adameesine fikreeqa, Lutee coka dem haa'a vuxhesva qayle. **15** Miç'eed qexheng'a, malaikaşa Lutuk'le eyhen: – Ek'ra ixhe! Xhunaşşeyiy yişbı alyaptı ina cigeençe hoora. Deşxhee, şahar alytivk'al haa'amee şunab hapt'asınsı. **16** Lut yi'q'ra i'gı'ykır. Rəbbina mang'ulqa rəhi'm qabıva, malaikaşa Lutur, cuna xhunaşşer, yişbib xileke avqu şahareençe qıgaa'ansı. **17** Manbı qıgaa'ane gahil malaikaşa sang'vee eyhen: – Yi'q'əlqa ilydyakki hivxe. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtıne cigabışeqa hivxe. Deşxhee, qik'u aəsda. **18** Lutee manbişik'le eyhen: – Yızın ç'ak'ınsı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şu mana g'attixhani'iyka, zas haa'ana yugvalla geeb qav'u. **19** Saccu hasre zi mane k'anene k'inne şahareeqa hixu g'attixhanas. Man şu eyhen axtın cigabı geed aq'əna vod. Zi maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxhır, zi gik'asda. **21** Malaikaşa sang'vee Lutuk'le eyhen: – Yiğnimee manıd ha'a, ġu eyhena şahar alytivk'al hidyaa'a. **22** Ek'ra ixhe, maqa hixve! ġu maqa hidirxhıl, zi sa kar ha'as deş. Lutee mana şahar k'innava uvhiyl-allı, mançın do Tsoar (k'ının) axva. **23** Lut Tsoarqa hirxiliyng'a, veriğ İlqevç'u vooxhe. **24** Rəbbeesi Sodomılqayıy Homoralqa ts'ayikan xəənçe kukurt gyoġa'a. **25** İne Q'adaalilin şaharbı, ç'iyel ələən gırgın kar, maa vooxhen gırgın insanar deşaa'ansı. **26** Lutuna xhunaşşə yi'q'əlqa sark'il ileekimée, q'evane

g'ayelqa siyk'al. **27** Qinne yiğl miç'eer ibrihim oza qıxha Rəbbine ögiyl ulyorzulyne cigeeqa hayk'an. **28** Mana mançe Sodomıqa, Homoriqa mançine hiqiy-allane Q'adaaliqa ilyakka. Mang'uk'le mane cigeençe xənne ts'ayike ı'lqən xhinnen sa kuma g'ece. **29** İne Q'adaalilin şaharbı hakkal ha'ang'a, Allahis ibrihim yik'el qarı, dişə Lut mançe hixu'u g'attixhana'a. **30** Lut q'öne yişəka Tsoareençe qıgeç'u, suvabışee aaxva. Mana Tsoar axvas qəyq'ən ixha. Mana q'öne yişəka sa mağaree axva. **31** Mang'une xərne yişsee k'ıning'i'k'le eyhen: – Yişda dek q'əs qıxha, gırging'uka xhinne, şaka g'alixhasda sa adamiy deşda. **32** Qeera, dekkis çaxır ulyoğu'i, mang'uka g'alyapk'as, yişde dekkikə g'abına şaqab nasıl vuxhecen. **33** Manbişə mane xəmde dekkis çaxır ulyoğa'a. Xərna yiş dekkisqa iyc'u, mang'uka g'ileexha. Dekkik'le mana misa cusqa k'iyc'u, qıgeyç'uycar ats'a eyxhe deş. **34** Qinne yiğl xərne yişsee k'ıning'i'k'le eyhen: – Zı sanıxha dekkika g'alirxhu. Qeera, g'iynad mang'us çaxır ulyoğa'as, günar mang'usqa k'iyc'e, yişde dekkikə g'abına şaqab nasıl vuxhecen. **35** Manbişə mane xəmded dekkisqa çaxır ulyoğa'a. K'ınna yişşir k'iyc'u, mang'uka g'ileexha. Dekkik'le mana misa cusqa k'iyc'u, qıgeyç'uycar ats'a eyxhe deş. **36** Məxür Lutuna q'öyursana yiş dekkikə vuxhne aaxva. **37** Xərne yişsee sa dix uxu, cun doyud Moav (dekkikə) giyxhe. Mana həşde Moavbışda dek eyxhe. **38** K'inne yişeyir sa dix uxu mang'un do Ben-Ammi (yizde ebang'una dix) giyxhe. Mana həşde Ammonbışda dek eyxhe.

20 İbrihim mançe Negevne cigabışeeqa ayk'an. Mana Qadeşneyiy Şurune yi'q'nee axva. Qiyğşa mana sabara gahna Gerar eyhene şaharee axva. **2** İbrihimee maa'ad cune xhunaşşeyne Sarrayne hək'ee «İna yizda yiçu vorva» uvhu. Gerarne paççahee, Avimelekee, insan g'axuvu, Sarra qiyekkana. **3** Xəmde Allah Avimelekis gyagu, uvhuyn: – Qiykiyne xhunaşşeyl-alláa ġu qik'asda, mana mering'una xhunaşşe yixhal-alláa. **4** Avimelek məng'i'k qet'u ixha deş. Mang'vee eyhen: – Xudaavanda, nya'a Vasse binah deşin millet gik'as əxəyee? **5** Mane insanee «İna yizda yiçu vorva» dişde uvhu? Zəiyfee yiceeyid «Mana yizda çoc vorva» uvhu. Zi man kar yik'eene qəlike deş hı'i, yizde xileppişilib binah deşda. **6** Allahee mang'uk'le nik'ek eyhen: – Zak'le ats'an, ġu man yik'eene qəlike deş hı'i. Mançıl-allar Zi vas məng'i'k xıl set'as hassır deş, Zi ġu binahike aqqı. **7** Həşdeme, zəiyfa adamiysqa sayk'al hee'e, mana peyğambar vorna. Mang'vee yiğnemee düə haa'as, ġunar üç'ürra axvas. Ğu mana zəiyfa sayk'al hidey'eene, ġunar, yiğin milletid aaxvas deş, hapt'asınbı. **8** Avimelek miç'eer çakra oza qixha, cun gırğın insanar sav'u, man gırğın manbışis yuşan ha'a. İnsanar mançile geeb qəvəyq'ənanbı. **9** Avimelekee İbrihim qort'ul, eyhen: – Ğu şak hı'iyn hucoona? Zi yiğne ögiyl nena binahne hav'u, ġu zalqayıy yizde paççaḥiyvalilqa ina xəbna binah qav'u? Ğu zak hidya'asın kar hı'i. **10** Avimelekee meed İbrihimik'le eyhen: – Ğu man kar ha'amee, hucooni yığne fikreenče i'lğəə? **11** İbrihimee eyhen: – Yizde ək'leenče «İnyaa'ab Allahile qəpq'i'niy deşud, xhunaşşel-alláa manbiše zi gik'asdava» ilğeç'u. **12** Mana hək'erar yizda

yiçü vor: yişda dek sa vorna, yedyarme curaynbı. Zı mana
hey'ı. **13** Allahee zı dekkine xaançe menne cigabişeeqa
g'ixelemee, zı məng'ı'k'le uvhuyn: «Zas inəxübna yugvalla
hee'e: şı vüqqəsde cigabişee yizde hək'ee, „İna yizda
çocva“ eyhe». **14** Avimelekee İbrihimis çavra-vəq'ə,
həmbal adameriy həmbal yadar huvu. Xhunaşşer Sarrar
yi'q'əlqa seek'al hee'e. **15** Avimelekee eyhen: – Yizda
ölka yiğne ulene ögiyl vob, vas nyaqayiy ıkkan maayir
vasse axvas əxə. **16** Qiyğa Sarrayk'le eyhen: – İleke
zı yiğne çocus aazır nuk'rayn şekel hele. Hasre mane
nuk'rayn gırgınbışık'le val binah devxhay hagvecen.
17 İbrihimee Allahıs düə haa'a, Allaheeyib Avimelekir,
mang'una xhunaşşer, mang'un həmbal zəiyfabib yug
qaa'anbı: manbışisse meeb vuxhne aaxvas vəəxənbı. **18**
Rəbbee, İbrihimne xhunaşşel, Sarral-allaniy, Avimelekne
xaan gırgın zəiyfabı vuxhne aaxvas dəəxəsınbı xhinnee
qav'u.

21 Rəbbee ögiyl uvhuyn xhinne, Sarray suggalla
haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqqan. **2** Allahee
uvhuyne gahıl, Sarra vuxhne ayxu, q'əsde İbrihimis dix
uxu. **3** İbrihimee Sarrayke ixbayne dixes I'saq' (əqəna)
do giyxhe. **4** Allahee İbrihimik'le cune əmree uvhuyn
xhinne, mang'vee dix, I'saq' ixbayne molyne yiğile sunnat
ha'a. **5** I'saq' yedike ixbayng'a, İbrihimiqa vəş senniy
vod. **6** Sarree uvhuyn: – Allahee yizde aq'veeqa əqəna
qali'i! Man g'ayxhiyne gırgıng've zaka sacigee əqəna
ha'as! **7** Sarreecad meed eyhen: – Şavaa İbrihimik'le
eyheyiy, ine q'əsvalee zı uşax uxu yic gyoqa'as? Haane,
yicid uxuyn! **8** Uşax xət qıxha, nikneke gyarğılyna.

I'saq' nikneke gyarğılıyne yiğıl, İbrihimée xədİN otxhun-
ulyodguy hele. **9** Sarayk'le g'ecen, Misirğançene Haacaree
İbrihimik uxuyne dixee I'saq'ile əqənavud ha'a. **10**
Sarree İbrihimik'le eyhen: – İna həmbal zəiyfayiy cena dix
g'e'epşə. Mane həmbal zəiyfayne dixes yizde dixes I'saq'ıs
xhinne yiğin kar axvas deş. **11** Mançike İbrihimée it'umda
aq'va givaxana'a, nya'as uvhee, I'smı'l'lir mang'una
dixniy vor. **12** Allahee İbrihimik'le eyhen: – Gadeyliy
həmbal zəiyfayl-alla ġu aq'va givaxan himaa'a. Sarree
vak'le eyhene gırGINçil k'ırı alixhxhe. I'smı'l'like g'abıynbı
deş, I'saq'ike g'abıynbı yiğna nasıl vuxhes. **13** Mane
həmbal zəiyfayne dixeked millet g'alya'as, manar yiğna
dixnançe. **14** İbrihim miç'eer çakra suğotsu, gineyiY sa
tuluğ xhinen alyaat'u, Haacarne mıgalqa hele. Qiyğa
manayıY uşax mang'vee yəqqı'l aa'a. Haacar əlyhəeme,
Beer-Şevayne sahree ileekkana. **15** Tuluğeedin xhyan
g'att'umee, məng'ee dix ġı'ç'iyk avur gya'a. **16** Qiyğar
sa avhuyn vuk hixharasdemeena yəq apk'in, «Dix
nəxüriy qek'ava g'imececenva» uvhu, geeşe giy'ar. **17**
Allahık'le gade gesse g'iyxhen. Allahne malaaikin xəənçe
Haacarılqa onu'u, eyhen: – Haacar vak hucoona ixha?
Qi'meeq'ən, gade gyu'urne cigeençe Allahık'le mana
gesse g'ayxhiy. **18** Oza qiyxhe, yeera gade xılyaqa alert'e.
Zı mang'uke xədİN millet g'alya'as. **19** Allahee Haacarın
uleppi aaqa, məng'i'k'le xhinekana kahrız g'ooce. Ark'in,
tuluğ xhinen gyatsts'i'i, gadeys ulyoğa'a. **20** Allah mane
gadeyka ixha. Mana xər qıxha, sahree axva, mang'uke
yugda vuk ayhena eyxhe. **21** Mana Paranne sahree
axva. Yedee mang'us Misirğançe xhunaşşə hee'e. **22**

Mane gahil Avimelekeeyiy mang'une g'oşunne vuk'lел
ulyorzulyne Pikolee, ibrihimik'le eyhen: – Ğu hucooyid
he'ee, Allah vaka vor. **23** Həşde inyaa'ad Allahne ögiyl
ğu zas k'ın g'aysre, zasıy zake g'abiynbışis ğu qelasın
ha'as deş. Cuvab hele, zi vaka eyxhena xhinne, ġunar
zakayiy ğu axvane cigabışde insanaaşika yugra ixhes.
24 ibrihimee «Zı k'ın g'iysaranva» eyhe. **25** Avimelekne
nukaraaşe avquyne kahrızıl-alla, ibrihimee Avimelekis
güx haa'a. **26** Avimelekee eyhen: – Man şava hı'ı ixhay
zak'le ats'a deş. Ğunad zak'le ats'axhxhi'ı deş, man
zak'le həşde g'iyxhe. **27** ibrihimee çavra-vəq'ə g'əyxi',
Avimelekis hele. Məxüd manbiše cuvab g'ats'ayk'van.
28 ibrihimee cune vəq'əbisiye yighible vəq'ə curaa'a.
29 Avimelekee ibrihimik'le eyhen: – İna ğu curav'una
yighible vəq'ə nəxbinane? **30** Mang'vee eyhen: – İna
yighible vəq'ə alept'e, mana kahrız zi alipk'ırva, mana
yizda vobva, işaarat ixhecen. **31** Mançıl-allad mang'vee
mane cigayn do Beer-Şeva (k'inenə kahrız) giyxhe,
manbişde q'öng'eesana maa'ad k'ın g'aysır. **32** Məxüd
Beer-Şevee cuvab g'ats'ayk'van. Mançile qiyğa Avimelekir,
mang'une g'oşunne vuk'lел ulyorzulynna Pikolur mançe
Filiştinbişde cigabışeeqa siviyk'al. **33** ibrihimee Beer-Şevee
tamariskna yiv oozu, maa'ad Rəbbis, gurgine gahbışil
vorne Allahis ı'bəədat ha'a. **34** ibrihim Filiştinbişde
cigabışee menne cigabışeençe qarına xhinne geer axva.

22 Sabara gahile Allahee ibrihim siliys i'xi'yxə. Mang'vee
«ibrihimval» ona'an. ibrihimee «Hooyval» eyhe. **2** Allahee
mang'uk'le eyhen: – Vas ikkanna, vorna-deşda yiğna dix
I'saq'ir alyart'u Moriya eyhene cigeeqa hoora. Zı vak'le

haagvasde suval, dix gyoxhxhane'e, q'urbanna alle'e.

3 İbrihimée çakra miç'eeqana suğotsu cune əməleys palanbı i'xi'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayir dix I'saq' ıkkekka. Mang'vee q'urban gyrooxhan ha'asin osbıd qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuynə cigeeqa.

4 Man ciga ibrihimik'le xhebid'esde yiğil, vuk'ul ooqa qav'uyng'a, əq'ənançə g'ece. **5** Mang'vee mek'vunbışık'le eyhen: – Şu əməleyka inyaa aaxve, zi dixeşa şaqı i'qqəs. I'bəədat ha'u, şosqa savk'alas. **6** Q'urban gyrooxhan ha'as qaxıyn osbı ibrihimée cune dixene I'saq'ne mığalqa hele. Ts'ayiy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa əlyhəəng'ə, **7** I'saq'ee dekkik'le ibrihimik'le eyhen: – Dek! Mang'vee alidghiniy qelen: – Dix, yizin k'iri val vod. I'saq'ee qiyghanan: – Ts'ayiy osbı vodunbı, saccu q'urbanna beder nençene vuxhes? **8** İbrihimée eyhen: – Dix, q'urbanna beder Allahee Vucee haagvasda. İnbı sacigee avayk'anabı. **9** Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuynə cigeeqa. İbrihimée maa'ad q'urbanbı allya'an ciga ali'i, çılqad osbı giyk'an. Qiyğar I'saq' ayt'il mane q'urbanbı allya'ane cigalyne osbışılqa g'alya'a. **10** İbrihimée dix gik'asva xıl hotku ç'ika alyaat'a. **11** Mane gahil Rəbbine malaaikəe xəybışeençə mang'ulqa ona'an: – İbrihim, İbrihim! Mang'vee eyhen: – Zi inyaa vor! **12** Malaaikəe eyhen: – Gadeyk simet'a! Mang'uk vuççud hima'a! Həşde zak'le ats'axhxayn, ġu Allahıle qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur ġu Cule qiykkın des. **13** İbrihimée vuk'ul ooqa qav'umee, ġi'ç'ee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İbrihimée hark'in mana g'arg qabı, dixene cige q'urbanna ablyaa'a. **14** İbrihimée mane

cigayn do Yahve-ire (Rəbbəe hagvasın) giyxhe. Mançıl-allad həşdilqamee insanaaşə məxüd eyhe: «Vucee Rəbbəe suval hagvasın». **15** Rəbbine malaaikee xəybışeenə ibrihimilqa onu'u meed eyhen: **16** – Rəbbəe inəxüdud eyhe: «Ğu ina iş hav'uva, vornacar sa dix qidiykinva, Zı Yizde doyulen k'ın g'iysar: **17** Zı vas hək'ebab xayir-düə hevles, yiğna nasıl xəədin xənebiməe, deryahne hiqiy-allana g'um xhinne hexxa'a'sda. Duşmanaaşın şaharbid yiğne nasıl ixhes. **18** Ğu Yizde cuvabil k'ırı alixhxhiyl-allı, dyunyeyne gırgıne milletbişə yiğne nasıl xayir-düə alyapt'as». **19** İbrihim siyk'alna cuka abiyye mek'vunbışısqa. Mançe manbı sacigee siviyk'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrihim Beer-Şeveeq axva. **20** Sabara gah ilgevç'yle qiyğa, İbrihimik'le eyhen: – Milkayke yed yixha, məng'ee yiğne çocus Naxorus dixbı vuxu: **21** ts'erriyna dix Uts, mang'una çoc Buz, Qemuel (Qemuel Aramna dek eyxhe), **22** Kesed, Xazo, Pildaş, İdlaf, Betuel. **23** (Betuelike yiş Rivq'a yeexhe.) Man molyulle uşax Milkee İbrihimne çocus Naxorus uxooxa. **24** Reuma donane mang'une həmbal zayıfeeyib mang'us Tebax, Gaxam, Taxaş, Maaka donan dixbı uxooxa.

23 Sarree vəşse g'aye yighthille sen ha'a. Məng'ee manimeena i'mi'r hav'u. **2** Sarra Kana'anne cigabişene Qiryat-Arbee (həşde mançın do Xevron vod) qeek'a. İbrihiməe Sarrays yas avqu, geşsena. **3** İbrihim qiyk'uyne xhunaşşeyssə Q'etbişisqa ark'ın, eyhen: **4** – Zı vuşde yı'q'nee menne cigeenə sik'inne gahisva qarına vorna. Zas xhunaşşə k'eyxhasın ciga massa hele, zı mana k'eyxes. **5** Q'etbişə İbrihimis alidghınıy qele: **6** –

Yışda xərna, şal k'ırı alixhxhe: ġu yişde yi'q'nee Allahee
gixhxhına xərna vor, yiğna xhunaşşer yişde nyaq'vbışde
inekke yugunçee k'eyxhe. Yişde neng'uscad ġu xhunaşşे
k'eyxhasın ciga qiykkanas deş. **7** İbrihim oza qıxha, mane
cigayne milletne, Q'etbişde ögiyl, k'yoyzarna. **8** Qiyğa
manbışık'le eyhen: – Şu, zi yizda xhunaşşе k'eyxhes
hiyesarxhee, zal k'ırı alixhxhe: yizdemee Tsoxarne dixes
Efronus miz k'ee'e. **9** Mang'vee cun ciga ç'əvexhene
cigeena Maxpelayna mağara zas massa hevlecen. Hasre
mang'vee vuşde ulene ögiyl man ciga zi nyaq'v haa'asva
bikurne hək'is zas massa helecen. **10** Efron Q'etbişde
yi'q'nee gyu'ur eyxhe. Q'etğançene Efronee şaharne
akkabisisqa sabiyne gırgıne Q'etbişde ögiyl İbrihimis
inəxdin alidghiniy qele: **11** – De'esz, yizda xərna, zal
k'ırı alixhxhe: zi man cigayıy maana mağara vas hoole.
Yizde milletne insanaşine ögiyl zi hele. Hoora, yiğna
xhunaşşе k'eyxhe. **12** İbrihim mane cigabışde milletis meer
k'yoyzarna. **13** Qiyğa mang'vee, mane cigayne milletne
ögiyl Efronuk'le inəxüd eyhe: – Hucoona ixhes, zal k'ırı
alixhxhe: mane cigayna hək' zake alept'e, xhunaşşе maqa
k'eyxhas. **14** Efronee İbrihimis alidghiniy qele: **15** – Yizda
xərna, zal k'ırı alixhxhe: mane cigayna q'iymat yoq'ud
vəş nuk'rayn şekel vobna. Man yizdeyi yığne yi'q'nee
hucoo eyxhen karne? Qiyele, xhunaşşе k'eyxhe. **16**
İbrihimee Efronne cuvabil k'ırı alixhxhi, Q'etbişde ögiyl
Efronee uvhuyn xhinnee kar alışsu massa helenbişde
g'apanıl yoq'ud vəş nuk'rayn şekel gyoodakke. **17** Məxüd
Mamreyne k'anedin Efronun Maxpeleedin ciga, maana
mağara, maadin gırgın yivar **18** şaharne akkabisisqa

sabiyne Q'etbişde ögiyl İbrihiminbı eyxhe. **19** Mançile qiyğa İbrihimee cuna xhunaşşe Sarra Maxpela eyhene cigeene mağaree k'eyxha. Mana mağara Kana'anne cigabışeene Mamree vob. Həşde mançin do Xevron vod. **20** Məxüd Q'etbişə man cigayiy maana mağara İbrihimis nyaq'v ha'asın ciga xhinnee massa hele.

24 İbrihim q'əs qexhe. Rəbbəe mang'vee ha'ane gırgine karas xayir-düə huvu vuxha. **2** İbrihimee cune xaadin işbi ha'ane xərne həmbalıq'le eyhen: – Xil yizde umayk avqa gixhxhi, **3** Rəbbis, xəəneyiy ç'iyeyne Allahis, k'in g'aysre, zi axvane cigabışeençe Kana'anne içeeşike yizde dixes xhunaşşe hee'es deşva. **4** Saccu yizde ölkeençe yizde xınıbışısqa hapk'in, mançe yizde dixes I'saq'ıs xhunaşşe hee'es. **5** Həmbalee mang'uk'le eyhen: – İciys zakasana ine cigabışeeqa qiyeles diykkinee, hucoone ha'as? Eyxheyeyeene, yiğna dix ġu qariyne cigabışeeqa qikkees? **6** İbrihimee mang'uk'le eyhen: – Nyaggah yizda dix maqa qıkmekka. **7** Rəbbəe, xəybışde Allahee, zi dekkine xaançeyiy yedike ixhayne cigabışeençe qığavhu. Mana zaka yuşan hi'ı, Mang'vee zas k'in g'aysır in cigabi yizde nasiles helesva. Mang'vee Cun malaaik g'axiles, ġunar mançe yizde dixes xhunaşşe hey'ı qiyeles. **8** Mane içiys vaka qiyeles diykkineene, ġu mankecar mane k'iniqe g'attixhanasda. Saccu yizda dix maqa qıkmekka. **9** Həmbalee mane işil-allá xil cune xəring'une İbrihimne umayk avqa gixhxhi, k'in g'iysar. **10** Həmbalee cune xəring'uke İbrihimikə yits'ible devayiy inekke yugun paybı alyaat'u, Aram-Naharayimeeqa (Mesopotamiyelqa), İbrihimna çoc Naxor axvane şahareeqa ayk'an. **11**

Exhal yadar xhyan gyatsts'esva qı̄geepç'imee, mang'vee cun devabı şaharne mıglekne xhyan ı'lqəəne cigaysne ulyoyzar ha'a. **12** Qiyğa mang'vee düə haa'a: – Rəbb, yizde xəring'una İbrihimna Allah, hucoona ixhes, g'iyna yizada iş sibik qee'e. Yizde xəring'us İbrihimis Yiğna badal dyooxhena yugvalla haagve. **13** Zı həşde xhyan ı'lqəəne cigaysnee ulyoyzar, ine şaharin içər inyaqa xhyan gyatsts'es vüqqə. **14** Hasre məxüd ixhecen, zı içeeşine sang'ı'k'le eyhesin «Hucoona ixhes parç mıgayle gyaqqə, zı xhyan ulyoğas». Məng'eyid alidghiniy quveene: «Ğunad ulyoğe, yiğne devabısısid heles», manar Ğu yiğne g'ulunemee l'saq'nemee g'əyxi'na yixhecen. Məxüd zak'led Ğu yizde xəring'unemee badal dyooxhena yugvalla hav'uva ats'axhxhes. **15** Mang'vee düə hav'u ç'əvxha deşdiy, sayır Betuelyna yiş Rivq'a migal parça maqa ayreele. Betuel Milkayee uxuna Naxorna dix ixha. Naxorur İbrihimna çoc ixha. **16** İçiy yixhes geer micagna, adamiys hidyark'inna içiy yixha. Mana xhyan ı'lqəəne cigaysqa giyç'u, parç xhinən gyatsts'ı'i, ooqa ilqeeç'e. **17** Həmbal məng'ı'ne ögiylqa g'adarxhun, eyhen: – Hucoona ixhes, yiğne parçaençe zas sık'ının xhyan hele ulyoğas. **18** İçee eyhen: – Xərna, ulyoğe. İçee zarada parç mıgayle gyaqqı, mang'us xhyan hele. **19** Mang'us xhyan huvuyle qiyğa eyhen: – Yiğne devabısısid xhyan gyatsts'es mançinid atsts'esinmeen ulyoğecen. **20** İçee zarada parç axureeqa haç'ı'i, xhyan gyatsts'esva meer avqa g'adeexhvan. Məng'ee həmbalne gırgıne devabısısin xhyan gyayts'e. **21** İbrihimna həmbal nıq' dena məng'ı'ka ilyakka ixha, Rəbbe cune ariys xayir-düə huvuyeeva ats'axhxhes. **22**

Devabişə xhyan ulyodğu ç'əveetxhamee, mane insanee
yi'q'valla sa beqanan quşelqa qaa'ana k'ınəəğəykena 1'm,
iciyne guçaaşilqan yi'q'valla yits'ille şekelynən 1'mər
məng'i's hele. **23** Qiyğa eyhen: – Zak'le eyhelan ġu
şavna yişne? Yiğne dekkine xaa şı xəm g'aahasda ciga
vobnane? **24** İçee mang'uk'le eyhen: – Zı Betuelyna
yiş vorna. Mana Milkayee Naxorus uxuna dix vor. **25**
Məng'ee meed eyhen: – Shaqa ok'ub, yemid geed vod, xəm
g'aahasın cigad vodun. **26** Manke mana insan q'aratsabışil
gyu'ur, Rəbbis şukur hav'u, **27** eyhen: – Rəbbis, yizde
xəring'une İbrihimne Allahis, şukur vuxhena! Mang'vee
badal dyooxhena yugvallayiy qopkuvalla cuke qiviykkin
deş. Rəbbeə zı q'oromançecar yizde xəring'une çocune
xaqaqa qarı. **28** İçiy yedine xaaqa g'adarxhun, man ixhaynbı
yedisyuşan ha'a. **29** Rivq'ayqa Lavan donana sa çoc
ixha. Lavan zaara g'aqa qığeç'u, mane xhyan 1'lqəəne
cigaysneene İbrihimne həmbalısqə g'adayxhvan. **30**
Mang'uk'le yüçeyne q'uşelyna 1'miy guçaaşilin 1'mər
g'ece. Sayid yüçee Rivq'ee «Mana insan zaka məxür
yuşan hı'iva» uvhumee, mana g'adarxhun mane insanısqə
qarayle. Mana xhyan 1'lqəəne cigee devabişde k'ane
ulyorzuł ixha. **31** Lavanee eyhen: – Rəbbeə xayir-düə
huvuna insan, aqa ikkeç'e. Nya'a g'ar ulyorzuł? Zı vasda
goziy devabişda ciga qav'u vob. **32** Mana insan xaaqa
ikkeç'e. Lavanee devabişil alixhxhiyn gırğın kar q'əra qa'a,
mançis ok'iy yem hele. Mane insanısid, mang'ukanbisısid
Lavanee g'elybi hoğalasın xhyan adayle. **33** Manbisde
ögiylqa otxhuniy qadayle, mane insaneeme eyhen: – Zı
nişisiy arıva ittevhü zı otxhuniy oxhanas deş. Lavanee

eyhen: – Eyhe. **34** Mang'vee eyhen: – Zı İbrihimna həmbal vorna. **35** Rəbbe yizde xəring'us geeb xayir-düə huvu: mana karana hı'i, mang'us çavra-vəq'ə, k'inəəğəyiy nuk'ra, həmbalar, həmbal zəiyabı, devabı, əməler huvu. **36** Yizde xəring'una xhunaşşə Sarra, q'əsqiyxhayne gahil, məng'ee xəring'us sa dix uxu. Yizde xəring'veeyid cuqa vodun gırgın mang'us huvu. **37** Qiyğad zasqa k'in g'aysara'as alikkı, uvhuyn: «Zı axvane cigabişeençe Kana'anne içeesike yizde dixes xhunaşşə himee'e. **38** Ğu yizde dekkine xaaqa, yizde ebanbişisqa hark'in, mançe yizde dixes xhunaşşə hee'e». **39** Zı xəring'uk'le uvhuyn: «İçiy zakasana qidyareene, hucoone ha'as?» **40** Mang'vee zas alidghiniy quvu: «Zı Rəbbine yəqqı'n əlyhəəva, Mang'vee vaka Cun malaaik g'axiles, gırgın yəqqə yugda ixhes, yizda ebana, yizde dekkine xaançena, ġu yizde dixes xhunaşşə hee'es. **41** Ğu yizde dekkine xaaqa arımee, manbişə yizde dixes içiy hideyvee, manke ġu mane k'inike g'attixhanasda». **42** Zınar g'iyna xhyan i'lqəəne cigaysqa qarı, düə hav'u: «Rəbb, yizde xəring'una İbrihimna Allah, hucoona ixhes, yizda yəq eeqe. **43** Zı həşde xhyan i'lqəəne cigaysne ulyorzul vor, içər inyaqa xhyan gyatsts'esib vüqqə. Hasre məxüd ixhecen, zi içeesine sang'i'k'le eyhesin: „Hucoona ixhes, zas yiğne parçeençe ulyoğasın xhyan hele“. **44** Məng'eeqid zak'le „Ğunad ulyoğe, yiğne devabısısd hark'in, gyatsts'esva“ uvheene, mana içiy yizde xəring'une dixes Rəbbe g'əyxı'na xhunaşşə yixhecen». **45** Zı yik'ee düə hav'u ç'əvxha deşdiy, sayır Rivq'a migal parç ana qarı, xhyan gyatsts'es giyç'u. Zı məng'i'k'le uvhuyn: «Hucoona ixhes, zas xhyan hele».

46 Məng'ee zarada mığayle parç gyaqqı, uvhuyn: «Ğu
ulyoğe, zi hark'ın, yiğne devabışısıd xhyan heles». Zınad
ulyodğuyn, məng'eyid yizde devabışis huvu. **47** Zi
məng'i'ke qiyghınıyn: «Ğu şavna yişne vor?» Məng'ee
zas alidghınıy quvu: «Milkee Naxorus uxuyne Betuelyna
yiş zi vorna». Zınad məng'i'ne quşelqayıy guçaaşilqa
i'mər qı'i. **48** Zi qiyğar q'aratsabışil gyu'ur, Rəbbis şukur
hav'u. Mang'vee zi q'omançecar yizde xəring'une çocune
xaqaqa qarı. Rəbbee zi yizde xəring'une dixes çocuna neva
hee'eceva məxüd hı'i. **49** Şu həşde zak'le eyhe, şos yizde
xəring'us yugvalla, qopkuvalla haa'as vukkannane? Şu
zak'le man eyhe, zak'led ha'asın ats'a ixhes. **50** Lavaneeyiy
Betuellee mang'us inəxdin alidghınıy qele: – Man Rəbbike
ıxhayn kar vod. Şalqa ho'ovaye de'eşvaye uvhiy gexha
des. **51** Haane Rivq'a yiğne ögiyl vor, manar alyart'u,
hoora. Rəbbee uvhiyn xhinnee, yiğne xəring'une dixes
xhunaşşe yixhecen. **52** İbrihimne həmbalik'le manbişə
eyhenbı g'ayxhımee, mana Rəbbis ç'iyelqame k'yoyzarna.
53 Həmbalee tanalqan karbı, k'inəəğəbı, nuk'rabı qığı'i,
Rivq'ays hele. Məng'i'ne çocusud, yedisid gırانın karbı
helenbı. **54** Mang'veeyiy cune insanaşa otxun-ulyodğu,
xəm maa g'aaha. Miç'eeb oza qeepxhayng'a, həmbalee
eyhen: – Zi yizde xəring'usqa yəqqı'l he'e. **55** İciyne
çoceeyiy yedee eyhen: – Hasre içiy şakasana yits'ille
yiğnaxheeyir eexvecen, qiyğa iyeek'an. **56** Həmbalee
manbişik'le eyhen: – Rəbbee zas yəq aaqımee, zi ıqmaqqa.
Hasre yizde xəring'usqa hixharas. **57** Manbişə eyhen:
– Hiyesre içiy qeet' alas, cen ghal g'ayxhes. **58** Rivq'a
qort'ul, məng'i'ke qiyghanan: – Ğu ing'uka əlyhəənanane?

Məng'eeqid «Əlyhəənava» eyhe. **59** Manbişə Rivq'a, məng'i'ka ileekana, İbrihimna həmbal, mang'ukan insanar yəqqı'l aa'a. **60** Rivq'ays xayir-düə huvu, eyhen: – Yişda içü, aazırne, yits'ne aazırne uşağıs yed yixhena! Hasre yiğne nasıl ögiyl duşmanaaşine şaharbışın akkabı hı'ğəkkaranbı! **61** Rivq'ayiy məng'i'n həmbal zəiyabı devabışıl aleepxi, İbrihimne həmbalıka avayk'anabı. Məxür İbrihimna həmbal Rivq'a ana ayk'anna. **62** I'saq' Beer-Laxay-Roi eyhene cigeençe qarayle, mana Negevee axva. **63** Exha qexhemee, I'saq' çolune suralqa ayk'an. Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee, devabı qöö g'ece. **64** Rivq'a vuk'ul ooqa qav'u, I'saq' g'acumee, mana devayle geec'ena. **65** Məng'ee İbrihimne həmbalıke qiyghanan: – Yişde ögilqava çoleeqa arına ina insan vuşune? Həmbalee eyhen: – Mana yizda xərna vor. Manke kalağay alyaptı, məng'ee vuk'ləlqa abaçče. **66** Həmbalee vuk'ləlqa qadiyine gırğınçına gaf I'saq'is haa'a. **67** I'saq'ee Rivq'a cuna yed, Sarra, yeexhene çadıreeqa qiyekka, məng'i'ke cus xhunaşşe hee'e. I'saq'is mana geer yikkiykan, cuna yed qiyk'ule qiyğa məng'ee mang'us yik'bı hele.

25 İbrihimee sa merna xhunaşşe hee'e. Məng'i'n do Qetura ixha. **2** Qeturee mang'us inbı vuxooxa: Zimran, Yoq'san, Medan, Midyan, İşbaq, Şuax. **3** Yoq'sanıke Şeva, Dedan g'abayle. Dedanıke inbı g'abi: Aşşurkı, Letuşkı, Leumbı. **4** Midyanın dixbı: Efa, Efer, Xanok, Avida, Eldaa. İnbışin gırğınbı Qeturayn uşaxar vob. **5** İbrihimee cun gırğın kar I'saq'is hele. **6** Həmbal zəiyabışde dixbışisme paybı hele. Qık'assecar mang'vee manbı I'saq'isə şargılıyne surabışılqa g'uxoole. **7** İbrihimee

vəşşe yights'ale xholle sen ha'a. **8** Mang'vee xılıyna
i'mi'r haa'a, dyunyeyle ats'i, q'əs qıxha qek'a. Məxür
mana ahaleeqa ayk'an. **9** Dixbişə I'saq'ee, I'smi'i'lee mana
Mamreyne k'anene Maxpela eyhene mağaree k'eyxha.
Mana mağara Q'etbişda eyxhene Tsoxarne dixene Efronne
cigeeniy vob. **10** Man ciga İbrihimə Q'etbişike alışsu ixha.
İbrihimnab cune xhunaşşeyna Sarraynab nyaq'v maa'ab
vuxha. **11** Allahee İbrihim qık'ule qiyğa mang'une dixes,
I'saq'is, xayir-düə hoole. I'saq' Beer-Laxay-Roi eyhene
cigee axva ixha. **12** Sarrayne həmbalee Misirğançene
Haacaree İbrihimis uxuyne I'smi'i'lyna nasıl ina vob.
13 Çiçiqab qihna vuxuyne I'smi'i'lyne dixbişin dobı
inbı vob: I'smi'i'lyna xərna dix Nevayot, Qedar, Adbeel,
Mivsam, **14** Mişma, Duma, Massa, **15** Xadad, Tema, Yetur,
Nafış, Qedma. **16** I'smi'i'lin dixbı inbı vob. Manbişin
dobı co aaxvane cigabışisiy xivaşaş huvu. Manbı cone
yits'iq'vəne nəsilen ç'ak'inbı vuxha. **17** I'smi'i'lee vəşşe
xhebts'ale yighille sen ha'a. Mana qek'ana, məxür mana
ahaleeqa ayk'an. **18** I'smi'i'like g'abiynbı Xavila eyhene
cigeençe Şur eyhene cigeeqameene cigee aaxva vuxha.
Şur Aşşurqa əlyhəəme Misirne ögiyl vooxhe. Manbı
çocaaşika aldaaxhvancab vuxha. **19** İbrihimne dixen
I'saq'in taarix inəxüd vob: I'saq' İbrihimikə g'arı. **20**
I'saq'ee Paddan-Arameençə Aramğançene Betuelyna yiş,
Lavanna yiçü Rivq'a hee'eng'a, mang'uqa yoq'ts'al senniy
vob. **21** I'saq'ee xhunaşşə vuxhne ideexvava Rəbbis düə
hav'u. Rəbbik'le I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşşə
Rivq'a vuxhne ayxu. **22** Yedine vuxhnee uşaxar sıç'ooka
giviyyal. Məng'eeyid «Nişil-allane in yizde vuk'ləlqa

qadıva?» uvhu, Rəbbike qiyghanas hiyek'an. **23** Rabbee məng'i'k'le eyhen: – Yiğne vuxhne q'ölle millet vod, Yiğne vuxhnənə q'ölle xalq' qıgeç'es. Sa xalq' manisa xalq'ile gucuka ixhes, Xərne çoceə k'ıning'us g'ullux haa'as. **24** Rivq'ayna uxasda gah qabiyng'a, ats'axhxhen məng'i'ne vuxhne q'ömkaler vuxhay. **25** Ts'erree uxuyne uşaxın g'ekva ç'əradaniy, sayir mana xhayike hi'yn kar xhinne xhırıra ıxha. Mançıl-allad mang'un do Esav (xhırıra) giyxhe. **26** Qiyğar manasa çoc Esavne mi'q'leyke at'irq'in dyunyelqa qarayle. Mançıl-allad mang'unud do Yaaq'ub (mi'q'leyke at'irq'in) giyxhe. Manbı vuxhayng'a I'saq'iqa yixhts'al senniy vod. **27** Çocar ç'ak'i qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa hüdöörəxəna insan eyxhe, Yaaq'ubır hexxan niq'denana xaana insan eyxhe. **28** I'saq'ıs Esavniyxhe geer ikiykanna, mang'vee i'xi'yn həyvanar cus ıkkanəxüd eyxheva. Rivq'aysmee Yaaq'ubniyxhe ikiykanna. **29** Sa yiğıl Yaaq'ubee yiq' haa'a. Esavir çoleençe orzul-ortul missira qarayle. **30** Esavee Yaaq'ubık'le eyhen: – Mane ç'ərane karake sik'ımin zas hele oxhanas, mis qıxha. Mançıl-alla mang'us q'öd'esin do Edom (ç'ərara) giyxhe. **31** Yaaq'ubee eyhen: – Manke ts'erriyna dixvalla zas hevle. **32** Esavee eyhen: – Zı missinçə qek'ang'a zas ts'erriyna dixvalla nişistannane? **33** Yaaq'ubee eyhen: – Ts'etta zas k'ın he'e! Esavee k'ın g'assır ts'eppiyna dixvalla Yaaq'ubıs qoole. **34** Yaaq'ubee Esavıñ hüvəyna yiq'iy giney hele. Esav otxhun-ulyodğu qıgeç'u ayk'anna. İnəxüb Esavne ulesqa ts'erriyna dixvalla kar xhinne qavayle deş.

26 İbrihimne gahılına misvalla xhineena, ölkee sa mebnab misvalla vuxhana. I'saq' Gerar eyhene şahareeqa,

Filiştinbişde paççahne, Avimelekne, k'anyaqa ayk'an. **2**
Rəbb mang'us gyagu, eyhen: – Misirqa imayk'an. Zı vak'le
uvhuyne cigee axve. **3** İne ölkee menne cigayna xhinnee
axve. Zı vaka ixhes, vas xayir-düə hevles. Yiğne dekkis
İbrihimis k'in g'aysir ha'asva uvhuyn karbı ha'asınbı:
in gırgın cigabı vasiy vake g'abiynbışis heles. **4** Vake
g'abiynbı xəədin xənebimée geeb qaa'as, in gırgın cigabı
yiğne nasiles heles. Ç'iylene aq'valyne gırgına milletbişə
vake g'abiynbışile ğana xayir-düə alyapt'as. **5** İbrihimée
Yizde cuvabil k'ırı alixhxı, Zı uvhuynçıka gyu'ur-oza
qıxha, Yizde əmrbişil, g'aydabişil, q'aanunbişil k'ırı
alixhxı. Mançıl-alla Zı in cigabı vas hele. **6** I'saq'ır
Gerar axva. **7** Mane ölkayne insanaaşe I'saq'ike cune
xhunaşşeyne hək'ee qiyghınmee, mang'vee «İna yizda
yiçü vornava» uvhu. Rivq'a geer micagrava, I'saq' «Mana
yizda xhunaşşeva» eyhes qərq'ı'nna. Mang'vee culed-alqa
eyhen: «Deşxheene, Rivq'al-alla ine ölkayne insanaaşe
zı gik'asda». **8** I'saq' maa'ar geer axva. Yiğbişde sa
yiğil Filiştinbişda paççah Avimelek g'ulele horzulymee,
I'saq' cune xhunaşşeyka huvaga g'ece. **9** Avimelekee
I'saq' qort'ul, eyhen: – Mana yiğna xhunaşşevur. Nya'a
ğu məng'i'ne hək'ee «İna yizda yiçuva» uvhu? I'saq'ee
mang'uk'le qiyghanan: – Məng'i'l-allı zı g'ek'ava qərq'ı'n.
10 Avimelekee eyhen: – İn že şak hı'iyn hucoona? Yişde
insanaaşına sa yiğne xhunaşşeyka g'alixhasse axu. Məxüb
ğu şı bınaheeqa aa'asse avxu. **11** Qiyğa Avimelekee
milletlqa g'ayxha'a: – İne insankiy mang'une xhunaşşeyk
qet'una gidek'u g'alerçes deş. **12** I'saq'ee mane cigabışee
toxum qeehe, mane sen şagav vəş nəqqees ezuynçile

geed eyxhe. Məxüb Rəbbəe mang'us xayir-düə hoole. **13**
Mang'uke geed karnana insan eyxhe. Yiğ-yığile mang'un
kar geed qexhe ıxha. **14** Mang'uqa geed çavra-vəq'ə,
həmbalar vobva Filiştinbişde ulen man alyaat'a deş. **15**
Dekkine ibrihimne gahıl mang'une həmbalaşa alitk'uriyn
gırgın kahrızbı Filiştinbişə nyaq'vuka gyatsts'a'anbı. **16**
Avimelekee I'saq'ık'le eyhen: – Şasse hoora, gü şale
nimeexheyir gucnana ıxha. **17** I'saq' mançe ayk'anna.
Mana Gerarne q'adaalilqa qarı, maayir axvana. **18** I'saq'ee
dekkine ibrihimne gahıl xhinesva alitk'uriyn kahrızbı
meed iliyk'varanbı. Man kahrızbı Filiştinbişə nyaq'vuka
gyatsts'i'ı ıxha. Mang'vee dekkee gixhxhiyn dobı meed
mane kahrıbzısilqa giyxhenbı. **19** I'saq'ne həmbalaşa
q'adaalil ciga alitk'ur, maa'ad xhyan ı'lqəən ciga iveeke.
20 Gerarne çobanaşa «Xhyan yişin vodva» uvhu, I'saq'ne
çobanaşika xiliynbı ha'a giviyğal. Maa'ad xiliynbı ıxhava,
I'saq'ee mane kahrızın do Eseq (xiliynbı) giyxhe. **21**
I'saq'ne həmbalaşa sa mebna kahrız iliyviyk'ar. Mançıl-
allad meed xiliynbı ha'a. I'saq'ee mane kahrızın doyud
Sitna (duşmaniyvalla) giyxhe. **22** I'saq' mançe ark'ın, sa
mebna kahrız iliyviyk'ar. Mançıl-allamee xiliynbı ha'a deş.
Məxüd ıxha, I'saq'ee mançın do Rexovot (ağlaxiyvalla)
gixhxhi, eyhen: «Həşde Rəbbəe şas ağlaxiyvalla huvu, şı
ine cigee geeb qeepxhes». **23** I'saq' mançe Beer-Şeveeqa
ayk'an. **24** Mane xəmde Rəbb mang'us gyagu, eyhen: –
Zı yiğne dekkee, ibrihimée, i'bəədat hı'ına Allah vorna.
Qi'məyq'ən, Zı vaka vorna. Yizde nukarne ibrihməməe,
Zı vas xayir-düə hevles, vake g'abıynbıb geeb qaa'as.
25 I'saq'ee maa'ad q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, Rəbbis

i'bəədat ha'a. Mang'vee maa'ab cusda çadır giviyxə.
I'saq'ne həmbalaşa meeb maa'ab kahrız ilyviyk'ar. **26**
Mane gahıl Avimelek cune mi'sləhətçiyka, Axuzatıka,
g'oşunne xərinq'uka, Pikoluka, sacigee Gerareençe I'saq'
eyxhene cigabışeeqa arayle. **27** I'saq'ee manbışık'le
eyhen: – Nişisne şu zasqa abi? Şos zi g'imece qıxha, şu zi
g'e'eşşunaniy. **28** Manbışe eyhen: – Şak'le g'acuyn, Rəbb
hək'erar vakavur. Həşde şas ıkkanan günad şinad k'inybı
g'aysaras. Qora, vaka cuvab g'ats'ak'vanas. **29** Şı vak
syudyoot'u, vaka yugbacab vuxha, yugrar yəqqı'l arçun
xhinnee, günad şak pisin ha'as deş. Ğu həşde Rəbbee
xayir-düə huvuna insan vor. **30** I'saq'ee manbışis sufra
qa'a, manbışed yugda otxhun-ulyoğan. **31** Manbı miç'eeb
çakba oza qeepxha, sana-sang'us k'in g'iysar. I'saq'ee
manbı sağba-salamatba yəqqı'l haa'anbı. **32** Mane yiğil
I'saq'ın həmbalar abi, alipk'irne kahrızne hək'ee «Xhyan
qığec'wynva» eyhe. **33** I'saq'ee mane kahrızın do Şeva
(k'in) giyxhe. Mançıl-allad mane şaharin do g'iyniyne
yiğılqamee Beer-Şeva (k'inena kahrız) vod. **34** Esavıqa
yoq'ts'al sennang'a, mang'vee Beerna yiş Yehuditıy,
Elonna yiş Basmat cus haa'a. Manbışda q'öyursana
Q'etbişinbı vuxha. **35** Man zəiyfabı I'saq'neyiy Rivq'ayne
vuk'lene ik'arılqa siviyk'al.

27 I'saq' q'əsniy qıxha, mang'une uleppişik'le g'ece
deşdiy. Mang'vee xərna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn:
– Dix! Esavee mang'uk'le «Dek, zi inyaa vor» uvhu. **2**
I'saq'ee uvhuyn: – Zi haane q'əs qıxha, g'iyna-g'iyyqa
qik'asda. **3** Həşdiylee aleet'e yiğin yaraxbıd – vukiy
ayhenbıd – hak'ne çoleeqa yizdemee k'on üvxə. **4** Qiyğaled

zas ıkkanan geed yugun otxhuniy hi'i, zas alle. Manıd
otxhun, zi vas qik'asse xayir-düə hevles. **5** I'saq' dixeka
Esavikayuşan ha'ang'a Rivq'ee manbışıl k'ırınıy iliyxhe.
Esav çoleeqa k'on üvxəs ark'ınmee, **6** Rivq'a dixesqa
Yaaq'ubısqaq hark'ın inəxüd eyhe: – Zak'le g'ayxhiyn dekke
yiğne çocuk'le Esavık'le inva uvhu: **7** «Yizdemee sa k'on
üvxü able, çiked sa yugun otxhuniy he'e. Manıd otxhun, zi
vas qik'asse Rəbbine ögee xayir-düə hevles». **8** Dix, həşde
zi eyhençil yugda k'ırı gyaqqe: **9** hak'ne syuruneençe
zasqa gırgınçile yugna q'öble mısva able. Mançike zi
dekkis ıkkanəxdun otxhuniy ha'as. **10** Ğunad man dekkis
oxhanas ıkkees, qik'asse vas xayir-düə hevlecenva. **11**
Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen: – Yizda çoc Esav xhırına
kar vor, zaqame xhırıvalla deşda. **12** Sayid dekkee zalqa
xıl hadağva, ats'axhe zi cus horbı hi'iy. Manke xayir-
düøyne cige, mang'vee zalqa bed-düə g'axuvles. **13**
Yedee mang'uk'le eyhen: – Dix, valqa haa'asda bed-düə
zalqa quvooracen. Saccu yizde cuvabil k'ırı gyaqqe: hoora,
uvhuyn kar zasqa alle. **14** Yaaq'ub hark'ın, mısvabı yedisqa
adayle. Yedeeyid dekkis ıkkanəxdın yugun otxhuniy
ha'a. **15** Mançile qiyğa Rivq'ee cone xaadin xärne dixin
Esavin gırgınçile yugun tanalinbı alyaat'u, k'inne dixelqa
Yaaq'ubılqa alya'a. **16** Xileppişin oodun ciga, gardanıł
nyaabiy xhırıvalla deş məng'ee mısvabışde g'ekvabışıka
iyt'alanbı. **17** Qiyğad hı'iyn yugun otxhuniyig giney
Yaaq'ubne xileqa qele. **18** Yaaq'ub dekkisqa qarı eyhen:
– Dek! Dekke mang'uk'le eyhen: – Yizn k'ırı val vod.
Ğu nenane vor yizde dixbışda? **19** Yaaq'ubee dekkik'le
eyhen: – Yiğna ts'erriyna dix, Esav vor. Zi ġu uvhuyn

xhinne hi'byn. Həşder oza qıxha gyu'ur zi adıyn k'onan
çuru oxhne, zas xayir-düə hevles vəəxecenva. **20** I'saq'ee
dixek'le eyhen: – Dix, nəxüdne ixha vasqa inəxüb zaraba
k'on gipxhi? Mang'vee eyhen: – Yiğne Allahee, Rəbbəe
zas kumag hi'i. **21** I'saq'ee Yaaq'ubık'le eyhen: – Dix,
zasqa qora. Valqa xıl g'adğvas, zak'le ats'axhes, ġu yizda
dix Esavee, dişee? **22** Yaaq'ub dekkisqa qıxhamee, dekkee
I'saq'ee mang'ulqa xıl g'adğu, eyhen: – Niq' Yaaq'ubınıd,
xleppid Esavınbı vod. **23** Yaaq'ubınıd xileppi cune çocunbı
Esavınbı xhinne xhırıdava, I'saq'ık'le mana qıvaats'a deş.
inəxüb I'saq'ee Yaaq'ubis xayir-düə hoolena. **24** Mang'vee
qiyyhanan: – Hək'erar ġu yizda dix Esavne? Yaaq'ubee
eyhen: – Ho'o. **25** I'saq'ee meed eyhen: – Dix, k'onan çuru
qadı ögeeqa gixhxhe, yic otxhun vas xayir-düə hevles.
Yaaq'ubee ts'etta otxhuniy, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee
otxhun, ulyoğan. **26** Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen: – Dix,
həşde zasqa qora, zas ubba he'e. **27** Yaaq'ub dekkisqana
qıxha, mang'us ubba ha'an. I'saq'ıs mang'une tanalinçin
eva i'xi'mee, xayir-düə huvu eyhen: – Yizde dixekev eva,
Rəbbəe xayir-düə huvuyne çolbışiken xhinnevud. **28**
Hasre Allahee vas ç'iyeyna yugna nyaq'viy xəən gyoğiy
helecen, vas xətta g'ikiy çaxır ixhecenva. **29** Havaasre
milletbişə vas g'ullux hee'ecen, Ummatbişə yiğne ögee
vuk'ul avqa qee'ecen. ġu yiğne çocaaşis xəbvalla hee'e,
Havaasre yiğne yedine dixbışdab yiğne ögiyl gardan
hi'kkeba vuxhecen. Vas bed-düə haa'anbışılqa bed-düə
vuxhecen, Vas xayir-düə haa'anbışıs xayir-düə vuxhecen.
30 Yaaq'ubee I'saq'na xayir-düə alyapt'ı qıgeç'umee,
k'onaqa hark'inna çoc Esav siyk'al. **31** Esavee sa yugun

otxhuniy hi'ı, dekkis adı eyhen: – Dek, oza qıxha zi
adiyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayir-düə hevles
vəəxecenva. **32** Dekkee I'saq'ee mang'uke qiyghanan: –
Ğu vuşune? Mang'vee eyhen: – Zı yiğna ts'erriyna dix
Esav vorna. **33** I'saq'ne caneeqa it'umna zeze ooxha.
Mang'vee ek'da qiyghanan: – Manke şena vuşuniy vor,
k'on avaykı zas abına? Ğu qalesse gırgıne karake otxhun,
mang'us xayir-düə huvu. Xayir-düəyib mang'una vuxha.
34 Dekkee eyhenbı g'ayxhımee Esavee k'arats'ana ts'ir
haa'a: – Dek, zasıb xayir-düə hevle, zınar xayir-düəna
he'e! **35** I'saq'ee eyhen: – Çoc horbişka arı, yiğna
xayir-düə g'avşuna. **36** Esavee eyhen: – Mang'un do
həməxüdcad deşke Yaaq'ub ixha? Mang'vee zas q'ö'es
horbi ha'anbı vod: ts'eppa yizda ts'erriyna dixvalla g'avşu,
həşdeb xayir-düə. Qiyğa eyhen: – Zas xayir-düə havaaci
dişde? **37** I'saq'ee mang'uk'le eyhen: – Mana yiğna
xərna hi'ı, gırğıñ ebanbı mang'us nukarar xhinne quvu,
gıkınayıy ts'enne çaxırena hi'ı. Vas hucoone he'e, dix?
38 Esavee dekkik'le eyhen: – Dek, vaqa sa xayir-düəne
vob? Zasıb xayir-düə hevle, dek! Esav axtıra geşşuna. **39**
Dekkee Esavık'le inəxiid eyhe: – Ğu eyxhen ciga, ç'iyeyne
barakayle, Xəybışded ç'iyike əq'əna ixhes. **40** Ğu vasın
g'ılıncıka ha'as. Çocusub g'ullux haa'as. Ğu mang'uke
g'attixhanasda gah qabıyng'a, Mang'una xamut gardanile
qopxu g'uvooxharasda. **41** Dekkee Yaaq'ubis xayir-düə
huvuyl-allı, Esavis çoc g'imece qexhe. Mang'vee culed-
alqa eyhen: – Dekkiqa gyaaşesin yiğbi hiyxharid. Manke
zi yizda çoc Yaaq'ub gek'a. **42** Xənne dixee Esavee
uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxhımee, məng'ee k'inna dix

Yaaq'ub qort'ul eyhen: – Yiğne çocus Esavis ġu gik'u, vake qəl qığaahasib vukkan. **43** Dix, həşde yizde cuvabil k'ırı alixhxhe: oza qixha Xaraneeqa, yizde çoc Lavanne k'anyaqa hixve. **44** Yiğne çocuna qəl əlyhəəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve. **45** Valqana qəl apk'inmee, ġu cuk hı'iynbı yik'el hitxınmee, zi valqa xabar g'axuvu mançe qalya'asda. Nişil-allane zi vuşde q'öng'ukesanar sa yiğil yixhes? **46** Qiyğa Rivq'ee I'saq'ık'le eyhen: – Q'etbişda eyxhene Esavne xhunaşseeşine xilençe zi i'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeeyir mane cigayne içeeşina, manbı xhinnena, həməxürna Q'etbişda cus hey'ee, zi i'mi'r nişiscabne haa'a?

28 I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayir-düə huvu, inəxübna mı'sləhət g'ooce: – Kana'anğançene içeeşike xhunaşşe himee'e. **2** Vaxt xılıy qıdyav'u Paddan-Arameeqa, yiğne yedine dekkine Betuelyne xaaqa hoora. Yiğne yedine çocune Lavanne yişbişike vas xhunaşşe hee'e. **3** Gırgın əxəne Allahee vas xayir-düə hevlecen, ġu geer kulyfatnana hı'i, vake g'abıynbı geeb qee'ecen, vake geed milletbı g'alecen. **4** İbrihimne xayir-düəyke vasiy vake g'adiyne nəsilbisişib vuxhecen: hasre Allahee İbrihimis helesva uvhuyn ciga – ġu menne cigeençə qarına xhinne iykaran ciga, hammaşıys vas helecen. **5** I'saq'ee Yaaq'ub yəqqıl araçce. Mana Paddan-Arameeqa, Yaaq'ubneyiy Esavne yedine Rivq'ayne çocune Aramğançene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an. **6** Esavık'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubis xayir-düə huvu cus xhunaşşe hee'ecenva Paddan-Arameeqa g'axuvuva, sayib, mang'us xayir-düə hooleng'a «Kana'anğançene

iceesike xhunaşşe hime'eva» mi'sləhət g'ooce. 7
Yaaq'ubeeyid dekkiliy yedil k'ırı gyaqqı Paddan-Arameeqa
ayk'an. 8 Esavik'le g'ecen, kana'anğançen içər dekkis
vukkan deşubne. 9 Esav ayk'anna I'smi'i'lyne k'anyaqa.
Mang'vee İbrihimne dixena I'smi'i'lyna yiş Maxalat cune
xhunaşseeşine ooğançe hee'e. Maxalat Nevayotna yiçuniy
vor. 10 Yaaq'ub Beer-Şeveençə qığec'u Xaranne suralqa
ayk'an. 11 Sa cigeeqa hirxhilymee, veriğ k'yooçuva
mang'vee xəm maa g'aaha. Mang'vee ç'iyele sa g'aye
alyapt'i, vuk'lek avqa givxhu, g'ilexhana. 12 Mang'uk'le
nik'ek ç'iyele xəybışeeqa hiyxharan q'i't'yar, çilek'enad
Allahın malaaikar İlqeeç'u-gəə g'ece. 13 Rəbbəe q'i't'yaşaşil
ulyorzul eyheyiy: – Zı yiğne dekkine dekkına İbrihimna,
sayir I'saq'na Allah Rəbb vorna. Ğu g'alirxhuyn ç'iye
vasiy vake g'abiynbışis heles. 14 Yiğna nasıl ç'iyeylin tooz
xhinne xəppa vuxhes, geeb qeepxha garbilqayıy şargılqa,
şimalıqlayıy canubulqa ookas. Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne
milletbişə valeyyiy vale g'abiynbışile k'ena xayir-düə
alyapt'as. 15 Zı vaka vorna, Zı ġu, nençeğana ark'ineeyir
havacı, ine cigeeqa sak'al ha'asda. Zı ġu g'alerçes deş, Zı
uvhuyn gırgın ha'asın. 16 Yaaq'ub nik'eençə muğur qıxha
eyhen: – Hək'erar, Rəbb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a
deşdiy. 17 Mang'vee qərq'iniyvaliyn eyhen: – Nimeeyiy
ine cigayn qəq'ən ha'a. İn Allahne xaale ġayrı medin
kar deşod, inbı xəybışın akkabıvud. 18 Yaaq'ub miç'eer
çakra suğotsu, cune vuk'lek avubna g'aye alyapt'i işaarat
xhinne giviyxhe. Qiyğad Allahne doyule cilqa zeytunun
q'ış k'ya'a. 19 Mang'vee mane cigayn do Bet-El (Allahın
xav) giyxhe, mankilqamee mane şaharin do Luz ixha. 20

Qiyğɑ Yaaq'ubee k'in g'assır eyhen: – Allah zaka ixheene, hoyharne ine yəqqə zı havaceene, zas oxhanasın gineyiy alya'asın tanalinbid huveene, **21** yugvale zı dekkine xaaqa sark'ileene, manke Rəbb yizda Allah ixhes. **22** İşaarat xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ixhes. Ğu helesde gırGINçIKE yits'ib'esda pay Vas qevles.

29 Yaaq'ub ayk'anna şargilyne milletbişde cigabişeeqa. **2** Çoleeb mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Mançine k'anya'ad xhebille vəq'əbışin syuru g'alitxhu eyxhe. Vəq'əbışis mane kahrizeençe xhyan hele ıxha. Kahriżne ghalelib xəbna g'aye vooxhe. **3** Gırgın vəq'əbı maqa sadıyng'a, çobanaaşə kahriżne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u vəq'əbışis ats'esin xhyanbı huvu, g'aye giviyxhe vuxhana çine cigelqa kahriżne ghalilqa. **4** Yaaq'ubee manbışike qiyghanan: – Çocar, şu nençenbine vob? Manbışe eyhen: – Şı Xaraneençenbı vob. **5** Yaaq'ubee manbışık'le eyhen: – Naxorna neva Lavan ats'anane? Manbışe eyhen: – Ats'ana. **6** Yaaq'ubee manbışike qiyghanan: – Mana yugrayee? Manbışe eyhen: – Ho'o, yugra vor. Haaşə, mang'una yiş Raahile cune vəq'əbışika qöövur. **7** Yaaq'ubee eyhen: – Veriğ axtivaleevub, vəq'əbı sa'ana vaxt vuxha desub. Vəq'əbışis xhyan huvu, uxhiyxhanas ikkee. **8** Manbışe eyhen: – Çobanaaşə gırgın vəq'əbı sacigeeqa sidi'i, g'aye kahriżne ghalele qavaak'an hidyav'u, man ha'as ixhes deş. Man gırgın hı'yle qiyğɑ şasse xhyan heles əxə. **9** Yaaq'ub manbışika yuşana'ang'a, Raahilee dekkin vəq'əbı qadayle. Raahileyib çobaniyvallaniy haa'a. **10** Yaaq'ubik'le dayisiy Lavanna yiş Raahileyiy con vəq'əbı g'acesse, mang'vee ark'in g'aye qavaak'anav'u

dayisiyne vəq'əbisiş xyan hele. **11** Qiyğɑ Yaaq'ubee Raahileys ubba hı'i axtıra geşše giyğal. **12** Mang'vee Raahileyk'le dekkine ebanbışikena Rivq'ayna dix ixbay eyhe. Raahilee g'adeexhvan ark'in man dekkis yuşan ha'a. **13** Lavanik'le yiçeyna dix arıva g'ayxhimee, g'adayxhvan ögiylqa qığeç'e. Mana xhilibişeeqa sı'i, ubba hı'i cune xaaqa qikkekka. Yaaq'ubee girgin kar Lavanis yuşan ha'an. **14** Lavane mang'uk'le eyhen: – Ğu hək'erar yizde ebanavur. Yaaq'ub manbışəeng'ə sa vazna axuyle qiyğɑ, **15** Lavane mang'uk'le eyhen: – Nya'a, ġu yizda ebanava, ġu zas q'ərabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yiğna hək' hucoone vuxhes? **16** Lavaniqa q'öyre yişniy vor: xəring'i'n do Leaniy, k'ining'i'nid Raahileniy vod. **17** Leayne ulepmişik'le torandaniy g'ece, Raahileme ul givxhasda, xyan ittuna içiy yixha. **18** Yaqq'ubis Raahile yikkiykinil-allá eyhen: – K'inne yiş Raahileynimee zi vas yighille senna iş g'ooce. **19** Lavane eyhen: – Mana vas hiyvee, merne insanis hiyyuyle, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əəcar axve. **20** Yaqq'ubee Raahilel-allá yighille senna iş haa'a. Mana yikkiykinil-allá mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle. **21** Yaqq'ubee Lavanik'le eyhen: – Vaxt g'abına, həşde yizda xhunaşşe zasqa qiyele, məng'i'ka ixhes. **22** Lavane mane cigabişin girgin insanar sav'u otxhun-ulyodğuy hele. **23** Xəmder Raahileyne cigee Lea akkeehe Yaqq'ubne k'anyaqa. Yaqq'ub məng'i'ka g'ilexhana. **24** (Lavane cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçıy xhinne heele.) **25** Yaqq'ubık'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe! Mang'vee Lavanik'le eyhen: – Nya'a ġu zak məxdun kar hı'i? Zi

Raahileyne me dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ġu zas
horbı hı'i? **26** Lavaneey eyhen: – Yişde ine cigeey k'inna
yiş xəring'i'le ögee adamiys heelen ədat deşin. **27** İn
ülycum bıkire'e, Raahiler vas hiyles. Məng'i'nimeeyir ġu
yighille senna yizde k'ane iş haa'as vukkan. **28** Yaaq'ubee
həməxüdud ha'an: man ülycum bıkira'an. Lavaneeyir
Raahile mang'us xhunaşşe yixhecenga heelena. **29** (Cuna
nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçiy xhinne hiyvu.) **30**
Yaaq'ub Raahileykar g'ilexhana. Raahile mang'us Leayle
geer yikkiykan. Mana Lavanne k'ane sa yighille sennar
höörəxəna. **31** Rəbbik'le Lea deykan g'aycumee, məng'i's
uşaxar uxooxas vəvxı'y hele. Raahileyssemee vuxhne
eexvas yeexə deşdiy. **32** Lea vuxhne ayxu sa dix uxu.
Mang'un do Ruven (ilyaake, dix!) gixhxı eyhen: –
Rəbbik'le zi höödəxən g'acuyn. Həşde zi yizde adamiys
yikkiykanasda. **33** Mana meer vuxhne eexva. Sayir dix
uxu eyhen: – Rəbbik'le zi deykan yixhay g'ayxhı, inar
huvuna. Mang'unud do Şimon (Mang'uk'le g'ayxhiyn)
giyxhe. **34** Lea xhebir'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen:
– Zi mang'us xhebiyre dix uxuva, ine yəqqə adamiy
zaka ixhes, zak at'iq'anasda. Mançıl-allad mang'un do
Levi (at'iq'anasda) giyxhe. **35** Yoq'ur'es mana vuxhne
ayxu meer dix uxu, eyhen: – İne yəqqə zi Rəbb axtı
qa'as. Mançıl-allad mang'un do Yahud (axtı qa'as) giyxhe.
Mançile qiyğa məng'ee sabara gahna uxooxa deş.

30 Raahilesse Yaaq'ubis uşax uxas dəxəmee, məng'ee
yuçeys paxiliyvalla haa'a. Məng'ee adamiyk'le eyhen: –
Zas uşax hele, deşxhee, qiyk'asda! **2** Yaaq'ub Raahileylqa
qəllamışxha eyhen: – Nya'a zine vas uşax hidele,

nya'a zi Allahne vor? **3** Raahilee eyhen: – Yizda
nukar Bilyhan alert'e, məng'i'ka g'alixhe. Məng'ee uşax
uxumee zi mana alyart'u mang'us yedyvalla haa'as,
zi uşaxdena imeexvacenga. **4** Raahilee cena nukar
Bilyhan adamiys xhunaşşe yixhecenga heele. Yaaq'ubır
məng'i'ka g'ilexhana. **5** Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us
dix uxu. **6** Raahilee eyhen: – Allah məhkamee yizde
sural ıxha, yızın niq' g'ayxhi, zas dix huvu. Mançıl-
allad məng'ee mang'un do Dani (Mang'vee məhkamee
havacesda) giyxhe. **7** Raahileyne nukar Bilyhan meer
vuxhne eexva, məng'ee Yaaq'ubıs q'ör'esda dix uxooxa. **8**
Raahilee eyhen: – Zi yüceyka saç'iyku, Allahne kumagika
ğamixhana. Məng'ee mançıl-allad uşaxın do Naftali
(yızın saç'iykuy) giyxhe. **9** Leaysse sabara gahna uşaxar
uxooxas vəvxü deş. Məng'ee mançıl-llar cena nukar
Zilypan Yaaq'ubıs xhunaşşe yixhecenga heele. **10** Leayne
nukaree Zilypanee Yaaq'ubıs sa dix uxu. **11** Leayee eyhen:
– Nimee xəbna xoşbaxtiyvallayi! Məng'ee mang'un
doyud Qad (xoşbaxtiyvalla) giyxhe. **12** Leayne nukaree
Zilypanee Yaaq'ubıs q'ör'esda dix uxu. **13** Leayee eyhen:
– Zi baxtivarır, yadaaşed zak'le baxtivarva eyhes. Məng'ee
uşaxın do Aşer (baxtivar) giyxhe. **14** Ruvenik'le suk
qivişalne gahil çolead mandragorun ala iveauke, mang'vee
manbı yedis Leays adayle. Raahilee Leayk'le eyhen: –
Yığne dixee adıyn mandragorbışike zasıd helelan. **15**
Leayee məng'i'k'le eyhen: – Adamiy xilençe g'ayşuy
ç'əvxha dişdee? Həşded dixin mandragorbine g'ayşes
ikkan? Raahilee eyhen: – Həməxüdxheene, hasre dixene
mandragorbışıl-alla ine xəmdiys yizda adamiy vaka

g'alixhecen. **16** Yaaq'ub exheeqana çoleençe qööng'ə, mang'unee ögeeqa Lea qığeyç'u, eyhen: – Ğu g'iyna zaka g'alixhas, yizde dixee adiyne mandragorbişis zi ġu alışsu. Yaaq'ub mane xəmde məng'i'ka g'ilexha. **17** Allahik'le Leayna düə giviyxhena. Lea vuxhne ayxu, Yaaq'ubis xhor'esda dix uxu. **18** Leayee eyhen: – Allahee zi yizda nukar yizde adamiys hiyvuy hööttxüva, yizda hək' quvuna. Məng'ee uşaxın do İssaxar (Mang'vee hək' quvuna) giyxhe. **19** Leaye meer vuxhne eexva, məng'ee Yaaq'ubis yixhir'esda dix uxooxa. **20** Məng'ee eyhen: – Allahee zas sa yugna pay huvu. Zi mang'us yixhiyre dix uxuva, həşde yizde adamee zas hi'rmat gyuvxhesda. Məng'ee uşaxın do Zevulun (hi'rmat) giyxhe. **21** Sabara gahile məng'ee sa yiş yuxu, doyud Dina giyxhe. **22** Allahee Raahile yik'el qiyele'e, məng'i'na düə g'avxhu, uşax uxasin xhinne qee'e. **23** Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen: – Allahee zalin pisin do ak'anı'yn. **24** «Rəbbe zaş sayir dix helecenga» uvhu, Raahilee mang'un do Yusuf (Mang'vee sayir helecenga) giyxhe. **25** Raahilee Yusuf uxuyle qiyğa, Yaaq'ubee Lavanik'le eyhen: – Zi g'aykke, hasre yizde olkeeqa, yizde cigabişeeqa əlyhəəs. **26** Havaasre, zi yizin xhunaşşeri yuşaxar alyapt'ı, əlyhəəs. Zi manbışıl-allá vas iş g'avcu. Vak'lecad yugda ats'a, zi vas nimeena iş hav'u vuxhay. **27** Lavane mang'uk'le eyhen: – Zi yiğne ulen aqqıxheene, yizde k'ane axve. Falika ilyakkimée, zak'le Rəbbe zaş val-allá xayir-düə huvuy g'acuyn. **28** Qiyğa meed eyhen: – Hək' nimeenayıy zak'le eyhe, zi qevles. **29** Yaaq'ubee mang'uk'le eyhen: – Zi vas nəxbiy iş hav'uva, yiğin syuribid nimee qeetxhava, vak'lecad

ats'an. **30** Zi vasqa qalesse, vaqa çavra-vəq'ə k'ıldaniy vod, qiygalemee xilece geed qıxha. Rəbbe zi vasqa qarıyka vas xayir-düə huvu. Manke zi misane yizde xizannemee iş haa'as? **31** Lavaneey eyhen: – Vas hucoona heles? Yaaq'ubee eyhen: – Zas vuçud himele. Ğu zas sa kar ha'asva cuvab huveene, zi meer yiğne syuribişqa ilyakka. **32** Hasre g'iyna zi yiğne gırğına syuribişde yi'q'neençe ilgeç'u, vəq'əbışdeyiy ts'e'bışde yi'q'neençe k'udananiy xornan vəq'əbıiyiy ts'e'bı zas cura'as. Maadın k'aarin urgbıd zi alyaat'asınbı. Manab yizda hək' vuxhecen. **33** G'iyniyke şaqqa zaqa qopkuna hək'va vasse ilyakkas əxə. K'uda deşde, xor deşde ts'e'ile ğayı, k'aarına urgule ğayı, mebna vak'le g'avcee, havaasre mana qööküna xhinnee vuxhecen. **34** Lavaneey eyhen: – Hasre ğu eyhen xhinnee ixhecen. **35** Qiyğa Lavaneeme manecad yiğil k'udananiy xornan (cagvaran cigabınan) q'inabıiyiy ts'e'bı, k'aarin urgbı curı'i, Yaaq'ubısqıa deş, dixbişisqa qele. **36** Qiyğa vuc Yaaq'ubıke xhebne yiğee əlyhəəsda yəqmee əq'əna qexhe. Yaaq'ubeeme Lavanın mansa axuyn syuru uxhiyxhan ha'a ixha. **37** Yaaq'ubee q'avaxın, badamın, çinarın tübəəbı hatq'ur, tübəəbışın q'abıx qışsu, cagvaran xorbı ha'a ixha. **38** Qiyğad q'abıx qışsuyn tübəəbı syuribişe xhyan ulyoğasde axurbışeeqa, həyvanaşine ögiylqa giyxhe. Manbı qadı, xhyanbı ulyoğamee, mançıs i'mra abayle vuxha. **39** Mançıs tübəəbı gixhxhiyne cigayne ögiyl i'mra abımee, k'udananiy xornan balabı eyxhe ixha. **40** Yaaq'ubee urgbı cura'anbı. Lavanne syuruneedin vəq'əbıd k'udananeyiy k'aarına həyvanaşine suralqa ilyakka'a. Mang'vee cun syuru

Lavanne syuriyl alikka'a deş. **41** Gucnane həyvanaaşis i'mra vüqqəmee, Yaaq'ubee axurbışde yi'q'neeqa man tübəəbi giyxhe ixha, mançis i'mra tübəəbinane cigayne ögiyl ablecenva. **42** Həyvanar zəi'fdanang'a, mang'vee man tübər giyxhe ixha deş. Məxüd, gucukan həyvanar Yaaq'ubınbı, zəi'finbid Lavanınbı eyxhe. **43** Yaaq'ub məxür yiğ-yiğle geed karnana eyxhe, mang'uqa geed syurabı, həmbal adameriy həmbal zəiyfabı, devabı, əməler eyxhe.

31 Yaaq'ubık'le Lavanne dixbiše inva eyhe g'ayxhiyn: «Yişde dekkın gırğın kar Yaaq'ubın ixha. Mang'vee cun gırğın kar yişde dekkine karake hı'i». **2** Yaaq'ubık'le Lavan cuka ögilyna xhinnee dexhay g'ece. **3** Rəbbee Yaaq'ubık'le eyhen: – Dekkaşine cigabışeeqa, vuşde ebanbışısqa sak'le. Zınar vaka ixhes. **4** Yaaq'ubee insan g'axuvu, Raahileyiy Lea çoleeqa cun syuribinane cigeeqa qoot'al. **5** Yaaq'ubee manbışık'le eyhen: – Zak'le vuşda dek zaka ögilyna xhinnee dexhay g'ece. Yizde dekkee i'bəədat ha'ana Allahmee zaka vor. **6** Şok'lecad ats'an, zi vuşde dekkis vonne gucuka iş hav'iy. **7** Mang'veeme zas horbı hi'i, yits'ne yəqqees yizda hək' badal hav'u. Allaheeme mang'usqa zas pisin ha'as hassır deş. **8** Mang'vee «K'udanan həyvanar yiğna hək' vuxhesva» uvhumee, gırgıne syurununcad k'udanan həyvanar uxu. «Yığna hək' xornan həyvanar ixhesva» uvhumeeeme, syuruneene gırgıne həyvanaaşe xornan həyvanar uxu. **9** Məxüd Allahee, vuşde dekkike çavra-vəq'ə g'ayşu, zasqa quvu. **10** I'mra vüqqəne gahil zak'le nyak' g'acu: zi vuk'ul ooqa qav'umee, zak'le g'acuyn, i'mra ablyaa'an q'inabi xornaniy k'udanan, xalbinanbıvud. **11** Nik'ek Allahne

malaaiķin zalqa onuiyn: «Yaaq'ub!» Zı «Hooyvava!» alidghiniy quvu. **12** Mang'vee uvhuyn: «Zak'le Lavanee vak hi'iyn g'acuyn. Həşde vuk'ul ooqa qee'e, ilekke, syurunee 1'mra ablyaa'an q'inabi, xornanbi, k'udananbi, xalbinanbi vod. **13** Zı Bet-El vas gyaguna Allah vor. Ğu maa'ab Zasva g'aye givxhu, cılqa q'ış qadğu, Zas k'inniy g'aysır. Həşde suğotsu, ine cigabişeençe hoora, yedike ixhane cigabişeeqa sak'le». **14** Rahileeyiy Leayee mang'us alidghiniy qele: – Dekkine karake şalqa gexhan vodunne? **15** Mana şaka mebİNbiŞIKA xhinnee eyxhe. Mang'vee şı massa huvu, şake ixhayn pılıd əfasaf hi'iyn. **16** Mançıl-allad Allahee yişde dekkike g'ayşuyn gırgın kar yişiniy yişde uşaxxaşın vod. Həşde günad Allahee eyhen gırgın he'e. **17** Manke Yaaq'ub oza qıxha, cun uşaxariy xhunaşer devabişilqa gyaa'a. **18** Gırgın syurud, vucee Paddan-Aramee hi'iyn gırgın karid alyaat'u, mana Kana'anne cigabişeeqa dekkine, I'saq'ine, k'anyaqa yəqqı'l gexha. **19** Manbı əlyhəne gahıl Lavan xaa ixha deş, mana vəq'əbı qosşarasva ark'in ixha. Raahileeyid dekkine xaadin byutbi qöqənbı. **20** Yaaq'ubee Aramğançene Lavanis horbı ha'a, vuc hexvava uvhu deş. **21** Məxür mana cun gırgın kar alyaat'u, hexvana. Mana Feratne damayle İlgeç'u, Gileadne suvabınane suralqa ayk'an. **22** Yaaq'ubın hixuy Lavanik'le xhebid'esde yiğil eyhe. **23** Mang'vee cun xinibı qopt'ul, Yaaq'ubıqa qihna gexha. Yighid'esde yiğil Gilead eyhene suvabınane cigee mana avayq'arna. **24** Xəmde Allah Aramğançene Lavanis gyagu, eyhen: – Ğucar ġu aqqe, Yaaq'ubık vuçud hima'a. **25** Lavan Yaaq'ubıqa avayq'arna. Yaaq'ubee suvabınane cigee çadır güvxü

vuxha. Lavaneeyib cune xınıbışka Gileadne suvabınane
cigee çadir giviyxə. **26** Lavanee Yaaq'ubık'le eyhen: – Ğu
in hı'iyn hucoona? Ğu zas horbı hı'i, yızın yişbib dəv'ee
avquynbı xhinnee quvku. **27** Nya'a ġu zale dyugulenra
hixu? Ğu nya'a man zak'le ittevhü? Zı ġu mə'niybı
qədəqqə, şadra dafiy lira ilyviyxəniy yəqqı'l ha'as. **28**
Zasqa nevabısıy yişbişis ubba ha'as hassır deş. Ğu ək'el
deşiyvalla hav'u. **29** Zasse şos qəlasın ha'as əxəyi. Sanıxha
xəmdemee yiğne dekkee i'bəədat hı'ine Allahee zak'le
uvhuyn: «Ğucar ġu aqqə, Yaaq'ubık vuççud hıma'a». **30**
Zak'le g'ecen, ġu həşde dekkin xav g'aces üdöörəxəva
qiğeç'u əlyhəə. Nya'a manke yızın byutbı qöqü qıkkekka?
31 Yaaq'ubee Lavanı alidghınıy qele: – Zı qərq'i'n fikreeqa
qadiyn, yiğin yişşar zasse gucuka g'ooşeva. **32** Yiğin
byutbı şavusnee aveykee, mana gik'asda. Xınıbışde ögiyl
zasnee yiğin hucoo aveykee, vas aleet'e. Yaaq'ubık'le,
Raahilee manbı qöqüva, ats'a deşdiy. **33** Lavan Yaaq'ubne,
Leayne, q'öne həmbal içiyne çadıreeqa ikkeç'u, byutbı
aveyki deş. Mana Leayne çadıreençe qiğeç'u, Raahileyne
çadıreeqa ikkeç'e. **34** Raahilee xaan byutbı alyaat'u, deval
giviy'arne palanbişeeqa gixhxı, cil oğa giy'ır yeexhe.
Lavan çadıree gırgınəəng'ə ilyakkeeyir, manbı iveeke deş.
35 Raahile dekkik'le eyhen: – Yizda dek, yiğne ögiyl oza
qiyxhes deexheva qəl mooxhe, zak yadaaşik eyxhenbı
ıxha vod. Mang'vee nəxüd t'abal he'eeyid, byutbı iveeke
deş. **36** Yaaq'ubıs qəl vuxha, mana Lavanıka cuvabilqa
arayle. Mang'vee Lavanık'le eyhen: – Yizda bınahiy taxsır
hucoona, ġu zaqar qıhna məxür girxhu? **37** Gırgıne
karaka ilyakkına, yiğin hucoome aveykinne? Aveykiyn kar

yizdeyyi yiğne xınıbışde ögiylqa gixhxhe, hasre manbişe eyhecen yişda nenayiy qorkura. **38** G'alle senna zi vas iş hav'u, yiğne ts'e'bışeyiy vəq'əbişə hatt'uyن balabı hı'ı deş. Zi yiğne syuruneençe vəq'əbi deş otxhun. **39** Ç'alagne həyvanaaşə qodu-sodıyn vəq'əbi zi vasqa adaylenbi deşdiy, mançına hək' zicabniy vas qoolena. Miç'eebe, exhalee qööqüna həyvan ğu zakeniy qooqqana. **40** Yiğne pıralin, xəmdiyne mık'aalin zakın ha'anniy, zi ulyub gyabaxana deşdiy. **41** Zi g'alle senna yiğne xaa axu: yiğne q'öne yişşenemee yıts'ıyoq'vad sen, syurunnemeeyib yixhille senna zi vas iş hav'u. Ğume yizda hək' yıts'ne yəqqee badal hav'una. **42** Yizde dekkaaşə, İbrihiməeyiy I'saq'ee, i'bəədat hı'ına Allah zaka dexhanaxhiy, həşde ğu zi xıl q'ərarniy yəqqı'l ha'as. Allahık'le yizda əq'üba, yizde xilena zəhmət g'avcuna, Mang'vee sanıxha xəmde Vuc yizde sural ıkhay valqa hixhar hı'iyn. **43** Lavaneey Yaaq'ubis alidghiniy qele: – Yişbı – yızın yişbı vob, uşaxar – yızın uşaxar vob, syurıbı – yızın syurıbı vod. Ğu hı'iyn gırgın karid yızın vod. G'iyna zasse yişbışik, manbişə uxooxuyne uşaxaaşık hucoo ha'as əxəyee? **44** Qora, həşde zınayıy ğu cuvab g'ats'ak'vanas, manıd yizdeyyi yiğne yi'q'nee şahad ixhecen. **45** Yaaq'ubee sa g'aye alyapt'ı, mana dirak xhinne ulyoozar haa'a. **46** Mang'vee cune xınıbışik'le eyhen: – G'aye see'e. Manbişə g'ayebi adı anbareeqa sa'a. Qiyğab mane anbarne k'anə otxhun-ulyoğan. **47** Lavaneey mançın do Yegar-Sahaduta giyxhe, Yaaq'ubeeme mançık'le Gal-Edva eyhe. **48** Lavaneey eyhen: – İna g'ayeyna anbar yizdeyyi yiğne yi'q'nee şahaadat vobna. Mançıl-allad mançın do Gal-

Ed vod. **49** Mançik'le sayıd Mitspavaniy (ilyaakan ciga) eyhe, Lavanee inəxüd uvhuynçil-allə: – Şak'le sana-sanbı g'udyoocemee, havasre Rəbbina ul zalib, valib vuxhecen. **50** Yik'el aqqe, yizdeyi yığne yi'q'nee insan deş, Allah şahad vorna. Zak'le ġu qiyğa g'idecveeyir, yizde yişbişika yugra ixhe, manbışıl ooqa xhunaşşe himee'e. **51** Lavanee meed Yaaq'ubik'le eyhen: – İlekke, haane si'iyn g'ayebiyiy dirak xhinne ulyoozar hav'una g'aye, mana zi yişde yi'q'nee ulyoozar hav'u! **52** İn si'iyn g'ayebiyiy dirak xhinne ulyoozar hav'una g'aye şahad ixhecen: zi yığne suralqa, mane si'iyne g'ayebişde şene aq'valqa pisvalla haa'as ilğeç'es deş. Ğunar zas pisvalla haa'asva mane dirak xhinne ulyoozar hav'uyne g'ayeyneyiy si'iyne g'ayebişde ine aq'valqa ilğeç'es deş. **53** Hasre yişde dekkaaşə: İbrihimee i'bəədat ha'ane Allaheeyiy Naxoree i'bəədat ha'ane allahee şas hökum hevlecen. Yaaq'ubee cune dekkee, I'saq'ee, i'bəədat ha'ane Allahılıq k'in g'iysar. **54** Qiyğa Yaaq'ubee mane suval q'urban givk'u, xinibı giney oxhanas qoot'al. Manbışe gineybı otxhun, suval xəm g'aaha. **55** Lavan miç'eer çakra oza qıxha, yişbişisiy nevabışis ubbabı hi'i, manbışis xayır-düəbı hele. Mançer cune xaaqa siyk'al.

32 Yaaq'ub cune yəqqi'n ayk'anna. Yəqqə mang'usqa Allahın malaikar qızaaxa. **2** Yaaq'ubik'le manbı g'acumee, eyhen: – in Allahna deste ulyobzuriyn ciga vod. Mane cigayn do Maxanayim (deste ulyobzuriyn ciga) giyxhe. **3** Yaaq'ubee cule ögiyl Edomne sahreeqa, Seirne cigabışeeqa, cune çocusqa Esavisqa insanar g'uxoole. **4** Manbışılqa inəxübna əmr haa'a: – Yizde xəring'uk'le,

Esavik'le, eyhe: «Yiğne həmbalee, Yaaq'ubee, inva vod eyhe: „Zı Lavanisnee ixha, g'iyniyne yiğilqameeyir mang'usne axu. **5** Zaqa çavra-vəq'ə, əməler, həmbalar vob. Zı vas, yizde xəring'us xabar hevlesva, vasqa insanar g'axuvu, vasqa şı yugba qudooracenva“. **6** G'axuvuyn insanar sapk'il, Yaaq'ubık'le eyhen: – Şı yiğne çocusqa Esavisqa hapk'in. Vucur yiğne ögilqava i'qqə vor, cukasanar yoq'ud vəş insanır. **7** Yaaq'ub mançile qərq'ı'n, mang'un yık' it'umda i'xiyxə giygal. Cun insanar, çavra-vəq'ə, devabı q'öne desteeqa curi'i, **8** eyhen: – Esaviy Esavikanbı manbışde sanbışilqa k'yophur, manbışıkın he'ee, mansanbışisse heepxas vəəxecenva. **9** Qiyğa Yaaq'ubee eyhen: – Yizde q'əsde dekkee İbrihiməe i'bəədat ha'ana Allah, yizde dekkee I'saq'ee i'bəədat ha'ana Allah! Rəbb, Ğu zak'le uvhuynniy: «Yiğne ölkeeqa, yiğne xınıbışısqa sak'leva. Zı vas yugvalla haa'as». **10** Ğu zas, Yiğne həmbalıs, hav'une yugvalisiy qopkuvalis zi avaak'i deş. İordanne damayle i'lğəəmee, zaqa əsayle əyri vuçud deşinniy. Həşdemee zı q'öne desteyka siyk'al. **11** Hucoona ixhes, zı yizde çocune Esavne xilençe g'attixhan he'e. Mana arı, zı, uşaxar, uşaxaaşın yedyar gyabat'ava, qəyq'ənna. **12** Ğu uvhuyn: «Zı vas yugvalla hidyav'u gyu'aras deş, yiğna nasıl qəpqəs-ələpqəs dyooxhena deryahna g'ummee geeb qaa'as». **13** Yaaq'ub mane xəmde maa'ar axva. Mang'vee cune çocus Esavis pay xhinnee **14** q'öd vəş ts'e', g'able q'ına, q'öd vəş vəq'əyiy g'able g'arg, **15** balabışika sacigee xhebt's'al gyaazana deva, yoq'ts'al zer, yits'ible yats, g'able xhuvulyna, yits'ibleb vughulyna əməle curaa'a. **16** Syurıbı curayda-

curayda həmbalaaşısqa ha'aykı'ı, eyhen: – Yizde ögiyl
hudoora, syuribışded yi'q'nee ciga g'aleççe. **17** Yaaq'ubee
ts'erriyne həmbalıs əmr hav'u, eyhen: – Yizda çoc Esav
vas qızaxximée, mang'vee vake qiyghanasın: «Şavna
insanne, nyaqane əlyhəə, man həyvanar şavunbine?» **18**
Manke ġu mang'uk'le eyhe: «In həyvanar yiğne həmbalin
Yaaq'ubınbı vod. Mang'vee manbı yişde xəring'us Esavis
pay xhinnee g'ixele vod. Vucur şaqar qihna qöö vor».
19 Qiyğa mang'vee q'ör'esde, xhebir'esde həmbalık'le,
syuribışde qihna əlyhəəne gırging'ulqacab əmr hav'u,
eyhen: – Esav qızaxximée, şunad manva eyhe: **20** «Yiğna
həmbal Yaaq'ubır qihna qöö vor». Yaaq'ubee culed-alqa
eyhe ixha: «Ts'etta ögiylyne paybiše mang'un yik' g'üvəna
qa'as. Qiyğa qızaaximeeyib, mana mançıl-allı sayir zaka
yugra eyxhe». **21** Paybı Yaaq'ubile ögiyl ayk'an, vucme
mane xəmde çadırbinane cigee axva. **22** Yaaq'ub xəmde
muğur qıxha, q'öyre cuna xhunaşše, q'öyre həmbal
zəiyfa, yits'issad cun uşaxıd alyaat'u, Yabboq eyhene
aragile ilğeebaç'e. **23** Mang'vee manbib, con karid aragile
alğa'an. **24** Qiyğa Yaaq'ub vuccar axva. Miç'eed qıxhesmee,
maa'ar Sa Yaaq'ubıka uğodana. **25** Yaaq'ubile ğamxhes
dəxə g'acu, Mang'vee Yaaq'ubne umays i'xiyxə. Mançile
qiyğa Yaaq'ubın umeençe g'el iğeç'e. **26** Yaaq'ubıka
Uğodang'vee eyhen: – G'aykke əlyhəəs, miç'eed qexhe.
Yaaq'ubee eyhen: – Zas xayir-diüə hidevee, zi Ğu g'aykkas
deş. **27** Mang'vee Yaaq'ubıke qiyghanan: – Yiğin do
hucoona? Yaaq'ubee eyhen: – Yaaq'ub. **28** Yaaq'ubıka
Uğoduung'vee eyhen: – Vak'le Yaaq'ubva deş, Izrailyva
(mana Allahıka uğoda) eyhes. Ğu Allahıkayıj insanaaşika

uğodu, ğamxhana. **29** Yaaq'ubee qiyghanan: – Hucoona ixhes, Yiğın do eyhe. Mang'vee eyhen: – Nya'a ġu Yizin do qiyghan? Mang'vee maa'ab Yaaq'ubis xayir-düə hoole. **30** Yaaq'ubee mane cigayn do Peniel (Allahın aq'va) gixhxhi, eyhen: – Allah aq'vayle g'acu, üç'ürra axu. **31** Yaaq'ub Penieleençe 1'lğəəmee, veriğ ılqooç'e. Mana umayke k'aara iykar ixha. **32** Mançıl-allad g'iyniyne yiğlqamee izrailybişə umal oodun çuru oyxhan deş. Manbişə məxüd Yaaq'ubika Uğodana Yaaq'ubne umayne mane cigayk set'uva ha'a.

33 Yaaq'ubee vuk'ul ooqa qav'umee, Esav yoq'ud vəş insanıka qöö g'ece. Mang'vee Leayn, Raahileyn, q'öne həmbal xhunaşşebişin uşaxar curaa'anbi. **2** Q'öyre həmbal xhunaşşeriy manbişin uşaxar ögiylqa qaa'a, Leayiy məng'l'n uşaxar yi'q'neeqa, Raahileyiy Yusufmee yi'q'el ulyoozar haa'a. **3** Vucme manbişde ögiylqa ilgeç'e. Çocusqa hiviyxarmee, Yaaq'ub çocune ögiyl ç'iyelqamee yighthne yəqqees k'yoyzarna. **4** Esav Yaaq'ubne ögeeqa g'adarxhun, mana xhilibişeeqa si'i, gardanança givarxin, mang'us ubbabı ha'a. Qiyğa manbı gyaaşenbi. **5** Esavee vuk'ul ooqa qav'u, xhunaşşebiyy uşaxar g'avcu, eyhen: – İnbı yiğin vuşbine? Yaaq'ubee eyhen: – Allahee zas, yiğne həmbalis, rəhi'm hav'u, huvuyn uşaxar vobunbi. **6** Ts'eppa həmbal zəiyfabiyiy con uşaxar qeepxha, mang'us k'yoozar. **7** Qiyğa Leayiy cen uşaxar qeepxha k'yoozar. Nekke qiyğab Yusufiy Raahile mang'us k'yoozar. **8** Esavee Yaaq'ubike qiyghanan: – Şen zasqa ts'etta qızaaxxiyn insanariy çavra-vəq'a nişisniy g'axuvu? Yaaq'ubee eyhen: – Yızde xəring'une ulesqa yugra qoracenva. **9** Esavee

eyhen: – Çoc, zaqa xətta kar vod, yiğinbı vas axvecen.

10 Yaaq'ubee eyhen: – De'eş, hucoona ixhes, zı yiğne ulen aqqixhee, mana pay alept'e. Yiğın aq'va g'acuy zasqa Allahın aq'va g'acuyn xhinnee qadı, ğu zaka yugra ixha. **11** Hucoona ixhes, zı vas adiyin paybı aleet'e. Allah zaka yugra ixha, zaqa həşde gırgın vodun. Yaaq'ubee mız k'yav'ule qiyğa, Esavee paybı alyaat'anbı. **12** Esavee eyhen: – Yəq givğalas, zı yizde insanaaşika ögiyl əlyhəəs.

13 Yaaq'ubee mang'uk'le eyhen: – Yızda xərna, vak'le ats'an uşaxaaşika ark'iniy dağamda vod. İnyaana çavra-vəq'əb gyaazana vob. Manbı sa yiğnacad zarada ha'aykee, hatt'asınbı. **14** Hucoona ixhes, ğu zale ögee hoora. Zime vaqar qihna Seirqa hixharasmee, k'ırra-k'ırra, syuribisseyiy uşaxaaşisse əlyhəəs vəəxənbı xhinnee qales. **15** Esavee eyhen: – Zakane insanaaşın sabarabı vaka aaxvas havaasre. Yaaq'ubee eyhen: – Nişisne g'alyaa'a? Yiğne ulen zı aqqiy zas ç'əv. **16** Esav manecar yiğil yı'q'əlqa Seirqa siyk'al. **17** Yaaq'ub Sukkotqa ark'ın, maa'ad cus xaviy həyvanar a'asın yits'abı aly'a'a. Mançıl-allad mane cigayn do Sukkot (yits'abı) giyxhe. **18** Yaaq'ub Paddan-Arameençe üç'ürra sark'ılıyle qiyğa, Kana'anne cigabişene Şekem eyhene şahareeqa qarı, mançine k'ane cusun çadırkı giyxə. **19** Mang'vee çadırkı gı'xi'yn ciga Şekemikəiy Xamorne menne dixbişike vəşne nuk'rays iləşše. **20** Yaaq'ubee maa'ad q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, çin doyud El-Elohe-İzrail (Allah İzrailyna Allah vor) giyxhe.

34 Leayee Yaaq'ubis yuxuna yiş Diina mane ölkayn içər g'avcesva qığeeç'e. **2** Mane ölkayne xəring'une Q'ivbışda

eyxhene Xamorne dixek'le Şekemik'le mana g'eece.
Mang'vee mana içiy ayqı qiykı, məng'i'ka g'alirxhu, mana
k'ap'ik'ile avqa qee'e. **3** Şekemis mana içiy yik'eençe
yikkiykan, mana Diinayika g'üvənara yuşan ha'a. **4**
Şekemee dekkik'le Xamoruk'le eyhen: – İna içiy zas hee'e.
5 Yaaq'ubik'le cuna yiş Diina abır dena qey'iva g'iyxhen.
Dixbı çolee syuribisneeva, manbı qavaalesmee mang'vee
niq' qıgayhe deş. **6** Şekemna dek Xamor Yaaq'ubika
yuşan ha'asva mang'usqa arayle. **7** Yaaq'ubne dixbışık'le
man g'ayxhi, aq'vabı qı'i, çoleençe siviyk'alanbı. Manbı
qəlin əvq'ü əə vuxha. Şekem Yaaq'ubne yişsəka g'alirxhu,
İzrail k'ap'ik'ile avqa qaa'a. Məxdin kar ixhes iukkan
deşdiy. **8** Xamoree manbışık'le inəxüd eyhe: – Yizde
dixes vuşda yiş yik'eençe yikkan. Hucoona ixhes, mana
yizde dixes heyle. **9** Şaka xınıbı vuxhe: vuşun yişbı şas
hevle, yişin yişbib şos hevles. **10** Şaka aaxve, yişda ölka
vuşdeb xile vob. İnyaa aaxve, kar alışsu-massa hele, şoqad
kar ixhecen. **11** Şekemee içiyne dekkik'leyiy çocaaşık'le
eyhen: – Vuşde ulesqa yugra qoracenva, şu zake hucoo
heqqee, zi şos helesin. **12** İçiy-lalla zake geed kar, paybı
heqqe, şu uvhuyn zi gırgın helesin. Saccu içiy zas heyle.
13 Yaaq'ubne dixbişę Şekemisiy mang'une dekkis Xamorus
horbişika cuvab qele, Şekemee cona yiçu Diina abır dena
qey'iva. **14** Manbişę eyhen: – Şasse man ha'as dəxə,
sunnat hidi'iye insanis şasse yiçu heyles deexə. Məxüd
he'eene, şı k'ap'ik'ile avqa qeepxhes. **15** Şu eyhençilqa
şassee, şu inəxüd he'eene, qavaales vəəxə: vuşun gırgın
adamer sunnat hav'u, şina xhinnee qeepxhee, **16** şı yişin
içer vuşde adameeşis hoole, vuşun yişbib şı haa'ayiy.

Məxüb şı sa millet eyxheyiy. **17** Şu şal k'ırı ilydiyxheene, sunnat devxheene, şı yişda içiy alyart'u, əlyhəəsınbı. **18** Manbişə eyhenbı Xamorneyiy cune dixene Şekemne yik'eençe eyxhe. **19** Mek'vung'vee man hamankecad ha'an, Yaaq'ubna içiy mang'us yik'eençe yikkanva. Şekem dekkine xaa inekke hi'rmatikana insan ixha. **20** Xamoriy mang'una dix Şekem şaharne akkabisisqa qabı, şaharne insanaaşık'le eyhen: **21** – Man insanar şaka hambazba vob. Havaasre manbı yişde ölkee avxu, kar alışsu-massa helecen. İne ölkee manbışisdab nimeena vuxhay ciga vobna. Manbışın yişbi yişinbışis, yişinbib manbışis hoole. **22** Mane insanaaşe, co, şı eyhençilqa qavaleecenga şak'le in he'evavud eyhe: yişin adamerib, şenbışin adamer xhinnee, sunnat hav'u vuxhes vukkan. **23** Mançile qiyğşa manbışın syuribid, manbışın karid yişin ixhes. Qudoora, manbişə eyhen ha'as, manbı şaka aaxvecen. **24** Şaharne gırgına milletin Xamoriliy mang'une dixel Şekemil k'ırı iliyxhen: şaharın gırgın adamer sunnat haa'anbı. **25** Xhebid'esde yiğil manbışın ik'arbı ç'əvdeetxhacad, Diinayne çocaaşe – Yaaq'ubne q'öne dixee, Şimoneeyiy Leviyee – g'ilincbı alyaat'u, dağamiyyalla dena şahareeqa ikkeepç'i, gırgın adamer g'ilincike alğaa'a. **26** Xamorur mang'una dix Şekemir gyabat'anbı. Diinar Şekemne xaançe alyart'u, qiykekkana. **27** Yaaq'ubın dixbı hapt'ıynbışde k'anyaqa abi, yiçu k'ap'ik'ile avqa qey'iva, şahar q'əra qaa'a. **28** Manbışın çavra-vəq'ə, əməler, şahareeniy çoleedin gırgın kar alyaat'an. **29** Manbışın gırgın kar, uşaxar, zəiyfabı avqu, quvkekkanbı, manbışde xaybışeedin gırgın kar qikkekkan. **30** Yaaq'ubee Şimonuk'leyiy Leviyk'le

eyhen: – Mane cigabişee vooxhene Kana'anbışık'leyiy
Perizbışık'le zi g'imece qıxha, şu zalqa ver ablyav'u. Şi,
manbışika ilyaakamee, k'ilyba vob. Manbı sabı, şakin
he'eene, zakınıd, yizde xizanıkınıd ixhesin. **31** Şimoneeyiy
Leviyee eyhen: – Nya'a yişde yuçeyka yəqqı'lə qığeyç'uyne
zəiyfayka xhinnee vuxhes vooxheyee?

35 Allahee Yaaq'ubik'le eyhen: – Ğu Esavne xilençe
hexvamee, vas Bet-Elee Allah gyagu. Həşde oza qıxha,
maqa hoora, maayir axve. Maa'ad Allahis q'urbanbı
allya'an ciga ale'e. **2** Yaaq'ubee xizanık'leyiy cokane
gırgınbışık'le eyhen: – Şosneedin gırgün byutbı dağe'e,
mätteepxha, tanalinbı badal he'e. **3** Oza qeepxha Bet-
Elyqa vüqqəs. Zi Allahis maa'ad q'urbanbı allya'an ciga
alya'as. Mang'vee yizde vuk'lel yiğ höömee, zas alidghınıy
quvu, zi nyaa ixhiy, Mana zaka ixha. **4** Manbişə cosneedin
byutbıyy k'ırılışılın tenebı Yaaq'ubısqı qele. Yaaq'ubee
manbı Şekemne k'anene mi'qəq avud k'eyxha. **5** Manbı
yəqqı'lqa qığeebaç'e. Allahee hiqiy-allane şaharbişin
insanar it'umba qəvəeq'en haa'a. Manbı mançıl-allab
Yaaq'ubne xizanıqab qihna gyabak'a deş. **6** Yaaq'ubiy
cukan gırgün insanar Kana'anne cigabişeeene Luzqa (mana
Bet-El vob) qabayle. **7** Yaaq'ubee maa'ad q'urbanbı
allya'an ciga ali'i, mane cigayn doyud El-Bet-El (Bet-
Elyna Allah) giyxhe. Çocune xilençe hexvamee, Allahee
Vuc maa'arniy Yaaq'ubik'le hagu. **8** Rivq'a geeq'vey'ina
Debora qeek'ana. Mana Bet-Elyne k'anekne mi'qəne avur
k'eexha. Mane cigayn doyud Allon-Bakut (k'ane g'yaşena
mi'q) giyxhe. **9** Yaaq'ub Paddan-Arameençe siyk'alang'a,
Allah mang'us gyagu, xayir-düə huvu, **10** eyhen: – Yiğın

do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyniyke şaqı yiğin do İzrail (mana Allahıka uğoda) ixhes. İnəxüd mang'un do İzrail eyxhe. **11** Qiyğa Allahee mang'uk'le eyhen: – Gırgın əxəna Allah Zı vorna. Ğunab yiğna nasıl hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedin milletbı g'ales. Yiğne nasileab paççaharib vuxhesınbı. **12** İbrühimisiy I'saq'ıs huvuyn ç'iyebi Zı vasid helesinbı. Valed qiyğa yiğne nasıl heles. **13** Allah Yaaq'ubne k'anençe – yuşana'ane cigeençe ooqa ts'its'axhxhe. **14** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigee sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiygad Allahne doyule çılqa zeytunun q'işiy kya'an k'yı'lı. **15** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (Allahın xav) giyxhe. **16** Yaaq'ubiy cuna xizan Bet-Eleençe avayk'ananbı. Efratısqı hiviyxharang'a Raahileysuşax eyxhe. Uxooxang'a məng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Məng'i'n uxuy dağamda ilğeç'e. **17** Məng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahıl kumag ha'ane xhunaşsee eyhen: – Qimeeq'ən, vas meer dix ixha. **18** Mana qeek'aniy vor, dixes Ben-Oni (yizde uts'urna dix) do giy়heng'a. Qiyğa dekkeeme mang'un do badal hı'i Benyamin (sağne xilena dix) giyxhe. **19** Raahile qeek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhi. **20** Yaaq'ubee Raahileyne nyuq'vnelqa sa g'aye giviyxhe. Mana g'aye g'iyniyne yiğılqamee Raahileyne nyuq'vnel guts xhinne avxuna. **21** İzrail mançə ark'in, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvxü. **22** İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkine həmbal zəiyfayka Bilyhayka g'ilexha. İzrailik'le man ats'axhxhen. Yaaq'ubıqa yits'iq'vər dixniy vor. **23** Manbı Leaye vuxuynbınıy vob: Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven,

qıhnarbıb Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha.
24 İnbıb Raahilee vuxuynbınıy vob: Yusuf, Benyamin. **25**
İnsabıme Raahileyne nukaree Bilyhanee vuxuynbınıy vob:
Dani, Naftali. **26** Leayeyne nukaree Zilypaneeeyib inbınıy
vuxu: Qad, Aşer. Yaaq'ubıs Paddan-Aramee vuxhayn
dixbı inbı vuxha. **27** Yaaq'ub Mamreeqa Qiryat-Arbenne
(Xevronne) k'anyaqa, dekkine I'saq'ne k'anyaqa qarayle.
İbrıhimiyy I'saq' Mamreab menne cigaynbı xhinne vuxha.
28 I'saq'ee vəşse molyts'al sen hi'i. **29** Mana ine dyunyeyle
ats'i, q'əs qıxha qek'a. Məxür mana ahaleeqa ayk'an.
Mana dixbiše Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

36 Esavın (mang'uk'le Edomvad eyhenniy) nasılın taarix
inəxüd vod. **2** Esavee Kana'anne içeeşike q'öyre hee'e:
Q'etbişda eyxhena Elonna yiş Ada, Q'ivbişda eyxhena
Tsiveonna neva Anahna yiş Oholivama. **3** Sayir mang'vee
I'smı'i'lyna yiş, Nevayotna yiçü yeexhena, Basmat hee'e.
4 Adee Esavis Elifaz uxooxa, Basmateeme Reuel uxooxa.
5 Oholivamee Yeuş, Yalamiy Qorax uxooxa. Esavı
Kana'anne cigabışee vuxhayn dixbı inbı vob. **6** Esavee
xhunaşşebı, dixbı, yişbı, cune xaabin girgınbı, syurıbı,
gırğın həyvanar, Kana'anne cigabışee hı'iyn gırğın kar
alyaat'u, çocune Yaaq'ubne k'anençe menne cigabışeeqa
ayk'an. **7** Manbişiqa kar geedva manbişisse sacigee
aaxvas vəəxə deş, syurıbı geedva mane cigabışee manbı
oohar deş. **8** Esav (mang'un medin do Edom) Seirne
suvabınane cigee axva. **9** Edombişda dek eyxhene Esavın
Seirne suvabınane cigabışee axvang'an taarix inəxüd vod.
10 Esavne dixbişin dobı inbı vod: Esavne xhunaşşeyna
Adayna dix Elifaz, Esavne xhunaşşeyna Basmatna dix

Reuel. **11** Elifazın dixbı: Teman, Omar, Tsefo, Gatam, Qenaz. **12** Timna Elifazna həmbal zəiyfa yixha. Məng'ee Elifazıs Amalek uxooxa. Esavne xhunaşşeyn Adayn nevabı inbı vob. **13** Reuelin dixbı inbı vob: Naxat, Zerax, Şamma, Mizza, manbı Esavne xhunaşşeyn Basmatın nevabı vob. **14** Esavne xhunaşşeyn Oholivamanın (mana Tsiveonna neva, Anahna yiş yixha) dixbı inbı vob: məng'ee Esavis Yeuş, Yalam, Qorax vuxooxa. **15** Esavıke g'abıynbışın ç'ak'ınbı inbı vob. Esavne ts'erriyne dixen Elifazike g'abıynbı: xərna Teman, xərna Omar, xərna Tsefo, xərna Qenaz, **16** xərna Qorax, xərna Gatam, xərna Amalek. Edomne cigabışee Elifazike vuxhayn ç'ak'ınbı inbı vob. Manbı Adayn nevabı vob. **17** Esavne dixen Reuelike g'abıynbı vob: xərna Naxat, xərna Zerax, xərna Şamma, xərna Mizza. Edomne cigabışee Reuelike vuxhayn ç'ak'ınbı inbı vob. Manbı Esavne xhunaşşeyn Basmatın nevabı vob. **18** Esavne xhunaşşee Oholivamee vuxuynbı inbı vob: xərna Yeuş, xərna Yalam, xərna Qorax. Manbı Esavne xhunaşşeyn Anahne yişsen Oholivamanne nasileençen ç'ak'ınbı vob. **19** İnbı Esavin (mang'un medin do Edom) dixbı vob, manbib mang'uke g'abıynbışın ç'ak'ınbı vob. **20** Mane cigabışee vooxhene Seirin (mana Xorbışda eyxhe) dixbı inbı vob: Lotan, Şoval, Tsiveon, Anah, **21** Dişon, Etser, Dişan. Edomne cigabışee Xorbışis xəbvalla haa'an Seirin dixbı inbı vob. **22** Lotanayn dixbı: Xori, Hemam. Lotanna yiçü Timna yixha. **23** Şovalın dixbı inbı vob: Alvan, Manaxat, Eval, Şefo, Onam. **24** Tsiveonun dixbı inbı vob: Ayya, Anah. Dekkin Tsiveonun əməler uxhiyxhanang'a, ç'iyeq avğançə g'ümən xhyan i'lqəən

cigabı aveykına Anah mana vor. **25** Anahın uşaxar inbı vob: Dişoniy Anahna yiş Oholivama. **26** Dişonun dixbı inbı vob: Xemdan, Eşban, İtran, Keran. **27** Etserin dixbı inbı vob: Bilhan, Zaavan, Aqan. **28** Dişanın dixbı inbı vob: Utsiy Aran. **29** Xorbişiken ç'ak'ınbı inbı vob: xərna Lotan, xərna Şoval, xərna Tsiveon, xərna Anah, **30** xərna Dişon, xərna Etser, xərna Dişan. Seirne cigabişene nasılbisik sik'i Xorbişen ç'ak'ınbı manbı vob. **31** Izrailee paçahar vuxhesse, Edomne cigabişee paçahiyvalla hav'uynbı inbı vob: **32** Edomna paçah Beorna dix Bela. Mang'une şaharin do Dinhaba ixha. **33** Bela qek'ana, mang'une cigeeqa Botsreençene Zeraxna dix Yovav paçah eyxhe. **34** Yovav qek'ana, mang'une cigeeqa Temanbışde cigabişeençena Xuşam paçah eyxhe. **35** Xuşam qek'ana, mang'une cige Moavne cigabişee Midyanbı gyapxına Bedadna dix Hadad paçah eyxhe. Mang'une şaharin do Avit ixha. **36** Hadad qek'ana, mang'une cige Masreka eyhene şahareençena Şamlı paçah eyxhe. **37** Şamlı qek'ana, mang'une cige damayne k'anene Rexovot eyhene şahareençena Şaul paçah eyxhe. **38** Şaul qek'ana, mang'une cige Akborna dix Baal-Xanan paçah eyxhe. **39** Baal-Xanan qek'ana, mang'une cige Hadar paçah eyxhe. Mang'une şaharin do Pau ixha. Mang'une xhunaşşeyn do Mehetavel ixha. Mana Matredna yiş, Mezahavna neva yixha. **40** Esavne nasılençene ç'ak'ınbışin nasılbisisiy cigabişis sik'i dobı inbı vod: xərna Timna, xərna Alva, xərna Yetet, **41** xərna Oholivama, xərna Ela, xərna Pinon, **42** xərna Qenaz, xərna Temam, xərna Mivtsar, **43** xərna Magdiel, xərna İram.

Cone ölkee, co vooxhene cigabışee, cigabışis sik'ı Edomun
ç'ak'ınbı inbı vob. Esavır Edombışda dek eyxhe.

37 Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkeençe qarına xhinne axva ixha. **2** Yaaq'ubike g'abiyınbışın taarix inəxüd vod: Yaaq'ubna dix Yusuf yits'iyihad sennana cehilyniy vor. Mang'vee dekkine xhunaşşebişde Bilyhanneyiy Zilypanne dixbışika syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusufee manbiše qotkuda hidya'an işbi dekkisniy hixhara'anbı. **3** Yusuf dekkine q'əsvalee uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana gırğına dixbışile geerniy ikkiykan. Mang'vee Yusufus geed rangbınan tanalin iyxhva'a. **4** Çocaaşik'le dekkis Yusuf manbişile geer ıkkan g'acumee, mana manbişis g'imece qexhe. Mançıl-allab mang'uka kara'əebayuşan haa'as vukkiykan deş. **5** Yusufuk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee man nyak' çocaaşısyuşana'a. Mançile qiyğa çocaaşıs mana sik'ırrar g'imece qıxha. **6** Yusufee manbışık'le eyhen: – Zak'le g'acuyne nyak'il k'ırı gyaqqel! **7** Si çolune yi'q'nee alafniy iyt'al. Sayid sayangada yizin alaf suğotsu qotkuda ulyozzuriyn, vuşunbud yizincine hiqiy-allı sadı, mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u. **8** Çocaaşə mang'uk'le eyhen: – Hək'erane, ġu şas paçahne ixhes, xəbvallane haa'as? Cun nyak'bı məxüd yuşan hı'il-allı, mana sik'ırrar g'imece qexhe. **9** Yusufuk'le sa medin nyak' g'ece, man çocaaşıs yuşan hı'l eyhen: – Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqel! Veriğ, vaz, yits'ıstable xəne yizde ögiyl k'yoyzariy. **10** Mang'vee nyak' dekkisiy çocaaşısyuşana'ang'a, dek mang'uqa aldarxhun eyhen: – Man vak'le g'acuyn nyak' hucoova

eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'issayre çocur abi,
yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras? **11** Dekkee Yusufee
uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqqan, çocaaşemee man
höödəxə deş. **12** Yiğbişde sa yiğil Yusufun çocar Şekem
eyhene şaharne suralqa dekkın syuru uxhiyxhana'as
hapk'ining'a, **13** Izrailee cune dixek'le Yusufuk'le eyhen:
– Çocaaşə Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a.
Qora ğunar manbışısqa yəqqı'l ha'as. Yusufee dekkik'le
eyhen: – Nya'a i'qdə? **14** Dekke mang'uk'le meed eyhen: –
Hak'ne ilekke, çocar yugbaye, syuru üç'üddaye? Qiyğab
zas sa xabar able. Mana məxür Xevronne q'adaalile
Şekemqa yəqqı'l ha'ana. **15** Mang'vee çocar çolee t'abal
ha'ang'a, mang'usqa maa'ar sa insan qızaxxa. Mane
insanee mang'uke qiyghanan: – Hucoone t'abal ha'a?
16 Mang'vee eyhen: – Zı çocar t'abal haa'a. Hucoone
ixhes, zak'le eyhelan, manbışe syuru nyaadiy uxhiyxhan
ha'a? **17** Mane insanee eyhen: – İnençe apk'iniynbı. Zak'le
manbışike «Dotan eyhene şaharne suralqa vüqqəsva»
g'ayxhi. Yusuf ayk'anna çocaaşıqar qihna. Mang'usqa
manbı Dotanee gyabak'a. **18** Çocaaşık'le mana əq'ənançe
qöö g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaaşə mana gik'asva
q'arar hoole. **19** Manbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Haane,
nyak'bı g'ecena qöövur! **20** Qudoora mana xhyan sa'ane
k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaaşə
qoduva eyhes. Manked g'ece, nen eyhenbiyyi mang'un
nyak'bı. **21** Man xärne çocuk'le Ruvenik'le g'ayxhimée,
Yusuf manbışde xilençe g'attixhana'asdəmee eyhen: –
Qudoora mana gidek'as, **22** eb k'idyaa'as, vuşucar deşde
cigee sa qeqquyne k'oraleeqa g'uvoxharas, hooracen,

saccu mang'uk sumoot'a. Mang'us ıkkiykanan, Yusuf çocaaşine xilençe g'attixhan hi'i, dekkisqa qıkkees. **23**
Yusuf çocaaşisqa hirxhilymee, çocaaş mang'une tanalin
şen rangbinan kar ts'its'i g'eşsen. **24** Vucur xhyan deşde
k'oraleeqa g'uvoyxhar. **25** Çocar kar oxhanas giv'uring'a,
Gilead eyhene cigeençe qöön I'smi'i lybişin karvan
g'ece. Manbişə devabişilqa alixhxhi ədviyatbı, balyzam,
ətriyatbı əlyhəəiy man karbı Misirqa ıkkees. **26** Yahudee
çocaaşik'le eyhen: – Şı çoc gik'u, man dyugul he'ee,
şas mançike hucoone hixharas? **27** Qudoora mang'uk
sidyoot'as I'smi'i lybişis massa heles. Nəxürcar mana yişda
çoc eyxhe, şı sa ebanbı vob. Çocaaş mang'une cuvabil
k'ırıiliyxhen. **28** Maqa şen Midyanğançə qöön kar massa
helenbı hipxhirmee, çocaaş Yusuf k'oraleençe alqavhu,
I'smi'i lybişis g'anə nuk'rays massa hele. Manbişer Yusuf
Misirqa qıkkekka. **29** Ruven k'oraalisqa sark'ılymee, g'ecen,
Yusuf maa'ar deşur. Çoc maa'ar g'idecesse, mang'uk divan
qitxhu cun tanalin qıt'axxa. **30** Qiyğa mana çocaaşisqa
sak'i eyhen: – Gade şaa'ar deşor, həşde zi hucoone ha'as?
31 Manbişə Yusufun tanalinbid alyaat'u, q'ina givk'u,
eb ülyööq'ə. **32** Qiyğale çocaaş man rangbinan tanalin
dekkisqa adı eyhen: – Şak'le in avayki. İlekkelan, man
tanalin yiğne dixene, deşxhee, dişeenə? **33** Dekkik'le
tanalinbı qıvaats'i, eyhen: – İn tanalinbı yizde dixenbivud!
Mana bahalne həyvanın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf
qodu-soduvur! **34** Yaaq'ubee cune tanalinbı qıt'axxi, culqa
palanbı alya'a. Mana dixeqa geer geşşu. **35** Gırgın dixbı,
yişbı mang'us yik'bı heles savayle. Mang'us manbişil
k'ırıalihxhes diykkın, eyhen: – Zi ahaleeqa dixına

ak' avqu əlyhəəs. Mana dixıqa məxür geer geşşu. (**Sheol**

h7585) **36** Mane Midiyanaşeer, Yusuf Misirne fironne
g'aravulyçeesine xəring'us Potifarıs massa hele.

38 Mane gahıl Yahuda çocaaşike curxha, Xira donane Adullamğançene sa insanne k'anyaqa hark'in, maa'ar axva. **2** Yahudayk'le maa'ar Şua donane Kana'anbışde sa adamiyna yiş g'eece. Yahudee mana hey'i, məng'i'ka g'ilexha. **3** Mana zəiyfa vuxhne ayxu, sa dix uxooxa, Yahudee mang'un do Er giyxhe. **4** Zəiyfa meer vuxhne ayxu, dix uxooxa, doyud Onan giyxhe. **5** Qiyğa meer dix uxu, do Şela giyxhe. Zəiyfee mana uxooxang'a, Yahuda Keziv eyhene şaharee ıxha. **6** Yahudee ts'erriyne dixes Eris xhunaşşe hee'e, məng'i'n do Tamar ıxha. **7** Yahudayna ts'erriyna dix Er Rəbbinemee karai'dəəna insan ıxha. Mançıl-allar Rəbbe manan geck'ana. **8** Yahudee Onanik'le eyhen: – Çocune xhunaşşeyka g'alixhe. Yiğin g'aynivalin şib qele, çocunemee nasıl hee'e. **9** Onanik'le ats'anniy, mana nasıl cuna devxhesva. Mançıl-allar mana çocune xhunaşşeyka g'alirxhumee, toxum migleqqa k'yaa'a vuxha, çocus nasıl hidyaa'asva. **10** Mang'vee haa'ana iş Rəbbine ulesqa yugba qidyabı, Rəbbe manan geck'ana. **11** Yahudee cune sossak'le Tamarık'le eyhen: – Yeera dekkine xaaqa sip'iriy xhinne sayk'le. Yizda dix Şela xər qıxhesmee, adamiys imeek'an. Yahuda qəyq'ən ıxha, Şelar cun, çocar xhinnee, qek'ava. Tamar ark'in, dekkine xaa eexva. **12** Xilece gahbışile qiyğa Şuayna yiş yeexhena Yahudayna xhunaşşe qeek'ana. Yahuda yas ç'əvuvxhayle qiyğa, cune hambazika Adullameençene Xirayka sacigee Timna eyhene cigeeqa syuribi qoşaranbışisqa ayk'an.

13 Tamarik'le eyhen: – Yiğna abattey syurıbı qoşşaras Timneeqa vor ı'qqə. **14** Tamaree sip'ireeşe alya'an karbı g'ayşu, yic qıvmeets'ecenva şal adaççe. Mana Timneeqa alyhəne yəqqəne, Enayimeeqa ı'kkəne akkabışde ögee giy'ar. Məng'i'k'le g'ecen Şela xər qıxha vor, yic mang'us adamiys heele deşur. **15** Yahudayk'le mana g'aycumee, mang'uk'le mana yəqqı'lə qığeyç'una zəiyfa xhinnee yeets'a yeexhe, məng'ee aq'va dyugul hı'iva. **16** Yahuda məng'i'ne suralqana ark'ın, eyhen: – Hasre vaka g'alixhas. Mang'uk'le mana cuna sos yixhay yeets'a deşdiy. Zəiyfee eyhen: – Zaka g'alixhasdemee ġu zas hucoona heles? **17** Yahudee eyhen: – Syuruneençe sa mışva g'axuvles. Məng'ee eyhen: – Mana g'axuvlesmee zasne sa kar g'alyadaççeye? **18** Yahudee qiyghanan: – Zi vas hucoona g'aleççe? Zəiyfee eyhen: – Baağılın yiğin peçatiy xiledin əsaa. Yahudee manbı zəiyfaysqa quvu, məng'i'sqa ikkeç'e. Zəiyfa mang'uke vuxhne eexva. **19** Qiyğa Tamar mançe iyeek'anna. Məng'ee şal g'ayşu, sip'ireeşe alya'an, tanalinbı alya'a. **20** Yahudee zəiyfayke vucee g'aletçyn kar alyaat'asva, Adullamğançene hambazığa mışva g'uxoole. Mang'uk'le mana zəiyfa iveke deş. **21** Mang'vee zəiyfa ulyorzulyne cigayne insanaaşike qiyghanan: – Enayimis k'anene yəqqə giy'irna yəqqı'lə qığeyç'una zəiyfa nyaane vor? Manbişə eyhen: – İnyaa yəqqı'lə qığeyç'una zəiyfa deşda. **22** Mana insan Yahudayne k'anyaqa sark'ıl eyhen: – Zak'le mana aveyki deş. Mane cigayne insanaaşed «inyaa yəqqı'lə qığeyç'una zəiyfa deşdava» uvhu. **23** Yahudee eyhen: – Hasre man karbı məng'i'nbı ixhecen, saccu şı mane işee k'ap'ik'ile avqa qideepxhes. İna mışva

zi məng'i'sniy g'axuvu, vak'leme mana aveykı deş. **24**
Mançile xheyible vazna qiyğa Yahudayk'le eyhen: –
Yığne sossee Tamaree zina hi'i, vuxhne ayxu. Yahudee
eyhen: – Mana qığeyhi, geexhvan hee'e. **25** Mana g'aqa
qığeyhimee, məng'ee abatteysqa insan g'axuvu, eyhen:
– Zi ine karbişde iyesiyke vuxhne ayxu. Qiyğa eyhen: –
İlekkelan in baagliin peçatiy əsaa şavuniy? **26** Yahudayk'le
manbı qıvaats'i, eyhen: – Mana zale qorkura vor, zi
mana yizde dixes Şelays hidey'ıva. Yahuda məng'i'ka
sayır g'ilexha deş. **27** Tamaree uxooxamee, məng'i'ne
vuxhne q'ömkaler vuxhay ats'axhxhe. **28** Uxooxane gahıl
uşaxaaşine sang'vee xıl hozar ha'a. Uşaxar vuxooxang'a,
kumag ha'ane zəiyfee mang'une mane xilelqa ç'erana
baağ avt'ul eyhen: – Ts'erree ina g'acu. **29** Mane uşaxeeme
xıl yı'q'əlqa ts'its'a'a, ts'erre manasa eyxhe. Kumag ha'ane
zəiyfee eyhen: – Nəxürne ğu mançe ilğeç'u? Mançıl-allad
mang'un do Perets (ilğeç'ena) giyxhe. **30** Mang'ule qiyğa
xilel baağnana çoc eyxhe. Mang'un do Zerax (ı'lqəəna
veriğ) giyxhe.

39 Yusuf Misirqa qıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine
xəring'vee, Misirğançene Potifaree mana l'smi'i'lybışike
ileşəna. **2** Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırgın kar uftanda
ha'as həsilexhenaniy. Yusuf Misirğançene xəring'une
xaaniy axvana. **3** Mang'une xəring'uk'le g'ecen, Rəbb
mang'ukavur, mang'vee gırgın işbı uftanda həsilya'avud. **4**
Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee
cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek
ikkekana hi'i, cun gırgın karid mang'une xileqa quvu.
5 Mang'vee Yusufne xileqa xaanayıy karana xəbvalla

quvuyle qiyğa, Rəbbəe Yusuful-allə Misirğançeng'une
xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırgıne karee
Rəbbina barakat g'ooce giviylə. **6** Mang'vee cun gırgın
kar Yusufne xılıyaqa qele, mang'une vuk'lee otxhun-
ulyodğuyle əyayı, medin vuççud eyxhe deş. Yusuf tanaler,
aq'vayler micagra ixha. **7** Sabara gah ilğevç'ule qiyğa,
xərinq'une xhunaşşeyna Yusufulqa ul gipxhi, eyhen: –
Qora zaka g'alixhe. **8** Yusufus man ha'as ikkiykan deş.
Mang'vee məng'i'k'le eyhen: – Zı inyaanang'a xərinq'uk'le
cune xaa hucoo ixhay, nen ixhay ats'a deş. Zı həşde ine
xaa xərna eyxhe. Yizde xərinq'vee cune xaadın gırgın kar
vale əyayı yizde xileqa quvu. Saccu ğu, cuna xhunaşşeva,
qideele. Zı nəxüdne məxdun qəlasın he'e? Man he'ee
Allahne ögeyir xənne bınahee k'eyxhas! **10** Məng'ee man
yiğis Yusufuk'le eyhe ixha, Yusufusmee məng'i'ka ixhesir,
g'alixhasır ikkan deşdiy. **11** Yusuf sa yiğil cune işiqar
qihna xaaqa ikkeç'e. Xaane insanaaşike ar vuşucar ixha
deş. **12** Məng'ee mana tanalinçike aqqı «Zaka g'alixheva!»
eyhe. Yusufee tanalinbı məng'i'ne xile g'ali'i g'aqa hexva.
13 Zəiyfayk'le g'acuyng'a, Yusufee tanalinbı cene xilevud
g'ali'i hixu, **14** məng'ee xaane insanaaşılqa onu'u eyhen:
– İlyaaake, vuşde xərinq'vee şı tesser hee'ecenva cühüt'
şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zımee xəbna
ts'ir hav'u! **15** Yizda ts'ir g'avxhumee, mang'vee tanalinbı
g'ali'i g'aqa hixu! **16** Potifar xaaqa sak'alsmee, məng'ee
Yusufun tanalinbı cesne havace. **17** Məng'ee adamiysıd
akaran karbı yuşanı'i, eyhen: – Ğu inyaqa arıyne nukar
cühüt'ee, zı tesser he'esva zasqa ikkeç'u, **18** zı manke
k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu, mana tanalinbıd

g'ali'i, g'aqa hixu. **19** Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yiğne nukaree zak in hi'i» cuvab g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena. **20** Yusuf aqqı zindaneeqa, paçcahin avquynbı havaacene cigeeqa qele. **21** Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbe yugvalla haa'a: zindanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle. **22** Zindanne xəring'vee zindanee avquyn gırğınbı Yusufne xılıyaqa qoole. Maa'ad ha'ane gırğın işbışıs Yusufeniy xəbvalla haa'a. **23** Yusufusqa quvuyne işbışde nençikacar zindanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf gırğın işbı uftanda ha'as həsilexhenaniy.

40 Sabara gah ilgevç'ule qiyğa, Misirne paçcahne insanaaşe, ulyoğan helenbişde xəring'veeyiy giney qecenbişde xəring'vee paçcah qəllamışxhesin kar ha'a. **3** Manbı avqu g'aravulyçeeşine xəring'une xaane, Yusuf aqqine zindaneeqa qoole. **4** G'aravulyçeeşine xəring'vee manbı qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbışıs k'ılyvalla hee'ecenva. Misirne paçcahna ulyoğan helenayiy giney qecena sabara gahna zindanee avxuyle qiyğa, **5** sa xəmde manbışık'le curayn-curayn mə'nabınan nyak'bı g'ece. **6** Yusuf miç'eer manbışısqa qarımee, manbışe aq'vabı havaxani'i g'ece. **7** Yusufee cuka sacigee xəring'une xaa, zindanee havaacene fironne insanaaşike qidghın ha'an: – Nya'a g'iyna aq'vabı havaxani'i? **8** Manbışe mang'uk'le eyhen: – Nyak' g'acu, man nyak' nen eyheniy, eyhes əxəna deşur. Yusufee manbışık'le eyhen: – Nya'a Allahee dişde ats'al hele, nyak' hucoova eyheniyva eyhesin? Hinnalan, man zasyuşan he'e. **9** Ulyoğan helenbişde xəring'vee cun nyak' yuşan hi'i eyhen: – Zak'le nik'ek yizde ögee t'imilena tayang g'avcu. **10** Mane t'imilene tayangıl

xheyible tübəayiy. T'ur qı'ğəə-qı'ğəə mançin t'et' g'avhu, t'imil aleyli'. **11** Yizde xile fironun k'olaniy vod, zı man ts'ets'ybı fironne k'oleeqa hoş'un, yicid fironusqa quvu.

12 Yusufee mang'uk'le eyhen: – Man in eyhen vodun: xheyible tübəə xhebillə yiğ eyhen vodun. **13** Xhebne yiğile fironee ğu zindaneençe qığavhu, yisseyne işilqa sak'ala'as. Şenkiyn xhinne mang'us ulyoğan helena ixhes. **14** Hucoon ixhes, gırğın kar yəqqı'lqa gitxhumee, zı yik'el qale'e. Zas sa Yugvalla hee'e, fironusne yızın do ağımiş he'e. Zı ine zindaneençe g'attixhan he'e. **15** Zı cühüt'yaşaşine cigeençe qöqüna vor, inyaayıd zı zindaneeqa gixhasın vuççud hi'i deş. **16** Giney qeceng'uk'le Yusufee nyak' yugvalisyuşan ha'a g'acu, eyhen: – Zak'leme nik'ek yizde vuk'ləl oo xheyible ç'emç'e cagvarane gineyna g'avcu. **17** Oğane ç'emç'ee fironusva hı'iyn curayn-curayn giney ixha. Mane ç'emç'eençis şit'yaşa k'ufariy ı'xiyxə. **18** Yusufee inəxüd eyhe: – Man in eyhen vod: xheyible ç'emç'e, xhebillə yiğ eyhen vod. **19** Xhebne yiğile fironee ğu zindaneençe qığavhu, yiğna vuk'ul candakike curav'u, candak yivele qı'xəs. Şit'yaşaşed çis k'ufar ı'xəs. **20** Xhebne yiğile fironun yedike ixhayn yiğ eyxhe. Mang'vee cune insanaaşıs otxhun-ulyodguy hele. Ulyoğan helenayiy giney qecena zindaneençe qığav'u, cune insanaaşına hiqa qavayle. **21** Ulyoğan helenbişda xərna şenkiyn xhinne cune işilqa sak'ala'a, mang'veeyid ögiylin xhinne k'ola fironne xileqa qele. **22** Giney qecenabışda xərnar givayxanna. Gırğın kar Yusufee uvhuyn xhinne eyxhe. **23** Ulyoğan helenbişde xəring'vee Yusuf yik'el qalya'a deş, yik'el hixani'ına.

41 Q'ölle sen İlgeç'yle qiyğa fironuk'le inəxdun nyak'
g'ece: mana Nil eyhene damayne mıglek ulyorzuł eyxhe.
2 Dameençe yighible micagna tavulyna zer qığevç'u,
damayne mıglek uxhiyxhan giygal. **3** Mançile ǵayı
dameençe meeble yighible qəlana, yoxxarana zer qığooç'e.
Manbı atk'ın şenesa zerbişde k'ane damayne mıglek
ileezar. **4** Qəlaneyiy yoxxarane zerbişe yighible micagna
tavulyna zer höögəna. Mane gahıl firon nik'eençe muğur
qexhe. **5** Mana meer nik'eeqa ark'ınıys, medin nyak'
g'ece: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una micagna
sukuna git'y (sunbul) ələə g'ooce. **6** Mançile qiyğa şargine
mıtsee gyotxhuniyn yighille k'üvən sukun git'y aleyle. **7**
K'üvəne sukunee git'yın yighible micagna gyavts'una
sukuna git'y höögəna. Manke firon muğur qexhe, man sa
nyak' ixhay ats'axhen. **8** Miç'eer mana suğotsuyng'a, cusda
ciga iveauke deşiy. Misirin nekke k'oran ək'elikan insanariy
cadu ha'anbı mang'vee cusqa saa'a. Fironee manbişis cun
nyak' yuşan he'eeyid, manbişik'le ats'axhxhe deş man
hucoo eyheniy. **9** Ulyoğan helenbişde xəring'vee fironuk'le
inəxüd eyhe: – Fironuk'le eyhesin cuvab zas həşde yik'el
qadı. Sa yiğil firon it'umra cune nukaraaşılqa qəllamışxa,
mang'vee zınar gınay qecenbişda xərnar g'aravulyçeesine
xəring'une xaane zindaneeqa akkyaa'a. **11** Sa xəmde
yişde q'öng'uk'lesana curayn-curayn ma'nabınan nyak'bı
g'ece. **12** Maa'ar şakasana g'aravulyçeesine xəring'una
nukar, cühüt' cehiliyne. Nik'ek g'acuynbı şı mang'us
yuşanı'i. Zak'leyiy şeng'uk'le curayda-curayda, yişin
nyak'bı nen eyheniyva, mang'vee uvhuyn. **13** Gırgın
kar mang'vee eyhəxüd ixha. Zı yizde yisseyne işilqa

sak'ı, gıney qecenar givarxınna. **14** Fironee Yusuf cusqa qoyt'al. Mana hamankecar zindaneençe qığavhu, vuk'ul gyapxi, tanalinbı badal hi'i, fironusqa qarayle. **15** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Zak'le sa nyak' g'acu, man nen eyhen ixhay, şavussecad eyhes dəxı'yın. Zak'le g'ayxhiyn, vasse nik'ek g'acuynbı nen eyhenbiyyiyva eyhes əxəvud. **16** Yusufee inəxüd eyhe: – Man zaken deş vod. Allahee fironus kara'əən alidghınıy qelesin. **17** Fironee eyhen: – Zak'le nik'ek g'acuyn, zi Nil eyhene damayne mığlek ulyorzulyur. **18** Dameençe yighible tavulyna micagna zer qıgevc'u, damayne mığlek uxhiyxhan giyğal. **19** Mançile qiyğa yighibleb geeb qəlana, həlale g'a'aypxhına zer qıgevc'u. Misirvolle zak'le məxdun qəlan zerbi g'acu deşdiy. **20** Yoxxaraneyiy qəlane zerbişee, yighibile ts'eppa dameençe qıgevc'una tavulyna zer opxhunna. **21** Tavulyun zerbi mançine vuxhnyaqa atk'ineeyid, mançın vuxhunbu mə'lim hidi'iynbı. Manbı nəxüdiy vod, həməxüdud axuynbı. Manke zi muğur qıxha. **22** Qiyğa zak'le nik'ek in g'acu: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una yugna sukuna git'y alyabi. **23** Mançile qiyğad yighille şargıne mitsin gyoxhxhani'iyn k'üivən, q'əran sukun git'y aleyle. **24** K'üvəne sukune git'yın yighibile yugna sukuna git'y höögəna. İn nik'ek g'acuynbı, zi cadu ha'anbışis yuşanı'iynbı. Zak'le man nen eyheniy, eyhes əxəna dexhana. **25** Yusufee fironuk'le eyhen: – Fironun nyak'bı sa karake yuşana'a. Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. **26** Yighible tavulyna zeriy yighible yugna sukuna git'y yighille sen eyhen vodun. Mane nyak'bışe sa karake yuşana'a. **27** Mançile qiyğa

qiğevç'una yighthile yoxxaranayiy qəlana zerib, şargine
mitsee gyopxhunna yighthile q'ərana sukuna git'yib,
yighthille sen eyhen vodun. Man yighthille senna məsvalla
vuxhes eyhen vodun. **28** Zas fironuk'le manvaniy eyhes
ikkan, Allahee, vucee ha'asin kar fironus ats'axhya'a. **29**
Sık'inne gahile Misir geed barakatnan yighthille sen giğalas.
30 Mançile qiyğa yighthille senna məxübna məsvalla vuxhes,
Misir vuxhana ögilyna baraka mançin yik'el hivxanaa'as.
Misvalin nyaq'v q'əra qaa'as. **31** Mana məsvalla məxüb
yr'q'ba ilğevç'uva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales
des. **32** Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuyng'a, Allahee
man kar hək'edad sık'inne gahile vuk'ləlqa qalya'asınva
eyhen ixha. **33** Mançıl-allar fironee Misirne ölkayna
xərna gixhxhesda ək'elikanayiy ats'aalikana insan t'abal
he'ecen. **34** Fironee ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbı xhinne
gyuvxhecen, Misir sav'uyne sukuke manbişə xhob'esda
pay barakanane yighthne senna see'ecen. **35** Hasre manbişə
mane yugne senbişee alyabına mana suk şaharbişee,
fironee əmr hav'uyn xhinne, see'ecen. **36** Man sı'iyn gırğın
kar Misirilqa qalesde yighthne missine seniys ixhecen,
ögiyle qööne mane yighthne missine senee ölkəebinbı
xhal himabat'acenva. **37** Fironusiy cune insanaaşis mana
fikir yik'eençe vooxhe. **38** Mang'vee cune insanaaşik'le
eyhen: – İna insan xhinnena şok'le Allahın Rı'h vodnana
insan aveekesdane? **39** Fironee Yusufuk'le eyhen: –
Vak'le Allahee in karbı haguxhee, man vale ats'alikana,
vale k'orane ək'elikanadəşdava eyhen vodun. **40** Zi ġu
yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne gırging'vee ġu
uvhuyn ha'as. Saccu zi paççah xhinne vale xərna ixhes.

41 Fironee Yusufuk'le meed eyhen: – Həşdiyle ilekke, zi ġu bıkırne Misirna xərna giyxhe. **42** Mang'vee cune t'ubelynna t'ucva g'avşu, Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekke yugne katanike hı'iyn g'üvənan tanalinbı ali'i, gardanılqab k'ınəəğəyke hı'iyn t'exa qalya'a. **43** Fironee mang'us cune daşk'abişin q'öd'esin hele. Qiyğab manbışile hiiib əlyhəne cune insanaaşılqa əmr hav'u eyhen: – Yəq' hevlecenva ts'irbı he'e. İnəxür fironee Yusufuke Misirnacar xərna ha'a. **44** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Firon zi ixheeyir, ġu ittevhü bıkırne Misiree şavacad t'ub i'ğviykarra'a as deş. **45** Fironee Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşşe yixhecenva On eyhene şaharne kaahinna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bıkırna Misirna ölka alycaaxvas. **46** Misirne paçkahisnee, fironusnee işilqa giyğalang'a, Yusufuqa xhebts'al senniy vod. Mana fironusse qığçeç'u, Misirvolle alycaxvas ayk'an. **47** Barakatnane yighne senee ç'iyeyn geed xətta kar aleylya'a. **48** Mane barakatnane yighne senee Misiree alyadiyn gırgın kar Yusufee şaharbişeeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe si'i, mane şahareeyid g'alyadaççe ixha. **49** Yusufee deryaheena g'um xhinne geeb suk saa'a, mang'vee mana qəpqəs dyooxheva qəbəqqə deş. **50** Yusufus, missin senbı qalessə, On şaharne kaahinna Fotiferanne yişsee Asnatee q'öyre dix uxu. **51** Mang'vee ts'erriyne dixin do Menaşşe (yik'el hixana'as) gixhxhı eyhen: – Man do zi mançıl-allı gixhxhı, Allahee zi ts'its'i'inbiyyi dekkın xav yik'el hixana'as hassırva. **52** Mang'vee q'ör'esde dixin do Efrayim (barakatnana) gixhxhı eyhen: – Man do zi

mançıl-allı gixhxhı, zi mane cigee uts'ur ts'its'e'eyid,
Allahee maa'ar zi barakatnana hı'i. **53** Yusufee uvhuyn
xhinne, Misiree yighille barakatnan sen g'attitxhın,
yighille missin sen giygal. Mıssıvalla gırgıne cigabışee
vooxhena, saccu Misiril oxhanasın kar dena idyavxu.

55 Misirne cəmə'ətin oxhanasın kar g'att'umee, manbı
k'yookkanbı fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee
cəmə'ətik'le eyhen: – Hudoora Yusufusqa havak'ne,
mang'vee uvhuyn he'e. **56** Ç'iyeyn aq'vavollette misvalla
vuxha. Misir misvalla geeb xəb qooxhe g'avcu, Yusufee
suk sav'uyn cigabı aaqı, mançe Misirbışıs suk massa hoole
giygal. **57** Gırgıne ölkabışee it'umna misvalla gibgilil-allı,
gırgınəəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk
alivşes.

42 Yaaq'ubık'le Misir suk vobva ats'axhxamee,
mang'vee dixbışık'le eyhen: – Nya'a şu sana-sang'uqa
ilyaaka avxu? **2** Zak'le g'ayxhiyn Misir suk vobubva.
Havak'ne mançe şasda suk alivşe, deşxheene şı xhal
hapt'as. **3** Yusufna yits'iyre çoc suk alivşesva Misirqa
havayk'an. **4** Saccu Yusufna çoc Benyamin Yaaq'ubee
çocaaşika g'ixe deş. Mana qəyq'ənna Benyaminik sayid
sa kar eyxheva. **5** Kana'anaaşine cigabışee misvalybıva,
suk ulyooşenbışika Izrailin dixbıb abi vuxha. **6** Yusuf
bikirne ölkayna xərnaniy, Misirvolle suk vuceeniy massa
hoole. Yusufun çocar abiyyng'a, mang'une ögiyl ç'iyelqame
k'yobzuriynbı. **7** Yusufuk'le cun çocar g'avcuykum
qıvaats'eyyib, qıvdyaaats'inçilqa hadaçče. Manbışika mana
sacurayracar eyxhe. Yusufee manbışike qiyghanan: –
Nençene şu abi? Manbışe eyhen: – Kana'anne olkeenče,

otxhanan kar alışses. **8** Yusufuk'le cun çocar qıvaats'anbı, çocaaşık'lemee vuc qıvaats'ı deş. **9** Yusufus cehilynang'a çocaaşine hək'ee g'acuyn nyak'bı yik'el qadı, manbışık'le eyhen: – Şu caasusarib, ölkayn it'um hidi'iyn cigabı ats'axhxhesib abi! **10** Çocaaşe mang'uk'le eyhen: – De'eş, yişda xərna, yiğin g'ular otxhanan kar alışses abi. **11** Yişin gırGINbı sang'un dixbi vob. Yiğin g'ular qopkuyn insanar vob, şı caasusar deş vob. **12** Yusufee manbışık'le eyhen: – De'eş, şu abıynbı g'aces, nyaadiy yişde ölkayn it'um hidi'iyn cigabi! **13** Manbışe eyhen: – Şı yiğin g'ular yits'iq'vəyre çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbi vob. Yişda k'inna çoc dekkine k'ane vor, manasar xəəqa-ç'iyeeqa ixha. **14** Yusufee manbışık'le eyhen: – Gırgın kar zi şok'le uvhuyn xhineevud, şu caasusarib! **15** Zi şu inəxüb siliys üvxəs: fironne vuk'lelen k'in g'iysar, vuşda k'inna çoc inyaqa ittyareene, şosse ince əlyhəas vəəxəs deş. **16** Vuşda sa g'axile k'inna çoc ayrecen, avxuynbib inyaa avqas. Manke zak'le g'acesin şu eyhen horee-hək'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'in ixhecen, şu caasusaribva! **17** Yusufee manbı xhebille yiğna zindanee havaaci. **18** Xhebid'esde yiğil Yusufee manbışık'le eyhen: – Zi Allahile qəyq'ənna: zi uvhuyn he'eene, şu üç'übba aaxvas. **19** Şu qopkuyn insanarxhee, hasre vuşda sa zindanee axvecen, mansanbışemee xaa'ab missiba avxuynbışis suk vukkeecen. **20** Qiyğa vuşda k'inna çoc zasqa ayre. Məxüd zak'le ats'axhxhesin, şu eyhenbı hək'enbiyee, deşxhee dişene. Mançika şunab hapt'ıyke g'attivxhanasını. Mançis çocaaşe ho'ova eyhe. **21** Manbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Hək'ebab, şı çocus

hi'iynçina cazaa vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz k'yaa'ang'a, şak'le mang'uk qitxhuyn divan g'acu, şı mang'vee uvhuyn hi'i deş. Mançıl-allad yişde vuk'lelqa in divan adı. **22** Ruvenee manbışık'le inəxüd eyhe: – Zi uvhu dışdiy gadeys pisvalla himaa'a, şumee zal k'ırı alixhxhi deş. Həşdeb şı mang'une ebal-alla cazaa ts'its'aa'a. **23** Çocaaşık'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı iliyxheva. Mana manbışika sak'ala'ang'une kumagika yuşan ha'a ixha. **24** Yusuf çocaaşisse şaqana ark'ın, geşşena. Qiyğar meer cosqacar sak'i, manbışika gaf haa'a. Çocaaşine yi'q'neençe Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiyğaler mana manbışık'le g'ece-g'ece iyt'alna. **25** Yusufee əmr haa'a manbışın balagbı sukun gyatsts'e'e, co adiyn nuk'rad conecad balagbışeeqa gixhxhe, yəqqı'sid oxhanasın kar hele. Həməxüdud ha'an. **26** Çocaaşə suk əməleeşilqa alivxhu, mançə avayk'ananbı. **27** Manbışde sang'vee xəm g'aahane cigeə əməleys yem helesva balagın ghal aaqıyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'ece. **28** Mang'vee çocaaşık'le eyhen: – Yızın nuk'ra sak'ıyn, haane yizde balageevud. Manbışın yik' aqqaqqa, qəpqı'n sana-sang'uk'le eyhen: – Şak Allahee hucooyiy hi'? **29** Manbı dekkine k'anyaqa Kana'anne cigabışeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadiynbı inəxüd yuşan ha'a: **30** – Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hi'i. Mang'uk'le həməxüd ats'axhxha, şı menne ölkayn caasusarniyxan. **31** Şimee mang'uk'le uvhuyn: «Şi qopkuyn insanar vob, caasusar deş. **32** Şı yits'ıq'vəyre çoc, sa dekkin dixbı vob. Sa yişda çoc xəəqə-ç'iyeeqa ixha, k'inna yişda çocur Kana'anne cigabışee dekkine k'ane vor». **33** Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şu

qopkuyn insanar vuxhay inçike ats'axhxhes: çocaaşına sa
yizde k'anə g'alerçe, şunab xizanbı missivalike g'attixhan
ha'as suk alyapt'ı, hudoora. **34** Mançile qiyğar k'ınna çoc
zasqa ayre. Manke zak'le ats'axhxhesin şu caasusaraye
deşxhee, qopkuyn insanaare. Qiyğaler vuşda çoc şosqa
quvu, zi ine cigabişee iviykarasiy kar alışses şosqa
hassarasın». **35** Balagbı haç'a ang'a, çocaaşık'le con
nuk'ranan yut'elybı caa'ad iveeke. Çocarib cona dekkir
nuk'rabı g'acu, qəvəyq'ənanbı. **36** Yaaq'ubee manbışık'le
eyhen: – Şu zi dixbışkena hi'ı! Yusufır deşda, Şimonur
deşda, həşder Benyamin qikkekka! Man eyxhen gırğın
zak eyxhe! **37** Ruvenee dekkik'le inəxüd eyhe: – Ğu mana
yizde xileqa qele, zi mana vasqa sak'al ha'asda. Zi mana
vasqa sak'al hide'eene, yizda q'öyursana dix gyapt'e. **38**
Yaaq'ubee eyhen: – Yizda dix Benyamin maqa şokasana
ı'qqəs deş. Yizde xhunaşşeyke Raahileyke sa mana axu,
mang'una çoc qik'una. Sayid mang'une vuk'lelqa yəqqə
sa kar qadeene, zi q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa
əlyhəəs. (*Sheol h7585*)

43 Kana'anaşine cigabişee misvalybı geedniy qeetxha. **2**
Çocaaşə Misirğançə abına suk opxhun g'apt'imee, dekkee
manbışık'le eyhen: – Havak'ne şas sık'ının oxhanasın kar
alışse. **3** Yahudee mang'uk'le inəxüd eyhe: – Şene insanee
şas yugda g'ayxhi'iyn, yizde ulesqa qımaale şokasana
vuşda çoc dexheene. **4** Ğu çoc şaka g'axuvuynxhiy şı
hapk'ın vasın otxhuniy ileşşeyiy. **5** Ğu mana g'ixdevee,
şı maqa vüqqəs deş. Şene insanee şak'le uvhuynniy çoc
ittyaree yizde ulesqa qımaale. **6** Manbışde dekkee Izrailee
eyhen: – Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişisne şu şene

insanık'le uvhu şoqa sayır çoc vornava? **7** Manbişe eyhen:
– Mane insanee yişdeyişde xizanbişde hək'ee geed
qidghınbı hi'i: «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc
vornane?» Şinad mang'une alidghınıybışis cuvabniy qele.
Nya'a yişde ək'eleeqa qadaleyiy, mang'vee çoc ayreva
eyhes ixhay? **8** Yahudee dekkik'le İzrailik'le eyhen: –
Gade g'aykke, şı əlyhəəs. Ğunar, şinab, uşaxarıb hidyapt'i,
manke üç'übba aaxva. **9** Zı mang'ul-allı vas cuvab qeles,
ğu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qidyaree, yiğne
ögiyl ulyozar hide'ee, zı yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul
avqa ixhes. **10** Şı vaxt ilğidiyavhunaxhiy, həşdilqasse
q'oneyəqees hapk'ın qabı vooxheyiy. **11** Izrailee eyhen: –
Mennəxüd dexhexheene, şu in kar he'e: q'oç'ebişeeqa
ine cigayne inette yugne meyvabışike, qiyğale xhinne
balyzam, sık'imin itv, ədviyat, ətriyat, püste, badam sı'i,
mane insanıs pay xhinne ikkee. **12** Q'öd şene ögiylinmeen
nuk'ra aleet'e. Balagbişeead yi'q'elqa qadiyn nuk'rad
ikki vuşde xileka sak'ale'e, sayib manbı balagbişeeqa
yugba ilydyakı vooxhe. **13** Çocur alyart'u, mane insanne
k'anyaqa savk'le. **14** Gırgın əxəne Allahee mana insan
şos məxür g'üvəna qe'ecen, mang'veeyir vuşda şenasa
çociy Benyamin şoka xaaqa savaak' alas havaasrecen.
Zınar uşaxaaşikenə ixhesxhee, hasre ixhecen. **15** Çocaaşə
Benyaminır, paybıd, q'öd şenemen nuk'rad alyaat'u,
mankecab gyabak'anbı yəqqı'lqa. Misirqa hipxhır, manbı
Yusufusqa qavayle. **16** Yusufuk'le Benyaminır manbişika
sa cigeə g'acumee, cun xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyhen:
– İn insanar yizde xaaqa quvku, həyvan gyuvk'u, ç'əra
qee'e, manbişe zaka yi'q'ihiyn karbı oxhanas. **17** Mane

insanee Yusufee cuk'le nəxüdiy uvhu, həməxüdud ha'an:
man insanar quvkekkanbı Yusufne xaaqa. **18** Manbiše co
Yusufne xaaqa quvkekka qəpq'ı'n, eyhen: – Şene ögiyl
balagbışee sak'ali'iyne nuk'rayl-allə şı quvkekka. Mang'us
şalqa xıl g'ot'alas, şale ǵamxha əməler g'ayşu, şake nukarar
haa'as vukkan. **19** Manbı xaaqa əkkəəne cigee, Yusufne
xav vuk'lek ikkekang'usqa qeepxha, inva eyhe: **20** – Yişda
xərna, şı şene ögiylib otxhanan kar alışes abiynbiniy. **21**
Şı xəmde aaxvane cigee balagbışın ghalybı aaqyng'a,
gırğıng'uk'le cun nuk'ra nəxüdiy vod k'il qidexha balagne
ad iveke. Həşde man şı yişde xileka yı'q'elqa sak'ala'a.
22 G'iyniysin otxhuniy alışsesinid şı nuk'ra curayda
adı. Şen nuk'rad şavaame yişde balagbışeeqa gixhxı,
ats'a deş. **23** Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen: – Gırgın
cine cigal vod, qımaeq'en. Vuşdeyi yuşde dekkine
Allahee man nuk'ra vuşde balagbışeeqa gixhxı. Şu
şene ögee adıyn nuk'ra zasnee vod. Qiyğaler Şimon
manbışisqa qıgayhe. **24** Mane insanee çocar qavaylenbı
Yusufne xaaqa. G'elybı hoğalasin manbışis xhyaniy
əməleeşisin yemid helen. **25** Çocaaşık'le uvhuyn'a co
Yusufuka yı'q'ı'hiyn kar maa oxhanasva, manbiše mana
qalesse con paybı qığ'a'anbı. **26** Yusuf xaaqa qarımee,
manbiše co adıyn paybı hagu, mang'une ögiyl ç'iyelqamee
k'yoozaranbı. **27** Yusufee manbışike qidghın ha'a: – Co
nəxübiyya? Şena şu eyhena vuşda q'əsda dek nəxürneva?
Meernaneva həşde? **28** Manbiše eyhen: – Yiğna g'ul,
yişda dek meerna, yugra vor. Manıd uvhu Yusufne ögiyl
ç'iyelqamee k'yoozaranbı. **29** Yusufee ul alivk'arav'uyng'a,
cune yedikena çoc Benyamin g'acu eyhen: – Şena şu

zak'le eyhena k'ınna çoc haynane? Qiyğa Benyaminik'le eyhen: – Dix, Allahee vas yugun helen. **30** Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an giygal, geşsuy qadayle. Mana ek'ra qıgeç'u, cune gozeeqa ark'in, yugra geşsena. **31** Yusuf aq'va hodğul qıgeç'e. Mang'vee geşsuy aqqı, əmr haa'a: – Otxhuniy qale. **32** Otxhuniy mang'us curayda, çocaaşis curayda, mang'uka kar otxhanne Misirğançenbışis curayda qadayle. Misirğançenbışisse Cühüt'yaşaşa sacigee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misirğançenbı həlyvəeq'ənanbınıy. **33** Yusufne ögiyl çocar senbışis sik'ı çıçıqab qihna gyuv'araa'a. Manbı sana-sang'uqa ilyaakı ghalybı aaqı aaxva. **34** Yusufne ögiylyne otxhuniybışike manbışisdab pay curaa'ana. Saccu Benyaminna pay mansanbışde paybışile xhoniyəqqee xəppa vuxha. Məxüd manbışe mang'uka yugda otxhun-ulyoğan.

44 Yusufee cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a:
– İne insanaaşın balagbı cosse qıkkes əxəsdemeene otxhuniyka gyatsts'e'e. Co adıyn nuk'rad coneCAD balagbışde ghaleeqa gixhxhe. **2** Yizda nuk'rayna kasamee k'ining'une balageeqa vucee sukuke quvuyne nuk'rayka sacigee givxhe. Şeng'vee gırğın Yusufee uvhuyn xhinne ha'a. **3** Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone əməleeşika sacigee yəqqı'lyaa'anbı. **4** Manbı şaharilee geeb əq'əna qepxha deşdiy, Yusufee xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a: – Ek'ra oza qıxha, mane insanaaşıqa qihna hoora, avarq'ilymee manbışık'le eyhe: «Nişil-allane şu yugvalis pisvalla hav'u? **5** Nişil-allane yizde xərinq'una nuk'rayna kasa qöpqü? Mang'vee mançe ulyoğan, falika

ilyakka. Şu qotkuda hı'ı deş!» **6** Xav vuk'lek ıkkekana
manbışıqa avarq'il cuk'le uvhuyn manbışılqa hixhara'an. **7**
Çocaaşe mang'uk'le eyhen: – Nişil-allane yişde xəring'vee
məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaaşisse məxdun kar ha'as
əxəye! **8** Şak'le balagbışee aveykıyn nuk'rad Kana'annee
cigabışeençe sak'alı'ı vas qadı. Nişil-allane şı xəring'une
xaançe k'ınəəğəyyiy nuk'ra qöqəs? **9** Hasre man kar
şavusneyiy aveykı, mana insan gik'ecen, avxuynbib
xəring'us nukarar vuxhecen. **10** Mang'vee eyhen: –
Şu Yugda uvheeyid, hasre inəxüd ixhecen: man kar
şavusneyiy aveykı, mana yizda nukar ixhecen, mansanbışıl
bınah aaxvas deş. **11** Çocaaşe zarada balagbı gyaqqı, çin
ghalybı aaqa. **12** Xav vuk'lek ıkkekang'vee xəring'ule girgil
k'ining'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyaminne balagee
iveke. **13** Çocaaşe cok qitxhuyne divanike tanalinbi
qıt'axxa'a. Qiyğa əməleeşılqa karıd alixhxhı, siviyk'alanbı
şahareeqa. **14** Yahud çocaaşika sacigee Yusufne xaaqa
qarayle. Mane gahıl Yusuf xaa eyxhe. Manbı Yusufne
ögee ç'iyelqamee k'yoozaranbı. **15** Yusufee manbışık'le
eyhen: – Şu hı'iny hucoone? Şok'le ats'a dışdiy, zına
xhinnena insan falika ilyakkimée, gırğın g'ecen? **16**
Yahudee eyhen: – Şı xəring'uk'le hucoovane, nenvane
eyhes? Nəxübne şı qopkuynbi xhinne haagvas? Allahee şı
hav'una bınah haagva. Həşde şinab, kasa neng'usneyiy
avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe. **17** Yusufee
eyhen: – Zı məxdin kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveykı
mana yizda g'ul ixhes, mansanbıb qı'dəpq'i'n dekkısqa
savk'le. **18** Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen: –
Yizda xərna hucoone ixhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le

cuvab eyhes hasre. Ču firon xhinnena insan ixheeyir,
ğu yiğne g'ululqa qəllamışmexhe. **19** Şenke xəring'vee
g'ulaaşike qiyghininniy: «Şoka dek, çoc vornane?» **20**
Şi manke xəring'uk'le uvhuynniy: «Şaqa sa q'əsda
dek vorna, cuqar q'əsvalee ixhana sa k'inna dix vor.
Mang'una çoc qık'una, cune yedine dixbışike mana sa
axu, dekkisir mana geer iukkan». **21** Manke ğu yiğne
g'ulaaşik'le uvhuynniy: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces».
22 Şinad xəring'uk'le uvhuynniy: «Gadeysse dek g'alerçes
əxə deş, g'alerçveeyir, dek qık'asda». **23** Gumeem yiğne
g'ulaaşik'le şak'le uvhuynniy: «K'inna çoc ittyareene,
sayib yizde ulesqa qımaale». **24** Yiğne g'ulusqa, yişde
dekkisqa sapk'iliyng'a, yişde xəring'vee uvhuyn mang'us
yuşanı'iyn. **25** Yişde dekkee uvhuyn: «Meeb havak'ne şas
sık'ının otxhuniy alışsu alle». **26** Şimee uvhuyn: «Vüqqəs
vəəxəs deş. Saccu yişda k'inna çoc şaka ı'qqəxhee, şasseb
maqa vüqqəs vəəxə. Şasse şeng'usqa qeepxhes vəəxəs
deş, k'inna çoc şaka dexheene». **27** Yiğne g'ulee, yişde
dekkee, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yizde xhunaşsee
Raahilee zas q'öyre dix uxu. **28** Sa dix yizde k'anençe
ark'in sak'ı deş, zınad uvhuyn: hək'erar mana sa bahalne
həyvanın qodu-sodu ixhes. Həşdilqamee zak'le mana
dix g'acur deş. **29** Şu inasa dixır alyart'vee, mang'uned
vuk'lelqa sa kar qadeene, ahaleeqa şu yizda cagvarana
vuk'ul uts'uruka quvkees». (*Sheol h7585*) **30** Həşde şassee
yiğne g'ulusqa yişde dekkisqa savaak' alas vəəxəs deş.
Mana mang'us geerxhe ıkkıykanna. **31** Mana gade şaka
g'idecveene, yik' qotxu qik'asda. Manke yiğne g'ulaaşə
dekkına cagvarana uts'urun gyavts'una vuk'ul ahaleeqa

quvkees. (**Sheol h7585**) **32** Yiğna g'ul eyxhene zimee, dekkis cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes». **33** Hucoone ixhes, hasre gadeyne cigee xəring'us g'ul xhinne zi axvas, gader çocaaşika sark'il hooracen. **34** Mana dena, nəxürne zi dekkisqa əlyhəəs? Havaasre zak'le dekkina vuk'ul uts'uruka g'umoocecen!

45 Yusufusse öörxəs dəxi', nukaraasilqa ts'ir üvxiyxə: – Gırınbı yizde k'anençe qıgeepç'e! Yusufee çocaaşık'le vuc vuşu ixhay eyhemee, manbışde k'ane vuşucar deşdaniy. **2** Mana məxür axtıra gesşe giyğal, misirğançenbışık'le man g'ayxhi fironne xaane insanaaşis yuşan ha'a. **3** Yusufee çocaaşık'le eyhen: – Zı Yusuf vorna! Yizda dek meernane? Çocaaşisse mang'us alidghınıy qeles əxə deş, hucoome eyhesinbı manbı aaxvanbı. **4** Yusufee çocaaşık'le eyhen: – Zasqana qeepxhe. Manbı cusqana qepxhamee, eyhen: – Şu Misirqa massa huvuna çoc Yusuf zi vorna. **5** Zı inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qal himaa'a. Allahee vuşda ı'mı'r havaacesva zi şole ögee inyaqa yəqqı'l hi'i. **6** Q'ölle sen ixha ine cigabişee misvalybı gidğılna, inçile qiyğa xholle sennad ezuyiy-qiyşlıiy ixhes deş. **7** Allahee zi şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attivxhan hav'u, ç'iyeyne aq'val havaacesva g'axuvu. **8** Mançıl-allar zi inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkab vuk'lek vukkekana hi'i. **9** Zaraba dekkisqa apk'in, mang'uk'le eyhe, dix Yusufee in vod eyhe: «Allahee zake Misir vuk'lek vukkekana hi'i. Nimeeyiy əxə, zasqa ek'ra qora. **10** Ğu Misir Goşen eyhene cigee axvas. Ğunar, yiğin

kulyfatbib, yiğin nevabib, çavra-vəq'əd, yiğin gırgincad
kar zas k'ane ixhes. **11** Maa'ar zasse vaqa ilyakkas
əxəsda. Deşxheene, günayiy yiğna xizan, çavra-vəq'ə
dağamiyvalee vuxhes. İncile qiyğab xholle senna mışvalla
vuxhes». **12** Zı, Yusuf vorna şokayuşana'ana, şok'led,
yizde çoc Benyaminik'led man g'ecen. **13** Misir zı nəxriy
ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu, mançına gırgınçina gaf
yizde dekkis hav'u, mana ek'ra zasqa ayre. **14** Yusufee
cuna çoc Benyamin xhilibişeeqa sı'imée, q'öyursana
gyaaşə givişgal. **15** Qiyğa mang'vee avxuyne çocaaşısız
ubbabı hi'i, gesşe-gesşe manbı xhilibişeeqa sav'u. Qiygale
çocaaşə mang'uka meeб gaf hav'u. **16** Yusufun çocar
abına gaf fironne xaane insanaaşılqa hiviyxhar. Mana
gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbi. **17**
Fironee Yusufuk'le eyhen: – Çocaaşık'le eyhe inəxüd
he'ecen: «Vuşde həyvanaaşılqa kar alixhxı, Kana'anne
cigabişeeqa hudooracen. **18** Qiyğab dekkir, xizanıb ana
zasqa savk'lecen. Zı şos Misirin gırgınçile yugun ciga heles.
Şunad maa'ad alyadiyn gırgınçile yugun kar oxhanas». **19**
Sayid manbışık'le eyhe: «Inəxiyd he'e: dekkisiniy vuşde
xhunaşseeşisin, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançə alyaat'u,
gırgınbı inyaqa qudoora. **20** Maa'ad axuyn vuşun kar
qimikan, Misireedin gırgınçile yugun kar vuşun ixhes».
21 Izrailyne dixbişə həməxüdud ha'an. Yusufee fironee
əmr hav'uyn xhinne, manbışısın daşk'abıd, oxhanasın
yəqqı'lqan otxhuniyıd helen. **22** Manbışde gırgıng'us
sa tanalinbı hele, Benyaminismee xholle tanalinbıyiy
xhebid vəş nuk'ra hele. **23** Yusufee dekkisva Misirin
gırgınçile yugun kar, suk, giney, yəqqı'sın oxhanasın

alixhxhına g'able əməle g'uxoole. **24** Mang'vee çocar
yəqqı'l haa'amee, manbışık'le eyhen: – Yəqqı'l uğmooda.
25 Manbı Misirğançə qığgeepç'ı, Kana'anne cigabişeeqa
dekkine Yaaq'ubne k'anyaqa qabı, **26** mang'uk'le eyhen: –
Yusuf meerir, vucur Misir xhinnene ölkayna xərnavur!
Man g'ayxhı Yaaq'ubın yik' aqqaqqa, manbışe uvhuynçilqa
hayexhe deş. **27** Yusufee uvhuyn gırGIN çocaaşə dekkis
yuşana'an. Vuc ikkees Yusufee g'axuvuyn daşk'abi
g'acumee, Yaaq'ubın yik' cigeeqa qaylen. **28** Izrailee
eyhen: – Həşde zak'le ats'axhxhayn yizda Yusuf meerir!
Zak'le mançile yugun medin hucoone g'ayxhes! Hasre
qik'asse sa hark'ın mana g'aces!

46 Izrailee cuka vodun gırGIN sı'i, yəqqı'lqa gexha.
Mana Beer-Şeveeqa hirxhil cune dekkee I'saq'ee i'bəədat
ha'ane Allahis q'urban ablyaa'a. **2** Xəmde Allah izrailis
gyagu, mang'ulqa onuiyn: – Yaaq'ub! Yaaq'ub! Yaaq'ubee
«Hooyva» eyhe. **3** Allahee eyhen: – Zi Allah vor, yiğne
dekkee i'bəədat ha'ana Allah. Misirqa i'qqəs qı'məyq'ən,
Zi vake maa'ad xədin millet g'alya'as. **4** Vaka Misirqa
Zinar i'qqəsda. Qiyğar yi'q'əlqa Zıcar ꝑu meer qalesda.
ꝑu qek'ang'a Yusuf yiğne k'ane ixhes. **5** Yaaq'ub
Beer-Şeveençə ayk'anna. Yaaq'ubne dixbişə dekkir con
uşaxarıb, yedyarıb fironee Yaaq'ubılqa g'axuvuyne
daşk'abışeeqa gyav'u quvkekka. **6** Yaaq'ubeeyiy cune
dixbişə çavra-vəq'əyiy, Kana'anne cigabişee co hı'iyn
gırGIN kar sı'i Misirqa qavayle. **7** Mang'vee cuka Misirqa
dixbi, yişbi, nevabi, gırGIN cuna xizancab alyapt'ı, ayk'an.
8 Misirqa izrailika sacigee cun dixbiyyi dixbişike g'abiynbı
qavayle. Misirqa qabiynbışın dobı irnbı vod: Yaaq'ubna

ts'erriyna dix Ruven. **9** Ruvenin dixbı: Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi. **10** Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar sayır Kana'anğançene zəiyfayke ixhana Şaul. **11** Leviyn dixbı: G'erşon, Qohat, Merari. **12** Yahudun dixbı: Er, Onan, Şela, Perets, Zarax. Eriy Onan Kana'anne ölkee habat'anbı. Peretsin dixbı: Xetsron, Xamul. **13** İssaxarın dixbı: Tola, Puvva, Yov, Şimron. **14** Zevulunun dixbı: Sered, Elon, Yaxle'el. **15** Şenbı Leays Yaaq'ubike vuxhayn uşaxarniy vob. Leayee manbıyyiy yiş Dina Paddan-Aramee vuxu. Leayeyn dixbı, yişbı, nevabı gırğınbı sacigee qəbəqqəxhee, xhebts'ale xhebiyre insan ixha. **16** Qadın dixbı: Tsifyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodi, Areli. **17** Aşerin dixbı: İmna, İşvah, İşvi, Beria sayır manbışda yiçü Serax. Berianın dixbı: Xever, Malkiel. **18** Zilypanın Yaaq'ubiken dixbı, yişbı, nevabı gırğınbı sacigee qəbəqqəxhee, ina yits'iyixhalle insan eyxhe. Lavanee mana cune yişsey Leays nukar xhinneniy hiyyu. **19** Yaaq'ubne xhunaşşeyn Raahileyn dixbı: Yusufiy Benyamin. **20** Yusufus Misirne On şaharne kaahinne Fotiferanne yişsee Asnatee, Menaşseyiy Efrayim donan q'öyre dix Misir vuxu. **21** Benyaminin dixbı: Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppim, Ard. **22** İna yits'ıyoq'var insan Yaaq'ubınıy Raahileyn dixbı, nevabı gırğınbı sacigee qəbəqqəxhee vooxhe. **23** Daniyna dix: Xuşim. **24** Naftaliyn dixbı: Yaxtsel, Guni, Yetser, Şillem. **25** Bilyhanın Yaaq'ubiken dixbıyyiy nevabı gırğınbı sacigee qəbəqqəxhee ina yighiyre insan eyxhe. Lavanee mana cune yişsey Raahileys nukar xhinneniy hiyyu. **26** Yaaq'ubne dixbışde xhunaşşeesile ğayırı, Misirqa

mang'uke g'arına yixhts'ale yixhiyre insan qarı. **27**
Yusufus Misir q'öyre dix ixha. Yaaq'ubne xizanee Misir
yights'al insan eyxhe. **28** Goşenqa əlyhəəna yəq vaats'a
vuxhesva Yaaq'ubee cule hiqa Yusufusqa Yahud g'ixelete.
Manbı Goşenisqa hiviyxharmee, **29** Yusuf daşk'eeqa
gyu'ur, dekkine İzrailyne ögiylqa hayk'an. Dek g'acuys
mana xhilibişeeqa sı'lı xlece geşəna. **30** İzrailee Yusufuk'le
eyhen: – Ğu yugra g'acu, həşde zasse qık'as əxə. **31** Yusufee
çocaaşik'leyiy dekkine xizanık'le eyhen: – Hasre həşde
fironusqa hark'in eyhes, Kana'anne cigabışee eyxhena
yizda dek, çocar, cone xizanbışka sacigee zasqa abi. **32**
Manbı çobanar vob. Mançıl-allab manbı cone gırğına
karaka, çavra-vəq'əyka sacigee qabı. **33** Fironee şu qopt'ul
qiyyhanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?» **34** Şunad eyhe:
«Şi, yiğin g'ular, yişin dekkar xhinne, k'ilybanang'acab
çavra-vəq'ee vuxha». Manva uvhee, Goşen şos ciga heles.
Misirğançenbib çobanaaşile həlyvəəq'ənva, şos man ciga
helesin.

47 Yusuf fironusqa hark'in, mang'uk'le eyhen: – Yizda
dek, çocar cone gırğına karaka, çavra-vəq'əyka Kana'anne
ölkeençe inyaqa, Goşenqa qabı. **2** Qiyğa mang'vee
çocaaşike xhoyre g'əyxı', fironusqa abi. **3** Fironee
Yusufne çocaaşik'le eyhen: – Hucoonexhe ha'an? Manbişə
fironuk'le eyhen: – Yiğin g'ular, con dekkar xhinne,
çobanar vob. **4** Si inyaqa qabınbı Kana'anne Ölkee
it'umun misvalybı gidgilva, yiğne nukaraaşısın çavra-
vəq'ə uxhiyyhana'asın cigabı deşva. Hucoone ixhes, si
həşde Goşen aaxvas havaasre. **5** Fironee Yusufuk'le eyhen:
– Yiğna dekkiy çocar vasqavub abi. **6** Misir vas ıkkanan

ciga g'əyxə: dekkisiy çocaaşis ine cigayne gırğınçile yugne
cigee ciga qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen.
Vak'le manbişin yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxe
məxbənbı yizde çavra-vəq'əyqa ilyakecen. **7** Yusufee cuna
dek Yaaq'ub fironusqa arayle. Yaaq'ubee fironus xayir-
düə hoole. **8** Fironee mang'uke qiyghanan: – Vaqa xhulelle
senne vod? **9** Yaaq'ubee fironus inəxdun alidghiniy qele: –
Yizde i'mi'ren vəşşe xhebts'al sen zi inyaa-şaa hı'i. Yizda
i'mi'r k'ilyba, dağamba vuxha. Dekkaaşə mennəəng'ə
hı'yn senbimeeyib xılıyba vuxha deş. **10** Yaaq'ub fironus
xayir-düə huvu, ayk'anna. **11** Yusufee fironee uvhuyn
xhinne ha'a, dekkısdaiy çocaaşısda ciga Misir qaa'a,
manbişis gırğınçile yugun Ramses eyhene cigeençe ciga
hele. **12** Sayid Yusufee dekkisin, çocaaşısın otxhuniy
xizanbişis sik'i havace. **13** Mısvalla manimee geeb qooxhe,
ç'iyeyne aq'val otxhanan kar ivdeeke giyğal. Misiriniy
Kana'anın cəmə'ət misvaline xilençe vuçşud dena axva.
14 Yusufee Misirneyiy Kana'anne insanaaşis suk massa
huvu, maadın gırğın pılbı fironus sa'a. **15** Misirneyiy
Kana'anne insanaaşin gırğın pılbı g'att'uyng'a, gırğın
misirğançenbi Yusufusqa abi, eyhen: – Şas giney hele.
Nişil-allane şı yiğne ulene ögee hapt'as? Yişin pılbı
g'att'uynbi. **16** Yusufee eyhen: – Vuşun pılbı g'att'uxhee,
manke həyvanar alle, zi şos mançine cigee giney heles.
17 Manbişə Yusufusqa con balkanar, çavra-vəq'ə, əməler
ha'aykı adayle. Yusufee mane adiyne həyvanaaşike
giney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxüd manbişde
həyvanaaşike giney badal ha'a. **18** Man sen ilgeç'umee,
manbı Yusufusqa abi eyhen: – Vak'le ats'an, şaqı pil deşin,

yişin həyvanarid vas ixha. Şaqa yişde xəring'unemee
tanbişileyiy cigabışile ğayrı vuççud axu deş. **19** Nişil-
allane yiğne ulene ögiyl şakınıd, yişde cigabışıkınıd ixhes?
Şas, yişde cigabışılıy şal-allı giney hele. Havaasre şı
fironus nukarar vuxhes. Hucoone ixhes, şas sayid toxumbı
hele. Manke şinab hapt'as deş, yişin cigabıd sahralqa
sak'alas deş. **20** İnəxüd Yusufee gırğın Misirin cigabı
fironus ileşše. Mısvalybışıl-allı gırğına Misirğançenbişə
con cigabı massa hele. Məxüd Yusufee Misirin gırğın
cigabı fironne doyulqa alğa'a. **21** Misireene gırğına
insanaaşike Yusufee fironus g'ular haa'a. **22** Fironee
kaahinaaşına hək' qooleva, mang'vee saccu manbışın
cigabı ilydeşše. Mana vucee qoolena hək' manbışde
otxhuniys g'iviyxhar vuxha. Mançıl-allad kaahinaaşə
con cigabı massa hele deş. **23** Yusufee milletik'le eyhen:
– Həşde şunab, vuşun cigabıd zi fironus alışu. Haane
toxum, alyapt'ı ooze. **24** Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay
fironus qevle. Avxuna yoq'uble payıb oozasiy ooxhanas,
şosiy vuşde xizanbişis vuxhecen. **25** Manbişə eyhen:
– Yişda xərna, ğu şas yugvalla hav'u, ğu şı hapt'ıyke
g'attivxhan hav'u. G'iyniykeşaqa şı fironun g'ular vob. **26**
Yusufee ezu alyadiynçina xhonçuna sa pay fironus qevleva
Misirne cəmə'ətis q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahinaaşə
ezu alyadiynçina xhob'esda pay fironus qudyoole vuxha.
Məxbına q'aanun Misir g'iynab vobna. **27** Izrailyna nasıl
Misireene Goşen avxu, karana vuxha. Manbı maa'ab geeb
qeebaxhe. **28** Yaaq'ub Misir yits'iyighalle senna axva.
Mang'vee vəşşe yoq'ts'ale yighille sen hi'i. **29** Izrailyna
qik'asda gah k'anə qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf

qort'ul eyhen: – Vas zi ıkkanhhee, xıl yizde umayk avqa
gixhxhi, k'in g'assır cuvab hele: zas yugvalla hee'e,
yizda nyaq'v Misir himaa'a. **30** Zi qik'uyng'a Misirğançe
qikkee, yizin dekkar nyaabiy nyuq'vneeqa k'yav'u, zınar
maa'ar k'eyxhe. Yusufee mang'us inəxüd cuvab qele: –
Zı, ġu nəxdiy eyhe, həməxüdud ha'asın. **31** Mang'une
cuvabis dekkee eyhen: – Zas k'in g'assre. Mang'veeyid
k'in g'iysaran. Izrail vuc g'alirxhuyné karane vuk'lek
qirzıl, Allahis düə haa'a.

48 Sabara gahbı ilğeeç'umee, Yusufuk'le uvhuyn: – Dek
ik'arır. Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşseyiy Efrayim
cuka alyapt'ı, dek g'acesva yəqqı'lqa gexha. **2** Yaaq'ubıs
xabar g'uxoole: – Haane yiğna dix Yusuf vasqavur i'qqə.
İzrailik'le man g'ayxhi, gučuka vuc g'alirxhuyné tülee'ar
giy'ar. **3** Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen: – Gırgın əxəna
Allah Kana'anne cigeene Luzee zas gyagu xayir-düə
huvu, **4** inəxüd uvhu: «İlekkende Zi yiğna nasıl geeb
qaa'as, hexxa'a'sda, vake xədin xalq' g'alya'as. Vale
qiyyad vake g'abiynbış man cigabı hammaşıys heles».
5 Həşdiyle q'öyre yiğna dix, zi inyaqa qalesse, Misir
yedike vuxhaynbi yizinbi vuxhes. Efrayimiy Menaşše,
Ruveniy Şimon xhinne yizinbi vuxhes. **6** Manbışile
qiyya vake g'abiyн usaxar yiğinbi vuxhes. Manbışılqa
gexhan cigabımee Efrayimileyiy Menaşşeyle ilğeeç'es.
7 Zi inəxüd yizda Raahile qiyk'uva ha'a. Yizda Raahile
zi Paddan-Arameençe siyk'alang'a, Kana'anne Ölkee
Efratısqı hiviyxharne cige qiyk'u. Mana maacar Efratne
yəqqə k'eyxhi. Efratın g'iyniyin do Bet-Lexem vodun.
8 Izrailik'le Yusufun dixbı g'avcu, qiyghanan: – İnbı

vuşbune? **9** Yusufee dekkis inəxüd cuvab qele: – Allahee inyaa zas huvuyn dixbı vob. İzrailee eyhen: – Manbı zasqa qavaale xayir-düə hevles. **10** İzrail q'əsniy qıxha, mang'une uleppişik'le yugda g'ece deşdiy. Yusufee dixbı dekkısqana qaa'a, dekkeeyib manbı xhilibişeeqa sav'u, ubbabı ha'a. **11** Qiyğa İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Yizde fikreeqacad qidyayleyiy yiğin sayid aq'va g'eceva, haane Allahee yiğin dixbib zak'le haaguynbı. **12** Yusufee dixbı dekkine q'aratsaysse g'avşu, mang'une ögiyl ç'iyelqamee k'yoyzarna. **13** Qiyğa Yusufee Efrayim ulyozara'ana cune sağne sural, İzrailinid man solun sura eyxhe, Menaşsheer cune solne, İzrailyneer sağne sural ulyozara'a. Qiyğa manbı dekkısqana qaa'a. **14** İzraileemee sağıın xıl hotku, k'inne nevayne Efrayimne, solun xilymee xärne nevayne Menaşseyne vuk'lelqa giyxhe. **15** Qiyğa İzrailee Yusufus xayir-düə hoole: – Yizde dekkaşaे İbrihimmeeyiy I'saq'ee i'bəədat ha'ane Allahee, G'iyniyne yiğılqamee zi havacine Allahee, **16** Zi gırgıne pisvalybışike g'attixhan hı'iyne malaaikee, Havaasre ine uşaxaaşısib xayir-düə hevlecen! Yızın doyud, yizde dekkineyi cune dekkın İbrihiminiy I'saq'in dobıd manbişile k'ena yik'el qale'ecen. Ç'iyene aq'val manbişda nasıl geeb quvxhecen. **17** Yusufuk'le dekke sağıın xıl Efrayimne vuk'lelqa gixhxı g'acumee, man mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'us dekkın xıl Efrayimne vuk'lele alyat'u, Menaşseyne vuk'lelqa gixhxhes ıkkıykan. **18** Yusufee dekkik'le eyhen: – Dek, ğu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şena ts'erriyna dix eyxhe, sağıın xıl mang'une vuk'lelqa gixhxhe. **19** Dekmee, mang'vee eyhençilqa qidyarı, eyhen: – Ats'an dix, zak'le ats'an.

Mang'une nasılıked xədinpətən millet g'ales, manar qıvaats'ana
ixhes. Saccu mang'una k'ınna çoc mang'uler qıvaats'ana
ixha, mang'une nasılıke sa deş, geedin milletbı g'ales. **20**
Mane yiğil Yaaq'ubee manbışis xayir-düə hoole: – Izrailin
vuşun dobu xayir-düə hooleng'a, ağmiş ha'as: «Hasre
ğu Allahee Efrayimiy Menaşşe xhinne hee'ecenval»
eyhes. Mang'vee məxür Efrayim Menaşşeylə ooqana
ha'a. **21** İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Yizin qik'asın yiğbı
k'ane qeetxheeyid, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş,
şu dekkaaşine cigabışeqa savaak'al haa'asınbı. **22** Vas
çocaaşile hexxada zi Şekem axtın ciga hele. Zi mana
Emorğançenbışde xilençe yizde g'ılıncikayıy vukkuka
g'avşu.

49 Yaaq'ubee dixbı qopt'ul eyhen: – Yizde k'anyaqa
savaale, vuşde vuk'lelqa qalesinbı zi yuşan ha'as. **2**
Yaaq'ubın dixbı, sabı zal k'ırı alixhxhe, Vuşde dekkıl
İzrailir k'ırı gyaqqe. **3** Ruven, ğu yizda ts'erriyna dix, ğu
yizda guc. Ğu yedike zi mek'varanang'a taq'atikanang'a
ixha. Ğu gırging'ule xərna, qıvaats'ana vor. **4** Ğu xhyanık
akar sa'as-qa'as əxə deş. Vak'le man ats'axhxhe, ğu
yik' hi'ı yizde tyuleeqa k'iç'uva, yizde xhunaşşeeşine
sang'ıka g'alirxhuva, vake xərna ixhes deş! **5** Şimoniy
Levi çocar vob, manbışe qəlasın ha'asva g'ılınc xılıyaqa
alyaat'a. **6** Manbı qəlikanang'a adamer gyabat'a, yik'es
ikkang'ad manbışın həyvanar kara idyalesin xhinne
qa'a. Manbışe ək'elee aqqıyn karbı zi ha'as deş, Zi
manbışka sarçes deş. **7** Fiğan haa'ane manbışde qəlbisiy
xıl ts'its'dyaa'ane bahaliyvalis bed-düə vuxhena. Zi
manbışike g'abiynbı sacigeeqa savaales havaasaras deş,

İzrailvolle oot' alasınbı. **8** Yahud, yiğne çocaaşe ğu axtı
qa'as, duşmanaaşına gardan yiğne xile vuxhes, dekkın
dixbib vas k'yoozaras. **9** Yizda dix, Yahud, ğu k'on
qoodu-soodu qööne mek'vne aslanık akar. Ğu manzil
haa'ane şirik akar, horku-qorku ç'iyel g'ilexha, Şavusse
şir g'udokana'as əxəyee? **10** Paççahiyvalla Yahudne
xilençe mısacab əlyhəəs deş. Gırgıne gahbişil vuk'lek
vukkiy mang'une nasılñibisise mebınbışılqa ılgəç'es deş.
Nimeeletteyi gırgın milletbı k'yozarasda vake paççah
g'idayı. **11** Yahudıqa manimee xətta t'imilen tayangbı
eyxhe, mang'us manbı qidiykkın cuna əməleb çık avt' alas
vəəxəna, çıke hi'iyne çaxıree tanalınbid hoğalas əxənbi.
12 Mang'une uleppişin adın ciga çaxırile k'ışseyda, silibid
niknele cagvarada ixhes. **13** Zevulunun cigad deryahne
miglek ixhes, maa'ad gamıbı ileezaras, mang'un ciga
Sidonnee şaharılqa hixharas. **14** Xurcunbı migal alyaat'u,
manzil haa'ana İssaxar taq'atıkane əməleyk akar. **15**
Mang'us vuc manzilis ulyorzuliy ciga yugda qadı, maana
nyaq'v cus vukkanəxiüb g'avcu, mang'vee yi'q' k'yozarı'i
mebınbışis iş haa'ana. **16** Dani Izrailyne nasılñışda sa vob,
mang'vee cune milletis məhkama ha'as. **17** Dani yəqqı'ne
miglekna xoçe xhinne ixhes. Balkanne guvuyk üvxü,
çilyna yi'q'ihiyna g'i'xə'əne. **18** Rəbb, zi gozet ha'an Ğu
misiyiy zi duşmanaaşike g'attixhan ha'as! **19** Mebınbı
Qadın cigabı q'əra qa'as ables, mang'veeyib manbı
g'e'eebaşeng'a q'əra qaa'as. **20** Aşerne cigabışee otxhuniy
barakayka ixhes, mang'vee paççahaasıid otxhuniy alles.
21 Naftali g'avkuyne maralık akar, mang'uke g'abıynbı
geeb micagınbı vuxhes. **22** Yusufmee, xhyan i'lqəəne

cigaysneene, bıtagħbid cabirile g'alsikkijne tayangik
akar. **23** Duşmanar mang'ulqa qəlīka vukkaaşika k'yoohar,
24 mang'un xileppi guċuka vodva mang'vee vuk xile
it'umda aqqaqqa. Mang'us guċ hoole vuxha Yaaq'ubee
i'bəədat ha'ane Allahee. Allah İzrailiqa çoban cune
syuriyqa ilyakkan xhinne ilyakka. Mana manbişda Suva
vobna. **25** Yiğne dekkee i'bəədat ha'ana Allah hasre vas
kumagħxhecen, Hasre Mang'vee vas xayir-düə hevlecen,
xəəne-ç'iyeyne xhyanbışike ġu g'its'mayk'vancen, vas
geeb uşaxaariy čavra-vəq'ə helecen. **26** Yiğne dekkina
xayir-düə barakatnane colbışileb geeb vob, ġu manisa
ċocaaşile qivaats'anava, hasre man ġirġin xayir-düəbı
yiğħinbi ixhecen. **27** Benyamin bahalne ümulyuk akar,
miç'eeb k'on givk'u opxhan, exhalid ing'uke-şeng'uke
g'ayşuyn bit'al ha'a. **28** İna ələpqı'na yits'iq'vəble nasıl
izrailyna vobna. Dekkee dixbışde ġirging'us, cus sik'ina
inəxübna xayir-düə huvu. **29** Qiyġa Yaaq'ubee dixbışilqa
əmr haa'a: – Zi sik'inne gahile qik'asda, zas yizde
xizanisqa, zale ögee hapt'lynbişde k'anyaqqa əlyħæs ikkan.
Zi Q'etbişda eyxhene Efronne çoleene mağaree k'eyxhe.
30 Mana mağara Kana'anne Ölkeene Mamre eyhene cigays
k'anene Maxpelayne çolee vobna. İbrīhimīe mana mağara
nyaq'v haa'asdeme Efronusse çoluka sacigeeniy alivṣu.
31 Maa'abniy İbrīhimīy cuna xhunaşše Sarra, I'saq'iy
cuna xhunaşše Rivq'a k'evxhu. Zi Leayer maa'ar k'eyxhi.
32 Man çolud, maana mağarab Q'etbişisseniy alivṣu. **33**
Yaaq'ubee dixbışis əmr hav'u g'attirxhīnmee, g'elybi
tyuleeqa sī'i qek'ana. Məxür mana ahaleeqa ayk'an.

50 Yusuf dekkılqa k'yorzul gesşe-gesşe mang'us ubbabı ha'a. **2** Mang'vee cune g'ulluxçıy-doxturaaşılqa dekkın mayit mumyelamiş'e'cenva əmr haa'a. Doxturaaşed İzrailin mayit mumyelamişa'an. **3** Mana iş doxturaaşə yoq'ts'al yiğna haa'a. Mumyelamişa'as manimena vaxtniyxhe vukkiykanna. Yights'al yiğna misirğançenbi mang'uqa gyaaşe. **4** Ak'ın yiğbi ç'əveetxhamee, Yusufee fironne insanaaşık'le eyhen: – Zı vuşde ulen aqqıxheene, fironuk'le eyhe, **5** dekkee zasqa k'ın g'assaras alikkı, uvhuynniy: «Zı qik'asda xhinne vor. Kana'anne ölkee zi zasda mağaree nyaq'v hav'u. Zı maa k'eyxhe». Həşde fironee zi hasrecen, dek k'eyxhi, yi'q'əlqa sak' alas. **6** Fironee eyhen: – Dekke nəxdiy vasqa k'ın g'assaras alikkı, həməxürur mana k'eyxhe. **7** Məxür Yusuf ayk'anna dek k'eyxhas. Yusufuka sacigee fironun delesin insanar, Misirin ağsaqqalar, **8** Yusufneyiy dekkine xaabın gırğınbi, çocar havayk'an. Manbışe saccu çavra-vəq'əyiy uşaxar Goşen g'alyaa'a. **9** Manbışika sacigee balkanaaşıl alepxiynbi, dəv'əys hi'iyne daşk'abışe gyuv'uriynbi yəqqı'lqa qiğeebaç'e. Maa qəpqəs-ələpqəs devxhesinmeen insanar vooxhe. **10** Manbı İordan damayne şene sural, Atad eyhene cigeene atteeqa (suk məttaa'an ciga) hipxırıyng'a, axtıne nıq'ıka gyaaşe giviygəl. Ma'ab Yusufee dekkis yighille yiğna ak' hoole. **11** Mane ölkayne insanaaşık'le, Kana'anğançenbışık'le, Atadee hoolena ak' g'avcumee, uvhuyn: «Misirbışığa xədin gesşuyud». İordan damayne k'anene cigays cil-allı Avel-Mitsrayim (misirbışın gesşuy) do giyxhe. **12** Yaaq'ubne dixbışe gırğın dekke uvhuyn xhinne ha'a. **13** Mana manbışe

Kana'anne ölkeeqa qarı, Mamreys k'anene Maxpela eyhene çoleene mağaree'ar nyuq'vneeqa giyxhe. Mana mağara ībrihimée çoluka sa cigeer cus nyaq'v haa'asın ciga ixhecenva, Q'etbişda eyxhene Efronukeniy alivşu.

14 Dek k'eyxiyle qiyğa, Yusuf cune çocaaşika, dekkine ak'is abiyne gırGINBİŞİKA sacigee Misirqa siyk'al. **15** Dek qik'uyle qiyğa, Yusufne çocaaşə sana-sang'uk'le eyhen:
– Yusufee şı hi'iynçina qəl yik'el avqu vuxhee, mana qəl şake qıgaahas vukkiyķinnee, şı hucoone ha'as? **16** Mançıl-allab manbişə Yusufus xabar g'axuvu: – Dekkee qik'asse, şak'le uvhuynniy: **17** «Yusufuk'le inəxüd eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşə vas hav'una pisvalla, yik'el hivxhanee'e“. Həşded şı vake heqqa, hucoone ixhes, yiğne dekkee i'bəədat ha'ane Allahee g'ulaaşın bınahbı yik'eliyhan he'ecen. Man eyhenbi Yusufuk'le g'ayxhimee, geşşə giygal. **18** Qiyğa çocar mang'usqa abi, ç'iyelqamee k'yobzur, «Şı həşdiyle yuğun g'ular vobva» eyhe. **19** Yusufee manbişik'le eyhen: – Zi nya'a Allahne vor, şu zale qəvəeq'ənas? **20** İlyaake, şos zas pisvalla haa'as vukkiyķin, Allaheeyib mana yugvalis qav'u. G'iyna şok'le g'ecenbiyyi xəppanane insanaaşına i'mi'r g'attivxhan he'ecenva Allahee məxüd hı'i. **21** Mançıl-alla qıməeq'ən zi şoqar vuşde uşaxaaşıqar ilyakkasda. Yusuf manbişiqə g'üvənara yuşanı'i manbişis yik'bı hele. **22** Yusuf cuneyiy dekkine xizanika Misir axva. Yusufee vəşşə yits'ilə sen ha'a. **23** Mang'uk'le Efrayimin uşaxarıb nevabib g'oocenbi. Menaşşeyne dixene Maxiriye uşaxaaşısıb mang'vee dekvalla haa'a. **24** Sabara gah ilgevç'uyle qiyğa Yusufee çocaaşık'le eyhen: – Yizda qik'asda gah k'anə quvxheeyib,

Allahee şu yik'el hivxanaa'as des. Allahee şu ine ölkeençe
qiğaa'asınbı. Mang'vee k'in g'assır İbrühimis, l'saq'ıs,
Yaaq'ubis hevlesva uvhiyne cigeeqa şu quvkees. **25** Qiyğā
Yusufee Izrailybışisqa k'ınbı g'assaras alikkı, eyhen: –
Allahee şos huvuyn cuvab misacad yik'el hixan ha'as
des. Şunad əlyhəeng'ə, yizin bark'vbı inyaa g'ilyma'a,
şoka qıkkee. **26** Yusuf vəşşe yits'ille sen hi'ı qek'a. Mana
Misiree mumyelamiş hı'ı, tabuteeqa giyxhe.

Qıǵeepç'iy

1 izrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışika sacigee cuka Misirqa qabiyne dixbişin dobı inbı vod: **2** Ruven, Şimon, Levi, Yahud, **3** İssaxar, Zevulun, Benyamin, **4** Dan, Naftali, Qad, Aşer. **5** Yaaq'ubike g'arına yights'al insan ixha. Yusuf manke Misirniy vor. **6** Ooğançe geed gahbı İlgeeç'umee, Yusufur cun çocarib coka vooxhen cone gahın insanarib habat'anbı. **7** Izrailybimee geeb barakatnanbı vuxha, g'abı hexxebaxhenbı. Manbı geeb qeepxha bıkırna ölka gyavts'aa'ana. **8** Xilece gahbı İlgeeç'umee, Misiris xəbvalla Yusuf dyats'ane sa paçşahee haa'a. **9** Mang'vee cune xalq'ik'le eyhen: - İlyakende, Izrailybı şale geeb qepxha, şaleb gucuka vob. **10** Qudoora ək'elikan sa kar ha'as, deşxheene manbı sık'ilbab geeb qeepxhes. Dəv'ə gibgiləe, manbı yişde duşmanaaşika sapçı şalqa ables. Qiyyale xhineyib yişde ölkeençe qıǵeepç'i əlyhəəsınbı. **11** Misirbişə izrailybışda i'mi'r dağam qa'asva manbışike nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanar giviyxhe. Mane cone insanaaşeb manbışıs yi'q' haqvara'asda xhinnena iş hoole. Məxüd ixha izrailybişə fironus Pitomiy Ramses donan şaharbı ali'i. Mane şaharbişə manbışın anbarbı eyxhe. **12** Izrailybı nimee hopç'un-g'opç'uneyib manbı sa hamanimegab geeb qeebaxhe vuxha. Mançile Misirbı qəpq'i'n izrailybı **13** qidviykkın işlemişepxhes ulyooka. **14** Misirbişə izrailybışisqa nyaq'vuke karpiçbı ha'as, cigabı alya'as, çoleedin yi'q'i'n işbı g'acesniy ulyookanbı. Məxüb manbişə izrailbışda i'mi'r dağam qav'u. Izrailybı qidvikkin gırGIN yi'q'i'n işbı manbışisqa ha'as ilekka ixha. **15** Misirne paçşahee cühüt'yaasıs ebaçer (uşax uxoxang'a kumag

ha'ane) Şifrayiy Pua donane yadaasik'le eyhen: **16** –
Cühüt'yaşaşine xhunaşseeşis uşaxar vooxheng'a yugba
ilyaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alercə. **17**
Ebaçer Allahhile qəvəyq'ənanbı vooxhee, manbişə paççahe
uvhuyn ha'a deş. Manbişə gadebı üç'übba g'alyaa'a vuxha.
18 Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan: – Nya'a
şu məxüd ha'a? Nya'a gadebı üç'übba g'alyaa'a? **19**
Ebaçerse eyhen: – Cühüt'yaşaşin yedar misirbişin yedar
xhinne deşub, manbı taq'atikavub, şı hivxharasscad
uxoxa vod. **20** Mançıl-allar Allah ebaçeeşiqə yugra eyxhe.
Məxüd milletid geed qexhe, çina gucub hexxooxhena. **21**
Ebaçer Allahhile qəvəyq'ənva, Allahee manbı xizanınbı,
uşaxınbı haa'a. **22** Fironee cune milletlqa əmr haa'a: –
Cühüt'yaşaşis vuxuyn gırğın gadebı Nil eyhene dameeqa
dağee'e! Vuxhayne içeşikme simoot'a, üç'übba g'alee'e.

2 Leviyne nasılikene sa cühüt'ee, cune nasileençe cusda
xhunaşşe hee'e. **2** Mana vuxhne ayxu mang'us dix
uxu. Uşax micagda g'acu, məng'ee man uşax xheyible
vazna dyugul ha'a. **3** Mançile hexxada dyugul ha'as
dəxəmee, məng'ee q'amışeke hav'una ç'emç'e alyapt'ı,
çılqa g'ir qadğu, uşaxid caqa gixhxhi Niline müglek
alyadiyne q'amışeeqa giyxhe. **4** Uşaxik hucooyiy ixhesva
ileeka, uşaxna yuçu sik'irra şaqana ileezar. **5** Fironna yiş
əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxcerib damayne
müglek i'gviykar vooxhe. Məng'i'k'le q'amışee ç'emç'e
g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxciy g'ixeele. **6** Ç'emç'eyn
ghal ulyot'ulmee məng'i'k'lee maa uşax gece. Gade gesse
g'acuys, məng'i'na rəhi'm qabı eyhen: – İn cühüt'yaşaşin
uşaxid. **7** Manke uşaxne yuçee fironne yişseke qiyghanan:

- Yiğnemee hark'ın mana gyoqa'asda cühüt'yaşaına sa zəiyfa ayrene? **8** Fironne yişsee məng'i'k'le «Hiyek'neva» eyhe. Yuçee hark'ın uşaxna yed ayreele. **9** Fironne yişsee məng'i'k'le eyhen: – İn uşax alyat'u yizdemee gyoqe'e. Mançıl-alla zi vas hək' qevles. Zəiyfee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an. **10** Uşax xət qıxhamee, məng'ee mana qıkkekana fironne yişsesqa. Fironne yişsee mana dixvalis alyarat'a. Məng'ee uşaxın do Mısa (qiğavhuna) gixhxı eyhen: – Zi mana xhinence qiğavhu. **11** Mısa xər qıxha cune xinibisişqa hark'ınmee, mang'uk'le, cune milletin nimee yi'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt' misirğançeng'vee geta g'ece. **12** Hiqiy-alla ilyakkı vuşucar g'idecumee, Mısee mana misirğançena gik'u g'umeeqa dyugulya'a. **13** Qinne yiğıl mang'uk'le q'öyre sana-sang'uka aldaxhvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan: – Nya'a ġu yiğne milletna insan geta? **14** Mane insanee eyhen: – Şavaane vake yişda xərnayiy şas məhkama ha'ana hı'i? Şena misirğançena gik'uyн xhinne, deşxhee, vas zınarne gik'as ikkan? Mısa qərq'i'n culed-alqa eyhen: – Mıts'an, zi hı'iyn ats'axhxha ixhes. **15** Fironuk'le Mısee hı'iyn g'ayxhımee mana gik'as ikkiykan. Mısa fironuke hixu, Midyan eyhene ölkeeqa qarı sa kahrızne k'ane axva. **16** Yiğbişde sa yiğıl Midyanaaşine kaahinna yighiyre yiş dekkine vəq'əbişis xhyan helesva maqa abayle. Manbişə kahrizeençe xhyan alqı'i nəybı gyatsts'a'a eyxhe. **17** Maqa qabıyne çobanaaşıs içər g'eheebses vukkiykan. Misayk'le man g'acu, içeeşineme vuç ögeeqa huvu manbışın vəq'əbı xhinen ats'ya'anbı. **18** İçer cone dekkisqa Reuelisqa

sapk'ilmee, mang'vee qiyghanan: – Nya'a şu g'iyna zaraba
sapk'il? **19** Manbiše eyhen: – Misirğançene sang'vee
yişdemee vuc ögiylqa huvu, şı çobanaaşine xilençe
g'attivxhan hav'u. Qiyğa mang'vee yişdemee yişin vəq'əbı
ats'esin xhyan kahrizeençe alqı'i. **20** Mang'vee yişşaşike
qiyyghanan: – Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana
g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhnecen. **21** Manbişer
Misa cong'ə qoyt'alna. Dekke eyhen: – Misa, şing'əəcar
axve. Mısaysır ikiykanna manbişəeng'ə axvas. Sabara
gah ilğevç'ule qiyğa, mang'veeyir Mısays cuna yiş
Tsippora xhunaşşe yixhecenga heele. **22** Məng'ee Mısays
dix uxu. Mısee eyhen: – Zı menne cigeençe qarına xhinne
axva vor Mançıl-alla mang'vee dixin do Gerşom (menne
cigayna) giyxhe. **23** Ooğançe geed senbi ilğeeç'ule
qiyya Misirna paçkah qek'ana. İzrailybiše nukariyvalee
uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqa eyxhe. Manbiše ts'its'a'an
nukariyvaledin uts'ur Allahık'le g'eceniy vod. **24** Allah
manbiše ts'its'a'ane uts'uruqa ilyakka-ilyakka İbrühimika,
l'saq'ıka, Yaaq'ubıka hav'una mugaavile yik'el qavalýaa'a.
25 Allahık'le izrailybı nukarar vuxhay g'acu manbişilqa
rəhi'm qavayle.

3 Mısee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahinin syuru
uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düğəlid itron
eyhe. Sayəqeess mang'vee man syuru əq'ənane sahreeqa,
Allahne suvaysqa Xorevisqa ikekka. **2** Sayir mang'us
gyotxhanne giç'eençe Rəbbina malaaik gyagva. Mısayk'le
ts'ayın aqqıyn ǵı'ç'iy gidyotxhan g'acumee, **3** mang'vee
culed-alqa eyhen: – Hinnalan hark'ın mane curayne
işiqa ilyakkas, nya'asiy man ǵı'ç'iy gyotxhun çəvcad

dexhe. **4** Rəbbik'le Mısa ilyakasva k'anə qıxha g'acumee,
ğıç'eençe mang'ulqa ona'an: – Mısa, Mısa! Mang'veeyir
«Hooyva» alidghiniy qele. **5** Allahee eyhen: – K'anyaqa
qımexhe. G'elilinbı g'ayşe. Ğu ulyorzuliyn ciga er ciga
vod. **6** Zı, yiğne dekkeeyid, İbrihimeeyid, I'saq'eeqid,
Yaaq'ubeeyid i'bəədat hı'ına Allah vor. Man g'ayxhi Mısee
aq'va aqqaqqı, Allahiqa ilyakkas qəyq'ənna. **7** Rəbbəe
eyhen: – Zak'le Yızde milletin Misir opxhanna əq'üba
vaats'ana. Manbışıl ooqa givxhiyne insanaaşine xileke
hödəxənid Zak'le ats'an, manbiše kumag heqqad Zak'le
g'ayxhin. **8** Zı mançıl-allı inyaqa ari. Həşde Zı manbı
Misirbışde xilençe g'attivxhan hav'u mane Ölkeençe
qiğaa'asınbı. Qiyğaleb sa xənne, kar geednane, nyakiy
itv gyodatstsene cigabışeeqa quvkees. Maa'ab həşde
Kana'anbı, Q'etbı, Emorbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı aaxva.
9 Izrailybışın gyaasuy Zak'le g'iyxhen. Zak'le Misirbışe
manbışıs hoolena əq'üba g'oocena. **10** Mançıl-allar Zı
ğu fironusqa Yızın millet Izrailybı, Misirğançə qiğe'eva
g'ixe. **11** Mısee Allahık'le eyhen: – Nya'a, zı vuşune vor,
fironusqa hark'ın Izrailybı Misirğançə qiğaa'as? **12** Allahee
eyhen: – Zı vaka ixhes. Zı ğu g'axuvuva inçike ats'axhxhes:
ğu millet Misirğançə qiğavhuynıg'a ine suval şu Zas
i'bəədat ha'as. **13** Mısee Allahık'le eyhen: – Zı Izrailybışısqa
hark'ın uvheene «Vuşde dekkaaşe i'bəədat hı'ına Allahee
zı şosqa g'axuvu», manbiše qiyghanasın: «Mang'un do
hucooyiy?» Hucoovane zı manbışıs alidghiniy qeles? **14**
Allahee mang'us inəxüd cuvab qele: – Zı Vuşuyiy, Manar
vorna. Izrailybışık'le eyhe: «Zı Vorna» eyheng'vee vuşde
k'anyaqa g'axuvu. **15** Allahee Mısayk'le meed eyhen:

- Izrailybışik'le eyhe: «YAHVE (Rəbb), vuşde dekkaaşe, İbrihimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ine Allahee zi şosqa g'axuvu». Yizin gırğine gahbişil do YAHVE ixhes. Nasılbi nimee badaletxheyid Zalqa məxüd ona'as.

16 Hak'ne İzrailin ağsaqqalar sav'u manbışik'le eyhe: «Rəbbe, vuşde dekkaaşe, İbrihimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ına Allah zas gyagu uvhuyn: «Zı şoqa ilyakkaniy vor, Zak'le g'avcuna şu Misir opxhanna əq'üba. **17** Zı şos cuvab hele, şu Misireene əq'übake g'attivxhan hav'u Kana'anbışde, Q'etbışde, Emorbışde, Perizbışde, Q'ivbışde, Yevusbışde nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa quvkees». **18** Izrailyne ağsaqqalaşa val k'ırı alixhxhesin. Günar manbışika sacigee Misirne paççahısqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaşaına Allah, Rəbb şas gyagu. Şi xhebille yiğna yəq apk'in sahree yişde Allahış, Rəbbis q'urbanbı allya'as». **19** Zak'le ats'an Misirna paççah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş. **20** Mançıl-allab Zı Misirılqa xil alivka'as, həşdilqamee g'idiyxhiyn yiğbi manbışılqa allya'as. Mançile qiyğa mang'vee şu g'avkasınıbı. **21** Zı məxüd ha'as şu manbışde ulen avqecen, şu q'ərane xileka əlyhəəs gimabak'acen. **22** Çühüt'yaşaına yedaaşa misirbışde yedaaşike, hasre k'inəəgəykeyiy nuk'rayke hı'iyn karbıyy tanalınbı heqqecen. Man karbı şu vuşde dixbışılqayıy yişbışılqa qa'as. Şu məxüb Misirbı q'əra qaa'as.

4 Misee inəxdun alidghiniy qele: – Sayid manbışis zal k'ırı alixhxhes diykkine, zal haydexha uvheene: «Rəbb vas gyagu deşva»? **2** Manke Rəbbe eyhen; – Yiğne xiledin hucoone? Misee eyhen: – Əsaa. **3** Rəbbe eyhen: – Man

ç'iyelqa dağecçe. Misee ç'iyelqa dağetçumee, əsaa xoçelqa siyk'al. Mısar çissee hexvana. **4** Rəbbe Misayk'le eyhen: – Xıl hotku mana bi'ttike avqve. Misee xıl hotku xoçe bi'ttike avquyng'a, mana xile əsaalqa siviyk'al. **5** Rəbbe eyhen: – Ğu man kar he'e, İzrailybı hayepxhecen Rəbb, manbışde dekkaaşee, İbrihimée, I'saq'ee, Yaaq'ubee i'bəədat ha'ana Allah, vas gyaguva. **6** Qiyğa Rəbbe meed eyhen: – Xıl eqanaqa k'eççe. Misee xıl eqanaqa k'eççu qıgavhumee, mang'un xıl ık'arike yiz xhinne cagvara qexhe. **7** Qiyğa Rəbbe eyhen: – Xıl meed eqanaqa k'eççe. Misee q'öd'es xıl eqanaqa k'eççu qıgavhumee, mang'un xıl yug qexhe. **8** Rəbbe eyhen: – Manbı yiğne ts'eppiyne əlaamatıl haydeepxhene, q'öb'esincil vuxhesinbı. **9** Sayid manbışe val k'ırı ilydiyxhı q'öd'esde əlaamatilib haydeepxhene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak' alas. **10** Misee Rəbbik'le eyhen: – Xudaavanda, zasse şenker uftanra yuşana'as əxi' deş, həşder Ğu zaka yuşanı'iyle qiyğar əxə deş. Zi yi'q'ra, g'idiyğal yuşana'a. **11** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Şavaane insanıs miz huvu? Şavaane insanıke lalıy g'idiyxhena ha'a? Şavaane insanıs uleppi huvu? Şavaane insan bı'rq' qa'a? Nya'a Rəbbe, Zi dişde man gürgün ha'a? **12** Həşdiylemee hora hak'ne, Zi vas eyhesinid xət qa'asın, yuşana'asıd kumag ha'asın. **13** Misee eyhen: – Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axile. **14** Rəbbe Misalqa qəl hav'u eyhen: – Nya'a Leviyne nasileençena yiğna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugra yuşana'a. Həşde mana yiğne ögiylqa i'qqə vor. Ğu g'acu mana şadxesda. **15** Çocuka yuşane'e, hucooyiy eyhes ikkan mang'us xət qe'e.

Zı vuşde q'öng'ussana yuşana'as kumag ha'asın, hucooyiy
ha'as ıkkandad xət qa'asın. **16** Vas eyhes ıkkananbı,
mang'vee insanaaşılqa hixhara'as. Ğunad mang'ulqa
Yızın cuvab hixhar ha'as, manar yiğne cigee yuşan ha'as.
17 İn əsaa vaka aleet'e, ġu incika əlaamatbı hagvas. **18**
Misa cune abbateysqa ītronusqa sark'il eyhen: – Hasre
zı Misireeqa ı'qqəs, ilyakkas yızın xınıbı avxucabee?
ītronee eyhen: – Yugna yəq vuxhena. **19** Midyanee Rəbbəe
Misayk'le eyhen: – Misirqa sak'le, ġu gik'as ıkkanan
gırğınbı hapt'ıynbı. **20** Misee dixbiyyiy xhunaşşe əməlelqa
gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayid xilyaqqa alyat'u Misirqa
yəqqı'l gexha. **21** Rəbbəe Misayk'le eyhen: – Ģu Misirqa
sak'imee Zı vas xət qı'iyn gırğın əlaamatbı fironusne
he'e. Zımee mang'uke hi't'iy qa'as, mang'veeyid millet
g'aykkas des. **22** Ģu fironuk'le eyhe: «Rəbbəe inəxüdud
eyhe: «İzrail Yızda ts'erriyna dix vorna. **23** Zı vak'le
uvhuyn, Zas ı'bəədat he'ecenva Yızda dix g'aykke! Ğumee
mana g'aykkı des. Həşde Zı mançıl-allar yiğna ts'erriyna
dix gik'as». **24** Yəqqə xəm g'ahaane cigee Rəbb Misaysqa
arı, mana gik'as ıkkikan. **25** Mane gahil, Tsiporee ek'na
g'aye alyaptı dix sunnat hı'i çike g'ayşuyn ç'ürük Misayne
g'elybışık set'u eyhen: – Ģu həşde yizdemee ebana adamiy
eyxhe. **26** Məxüb Rəbbəe mang'uke xıl ts'its'a'ana. Dix
sunnat hı'il-allı Tsiporee Misayk'le «Ebana adamiyva»
eyhe. **27** Sabara gah İlgevç'ule qiyğa, Rəbbəe Harunuk'le
eyhen: – Misayne ögiylqa sahreeqa hak'ne. Harunus
Misa Allahne suvaysne qızaxxımee, mang'vee Misays
ubbabı ha'a. **28** Misee Harunus Rəbbəe cuk'le gırğın
uvhiybıyyi hagveva uvhuyn əlaamatbı yuşan ha'a. **29**

Miseeyiy Harunee Izrailin ağsaqqalar sav'umee, **30** Rəbbəe
Mısayk'le uvhuyn gırğın kar Harunee yuşana'an. Qiyğaled
mang'vee insanaaşine ögiyl man əlaamatbı hagva. **31**
İzrailybı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbik'le manbışe
opxhanna əq'üba g'avcuna, manbı məxüb g'alepçes deşva,
manbışık'le g'ayxhımee, Izrailybı gugaybışıl gyuv'ur
ı'bəədatbı ha'a.

5 Mançile qiyğa Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen:
– Izrailyne Allahee, Rəbbəe, inəxüdud eyhe: «Yizin
millet g'aykke Zas sahree bayram he'ecen!» **2** Fironee
eyhen: – Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırı alixhxhi
İzrailybı g'avkvas? Zak'le Rəbbir ats'a deş, Izrailybib
g'ooka deş. **3** Manbışe eyhen: – Şas cühüt'yaşaına Allah
gyagu. Şi g'avke, inçe xhebne yiğna yəq apk'ın sahree,
yişde Allahıs, Rəbbis, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa
yı'q'i'n ık'arbı g'ixmelecen, g'ılıncıka gimabat'acen. **4**
Misirne paçşahee manbışık'le eyhen: – Mısayiy Harun,
nya'a şu millet işike ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce! **5**
Həşdiyee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hidyav'u
vukkan. **6** Mane yiğılıycab fironee milletne vuk'ləl
ulyobzurinbışık'leyiy iş haa'as ulyokanbışık'le eyhen: **7** –
G'yniyle şaqı mane milletis karpiç ha'asın balybiy himele,
havaasre hapk'in cocad se'ecen. **8** Karpiçid manbışike
şene ögiylinmencad qeqqe. K'il qıma'a. Manbı tambalar
vuxhal-allı ts'ırkı ha'a: «Hapk'in yişde Allahıs q'urbanbı
alya'as». **9** Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşil
k'ırı ilymiyxhecen. **10** Milletne vuk'ləl ulyobzurinbışık'le eyhen:
– Fironee inva vod eyhe: «Zı şos balybiy heles deş. **11**

Havak'ne balybiy şos nençeyiy ıkkan se'e. İşib vuşda
k'il qaa'as deş». **12** Millet Misirvolle ehekkı gidyotxuyn
balybiy sa'a eyxhe. **13** Vuk'lel ooab ulyozrav'uynbışe
manbı iş haa'as ulyooka eyhenniy: – Şı şenke şos
balybiy heleng'ameena iş hee'e. **14** Vuk'lelqa gyuvxhuyn
ızrailybışkene ç'ak'ınbışike, fironne insanaaşe gyoota-
gyoota qiyghan ixha: – Nya'a şu sanıxhayiy g'iyna şene
ögiylinmeen karpiç hidi'i? **15** ızrailybışiken ç'ak'ınbı
fironusqa abi gyaaşenbi: – Nya'a ġu yiğne g'ulaşilqa
ina ver ooxa? **16** Balybiy yiğne nukaraaşis hele deş,
karpiçmee ha'as ilekkan. İlekke yiğin nukarar nəxübiy
gyoota! Bınah yiğne milletil vob. **17** Fironee eyhen: – Şos
işcab haa'as devkan! Mancıl-allad şu eyhen: «Şi hapk'in
Rəbbis q'urban ablyaa'as». **18** Hudoora işlemişepxhe.
Şos balybiy heles deş, şumee ögiylinmeen karpiç
ha'asincad. **19** ızrailybışiken ç'ak'ınbışık'le «Yiğisiysin
karpiç k'il qıma'ava» g'ayxhumee manbışis hayexhen, co
dağamiyvaleeqa gyapk'ıva. **20** Fironusse qıgeepç'imée
manbışık'le Mısayiy Harun g'avcu, **21** eyhen: – Hasre
Rəbbik'le şu hucooyiy hı'ıva g'acecen, şosda caza
g'ats'ak'vnecen. Şu şı fironusiy cune insanaaşis g'umooce
qav'u. Şı gyapt'ecenva, şucad vuşde xileqa manbışisqa
g'ilinc huvu. **22** Mısee Rəbbilqa aq'va aqqı eyhen: –
Xudaavanda, nya'a ġu milletilqa ina balyaa ablyav'u?
Nişil-allane ġu zı g'axuvu? **23** Yiğne doyule fironusqa
hark'inne yiğile, mana milletika sık'ırar yugra dexhe
giygal. ġumee vuççud hı'ı deş, Yiğin millet g'attixhan
ha'asdeme.

6 Manke Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Həşde vak'le g'acesin,
Zı hucooyiy fironuk ha'a. Yizde xənne gucune ögiyl,
mang'vee manbı g'avkasınbib, vuk'lele haa'as saccu cune
ölkeençe hudooracenva. **2** Qiyğɑ Allahee Mısayk'le eyhen:
– Zı Rəbb vorna. **3** Zı İbrihimis, I'saq'i's, Yaaq'ubis Gırgın
Əxəna Allah xhinne gyagu, Zıcar Zı manbişis YAHVE
xhinne qıvats'i deş. **4** Zı manbişika mugaavileniy hav'u,
co menne cigaynbı xhinne aaxvan Kana'anğançenbişin
cigabı cos helesva. **5** Zak'le İzrailybiş, Misirbişde xilençe
ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbişika hav'una mugaavile
yık'el hipxin deş. **6** Mancıl-alla İzrailybişik'le eyhe: «Zı
Rəbb vorna. Zı şole Misirbişda xamut g'avşesda. Zı Yizde
xənne gucuka Misirbişis yi'q'na cazaah huvu, şu manbişde
nukariyvalike g'attivxhan haa'asınbı. **7** Zı şoke Zasın millet
ha'as, Zı vuşda Allah ixhes. Manke şok'le ats'axhxhesin,
Zı şu Misireene əq'übeençe g'attivxhan hav'una vuşda
Rəbb Allah vor. **8** Zı şu İbrihimis, I'saq'i's, Yaaq'ubis k'in
g'assır helesva uvhuyne cigabışeeqa quvkees. Man cıgabı
vuşunbı ixhes. Zı Rəbb vorna». **9** Mısee man uvhuynbı
İzrailybişis yuşana'a. Manbı əq'übayn rı'hı'le g'av'uva,
manbişə mang'ul k'ırı ilixhe deş. **10** Manke Rəbbəe
Mısayk'le eyhen: **11** – Fironusqa, Misirne paççahısqa,
hark'ın eyhe, İzrailybi cune Ölkeençe g'avkecen. **12** Mısee
Rəbbik'le eyhen: – İzrailybiş zal k'ırı ilydiyxhe, fironee
nəxüd zal k'ırı ilixheye? Zasse yugrar yuşana'as əxə
deş. **13** Rəbb Mısaykayıy Harunuka yuşan hi'i, manbı
fironusqa Misirne paççahısqa g'uxoole, İzrailybi cune
ölkeençe g'avkecenva. **14** İzrailybişde nasılıbışin ç'ak'ınbı
inbı vob: İzrailyne ts'erriyine dixin Ruvenin dixbı: Xanok,

Pallu, Xetsroniy Karmi. İn xizanbı Ruvenike g'adiynbı vod. **15** Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar. Sayir Kana'anğançene xhunaşşeykena dix Şaul. İn xizanbı Şimonike g'adiynbı vod. **16** Xərinq'ule otçu k'ining'ulqamene Leviyne dixbışın dobi: G'erşon, Qohat, Merari. Levee vəşşe xhebts'ale yighille sen ha'a. **17** G'erşonun dixbı: Livniyyi Şimey. Manbışqad xizanbı ixha. **18** Qohatın dixbı: Amram, İtshar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşşe xhebts'ale xhebille sen ha'a. **19** Merariyn dixbı: Maxliyyi Muşı. İn xizanbı Leviyke g'adiynbı vod. **20** Amramee cuna mamasiy Yoxeved hee'e. Məng'ee Amramış Haruniy Misa vuxu. Amramee vəşşe xhebts'ale yighille sen ha'a. **21** İtsharin dixbı: Qorax, Nefeg, Zixri. **22** Uzzielin dixbı: Mişael, Eltsafan, Zitri. **23** Harunee Amminadavna yiş Elişeeva hee'e. Mana Naxşonna yiçu yixha. Məng'ee Harunus Nadav, Avihu, Eliazar, İtamar vuxu. **24** Qoraxın dixbı: Assir, Elqana, Aviasaf. İnbı Qoraxın xizanbı. **25** Harunne dixee Eliazaree Putielyne yişbışda sa hee'e. Məng'ee Eleazaris Pinxas uxu. Leviyne xizanbışın ç'ak'ınbı inbı vob. **26** İne nasilenbiniy vob Haruniy Misa. Rəbbe manbışık'leniy uvhu, İzrailybı Misirğançe g'oşunbı xhinne qığee'ecenva. **27** Manbınıy fironuka Misirne paççahika İzrailybı Misirğançe qığav'uyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbın insanar vuxha Mısayiy Harun. **28** Rəbb Mısayka Misir yuşana'ang'a **29** uvhuynniy: – Zi Rəbb vorna! Zi vak'le uvhuyn gırğın kar fironuk'le, Misirne paççahik'le eyhe. **30** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Zasse yugrar yuşana'as əxə deş, nəxüdne fironee zal k'ırı alixhxhes?

7 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Ğu Yızın cuvab Harunule,
yiğne çocule, ğana fironulqa hixhar ha'as. Mana yiğna
peygambar xhinne ixhes. **2** Zı vak'le uvhuyn gırğın kar
yiğne çocus Harunus yuşan he'e. Hasre mang'veeyid
fironuk'le eyhecen İzrailybı Misirğançə g'avkeva. **3**
Zı fironuke hi't'iy ha'as, mang'vee, Zı Misir geed
əlaamatbiyyiy həşdilqamee g'idecuyn karbı he'eyid şol
k'ırı alixhxhes deş. Manke Zı Misirılqa xıl alivka'as,
yr'q'i'n əq'übəbə g'axiles, Yızın millet, İzrailybı, g'oşunbı
xhinne Misirğançə qığaa'as. **5** Zı xıl alivkav'u İzrailybı
manbışde yı'q'neençe qığav'umee, Misirbışık'le Zı Rəbb
ıxhay ats'axhxhes! **6** Mıseeyiy Harunee Rəbbəe nəxüdiy
uvhu həməxüdud ha'an. **7** Manbı fironuka yuşan ha'ang'a
Mısayka molyts'al, Harunukad molyts'ale xhebillə sen
ıxha. **8** Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: **9** –
Fironee şok'le uvhuyn 'a: «Əlaamat hagveva», Mısee
Harunuk'le eyhecen: «Yığın əsaa alyaat'u fironne ögiylqa
dağetç'e». Əsaa manke xoçelqa sak' alas. **10** Mısayiy
Harun fironusqa abi, Rəbbəe uvhuyn xhinne ha'a.
Harunee cun əsaa fironneyiy cune insanaaşine ögiylqa
dağetçumee, man xoçelqa siyk'al. **11** Manke fironee
k'oran ək'elynanbiyyiy cadu ha'anbı cusqa qoot'al. Misirne
cadu ha'anbışsse cadubışika man kar ha'as əxən. **12**
Gırğıng'vee con əsaabı ç'iyelqa dağa'a. Dağı'l'byn əsaabı
xoçebişilqa siyk'al. Harunnemee əsaan gırğın əsaabı
k'ögənbı. **13** Rəbbe uvhuyn eyxhe, firon hi't'iyra
ıxha, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhe deş. **14** Rəbbe
Mısayk'le eyhen: – Firon hi't'iyra vor, mang'us millet
g'aykkas ıkkən deşod. **15** G'iyqa miç'eer firon damaysqa

i'qqəmee xoçelqa siyk'alan əsaayid alyaat'u ġu mang'usqa hak'ne. Mana Niline mìglek gozete'e. **16** G'acumee fironuk'le eyhe: «Rəbbe, cühiüt'yaşine Allahee in eyhesva zi vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus i'bəədat he'ecen! Ču həşdilqamee k'ırı alixhxhi deş. **17** Rəbbevud eyhe: Həşde vak'le ats'axhxhesin Mana Rəbb ixhay. Yizde xilene əsaaka zi Niline xhyanıs i'xi'mee xhyan ebalqa sak' alas. **18** Nileedin baluğ ar hatt'asınbı, əq'i'yn eva qales, Misirğançenbışisse mançe xhyan ulyoğas əxəs deş». **19** Rəbbe meed Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u, xıl Misirne damabışilqa, arxbışilqa, g'oleeşilqa, gırgıne xhyan havacene cigabışilqa hotkecen. Maadın gırgın xhyan ebalqa sak' alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbişee gırgınəəng'ə Misir eb vuxhes. **20** Miseeyiy Harunee gırgın Rəbbe cok'le uvhuyn xhinne ha'a. Harunee fironneyiy cune insanaaşine ögiyl əsaa ooqa qı'i Nileene xhines i'xi'mee, gırgın xhyan ebalqa siyk'al. **21** Nileedin baluğar haat'anbı, mançe məxdun əq'i'yn eva g'əə giygal, Misirbışisse mançe xhyan ulyoğas əxə deş. Misir gırgınəəng'ə eb vuxha. **22** Misirne cadu ha'anbışised caduya man kar ha'as əxən. Firon hi't'iyra ixha, Rəbbe uvhuyn xhinne, mang'vee Mısaylil Harunul k'ırı ilixhe deş. **23** Fironee man yik'eeqa ikkeka deş, sark'il cune sareeqa ayk'an. **24** Misirbışe Niline hiqiy-allá kahrızbı iliykar ulyoğasın xhyan t'abal ha'a. Manbışisse dameençe ulyoğas əxə deş. **25** Rəbbe damalqa ver ablyav'uyن yighille yiğ eyxhe.

8 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Rəbbəe inəxüdud eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas ı'bəədat he'ecen! **2** Vas g'avkas diviykineene, Zi yiğna ölkavolle qı'rqi'mı't'er gyoğa'as. **3** Nil qı'rqi'mı'teşika gyavts'u vuxhes. Dameençe manbı qiğeeç'u yiğne sareeqa, g'ilexhane cigeeqa, tyuleeqa, yiğne insanaaşineyyi yiğne milletne xaybişeeqa, tandurbişeeqa, xamır ha'ane cigabişeeqa qales. **4** Qı'rqi'mı't'er valqa, yiğne insanaaşılqa, yiğne milletılqa g'eek'valas“». **5** Rəbbəe Mısayk'le meed eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u xıl damabışde, arxbışde, goleeşde ooqa hotkecen. Maadın qı'rqi'mı't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen. **6** Harunee əsaanan xıl Misirne xhyanbişilqa hotkumee, xhinence qı'rqi'mı't'er ılkəeç'u ç'iyeyn aq'va aqqaqan. **7** Cadu ha'anbişissed cadubışika man kar ha'as əxən. Manbişissed Misirne ölkalqa qı'rqi'mı't'er salat'a'as əxənbı. **8** Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Rəbbis düə he'e, zaked, yizde milletiked qı'rqi'mı't'er əq'əna qe'ecen. Manke zınad Rəbbis q'urban ablya'as millet g'aykkasın. **9** Mısee fironuk'le eyhen: – Eyhe vas misane iкkan, zi val, yiğne insanaaşıl, yiğne milletil-allá düə hav'u? Mançile qiyğa qı'rqi'mı't'er vassed, yiğne saraybişissed əlyhəəsınbı. Manbı saccu Nilee axvas. **10** Fironee eyhen: – G'iyqa. Mısee alidghınıy qele: – Ğu eyhen xhinne ha'as, mançiked vak'le ats'axhxhesin yişde Allahık, Rəbbik akarna sacar deşda. **11** Qı'rqi'mı't'er vassed, yiğne saraybişissed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed əq'əna qeetxhes. Qı'rqi'mı't'er saccu Nilee axvas. **12** Mısayiy Harun fironusse avayk'ananbı. Mısee

Rəbbike Vuce salat'i'iyn qı'rqi'mi't'er ak'anı'iy heqqa.

13 Rəbbee Mısee Cuke heqqiyn ha'an. Xaybışeedin, məhlabişeedin, çolbuşeedin qı'rqi'mi't'er haat'anbı. **14** Manbı anbarbışeeqa sa'a. Ç'iyeyke əq'i'yn eva g'əə giyğal. **15** Fironuk'le işbı yəqqı'lqa gyatk'u sibik qexhe g'acumee, mana meer hı't'ilqa siyk'al. Rəbbee uvhuyn xhinne eyxhe, fironee Mısayili Harunul k'ırı ilixhe deş. **16** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'iyelyne toozus i'xecen. Misirvollette tooz huneeşilqa sak' alas. **17** Manbişə həməxüdud haa'an. Harunee xile aqqıyn əsaa ulyot'ul ç'iyeleğana ulyosse. Mançe insanaaşılqad həyvanaşılqad huneer ileedaxva. Misirvollette gırgın tooz huneeşilqa siyk'al. **18** Cadu ha'anbışısız caduyka insanaaşılqa huneer g'axiles ikiykan. Man manbışisse ha'as əxə deş. İnsanarab həyvanarad huneeşə gyayts'enbı. **19** Cadu ha'anbişə fironuk'le eyhen: – İncil Allahna xilib alivku. Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hı't'ilqa siyk'al, mang'vee manbışıl k'ırı ilixhe deş. **20** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa i'qqəmee mang'usqa hark'in eyhe: «Rəbbee invavud eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'as g'aykke! **21** Ğu manbı g'ıdivkvee, Zı yiğne saraybışılqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletlqad goganer veçebişiqa g'axiles. Gırgın ç'iyed, Misirbışın xaybıd goganeesiqa gyatts'es. **22** Zı həməxüd ha'as Yızın millet eyxhene Goşen eyhene cigee goganer ixhes deş. Məxüd vak'led ats'axhxhesin Zı ine cigaynar Rəbb ıxhay. **23** Zı Yızın millet yiğne milletike cura'asın. Man əlaamat g'iyqa ixhes“». **24**

Rəbbee həməxüdud ha'an. Goganeşin veçebi aledxu qadı ikkedaç'enbı fironne sareeqad, cune insanaaşine xaybişeeqad. Goganeşe Misirne ölkalqa ver ablyav'u.

25 Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Şu vuşde Allahıs yişdecab ölkee q'urban ablee'e. **26** Mıseemee eyhen: – Həməxüd ha'as ixhes deş, Misirbış həlyvətq'in iy qales, şı yişde Allahıs, Rəbbis inyaa q'urban ably'a'a g'avce. Manbışis həlyvətq'in iy qalya'ana şı q'urban ablyav'ee, manbışe şı g'ayeyqqa hevles. **27** De'es, şı Rəbbis, yişde Allahıs q'urban ably'a'asdeme xhebille yiğna sahreeqa yəq əlyhəəs vukkan. Rəbbee şak'le məxüd uvhu. **28** Fironee eyhen: – Zi şu, vuşde Allahıs, Rəbbis q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbı, saccu əq'ənaqa imaa'k'an. Zal-allab düə hee'e. **29** Mısee eyhen: – Zi vasse qığec'umecar Rəbbis düə haa'as. G'iyyqa goganer vassed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed aleetxu əlyhəəsınbı. Saccu ġu meed horbu hima'a, millet Rəbbis q'urban ablyaa'as g'aykkasınva. **30** Mısa fironusse ark'ın Rəbbis düə haa'a. **31** Rəbbee Mısee Cuke heqqiyn ha'an. Firon vucur, cun insanarıb, cun milletid goganeşike g'attivxhan haa'anbı. Ma'ab sacab goganiy aaxva deş. **32** Firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9 Rəbbee Misayk'le eyhen: – Fironusqa hark'in mang'uk'le eyhe: «Cühiüt'yaşaşine Allahee, Rəbbee, invavud eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'asva g'aykke!“ **2** Vas manbi g'avkas diviykkın, avqeene, **3** Rəbbee çoleene yiğne həyvanaaşılqa: balkanaaşılqa, əməleeşılqa, devabişılqa, çavra-vəq'əlqa xil alivkav'u yi'q'i'n ık'ar g'axiles. **4** Rəbbee İzrailybışınıy Misirbışın çavra-vəq'ə sana-sançike

cura'asın. İzrailybişda sacab həyvan qivk'as deş». **5**
Rəbbeey vaxt gyuvxhu eyhen: – Zı man g'iyyqa ha'as. **6**
Qinne yiğıl Rəbbe həməxüdud ha'an. Misirbışın gırğın
həyvanar haat'anbı. İzrailybişdamee sacab həyvan qook'a
deş. **7** Fironee hucooyiy eyxheva cun insanar g'axuvumee,
İzrailybişda sacab həyvan qivk'u deşubva mang'uk'le
ats'axhxhen. Mana meer hi't'ilqa siyk'al, mang'vee millet
g'ekka deş. **8** Rəbbeey Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:
– Kureençe xhaxhbı gyatsts'ına yi'q alept'e. Havaasre
mana yi'q Mısee fironne ulene ögiyl xəəqə dağee'ecen. **9**
Toz xhinne quvxha, mana yi'q Misirvollette alivxasda.
Ölkavolle insanaaşılıd həyvanaaşılıd maşika gyatsts'ıyn
ı'xnabı qıgeeç'es. **10** Manbişe yi'q alyapt'ı fironne
ögee ulyoozaranbı. Mısee mana yi'q xəəqə dağav'umee,
insanaaşıkıd həyvanaaşıkıd maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı
eyxhe. **11** Gırgıne Misirbışık xhinne, cadu haa'anbışıkıd
maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı ixhava, manbışisseq Mısayne
ögiyl abi ulyoozaras vəəxə deş. **12** Rəbbeey meer firon
hi't'ilqa sak'al ha'a. Rəbbeey Mısayk'le uvhuyn xhinnecad
eyxhe, fironee manbışıl k'ırı alixhxhi deş. **13** Rəbbeey
Mısayk'le eyhen: – Çakra miç'eer oza qıxha fironusqa
hark'ın eyhe: «Cühüt'yaşine Allahee, Rəbbeey, inəxüdud
eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke! **14** İne
yəqqə Zı valqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletılqad
nekke yi'q'i'n verbı allya'as. Manke vak'le ats'axhxhesin,
dyunyelycar Zak akarana deşda. **15** Zasse əxəyiy xıl
hotku valqad, yiğne milletılqad yi'q'i'n ik'ar g'axuvu,
ç'iyeyne aq'vayle havaakala'as. **16** Zımee ġu havacena,
Yızda guc haagvas, Yızın do dyunyeyscad g'ayxha'as.

17 Ğumee, həşdilqamee Yizde milletin ögü aqqı, manbı g'avkku deş. **18** Həşde ġu Zal yugda k'ırı alixhxhe: g'iyqa hayne gahıl Zi məxdun it'umun dolu g'axiles, məxdun dolu Misirk'le ipxhiniyle qiyğa g'acu ixhes deş. **19** Mançıl-allab insanar g'axuvle çoleedin çavra-vəq'əd, yiğin gırgın karid vüxənayk avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsin ciga dena avxuyne insanaaşılqad, çavra-vəq'əlqad dolu ixhes, maadin gırgın kar qik'asın“». **20** Rəbbeə uvhuynçile qəpq'i'nne fironne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka. **21** K'ırı ilydiyxhinbişemee g'ularıb, çavra-vəq'əd çoleead g'alya'a. **22** Rəbbeə Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə k'yaqqə, Mısimne gırgıne insanaaşılqa, həyvanaaşılqa, çolee alyadiyne alabişılqa dolu gyoğas. **23** Mısee əsaa xəəqə k'yaqqımee, Rəbbeə xəybı g'əhətqə'ə, Mısimlqa ts'ayılpaniy dolu g'ixe. **24** Gırgınəəng'ə ts'ayılpanika dolu gyoğga eyxhe. Mısim vuxhayle qiyğa maa məxdun it'umun dolu ixha deşdiy. **25** Mısimvolle doluyn insanar, həyvanar, çoleedin gırgın kar k'etan. Çolee alyadiyn gırgın ok'bı, yivar doluyn haq'vara'anbı. **26** Saccu Goşen İzrailybı vooxhene cigee dolu dexhe. **27** Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Zi ine yəqqee binah hav'u. Rəbbeə gırgincad qotkuda ha'a, zınat yizde milletin binah hav'u. **28** Hucoone ixhes, Rəbbis düə hee'e: man xəybı g'əhətqiyiy dolu ç'əv ixhecen! Zi şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş. **29** Mısee mang'uk'le eyhen: – Zi şahareençe qıgeç'umee, xileppı aaqı Rəbbis düə haa'as. Manke xəybı g'əhətqiyid ulyozarasın, dolud gyoğas deş. Mançile qiyğa vak'le ats'axhxhesin ine dyunyeyna xərna Rəbb ixhay. **30** Zak'le ats'ancad, günayıy yiğin

insanar meeble Rəbbile qıdəeq'ənas vuxhay. **31**
Kataniy xhit'a doluyn k'etanbı. Mane gahıl xhit'ayna den
ky'aa'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vuxha. **32** Sukiy
perinc qiyğa ələeva doluyn manbı k'eta deş. **33** Mısa
fironne sarayeençe qıgeç'umee, şahareençe ayk'anna.
Mang'vee xileppi Rəbbılqana aaqımee, doluyka haç'a'an
gyoğuyiy, xəybı g'əhətqiy ulyoyzaran. **34** Fironuk'le
doluyka haç'a'an gyoğuyiy xəybı g'əhətqiy ulyozzur
g'acumee, mang'vee meeble binah haa'a. Fironur cun
insanarıb hı't'eeşilqa siviyk'al. **35** Rəbbe Misayk'le,
milletik'le eyheva uvhuyn xhinnecad eyxhe, firon meer
hı't'ilqa siyk'al, mang'vee Izrailybı g'ooka deş.

10 Rəbbe Misayk'le eyhen: – Fironusqa hak'ne. Zi
əlaamatbı hagvasva fironuniy cun insanar hı't'eeşilqa
savaak'al hav'u. **2** Qiyğa günad Zi nəxübiy Misir tesser
hav'u, ma'ad nen əlaamatbıyyı hagu yiğne uşaxaaşısıy
nevabışıs yuşan he'e. Manke şok'le ats'axhxhesin Zi
Rəbb ixbay. **3** Misayiy Harun fironusqa abı eyhen:
– İnəxüd Rəbbe, cühüt'yaasine Allahee vod eyhe:
«Nimee gahnane ġu Zi uvhuynçıl k'ırı ilydiyxhes, Zi
uvhuynçılqa qidyaales? Yızın millet Zas i'bəədat haa'as
g'aykke! **4** Ĝu Zi uvhuyn meed hide'ene, g'iypa Zi
yiğne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as. **5** Mançın ç'ye məxüd
aqqas, çine xilençe avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançın
doluyle axuyn-dyaxuyn karid, vuşde çolbişee ələən
yivarıd hiç'ixarasınbı. **6** Mançın yiğin, yiğne insanaaşın,
Misirbışde girging'uncad xaybı gyatsts'a'asınbı. Məxdun
kar yiğne dekkasaşık'le, dekkasaşine dekkasaşık'le inyaqa
qabıyle qiyğa g'acu deşdiy». Mısa manıd uvhu, fironusse

ayk'anna. **7** Fironne insanaaše mang'uk'le eyhen: – Geebniyxan mane insanee şas əq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'in cone Rəbbis Allahıs ı'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dişde Misir g'ulyoottalna? **8** Mısayiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironee manbışık'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis, vuşde Allahıs ı'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbiyyi vüqqəs? **9** Mısee eyhen: – Şı maqa vüqəsinbı yişde uşaxaaşika, q'əsınbışika, dixbışika, yişbışika, çavra-vəq'əyka. Şı maa Rəbbis bayram alğahas. **10** Fironee manbışık'le eyhen: – Məxüd ixhes deş! Qiyğad manbı matsxar ha'anbı xhinne eyhen: – Aay-haay, zi şu xhunaşşeeşika, uşaxaaşika g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mıts'an şoqa karai'dəən fikribi vod! Şu man heqqıva, havak'ne adamer şucad Rəbbis ı'bəədat he'e. Manva uvhu Mısayiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı. **12** Rəbbree Mısayk'le eyhen: – Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançın çolbişee ələəniy dolu gyoğuyle qiyğa axuyn gırğın kar alyatxvasın. **13** Mısee əsaa Misirlıq hotkumee, Rəbbree ç'iyelqa şargına mıts g'uxoole. Mıts bıkırın yiğnayıy xəmna aa'a. Miç'eediysid mitsin ts'irtyar adayle. **14** Ts'irtyar Misirlıq k'yoypı, mançın ölka bıkırba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iynilqameeyid ixha deş, g'iyniyke şaqad ixhes deş. **15** Ts'irtyaaşe ç'iyeyn oodun ciga gyatsts'a'an, mançike ç'iyelyna nyaq'vub k'aariba g'ooce. Mançın doluyle qiyğa axuyn, çolbişee ələən kar, yivaaşılım meyvabı gırğincad oyxhanan. Misirvolle ç'iyeliy yivaaşıl xhınakın kar axva deş. **16** Fironee zaraba Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Zi Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl bınah hav'u. **17**

Hucoone ixhes, hayne sayəqeesib yizde binahile ilğeepç'e. Rəbbis, vuşde Allahis düə hee'e, şı ine gyabat'ane balyaake g'attixhan he'ecen. **18** Mısee fironusse qığec'umee Rəbbis düə haa'a. **19** Manke Rəbbe deryahne suralqa it'umna mits g'uxoole. Mane mitsinid gırğın ts'irtyar Ç'erəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxüd Misirvolle sacad ts'irt axva deş. **20** Rəbbemee firon meer hı't'ilqa sak'al ha'a, mang'veeyib izrailybı g'ooka deş. **21** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə qe'e Misirne ölkalqa miç'axiyvalla k'evxhecen, ulyaqa hiviyxəna t'ub g'umoocelen. **22** Mısee xıl xəəqə qı'imee Misirvolle xhebne yiğna geed miç'axda eyxhe. **23** Xhebne yiğna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiğna cigeençe ı'ğviykir deş. Izrailybı vooxhene cigabişemee işix ixha. **24** Fironee Mısa qort'ul mang'uk'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis ı'bəədat he'e. Şoka vuşun uşaxarıb vukkee. İnyaa vuşun saccu çavra-vəq'ə axvecen. **25** Mısee eyhen: – Şı yişde Rəbbis Allahis q'urban ablyaa'asdeme, ġu yişin çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ıkkan! **26** Gırğın yişin həyvanar şaka qikkes ıkkan. Şı inyaa yişde həyvanaşa xhıntı'ayib g'alepçes vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahis q'urbanna allyasın şı mançike həyvanar g'əxəs. Şı maqa ikkyabı şak'le ats'axhxes deş, nen həyvanariy Rəbbis q'urbanna allya'as. **27** Rəbbe firon meer hı't'ilqa sak'ala'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş. **28** Mang'vee Mısayk'le eyhen: – Ğadarxhe yizde ulene ögiyle! Sayir yizde ulesqa qımayle! Sayir ġu yizde ulesqa qareene, qik'asda. **29** Mısee eyhen: – Hasre ġu eyhəxüd ixhecen, sayir zi yiğne ulesqa qales deş.

11 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Zı fironulqayıy Misirılqa sayib balyaa g'axuvles. Mançile qiyğa mang'vee şu inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as. **2** Milletik'le eyhe, adameeşeyiy yedaaşe hiqiy-allane Misirbışike nuk'raykeyiy k'inəəğeyke hı'iyn karbı heqqecen. **3** Rəbbəe məxüd ha'a, Misirbışde ulesqa millet yugda qadayle. Misamee fironne insanaaşık'le, Misirne milletik'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe. **4** Mısee fironuk'le eyhen: – Rəbbe inəxüdud eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zı Misirne yı'q'neençe ilğeç'es. **5** Taxtil gyu'arasde fironne ts'erriyne dixeļe girğıl, suk giviyxärne g'ayeyne yı'q'əl giy'ırne nukarne dixelqamee, gırging'un ts'eppiyn dixbi hapt'asınbı. Həyvanaşınıd çıkana ts'ettiyn balabı hatt'asınbı. **6** Misirvolle xədin geşsuy ixhes. Məxdin geşsuy mankilqameeyid ixha deşdiy, mançile qiyğad mısacad ixhes deş. **7** Izrailybışılqayıy cone çavra-vəq'əlqa xvaayib gihivxhas deş». Mançike şok'le ats'axhxhesin Rəbbəe izrailybıyyi Misirbı nəxübiy sana-sang'uke curav'u. **8** Yiğin insanar zasqa abı, yizde g'elybişeeqa qutycopk'ul eyhesin: «Ğunar hoora, vaqa qihna hoyharan gırGIN milletid hooracen!» Mançile qiyğa zı əlyhəəsda. Manıd uvhu, Mısa qəlin qek'a fironusse qıgeç'ena. **9** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Zasse Misir geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironee şol k'ırı alixhxhes deş. **10** Mıseeyiy Harunee man gırGIN əlaamatbı fironuk'le hagveyid, Rəbbəe fironuke hı't'iy hı'i, mang'vee Izrailybı cune ölkəençe g'avku deş.

12 Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le Misireenang'acadniy uvhu: **2** – Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına

xəbna vuxhecen, senid çile giğlecen. **3** İzrailyne gırgıne
cəmə'ətik'le eyhe: ine vuzane yits'ıd'esde yiğil gırging'vee
cune xizanısayiy, cune xaasda urgee vooxhe, mısvaye
vooxhe g'əvxəs vukkan. **4** Sa urg ooxhanasdemee xizan
k'ılbaxheene, hasre manbişə cone xaas delesne xaybişeeene
insanaaşis sik'i bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nimeniy
oxhanas əxəsva. **5** Şu g'əyxi'yn həyvanar sa seniyn
vughulinbı, qı'bı'linbı mexhecen. Urgub, mısvab şosse
gyuvk'as vəəxə. **6** Manbı ine vuzane yits'ıyoq'ad'esde
yiğılqamee havace. Exhalqana izrailyne cəmə'ətin manbı
gyatt'ecen. **7** Mançına eb alyapt'i, şu karbı oxhanasde
xaybişde akkabişde çərçivabışılqa q'abğe. **8** Manecad
xəmde ç'eyç'eybişika, ts'ayıl ç'əra qı'in çuru ilydyadiyne
gineyka oxhne. **9** Man çuru qumoyxhar, yugda qecu,
vuk'ul-k'ıts'ayka, adne karbişika ts'ayıl ç'əra qı'i oxhne.
10 Miç'eedilqamee vuççud g'ılıymadaççe. Axuyn kar ixhee
gyoxhxhan he'e. **11** Çuru otxhanang'a inəxüd he'e:
yı'q'eeqa ts'ira avt'le, g'elilqa g'ellin ale'e, xiled əsaa
aqqee. Yicid zarada oxhne. İna şok qidet'u ilğeç'uva
Rəbbis ablyav'una q'urban vobna. **12** G'iyna xəmde Zı
Misirile k'ena ilğeç'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn
dixbıb, həyvanaaşın ts'ettiyn balabıd Zı g'iyna xəmde
gyapt'asınbı. Rəbb Zı ıxhal-allı Misirine allahaasııb
cazaa hevles. **13** Şu q'abğına eb vuşde xaybişilin işaarat
ixhes. Eb g'avcu Zı set'as deş, qidet'u ilğeç'es. Zı
Misirbı gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş. **14** İn
yiğ şu yik'el aqqe. Qööne nasılbişəd Rəbbin bayram
xhinne in yiğ alğehecen. Gırgıne gahbişil in bayram
alğehe. İna Zı şos gyuvxhuna q'aanun vobna. **15**

Yighille yiğna ilydyadiyn giney oxhne. Vuşde xaana acıxamır ts'eppiyne yiğilocab sav'u avak'anee'e. Şavaayiy ts'eetiye yiğile yighid'esde yiğılqamee acıxamırnan giney otxhun, Izrailybişde yi'q'ne meexhecen. **16**
Ts'ettiyneyiy yighid'esde yiğl muq'addasna iclas see'e.
Mane yiğbişil şos otxhuniy hi'iyle gayrı nenacab iş himaa'a. **17** İne ilydyadiye gineybışın bayram, Zı şu Misirğançe mane yiğil g'oşunbışıkva qıgav'unçil-allá algehe. İn bayram qööne nasılıbışed algehecen. İna Zı şos huvuna q'aanun gırgıne gahbışisda vob. **18** İlydyadiyn giney ts'eppiyne vuzane yits'yoq'ad'esde yiğine exhaliyle gibgil g'ayı sad'esde yiğine exhalilqamee oxhne. **19**
Yighne yiğna vuşde xaybişee acıxamır ixhes iukkan deş. Şavaayiy acıxamırnan giney otxhun Izrailybişde yi'q'ne meexhecen. Cona ixheeyir, menne cigeençe qarına ixheeyir hakkal ha'asda. **20** Acıxamırnan vuççud umoyxhan. Şu nyaa vuxheyib ilydyadiyn giney oxhne. **21**
Misee Izrailin gırgın ağsaqqalar qopt'ul eyhen: – Hapk'in vuşde xizanbışısın urgbiyee misvabıyee g'ayxi' alle. Allah qıdet'u ilgeç'uyne bayramış q'urbanbı allee'e. **22** Sa xudana züfa eyhena ok' alyapt'ı, lyagameene ebeeqa k'yooq'u akkayne çerçivalqa q'abäge. Miç'eerilqameyir vuşucar g'aqa qıgmeç'ecen. **23** Rabb Misirbı gyapt'as i'qqəmee, çerçivalyna eb g'avcu, mane xaabınbışık qıdet'u ilgeç'es. Gyabat'asva arına malaaik vuşde xaybişeeqa, şu gyapt'as ikkeç'es hassaras deş. **24** İn ədat gırgıne gahbışis şosiy şole qiyginbışis q'aanun xhinne havaace. **25** Rabbее şos helesva cuvab huvuyne cigeeqa qabı hipxhırmeebib, şu in ədat yik'el hixan hima'a. **26**

Vuşde uşaxaaşə şoke qidghın hı'iyng'a: «Şu in nişisne ha'a?» **27** Manbışık'le eyhe: «Rəbbəe Misirbı gyabat'ang'a, izrailybışde xaabınbışık qıdet'u ilğec'uva, şı g'attivxhan hav'uva Rəbbis ablyaa'ana q'urban vobna». Milletin q'aratsabışıl gyu'ur, Rəbbis ı'bəədat ha'a. **28** Mançile qiyğa izrailybı apk'ın, Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gır gin ha'a. **29** Xəm sura vuxhayng'a, Rəbbəe Misirbışın Misir yedike vuxhayn ts'eppiyn gır gin dixbı gyabat'anbı: fironne ts'erriyne taxtıl gyu'arasde dixe le girgil, zindanee aqqıyng'une ts'erriyne dixelqamee. Həvvanaaşınbıd çıkana ts'ettiyn balabı gyaat'anbı. **30** Mane xəmde fironur, cun insanarıb, gır gin Misirbıcab suğootsanbı. Misirğançe it'umun gyaaşen ses qadayle. Məxdin xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qimek'acen. **31** Xəmdə fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Sabıqabı, hudoora! Izrailybışika sacigee yizde milletike əq'əna qeepxhe. Havak'ne şu eyheen xhineyid Rəbbis ı'bəədat he'e. **32** Şu şenke uvhuyn xhinne he'e: çavra-vəq'əd ha'aykı hudoora. Zasib xayir-düə hevle. **33** Misirbışe izrailybı mizel avqaqqa vuxha, manbı cone Ölkeençe ek'ba qıgeepç'ı hudooracenga. Manbışe eyhe ixha: – Deşxheene, şı gır ginbı hapt'asınbı. **34** Milletin acıxamır üvxəs həsilydexhayn xamırnan con lyagambı tanalinqeeqa hitk'ır mügabışılqa alyat'u ayk'an. **35** Izrailybışe Mısee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Misirbışsse tanalqan karbı, nuk'ra, k'ınəəğə heqqa. **36** Rəbbəe həməxüd ha'a Misirbışde ulesqa izrailybı yugba qavayle. Manbışed izrailybışis ikkanan helen. Məxüb manbışe Misirbı q'əra qaa'a. **37** Izrailybı Ramsesğançe Sukkoteeqa avayk'an. Yedaşaileyiy

uşaxaaşile hexxana, maa'ar yixhid vəş aazır meena
adamiy ıxha. Mançe manbı gırgınbı iviykar apk'in. **38**
Manbışika sacigee xəppa menne milletiken insanar, xətta
çavra-vəq'əd ayk'an. **39** Misirğançə qikkiyne ilydyadiyne
xamırake manbışe fatirer ha'a. Manbı Misirğançə zaraba
hittyavhuva, yəqqı'sın oxhanasın kar ha'as həsileepxha
deşdiy. **40** İzrailybı Misir yoq'ud vəşse xhebts'al senna
avxu. **41** Yoq'ud vəşse xhebts'al sen g'adiyne yiğl,
Rəbbin millet g'oşunbışiqə Misirğançə ayk'anan. **42**
Misirğançə qığaahasde xəmde Rəbbe manbı coleb-alqa
g'ilydyav'uva, İzrailybışe mana xəm Misirbışde xilençə
g'attipxhinna xəm xhinne yik'el avqu. Hammaşee mana
xəm qabıyng'a İzrailybışis Rəbbinemee muğurbaniy
aaxvas vukkiykananbı. **43** Rəbbe Misayk'leyiy Harunuk'le
eyhen: – Qidet'u ilgeç'uyn bayramnang'a, şu inəxüd
ha'as ıkkən: gyuvk'uyne q'urbanike menne cigeençə
qariyng'us hideles ıkkən. **44** Saccu pilike alışsuyne g'ulusse
man otxhuniy, şu mana sunnat hi'yle qiyğa oxhanas
əxə. **45** Sık'ınna gahna vuşde cigabışee axvasva menne
ölkeençə aring'usiy, pilike sık'ınna gahna şos iş haa'asva
aring'us, man otxhuniy heles ixhes deş. **46** Q'urban
abłyav'uyng'une xaa man çuru oxhanas ıkkən, mançe
g'aqa qığahas ıkkən deş. Sayid mançin nencad bark'vbı
haq'var hıma'a. **47** İzrailybışde gırgıng'veecad qıdet'u
ilgeç'uva alğayhen bayram alğahas ıkkən. **48** Menne
cigeençə ari, şüng'əə mihmanna axvang'usud qıdet'u
ilgeç'uva Rəbbis alğayhen bayram alğahas ıkkənxhe,
mang'une xaabın gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes
vukkan. Mançile qiyğa mang'ussed, vuşda sa xhinne

ıxha man bayram algahas əxə. Sunnat hidi'iyne adamee mançike hi'iyn otxhuniy umoyxhancen. **49** Izrailybışisib, menne cigeençe qabı coka aaxvanbışisib q'aanun sa vobna. **50** Izrailybiše, Rəbbe Misayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırğın ha'a. **51** Mane yiğılıycab Rəbbe izrailybı g'oşunbışiqqa Misirğançे qığ'a'anbı.

13 Rəbbe Misayk'le eyhen: **2** – Izrailee yedarşe ts'eppa vuxuyne dixbışde hək'ee: ts'eppiyn dixbiiy həvvanaşın ts'ettiyn balabı Yizde doyl qe'e. **3** Misee milletik'le eyhen: – Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uyn, nukariyvalike g'attivxhan hav'uyn yiğ yik'el aqqe. Mane yiğil acıxamırnan gıney umoyxhan. **4** G'iyniyn, şu ince qığEEPÇ'ı əlyhəən yiğ Aviv eyhene vuzan vod. **5** Rəbbe vuşde dekkaaSıs k'inniy g'assır, Kana'anbışın, Q'etbışın, Emorbişın, Q'ivbışın, Yevusbışın nyakiy itv gyodatstsen cigabı şos helesva. Rəbbe şu maqa qabıyng'a, mane vuza man ədat he'e: **6** yighthille yiğna ilydyadiyn, acıxamır deşin gıney oxhne. Yighid'esde yiğlid Rəbbis bayram algehe. **7** Mane yighthne yiğee ilydyadiyn, acıxamır deşin gıney oxhne. Şu vooxhenemeene cigabişee, acıxamırıb, acıxamırıke hi'iyn karid ixhes ikkan deş. **8** Mane yiğil şu vuşde dixbışik'le eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbe şı Misirğançe qığ'a'ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu». **9** Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uva, havaasre Rəbbina q'aanun vuşde ghalele g'u'moxhacen. Mançıl-allad hasre man ədat vuşde xileyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yik'bışee axvecen. **10** Senbı atk'ınıylette şu man yiğ yik'el aqqı algehe. **11** Rəbbe şosiy vuşde dekkaaSıs k'in g'assır helesva uvhuyn Kana'anaşine

ölkeeqa qabı hipxhirne yiğile, **12** ts'eppiyn dixbı Rəbbine doyul qee'e. Həyvanaaşinid ts'ettiyn vughulyun balabı Rəbbine doyul qe'e. **13** Ts'eppiyne əməleyne balayl-allı urg qevle. Çil-allı vuççud qidelexheene, mançına gardan havaq'ar hee'e. Gırgıne ts'eppa vuxhayne dixbışıl-allı nuk'ra qele. **14** Mısamecad dixee vake man hucooneva qiyghınene, eyhe: «Rəbb şal oğa it'umra ixha, şı Misirğançə qıgav'u, nukariyvalike g'attivxhan hav'u. **15** Fironus şı g'avkvas devkanang'a, mana hi't'ilqa sark'ılyne gahıl, Rəbbe Misirbişin gırgın ts'eppiyn dixbı gyabat'anbı. Həyvanaaşinid ts'ettiyn balabı gyaat'anbı. Mançıl-allad zı ts'ettiyn vughulyun həyvanaaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiyne yizde dixbışıl-allad nuk'ra qele». **16** Rəbb şal oğa it'umra ixhay, şı Misirğançə qıgav'uy, vuşdemee xileyliniy ligaylin k'ats' xhinne ixhecen. **17** Fironee millet g'ayqiyyng'a, Allahee manbı Filiştinaaşına cigabişile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen: – Maa'ab manbışığa muhariba hav'eene, manbışe sayid fikırkı badal hi'i Misirqacab siviyk'al. **18** Allahee millet alik'ar hı'ı sahrayle k'ena Ç'ərane deryahısqa qıkkeka. Izrailybı Misireençe dəv'əysinbı xhinnen silahbı alyaat'u avayk'an. **19** Mısee mançə əlyhəəng'ə, Yusufun bark'vbıd cokasana sı'i qıkkekanbı. Yusuf qek'ang'a izrailybışısqa k'ın g'assaras alikkı uvhuynniy: – Allahee şos huvuyn cuvab misacad yik'el hixan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ilyma'a, şoka qıkkee. **20** Izrailybı Sukkotğançə qıgeepç'ı, sahrayne k'anek sa Etam eyhene cigee çadırkı giyxə. **21** Rəbb Vuc manbışde hirniy əlyhəə. Mang'vee

yiğniyığın manbışis yəq buludne dirakıqa, xəmdeb
ts'ayına dirakıqanıy işix hele haagva. Mang'vee məxüd
manbışisse yiğniyığınıb, xəmdeb əlyhəəs vəxəcenvaniy
ha'a. **22** Sık'inne gahis xheyib buludna dirak yiğniyığın,
ts'ayına dirakıb xəmde manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: **2** – İzrailybışik'le eyhe,
havaasre manbı yı'q'əlqa sapk'il Pi-Haxirot eyhene
cigayne k'anə Migdolneyiy deryahne əree çadırkı gi'xecen.
Deryahısnı Ba'al-Tsefonne ögee vuxhecen. **3** Fironusqa
həməxüd qales: «İzrailybı nyaqame vuxhesinbı avxu,
sahrayn manbışda yəqı'b g'ats'apk'in». **4** Zı firon meer
hi't'ilqa sak'ala'as, manar manbışıqa qihna gixhas. Məxüd
Zı mang'ukuniy mang'une g'oşunukın hi'ı Yızın do axtı
qa'as. Manke Misirbışik'le Zı Rəbb ixhay ats'axhxhesin.
İzrailybışe həməxüdüdud ha'an. **5** Fironuk'le İzrailybı
heepxıva uvhuynıg'a, mang'unayıy cune insanaaşına
fikır badal vooxhena. Manbışe eyhen: – Şı in hi'iny kar
hucoone? Şı İzrailybı g'avkku nukarar dena avxu! **6** Fironee
dəv'əysin daşk'a balkanaaşık qa'as alikkı, cuka g'oşunub
qopt'ul ayk'anna. **7** Mang'vee cuka yixhıd vəş g'əyxı'yne,
yugne dəv'əyne daşk'ayle głayı, Misirın gırgıncad dəv'əyn
daşk'abı alyat'anbı. Gırgıne daşk'abışıqa çin ç'ak'ınbı
vooxhe. **8** Rəbbəe firon, Misirna paççah hi't'ilqa sakal
ha'a, manar Misirğanče qı'ğəane İzrailybışqar qihna
gexha. İzrailybimee yik'eka əlyhə vuxha. **9** Misirbı fironne
gırgıne dəv'əyne daşk'abışıka, balkanaaşıl aleepxiynbışika,
gırgıne g'oşunbışika sacigee İzrailybışıqa qihna gyabak'a.
Misirbışısqa manbı deryahısnı çadırkı gixı'yne cigee,
Pi-Haxirotnı k'anə, Ba'al-Tsefonne hiib gyabak'a. **10**

Firon ïzrailybışıqa avayq'arniy vor. Manbı yı'q'əlqa sapk'il ilyakiys g'ecen, manbı coqab qihna vob gyapk'i. Manbı mançile geeb qəpq'i'n Rəbbilqa ona'a giviyğal. **11** Manbişə Misayk'le eyhen: – Nya'a Misir nyaq'vbınıy deş, ġu şı hapt'as sahreeqa qabı? Karne ġu hı'ı şı Misirğançe qığav'u? **12** Nya'a, şı vak'le Misir uvhu dişdiy: «Şi şaleb-alqana g'alee'e. Havaasre şı Misirbışda iş haa'as»? Misir nukariyvalla hav'uy, sahree hapt'yle yugda eyxheyiy! **13** Mısee milletis inəxdun alidghiniy qele: – Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le g'iyna g'acesin, Rəbbe şu nəxübiy g'attivxhan haa'a. Həşde g'oocen Misirbı, şok'le sayib misacab g'avces deş. **14** Rəbbe şol-allıa manbişikin ha'asın, yik'bı it'umda aqqel! **15** Rəbbe Misayk'le eyhen: – Nişil-allane ġu Zalqa ona'a? ïzrailybışık'le eyhe, ögiylqa hudooracen. **16** Ğumee əsaa, deryahılqa hotk'u xhyan q'öne cigeeqa qe'e, ïzrailybışisse mane xhyan deşde cigeençe deryahile k'ena İlgeepç'es vəəxhecen. **17** Zımee Misirbı hı't'eeşilqa savaak'al haa'as, manbıb şoqab qihna qavaales. Zınad fironne dəv'əyne daşk'abişikiniy balkanaşıl alepxiyne g'oşunbışıkın hı'ı Yızın do axtı qa'as. **18** Zı misayıy fironukuniy cune dəv'əyne daşk'abişikin, balkanaşıl alepxiynbışıkın hı'ı, Yızın do axtı qı'ı, manke Misirbışık'le Zı Rəbb ixhay ats'axhxhes. **19** ïzrailybışile ögiyl əlyhəəna Allahna malaaiik, ciga badal hav'u, manbişıqar qihna qöö giyğal. Buludne dirakınıb čina ciga badal hav'u, yı'q'əle, **20** ïzrailyneyiy Misirne g'oşunbışede əree qöö giviyğal. Xəmvollete dirakin ïzrailybışis işix gyavhu, Misirbışismee miç'axiyvalla hav'u. Man g'oşunbı xəmvolletee sana-sançısqa qeetxha deş. **21** Mısee xıl

deryahılqa hodakke. Rəbbeyib xəmvollete şargile aa'ane mitsika deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ixha. Məxüd mane cigayn xhyan qeqqva'an. Xhyan q'öne cigeeqa qexhe. **22** Izrailybib deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilgeepç'i avayk'ananbı. Xhyanbı cabırkı xhinne qetxha manbışde sağneyiy solne sural ulyoyzar. **23** Misirbı gyabak'anbı manbışde qihna. Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşil alepxiynbıb manbışde qihna k'eebaç'enbı deryaheeqa. **24** Rəbb verığna ul üvxəsse buludneyiy ts'ayine dirakeençe horzul Misirbışın g'oşunbı sana-sançıl alikka'a. **25** Mang'vee dəv'əyne daşk'abışin tekarbı sacuraycad qa'a, mançisse yugda alik'aras məxəcenva. Misirbışe eyhen: – Qudoora ince heepxas! Rəbbe Izrailybışın sura aqqı, şakınıd ha'as ıkkan. **26** Rəbbe Misayk'le eyhen: – Xıl deryahılqa hotke xhyanbı çine cigeeqa satk'il, maabin Misirbı dəv'əyne daşk'abışika, balkanaaşil alepxiynbışika sacigee çik avub g'alee'ecen. **27** Misee deryahılqa xıl hodakke, xhyanbıd miç'eeqana çine cigeeqa siyk'al. Misirbı xhineençe heebaxamee, Rəbbe manbı haly'av'u deryahne yi'q'neeqa g'aa'a. **28** Izrailybışığa qihna deryaheeqa k'eeç'uhn dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşil alepxiynbı, gırgınacab g'oşun yi'q'elqa satk'ilne deryahne xhyanbışee höögəna. Mançe şavussecar g'attixhanas əxə deş. **29** Məxüd ixha Izrailybi deryahne yi'q'neene xhyan deşde cigayle k'ena ilgeepç'i avayk'an. Xhyan manbışde sağneyiy solne sural çabır xhinne ulyoyzar. **30** Mane yiğil Izrailybı Rəbbe Misirbışde xilençe g'attivxhan haa'a. Qiyğa manbışık'le Misirbı deryahne muglek hapt'i g'ooce. **31** Izrailybışık'le Misirbışık

Rəbbəe xənne gucuka hı'iyn g'acumee, manbı Rəbbile
qəvəyq'ən giviyğal. Mang'ulqayiy Mang'une g'ululqa,
Misalqa, inyam ha'a giviyğal.

15 Mane gahıl Mıseeyiy İzrailybiše Rəbbis ina mə'niy
haa'a: – Rəbbis ina mə'niy qəpqəs, Mang'vee Cun do geed
axtı qı'i! Balkanıb, cil alixınar, Mang'vee deryaheeqa
g'av'u! **2** Rəbb Yızda guciy mə'niy vorna, Mang'vee
zı g'attixhan hı'i. Mana Yızda Allah vorna, zı Mana
qıvats'a'asda! Mana yizde dekkeeyid i'bəədat hı'ına
Allah vorna, zı Mana axtı qa'as! **3** Gırgıne duşmanaaşile
ğamxhesde Rəbbin do YAHVE vodun! **4** Dəv'ayne
daş'abışika fironna g'oşun deryaheeqa dağav'u! Misirin
nekke yugun ç'ak'ınbı Ç'ərane deryahın höbüğü! **5** Xhyan
manbışile g'alyssikki, k'oralybişeeqa manbı g'ayebı xhinne
qavayk'an apk'in! **6** Rəbb, Ğu Yiğne gucuka qıvats'i! Ğu
duşmanar g'ulyotal haa'a! **7** Ğu Yiğne xənne gucuka,
Ğu qidvyaats'anbışıkın ha'a! Yiğne qəlin, ts'ayın balybiy
gyoxhan ha'an xhinne, manbı gyoovxhan hav'u! **8** Yiğne
nafasın xhyanbı sacigeeqa sa'a, Sacigeeqa sadıyne xhineke
cabırkı ha'a, ittehesu deryahne k'oralybişeedin xhyanbı
qiyyara'anbı! **9** Duşmanee eyhenniy: «Qihna girxhu,
zı manbı avqas, Aqqıyn karıd zı bit'al ha'as! Mançike
yızın rı'hcad ats'es! Qiyğale xhineyid g'ilinc qığahas,
yizde xilekacab zı manbı gyapt'as!» **10** Ğu manbışis uf
üvxü, deryahın manbı höbüğü! Gurğuşun xhineyib manbı
k'oralybişeeene xhinek avqa apk'in! **11** Ya Rəbb, vornane
Vaka sa aqqasda allahaşaşine əree? Muq'addasvallee
azamatika, Vasse xhinne mö'ücüzebı ha'as əxəna vornane?
Yiğne xəbvalile xhinne qəvəəq'ənasda merna vornane?

12 Ğu sağın xıl hotkumee, ç'iyeyn manbı höbüñybı! **13**
Vaqa badaldyooxhena yugvallava, Ğu xalq' g'attixhan hi'i,
Ğu manbışıs yəq haagu! Ğu eyxhene Yiğne muq'addasne
cigeeqa, Ğu Yiğne gucuka quvkees! **14** Milletbışık'le man
g'ayxhı, tanbişeeqa zeze avxhas, Filiştinar mançile geeb
qəvəeq'ənas, **15** Edomun ç'ak'ınbı qəpq'ıniyn alyabat'a,
Moav vuk'lek vukkeekanbışık zeze ooxha, Kana'anın
milletid nyaqame ixhesin axva! **16** Havaasre manbışilqa
zeze avkkecen, qəvəq'necen! Rəbb, Yiğne xilene gucen,
Yiğın millet ilgeç'esmee manbı g'ayelqa savk' alas, niq'-
ç'ıq' dena aaxvas! Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan
hi'iyn millet ilgeç'esmee! **17** Ya Rəbb, Ğu Yiğın millet
qalessin Yiğne suvalqa, Ğu Yiğne Xaasva g'ayxi'yne cigee,
Ğu manbışıs ciga qaa'as, Ey Xudaavand, Ğu Yiğne xileka
itxhinne muq'addasne cigee! **18** Rəbbee gırgıne gahbışıl,
hammaşə paççahiyvalla haa'as! **19** Fironun dəv'əyn
daşk'abı, balkanaaşıl alepxiynbı deryaheeqa k'epç'imée,
Rəbbee manbışilqa deryahın xhyanbı yi'q'əlqa qalya'a.
İzrailybimee deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilgeepç'i
avayk'anabı. **20** Harunne yüçee, peyğambar Mayramee,
xileqa dyaf alyat'umeet, gırgıne yedaaşed xileqa dyafbı
alyat'u, məng'ıqab qihna mık'ar ha'a avayk'anabı. **21**
Mayramee manbışıs ina mə'niy qəpqı!: – Rəbbinemee
qəpqe, Mang'vee Vuc axtı qı'i. Balkanıb, cil alixınar
Mang'vee deryaheeqa g'av'u. **22** Mısee Izrailybı Ç'erane
deryahısse Şur eyhene sahreeqa quvkekka. Xhebille
yiğna manbı sahrayle k'ena avayk'an, maa'ad manbışısqa
xhyan qızaxxa deş. **23** Manbı Mara eyhene cigeeqa qabı
hipxhıriyng'a, maadin xhyanıd q'ap'idava ulyoğas əxə

deş. Mançıl-allad mane cigayn do Mara (q'ap'ın) axva. **24**
Milletin «Hucoone ulyoğasva?» Mısaylena haa'a giviygal.
25 Manke Mısee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa
os hagva. Mısee man os xhineeqa dağadaççe, mançile
qiyya man xhyan uloğasın xhinne qexhe. Rəbbee maa
manbışis g'ayda-q'aanun huvu, maayib siliys üvxü. **26**
Mang'vee eyhen: – Şu Yizde, Rəbbine, vuşde Allahne
cuvabil yugda k'ırı alixhxheene, Yizde ögiyl qotkun işbi
he'eene, Zi he'eva uvhuynçil k'ırı gyaqqı q'aanunbışee
hagvan xhinne he'eene, Misirbışilqa g'axuvuyne ik'arbişin
nencad şolqa g'axiles deş. Şu yug qaa'ana Rəbb Zi vorna.
27 Manbı qavaylenbı Elim eyhene cigeeqa. Mane cige
yits'ıq'ölle xhyan ı'lqəən cigayiy yights'al xurmayna
yiv vooxhe. İzrailybişe mane xhyanbı ı'lqəəne cigabışde
hiqiy-allı çadırkı giyxə.

16 İzrailybişin cəmə'ət Elimğanče ayk'anın. Manbı
Elimneyiy Sinayne yı'q'neene, Sin eyhene sahreeqa
Misirğanče qığepç'iyne q'öb'esde vuzane yits'ıxhob'esde
yiğil qabı hiviyxhar. **2** Sahree milletin Mısaylenayıy
Harunulena haa'a giviygal. **3** İzrailybişe manbışık'le eyhe
ixha: – Misir çurunane k'umk'umbışde k'ane gyuv'urne
gahil, avts'esinmeen giney otxhanang'a, Rəbbine xilençe
ma'ab hapt'ynxhiy nimee yugda eyxheyiy. Şunad inimeen
millet sahreeqa missika gyapt'as qadi! **4** Rəbbee Mısayk'le
eyhen: – Zi şolqa xəənçe giney gyoğa'as. Hasre millet
yiğis qığec'ecen, çisin yiğisiysin giney se'ecen. Zi manbı
Yizde q'aanunbışıl k'ırı iliyxheyeva məxüb siliys üvxəs. **5**
Yixhid'esde yiğil q'öd şene yiğbişilinmeen sı'i, ögiykecad
otxhanan kar he'ecen. **6** Mıseeyiy Harunee İzrailybişik'le

eyhen: – Exhal şok'le ats'axhxhesin Misirğançe şu Rəbbəe
qiğav'u vuxhay. **7** Miç'eedmee şok'le Mana inyaa ıxhay,
Mang'una xəbvalla g'avcesda. Rəbbik'le g'ayxhin şu
Culena haa'a. Şi vuşbine vooxhee, şu şalena haa'a? **8** Mısee
manbışık'le meed eyhen: – Şok'le inəxüd ats'axhxhes
Mana Rəbb ıxhay: g'iyna exhal Mang'vee şos çuru heles,
miç'eedid avts'esinmeen giney. Mang'uk'le g'ayxhiyn şu
Culena haa'a. Nya'a şı vuşbune vooxhe? Şu şalena deş,
Rəbbilena ha'a. **9** Mısee Harunuk'le eyhen: – Izrailyne
cəmə'ətik'le eyhe: «Rəbbine ögiylqa savaale, Mang'uk'le
g'ayxhiyn şu Culqa alepçiy». **10** Harun Izrailyne cəmə'ətika
yuşan ha'ane gahıl, cəmə'ətin vuk'ulybı sak'al ha'anbı
sahrayne suralqa. Sayid manbışık'le buludne dirakee
Rəbbin nur ıxhay g'ece. **11** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: **12** –
Zak'le Izrailybişə Zalena haa'a g'ayxhi. Manbışık'le eyhe:
«Exheqana şu çuru oxhanas, miç'eedid avts'esinmeen
giney. Manke şok'le ats'axhxhesin Zi Rəbb, vuşda Allah
ıxhay». **13** Exheeqana bilydirçinar aletxu qadı çadırkı
gi'xi'yn ciga gyatsts'a'an. Miç'eebiysib mane cigayne
hiqiy-allı ç'iy ı'xiyxə. **14** Ç'iy ts'its'axhamee, ç'iyene
aq'val k'üvən xırıp'-xırıp' ha'an g'iravuk akaran sa
kar axva. **15** Ixhyanbı g'acu Izrailybişə sana-sang'uk'le
eyhen: – İn hucoone? Manbışık'le man hucoo ıxhay
ats'a deşdiy. Mısee manbışık'le eyhen: – İn Rəbbəe şos
oxhanasva huvuyn giney vod. **16** Rəbbəe inva şok'le
uvhu: «Si'iyle qiyğa, həməxüd he'e, xizaneene insanaaşis
sik'ı ixhecen, gırğıng'ulqa sa vexhxheedin hixhrecen».
17 Izrailybişə gırğıncok'le uvhiyn xhinne ha'a. Sanbişə
geed sa'a, mansanbişə k'ilda. **18** Vexhxhayka gyoobakka

gibğilmee, geeb sav'uyng'unab hexxaba haagu deş, k'ilyba
sav'uyng'unab k'ilyba haagu deş. Gırgıng'vee q'aralika
sav'una xhinneçab haa'gva. **19** Mısee manbışık'le eyhen:
– Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ılymadaççe. **20**
Sassanbişe Mısayıl k'ırı ilydiyxı kar miç'eediys g'aledaççe.
Mane otxhuneeqa mi'qər a'a, mançike eva g'əə giyğal.
Mısee manbışılqa qəl haa'a. **21** Miç'eeb gırgıng'vee
cus vukkanameena q'aralika sa'a vuxha. Qiyğa veriğ
pıra quvxhamee, mana xhinelqaniyxhe siviyk'alna. **22**
Yixhid'esde yiğl manbişe q'öd manimeen otxhuniy sa'a,
sang'ulqa q'oble vexhxha gyrooxha vuxha. Cəmə'ətne
ç'ak'ınbişe co nimeen kariy sı'iva abi Mısaysyuşan ha'an.
23 Mısee manbışık'le eyhen: – Rəbbe inəxüdud eyhe:
«G'iyqıyn ülycümün yighth'esin, manzil haa'an yiğ vod.
Man muq'addasın Rəbbin yiğ Şabbat vod. G'iyniykecad
qecesin qece, qoxhxharasınıd qoxhre. Hexxada axuynıd
g'iyqiys havace». **24** Manbişe otxhuniy Mısee uvhiyn
xhinne g'iyqılqamee havacıva, mançeeqa mi'q'ərid i'i deş,
evad eyxhe deş. **25** Mısee eyhen: – G'iyna şu man otxhanan
kar oxhne. G'iyna Rəbbin yiğ, Şabbat vod. Şok'le g'iyna g'ad
oxhanas vuççud aveykes deş. **26** Şu man kar yixhne yiğna
se'e, Şabbatıl, yighth'esde yiğl, şok'le vuççud aveykes
deş. **27** Milletiken sabara insanar yighth'esde yiğilib
otxhuniy sa'asva qığepç'eyib manbışık'le vuççud iveeke
deş. **28** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Şu mısılqameene Zı
g'ixhxhiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-oza qideepxhes?
29 İlyaake, Zı, Rəbbəe şos Şabbatın yiğ huvu, mançıl-allad
Zı yixhid'esde yiğil şos q'öd manimeen otxhuniy hele.
Yighth'esde yiğılıyb gırgınbı cone xayıbısee gyuv'urecen,

əq'ənaqa imaak'anancen. **30** Məxüb milletin yighib'esde yiğil manzil haa'a. **31** Mane otxhuniyn do İzrailybiše manna giyxhe. Mana vuc k'aşnişne toxumukub akar, rangısıb cagvaraba vob. Opxhiniysib itv qadğuyn k'alet xhinne vob. **32** Mısee eyhen: – Rəbbəe inəxüd he'eva vod eyhe: «Sa vexhxha mannayna alyapt'ı şole qiygiyne nasılıbışis havaace. Hasre manbışık'led g'acecen, Zı şu Misirğançə qığav'uyng'a şos sahree huvuyn gınay». **33** Mısee Harunuk'le eyhen: – Kup alyaat'u mançeeqa sa vexhxha mannayna haç'ee'e. Qiyğad Rəbbine ögiylqa gixhxhe qihniyne nasılıbışis havaces ixhecen. **34** Rəbbəe Misayk'le uvhuyn xhinne, Harunee havacesva mannanan kup mugaavilenane q'utyeyne hiqa giyxhe. **35** İnsanarnane cigeeqa, Kana'anqa, qavaalesmee, İzrailybiše yoq'ts'al senna manna ooxhan. **36** (Sa omer efana yits'ib'esda pay vobna).

17 Gırgın Izrailin cəmə'ət Sin eyhene sahreençə yəqqı'lqa qığec'e. Rəbbe manbışık'le uvhuyn xhinne manbı ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbı Refidim eyhene cigeeqa qabı çadırkı g'iyxə. Maa'ad milletin ulyoğasın xhyan eyxhe deş. **2** Mançıl-allar manbışe Mısa t'yats'axal hi'ı eyhen: – Şas ulyoğasın xhyan hele! Mısee manbışık'le eyhen: – Nya'a şu zak'le cuvabbi eyhe? Nişil-allane şu Rəbb siliys i'xi'yxə? **3** Milletis xhyan ikkan eyxhe. Mançıl-allad manbışe Mısa t'yats'axal hi'ı eyhen: – Nya'a ġu şı Misirğançə qığav'u? İn ġu şak, şinab, yişin uşaxarıb, həyvanarid xhineka gyatt'asdəmene hi'ı? **4** Mısee Rəbbilqa onu'u eyhen: – İne milletik zi hucoone ha'as? Manbı zalqa g'aye gyooğa'asınçıl qepxha vob.

5 Rəbbəe Mısays inəxdun alidghınıy qele: – Vakasana sabara milletin ağsaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora. Nil eyhene damays i'xi'yn əsayid xılyaqa aleet'e. **6** Maane Xorev eyhene ganzıl Zı yiğne ögiyl ulyozaras. Mane yiğne xilene əsaaka ganzile k'ena it'umda i'xe, mançeençe milletis ulyoğasın xhyan qıgeç'es. Mısee Izrailyne ağsaqqalaaşine ögiyl həməxüd ha'a. **7** Mısee mane cigaynid do Massayıy Meriva (siliys i'xi'y, cuvabbı uvhiy) giyxhe. Ma'ad Izrailybiše cok'le cuvabbı eyheva, «Rəbbir şakaniyxan deşxhee, de'eşdaniyxanva» uvhu, Rəbbir siliys i'xi'va man do giyxhe. **8** Mançile qiyğa Amalekar Refidimeeqa abı Izrailybışika suç'ookanbı. **9** Mısee Yesuayk'le eyhen: – Hark'in milletike insanar g'əvxə, yişdemee Amalekaaşika saç'uvkecen. Zı g'iyyaq Allahne əsaaka tepayne q'oma ulyozarasda. **10** Yeşueeyid Mısee uvhuyn xhinne ha'a, hark'in Amalekaaşika siç'ekkvana. Misa, Harun, Xur hapk'in ılqeebaç'enbı tepayne q'omaqa. **11** Mısee xileppı ooqa qı'imée Izrailybı şamebaxhenbınıy, mang'un xileppı ozzur avqa qeetxhamee, şamebaxhe giviyanlıbı Amalekar. **12** Misayn xileppı oyzarənbı, mang'usse xileppı orzuliyvalike ooqa qa'as dəxəmee, Haruneeyiy Xuree g'aye abı Misa çılqa gya'a. Mang'un sa xıl aqqaqqan Harunee mansad Xuree. Məxüd verığ k'yoocəsmee, manbiše mang'un xileppı xəə aqqaqqan. **13** Məxüb Yeşue Amalekbı cune g'ilincike algaa'a. **14** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – İnsanaaşə yik'el aqqecenva kitabeeqa ok'ne. Qiyğad Yesuayk'le eyhe, Zı Amalekaaşın docad ç'iyene aq'vele hakkal ha'asın. **15** Mısee q'urban ably'a'an ciga ali'ı cin doyud YAHVE Nissi (zas Rəbbəe

ğamxhesda guc hoole) gixhxhi, **16** eyhen: – Zı Rəbbilqa k'ın g'iysar, Rəbbee Amalekaaşikana dəv'ə ç'əv ha'as deş.

18 Midyanaaşine kaahinik'le, Mısayne abatteyk'le itronuk'le Allahee Mısayneyiy İzrailybişdemee hı'iyn karbıyyi Rəbbee manbı Misirğançə qıgav'uy g'iyxhe. **2** Mısayne abattee İtronee Mısayna xhunaşşe Tsipporayiy q'öle uşax yı'q'əlqa qıkkeka. Mısee ögiylcarniy cuna xhunaşşe dekkine k'anyaqa g'axiyvu. Mısee «Zı menne cigee, merna xhinne ıxhava» uvhu, dixbişde sang'un do Gerşomniy (menne cigayna) gixhxhi. **4** «Dekkee ı'bəədat hı'iyne Allahee zas kumag hı'i, fironne g'ilincike g'attixhan hı'iva» uvhu, mansang'unud do Eliyezerniy (Allahee zas kumag ha'a) gixhxhi. **5** Mısayna abattey İtron, dixbişikaiy xhunaşşeyka sacigee sahreeqa Mısa eyxhene Allahne suvaysqa arayle. **6** İtronee Mısayk'le eyhecenva insan g'ixeple: – Zı yiğna abattey İtron xhunaşşeykayıy q'öne yiğne dixeka vasqa ı'qqə vor. **7** Mısa abbateysqa qıgeç'u mang'une ögiyl k'yorzul, ubba ha'a. Sana-sang'uke qidghinbı ha'a manbı çadireeqa ikkebaç'e. **8** Mısee abatteys, Rəbbee İzrailybişdemee fironulqayıy Misirbişilqa alli'iyn yiğbı, co yəqqə opxhunna əq'üba, sayib Rəbbee co nəxübiy g'attivxhan hav'uva yuşan ha'a. **9** İtron Rəbbee İzrailybişis yugvalla hav'uva, manbı Misirbişde xilençe g'attivxhan hav'uva geer şadexhena. **10** Mang'vee eyhen: – Şu fironneyiy Misirbişde xilençe g'attivxhan hav'une Rəbbis şukur vuxhena! **11** Həşde zak'le ats'an Rəbb manisa allahaasile nimeexheyir xərra vor. Mang'vee millet hooyç'an-g'oyç'anne Misirbişde xilençe g'attixhan hı'i. **12** Qiyğa Mısayne abattee İtronee, Allahıs medin-

medin q'urbanbı allya'a. Haruniy Izrailybışın ağsaqqalar,
Mısaykayiy cune abatteyka saciguee Allahne ögee giney
oxhanas abayle. **13** Qinne yiğil Mısa milletne məhkamayqa
ilyakka. Milletid miç'eediyle exhalqamee Mısayne hiqiy-
alla iliyk'ar ixha. **14** Mısayne abatteyk'le mang'vee milletik
ha'an g'acumee, eyhen: – Ğu hucoone milletik ha'a? Nya'a
ğu sayrena məhkama ha'a, nya'a manimeen millet yiğne
hiqiy-allá miç'eediyle exhalqamee iliyk'ar axu? **15** Mısee
eyhen: – Millet zasqa Allahee eyhen ats'axhxhes adayle.
16 İnsanar sana-sang'uka parxaçeepxhamee, zasqa abayle.
Zınad manbışde neng'uqa nena binahiyva eyhe. Sayid zi
manbışis Allahne g'ayda-q'aanunbışike yuşan ha'a. **17**
Abattee Mısayk'le eyhen: – Ğu man qotkuda deşod ha'a.
18 Ğunar, vasqa abaylenbıb mançike saccu oozaranbı.
Sang'unemee mana geeb yi'q'na işib. Vassocab mana iş
haa'as vəxəs deş. **19** Ğu zal yugda k'ırı gyaqqe, zi vak'le
həşde sa kar eyhes. Hasre Allahır vaka ixhecen! Allahneyiy
milletne yi'q'nena ixhe, milletin nyaabiy dağamiyvalla
opxhan, ġu Mang'us yuşan he'e. **20** Manbışık'le g'ayda-
q'aanun, ha'asın işbi, qopkuna yəq haagve. **21** Milletike
kar əxən, Allahile qəvəyq'ənan, cuvabil ulyoozaran, pılıka
alivşes dyooxhen insanar g'əvxe. Manbı aazıring'us,
vəşing'us, xhots'aling'us, yits'ing'us ç'ak'ınbı xhinne
gyuvxhe. **22** Manbışe məhkamabı he'ecen. Cosse ha'as
əxən işbi hasre cocad he'ecen, dağamınbid, dəxənbid
vasqa allecen. Məxüd manbışe vas kumag ha'as, valqa
gyooxhana işib k'il quvxhes. **23** Ğu məxüd he'eene,
Allahısıd man iкkiykineene, vasse örəxəs əxəsda. Milletid
yik' sibik qı'ı xaaqa siyk'alıy. **24** Mısee abattel k'ırı alixhxı,

mang'vee eyhen xhineyid ha'an. **25** Misee Izrailybışde
əreençe kar əxənbı g'əvxü, milletis ç'ak'ınbı xhinne
giviyxhe. Manbışike aazirinq'us, vəşing'us, xhots'aling'us,
yits'ing'us ç'ak'ınbı vooxhe. **26** Mane yiğile otçu manbışe
milletis məhkamabıd ha'a ixha. Manbışe cosse əxən işbı
cocad ha'a ixha, dağamınbı, dəxənbı Mısaysqa adayle
ixha. **27** Qiyğa Misee cuna abattey yəqqı'lqa araççe.
Abatteyir siyk'alna cune ölkeeqa.

19 Izrailybı Misireençe qığepç'iyne xhebid'esde vuzane
ts'eppiynə yiğıl Sinayne sahreeqa hiviyxhar. **2**
Refidimğançə qığeepç'ı, manbı qavaylenbı Sinayne
sahreeqa. Manbışe suvalqa i'lqəane cigee çadırkı giyxə. **3**
Misa suvalqa Allahısqana İlqec'e. Rəbbəe mana suvale
qort'ul eyhen: – Yaaq'ubıke g'abiynbışık'le, Izrailybışık'le
eyhe: **4** «Şok'le Zı Misirbışık hı'iyınıd, nəxübiy şu q'aacırın
xhinne xılıbişil Zasqa qabıyid g'acuyn. **5** Həşdiyle şu Yızde
cuvabil yugda k'ırı gyaqqene, Yızda şokana mugaavile
havaaceene, manisa milletbışile Zas delesin millet şu
vuxhes. İn dyunyecad Yızın vodun, **6** şunab Yızdemee
kaahinaaşın ç'ak'ınbı, paçcahar vuxhes, muq'addasın
millet ixhes». Man gırgıne Izrailybışık'le eyhe. **7** Misa
avqa giç'u milletin ağsaqqalar sav'u, Rəbbəe uvhuyn
gırgın manbışıs yuşan ha'a. **8** Milletincad inəxdun
alidghiniy qele: – Rəbbəe uvhuyn gırgın şı ha'asın!
Misee manbışın alidghiniy Rəbbis hixhar ha'a. **9** Rəbbəe
Mısayk'le eyhen: – Zı yiğne k'anyaqa k'ışseyne buludee
ayres, milletik'le Zı vaka yuşan ha'a g'ayxhi valqa gırgıne
gahbışiscad inyam he'ecenva. Misee milletin uvhuyn
Rəbbilqa hixhara'ang'a, **10** Rəbbəe meed Mısayk'le eyhen:

– Milletisqa hark'ın manbışık'le eyhe: g'iynayiy g'iyqa
manbı məttiba vuxhecen, tanalinbıd hoğlecen. **11** Qıtsıqıys
Rəbbee nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhecen, Rəbb
millettne ulene ögiyl Sinayne suvalqa giç'es. **12** Suvayne
hiqiy-allı milletnemee sarhad ts'its'av'u manbışık'le
eyhe: «Suvalqa ılqımeebaç'e, mançık xıl simet'a. Suvayk
xıl set'una g'ılymaraççe, gik'e. **13** Məxrına ixheene,
g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gik'e, saccu mang'uk xıl
simet'a. İnsan ixheeyir həyvan vuxheeyib əq'ənançecab
gyuvk'e, g'ılymabaççe». G'argıne gaçençe xılıyna syuty
hav'umee, manbışisse suvalqa ılqeeپç'es vəəxə. **14** Mısa
suvayle g'iç'u milletik'le gicəpxeva eyhe. Manbışed
tanalinbı hoygalanbı. **15** Mang'vee milletik'le eyhen: –
Qıtsıqıys Rəbbee nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhe. Sayid
yık'el aqqe yadaaşık xıl simet'a. **16** Xhebid'esde yiğil
miç'eed xəy g'əhədaqqə giyğal, ts'ayıłpan eyxhe, k'ışseyn
bulud suval ooqa sadayle, g'argıne gaçençenab it'umna
syuty vooxhe. Çadırkışneebin gırgın insanar mançile
it'umba qəvəyq'ənanbı. **17** Mısee Allah qızaxecenva
insanar cone çadırkışsse suvaysqa saa'a. **18** Rəbb Sinayne
suvalqa ts'ayine ar giç'uva suva kumayncab alyabat'a.
Mane suvayle xənne peşteençen xhinne kuma ı'lqəə
eyxhe. Mane gahıl suva it'umba ı'ğviykarna, **19** ittehesu
g'argıne gaçençena syutyub geeb qooxhe giviyğal. Mısee
eyhençis Allahee alidghınıy xəybı g'əhədəqqəne seseke
qele ıxha. **20** Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa
giç'u, maqa Mısa qoyst'al. Mısa maqa ılqeq'umee, **21**
Rəbbee mang'uk'le eyhen: – Giç'e milletik'le eyhe, Rəbb
g'acesvaçosva gyuvxhune sarhadile ilgimebaç'ecen.

Uvhuyn hide'eene con gellesinbı hapt'asınbı. **22** Rəbbisqa qeepxhesin kaahinaaşın ç'ak'ınbıb gicəpxı' vuxhes vukkan. Uvhuyn hide'eene Rəbbee manbışıkınıd ha'asın. **23** Misee Rəbbik'le eyhen: – Nya'a Ğu şak'le uvhu dışdiy «Suvayne hiqiy-allı sarhad ts'ıts'av'u mançike er hee'eva». Mançıl-allad milletin Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş. **24** Rəbbee eyhen: – Giç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahiyetçeesine ç'ak'ınbışeb, milletinid suvalqa Rəbbisqa ı'lqəəva sarhad ilğimooç'ecen. Uvhuyn hide'eene Rəbbee cokun ha'asın. **25** Misa suvayle giç'u man uvhuynbı milletlqa hixhar ha'a.

20 Allahee inəxdun əmrəbı huvu: **2** Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, ġu Misireençe qıgavhuna, nukariyyvalike g'attixhan hi'ma. **3** Hasre vaqa Zale ġayrı mebin allahar mooxhecen. **4** Ğu vasda byut xəybışker, ç'iyebışker, xhyanbışker hima'a. **5** Məxdinə byuttyaaşis k'yumoyzar, ı'bəədat hima'a. Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançıs öörəxə deş. Zı g'imece eyxhene dekkasaşine uşaxaaşilqa xhebne-yoq'ne nasilee Zı yiğbı allya'as. **6** Zı ikkiykin, Zı uvhuynbı ha'anbışdemee aazır nasılıbışis yugvalybı ha'as. **7** Nişil-allı qadiy Rəbbin, yiğne Allahın do ghalelqa ılyamat'a. Məxrına ixheene Rəbbee yiğbı allidyi'ı g'alerçes deş. **8** Şabbat yik'el aqqe. Man yiğ manisa yiğbışike curu'u, muq'addasın yiğ he'e. **9** Yixhne yiğee yiğin gırgın işbi g'acu ç'əv he'e. **10** Yighid'esin yiğid, Şabbatid hasre Rəbbis, yiğne Allahıs ixhecen. Mane yiğl günab, dixbışeb, yişbışeb, nukaraaşeb, həyvanaaşed, menne cigeençe qabı yiğne şaharbişee aaxvanbışeb nenacab iş himaa'acen. **11** Yixhne yiğee

Rəbbəe xəybıyyıç' iye, deryahbı, dyunyeylin gırğıncad
kar itxhın. Yighid'esdemee yiğil Mang'vee manzil haa'a.
Mançıl-allab Rəbbəe Şabbatne yiğis barakat hoole, man
yiğ manisa yiğbışike cura'an, muq'addasın yiğ ha'a. **12**
Dekkisiy yedis hı'rmat gyuvxhe. Mançıl-allab ġu, Rəbbəe,
yiğne Allahee, vas huvuyne cigabişee xılıyna ı'mi'r
haa'as. **13** İnsan gimek'a. **14** Zina hima'a. **15** Qümöqə. **16**
Mering'vee hidi'lyn, karai'dəən kar gardanaqa gimiyxhe.
17 Mering'une karalqa ul himaa'a. Şavnecab xaalqa,
xhunaşşelqa, nukarılqa, yats'ilqa, əməlelqa nişilqacab
ul himaa'a. **18** Milletik'le ts'ayılpan, xəybı g'əhədəqqə,
suvayle ı'lqəən kuma g'acumee, g'argıne gaçeençena
syuty g'avxhumee, manbı it'umba qəpqı'n suvayle əq'əna
qeebaxhe. **19** Manbişə Mısayk'le eyhen: – Ğucar şaka yuşan
he'e. Ğu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şaka yuşan
hima'acen. Mana şaka yuşan he'ee, şı hapt'asınbı. **20** Mısee
milletik'le eyhen: – Qıməeq'ən. Allah şu siliys üvxəs arı.
Mana sayid şu bınahbı hima'acenva, şu qəvəeq'əna'ascar
arı. **21** Millet əq'əna ulyoyzar. Mısar ayk'anna Allahnane
k'aarına buludusqa.

24 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Ğu, Harun, Harunun
dixbı Nadav, Avihuyiy sayir İzrailybışde ağsaqqalaasıke
yights'al insan Zasqa ılkıeepç'ı, Zas əq'ənançecab
k'yoozre. **2** Qiyğaler, Zasqana saccu ġu qixhe mansabı
des. Millet inyaqa ılkımeç'ecen. **3** Mısee Rəbbəe
uvhuynbıyyıç Mang'un g'ayda-q'aanun milletis yuşan
hi'imee, milletincad mang'us cuvab qele: – Şı gırğın
Rəbbəe uvhuyn xhinne ha'as! **4** Mısee Rəbbəe uvhuyn
gırğın oyk'anan. Mana miç'eer çakra suğotsu suveeqa

i'lqəene cigeē q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Qiygale
izrailyne yits'iq'öne nasihs curayda-curayda mang'vee
g'ayeyn dirakbı ulyozar ha'a. **5** Mançile qiyğɑ mang'vee
izrailyne mek'vunbışisqa Rəbbis mek'vun congariy medin-
medin q'urbanna allya'as ilekka. **6** Misee həyvanaaşike
gyopts'una sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanbı
allya'an cigalqa k'yaa'a. **7** Mang'vee Rəbbika mugaavilenan
kitab alyaat'u, maa'ad otk'uninbı milletis qədəqqə.
Milletin eyhen: – Şi Rəbbe uvhuyne gırğınçil k'iri
gyaqqi, gırğın Mang'vee eyhəxüd ha'as. **8** Qiyğɑ Misee
lyagameena eb alyapt'i milletlqa hooçav'u eyhen: –
Haane Rəbbe şoka hav'uyne mugaavileyna eb. Mang'vee
uvhuyn karbı mugaavile vob. **9** Mançile qiyğɑ Misa, Harun,
Nadaviy Avihu, sayir yights'al izrailyna ağsaqqal suvalqa
ılqeebaç'e. **10** Maa'ar manbışık'le izrailybişa Allah g'ece.
Mang'une g'elybışık avud lagarane giranne g'ayeyke
hi'iyn, məttin xəy xhinnen sa kariyne. **11** Allahee izrailyne
ç'ak'ınbışilqa xıl g'oyst'al deş. Manbışe otxhun-ulyooğan,
Allahir g'ecena. **12** Rəbbe Misayk'le eyhen: – Suvalqa
Zasqa ılqeç'u, maa ulyozre. Zi vasqa, millet xət qa'asva
hets'uyne g'ayebişil Zi opk'unna q'aanun, g'ayda qevles.
13 Misa Allahne suvalqa ılqeç'esva cus kumag ha'ane
Yeşuayka ayk'an. **14** Mang'vee ağsaqqalaşik'le eyhen:
– Şi şosqa savk'alamsee inyaa ulyoozre. Haruniy Xur
şoka aaxva, vuşuyiy dağamiyvaleeqa girxhu manbışisqa
hak'necen. **15** Man uvhu Misa suvalqa ılqeç'e. Mane gahıl
suva buludun avqqaqqə. **16** Rəbbin Nurud Sinayne suval
g'ece eyxhe. Yixhne yiğna buludun suva avqu vuxha.
Yighid'esde yiğil Rəbbe Misa buludeençe qoyt'al. **17**

İzrailybışık'le Rəbbin Nur suvane q'oma, maane gırgın
gyoxhxhan ha'ane yalavne ad g'ece. **18** Mısa buludeeqa
k'iç'u suvalqa İlqeç'e. Mana suval yoq'ts'al yiğnayiy
yoq'ts'al xəmna axva.

32 Milletik'le Mısa suvayle gidəə g'acumee, manbı
Harunne hiqiy-allı sabı mang'uk'le eyhen: – Şak'le
şı Misirğançə qıgav'uyne Mısayne vuk'lelqa qadiyn
ats'a deş. Mançıl-allab oza qıxha şasın allahar hee'e,
manbışe şas yəq haagvecen. **2** Harunee manbışık'le
eyhen: – Vuşde xhunaşseeşe, yişbişee, dixbişe k'ırıyk qı'in
k'məəğəyn tenebı zasqa alle. **3** Milletincad k'ınəəğəyke
hi'iyn tenebı k'ırıbışile g'ayşu Harunusqa adayle. **4**
Harunee manbışe adıyn k'məəğə alyaat'u, ts'ayıl rışşı
qı'ı mançıke boğayk akaran sa kar ha'a. Qiyğab hoots'u-
q'oots'u boğayk akara qaa'a. Hav'una boğa g'avcu,
manbışe eyhen: – Izrailybı, şu Misirğançə qıgav'uy
vuşun allahar haane! **5** Harunuk'le man g'acu, boğayne
ögiyl q'urbanbı alyaa'an ciga ali'ı eyhen: – G'iyqa Rəbbis
bayram alğahas! **6** Qinne yiğıl millet çakda miç'eeqana
suğotsu, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyğā millet otxun-
ulyoğasva giy'ar, mançe suğotsumeeyib, mık'ar ha'a. **7**
Manke Rəbbée Mısayk'le eyhen: – Zaara ixhe suvayle
giç'e. Ğu Misirğançə qıgavhuyn millet qopkune yəqqı'le
qikkeç'uvud. **8** Nimee zaraba manbı Zı haagune yəqqı'le
qikkepç'iynbı. Manbışe cos k'ınəəğəyke boğa hav'u, çis
ı'bəədatbı hi'i, q'urbanbı ali'ı uvhuyn: «izrailybı, haane
şu Misirğançə qıgav'uy allahar!» **9** Rəbbée Mısayk'le
meed eyhen: – İne milletna hi't'iyvalla Zak'le g'avcuna.
10 Havaasre Zı ine milletilqa Yızda qəl k'yaa'as, manbı

ç'iyene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xədin millet
g'alya'as. **11** Mısee cune Rəbbis Allahıs miz k'yaa'a: –
Rəbb, Ğu Yiğne milletilqa qəl himaa'a. Nya'a, Ğu dişdiy
manbı Misireençe xənne q'uvvatikaneyiy q'udratikane
xileka qıgvav'u? **12** Misirbiše eyhesin: «Rəbbe manbışıkın
ha'asva, ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asva Misirğanče
qıgvav'u suvabışısqa qabı». Nişil-allane Ğu Misirbiše
man cuvabcad ghalyaq alyat'asın kar ha'as? Hucoone
ixhes, qəlasın hima'a, milletilqa yiğbi allima'a. **13** Yiğın
g'ular İbrihim, I'saq', Izrail yik'el qavalee'e, Ğu manbışis
Valen k'in g'assır uvhuynniy «Zı şoke g'abiynbı xədin
xənebimée geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cigad,
gırgıne gahbışış şoke g'abiynbışış heles». **14** Man g'ayxhi
Rəbb güvəna qexhe, Cune milletilqa g'axuvlesva uvhuna
balyaa g'uxoole deş. **15** Mısa suvayle xile q'öne g'ayel
otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebişde ine aq'vaylid,
şene aq'vaylid otk'un ixha. **16** Man g'ayebı Allahee hı'i,
çılqad man q'aanunbı Vucee hets'u oyk'an. **17** Yesuak'le
milletna ts'ir g'avxhu Mısayk'le eyhen: – Millet ulyozzurne
cigeençe sıç'ookvan niq'id qöö. **18** Mısee mang'une cuvabis
eyhen: – Zak'le şameebaxhenbışdayiy avub aaxvanbışda
ts'ir deş, mə'niy qəbəqqə g'iviyxhe. **19** Mısa çadırkı
gl'xhi'yne cigaysqa qarımee, maana boğayıy maa'ad
ha'an mik'ar g'acu qəllamışexhena. Suvalqa i'lqəəne cige
mang'vee qəlin xile aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebı
ç'iyes gyuvotxhur haq'vra'anbı. **20** Mang'vee manbışe
hav'una boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana.
Mançike axuyn karid getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qiyğa
man toozud xhinel aliki'i, Izrailybışısqa ulyoğas ilekka. **21**

Misee Harunuk'le eyhen: – Mane milletin vak hucoone
hi'ı, ğu manbı məxbine xəbne bınaheeqa av'u? **22**
Harunee eyhen: – Yizda xərna, qəllamışmexhe. Vak'lecad
ats'an ine milletis nimeeyiy qəlasın ha'as ıkkiykanva.
23 Manbişə zak'le uvhuyn: «Şi Misirğançə qığav'uyne
Misayne vuk'lelqa hucoome qadi şak'le ats'a deş. Mançıl-
allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen». **24**
Manke zinad uvhuyn: «Şavukayiy k'inəəğeyke hi'iyn kar
vod, man cule g'ayşecen. Milletimid k'inəəğə zasqa adıyn.
Zinad man k'inəəğə ts'ayeeqa huvotxhur, mançikeb ina
boğa quvxha». **25** Misayk'le g'ecen, millet yəqqı'lə qıgeç'u
vod. Naş qıxay yik'el hixan hi'iyn xhinne, millet yəqqı'lə
qıgeç'u eyxhe. Harunee mançis yəq huvu vuxha. Manbişə
ha'ançile duşmanaaşed əqənabınıy ha'as. **26** Mısa çadırkı
gi'xhi'yne cigaysqana qıxha eyhen: – Rəbbin sura aqqına
zasqa qora. Man g'ayxhi Leviyine nasileençen gırgınbı
mang'usqa savayle. **27** Misee manbişik'le eyhen: – Rəbbe,
izrailyne Allahee, inəxüdud eyhe: «Vuşde gırgıng'vee
yi'q'eeqa g'ilinc qe'ecen. Şu çadırkı gi'xhi'yne cigayne
q'omançə k'anyaqqamee vuşun çocar, hambazar, k'anenbı
gyabat'a hudoora, həməxbib yi'q'elqa savk'le». **28** Leviyine
nasilenbişə gırgın Misee uvhuyn xhinne ha'a. Mane
yiğıl milletna xhebid aazırılqa ələəna insan gik'u. **29**
Misee Leviyine nasilenbişik'le eyhen: – Şu g'iyna vuşde
dixbışdayiy çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Rəbbis g'apsır.
Mançıl-allab Mang'vee şos g'iyna xayir-düə hevles. **30**
Qinne yiğıl Misee milletik'le eyhen: – Şu geeb xəbna binah
hav'u. Zi həşde Rəbbisqa ılqeç'es, şavuk'lene ats'a, sayid
zasse həməxüd ha'as əxə Rəbb vuşde binahile ilyheç'e. **31**

Misa Rəbbisqa sak'ı eyhen: – İne milletin cos kınağayke
allahar hav'u, geeb xəbna bınah opxhun. **32** Zı Vake
heqqa, hucoone ixhes manbişde bınahile ilyheç'e. Vas
manbişde bınahile ilyheç'es dekkanxhe, manke yiznid do
Yiğne kitabeençe hakkal he'e. **33** Rəbbee Mısayk'le eyhen:
– Zas bınahisin kar hi'ına insan Yizde kitabeençe hakkal
ha'asda. **34** Həşdiyle hoora, Zı vak'le millet nyaqayıy
qıkkeva uvhu, hamaqab manbı quvkee. Yizin malaaiķid
yəq haagva, vale ögiyl əlyhəəs. Mançina gah qabimée, Zı
manbişda cazaə hav'une bınahil-allə qevlesda. **35** Sabara
gah ılgevcüyle qiyğa, Rəbbee Harunee hav'uyne boğal-
alla milletiñqa it'umun ik'arbı salat'a'a.

33 Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Ğunar, ġu Misirğanče
qığavhuyn milletid ine cigeençe qıgeepç'e. İbrihimis,
I'saq'is, Yaaq'ubis Zı k'in g'assir «Zı şoke g'abiynbışis
hevlesva» uvhuynne cigabişeeqa hudoora. **2** Manbı nyakiy
itv gyodatstsen cigabi vod. Zı maabın Kana'anbı, Emorbı,
Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı mançe g'ee'epşesinbı. Şu
geed hi't'iy millet ixhal-allə, yəqqə şokun hidya'asva Zı
şoka əlyhəəs deş. Zı vale ögiyl maqa malaaiķ g'axiles. **4**
Man qəlikan cuvab g'ayxhi millet geşse giygal. Neng'vecad
uftanın karbı qa'a deş. **5** Rəbbee Mısayk'le uvhuynniy: –
izrailybışik'le inəxd eyhe: «Şu hi't'iy milletid. Zı şoka
sık'ırraxheyir ark'ınnaħhiy, Zı şokun ha'asinniy. Həşdemee
şu, şolyun uftanın karbı g'ayše, Zak'led ats'axhxhes
şok hucooyiy ha'asva». **6** Məxiūd Xorev eyhene suvalqa
i'lqəane cige izrailybışe colyun uftanın karbı g'eşşenbı. **7**
Misee çadır insanar vooxhene cigayle xilece şaqana güvxü
vuxha. Misee mane çadırın do «Rəbbika yuşanaa'ana

çadır» giyxhe. Rəbb t'abala'ana insan mane çadırısqa arayle ixha. **8** Mısa Rəbbika yușanaa'ane çadırısqa alyhəne gahil, millet oza qıxha, cone çadırbişde ghalee ulyozzur, mana çadıreeqa ikkeç'esmee mang'uqa ilyakka ixha. **9** Mısa Rəbbika yușanaa'ane çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne givç'u, Rəbb Mısayka yușana'ane gahil çadırne ghalee ulyoozar vuxha. **10** Milletik'le buludna dirak çadırene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırbişde ghalee ı'bəədat niyxhe ha'an. **11** Mısayiy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyğşa Mısa çadırkı gı'xhi'yne cigeeqa siyk'al ixha. Mang'una mek'vna kumagçıymee Nunna dix Yeşua mane çadırıke curexhe ixha deş. **12** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyiy g'axilesavad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ġu doyuka ats'a, ġu Yizde ulesqa yugra qarı». **13** Hək'erar Yiğne ulen zi aqqıxheene, hucoone ixhes zak'le Yiğna yəq haagve. Məxür zak'le Ğu ats'axhxhes, Yiğne ulenir zi aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiğın millet ixhay yik'el hixan hima'a. **14** Rəbbее Mısayk'le eyhen: – Vas rəhətda ixhecenva, Zıcar vaka ı'qqəs. **15** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Ğu şaka ı'qdəəsxhe, şı ince qıgmaa'a. **16** Ğu şaka hidyark'ınee, nişikene ats'axhxhes Yiğın milletid, zınar Yiğne ulen avquvubva? Nişikane menne, zınar, Yiğın milletid ç'iyeyne aq'valyne milletbişike cura'as əxəs? **17** Rəbbее Mısayk'le eyhen: – Ğu Yizde ulesqa yugra qariva, Zak'le ġu doyuka ats'ava, Zi ġu uvhuyn ha'asın. **18** Mısee eyhen: – Hucoone ixhes, manke Yiğna gırgına xəbvalla zak'le haagve. **19** Rəbbее eyhen: – Zi Yizada gırgına yugvalla vak'le haagvasda, Zi

Yizın YAHVE doyud vak'le ats'axhya'asın. Zas ıkkang'us
Zı yugvalla, vukkanang'usub rəhi'm haa'as. **20** Vak'le
Yizın aq'va g'aces deş. Yizın aq'va g'acuna insan üç'ürra
axvas deş. **21** Qiyğa Rəbbe eyhen: – Haane Yizde k'anene
ganzil ciga vobna, mançıl ulyozre. **22** Yizın Nur inençe
i'lğəəmee, Zı ġu ganzeene sacigeeqa gixhxhi, ooqad Zı
ilgeç'esmee xıl aqqas. **23** Qiyğa Zı mançe xıl g'ayşumee,
vak'le Yizın yi'q'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Şene ögilyna xhinne
q'öble g'aye hoots'e. Zı mançılıd, ġu şenke haq'vari'yne
g'ayebişil otk'uninbı ok'vanas. **2** Miç'eer Sinayne suvalqa
ılqeç'e. Suvane q'oma Yizde ögiyl ulyozre. **3** Vaka
suvalqa vuşucar ılqemeç'ecen, suval vuşucar mexhecen.
Suvayne hiqiy-alla çavra-vəq'əd uxhmiyxhancen. **4**
Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şene ögilyna
xhinnena q'öble g'ayeb hoots'u, yicbıd alyat'u miç'eer
çakra Sinayne suvalqa ılqeç'e. **5** Rəbb buludne ar giç'u,
Mısayne k'anе ulyorzul Cun do, YAHVEva, eyhe. **6**
Mısayne ögiyle i'lğəmee eyhen: – YAHVE Zı vorna,
rəhi'mıkana, qidiykkın insanaaşis geed helena Rəbb Allah
Zı vorna. Zaqa geed xədin sabır, badaldyooxhena yugvalla
vobna. **7** Aazırıkane nasılıbışis yugvalla haagva. Hi'iyn
qəlan karbiyyi yopkune yəqqı'le sapk'ılıybı, bınahbı Zı
yik'elixan ha'a. Taxsirnang'uk'le vaqa taxsir deşodva
itteyhena meer Zıcar vor, məxbine dekkaaşine uşaxaaşilqa
xhebne-yoq'ne nasilee Zı yiğbı allya'as. **8** Mısa ek'ra
aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu Rəbbis i'bəədat hi'i, **9** eyhen:
– Xudaavanda zi Vasqa yugra qarixheene, hucoone
ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Si hi't'iy milletid ixheene,

şı hi'byn qəlan karbiyyiy bınahbı Ğu yik'elixan hi'i, şı
Vasqa Yiğın millet xhinne se'e. **10** Rəbbee eyhen: – Zı
mugaavile haa'a: Zı yiğne milletis həşdilqamee ç'iyelyne
aq'valyne milletbışık'le g'idecuyn əlaamatbı hagvas.
Hasre yiğne hiqiy-allane milletik'le Rəbbee yiğnemee
hi'byn g'acu qəvəq'necen. **11** Həşde şu Zı eyhençil yugda
k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı şosse Emorbı,
Kana'anbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı g'ee'epşesinbı.
12 Şu əlyhəəsde cigabişeeene milletbışika mugaavile
hıma'a, mana vuşdemee gugu vuxhes. **13** Manbışın
q'urbanbı alyaa'an cigabı hi'ğəkkar he'e, erin g'ayebi
giyxvər he'e, Aşerayın yivarid gyatxe. **14** Mering'une
allahbışıs ı'bəədat hima'a, saccu YAHVEys ı'bəədat he'e,
şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş. **15**
Nyaggah mane cigabişee aaxvane insanaşika mugaavilebi
hıma'a, manbışe Zas cone allahbışika xayaanat ha'amee,
q'urbanbı gyat'amee, şu qoot'elas, man otxhun bınaheeqa
k'imabak'a. **16** Şu manbışde yişşaşike vuşde dixbışis
yedər himaa'a. Deşxheene, vuşde dixbışed manbışde
içeeşe cone allahbışika Zas xayaanat ha'ang'a, manbışe
ha'an ha'as. **17** Sayid şosun k'inəəğə ts'ayıl rışşı qı'i
byutbı hima'a. **18** Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuyne gahıl
Avivne vuza acıxamır deşin gineybışın bayram algehe.
Mane vuza yighılle yiğna ilydyadiyn giney oxhne. Yik'el
aqqe mane vuzaniy şu Misirğançə qıgav'u. **19** Gırgın
şos ts'etta yedike ıxhayncad, gadebıb, çavra-vəq'əyn
vughulyın balabıd Yızınbı vod. **20** Ts'eppa vuxhayne
əməleyne q'uduxne cigeə urg qevle. Çine cigeə kar
qidelesxhe gardan havaaq'ar hee'e. Şos ts'eppa vuxhayne

dixbışde cigee nuk'ra qele. Hasre nenacar Zasqa xıl q'ərar immaylecen. **21** Vuşun ha'asın işbı yixhne yiğee he'e, yighid'esdemee yiğil manzil hee'e. Kar ezaned sa'aned gahıl, yighid'esin yiğ manzilis cure'e. **22** Sukbı qiyşalang'a ts'ettiyne nugbarika Şavuot (Ülycümbişin) bayram alğehe. Sen ç'əvexheng'ad Alyadiyn Kar Sı'byn bayram alğehexhe. **23** Senee xhebne yəqqee vuşun gırGIN adamer, vuşde Xudaavandne Rəbbine, İzrailyne Allahne hiqa savalecen. **24** Zi vuşde hiqiy-alladin milletbı g'e'eşsu, vuşun ciga xət qa'as. Şu senee xhebne yəqqə Rəbbine, vuşde Allahne hiqa savaales vüqqəng'ə, şavussecad yik' hi'ı vuşun ciga aqqas əxəs deş. **25** Zas ablyaa'ane q'urbanna eb, acıxamurnane ginelqa k'yoohar himaa'a. Peesaxis (Allah qıdet'u İlgeç'uyne) bayramısva gyuvk'iyne q'urbanın çuru miç'eediys imaxvacen. **26** Yiğne cigabışee ts'etta alyadiynçike inette yugun Rəbbine, yiğne Allahne xaaqa alle. Mısva çine yedine niknee qumooxhar. **27** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – İn cuvabbı ok'ne, inçis siki Zi vakayıy izrailika mugaavile haa'a. **28** Mısa maa'ar Rəbbika yoq'ts'al xəmnayiy yoq'ts'al yiğna ixha. Mang'vee maa'ad gineyid, xhyanıd, vuççucad ghalyaqɑ ıkkı deş. Mang'vee g'ayebişil oo mugaavileyn cuvabbı, yits'ıble əmr, opk'un. **29** Mısa xilya'ab q'öble mugaavileyna g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbika yuşan hı'ı gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ixhay. **30** Harunuk'leyiy İzrailybışık'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyyən vuxha. **31** Mısee manbı cusqa qoot'al, Harunur manbışın ç'ak'ınbıb Mısaysqa qabımee, mang'vee manbışığa gaf haa'a. **32**

Mançile qiyğa gırgın Izrailybı mang'usqa savayle. Mısee Rəbbıe cusqa Sinayne suvee quvuyn gırgın q'aanunbı milletisqa qele. **33** Mısa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, mang'vee cune aq'valqa şalavniyxhe alyadaçen. **34** Mısa Rəbbika yuşan ha'asva ı'qqəmee, mang'vee aq'valin şalav g'eşşe ixha. Qıgeç'esnang'ad mang'vee meed vuk'lelqa şalav alyadaççe ixha. Rəbbisse Izrailybışısqa sak'imée, mang'vee cuk'le uvhuynbı manbışılqa hixhara'a ixha. **35** Mane gahıl Izrailybışık'le Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana manbışığa yuşan ha'ang'ar vuk'lelin şal g'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'ı Rəbbisqa əlyhəəmeniy saccu g'eşşen.

40 **36** Izrailybı safareenang'a, Rəbbika yuşan haa'ane çadırıle buludna dirak xəəqə ts'ıts'avxhamee, manbı yəqqı'lqaniyxhe gyabak'anbı. **37** Bulud xəəqə ts'ıts'devxhaylette, millet cigeençe ı'ğiykaran deşdiy. **38** Safariy ç'əvuvxhesmee, Rəbbin bulud Izrailyne milletne ulene ögiyl, yiğniyiğin çadırıl oo vuxha, xəmdemee mane buludee ts'a gyotxhan ixha.

Raq'ambı

11 Millet əq'übeeqa gitxhuva, manbiše Rəbbilena haa'a.
Man g'ayxhi Rəbbe it'umba qəl hav'u. Rəbbin ts'a manbi
aaxvane cigayne nekke mıglekne çadırbişik qexha. **2**
Millettincad Mısalqa ona'a giyğal. Mısee dü'ə hav'umee,
ts'a k'ədəqqən. **3** Rəbbin ts'a ma'ad qitxhuva, mane cigayn
do Tavera (gyotxuniy) axva. **4** Manbišika vooxhene
menne cigabişeençe qabıynbışın napsbı geed qeedaxhe.
İzrailybı manbišika sacigee gyaşa-gyaşa eyhen: –
Şaqad oxhanasın çuruxhiy ixhayn! **5** Şı həşdilqamee
Misir q'ərad otxhanan baluğar, xiyarar, g'avumar, sipaa,
ç'ec'ey, arnaa yik'el qalyaa'an. **6** Həşde şı k'yapt'iynbı.
Şak'le mannayle ğayıru vuççud g'ece deş. **7** Manna
vuc k'aşnişne toxumek akar vuxha, rangid cagvarada
xhinne ixha. **8** İnsanaaşe mana sav'u, vuxheene xilelyne
yöxxeençe qığaa'a vuxha, devxheeneb dibakee gyroota
vuxha. Manbiše mana k'umk'umeeyib qooxhar vuxha,
kokaybıd ha'a ixha. Mana zeytunne q'ışee ç'əra qav'uyne
kokayk akaraba vuxha. **9** Xəmde i'xi'yne çıyıka manna
izrailybinane cigee qığooç'e vuxha. **10** Mısayk'le gırgın
xızanbı, milletcad cone çadirne ghalee geşse g'iyxhe.
Rəbbis mançike it'umna qəl vuxha. Mıseeyid mançis
aq'va qa'a. **11** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Nişil-allane Ğu zas
inəxübna əq'üba hoole? Nya'a zi Yiğne ulen aqqı dişde, Ğu
inimeene milletin zalqa yuk alixhxhi? **12** Nya'a, zakene in
millet g'adı? Nya'a, zine manbi vuxu? Ğu k'in g'assır yişde
dekkaaşis hevlesva uvhuyne cigabişeeqa, nya'a manbi
zasqa uşax gyroqa'ane xhunaşşe uşax aqqıyn xhinne,
avqu quvkees ulyookka? **13** Nençene zi inimeen millet

ats'ya'asin çuru ha'as? Manbı zasnee «Şas çuru heleva»
gyaaşenbi. **14** Zasscad inemeene milletin yuk haqqas əxə
deş, yizda mançılqa guc höö deş. **15** Ğu meed zak ögiylin
xhinne ha'asxhee, zalqa ablesda ver zak'le g'avcesse,
hucoone ixhes, Vas zi sik'irra ixheeyir ıkkanxhe yizin
can həşdecad alışse. **16** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Vak'le
izrailin ç'ak'inbı xhinne vaats'an, Zasqa yights'al ağsaqqal
ayre. Hasre manbı vakasana abi Rəbbika yuşanaa'ane
çadirne ögiyl ulyoozrecen. **17** Zi giç'u vaka ma'ar yuşan
ha'as. Zi valyne Yizde Rı'hı'ke alyaat'u, manbışısdı helesin,
manbışed vaka sacigee milletin yuk ts'its'ecenva. Valqacad
milletin yuk gimexhecenva, manbışe vas kumag ha'asın.
18 Milletik'le eyhe: «,,Çuruxhiy ıxhayn oxhanasınva,
Misircad yugdayiyva“ şu gyaaşe-gyaaşe eyhen, Rəbbik'le
g'ayxhiyn! G'iyqiys gicəpxı' vuxhecen, çuru oxhanas.
19 Şu man sa yiğna, q'öne yiğna, xhone yiğna, yits'ne
yiğna, g'ane yiğna deş oxhanas. **20** Şu man bıkırne vazna
quşeençe qalesmee, avts'u həlyvəq'ənasmee oxhanas. Şu
vuşde yi'q'neene Rəbbilqa yi'q' sak'al hi'i, Mang'une ögiyl
gyaaşe-gyaaşe uvhuva: „Şi nişisne Misirğançə qığęepç'i!“»
21 Mısee eyhen: – Həşde yizde k'ane yixhid vəş aazır
adamiy vor, Ğunad eyhen: «Zı manbışis sa vazna avts'esin
çuru heles!» **22** Nya'a, gırgın çavra-vəq'ə gyatt'veeyid
manbı aats'eye? Nya'a, deryaheedin gırgın baluğ aqqeeyid
manbı aats'eye? **23** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Nya'a
Rəbbin xıl cit'adane vod? Həşde vak'le g'acesin Zi
vak'le uvhuynbı eyxheyə, dişee. **24** Mısee qığęç'u
Rəbbin cuvab insanaaşılqa hixhara'a. Mang'vee milletne
ağsaqqalaşike yights'al insan sı'i, Rəbbika yuşanaa'ane

çadirne hiqiy-allá giviyk'an. **25** Mane gahıl Rəbb buludne
dirakee giç'u, Mısayka yuşan ha'a. Mang'ulyne Allahne
Rı'hı'ke alyaat'u, yights'alyne ağsaqqalıs hele. Manbışılqa
Rı'h gixı'mee, manbı Allahıken peyğambarar xhinne
yuşan haa'a giviygäl. Sabara gah İlgevç'öyle qiyğab
manbışda peyğambariyvalla ç'əvooxhena. **26** Eldadiy
Medad donan q'öyre insan, co vooxhene cigeecab avxu.
Manbı ağsaqqalaaşika sacigee opk'un vuxheyib, manbı
Allahne çadirısqa qığeebaç'e deş. Allahın Rı'h manbışılqad
geç'en, manbışeb co aaxvane cigeey peyğambariyvalla
haa'ana. **27** Sa cehil Mısaysqa g'adarxhun eyhen: –
Eldadeiy Medadee co aaxvane cigeey peyğambariyvalla
vob haa'a. **28** Mek'vranaŋ'acad Mısays kumag ha'a
girğılyne Nunne dixee Yeşuee Mısayk'le eyhen: – Yizda
xärna, manbı ulyoozar hee'e! **29** Mısee mang'us inəxdun
cuvab qele: – Zı ıkkanalinne, man yiğne yik'ek qet'u?
Zasmee ıkkaniy Rəbbe cune milletne girging'ulqa Cun
Rı'h g'axuvu, girging'uke peyğambarar hee'ecen! **30**
Qiyğa Mısar İzrailin ağsaqqalarıb çadırkı gi'xi'yne cigeeqa
siviyk'al. **31** Rəbbe deryahile g'axuvuyne mitsın çadırkı
gi'xhi'yne cigeeqa bilydirçinar adayle. Manbı aaxvane
cigayne hiqiy-allá q'öne xilekkumne axtıvallee, sa yiğna
əlyhəəsdemeene yəqqə bilydirçinar gırGINəəng'ə gyoku
eyxhe. **32** Mane yiğil miç'eediyle otçu xəmdilqamee,
xəmdeb çıkana, qinne yiğilib insanar bilydirçinar sa'a
vuxha. Nekke k'ılda si'ing'vee yits'ible xəbna ç'emç'e
sav'u vuxha. Manbışe bilydirçinar co aaxvane cigayne
hiqiy-allá gyoka. **33** Çuru manbışde ghalyaqa hitxhır
yic gyeç'esse, Rəbb milletlqqa it'umra qəllamişexhena.

Manbışilqa hapt'asin ik'ar salat'a'a. **34** Naps geednanbı maa'ab k'evxhuva, mane cigalqa Qivrot-Hattaava (naps geednanbışın nyaq'vbı) do giyxhe. **35** Millet Qivrot-Hattaavanče ayk'anana. Manbı Xatseroteeqa qabı maayib aaxvanbı.

12 Mısee Kuşeençe xhunaşşe hey'iva, Haruneeiy Mayramee mang'ulena haa'a vuxha. **2** Manbiše eyhen: – Nya'a Rəbb saccu Mısaykaneyuşan hı'i, şaka yuşan hı'icar dişde? Rəbbik'le man g'iyxhen. **3** Mısee mısacar vucecar vuc ögeeqa huvu deş, məxür vucecar vuc ıkkekkanma merna insan dyunyelyne aq'valycar ixha deş. **4** Rəbbe sayangada Mısayk'le, Harunuk'le, Mayramık'le eyhen: – Vuşda xhebırsana, Zaka yuşan haa'ane çadırısqı able. Manbişda xhebırsana maqa havayk'anabi. **5** Rəbb mane gahil buludne dirakee giç'u, çadırene ghalee ulyorzu Haruniy Mayram qoot'al. Manbişda q'öyursana ögiylqa qıgeepç'imée, **6** Rəbbe manbışık'le eyhen: – Həşde Yizde cuvabil yugda k'ırı gyaqqı! Vuşde yı'q'nee Rəbbina peygambarnang'a Zı mang'us gyagvanaxhe, mang'uka nik'ee yuşanxhe ha'a. **7** Saccu Yızda nukar Mısa Zı manbişile axtıra aqqaqqı. Zı mang'ulqa Yızın milletcad g'alyadaçce. **8** Zı mang'uka işarabışka deş, hambazika xhinne yuşan ha'a. Mang'uk'le Rəbb nəxürna ixhay g'acuna. Nəxübne şu qı'dəpq'ı'n Yizde g'uluna Misaylena hav'u? **9** Rəbb manbışılqa it'umra qəllamışxha mançe ayk'anna. **10** Çadırısse buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, Harun sark'il Mayramıqa ilyakkıys, mana yiz xhinne cagvarane i'xnabışın gyatsts'ı g'eece. **11** Mang'vee Mısayk'le eyhen: – Yızda xərna, hucoone

ixhes, şı ina beynyavavallayiy bınah hav'uva şasqa
cazaa ts'its'aa's ulymooka. **12** Hucoone ixhes, himaysar
məng'i'n tan yedine vuxhnecad qik'u qeçe gidgilne
uşaxne tanık akarada axvas. **13** Mısee Rəbbilqa ona'a:
– Allah, zi Vake heqqa, hucoone ixhes mana yug qee'e!
14 Rəbbe Misayk'le eyhen: – Dakkee məng'i'ne aq'vays
tyu i'xi'ynxhiy, nya'a mana yighille yiğna ulele g'iyxhas
dişdiy? Mana yighthne yiğis çadırkı gı'xhi'yne cigeençe
qiğeehe, yighthne yiğile məng'i'sse maqa sayk'alas yeexə.
15 Mayram məxür yighthille yiğna menne cigeet eexva. Mana
çadırkı gı'xhi'yne cigeeqa qiyelesmee, millet cigeençe
i'giykir deş. **16** Qiyğa millet Xatserotğanç qığeç'u Paranne
sahreeqa qadayle.

13 Rəbbe Misayk'le eyhen: **2** – İzrailybışis helesde
Kana'anne cigabışeqa alycaaxvas insanar g'axuvle.
Yıts'ıq'vəne nasılıken ç'ak'ınbı g'axuvle. **3** Rəbbe uvhuyn
xhinne Mısee manbı Paranne sahreençe g'ixolenbı.
G'axuvuyn gırgınbı İzrailybışde nasılıbıñın ç'ak'ınbı
vuxha. **4** Haane manbıñın dobi: Ruvenne nasileençene
Şammuayna dix Zakkur; **5** Şimonne nasileençene
Xoriyna dix Şafat; **6** Yahudne nasileençene Yefunna
dix Kalev; **7** İssaxarne nasileençene Yusufna dix İgal; **8**
Efrayimne nasileençene Nunna dix Hoşa; **9** Benyaminne
nasileençene Rafuyna dix Paltı; **10** Zevulunne nasileençene
Sodiyna dix Gaddiel; **11** Yusufna dix Menaşseyne
nasileençene Susiyna dix Gaddi; **12** Daniyne nasileençene
Gemalliyna dix Ammiel; **13** Aşerne nasileençene Mikaelyna
dix Setur; **14** Naftaliyne nasileençene Vofsiyna dix Naxbi;
15 Qadne nasileençene Makiyyna dix Geuel. **16** Mısee

cigayqa ilyaakasva g'axuvuynbışın dobrı manbınıy vod. Mısee Nunne dixes Hoşıays (g'attipxhiniy) Yesua (YAHVE g'attivxhan haa'a) do giyxhe. **17** Kana'anıqa ilyaakas g'uxolemee, Mısee manbışık'le eyhen: – Negevne sahrayle k'ena suvabışeqa hudoora. **18** İlyaake, nəxdınıy manciga, nen milletiy maa eyxhe, geebbiye k'ilbabiyə manbı, guçukaye dişə? **19** Manbı vooxhen ciga yugune pisine? Nəxdine şaharbişeyiy manbı aaxva: cabırkı vodee, hiqiyallan cigabı it'um hi'ley? **20** Maana nyaq'v nəxübiy, kar ələəye dişee? Yivar vodee? Yik'eka, itt'umba vuxhe, qöömee mane cigayn meyvabı alle. (Manke yicid t'imlybi hiyxharna gah vuxha.) **21** Manbı Tsinne sahraysse Levo-Xamatne k'anene Rexovusqa hapk'ın maane gırgına cigabışıqa ilyaakanbı. **22** Manbı Negevile k'ena qavaylenbı Xevronqa. Mane cigabışee Anaqike g'abiynbı: Aximan, Şeşay, Talmay vooxhe vuxha. (Xevron Misireene Tsoan şaharile yighılle senna ögiyl alyav'u vuxha.) **23** Eşkolne q'adaalilqa hipxhirmee, manbışe sa ts'ets'nan t'imilen bitağ gyatxi tübəəlqa givayxan. Mana tübəəyib q'öng'ee avqaaqqa. Manbışe mançile ǵayı̄ coka narariy incilerid alyaat'anbı. **24** Izrailybişə mançə t'imilena ts'ets' qopxuva mane q'adaalin do Eşkol (ts'ets') giyxhe. **25** Yoq'ts'al yiğna manbı mane cigabışee alycaxu siviyk'alanbı. **26** Manbı Paranne sahreene Qadeşeqa Mısa, Harun, Izrailybişin gırgınbı vooxhene cigeeqa siviyk'al. Maa'ad manbışe Mısayı, Harunus, milletikene gırgıng'us co hapk'inne cigabışee g'acuynbı yuşan ha'a, co mane cigabışeençe adıyn meyvabı hagva. **27** Manbışe Mısayk'le eyhen: – Si ġu g'axuvuyne cigabışeqa hapk'ın hipxhürinbı.

Maa'ad hək'edad nyakiy itv gyodatse vod. Haane mane cigabışın meyvabıd. **28** Saccu maa'ad eyxhen millet gucuka vod, manbişin şaharbıd ç'ak'ıda vod, hiqiy-allad yugda it'umi'ı vod. Mançile ğayrı, şak'le maa'ab Anaqike g'abiynbib g'avcuynsı. **29** Negevee Amalekbı, suvabinane cigee Q'etbı, Yevusbı, Emorbı, deryahneyiy İordanne damayne mığlekib Kana'anbı vooxhe vuxha. **30** Kalevee Mısayne k'ane milletis yik'bı huvu eyhen: – Hapk'in man ciga xilelqa alğahas, yişda mançılqa guc hivxharasda. **31** Mang'uka hapk'ınıybışemee eyhen: – Şasse şene milletika saç'uvkas vəəxəs deş, manbı şale gucuka vob. **32** Conemee milletis, manbişə co hapk'inne cigabışde hək'ee pisda xabar abi eyhen: – Şı hapk'in alycaxuyn cigabı yugunbı deşiy, maabin insanarıb zarabacab habat'ayiy. Gırgın şak'le maa'ab g'avcuyn insanar geeb ç'ak'ın karbıyyiy. **33** Şak'le ma'ab Anaqike g'abiyin geeb ç'ak'ın kuşdukurarıb g'avcuynsı. Şı manbişde k'ane şasqacab ts'irtyar xhinneyiy qöö. Manbişde ulesqab şı həməxüb qabı.

14 Mane xəmde milletike ts'ir g'optul, manbı bıkırne xəmna gyaasuyınsı. **2** Gırgine Izrailybışe Mısaylenayiy Harunulena haa'a vuxha. Cəmə'ətincad manbişik'le eyhe ixha: – Misir şı hidyapt'ıynsı, ine sahreexheyib hapt'ıynbıxhiy! **3** Nişisne Rəbbəe şı mane cigabışeeqa quvkekka? Maa'ab yişin yedariy uşaxar mering'une xilyaqa gyapk'as, şinab g'ilincike hapt'asınsı. Yişdemee Misirqa sapk'ılıy yugda dexheyene? **4** Manbişə sana-sang'uk'le eyhe ixha: – Şasda xərna g'əyxı', Misirqacab savk'alas. **5** Manke Misayıy Harun maqa sabıyne gırgine

İzrailyne cəmə'ətne ulene ögiyl aq'vakkena ç'iyelqa
gizepçi Allahış düə haa'a. **6** Şene cigayqa ilyaakas
hapk'iniynbışike qöng'vee, Nunne dixee Yeşueeyiy
Yefunne dixee Kalevee, colyun tanalinbı qıt'axxi'ı **7**
gırgıne Izrailyne cəmə'ətik'le eyhen: – Şi ilyaakas
hapk'ının, caançe İlğepç'iyn ciga geed yugun vod. **8** Şi
Rəbbisqa yugba qabee, Mang'vee şı mane cigabişeeqa
quvkees, nyakiy itv gyodatstsen cigabı şas heles. **9**
Saccu Rəbbis əsi mookhe. Mane cigayne insanaaşileb
qı'məəq'ən, şı manbışile ǵameepxhescab deş, şı manbı
ooxhanasınbı. Rəbb şaka vor, manbışiqamee vuşucar
deşda. Manbışile nəxübcab qı'məəq'ən! **10** Man g'ayxı,
cəmə'ətin Yeşuayıy Kalev «G'ayeqla hevleva!» eyhe.
Mane gahil Izrailybışde gırgıng'us sayangaba Rəbbin Nur
Cuka yuşana'ane çadırısnə gyaagva. **11** Rəbbe Misayk'le
eyhen: – Mısilqameene mane milletin Zalena haa'as, Zi
karane cigeeqa gidiyxhes? Zi co vooxhene cigabişee hi'iyn
əlaamatbı g'ece-g'ece, mısilqameene manbışe Zalqa iman
hidya'as? **12** Zi manbışılqa hapt'asın i'kar g'axuvu, Zi
manbışın gırgınbı gyapt'asınbı. Vaked manbışiled xədİN,
gucukan millet g'alyaa'as. **13** Mısee Rəbbik'le eyhen: –
Hucoone ixhes, Ğu man hıma'a! Nya'a, Ğu dişde manbı
Misirbışde yi'q'neenə Yiğne xənne gucka qıgav'u. Həşde
Misirbışık'le Ğu manbı gyapt'ıva g'ayxhes. **14** Manbışed
şok ıxhaynbı mane cigayne gırgıne milletbışis yuşan
ha'as. Mane milletbışık'le Ğu, Rəbb Izrailybışde yi'q'ne
ıxhay g'ayxhiyn. Mane milletbışık'le ats'an Ğu manbışika
Ğucar-Ğu hagva yuşan ha'a ıxhay, Ğunana bulud manbışıl
ooab ulyoozarva. Ğu manbışıs yiğniyığın buludne dirakee,

xəmdemee ts'ayine dirakee yəq haagu. **15** Ğu gırgın
in millet sa insan xhinne gyapt'eene, Yiğne hək'ee
g'ayxhiyne milletbiše eyhesin: **16** «Rəbbee k'in g'assır
quvkeesva uvhiyne cigabışeqa millet qıkkes dəxi'va,
Mang'vee man millet sahree gik'uyn». **17** Xudaavendee
həşde Vuce uvhuyn xhinne Cuna xəbvalla haagvecen: **18**
«Rəbb xədən sabırnama, badaldyooxhena yugvallanana,
bınahbişile ilyheç'ena vor. Taxisrnang'uk'le vaqa taxsir
deşodva itteyhena Mana vor. Dekkaaşe hav'une binahil-
allab manbişde uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasilee yiğbi
allya'ana meer Mana vor». **19** Hucoone ixhes, Yiğne
badaldyooxhene xəbne yugvalis sik'ı ine milletne bınahile
ilyheç'e, nəxüriy Misirğançə qıgeepç'iyne yiğile g'iyniyne
yiğılqamee ı'lğəə. **20** Rəbbee eyhen: – Zı yiğnemee
manbişde bınahile ı'lğəəna. **21** Zalqaniy Yizde ç'iyelyne
xəbvalilqan k'in ixhen: **22** manbişik'le Zı Misirnee sahree
hi'iyn əlaamatbıyyı Yızın Nur g'acveeyid, manbişe Zı
xhuler ıxhiy siliys ı'xi'na, Zal k'ırı alixhxhı deş. **23**
Mançıl-allad Zı manbişde dekkaaSıs k'in g'assır helesva
uvhuyn cigabı manbişik'le misacad g'aces deş! Zı nişinecar
cigeeqa gidiyxheng'uk'le man cigabı g'aces deş! **24** Yizde
g'uluqa Kaleviqa medincad ri'hı'd, saccu mang'vee vod Zal
yik'eençe k'ırı iliyxhe. Mançıl-allar Zı mana vuc hark'inne
cigabışeqa qıkkes, man cigabı mang'uke g'abıynbişis
heles. **25** Həşde mane q'adaalil Amalekbıyyı Kana'anbı
aaxva. Şumee g'iylqa sapk'il sahreeqa, Ç'ərane deryahısqa
hudoora. **26** Rəbbee Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:
27 – Mısilqameene ine bınahın gyatsts'iyne milletin
Zalena haa'as? Izrailybiše Zalena haa'ang'a, Zak'le gırgın

g'ixhen. **28** Manbışık'le eyhe: «Rəbbee vod eyhe, Zalen k'in ixhen, Şu Zalena haa'ang'a hucooyiy uvhu, Zı man şok ha'asın. **29** İna sahravolle vuşun mayitbı ot'ul-otxul ixhes. Zalena hav'uynbı, g'alle sennanbıyyı manbışile ç'ak'ın gırğınbı, nenbıyyı siyaheeqa alyaptı ine sahree hapt'asınbı. **30** Zı helesva k'in g'assırıyne cigabışeeqa şu ikkepc'es des. Maqa saccu Yefunna dix Kaleviy Nunna dix Yeşa ikkepc'es. **31** Şos diviykkinne, şu vuşunuşaxar mering'une xilyaqa gyapk'asva eyhene cigabışeeqa Zı manbı quvku man cigabı hagvasınbı. **32** Vuşun mayitbı mee sahravolle ott'ul-oxal ha'asınbı. **33** Vuşdemeeuşaxaaşe mane sahree yoq'ts'al senna çobaniyvalla haa'as. Misilqameeyiy vuşun g'ırgınbı sahreençe haptı idyapk'ın, vuşde inyam deşiyvalin manbışe maa'ab əq'üba ts'its'aa'as. **34** Cigabışıqa ilyakas hapk'inne yoq'ts'alyne yiğıl-allı, şu yoq'ts'al senna sahree iviykaras. Sa yiğıl-allı şu sa senna əq'üba ts'its'aa'as. Məxüd şok'le Rəbbis əsi vuxhay nəxdin kar ıhxay ats'axhesın». **35** Zı Rəbbee şok'le eyhe, mane Zas əsi vuxhayne cəmə'ətik Zı man uvhiyn kar hidi'i g'aleçes deş. Manbışıkın Zı ine sahree ha'as. Manbışın gırğınbı inyaa hapt'asınbı. **36** Misee Kana'anne cigabışıqa ilyakasva g'axuvuyn insanar yi'q'älqa sıviyk'al, manbışe mane cigabışde hək'ee pisin xabarbı adı cəmə'ət Misalqa g'elil qa'a. **37** Cigabışde hək'ee pisin xabarbı adiyne insanaaşılqa, Rəbbee yi'q'i'n ık'arbı g'axuvu, gyabat'anbı. **38** Cigabı g'avcesva hapk'inne insanaaşike, saccu Nunna dix Yeşuayıy Yefunna dix Kalev üç'übba aaxva. **39** Misee man ızrailybışıs yuşan hı'imee manbı axtıne niq'ika gyaaşe giviyygal. **40** Manbı miç'eeb çakba suğootsu eyhen:

– Şı bınah hav'u, qudoora, haşde Rəbbəe şas helesva eyhene cigeeqa vüqqəs. Manıd uvhu, manbı Kana'anne suvabışılqa avayk'an. **41** Mısee eyhen: – Nya'a şu Rəbbəe eyhen hidya'a? Şossee, man şu eyhen ha'as əxəs deş. **42** Şu hapk'ineeyib, Rəbb şoka ixhes deş. Duşmanaaşileb şu avub aaxvas. **43** Maa'ab şosqa Amalekbıyy Kana'anbı qızaxas. Şu Rəbbilqa yı'q' sak'aliil-allı, Mana şoka ixhes deş, mançıl-allab şu g'ilincike hapt'asınbı. **44** Manbı yik' hi' suvabışılqa İlqebaç'e. Rəbbika mugaavilenana q'utyeb, Mısar çadırkı gı'xhi'yne cigeençe nyaqacab ı'gviykar deş. **45** Maane suvabışee aaxvan Amalekbıyy Kana'anbı geepç'i, manbı gyootu, Xorma eyhene cigalqamee qihna gyapk'ı g'e'eebaşenbı.

16 Leviyne nasıleençe, Qohatna neva eyxhena İsharna dix Qorax yik' hi' Mısalqa arayle. Mang'uka sacigee Ruvenne nasıleençe Eliavin dixbı Dataniyy Aviram, Peletna dix On arayle. **2** Manbışka sacigee Izrailybışkecab g'əvxı'yn q'öd vəşşe xhots'al doyukan, ç'ak'ınbı havayk'an. **3** Manbı sacigeeqa sabı Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: – Vuşun ç'ev! Milletiken gırgınbıcab muq'addasınbı vob, Rəbb manbışde yı'q'neyir eyxhena. Nya'a, şucab şu Rəbbine milletike ooqanbı haa'a? **4** Man eyhenbı g'ayxhi Misa aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, Allahıs düə haa'a. **5** Mang'vee Qoraxık'leyiy mang'une gırgıne hambazaaşık'le eyhen: – G'iyqa miç'eed vuşuyiy Cuna eyxheva, nenayıy muq'addasnava, neng'usseyiy Cusqa qixhes əxəva Rəbbəe Vucecad hagvasın. Vuşuyiy Mang'vee g'əyxi', mang'usser Cusqa qixhes əxəsda. **6** Qorax, günay yiğne gırgıne hambazaaşə in eyhen he'e: ətirbı gyoxhxhana'asın g'abbi

alyaat'u, 7 g'iyqa mançine aqa gyopxhanna ghadir
gyuvxhu, qiyğad mançılqa Rəbbine ögiyl ətirbı gixhxhe.
Məxür Rəbbəe Vucee, vuşiyiy muq'addasna hagvasda.
Leviyke g'abiynbı, şu hı'iynbı ç'əv! 8 Misee Qoraxık'le
meed eyhen: – Leviyke g'abiynbı, zal yugda k'ırı gyaqqı!
9 Nya'a, şos ç'əv dişee? izrailyne Allahee şu izrailybışike
curav'iy, Cus k'ane qav'iy, Cune Rəbbine çadırısneedin
gırgın işbi vuşde xılıyaqa quviy. Şu məxüb milletis gullux
haa'a. 10 Mang'vee şunab, vuşda gırgına Leviyna nasılıb
Cus k'ane qav'u. Şos man k'ıldanan xhinne, ooğanče,
ho'ine şos kaahinaaşın ç'ak'ınbıbne vuxhes vukkan?
11 Qorax, günay yiğin hambazar Rəbbilqa vobde g'elil
qeepxha hı'nəxüb sabı. Nya'a, Harun vuşune vor şu
mang'ulena haa'a? 12 Misee Eliavin dixbı, Dataniy Aviram,
qoot'al. Manbışe eyhen: – Deş vüqqə! 13 Ğu şı sahree
gyapt'asva nyakiy itv gyodatsene cigabişeençe qığav'u.
Vas man ç'əv dexha, deşxhee, yişda xərnarne ixhes
ikkan? 14 Mançile ğayıŕı ġu şı nyakiy itv gyodatstsene
cigabişeeqa qabı deş, çolbıyyi t'imilen bağıbı huvu deş.
Deşxhee, vak'le man insanar bı'rq'i'bavane ats'a? Deş
vüqqə! 15 Misa it'umra qəllamışxha Rəbbik'le eyhen: –
Manbışe helen ılyaat'a. Zı manbışike əməleb alyapt'i
deş, neng'uscadıd pisin hı'ı deş. 16 Misee Qoraxık'le eyhen:
– G'iyqa ġu yiğne gırgıne hambazaaşika arı Rəbbine ögiyl
ulyozre, maa'ar ġunar, hambazarıb, Harunur ixhecen. 17
Vuşde gırgıng'vee, vuşun ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı
alyaat'u, caqa ətirbı gixhxhe. Qiyğa q'öd vəşşə xhots'alyne
insanne gırgıngvee manbı Rəbbine ögiylqa allecen. Ğunad
Haruneyid vuşun ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alle. 18

Gırgıng'vee con ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alyaat'u
caqa gyopxhanna ghadırıiy ətir givxhu, Mısaykayıy
Harunuka sacigee Rəbbika yuşan ha'ane çadirene ghalee
ulyoozar. **19** Qoraxee Mısalqayıy Harunulqava gırgın
cəmə'ət çadirene ghalee sı'imée, Rəbbin Nur milletis
gyaagva. **20** Rəbbe Misayk'leyiy Harunuk'le eyhen: **21** –
Mane milletike əq'əna qeepxhe, Zı manbı sa manzilee
gyapt'as. **22** Man g'ayxhı Mısayiy Harun aq'vakkena
ç'iyelqa gizepçi eyhen: – Gırgıne üç'üdünçis l'mı'r hoolena
Ğu vorna Allah! Hucoone ixhes, sang'vee bınah hav'uva, Ğu
gırgıne cəmə'ətilqacab qəl himaa'a! **23** Rəbbe Misayk'le
eyhen: **24** – Milletik'le eyhe: Qorax, Datan, Aviram aaxvane
cigabışisse əq'əna qeepxhe! **25** Mısa suğotsu Datanısqayıy
Aviramısqava ayk'an. İzrailin ağsaqqalarıb Mısayqab
qihna avayk'an. **26** Mısee milletılqa xabar g'uxoole: –
Man pisin insanar aaxvane çadırbışisse əq'əna qeepxhe.
Manbışde nişikcab sumot'a, deşxhee, şunab manbışde
bınahbışil-allı hapt'as. **27** Gırgınbı Qorax, Datan, Aviram
aaxvane çadırbışisse əq'əna qeebaxhe. Dataniy Aviram
cone xhunaşşesika, dixbışika, k'inne uşaxaaşika qıgeepç'i,
çadirene ghalee ulyoozar. **28** Mısee eyhen: – İn gırgın
karbı zı zaled-alqana deş, Rəbbe uvhu hi'iva şok'le inçike
ats'axhxhes: **29** man insanar avxuyn gırgın insanar
xhinne hapt'eene, manbışde vuk'lelqa qadiynbid menne
insanaaşine vuk'lelqa qadiynçik akarada ıxheene, şok'le
ats'axhxhe zı Rəbbe deş g'axuvu. **30** Rəbbe sa medin
həşdilqamee g'idecuyn kar he'eene, ç'iyeyn ghal aaqı
manbı cone karaka höbgeene, manbı şene dyunyelqa
üç'übba apk'ineene, manbı Rəbbis əsi vuxhava şok'le

ats'axhxhesin. (**Sheol h7585**) **31** Man gırgın Mısee yuşan
hi'ı ç'əvxhamee, ç'iye q'öne cigeeqa qexhe. **32** Ç'iyeyn
ghal aaqı coyub, con xizanbid, Qoraxın hambazarıb,
con gırgın karıd höğən. **33** Manbı cone gırgına karaka
ahaleeqa üç'übba avayk'an. Ç'iye manbişil oo it'umexhen,
manbı milletne əreençe avayk'ananbı. (**Sheol h7585**) **34**

Manbişde hiqiy-allı ulyobzurne Izrailybışık'le manbişin
ts'irbı g'ayxhi, «Ç'iyeyn şinab hümöögəcenva!» uvhu
heebaxanbı. **35** Rəbbəe ts'a g'axuvu q'öd vəşşe xhots'al
ətirbı adına insan gyoyxhan ha'ana. **36** Rəbbəe Mısayk'le
eyhen: **37** – İlahiyetçiy Harunne dixek'le Eliazarık'le eyhe,
ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı gyopxhunne insanaaşile
aleet'ecen. Ətirbı gyooxhan ha'an g'abbı muq'addasınbı
ıxhal-allı ġu manbı se'e. Qiyğa caana għadır daġe'e.
38 Manbı binahbı hi'iynbişin ətirbı gyoxhxhan ha'an
g'abbı vod. Manbı cone binahbısil-allı habat'a. Man ətirbı
gyooxhan haa'an g'abbı k'etu k'üvə, qotku qe'e, manbı
q'urbanbı allya'ane cigelqa gyuvaxanasınbı xhinne qe'e.
Man g'abbı Rəbbis adıl-allı manbı muq'addasınbı vod.
Hasre man Izrailybışdemee işaarat ixhecen. **39** Gyooxhan
hav'uyne insanaaše adıyn yezake hi'iyn man g'abbı, kaahin
Eliazaree Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn xhinne, alyaat'u
yugda k'etu, qotku qı'i, q'urbanbı allya'ane cigeeqa
gyuvaxanasınbı xhinne qa'a. Harunuke g'abiynbışile ġayri
menne şavacad Rəbbine ögiyl arı ətirbı gyoxhxhan
hıma'acenva məxüd ha'a. Man Izrailybışe yugda yik'el
aqqecenva, Qoraxikiy cune hambazaaşik qitxhuyn divan
mebınbışık mexhecenva ha'a. **41** Qinne yiğil Izrailyne
cəmə'ətincab Mısaylenayiy Harunulena haa'a vuxha.

Manbiše «Şu Rəbbin millet gik'uva» eyhe ixha. **42**
Millet sadı Mısalqayiy Harunulqa i'qqəmee, Rəbbika
yuşan ha'ane çadırıṣnee manbişik'le buludun çadır
avqu g'ooce. Mançe manbişis Rəbbin Nur gyaagva. **43**
Mısayiy Harunub çadırıṣqa qavayle. **44** Rəbbe Misayk'le
eyhen: **45** – Mane milletike əq'əna qeepxhe, Zı manbı
sa manzilee gyapt'as. Man g'ayxhı Mısayiy Harun
aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe. **46** Mısee Harunuk'le
eyhen: – Yiğın ətirbı gyoxhxhan ha'an g'ab aleet'e,
caqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gyopxhanna ghadır
alyapt'ı gyuvxhe, qiyğad cilqad ətirbı gixhxhe. Manbid
alyaat'u milletisqa g'adaxhvne, manbişa bınah hooğle.
Rəbb it'umra qəllamışxha, milletlqa haptasin xhinnen
yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu. **47** Harunee Mısee uvhuyn xhinne
ha'a, ətirbı gyoxhxhan ha'an g'ab alyat'u milletisqa
g'adayxhvan. Maa'ab insanar habat'a gibgil vooxhe.
Mang'vee vucee adiyin ətirbı gyopxhanne ghadirelqa
gixhxhi, məxüb milletna bınah hooğalna. **48** Harun
hapt'ınbışdeyi üç'übünbışde yı'q'nee ulyorzung'a ık'arbı
ç'əveetxhaynbaşı. **49** Qoraxıl-allıa hapt'ıynbışile ğayı,
yits'ıyoq'vad aazırıiy yığħid vəş insan mane i'k'arbışike
qek'a. **50** Man i'k'arbı ç'əveetxhava, Harun siyk'alna
Rəbbine çadırıṣqa, Misayne k'anyaqa.

17 Rəbbe Misayk'le eyhen: **2** – Izrailybışka yuşan hi'i,
manbişde nasılıbışde ç'ak'ınbışisse yits'ıq'vəne nasılıs
yits'ıq'vəlle əsaa aleet'e. Gırgıng'un do cune əsaal
ok'ne. **3** Leviyne nasılıene əsaalqa Harunun do ok'ne.
Gırgıne nasılıbışde ç'ak'ınbışde doyul sa əsaa ixhecen. **4**
Manbı Zı şosqa araylene çadiree, Rəbbika mugaavilenane

q'utyeyne ögiylqa gixhxhe. **5** Zı g'əvxüyne ç'ak'ınbışde sang'une əsaan t'ur g'aahas. Zı məxüd şolena haa'an İzrailybişin ghalybı sa'asınbı. **6** Mısa Izrailybişika yuşan hı'ı ç'əvxhaamee, manbışde gırğına nasılıbışde ç'ak'ınbışe mang'usqa curayda-curayda əsaabı hele. Mane quvuyne yits'ıq'vəne əsaabışde əree Harunun əsaayid ıxhayn. **7** Mısee əsaabı çadıree Rəbbine hiqa giyxhe. **8** Qinne yiğıl Mısa çadıreeqa ikkeç'umee g'ecen, Leviyne nəsilin quvuyne Harunne əsaal t'urub alyabı vob, t'et'id g'avhu vod, çıl alyabına badamıb hipxhırıb. **9** Mısee man gırğın əsaabı Izrailybişisqa qığ'a'a. Əsaabı g'əyxi' gırğing'vee cun əsaa alyaat'a. **10** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Harunun əsaa sak'al hı'ı mugaavileyne q'utyeyne ögiylqa gixhxhe. Hasre man k'ırı ilydixhenbişdemee işaarat ixhecen. Mançın Zalena hav'uyud ç'əvə'əsin, coyub hapt'ıyke havaacesınbı. **11** Mısee gırğın Rəbbəe cuk'le uvhuyn xhinne ha'a. **12** Izrailybiş Mısayk'le eyhen: – Şı habat'anbı! Yişde gırğing'ukuncad ıxhayn! **13** Rəbbine çadırısqa qıxhnana gırğına qik'asda. Ho'ine, şı gırğınbı hapt'asınbine?

20 Ts'eppiyne vuza gırğın Izrailybı Tsinne sahreeqa qabı, Qadeşee ulyoozar. Maa Mayram qeek'ana, maayir k'eyxhına. **2** Izrailyne cəmə'ətiqa ulyoğasıń xhyan eyxhe deş, mançıl-allad cəmə'ət Mısayneyiy Harunne hiqiy-alla sadı, manbışık'le cuvabbı eyhe ıxha. **3** Cəmə'ətin manbı t'yats'axala'amee eyhe ıxha: – Yişin çocar habat'amee, şınab hapt'ınbıxhiy nimee yugda eyxheyiy! **4** Nişisne şu Rəbbin cəmə'ət ine sahreeqa qadı? Şinab yişin həyvanarıd hatt'ecenvane? **5** Nişisne şı Misirğanče qığav'u ine pisde cigeeqa qabı? İnyaa taxilib, inciliyib, t'imilid,

narar ələənçik akar deşod. İnyaa ulyoğasın xhyanıd
deşod! **6** Mısayiy Harun cəmə'ətissem Rəbbika yuşan ha'anə
çadiresqa apk'ın, mançine ghalee aq'vakkena ç'iyelqa
dizyabatçe. Maa'ad manbışısqa Rəbbin nur gyagva. **7**
Rəbbəe Mısayk'le eyhen: **8** – Əsaayıd alyat'u, günayiy yiğne
çocee Harunee cəmə'ət se'e. Manbışde ulene ögiyl ganzike
xhyan heqqə. Məxüd əgər milletis ganzın xhyan heles, coyud
cone çavra-vəq'əynid avts'esinmeen xhyan ulyoğecenva.
9 Mısee cuk'le uvhuyn xhinne əsaa Rəbbine ögiyle
alyaat'an. **10** Mıseeyiy Harunee cəmə'ət ganzine ögiylqa
sı'imée, Mısee maa'ad manbışık'le bınah ha'asın cuvab
uvhu: – Zalqa vüqqənbı, zal k'ırı alixhxhe, nya'a, xhyan şı
şos ine ganzeençene qığahas? **11** Mısee xıl ooqa qı'i, xilene
əsaaka q'öne yəqqees ganzile k'ena ı'xi'mee, mançeenç
geed xhyan gyodatstse giygal. Gırgıne cəmə'ətinid cone
çavra-vəq'əynid mançe avts'esimeen xhyan ulyoğası. **12**
Rəbbemee Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: – Izrailyne
millettis Yızda muq'addasiyvalla haagvas vuşun inyam
hiditxhırvı, Zi manbışıs helesva uvhuyne cigeeqa, Zi
şosqa manbı hivxhara'as havaasaras deş. **13** Man xhyan
Meriva (cuvabbı uvhiyn) eyhene cigaysneniy vod. Izrailybı
ma'ab Rəbbika cuvabilqa abayle, Mang'veeyib Cuna
muq'addasiyvalla ma'ab manbışık'le haagva.

21 **4** Millet Or eyhene suvaysse giç'uyng'a, Edomne
cigabışeeqa ikkideepç'esva manbı Ç'ərane deryahne
suralqa avayk'an. Yəqqı'l milletin sabır g'aat'an. **5** Manbı
giviyğalanbı Allahılenayiy Misaylena haa'a. Manbışe
eyhe ixha: – Şu nişsne şı Misirğançə qığav'u? Sahree
hapt'ecenvane? İnyaa, gineyid, xhyanıd nencad deşin!

İne otxhuniyked şas hali'iy qöö! **6** Mane gahıl Rəbbəe
manbışılqa zəhərikan xoçebi salat'a'a. İzrailybışike geeb
insanar xoçeyn üvxü hapt'i. **7** Millet Mısaysqa adı eyhen:
– Şı valena, Rəbbilena hav'u bınah opxhun. Düə hee'e
Rəbbəe şake xoçebi əq'əna qee'ecen. Mıseeyib Rəbbis düə
haa'ana. **8** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Xoçe hav'u t'at'alqa
qüvxhe. Xoçeyn ı'xi'na mançıqa ilyakkimée, üç'ürra
axvas. **9** Mısee yezake xoçe hav'u t'at'alqa gyuvaaxan.
Xoçeyn ı'xi'na insan mane yezake hav'uyne xoçeyqa
ilyakkimée, üç'ürra axva ixha.

Q'aanun q'öb'es

31 Mısa gırgıne Izrailybışisqa qıgeç'u inəxüd eyhe: **2**

– Zaqa vəşşə g'alle sen vod. İnçile qiyğa zasse vuşda xərna ixhes əxəs deş. Rəbbeeyid zak'le uvhuynniy: «Ğu İordan eyhene damayle ilğeç'es deş». **3** Şu maqa ilğepç'imee, şole ögiyl Vuc Rəbb, vuşda Allah, əlyhəəs. Şos qızaxxiyn milletbı Mangv'eecad kunfa-yakun ha'as. Manbışın cigabıd şos ixhes. Rəbbe uvhuyun xhinne, şos xəbvalla Yeşuee haa'as. **4** Rəbbe Emorğançen paçcahar Sixoniy Og gyapt'ı manbışde cigabışılqa alli'lyn yiğbı, şos qizaaxasde milletbışde vuk'lelqa qalya'asınbı. **5** Rəbbe manbı vuşde xileqa qevles, şunad manbışık gırgın zi uvhuyun he'e. **6** Qi'məəq'ən, yik'bı it'umda aqqe. Şoka Rəbb, vuşda Allah, 'lqqə, nyaggah manbışile qəpq'ı'n yi'q'əlqa qimeebaxhe. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş. **7** Qiyğa Mısee Yeşua qort'ul gırgıne Izrailybışde ulene ögiyl mang'uk'le eyhen: – Rəbbe dekkaaşis k'in g'assır helesva uvhuyne cigeeqa ğu in millet qıkkes. Ğu manbışis man ciga bit'al ha'as. Mançıl-allar qı'məyq'ən yik' it'umda aqqe! **8** Rəbb Vuc vaka ixhes, vale ögiyl əlyhəəs. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş. Yik'eka ixhe, qı'məyq'ən! **9** Mısee mana Q'aanun opk'un, Rəbbika mugaavilenana q'utye quvkekkane Leviyke g'abiyne kaahinaaşisqayıyı gırgıne Izrailyne ağsaqqalaaşısqacab qoole. **10** Qiyğa Mısee manbışık'le inəxüd eyhe: – Yighne sene səyaqqees, borckı yik'el hixana'ane sen, K'odiybışın bayramnang'a **11** gırgın Izrailybı Rabbine, vuşde Allahne, ögiyl vuxhesva Mang'vee g'əyxəsde cigeeqa qabıyng'a, mana Q'aanun Izrailybışis qəpqə. **12** Milletiken adamer, yedar,uşaxar,

menne cigeençe qabiynbı gırğınbı see'e. Hasre manbışde
gırğıng'us g'ayxhi, xət qıxhecen Rəbbile vuşde Allahılı
qəpq'i'n gırğıñ Mang'une Q'aanunee otk'unin xhinne
he'ecen. **13** Hasre Q'aanun dyaats'ane uşaxaaşik'led
g'ayxhecen, Rəbbile, vuşde Allahile, qəvəəq'ənas xət
qıxhecen. İordanne damayle İlgeç'i, man cigabı vuşunbı
ixhameeyid, nimelleteyiy şu ç'iyeyne aq'val vob, hasre
məxüd ixhecen.

32 **48** Manecad yiğil Rəbbee Mısayk'le eyhen: **49** –
Yerixo eyhene şaharne ögiylyne, Moav eyxhene cigeene
Avarimne suvabışeene Nevo donane suvalqa İlqeç'e. Zı
İzrailybışis helesde Kana'anne cigayqa ilekke. **50** Yiğna
çoc Harun Or eyhene suval qik'uyñ xhinne, günar ine
ğu İlqeç'esde suval qik'u dekkaaSısqa məxür əlyhəəs. **51**
İzrailybışde ögiyl Tsinee sahree, Merivayne xhyanbışisne
Qadeşee, şu Zal k'ırı ilydiyxhi, Yizda muq'addasiyvalla
hidyaaguva, **52** vak'le man ciga əq'ənançecad g'aces. Ğu
İzrailybışis helesde cigeeqa ikkeç'es deş.

34 Mısa Moav eyhene suvabışde q'adaalile Nevolqa
arı, maane Yerixoyne ögiylyne Pisga eyhene axtine
cigeeqa İlqeç'e. Rəbbee mang'uk'le gırğıñ cigabı hagvanbı.
Danılqamee ts'its'ooxhena Gilead, **2** gırğıñ Naftaliyn,
Efrayiminiy Menaşşeyn cigabı, garbne deryahılqamee
ts'its'exhxhen Yahudayn cigabı, **3** Negev, xurmabışda
şahar Yerixo, mançine qadalilyne Tsoar eyhene
şaharılqamee ts'its'exhxhen gırğıñ cigabı hagva. **4** Rəbbee
mang'uk'le eyhen: – Haane Zı İbrihimis, l'saq'is, Yaaq'ubıs
k'in g'assır helesva uvhuyn cigabı, şoke g'abıynbışis Zı
manbışis heles. Zı vak'le man cigabı hagvanbı, vassemee

maqa ikkeç' es əxəs deş. **5** Rəbbəe uvhuyn xhinne eyxhe,
Rəbbina g'ul Mısa Moavee qek'a. **6** Mana Moavee, Bet-
Peorne ögiylyne q'adaalil k'eyxha. G'iyniyne yiğilqamee
neng'uk'lecad mang'une nyuq'nen ciga ats'a deş. **7**
Misayqa qek'ang'a vəşşe g'alle senniy vod. Mang'une
uleppişin işixid k'il qıxha deşdiy, gucerler g'a'arxhu deşdiy.
8 Moavne q'adaalil İzrailybışe Mısayqa xhebts'al yiğna ak'
hoole. Mısayqa gyaaşen yiğbi, yasin yiğbi ç'əveedaxhenbi.
9 Mısee Nunne dixelqa Yeşualqa xileppi gixhxhıva Rəbbəe
mang'us k'orana ək'el hoole. İzrailybışed Yeşual k'ırı
iliyxhen, Rəbbəe Mısayk'le nəxüdiy uvhu, manbışed
gırgın həməxüdud ha'an. **10** İzrailybışiq Mısa peyğambar
xhinne, Rəbbika hambaz hambazika yuşan hı'ına, merna
ıxha deş. **11** Rəbbəe mana g'axuvunaniy Misiree fironus,
mang'une gırgıne insanaaşıs, ölkayscad geed əlaamatbı
hagvas. Şavussecad Mısayle geed əlaamatbı hagvas əxi'
deş. **12** İzrailybışık'le məxdin qəvəeq'ənasın, ç'ak'ın,
gucnan gorsatmabı hagvana, Mısa xhinnena merna g'acu
deş.

Rut

1 Haakimaaše xəbvalla haa'ane yiğbişil izrailil misvalybı giygal. Mane yiğbişil Yahudayne cigabişeene Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşşeyiy cuna q'öyre dixir alyapt'i, sık'inne gahisva ayk'anna Moav eyhene olkeeqa. **2** Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşşeyn Naomi, dixbişde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratbı vuxha. Man insanar Moavqa qabı maayib aaxvanbı. **3** Sabara gahile Naomiyna adamiy Elimelex qek'ana, mana q'öne dixe ka eexva. **4** Məng'i'ne dixbişə cos Moavbışın içər haa'a. Manbışde sang'i'n do Orpa, mansang'i'nid Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyle qiyğa, **5** Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyyi dixbidenə eexva. **6** Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahıl, məng'i'k'le g'iyxhen, Rəbbe Cune milletis Cuna yugvalla haagu, manbişis gineyid huvu. Mana sossaaşika Moavğançə siyk'alnava g'elil qeexhe. **7** Naomi cene q'öne sossaka sayk' alasva, eexvane cigeençə qığeyç'u Yahudayne cıgabişeeqa yəqqı'lqa geexha. **8** Naomee cene sossaaşik'le eyhen: – Qudoora, vuşda q'öyursana yedyaaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'ıynbışisiy zas hav'uyne yugvalil-allı, hasre Rəbbe şos Cuna badal dyooxhena yugvalla haagvecen. **9** Hasre Rəbbe şos adamer hevlecen! Mane xizanee şoqa rəhətiyvalla vuxhecen! Manıd uvhu, məng'ee sossaaşis ubbabı hı'imee, sossar axtıba gyaaşu, **10** eyhen: – De'eş, şı vaka sacigee yiğne milletisqa vüqqəs. **11** Naomeeme eyhen: – Yızın yişşar, xaaqa savk'le. Nişisne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesin, zas mebın

dixbine vuxhes? **12** Yizin yişsar, savk'le. Zı adamiys
yı'qqəsin xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zı həşde uvheene,
zaqa umud vob, zı g'iyna xəmde adamiys ark'ın, vuxhne
ayxu dixbı uxasva. **13** Nya'a, manbı ç'ak'ı qeepxhesmee,
şu adamer dena aaxvas vooxheyee? De'eş, yizin yişsar!
Rəbbəe zalqa xıl g'ott'ulva, yizda ı'mı'r q'ap'ı quvxha.
Yizin uts'ur vuşun çiled geed vod. **14** Manbı meeب maa'ab
axtiba gyaaşə giviyğal. Orpa abays ubba hi'i iyek'anna.
Rutmee, abayk at'irq'ın eexvana. **15** Naomee Rutuk'le
eyhen: – Haane yiğne g'ayniyna xhunaşə cene milletisqa,
cene allahbişisqa siyk'al. Qeera, ğunar məng'i'qa sayk'le.
16 Rutee eyhen: – Zı mizel iyqimeeqqa valqa yı'q' sak'al
hi'iyee, ğu g'alerçuyee, yeeracenva. Vak'le ats'axhxhe, ğu
ark'inne cigeeqa zınar əlyhəəsda, ğu ulyorzulyne cige
zınar ileezarasda. Yiğin millet yizin millet ixhes, yiğna
Allahır yizda Allah ixhes. **17** Ğu qiyk'uynə cige zınar
qiyk'asda, maayir k'eyxhasda. Qiyk'ule ğayı, menne
karan zı vake curey'ee, hasre Rəbbəe zakın he'ecen. **18**
Naomilqa hitxirmee Rütus hak'eracar cekavur yı'qqəs
yikkanva, məng'ee məng'i'ke xıl tsı'its'aa'ana. **19** Manbı
məxüb Bet-Lexemqa hivxharasmee, sacigee avayk'anənbı.
Manbı Bet-Lexemqa qabı hipxhirmee, şaharın cəmə'ət
q'omançə-k'anyaqqamee çiçis ı'xı'yxə. Zəiyfabışə eyhen:
– İna Naomi dişəene? **20** Naomee manbişik'le eyhen: –
Gırgın əxəne Allahee yizda ı'mı'r q'ap'ı qav'uynçil-allə
zak'le Naomiva (ittuna) deş, Marava (q'ap'ına) eyhe. **21** Zı
inençe gyayts'ı-giyxhı qığeyç'veeyir, Rəbbəe zı inyaqa
q'ərar sayk'al hey'i. Nişil-allane şu zalqa Naomiva ona'a?
Rəbbəe zalqa dağamiyvalla g'axuvu, Gırgın əxəng'vee

zalqa yiğbi alli'i. **22** Məxür Naomi, Moavne cigabişeençe cene sossaka Moavğançene Rutuka sacigee yi'q'əlqa siyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xhit'a qiviyşalne gahıl qabı hiviyxhar.

2 Naomyne adamiyqa Elimelexıqa, hək'erar sa yugna, qıvaats'ına Boaz donana xını eyxhe. **2** Yiğbişde sa yiğil Moavğançene Rutee Naomiyk'le eyhen: – Hayeesre zi çolbişeeqa yi'qqəs. Şavne ulesqayiy zi yugra qarı, mang'uqa qihna ark'in, mang'uke avxuna xhit'a saa'as. Naomee məng'i'k'le «Yış, hiyek'neva» eyhe. **3** Rut hark'in çolbişde sançee, xhit'a qiviyşalanbışde qihna i'giykir avxuna xhit'a saa'a. Məxür mana cek'le dyats'adcad, Elimelexne xınıyne Boazne çoleeqa qiyele. **4** Mane gahıl Boaz Bet-Lexemğançe qarı, xhit'a qiviyşalanbışık'le eyhen: – Hasre Rəbb şoka ixhecen! Manbışed mang'us «Rəbbeeyib vas xayir-düə hevlecenva» alidghınıy qele. **5** Boazee qiviyşalanbışde ooqa gixhxhiyng'uke qiyghanan: – İna mek'vna zəiyfa şavunbışdane? **6** Mane insanee eyhen: – İna mek'vna zəiyfa Moavğançe vor. Mana Moavğançe inyaqa Naomyka sacigee qarı. **7** Məng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoone ixhes, zi hiyeesre xhit'a qiviyşalanbışığa qihna i'giykir avxuna xhit'a saa'as». Mana çoleeqa miç'eer arına vor, həşdilqameeyir ark'in deş. Mana vüxənayk avurur sık'ınna gahna giy'ir. **8** Boazee Rutuk'le eyhen: – Yış, zal k'ırı alixhxhe! Avxuna xhit'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yizde g'ulluxçıy içeeşika eexve. **9** İleeke, yizde g'ulluxçıy içeeşe nyaabiy xhit'a qiviyşal, manbışığa qihna i'gi'ykre. Zi yizde işçeeşik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas misayiy xhyan ikkiykin, hark'in

yizde işçeeşee gyatsts'ı'yne parçbişeençe ulyoğe. **10** Rut mang'us ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: – Nya'a, zi vasqa yugra qarı? Nya'a, ġu zaka menne cigeençe qariyng'uka yugra eyxhe? **11** Boazee məng'ı's inəxdin alidghiniy qele: – Adamiy qık'ule qiyğa, ġu abaynemee hi'iyn gırğın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan g'alepçi, vak'le mankilqamee dyats'anecad milletne k'anyaqa qarı. **12** Hasre vas mane işil-allan Rəbbəe helecen! Ğu xılık avqa dyuguliyxhesva qariyne Rəbbəe, Izrailyne Allahee vas geed mukaafat helecen! **13** Rutee eyhen: – Xərna, zi şadra vor, zi yiğne ulen ayqıva. Ğu zas yik'bı huvu. Zi yiğne g'ulluxçıy içeeşina deyxheeyir, ġu zaka manbışika xhinne yugra yuşan hi'ı. **14** Yi'q'ı'hi'n kar otxhanmee, Boazee məng'ı'k'le eyhen: – İnyaqa qeera, günad giney şakasana bakmazeeqa k'yoq'u oxhne. Rut qarı qiviyşalanbışde k'ane giy'irmee, Boazee məng'ı's qootsuna xhit'a hoole. Rut opxhun eets'enar, hexxabab aaxvana. **15** Mana meer k'yapk'inna xhit'a saa'asva oza qiyxhamee, Boazee cune nukaraşık'le eyhen: – Məng'ee ark'in, bafabışde yi'q'neençeb saa'axhee, məng'ı'k'le cuvab immeyhe. **16** Qiviyşalang'ab məng'ı'sva bafabışeençe q'asdın git'yı dağ'e, hasre se'ecen. Məng'ı'k'le vuçşud immeyhe. **17** Məxüb Rutee exhalilqamee çolee git'y saa'a. Sav'una git'y gyrootumee, məng'ı's sa xəbna ç'emç'e xhit'ayna vooxhe. **18** Qiyğab məng'ee mana alyapt'ı, şahareeqa qiyeele. Abayk'led məng'ee nimee geeb xhit'ayiy sav'uva g'ecen. Rutee yicee yi'q'ı'hin kar otxhanang'a, hexxada axuyn qiğavhu abays hele. **19** Abee məng'ı'ke qiyghanan: – G'iyna ġu git'y nençene sav'u? Nyaane işlemiş yixha? Hasre

yiğna hav'une insanis xayir-düə vuxhecen! Şavusneyiy yic işlemiş yixhava, Rutee abays yuşan hı'ı, eyhen: – G'iyna zi işlemiş yixhane adamiyn do Boaziy. **20** Naomee sossak'le eyhen: – Hasre Rəbbe, üç'übənbishikeyiy hapt'ıynbishi ke cuna badal dyooxhena yugvalla qivdiykkanne Boazis xayir-düə hevlecen! Naomee meed eyhen: – Mana, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhane xınıbışda sa vorna.

21 Moavğançene Rutee eyhen: – Sayid mang'vee zak'le uvhuyn, cun qiyşalan cigabı ç'əvxhesmee, cune işćeşika işlemiş yixhe. **22** Naomee cene sossak'le, Rutuk'le eyhen: – Yizda yiş, mang'une g'ulluxçıy içeeşika yiğin i'giykiriy Yugda ixhes. Deşxhee, mering'une çolee vak'le cuvabniy eyhes. **23** Məxür Rut xhit'ayiy suk qivişil ç'əvuvxhesmee, Boazne g'ulluxçıy içeeşika işlemeşexhe. Eexvasır mana abayka eexva.

3 Yiğbisde sa yiğıl Rutune abee Naomee məng'ı'k'le eyhen: – Yizda yiş, vas rəhatda ixhecenga, zi vas sa yugun ciga t'abal ha'as ikkan dişde? **2** Nya'a, ġu g'ulluxçıy içeeşika işlemiş yixhana Boaz, yişda xını eyxhe dişde? Mang'vee g'iyna exhal cune xhit'ayke attayl vara ha'a vod.

3 Ğunar ə'yexi'r, micagın tanalinbı ali'ı, ətirbid qadğu maqa hiyek'ne. Mang'vee otxhun-ulyodğu ç'əvxhesmee, ġucar ġu mang'uk'le himeegva. **4** Mana g'alixhasva əlyhəəmee, mana nyaaryiy g'ilexhava ats'axhxhe. Qiyğar maqa ikkeyç'u, mang'une g'elybişilin kar g'ayşu maa'ar g'aliyxhe. Mang'veecad vak'le eyhesin, hucooyiy ha'as ikkanva. **5** Rutee «Zi ġu uvhuyn gırgın ha'asınva» eyhe.

6 Mana atteeqa arı gırgın abee uvhuyn xhinne ha'a.
7 Boaz yugda otxhun-ulyodğu yik' cigeeqa qadimee,

g'alixhasva xhit'ayne anbarbışde mığleqqa ayk'an. Rutur niq' dena qarı, mang'une g'elybişilin kar g'ayşu, maa'ar g'ileexha. **8** Xəm surak Boaz muğur qıxha alytirk'ilmee, cune g'elybişee zəiyfa g'alirxhu g'eece. **9** Mang'vee məng'i'k'le eyhen: – Ğu vuşuna? Məng'ee eyhen: – Zı yiğna g'ulluxçıy Rut vorna. Zas vukkul hüvxəsin ciga he'e. Ğu, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhana xını vorna. **10** Boazee eyhen: – Yizda yiş, hasre vas Rəbbeə xayirdüə hevlecen! Ğu ina hav'una yugvalla şene ögiyinçileb yugna vob. Ğu mek'vne karnaneyiy kar deşde adameşiqa qihna g'iddyarxhuninçil-allə. **11** Yizda yiş, ġu həşdiyle qı'meq'ən! Zı yiğnemee vas ikkanan kar ha'asın. Yişde şaharne gırğıne insanaşık'le ġu hək'erar yugna zəiyfa yixhay ats'an. **12** Zı vuşda xını ixhay qotkun vodun, saccu şoqa zale k'anena xını vor. **13** G'iyna xəmdiysır inyaacar eexve. G'iyqa mane vuşde xiniys, şu g'attivxhan haa'as vukkiykinee, yugda ixhes, hasre hee'ecen. De' eş, mang'us man ha'as diykinee, Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, man zi ha'as. Miç'erilqamee inyaa g'aliyxhe. **14** Rut miç'erilqamee mang'une g'elybişee g'ileexha. Boazee culed-alqa «Hasre şavuk'lecad atteeqa zəiyfa arıva mats'axhxhecenva» uvhuva, Rut torandanang'acad, yic g'imececenva, oza qeexhe. **15** Boazee Rutuk'le eyhen: – Valqa aletçuyne karan sa sura zasqa hele, günad manisa surale aqqe. Rutee Boazee uvhuyn xhinne ha'a. Boazeeyib məng'i's xilece xhit'a kyav'u, məng'i'ne mığalqa qoole. Mançer Boaz şahareeqa siyk'al. **16** Rut cene abaysqa Naomisqa sark'ılımee, məng'ee qiyghanan: – Yiş, nəxüdne ixha? Rutee, Boazee cenemee hı'yın gırğıñ kar abays yuşan

hi'yle 17 qiyğa, eyhen: – Abaysqa xıl q'ərar simiyk'alva
uvhu mang'vee zas inimeena xhit'ab huvuna. 18 Naomee
Rutuk'le eyhen: – Yiş, sik'irra örxe, ilyaakas ina iş nəxübiy
g'ittiviyxhan. Mane insanee g'iyna mana iş, sa suralqa
qiğdyavhu ulyozaras deş.

4 Boaz şaharne akkabisisqa qığeç'u, insanar sabiyne
cigee giy'ar. Boazee eyhena şena k'anena xını mançe
ı'lğəmee, mang'vee mang'ulqa onu'u eyhen: «Zasqana
sark'il, inyaa gyu'relan». Manar qarı giy'arna. **2** Boazee
şaharne ağsaqqalaaşike yits'iyre insanır qort'ul «Şunab
inyaa gyuvreva» eyhe. Manbıb qabı giviy'aranbı. **3**
Boazee mane xınıyk'le eyhen: – Moavne cigabişeençe
sark'ilyne Naomee, yişda ebana eyxhene Elimelexin ciga
vod massa hele. **4** İnyaa gyuv'uriynbışdeyi cəmə'ətne
ağsaqqalaaşine k'ane, zi valqa g'ayxhya'an, man ciga ġu
alışses iukkan. ġu ilydeşsesxhee, man zak'le eyhe, zak'le
ats'axhxhes. Mane işee ts'erriyna ġu eyxhe, qiygiynar
zi. Mang'vee Boazik'le: «Zı man ciga ileşşenva» eyhe.
5 Boazee eyhen: – ġu man ciga Naomiyke ileşsemee,
mang'une qik'uyne dixena xhunaşse Moavğançena
Rutur hee'es yikkan. Qiyğa şos dix ixhayng'a, man
ciga qik'uyng'une xizanıs axvecenva. **6** Xınee eyhen:
– Məxüdxheene, zasse man ciga alışses əxəs deş. Zi
man ciga alışvee, man yizde ts'erriyne xhunaşşeykene
uşaxaaşis hixharas deş. Zasse man ciga alışses əxə deşud,
ğucad alışvee Yugda eyxhe. **7** Avaala Izrailil sa kar
alışsu-massa huvuynemee, sa kar badal hı'bynemee,
insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ixha.
Man ədat, şı iş yəqqı'lqa gyuvxhunava eyhen ixha. **8**

Xınee Boazık'le eyhen: – Ğucab alivše. Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'ellin g'eşše. **9** Boazee ağsaqqalaaşık'leyiy gırğine cəma'ətik'le eyhen: – Şu g'iyna şahadar vobınbı, zi Elimexike, Kilyonike, Maxlonuke axuyn gırğın Naomiyke illeşen. **10** Qik'uyng'un do cune cigabışıl axvecenva, cune xınıbışde yı'q'neençe, cune şahareençe hımaykalcenva, Maxlon qık'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zi zas hee'e. Şunab g'iyna şahadar vobınbı! **11** Akkabisqa sabıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaaşeye eyhen: – Şi şahadar vob. Hasre Rəbbəe yiğne akkalqa qööna zayıfar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen. Manbişə Yaaq'ubis geebuşaxar vuxu. Ğu Efratbışde yı'q'ne karnana ixhe, Bet-Lexemılıd yiğin do ats'axhxhecen. **12** Hasre Rəbbəe mane mek'vne zayıfee vas vuxasinuşaxar Peretsna xizan xhinne qıvaats'ına hee'ecen. (Perets Tamarıs Yahudaykeniy ixha.) **13** Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeeхе. Boaz Rutuka g'alirxhumee mana vuxhnee eexva. Rəbbəe manbişisuşax hele. Rutee dix uxooxa. **14** Yadaaş Naomiyk'le eyhe ixha: – Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyna vas, Ğu gatt'iyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axhxhecen! **15** Mang'vee Ğu mek'v qee'es, q'əsvalee vaqa ilyakkas. Mana vas yighne dixile yugne, Ğu yikkanne sossee uxuva. **16** Naomeeuşax xhilibışeeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'uqa ileeka yixha. **17** Maane hiqiy-allane yadaaşeye eyhe ixha: – Naomiyinemee dix ixha. Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarne dekkına, Yesseyna dek ixha. **18** İna Peretsna nasıl vob: Peretsike Xetsron g'arayle. **19** Xetsronike Ram g'arayle. Ramike Amminadav g'arayle.

20 Amminadavıke Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. **21** Salmoniker Boaz g'arayle. Boaziker Oved g'arayle. **22** Ovediker Yessey g'arayle. Yesseyiker Davud peyğambar g'arayle.

1 Şamuelin

1 Efrayimne suvabınane cigee, Rama eyhene şaharee
Elkanava adamiy eyxhe ixha. Mana İyeroxamna dix ixha.
İyeroxamur Elihuyna dix ixha, Elihur Toxuyna dix ixha,
Toxur Tsufayna dix ixha. Tsufiy cuke g'abiynbı Efrayimne
nasılınıe cigabışee aaxva vuxha. **2** Elkanika Xannayiy
Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnayka
uşaxar vobunbınıy, Xannaysmeuşaxar vooxhe deşdiy.
3 Seniys mana insan cune şahareençe qıgeç'u, hayk'an
ixhana Şilo eyhene şahareeqa Xəəne G'oşunbışde Rəbbis
i'bəədat hı'l, q'urbanbı alylya'asva. Mane gahil Xofniyyiy
Pinxas Rəbbin kaahinarniy vob. Manbı Eliyn dixbı vuxha.
4 Elkanee q'urban ablyaa'ane yiğil cune xhunaşşey
Peninnays, məng'i'ne dixbışdeyiy yişbişde gırging'us
q'urbanna pay hoolenaniy. **5** Xannaysme mang'vee q'öble
pay hoole vuxha. Rəbbee məng'i's uşax hidele ixheeyid,
Elkanays mana geerniyxhe yikkiykanna. **6** Xannayne
q'əyeeme, Rəbbee məng'i's uşax hideleva məng'i'lqa
cuvabbı ayhe, demalqa giyxhe yixha. **7** Senbı inəxüd i'lğəə
ixha. Xanna, mısa Rəbbine xaaqa hark'ınee, məng'i'ne
q'ayee məng'i'lqa cuvabbı ayhe ixha. Xanna man eyhenbı
g'ayxhi, geeşe yixha, karıd məng'ee otxhan ixha deş.
8 Məng'i'ne adamee, Elkanee, məng'i'k'le eyhe ixha:
– Xanna, nya'a geeşe? Nya'a kar udyotxhan? Nya'a
yiğin yik' gyotxhan? Nya'a, zi yiğnemee yits'ne dixe
hexxana dişde vor? **9** Manbıse Şilo eyhene şaharee
otxhun-ulyodğuyle qiyğa, Xanna g'elilqa siğeetsa. Kaahin
Eliyir, Rəbbine xaane akkabisne gyu'ur eyxhe. **10**
Yik' gyotxhan-gyotxhan Xannee Rəbbis hülörəxə düə

haa'a vuxha. **11** Məng'ee Rəbbis miz k'yav'u, inəxüd cuvab hele: – Xəəna G'oşunbişda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zi Yiğna bende yik'el hidirxinee, zas sa dix huvee, zınar mana gırgıne gahbışis Vas heles. Mana Rəbbis g'assirva, mang'una vuk'ul mısacab gyapxhas deş. **12** Xannee Rəbbis xılıyna düə haa'a vuxha, Eliyir gyu'ur məng'i'ne ghalika ilyakka ixha. **13** Xannee yik'eençe düə haa'ava, məng'i'n saccu għalycad i'giykar eyxhe, ses g'ixxhe eyxhe deş. Eliysqa məxi'd qayle, məng'ee ulyodġuniyhan vod. **14** Mançil-allad mang'vee eyhen: – Ĝu mīsilqameene ulyoġas? Mançikana g'alepçe, valqa qeera! **15** Xannee eyhen: – Yizda xərna, yizin yik' gyotxhan ixhayke, zi Rəbbis yizin yik' q'əra qa'a. Zi çaxiriyy p'iyva deş ulyodğu. **16** Vasqa məxüd qımaylecen, zi abır deşda zəiyfaniyhan. Zalqa xəbna ver abiva, yizin yik' gyotxhanva, zi düə məxi'b hav'u. **17** Eliyee alidghiniy qele: – Yugna yəq vuxhena. İzrailyne Allahee, ġu heqqiyn vas helesin. **18** Xannee: «Ĝu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'il cene yəqqi'n ark'in kar oyxhan. Mançile qiyga məng'ee aq'va qa'a deş. **19** Qinne yiğil manbı miç'eeb çakba oza qeepxha, Rəbbis i'bəədat hi'i Ramayeene, cone xaaqa, siviyk'al. Elkana cune xhunaşseyka Xannayka g'ilexha, Rəbbeeyid məng'i's ikkanan ha'an. **20** Sabara gah ilgevç'yle qiyga Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbike heqqiva» uvhu, mang'un do Samuel (Allahık'le g'ayxhi) giyxhe. **21** Elkanayiy cuna xizan, Rəbbis senis ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayiy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeqqa havayk'an. **22**

Xannamee mang'uka hiyek'an deş. Məng'ee adamiyk'le eyhen: – Nebeluğ gyarğılıhyle qiyğa, zi mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ikkees. Mana gırgıne gahbişis maa axvas. **23** Elkaneeyid eyhen: – Vas ıkkanaxüd he'e, mana gyarğıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuce huvuyn cuvab aqqecen. Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva. **24** Uşax gyarğılmee, Xannee xhebne seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tuluğud çaxiren alyaat'u, Rəbbine Şiloyeene xaaqa hiyek'an. Mane gahil uşax k'ilda ixha. **25** Conga gyuvk'iyle qiyğa, Xannee uşaxıd alyaat'u Eliysqa arı, **26** mang'uk'le eyhen: – Yizda xərna, yiğne canalqan k'in ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzu Rəbbis düə haa'ana şena zəiyfa, ziniy vor. **27** Zi ine uşaxnemeeniy düə haa'a, Rəbbee zi heqqıyn, zas huvuyn. **28** Həşde zi mana Rəbbis hele. I'mi'rvollete mana Rəbbina ixheskan. Manbişə maa'ad Rəbbis i'bəədat ha'a.

2 Xannee inəxüb düə haa'a: – Rəbbee yizin yik' şad hi'i, Rəbbee zas xəbna guc huvu. Zi şad yeexhe, Ğu zi g'attiyxhaney'il-allä. Zi həşde yizde duşmanaaşile əqəna ha'a. **2** Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda, Ya Rəbb, Ğu sa vorna! Yişda Allah xhinnena şı havaacena merna deşda! **3** Şucab şu ç'ak'iba vukkiy ç'əv he'e! Hexxan cuvabbi ghaleençe g'imekka! Saccu Rəbb gırgın ats'ana Allah vor, Mang'vee gyoodakke insanaaşın işbi. **4** İgidyaşaşin vukbı hayq'var, Guç deşinbışismee guç qavayle. **5** Şenke avts'u iviykaranbişə Həşde gineynemee iş t'abal haa'a, Missinbib həşde avts'u iviykar. Uşax dexheng'ee yighiye uxu, Geed uşaxaarnanar yiccar ayxu. **6** Rəbbee insanıs i'mi'rrib hoolena, Vuceeyib

alyabat'ana, Mang'veecarır nyuq'vneeqa k'yaraççena,
Vucecarır alqayhena. (**Sheol h7585**) 7 Rəbbebee insanı kar
helenid, g'esşenid. Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker
gyayhena. 8 Rəbbebee mi'q'eenə kar deşda g'elil qa'ana,
Qıvaats'ıynbışka sacigeeyir gya'ana. Mang'vee dyunyecad
aqqi. 9 Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacenbı,
Pisınbib miç'axiyvalee avgales, Manbışde guçun manbışis
kumag ha'as deş. 10 Culqa g'elil qeepxhaynbı Rəbbebee
oot'al-ooxal haa'asınbı, Manbışılqa xəybı g'əhətqə'əs.
Rəbbebee dyunyeyscad məhkama alğahas! Mang'vee Vucee
g'əyxı'yne paççahıs guc hoole, Mana axtı qa'a. 11 Qiyğa
Elkana cune Ramayeene xaaqa siyk'al. K'ınna Şamuelymee
kaahin Eliyne k'ane Rəbbis k'ılıvvalla haa'a axva. 12 Eliyn
dixbı geeb karai'dəən insanar vuxha. Manbışe Rəbbir
qızara'a ixha deş, 13 kaahiniyvallab kara'əəba haa'a vuxha
deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoyxharang'a,
kaahinna nukar xile xhebne silinane yabayka hiyxhar
ixha. 14 Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa,
lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ixhay hiyxə
ixha. Yabalqa qadiyn gırgın mang'vee kaahinis alyaat'a
ixha. Məxiid manbışe, Şilo eyhene cigeeqa İzrailybışe
adiyne gırgıne q'urbanne çurunukcad ha'a ixha. 15
Man k'ıldanan xhinne, q'urbanın adın ma' gyoxhxhan
ha'asse, kaahinna nukar arı, q'urban ablyaa'ane insanık'le
eyhe ixha: – Kaahinis ç'əra qa'asın çuru hele. Mang'vee
vake qotxhuruyn çuru alyaat'as deş, mang'us çigın çuru
hele. 16 Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma'
gyoxhxhan ha'as, qiyğa vas nenayiy pay vukkan manab
alept'eva» – uvhumee, nukaree: «De'əs, həşde qavaleva,

qudyoolexheeyib gucuka alyapt'asvaniyxheva» – cuvab qelen. **17** Rəbbine ögiyl mane mek'vunbışda, Eliyne dixbışda, binah geeb xəbnaniy vob. Manbışe Rəbbis adiynçis hi'rmat haa'a vuxha deş. **18** K'inne Şamueleemee katanike hi'iyn ileyliğ givatxin, Rəbbine ögiyl k'ılyvalla haa'a vuxha. **19** Yedee seniysin Şamuelisin k'imin p'laş iyxhva ixha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa i'qqəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha. **20** Kaahin Eliyeme, Elkanaysiy mang'une xhunaşşeyss xayirdüə huvu, eyhe ixha: – Hasre Rəbbi vas ine yiğne xhunaşşeyke, yicee heqqı Rəbbis huvuyne uşaxıl-allı, mebın uşaxar hevlecen. Mançile qiyğa manbı cone xaaqa siviyk'al vuxha. **21** Rəbbi Xannays yugvalla hav'u, məng'i's Rəbbi mançile qiyğa xhebiyre dixiy q'öyrer yiş heele. K'inna Şamuelymee Rəbbine ögiyl xər qexhe eyxhe. **22** Eli geer q'əs qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbışe izrailybışik ha'anbıd, Allahne muq'addasne çadırne ghalee iş haa'ane yadaaşika manbı g'alyabak'avad g'ayxhinniy. **23** Eliyee manbışık'le eyhen: – Şu ha'an hucoone? Zak'le gırgıne insanaaşikecad, şu ha'ane karai'dəane işbışdecad hək'ee g'iyxhe. **24** Yızın dixbı, vuşun ç'əvi! Zak'le Rəbbine milletike g'avxhuna mana xabar yugna deşub. **25** Sa insanee menne insanne ögee binah hav'ee, mang'ul-allı mering'vee Allahıs düə haa'as vooxhe. İnsanee Rəbbis pisin he'eene, şavussene mang'ul-allı düə haa'as vəəxə? Rəbbi manbı gyapt'as vuxhayke, manbışe dekkil k'ırıcad iliyxhe ixha deş. **26** K'inna Şamuelymee xər qexhe ixha. Mana Rəbbisir insanaaşısır geer ikkan ixha. **27** Mane gahil sa Allahna insan Eliysqa arı, mang'uk'le

eyhen: – Rəbbəe inəxüdud eyhe: «Yığna dekkiy cuna
nasıl Misirnang'a, fironne xalq'ıs nukariyvalla haa'ang'a,
nya'a, Zı manbışıs gyagu dişdiy? **28** İzrailyne gırgına
nasılbişde yi'q'neençe yiğne dekkına nasıl Zı Zas kaahinar
vuxhecenga g'əvxü. Zı manbışık'le uvhuynniy, Zas
q'urbanbı alle'e, ətirbı gyooxhan he'e, Yizde ögeeyib
ileyliğ qı'lı iviykre. İzrailybiše adıyn gırgın q'urbanbı Zı
yiğne dekkine xizanısnıy huvu. **29** Nya'a şu nişil-allane
Yizde xaaqa Zasva Zı əmr hav'u allya'an q'urbanbiyyi Zas
ikkeekan karbı g'eliqqa hele? Nişil-allane ġu yiğin dixbı
Zale ooqa avqaaqqa? Şu Yizde milletin izrailin, Zas adıyne
karbişin inekke yugun cigabı otxhun kokeebaxhenbı.» **30**
Mançıl-allad İzrailyne Allahee Rəbbəe invavud eyhe: «Zı
şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkine xizanın Zas
gırgına gahbişılıycab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbəe
eyhe vod: «De'esz, Zı məxüd ha'as deş. Zı şavaayiy axtı qa'a,
Zı mana axtı qa'as. Şavaayiy Zı g'eliqqa huvu, Zı məxrına
uleke alışses. **31** Gah qavaalesda, Zı yiğne xizanneb
xilençe guc g'avşesda. Yiğne xizanıkene şavaacabib xiliyna
i'mı'r haa'as deş. **32** Vak'le Yizde xaalqa ablesda ver
g'avcesda. Yic izrailik'le yugun yiğbı g'ece ixheeyid, yiğne
xizanıkene şavaacab xiliyna i'mı'r haa'as deş. **33** Zı yiğne
xizanınbı Zas q'urbanbı allya'ane cigaysse gırgınbı deş
g'ee'epşes. Manbışın ulepplı naġın gyatsts'ı, yik'bıd ik'arın
aqqı ixhes. Yiğne xizaneençene gırgıng'veecab cit'ana
i'mı'r hav'u hapt'as. **34** Yiğne q'öne dixene, Xofniyyiy
Pinxasne, vuk'lelqa qalesin yiğnemee işaarat ixhes: manbı
sa yiğıl, sacigee hapt'as. **35** Zımee, Zas ıkkananbıyyi Yizde
yik'eedinbı gırgına gahbişil ha'ana, Zasda sa yugna kaahin

g'əxəs. Zı mang'una xizan havaacesda, mang'veeyib Zı
g'əyxı'yne paçahne ögiyl k'ilyvalla haa'as. **36** Yiğne
xizanıke üç'übbə avxuynbimee, sa sık'ının nuk'rayiy giney
heqqasva mang'usqa abi, mang'une ögiyl k'yoozarasınbı,
„hucoona ixhes, sa ghalene gineynemee, zas nena vuxhay
kaahinaaşına iş hevleva“».

3 Mek'vne Şamuelee, Eliyne k'anə Rəbbis k'ilyvalla ha'a
vuxha. Mane gahbışil Rəbbin cuvabıy gyaguybı zarada-
zarada eyxhenbı deşdiy. **2** Sa xəmde Eliy cune tyulee
g'alirxhu ixha. Mang'une uleppişik'le yugda g'ece ixha
deş. **3** Şamuelymee Rəbbine xaa g'alirxhu eyxhe. Allahna
q'utyeb mane xaa vuxha. Maana Allahna bazırıb k'əpq'i'
vuxha deş. **4** Rəbbee Şamuelilqa ona'a, mang'veeyir
«inyaa vorva» alidghiniy qele. **5** Qiyğar Eliyne k'anyaqa
g'adarxhun «Zalqa onuiynne, zı inyaa vorva» uvhu.
Eliyeemee «Zı onu'u deş, hoora g'alixheva» eyhe. Şamuelir
ark'in g'ilexhana. **6** Rəbbee «Şamueliyya» meed ona'an.
Şamuel meer oza qıxha Eliyne k'anyaqa ark'in «Zalqa
onuiynne? Zı inyaa vorval!» eyhe. Eliyee «Zı onu'u deş.
Dix, hoora g'alixheva» alidghiniy qele. **7** Şamuelik'le
manke Rəbb ats'a deşdiy, Rəbbee mang'us cuvabid aaqi
deşdiy. **8** Rəbbee xhebe'es Şamuelilqa onu'umee, mana
tyuleençe suğotsu Eliyne k'anyaqa ark'in, eyhen: – Ğu
zalqa onu'uva, zı inyaa vor. Manke Eliylqa hiyxharan,
mek'vne Şamuelilqa onu'una Rəbb ixhava. **9** Mancıl-allad
Şamuelik'le eyhen: – Hoora g'alixhe, meed valqa one'ee,
inaxüd eyhe: «Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'iri
iliyxhe vod.» Şamuelir ark'in, cune tyuleeqa k'ec'ena. **10**
Rəbb arı maa'ar ulyorzul şene ögiylin xhinne «Şamuel!

Şamuelyva!» ona'anan. Şamuelee eyhen: – Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod. **11** Rəbbee Şamuelik'le inəxüd eyhe: – Zı İzrailil məxbına iş g'avces, g'ayxhiyng'un k'ırı g'avayghas. **12** Mane yiğıl, Eliyne xizanne hək'ee uvhuyn gırgın, Zı q'oromançə k'anyaqqamee ha'asın. **13** Zı cuk'le uvhuynniy, cuk'le ats'ane bınahbışıl-allı Zı cune xizanıs gırgıne gahbışısda cazaa hevles. Mang'une dixbişə Zı g'eliqqa huvu. Eliyeemee manbışın ögü ı'xi' deş. **14** Zı mançıl-allad Eliyne xizanıs k'inniy g'assır: Eliyne xizanne bınahile q'urbanıkayıy menne-menne ikekkane karbışıka ilyheç'es deş. **15** Şamuel miç'eerilqamee g'ilexhana, qiyğar oza qıxha Rəbbine xaan akkabı aaqa. Mana cus Allahee gyagu'iyn kar Eliysyuşan ha'as qəyq'ənna. **16** Eliyeemee mang'ulqa onu'u eyhen: – Şamuel, yizda dix. Şamueleyid «Zı inyaa vorva» mang'us alidghiniy qele. **17** Eliyee mang'uke qiyghanan: – Rəbbee vak'le hucoovana uvhu? Hucoona ixhes, man zale dyugul hima'a. Allahee vak'le uvhuynçin, že zale saxheeyid dyugul he'ee, hasre Mang'vee vak divan qaqqecen. **18** Şamuelee mang'us gırgınyuşan ha'an, vuçjud dyugul ha'a deş. Eliyeeme eyhen: – Mana Rəbb vorna, hasre Cus nəxüdiy ıkkən həməxüdud he'ecen. **19** Şamuel xər qexhe. Rəbb mang'uka ixha, Rəbbee Şamuelik'le uvhuyn gırgın kar eyxhen. **20** Rəbbee Şamuelike hək'erar peyğambar hı'iy, gırgına İzrailik'lecad Danile Beer-Şevalqamee ats'axhxhen. **21** Rəbb meer Şiloyee gyagva giyğal. Mang'vee Cune cuvabıkə Vucecar Vuc Şamuelik'le hagva.

4 Şamuelin cuvab gırgına İzrailis ixha. Mane gahıl izrailyibi, Filistinaaşıka saç'ivkasva qığeebaç'e. İzrailybişə

con çadırkı Even-Ezeree, Filistinnaaşeme Afeqee giyxə.
2 Filistinarib İzrailybışika saç'ivkasva giviyk'ananbı.
Mane dəv'ee Filistinar İzrailyaaşile ǵameebaxhenbı.
Maa'ar İzrailyaaşike yoq'ud aazır insan qek'a. 3
Millet çadırkı gi'xi'yne cigeeqa siyk'almee, İzrailyne
ağsaqqalaaşe sana-sang'uke qiyghanan: – Nya'asdiyhan
Rəbbəe şı g'iyna Filistinnaaşis avub avxav'u? Qudoora,
Rəbbika mugaavilenana q'utye Şiloyeençe şasqa qavaales.
Hasre mana şaka vuxhecen, şinab duşmanaaşine
xilençe g'attivxhan hee'ecen. 4 Milletin Şiloyeeqa
insanar g'uxoole. Manbişə Rəbbika mugaavilenana
q'utye qavayle. (Mane q'utye oo keruvar ixha. Mane
keruvaase Xəəne G'oşunbışde Rəbbina taxt avqu
vuxha.) Eliyna q'öyre dix, Xofniyyi Pinxasib, Allahika
mugaavilenana q'utyeeyne k'anə vooxhe. 5 Rəbbika
mugaavilenana q'utye co çadırkı g'i'xi'yne cigeeqa
qabı hipxhirmee, İzrailybışe məxdin ç'ak'in ts'irbı ha'a,
mançike dyunye i'giykar. 6 Filistinnaaşik'le maana ts'ir
g'avxhumee, eyhen: – Cühüt'yarnane cigeena mana ts'ir
nəxbınaniyhan? Manbinane çadırbışeeqa Rəbbina q'utye
qabiva ats'axhxamee, 7 Filistinar qəpq'i'n eyhen: –
Çadırbışeeqa allahaarib abi, şalqa ver ables! Həşdilqamee
məxdin kar ixhayncad deşdiy. 8 Şalqa ver ables! Şavaane
şı Mane gucnane allahaşaşine xilençe g'attivxhanaa'as?
Sahree, Misirbışde vuk'lelqa cos ıkkanan verbi exan
allahar inbı vob. 9 Filistinar, yik'eka vuxhe, qı'məəq'ən!
Deşxheene, cühüt'yar vuşun həmbalar vuxhaynbı xhinne,
şunab manbişin həmbalar vuxhes. Adameer xhinne
vuxhe, saç'uvke! 10 Filistinar yugba saç'uvku, İzrailybı

avub avxu, cone çadirbişeeqa heebaxa. Mane yiğil geed xəppa insanar hapt'ı. İzrailybışda maa'ar xhebts'al aazır insan qik'u. **11** Allahna q'utye xilelqa alğaaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyyi Pinxsasib maa'ab habat'anbı. **12** Mane yiğilycar Benyaminne nasilena sa insan dəv'eençe hixu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalinbı qıt'axxi'ı, vuk'lelqab colqa ver abıva nyaq'v k'yaa'a. **13** Mana qööne gahıl, Eliy yəqqı'ne müglek gyu'ur ilyakka ixha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik' əə ixha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ixhaynbı yuşan hi'imée, şaharike ts'ir g'oottal. **14** Eliyk'le man ses g'ayxhımee, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırgın yuşan ha'an. **15** Mane gahıl Eliyqa yüks'əle molyulle sen eyxhe, mang'un uleppid aqqı ixha, vuçjud g'ece ixha deş. **16** Mane insanee Eliyk'le eyhen: – Zı dəv'ənane cigeençe qöö vor. Dəv'eençe zı g'iyna hixu. Eliyee qiyghanan: – Dix, hucoon ixha? **17** Mana xabar abiyye insanee eyhen: – İzrailybı Filistinaşde ögiyle heepxiynbı, geeb insanar hapt'ı. Yiğin dixbı Xofniyyi Pinxsas q'öyursana hapt'ıynbı. Allahna q'utyebe şenbişde xılıyaqa ilğevç'u. **18** Mana insan Allahne q'utyeyne hak'ee yuşan ha'amée, Eliy şaharne akkabisne gyu'urne cigeençe yi'q'elqa hi'gəykar. Mana q'əsrayıy yi'q'ra ixhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoq'ts'al senna İzrailybışda haakim ixha. **19** Eliyna sos, Pinxsasna xhunaşşe vuxhne yixha. Məng'ı'na uxasda gahib qabı hıpxhırnıy vob. Allahna q'utye mebinbişde xılıyaqa ilğevç'u, abbatteyi adamiybı hapt'ıynbıva məng'ı'k'le g'ayxhımee, məng'ı's sayangada ik'arbı qayle, məng'ee

k'yorzul uxooxan. **20** Mana qeek'ang'a, məng'i's kumag
ha'ane zəiyfabışe eyhen: – Qi'meeq'ən, vas dix ıxha.
Məng'ee şavuscad alidghınıyid qele deş, nişikacarır sark'il
ileeka deş. **21** Məng'ee «Nur İzrailike apk'innava» uvhu,
uşaxın do īkavod (nur deşda) giyxhe. Məxüd məng'ee
Allahna q'utye mering'une xilyaqa İlgevç'uva, abbatteyi
adamiyb hapt'iva ha'a. **22** Məng'eecad meed eyhen: –
Allahna q'utye mering'une xilyaqa İlgevç'uva İzrailike
nurub apk'inna.

5 Filiştinaaşe Allahna q'utye cone xilyaqa alğavhu, mana
Even-Ezerğançe Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka.
2 Allahna q'utye Dagonna byutnane xaaqa quvku,
mang'une byuttyune k'anyaqa giviyxhe. **3** Qinne yiğil
miç'eeb Aşdodğançenbı oza qeepxhayng'a, Dagonna
byut Rəbbine q'utyeyne ögiyl aq'vakkena quvxha g'ooce.
Manbişe Dagonun byut alyaat'u, cine cigeeqa giyxhe.
4 Qinne yiğil miç'eeb manbı oza qeepxhayng'a, meebs
Dagonna byut Rəbbine q'utyeyne ögiyl aq'vakkena quvxha
g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'uliy q'öyudsana xıl
gyatxhı akkayne ghaleeqa gixhxhı eyxhe. Mang'un
saccu candakcad axu eyxhe. **5** Mançıl-allad g'iyniyne
yiğılqamee Dagonne kaahinaaşed, Aşdodeene Dagonne
xaaqa vüqqənbışed akkayne ghaleeqa g'el giyxhe
deş. **6** Rəbbin xıl Aşdodğançenbışde oo yi'q' qexhe.
Manbişilqayıy hiqiy-allanbişilqa verbı allya'a, tanbişik
firar qığ'a. **7** Aşdodğançenbışık'le eyxhenbı g'acumee,
eyhen: – izrailyne Allahna q'utye inyaa, şasnee vuxhes
vukkan deş, Mang'un xıl şaliy yişde allahne Dagonne oo
yi'q' qıxha. **8** Manbişe gırğın Filiştinaaşın ç'ak'ınbı sav'u,

manbışike qiyghanan: – İzrailyne Allahne q'utyeyp şı hucoona ha'as? Filistinaaşine ç'ak'ınbiše eyhen: – Hasre İzrailyne Allahna q'utye Gateeqa quvkeecen. Məxüd ixha İzrailyne Allahna q'utye Gat eyhene şahareeqa quvkekka. **9** Manbiše q'utye Gatqa qabiyle qiyğa Rəbbina xıl mane şaharıl oo yi'q' qooxhe. Mane şahareebin insanar məxüb qəvəyq'ən giviğal, manbişin yik'bı qodasınçil qeedaxhe. Rəbbiे mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ıning'ulqamee firaşika gyavts'ya'a'. **10** Manbiše mançile qiyğa Allahna q'utye Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utye Ekronqa qabı hipxirmee, maane insanaaşe ts'irbı ha'a: – Şiyiy yişin millet gyapt'asdemee, manbiše İzrailyne Allahna q'utye şasqa qabi!. **11** Mancıllallab manbiše gırğın Filistinaaşın ç'ak'ınbi sav'u eyhen: – İzrailyne Allahna q'utye yəqqı'l hee'e huvooracen. Hasre şakiniy yişde milletikin mexhecen. Mane şahareebin gırğın insanar məxüb qəvəyq'ən giviğal, manbişin yik'bı qodu-hapt'asınçil qeebaxhe. Rəbbin xıl manbışıl oo geed yi'q'da ixha. **12** Hidyapt'ı üç'übba avxuynbişin tanbi firaşika gyayts'e, mane şahareebinbiše haa'an ts'irarıd xəybışeeqa hiyxhar ixha.

6 Rəbbina q'utye Filistinaaşine cigabışee yighible vazna avxu. **2** Filistinaaşə kaahinariy falika ilyakanbı qopt'ul eyhen: – İne Rəbbine q'utyeyp hucoona ha'as? Şak'le eyhe, şı nəxübiy mana çine cigeeqa savaak'al haa'as? **3** Manbiše eyhen: – İzrailyne Allahna q'utye yi'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxhee, mana q'ərab savaak'al himaa'a. Şu mançinemee, taxesir şolyva Rəbbis pay haa'as vukkan. Mane gahil şunab yug qeepxhesinbı,

Mang'vee şoke nya'asiy xıl ts'ıts'dyaa'avad, ats'axhxhesin.

4 Filiştinaaş qiyghanan: – Şal taxesirva nena payne Rəbbis haa'as vukkan? Kaahinaaşeyiy falika ilyakanbişeyhen: – Filiştinaaşika xhuleyre xərnayiy, hamanimen k'ınəəğəykena firiq q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'ınbişdeb vuk'lelqa qabına.

5 Mançil-alla firaasınıd, vuşda ölka q'əra qaa'ane q'övəəşinid k'opyebi he'e, İzrailyne Allahisib hı'rmat givxhe. Sayid manke, Mang'vee şokeb, vuşde allahaşaşileb, vuşde cigabişileb xıl ts'ıts'aa'a. **6** Misirbişeyiy fironee q'i't'y k'eçquyn xhinne, şunad hima'a. Allah manbişilqa rəhi'm dena qıxhamee, manbişə İzrailybı g'avkkuynbı.

7 Həşdemee sa ts'edin daşk'a hı'i, mançik misacab xamut qidyav'una q'ıkar gyooqa'ana q'öble zer avt'le. Q'ıkarmee mançike curu'u xaaqa qikkee. **8** Rəbbina q'utyeb alyapt'ı daşk'eeqa gyuvxhe, taxesir şolyva Mang'us allesin k'ınəəğəyken karbid mançine k'anene yeşuk'eeqa gixhxhe. Qiyğaled daşk'a yəqqı'l hee'e hooracen. **9** Yı'q'əle saccu ilyaake. Man çine cigeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'inee, mana ver şalqa ooxuna Rəbb vornava eyhen vodun. Maqa idyapk'ineeme, şak'le ats'axhxhesin, şas i'xi'yn xıl Mang'un deşud. Man çiled-alqa ıxhayn kar vodun. **10** Nəxüdiy uvhu, insanaaş məxiidud ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk iviyt'al, mançin q'ıkarid xaa g'alya'a. **11** Daşk'eeqa Rəbbine q'utyeyka sacigee, manbişə k'ınəəğəyke hı'iyn q'övərnayaniy firarnana yeşuk giviyxhe. **12** Mançile qiyğa zerbi qotkuda ayk'anabı Bet-Şemeşne suralqa. Manbı sağılqa, solulqa siditk'il, sa yəq avqu, heğə-heğə ayk'anabı. Filiştinaaşın ç'ak'ınbı mançıqab qihna Bet-

Şemeş giviylalne cigeeqamee avayk'anabı. **13** Mane
gahıl Bet-Şemeşğançenbı suk qiviyşal çolee vooxhe.
Manbı q'utye g'avcu şadeebaxhenbı. **14** Daşk'a Bet-
Şemeşğançene Yeşuayne çoleeqa qadi, sa xənne g'ayeyne
k'ane ulyozaran. İnsanaaşə daşk'a haq'var hı'lı mançike
osbı ha'a. Zerbışiked, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban
ablyaa'a. **15** Leviyne nasileençene insanaaşə Rəbbina
q'utye, k'ınəəğəyke hı'iyn q'övəriy firar sı'ına yesük'ub
daşk'eençe gyaqqı, sa xənne g'ayel ooqa giyxhe. Mane yiğıl
Bet-Şemeşğançenbışə Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanile
ğayı, medin q'urbanbid gyaat'anbı. **16** Filiştinaaşine maqa
abiyne xhone xəring'uk'le man g'acu, mane yiğılıycab
Ekronqa siviyk'al. **17** Filiştinaaşə taxsir colyva Aşdod
eyhene şaharne doyule, Gəzzə eyhene şaharne doyule,
Aşkelon eyhene şaharne doyule, Gat eyhene şaharne
doyule, Ekron eyhene şaharne doyule Rəbbis k'ınəəğəyke
hı'iyn firar adayle. **18** K'ınəəğəyke hı'iyn q'övərmee, hiqiy-
alla cabırbişikane şaharbisiy çine hiqiy-allane xivaası
sik'ı adayle. Mane şaharbisiqa xhoyre xərna ixha. Bet-
Şemeşgane Yeşuayne çoleena, Rəbbina q'utye gyuvxhuna
xəbna g'aye giyniyne yiğılqamee avxu vob. **19** Rəbbine
q'utyeeyne aq'a ilyaakıva, Allahee Bet-Şemeşğançenbışde
vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbəe manbışda yights'al insan gek'a.
Milletid, Rəbbəe cone vuk'lelqa ooxune verir-alla gesşe
ixha. **20** Bet-Şemeşğançenbışə eyhen: – İne muq'addasne
Allahne, Rəbbine ögiyl şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane
ina q'utye quvkees? **21** Qiyğa manbışə Kiryat-Yearim
eyhene şaharne milletisqa xabar ana insanar g'axuvu,

eyhen: – Filistinaşa Rəbbina q'utye yr'q'əlqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

7 Kiryat-Yearimne milletin abı Rəbbina q'utye quvkekkana. Manbiše mana tepalyne Avinadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a. **2** Q'utye Kiryat-Yearimeeqa qabıyne yiğile geeb vaxt ulğooç'e: g'alle sen g'ayts'e. Izrailin milletcad gesse eyxhe, manbiše Rəbb t'abal ha'a ixha. **3** Şamuelee izrailyne milletik'lecad eyhen: – Şu yik'eençe Rəbbilqa siviyk'alxhee, mebin allahar, Aştoret donan byuttyar dağe'e. Vuşun yik'bı Rəbbis hele, saccu Mang'us ı'bəədat he'e. Manke Mang'vee şu, Filistinaşine xilençe g'attivxhan haa'asınbı. **4** Mane gahıl Izrailybışee, Ba'aliy Aştoret donan byutbı dağı'i, saccu Rəbbis ı'bəədat ha'a giviyğal. **5** Şamuelee eyhen: – Gırgın Izrailybı Mispa eyhene şahareeqa see'e, zi şol-allı Rəbbis miz k'yaas'. **6** Manbı Mispeeqa sabı, xyan alqavhu Rəbbine ögiylqa k'ya'a. Mane yiğil manbiše sivar aqqı eyhen: – Şi Rəbbine ögiyl binah hav'u. Şamuelee Mispee izrailybışis haakimiyvallaniy haa'a. **7** Izrailybı Mispeeqa sabıva Filiştinaşık'le g'ayxhimee, manbişin ç'ak'ınbı Izrailybışilqa vüqqə giviyğal. Man g'ayxhiyn Izrailybı qəvəyq'ənanbı. **8** Mançıl-allad manbiše Samuelik'le eyhen: – Şi Filistinaşine xilençe g'attivxhan haa'asdeme, Rəbbilqa, yişde Allahılqa, hınva ehesse, miz k'ee'e. **9** Manke Şamuelee gyooqana urg alyapt'i, mançike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee izrailynemee Rəbbis miz k'yaas', Rəbbeeyid mang'us alidghiniy qelen. **10** Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban

ablyaa'amee, Filiştinar Ízraililqa k'yooharasva k'ane qeepxha vooxhe. Rəbbe mane yiğil Filiştinaaşilqa maxüd man xəybı xənne seseka g'əhədəqqə'ə, manbı mançile curaybacab qəpq'i'n Ízrailybışile avub aaxva. **11** Ízrailybı Mispeençe qıgeepç'i, Bet-Qarne cigabişeeqa qabı hivxharasmee, Filiştinaaşiqab qihna gyapk'i, manbı gyabat'a vuxha. **12** Şamuelee sa g'aye alyaptı Mispayneiy Şenne yı'q'neeqa giviyxhe. Qiyğad «Rəbbe şas inyaqamee kumag hı'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (kumagna g'aye) giyxhe. **13** Maa'ab avub avxuyn Filiştinar sayıb Ízrailyne cigabişeeqa abayle deş. Samuel ıxhaylette, Rəbbin xıl Filiştinaaşil oğa yı'q'da ıxha. **14** Filiştinaaşe, Ekronneyiy Gatıne yı'q'ne aqqıyn Ízrailybışın şaharbıyyiy çine hiqiy-alladın cigabıd Filiştinaaşine xilençe g'ayşu, yı'q'əlqa sak'al ha'a. Ízrailibışdeyiy Emorbışde əree sülyh eyxhe. **15** Şamuelee ı'mi'rvollette Ízrailis haakimiyvalla haa'a. **16** Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Mispeeqa hark'ın maa Ízrailybışis haakimiyvalla haa'a vuxha. **17** Qiyğar mana cune Ramayeene xaaqa siyk'al ıxha. Mançeb mang'vee Ízrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cigee, Rəbbis q'urbanbı allya'an cigad ali'in.

8 Samuel q'əs qıxhamee, dixbışike Ízrailis haakimar haa'a. **2** Mang'une ts'erriyne dixin do Yoel, q'ör'esinq'unud Aviya ıxha. Manbişə Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha. **3** Dixbı dekkine yəqqı'n avayk'an deş. Manbı haramne pılıqab qihna gyabak'a, ruşvatbı alyaat'a, qotkuda desin q'aralybı hele ıxha. **4** Gırgın Ízrailin ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelyne k'anyaqa abi, **5** mang'uk'le eyhen: – Ğu q'əs qıxha, yiğin dixbımee

yiğne yəqqı'n əlyhəə deş. Həşdeme menne milletbışika nəxürnayıy, şasdar həməxürna sa paçah gixhxhe. Şas xəbvalla hee'ecen. **6** Manbişə: «Şasdar sa paçah gixhxhe, mang'vee şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuyn'a, Şamuelis manbişə uvhuyn ıkkiykan deş. Mang'vee Rəbbis düə haa'a. **7** Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Milletin eyhene gırğınçıl k'ırı alixhxhe. Manbişə ġu deş, Zı əq'əna qa'a. Manbişis Zı cona Paçah ıxha ıkkan deş. **8** Zı manbı Misirğançə qıgv'uyne yiğile, g'iyniyne yiğlqamee manbişə menne allahaası ı'bəədatbı hı'i. Məxüb manbı Zake əq'əna qeepxha. Zak hı'iyn kar, manbişə həşded vak ha'a. **9** ġu manbişə eyhençil k'ırı alixhxhiyle qiyğa, ġu manbişılqa yugda hixhar he'e, cos xəbvalla haa'asde paçşahee xəbvalla nəxübiy haa'as. **10** Şamuelee cuke paçah heqqane milletlqa, Rəbbe uvhuyn cuvab hixhar ha'an. **11** Mang'vee eyhen: – Şos xəbvalla haa'asde paçşahee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dixbı sav'u, quvkeesinbı. Dəv'əyne daşk'abışiliy balkanaaşil cus g'ullux haa'as alikkas. Manbib mang'une daşk'abışde ögee g'adaaxhvanas. **12** Manbişde sanbişike aazırıng'us, sanbişikeb xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbib cun cigabı ezas, şagav sa'as g'axuvles. Avxuynbişisqad silahiy dəv'əyne daşk'abışis kara'alesin karbı ha'as alikkas. **13** Mang'vee vuşun yişbı ətirbiiy otxhuniybı ha'as, gineybı qecesva vukkees. **14** Mang'vee vuşun inekke yugun çolbiiy t'imilliğbı, zeytunun bağbı xilençe g'ayşu, cune insanaaşis heles. **15** Mang'vee vuşde sukukeyiy t'imiliye yits'ib'esda pay alyapt'ı, məmuraaşisiy cune insanaaşis hevles. **16** Vuşun g'ular – adamer, yadar –

vuşun mek'vunbı, vuşun əməlerid çikana mang'vee cus
alyaat'as. **17** Vuşde vəq'əbişda yits'ib'esda pay mang'vee
cus alyapt'as, şunab mang'un nukarar vuxhes. **18** Yiğ
qalesin, şu g'əyxı'yne paçahne xilençe, Allahilqa şucad
xleppi aaqas, Mang'vee şu g'attivxhan hee'ecenva.
Rəbbeemee mane gahıl şos cuvab qeles deş. **19** Milletismee,
Şamuelyne cuvabil k'ırı alixhxhes diykkın, eyhen: –
De'eş, şal oğa paçah ixha şas ıkkın. **20** Havaasre menne
milletbışis nəxübiy, şasib paçşahee xəvvalla hee'ecen.
Dəv'ə gipxhimeeyib, yişde ögee hooracen. **21** Milletin
eyhen gırgın yik'el aqqı, qiyğale man Şamuelee Rəbbis
yuşan ha'a. **22** Rəbbee Şamuelik'le eyhen: – Manbışe
eyhençil k'ırı alixhxhi, manbışis sa paçah gixhxhe. Manke
Şamuelee İzrailybışık'le «Gırgınbı vuşde şaharbışeqa
savk'leva» eyhe.

9 Benyaminaaşıqa Giş donana sa insan ixha. Mana
Avielna dix ixha. Avielir Tserorna dix ixha. Tserorur
Bekoratna dix ixha. Bekoratır Afiahna dix ixha. Mana
Gişva eyhena insan geer qivaats'ına ixha. **2** Mane
Gişiqar Şaulva donana sa mek'vna dix ixha. İzrailybışqa
mana xhineena micagna merna deşdaniy. Mana cune
milletinbışde gırgıng'ule sa ç'ümna axtırı ixha. **3** Yiğbışde
sa yiğil Şaulyne dekkin Gişin əməler iygval. Gişee dixek'le
Şauluk'le eyhen: – Oza qixhe, nukaraşaına sayır vaka
alyart'u, əməler t'abal ha'as hak'ne. **4** Manayiy cuna
nukar Efrayimine suvabınane cigee iviykir, mançeb
Şalışa eyhene cigeeqa ilğeebaç'e. Maa'ad manbışık'le
əməler iveeke deş. Manbı mançə Sha'alim eyhene cigeeqab
abaylenbı, maayid manbışık'le əməler iveeke deş. Mançile

qiyǵa manbı Benyaminaşine cigabışeeqa qavayle, maayid
manbışık'le əməler iveeke deş. **5** Manbı Tsufne cigabişeeqa
qabı hipxhiriyng'a, Şaulee cukane nukarık'le eyhen:
– Qora savk'alascab, dekkee əməler yik'el hixan hı'i,
həşde yişda haa'a giǵalas. **6** Nukareeme mang'uk'le
eyhen: – İne şaharee sa Allahna insan vorna. Mana geer
hi'rmatnana insan vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manid
eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le
eyhe, nyaqayiy vüqqəs vukkanva. **7** Şaulee nukarike
qiylghanan: – Sayıb vüqqəs gyapk'ee, mang'us hucoona
ikke'eş? Yişde q'oç'ebişee oxhanasın karid axu deş.
Mane Allahne insanis ıkkeesin karid şaqqa deşin. Hucoona
şaqqa vod? **8** Nukaree mang'us inəxdin alidghiniy qele: –
Zaqqa sık'ının nuk'ra vod. Zı man Allahne insanis heles,
mang'veeyib şak'le yəq haagvasda. **9** (Avaala izrailee
Allahee nenvayiy eyheva ats'axhxhesdemee, inəxüd eyhe
ıxha: «Qora, ilyaakang'une k'anyaqa vüqqəs». Mane
gahil peyğambaraasık'le ilyakanbıvaniyxhe eyhen.) **10**
Şauleeme nukarık'le eyhen: – Vüqqəsва eyhexhee, qora
vüqqəs. Məxüd ıxha, manbı Allahna insannane şahareeqa
avayk'an. **11** Manbı tepalyne şahareeqa ı'lqəəmee, yəqqə
manbışısqa xhinelqa vüqqən içər qızaaxa. Manbişə
içeeşike qiylghanan: – İnyaa ilyakkana vornane? **12**
içeeşə manbışık'le eyhen: – Ho'o, şole ögee vor. Mana
həşde şahareeqa arı, zaraba vuxhe. Milletin g'iyna
q'urbanbı allya'ane cige, q'urbanbı allya'as. **13** Şahareeqa
ikkepç'imee, mana kar oxhanas q'urbanbı allya'ane
cigeeqa ilqeç'essecar t'abal he'e. Mana qidyarı milletin
kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanis xayir-düə huvuyle

qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan giviygäl. Zaraba İlqeeپç'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasınbı. **14** Manbı şahareeqa İlqeeپç'imee, manbışisqa Şamuel qızaxxa. Manar tepalyne q'urbanbı allya'ane cigeeqa 1'qqə ixha. **15** Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbe Şamuelis man ats'axhxhi'i, uvhuynniy: **16** «G'iyqa ine gahbışıl yiğne k'anyaqa Benyaminaaşine cigabişeençe sa insan g'axiles. Ğu mang'une vuk'ləlqa q'ış qadğve. Məxür ġu mang'uke Yizde milletna İzrailyna xərna ha'as. Mang'vee Yızın millet Filistinaaşde xilençe g'attixhan ha'as. Yizde milletne vuk'ləlqa qadiyn Zak'le g'acuyn, manbışda ts'irib Zalqa hipxırna». **17** Şamuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Zi vak'le uvhuynie inə insanee, Yızın millet aqqas. **18** Şaulee şaharne akkabışisnee ulyorzulyne Şamuelisqa qıxha qiyghanan: – Hucoona ixhes, ilyakang'un xav nyaa ixhay zak'le hagvelan. **19** Şamuelee, Şauluk'le eyhen: – İlyakkana zi vorna, yizde ögiyl q'urbanbı gyaat'ane cigeeqa İlqec'e. Şu g'iyne zaka sacigee kar oxhanas. G'iyqa miç'eedid zi vak'le ats'axhxhes ikkanan uvhu, yəqqi'l ha'asda. **20** Xhebillə yiğna ögee aguyne əməleeşinab himaa'a, manbı aveyki vod. İzrailyne milletincad yik'bı şavulqayıy sak'ı? Nya'a, valqayıy yiğne dekkine xizanılqa dişene? **21** Şaulee eyhen: – Nya'a, zi İzrailyne nəsilbışde nekke k'iminçeençe, Benyaminne nəsileençəna dişde vor? Nya'a, yizda xizanıb, mane nəsilene xizanışda nekke k'ınna dişde vob? Nişisne ġu zak'le manva eyhe? **22** Şamuelee, Şauliy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebts'alilqa ələəne insanne q'oma gyaa'a. **23** Şamuelee otxhuniy ha'ang'uk'le eyhen: – Zi vasqa curayda gixhxheva quvuyn çuru qale!

24 Otxhuniy ha'ang'vee guvu qadı, Şaulne ögiylqa giyxhe. Şamuelee eyhen: – İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeeniy curu'u, qopt'ulne mihmanaaşika sacigee ġu oxhnecenga. Mane yiğil Şaulee, Şamuelika sacigee kar oyxhan. **25** Manbı q'urbanbı allya'ane cigeençe şahareeqa geepç'imée, Şamuelee Şaulika gaf cune xaane daxal haa'a. **26** Manbı miç'eeb oza qeebaxhenbı. Çakdacad, Şamuelee daxalyne Şaululqa onu'u eyhen: – Oza qixhe, zi ġu yəqqi'l arçes. Manar oza qıxha, Şamuelika sacigee xaançe g'aqa qıgeç'e. **27** Manbı şaharne mıgleqqa geepç'imée, Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nukarık'le eyhe, şale ögee hooracen. Nukarır ilğeç'ena ögiylqa. Şamueleecad meed eyhen: – Ĝu ulyozre, zi valqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10 Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'u, Şaulne vuk'lelqa k'yı'i, mang'us ubba hi'i eyhen: – Rəbbəe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxür ġu Izrailyna, Cune milletna, xərna hı'i. **2** G'iyna ġu zake curxhayle qiyğa, Benyaminaaşine cigabişee, Tselytsax eyhene şahareene Raahileyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaaxas. Manbişə vak'le eyhesin: «Ĝu t'abala'asva hark'iniyn əməler aveykıynbı. Yiğne dekkisse əməler yik'el hitxin, həşde yiğna haa'a girğıl: „Yizde dixek hucooniyxan ixha?» **3** Mançer ġu Tavoreene mi'qəne yivusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Eleeqa Allahis i'bəədatis vüqəən adamer qızaaxas. Manbişde sang'usnee xheyible misva, mansang'usnee xheyible giney, xhebir'esing'usneeme sa tuluğ çaxiren ixhes. **4** Manbişə vas salam huvu, q'öble giney hevles. Ĝunad alyaat'asınbı. **5** Mançile qiyğa ġu əlyhəəsda Allahne

Givea ehene şahareeqa, maa'ab Filistinaaşın eskerar vuxhes. Şahareeqa ikkəəmee, vasqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gəən peyğambarar qızaaxas. Manbişə maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvxəs. Coyib peyğambariyvalla haa'as. **6** Manke Rəbbin Rı'h valqa giç'es, ənab manbışika sacigee peyğambariyvalla haa'as. Vake maa sa mernacar insan qıxhes. **7** Man gırgın əlaamatbı ixhamee, əu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ixhes. **8** Zale ögee Gilgaleeqa giç'e. Zınar gyoxhxhan ha'an q'urbanbıyy medin q'urbanbı allya'asva maqa giç'es. Zi maqa qalesmee, yighthille yiğna maa'ar axve. Zi vak'le hucooyiy ha'as ikanva eyhesmee, vuççud hıma'a. **9** Şaul Şamuelisse xaaqa sak'imee, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man gırgın əlaamatbıd mane yiğılıycad eyxhe. **10** Manbı Giveayeeqa qabimée, manbışisqa peyğambarar qızaaxa. Maa'ad Allahın Rı'h Şaululqa geç'e, Şaulleeyib manbışika sacigee peyğambariyvalla haa'a giygal. **11** Mana şenkecar ats'anbışık'le, mang'vee peyğambariyvalla haa'a g'avcumee, sana-sang'uk'le eyhen: – Gişine dixek hucooniyxan ixha? Nya'a, Şaulur peyğambaraşınane vor? **12** Maa eyxhene insanaaşine sang'vee eyhen: – İlyakende, manbışın dekkar sa nəxbincab insanaare? Mankiyle axuyn vod: «Şaulukerne peyğambar ixha?» eyhen. **13** Şaullee peyğambariyvalla hav'ule qiyğa, q'urbanbı allya'ane cigeeqa ilqec'u. **14** Şaulne emisee, mang'ukeiy mang'une nukarike qiyghanan: – Nyaqaniy hapk'in? Şaullee eyhen: – Əməler t'abal ha'asniy hapk'in, ivdeeke g'acumee, Şamuelyne k'anyaqa hapk'in. **15** Şaulne emisee eyhen: – Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zas yuşan he'e.

16 Şaullee emisiyk'le eyhen: – Mang'vee şak'le əməler
aveykiynbıva uvhu. Paçcahiyyvaline hək'ee Şamuelee
hucoovayiy uvhuva, mang'vee emisiysne ağmişcad ha'a
deş. **17** Şamuelee Izrailybı Rəbbine ögiylqa, Mispeeqa
sav'u, **18** eyhen: – Rəbbee, Izrailyne Allahee, inva vod
eyhe: «Zı Izrailybı Misirğançə qığav'u. Misirbışdəyiy
menne şos xəbvalla haa'ane, əq'üba hoolene paçcahaaşine
xilençe Zı şu g'attivxhan hav'u. **19** Şu manimeene
dağamiyvalybışike, əq'übəbışike g'attivxhan hav'une
Allahılqa şu g'iyna yı'q'bı sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le
„De'ş, şas paççah gixhxheva“ eyhe. Həşdemee Rəbbine
ögee nasılşis, xizanbışis sik'ı ulyoozre». **20** Şamuelee
İzrailin gırın nasılşı, sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eçṣu.
Çöp Benyaminne nasılşı gitxhu. **21** Qiyğad Benyaminne
nasilen xizanbı sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eçṣu. Çöp
Matriyne xizanılqa gitxhu. Matriyne xizanınbışık'led
sassabna ögeeqa qıgeepç'eva eyhe. Manbışiker Gişna dix
Şaul çöp k'eçṣu, g'əxə. Şaul t'abal ha'a gibgılmee, mana
iveeke deş. **22** Manke manbışe Rəbbike qiyghan: – Mana
inyaqa qarı dişde? Rəbbee eyhen: – Hooşe, yukbışde
yı'q'nee dyugulyxha. **23** Manbı maqa g'adapxhın, Şaul ana
qavaylenbi. Şaul milletne yı'q'nee ulyorzuling'a, mana
gırging'ule sa c'ümna axtıra ixha. **24** Şamuelee eyhen: –
Rəbbree g'əyxı'na insan, şok'le g'eceyee? Milletne yı'q'nee
mang'uk akarna sacar deşda. Milletin ts'irika eyhen: –
Paççah geer qa'ana! **25** Şamuelee milletis paççahee vuk'lek
vukkekkane ölkayn q'aanunbı yuşan ha'a. Mang'vee
man q'aanunbı kitabeeqa otk'un Rəbbine ögiylqa giyxhe.
Mançile qiyğa Şamuelee millet cone xaybışeeqa g'ekka.

26 Şaulur cune xaaqa Giveayeeqa ayk'an. Allahee məxüd ha'a, sassa igidyar Şauluqab qihna avayk'an. **27** Sassa karai'dəəneme insanaşa inəxtüd eyhe ixha: – İne insanee şı nəxüb g'attivxhan haa'ayee? Manbişə mana qizarır ha'a deş, mang'us paybıd ıkkekka deş. Şaullee mançis nıq' qiğayhe deş.

11 Ammonğançene Naxaşee, Gileadne cigabışeenə Yaveş eyhena şahar hiqiy-allançə avqaaqqana. Yaveşne milletincad Naxaşik'le eyhen: – Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şinad ğu eyhenbı ha'as. **2** Ammonğançene Naxaşee manbişik'le eyhen: – Vuşun giring'un sağın ulepplı alqı'i, məxüb İzrail g'eliqqa huvuyle qiyğa, zi şu uvhuynçilqa qarayle. **3** Yaveşne ağısaqqalaaşe mang'uk'le eyhen: – Şas sa yighille yiğ hele, xabar ana İzrailyvolle insanar g'axuvles. Şı şavussecab g'attivxhan haa'as dəəxəxhee, manke şicab şı yiğne xilyaqqa qevles. **4** Xabar ana insanar, Giveayeeqa Şaulusqa abi, milletis hucooyiy ixhavayuşan ha'an. Milletid ts'ırıka geşse giygal. **5** Mane gahil Şaul cune yastbışıqar qihna çoleençe qöö ixha. Mang'vee qiyghanan: – Milletik hucoona ixha, nya'a man geşse? Manke Yaveşbişə cosyuşan hi'ynbı, manbişə mang'ulqa hixhar ha'anbı. **6** Man eyhenbı g'ayxhimee, Allahın Rı'h Şaululqa gexa. Şaul qəlin qoxa giygal. **7** Mang'vee cuna q'öble yats givk'u, san-sanna qaa'a. Qiyğad xabar ana abiynbışısqa man sanbı quvu, İzrailyvolle in eyhe iviykaras ulyooka: – Şaulneyiy Şamuelyne qihna qidyabiynbışde giring'une yatsbışılqab mana ver ooxasvude. Milletilqa Rəbbile qəpq'i niyna g'iç' gyooç'e, manbişin gırğınbı sanab oza qeebaxhenbı. **8** Şaullee manbı

Bezek' eyhene cigee gipk'ıning'a, Izrailybişiqa xhebid vəş aazır, Yahudeeşiqar xhebts'al aazır adamiy ixha. **9** Manbişə Yaveşğançə xabar ana abiynbışık'le eyhen: – Gileadeene Yaveşbışık'le inva eyhe: «G'iyqa veriğ pıra quvxhesse, şu g'attivxhanasınbı». Xabar ana abiynbışe mana xabar Yaveşbışılqa hivxhar hav'umee, manbı şadeebaxhenbı. **10** Yaveşbışe Naxaşık'le eyhen: – G'iyqa şicab şı vuşde xılıyaqa qevles, manke şos hucooyiy ıkkın, şak he'e. **11** Qinne yiğil Şaullee cun insanar xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Miç'eed qixhesnang'a, manbı Ammonğançenbişin g'oşunbınane cigeeqa akk'yapk'ı, yi'q'i'hı'lqasmee, manbı gyabat'a vuxha. Üç'übba avxuynbı sassabna mançə heebaxanbı. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacigee axu deş. **12** Milletin Şamuelik'le eyhen: – Şaul yişda paççah ixhes dəxəsva eyhenbı nyavxha? Qavaale şı man insanar gyapt'as. **13** Şaullee eyhen: – G'iyna vuşucar gik'as deş. G'iyna Rəbbəe izrail g'attivxhan hav'uyn yiğ vod. **14** Şamuelee milletik'le eyhen: – Qudoora Gilgaleeqa sapk'il, paççah vuşuyiyva sayid eyhes. **15** Gırgın milletcad Gilgaleeqa atk'in, Rəbbine ögiyl Şauluke paççah ha'a. Maa'ad manbişə, Rəbbine ögiyl q'urbanbı gyaat'a. Gırgıne Izrailybişə Şauluka sacigee mane yiğıl yugda otxhun-ulyoğan.

12 Şamuelee Izrailybişde gırgıng'uk'le eyhen: – Haane, zi şu eyhençil k'ırı alixhxı şos paççah gixhxhına. **2** Həşde şoqa vuşda paççah vor, zımee q'as qixha, ç'ərbı cagvara qeetxha. Yızın dixbimée şoka vob. Zi cehilyranang'ançile g'iyniyne yiğılqamee vuşde ögee ark'in. **3** G'iyna zi vuşde ögiyl ulyorzuling'a, şu zak'le eyhelan, zi şavna yatsne, əməlene alyapt'i? Vuşune zi horç'un? Vuşuyiy zi azırdə

hi'ı? Şavuke pıl alyaat'uye, mang'une pisde işilqa ul
gyapxı? Rəbbineiy Mangv'ee g'əyxı'ne paçahne ögee,
yizde aq'veeqa aqqe. Zı şoke alyat'uhn sak'al ha'as. 4
Manbişə mang'us inəxüd alidghiniy qele: – Ğu şı misacab
hopç'un deş, azırbab g'alyav'uynbı deş, şavnecad xilençe
vuççudud g'ayşuyn deş. 5 Şamuelee manbişik'le eyhen:
– Şok'le g'iyna yizde aq'vee aqqasın vuççud ivdeekte
ixhay, Rəbbik'led, Mang'vee g'əyxı'yne paçahık'led
g'acuyn. Manbişed «Ho'o, şaqı yiğne aq'vee aqqasın kar
deşinva» eyhe. 6 Şamueleecad meed milletik'le eyhen:
– Mane Rəbbee Haruniy Mısa g'əvxü, vuşun dekkarib
Misirğançə Mang'veecab qığav'u. 7 Həşde Rəbbine
ögiyl ulyoozre. Zı şok'le Rəbbee şosiy vuşde dekkaaşis
hav'una yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas. 8
Yaaq'ub Misireeqa qarayle. Qiyğa mang'uke g'abiynbışılqa
Misirbişə yiğbi examee, manbişə Rəbbilqa xileppı aaqa.
Rəbbeeyib, Haruniy Mısa vuşun dekkar Misirğançə
qığav'u, inyaqa qavaalesva g'uxoole. 9 Manbişemee Rəbb,
cona Allah, yik'el hixan ha'a. Rəbbeeyib manbı Xatsorne
g'oşunne xəring'une Sisrayne, Moavne paçahne sayib
Filiştinaaşde xılıqaqa qoole. Manbişə vuşde dekkaaşika
dəv'ə haa'a. 10 Manke milletin gyaaşe-gyaaşe Rəbbilqa
xileppı aaqi, eyhen: «Rəbb, şı Ğu yik'el hixan hi'ı,
Ba'aliy Aştoret donane byuttyaaSıs ı'bəədat hi'ı, bınah
hav'u. Ğu şı həşde duşmanaaşine xilençe g'attivxhan
hav'uynxhiy, şı Vas ı'bəədat ha'ayiy». 11 Rəbbeeyib
manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Samuel g'uxoole. Şu
nişilecab qı'məəq'ənceva Mang'vee şu məxüb hiqiy-
allane duşmanaaşine xilençe g'attivxhan haa'a. 12

Şok'le Ammonbişda paççah, Naxaş, şolqa i'qqə g'acumee, vuşda paççah Rəbb Allah ıxhayka, şu ilydyakki, zak'le uvhuyn: «De'üş, şaqqa yişda paççah ıxha ıkkən». **13** Haane şos ıkkiykin, şu g'əyxı'na paççah. İlyaa ke Rəbbi ee şos paççah gixhxhına. **14** Rəbbile qəpq'i'n Mang'us i'bəədat he'eene, Mang'vee eyhençil k'ırıbı alixhxhı, Mang'une əmrbişeençe qığdepç'eene, şunab şol oğa gixhxhına paçca hıru vuşde Allahee, Rəbbi ee, eyhençika gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ixhes! **15** De'üş, şu Rəbbine cuvabil k'ırı ilydiyxhı, Rəbbine əmreençe qığgeepç'eene, nəxdiy Rəbbin xıl vuşde dekkaaşılqa satk'il, həməxdid şolqad sak' alas. **16** Həşdemee ulyobzur, Rəbbi ee vuşde ulene ögiyl haa'asde xənne işiqa ilyaa ke! **17** G'iyna suk qiviyşalan yiğ dişde vod? Zı həşde Rəbbilqa xileppi aaqı, Mang'uk'le xəybı g'əhətqe'eva, gyoğiy g'axileva eyhes. Manke şok'lecad ats'axhxhesin, şos paççah heqqiyka, şu Rəbbine ögiyl nimeena bınahiy hav'uva. **18** Şamuelee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeyid manecad yiğıl xəybı g'əhətqi'i, gyoğiy gyoğ'a. Manke millet Rəbbiled, Şamueliled qətqi'niyn. **19** Milletincad Şamuelik'le eyhen: – Yişdemee, yiğne g'ulaşınemee, yiğne Allahılqa, Rəbbilqa, düə hee'e, Mang'vee şı gimabat'acen. Şı yişde manisa bınahbışılqa, paççah heqqiyka sayib hexxav'una. **20** Şamuelemee milletik'le eyhen: – Qi'məəq'ən, şu mana bınah hav'u vuxheeyib, Rəbbile sivmiyk'al, Rəbbis i'bəədat yik'eençe he'e. **21** Nişiscad karai'dəəne byutbışınemee, Rəbbile sivmiyk'al. Manbı nişiscad karai'dəən karbı ıxhayke, mançisse şos nəxbınacab yugvallab haa'as vəəxəs deş, nişikecabib g'attivxhan haa'as deş. **22** Rəbbi ee Cune xənne

doyunemee, şu dağaa'as deş. Rəbbis Cus ıkkıykin, şoke
Cun millet hı'ı. **23** Zalqa axvee, zi şol-allı düə hav'uy
g'aleççes deş. Mançike zas Rəbbine ögiyl bınah vuxhes.
Zı şos yugna, qopkuna yəq haagvas. **24** Saccu Rəbbile
qəvəq'ne, Mang'us gırğına gahbişil yik'eençe i'bəədat
he'e. Yik'el aqqe, Rəbbəe vuşdemee nəxdin ç'ak'in işbi
hı'ı ixhay. **25** Şu pisvalybışike xıl ts'its'dyav'eene, şunab,
vuşda paççahir ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asınıbı.

13 Şaul paççah ixhamee, mang'uqa xhebts'al senniy
vod. Mana yoq'ts'ale q'olle senna İzrailyna paççah
ixha. **2** Şaullee cune g'oşunbışeqa xhebíd aazır
İzrailyğançena g'əyxə. Manbışda q'öd aazır insan
cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabışee
vooxhe. Aazır insanmee cune dixeķa, Yonatanika,
Benyaminna nasıl vooxhene Givea eyhene şaharee
vooxhe. Mansa axuyn milletmee Şaullee cone xaybışeqa
yəqqi'l ha'a. **3** Yonatanee Giveayeene Filistinaaşde
zastaaveebin eskerar gyabat'a, manıd Filistinaaşık'le
ats'axhxhen. Şaulleeme: «Cühüt'yaşaşık'le g'ayxhecenal!»
uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyookka. **4** İzrailybışde
gırging'uk'le Şaullee, Filistinaaşde zastaveebin eskerar
gyapt'iyid, Filistinaaşık'le İzrailybı g'umooce qeepxhayıd
g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-allı salecenga Gilgaleeqa
qoyt'al. **5** Filistinarıb İzrailybışika səvxəsva savayle.
Manbışe xhebts'al aazır dəv'əyn daşk'a, yixhid aazırır
balkanlynna sa'a. Manbışda g'oşun deryahne mığlekna
g'um xhinne geeb vuxha. Manbı apk'in Bet-Aven eyhene
şaharne şargıl Mikmasee çadırkı giyxə. **6** İzrailybışık'le
cok ixhesin g'acumee, co ooşa'a g'avcumee, manbı

mağarabışee, axtine ok'bışee, suvabıșee, k'oralybışee,
kahrizbışee dyuguleebaxhenbı. **7** Manbışiken sabarabı
İordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasileneyiy
Gileadne cigabıșeeqa İlgeebaç'e. Şaul vuc Gilgalee axva,
cukane milletinid qəpq'i'niyvalin yik'bı qoda eyxhe. **8**
Şaulee, Şamuelee uvhuyn xhinne yighille yiğna gozet
ha'an. Mane gahil Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne
hiqiy-allı sabıyn insanar heebaxa giviyğal. **9** Shaulee
eyhen: – Gyoxhxhan ha'asınıy medin q'urbanbı zasqa qale.
Mang'vee vuceecab gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a.
10 Gyooxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'aveepxhamee,
Şamuel qarı hiyxhar. Şaul salam hevlesva mang'une
ögiylqa qiğec'e. **11** Şamuelee eyhen: – Ğu in hi'ryn kar
hucoone? Shaulee mang'us cuvab qele: – Zak'le g'acuyn
yizde hıqiy-alladin millet hexva vod, ġunar ğu eyhene
yiğil ari hirxhıl deş, Filiştinarib Mikmasqa vob sabı. **12** Zı
zaled-alqa uvhuyn: «Həşde xhinnee Filiştinar Gilgalıqla
zalqa k'yooharas, zımee Rəbbina xayır-düə alyaptı deş».
Mançıl-allar zıcar zı gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'as
alikki. **13** Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Ğu ək'el deşin
kar hi'i. Yiğne Allahne, Rəbbine, əmrılıqla əməl hi'i deş.
Ğu məxüd hidi'iynxhiy, Rəbbee yiğna paççahiyvalla
İzrailil oğa girgine gahbişis havaacesdaniy. **14** Həşdemee
yiğna paççahiyvalla xılıyba ts'its'uvxhes deş. Rəbbee
Cus ıkkanna, Cune yik'es sik'ına insan t'abal hi'i. Ğu
Rəbbine əmrılıqla əməl hidi'iynçil-allı, Rəbbee mana
insan Cune milletna xərna gixhxhı. **15** Mançile qiyğa
Şamuel Gilgaleençe qiğec'u, Benyaminaaşine Givea eyhene
şahareeqa İlqeç'e. Shaulee cun insanar qəpq'i'mee, yixhıd

vəşilqa ələəna insan eyxhe. **16** Şauliy cuna dix Yonatan, cone insanaaşka Benyaminaaşine Givea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Filiştinarmee mane gahıl, Mikmasee çadırkı gı'xi', ulyobzur vuxha. **17** Filiştinaaşın g'oşunbü xhebne cigeeqa bit'aleetxha hücum haa'asva qığeedaç'e. Manbışda sa deste Şualne cigabişeenə Ofra eyhene şaharne suralqa siviyk'al. **18** Manasa desteb Bet-Xoronne yəqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalilqa, sarhadılqa avayk'an. Maa sahraaniy vob. **19** Filiştinaaş uvhuynniy: «Hasre cühüt'yaşa g'ilinciyy nize hima'acen». Mançıl-allad İzrailee sa ixheeyir yiva getas əxəna insan deşdaniy. **20** Gırgın Izrailybı kyotanbı, toxabı, yak'vbı, ərabbı ek'a'asva Filiştinaaşde k'anyaqa abayle vuxha. **21** Manbışike kyotan, yaba, yak'v, rab, toxabı ek'a'as sa pim nuk'raynaniy hooqqana. **22** Mançıl-allad dəv'ənang'a Şaulneyiy Yonatanne milletiqa g'ilincbiyyi nizebı ixha deş. G'ilinciyy nize saccu Şauluqayıy cune dixeqa Yonataniqa ixha. **23** Filiştinaaşda deste Mikmasisneene i'lğəəne cigeeqa qavayle.

14 Sa yiğıl Şaulne dixee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen: – Qora derayne şene suralyne Filiştinaaşine desteysqə ilğeepç'es. Mançine hək'ee, mang'vee dekkik'le eyhe deş. **2** Şaulna çadırmee Givea ç'əvooxhene cige Migroneene sa narine yivek avub güvxü vuxha. Mang'une k'ane yixhid vəşsilqa ələəna insan eyxhe. **3** Manbışika sacige kaahinaaşın ileyliğ givatxinna kaahin Axiyar eyxhena. Mana ikavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cigeeyxhene Rəbbine kaahinna Eliyna neva, Pinxasna dix

eyxhe. Yonatanın ark'ınıy şavuk'lecad ats'a ixha deş.

4 Filiştinaaşına deste ulyobzurne cigeeqa i'qqəsdemee
Yonatan q'öne ganznane cigeençe İlgeç'e. Mane ganzbişin
sançin do Botsets, mansançinid Sene ixha. **5** Ganzbişin sa
şimalne surayle Mikmasiqa, mansa ganzmee canubne
surayle Giveayqa ilyakka ixha. **6** Yonatanee cune
silah haqqane nukarik'le eyhen: – Qora ine sunnat
hıdyav'uynbişde desteysqə İlgeepç'es. Sayid Rəbbəe
yişin sura aqqaqqa. Rəbbis iukkanang'a, gəebnanbı
ğamaa'a, iukkanang'ab, k'ılıyanbanbı ğamaa'a. **7** Mang'une
nukaree eyhen: – Yiğne yik'es nəxüdiy iukkan həməxüdud
he'e. Hoora he'e, ġu nyaqa ark'inee, zi vaka vor. **8**
Yonatanee eyhen: – Qora şene insanaaşısqa İlgeepç'es,
manbışık'le şicab şı haagvas. **9** Manbişə şak'le «Şi
şosqa qavaalesmee ulyoozrevə» uvheene, şı ulyobzurne
cigeençe i'ğdiviykar, cosqab İlqidebaç'e. **10** De'iriş, cone
k'anyaqa İlqeeepç'eva uvhee, şinab İlqeebaç'e. Man
yişdemee, Rəbbəe man insanar yişde xıylaqa quvuva işaara
eyxhe. **11** Manbişda q'öyursana şenbişde zastaveençe
g'avcesde cigeey ulyoozar. Filiştinaaşə eyhen: – İlyakende,
cühüt'yar dyuguleepxhayne q'aç'ürbişeençe qı'ğəə vob.
12 Eskeraaşə Yonatanik'leyiy mang'un nukarik'le eyhen:
– Şasqa İlqeeepç'e, vuşun darsbı qeles. Yonatanee cune
nukarik'le eyhen: – Zaqar qihna qora, Rəbbəe manbı
İzrailyne xıylaqa quvu. **13** Yonatan g'elybişikayiy
xileppişiKA ily'iyy'an-ily'iyy'an ooqa İlqeç'e. Cuqar
qihnar cuna nukar İlqeç'e. Yonatan ooqa İlqeç'u,
Filiştinar uvxü hı'ğəəkar haa'anbı, cuqar qihna qööne
nukareeyib manbı gyabat'anbı. **14** Ts'eppa aldaaxhvan

gibgilmee, Yonataneeyiy cune silah haqqane nukaree
g'anee insanilqa ələəna insan gek'a. Manbı q'öne yatsısse
sa yiğee ezas əxəsde çolun surameene cigee aldaaxhvan
vuxha. **15** Zastaveeneyiy çolbişeene milletne yik'eeqa
qəpq'i'niy eç'e. Zastaveene eskeraşineyyiy ts'eppa ögeeqa
aldaaxhvanas avayk'ananbışde yı'q'nee məxdin alikkıy-
gikkiy gexha, mançike ç'iyecad ı'ğiykar. Man qəpq'i'niy
Allahee g'axuvu eyxhe. **16** Benyaminaaşine Giveayee
vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyakane eskeraşık'le,
Filiştinaaşın eskerar opt'ul-opxul heepxı əlyhəə g'ooce.
17 Şaullee cune hıqiy-allı sadıyne milletik'le, eyhen:
– Qəpqe, ilyaake vuşuyiy yişinbışda deş. Qəpqı'mee,
manbışık'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cokasana
maa devxhay ats'axhxhen. **18** Şaullee Axiyayk'le eyhen: –
Allahna q'utye inyaqa qavaale. (Şene gahbişil Allahna
q'utye İzrailybışığa vuxha.) **19** Şaullee kaahinik'le manva
eyhemee, Filiştinaaşine g'oşunnane cigee alikkı-gikkiy
sık'ıldad geed qexhe. Şaullee kaahinik'le «Qımaaleval»
eyhe. **20** Şauliy mang'une hıqiy-allı sadıyn gırğın
millet, dəv'a əlyhəəne cigeeqa ayk'an. Manbışık'le
Filiştinar alivku-givku, sana-sanbı g'ilincbışika gyabat'a
g'ooce. **21** Ts'eppiykecab Filiştinaaşine suralqa, manbışde
zastaveeqa ilgeepç'ıyn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne
k'anene İzrailyne milletne suralqa ilğeebaç'e. **22**
Efrayimaaşine suvabınane cigabişee dyugul vuxhayne
gırğına İzrailybışık'led, Filiştinaaşın heepxıy g'ayxhimee,
manbib conbışika sacigee Filiştinaaşığa qihna gyabak'a.
23 Məxüb mane yiğil Rəbbee İzrail g'attivxhanaa'ana.
Dəv'a bət-Avenisqa hiviyxhar. **24** İzrailybı mane

yiğıl geeb obzur vooxhe. Şaulee «Exhalilqamee, zi duşmanaaşıkın ha'asmee, şavaayiy giney otxhun bed-düə vuxhenava!» uvhu, g'oşunusqa k'in g'assaras ilekka. G'oşuneenbışike şavaacad ghalik vuçjud set'a deş. **25** G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbışık'le ç'iyel itv g'ece. **26** G'oşunuk'le ç'alagee g'acuyne p'et'aybışike itv gyodatsts'e ixheeyid, şavaacad xil ghalyaqa ıkkekka deş. Manbı co g'assırne k'ınile qəvəyq'ən vuxha. **27** Yonatanık'le, dekkee g'oşunusqa k'in g'assaras alikkıy ats'a deşdiy. Mang'vee xiledin t'at'aa hotku ç'iyelyne ittveeqa k'yoq'u, qiyğad t'at'alyne ittulqa xil qadğu, ghalyaqa ıkkekka. Manke mang'une uleppişeeqa işix qayle. **28** G'oşuneene sang'vee eyhen: – «G'iyna şavaayiy kar otxhun mang'us bed-düə vuxhenava!» uvhu, yiğne dekke g'oşunusqa it'umun k'in g'assarasniy alikki. Mançıl-allab eskerar g'elike-xileke g'a'apk'i. **29** Yonatanee eyhen: – Dekkee, g'oşunus əq'üba vob hoole. İlyaakende, zi mane ittvuke sık'ınincad otxhun, uleppişeeqa işix qadı! **30** G'iyna eskeraaşe duşmanaaşike g'ayşuyne otxhuniybışike avts'esinmeen otxhun ixhaynxhiy, hucoo dexheyiy? Nya'a, Filiştinaaşile sık'ılbab yugba ğamdeebaxhoney? **31** Mane yiğıl Şaulna g'oşun, Mikmasile Ayaloneeqamee Filiştinaaşile ğameebaxhenbı. Mane yiğıl eskerar geeb obzur vooxhe. **32** Eskeraaşe cone xılıyaqa aytk'uyn Filiştinaaşın vəq'əbı, yatsbı, vuç'ebı zarada maacad gyat'u, ebakacad çuru oyxhan. **33** Man Şaululqa hixhar ha'a: – İlyaakende, eskeraaşe çuru ebakacad otxhun, Rəbbine ögiyl binah haa'a. Şaulee eyhen: – Şu Rəbb yik'el hixanı'¹, həşdeme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an hee'e. **34**

Meed Şauleecad eyhen: – G'oşunne yi'q'neençe İlgeepç'i, manbışık'le eyhe: «Gırging'vee cuna yats, vəq'ə zasqa abi, kara'əəba yizde k'ane, mane g'ayel givk'u ooxhnecen. Çuru ebaka otxun, Rəbbine ögiyl bınah hımaa'a». Mane xəmde gırging'vee, con yatsbıyyı vəq'əbı maqa adı, cone xileka gyaat'a. **35** Məxüd Şaulee ts'etta Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'i. **36** Şaulee eyhen: – Qudoora, Filiştinaaşıqab qihna xəmdecab gyapk'as, miç'eediy qıxhesse, manbışın vodundəşin g'ayşu, con gırğınbıb gyapt'as. Mang'uk'le «Vas nəxüdiy ıkkən həməxüdud he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe. **37** Şaulee Allahıke qiyghanan: – Zı Filiştinaaşıqa qihna gixhene? Ğu manbı izrailybışde xilyaqqa qevlesinbine? Mane yiğil Allahee mang'us alidghiniy qele deş. **38** Şaulee eyhen: – G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun gırğınbı inyaqa savaale. Şu g'iyna nena bınahiy hav'uva, ats'axhxhes. **39** İzrail g'attivxhan hav'uyne, Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, ine işee yizde dixen, Yonatanınıd, xıl ixheene, mana gik'as ıkkən. Milletike şavaacad niq' qıgavhu deş. **40** Şaulee izrailyne gırğınbışık'le eyhen: – Şu sa sural, zınar yizde dixe ka manesa sural ulyoozaras. Eskeraaşe Şauluk'le: «Yığne yik'es ıkkənəxüd he'eva» eyhe. **41** Şaulee izrailyne Allahık'le, Rəbbik'le, eyhen: – Zas qotkuyn alidghiniy qele! K'eççuyne çöpün Şauliy Yonatan haagva. Bınah milletil aaxva deş. **42** Şaulee eyhen: – Yizdeyi dixene Yonatanne yi'q'neeyid çöp k'eçce. Çöpün Yonatan hagva. **43** Şaulee Yonatanık'le eyhen: – Ğu hucoone hi'i, zak'le eyhe! Yonatanee mang'uk'le eyhen: – Xilene t'at'aane sivelin sık'ının itv otxun. Zı mançıl-alla qik'asda. **44** Şaulee

eyhen: – Yonatan, ġu g'iyna q'idek'vee, hasre Allahee zas mançiled pisin he'ecen! **45** Milletinmee Şauluk'le eyhen: – Izrail məxüb uftanba ġamav'una, Yonatanne qik'as? De'eş! Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, mang'une vuk'lelyna sa ç'ərib ç'iyelqa g'a'avxhas des. Nya'a, mang'vee g'iyna Allahne kumaagika iş g'avcu. Məxür Yonatan milletin qik'uyke g'attixhan ha'a, gik'as haysar des. **46** Şaulur Filistinaaşıqar qihna gexha des. Filistinarib cone cigabişeeqa siviyk'al. **47** Şaul Izrailyna paçcah ixhayle qiyğa, mang'vee hiqiy-allane cone duşmanaaşıka: Moavaaşıka, Ammonaaşıka, Edomaaşıka, Tsovayne paçcahaaşıka, Filistinaaşıka dəv'ə haa'a. Mana nene suralqa ark'inee duşmanaaşine vuk'lelqa ver ooxa vuxha. **48** Mana yik'eka sacikku Amalekaaşile ġamxha, Izrail q'əra qaa'anbışike g'attivxhanaa'ana. **49** Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dixbı vuxha. Mang'une xənne yişsen do Merav, k'ining'i'nid Mikal ixha. **50** Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yixha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ixha. Avner Şaulne emisiyna, Nerna dix ixha. **51** Şaulna dek Gişiy Avnera dek Ner Avielin dixbı vuxha. **52** Şaulna i'mi'rcab Filistinaaşıkane yi'q'ne dəv'ee ilgevç'u. Gucukana, yik'ekana insan nyaariy mang'usqa qızaxxi, mang'vee cusqa alyarat'a ixha.

15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Rəbbezi g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletis Izrailis paçcah ha'as. Həşde ġu Rəbbeeyençil k'ırı alixhxhe. **2** Xəəne G'oşunbışde Rəbbe, inid eyhe: «İzrailybi Misireençe əlyhəəmee, Amalekaaşe manbışda yəq avqu. Zi mançil-alla manbışilqa yiğbı allya'as. **3** Hoora, hark'in Amalekaar gyapxe.

Manbisiqa vodunmeen girgin kar giyxvər he'e, coyub
oot'al-ooxal he'e. Manbı qivmiykkən, manbışın adamerib,
yedarıb, uşaxarıb, gyooqanbib gyapt'e. Manbışın yatsbıd,
vəq'əbıd, devabıd, əməlerid gyat'e». **4** Şaulee millet qot'ul,
manbı Telaim eyhene şaharee qəbəqqənbı: maa'ar q'öd
vəş aazır İzrailyne eskerile hexxana, Yahudeeşina yits'ıd
aazır eskerir eyxhena. **5** Şaul Amalekaaşine şaharisqana
qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe. **6**
Mang'vee Genbışık'le eyhen: – Amalekaaşisse hudoora,
manbışike cureepxhe. Şunab manbışika sacigee gidyapt'as.
Şu, İzrailybı Misirğançə qı'ğəəmee, manbışıs yugvallaniy
hav'u. Genbı Amalekaaşike cureepxha avayk'ananbı. **7** Şaul
Xavila eyhene şahareençə girgil, Misirne şargılıyne Şur
eyhene şaharılqamee Amalekbı gyabat'a ixha. **8** Mang'vee
Amalekaaşına paçkah Agag üç'ürra aqqaqqa, mang'un
milletmee, girgida g'ilincikə alğayhe. **9** Amalekaaşına
paçkah Agagiy manbışın nekke yugun vəq'əbi, yatsbı,
kokuiyn q'ıkariy urgbı Şaulusiy cune milletis qiykkın,
gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşın gıranın, yugun
karbıd manbışıs qiykkın, haq'var-hiyxvər ha'as ıkkiykan
deş. Nimeeniy Amalekaaşıqa karai'dəən, pisin kar vod
İzrailybışe giyxvər hi'ı ak'an ha'an. **10** Mane gahil Rəbbəe
Şamuelik'le inəxiüd eyhe: **11** – Zı Şauluke paçkah hi'ı
paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yı'q' sak'al hi'ı, Yızın
cuvab ç'iyelqa g'a'açṣu. Mançike Şamuelis qəl vuxha,
xəmvolle Rəbbilqa düə haa'a. **12** Şamuel miç'eeqana Şaul
g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen: – Şaul
Karmel eyhene şahareeqa ark'in. Maa'ab mang'vee, cus
haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an. **13** Şamuel

Şauluqa avarq'ilymee, Şaulee eyhen: – Hasre Rəbbəe
vas xayir-düə hevlecen! Zı Rəbbəe eyhen hı'iyn. **14**
Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Nya'a manke yizde
k'iriysqa vəq'əbışınıy yatsbışın heghan sesbı qöö? **15**
Şaulee eyhen: – Manbı Amalekaaşike adı. Milletis
vəq'əbıyyı yatsbı qiykkınıybı, manbiše inekke yugunbı
Rəbbis, yiğne Allahıs, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar
gyapt'ıynbı, mansa axuyn karbımee giyxvər hı'i. **16**
Şamuelee Şaulık'le eyhen: – Ç'ev, g'iyna xəmde Rəbbəe
zak'le uvhuyn, zı vak'le eyhes. Şaulee, «Eyheva» cuvab
qeles. **17** Şamuelee eyhen: – Ğucar vasqa k'ırra qööng'ə,
nya'a vake izrailyne nasılşıda xərna ixha dişde? Rəbbəe,
q'ış qadğu, vake izrailyna paçcah hı'i dişde? **18** Rəbbəe
ğu g'ixelemee, inva dişde uvhu: «Hark'ın bınahika
gyavts'uyne milletikin Amalekaaşıkın he'e, manbı gürğiba
gyapt'e. Manbişde gürğinbışıkın ha'asdesmee, dəv'ə
hee'e». **19** Nya'a ğu Rəbbil k'ırı ilydiyxı? Manbişike
g'ayşuyne karal qıxha, Rəbbəe ilydyaat'asın kar hı'i?
20 Şaulee Şamuelik'le eyhen: – Zı Rəbbəe eyhençil
k'ırı gyaqqılyn. Mang'vee eyhene cigeeqa hark'inna.
Manbişda paçcah Agag aqqı inyaqa qarı, gürğin Amalekbı
gyapt'ıynbı. **21** Saccu eskeraaşe şenbişike g'ayşuyne çavra-
vəq'əyke, gyat'u ak'an ha'asınçike, nekke yugun yatsbıyyı
vəq'əbı g'əyxı' Rəbbis, yiğne Allahıs, Gilgalee q'urbanbı
allya'asva havacı. **22** Şamueleeme mang'uk'le eyhen: –
Gyoсхxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışile geed, Rəbbis
Cune cuvabil k'ırı alixhxhiniy iкkan. Rəbbine cuvabil
k'ırı alixhxhiy, q'urbanbışileeyiy nekke kokun g'argbışile
nimeexheyid yugdaniy vod. **23** Rəbbəe eyhen hidi'iyna

bınah, cadubı hı'iyna xhineecab vob. Culed-alqan karbı
hı'iyyid, byuttyaaşıs ı'bəədat ha'an xhineecad vod. Ğu
Rəbbin cuvab əq'əna qı'lı, Mang'veeyir ġu paçčahiyvalike
hı'i. **24** Şaullee Şamuelik'le eyhen: – Zı binah hav'u, Rəbbine
əmriliy, yiğne cuvabil k'ırı ilydiyxı. Zı yizde g'oşunule
qərq'i'nna, dişe manbişil k'ırı alixhxı. **25** Hucoona ixhes,
həşde ġu yizde binahile ilyheç'e, qora zaka yıq'əlqa
sak'le, zı Rəbbis ı'bəədat ha'as. **26** Şamuelee Şauluk'le
eyhen: – Zı vaka sak'alas deş. Ğu Rəbbe uvhuyu hı'i deş,
Mang'veeyib vasse İzrailyna paçčahiyvalla g'avşuna. **27**
Şamuel mançe əlyhəəsva sak'imee, Şaullee mana plasıke
aqqaqqa, manid qoxan. **28** Şamuelee mang'uk'le eyhen:
– Nəxdiy ġu yızın plaş qotxu məxbı'b g'iyna Rəbbe
yiğne xilençe İzrailyna paçčahiyvalla qooxas. Mang'vee
vas k'anering'une, vale yugung'une xilyaqa qevles. **29**
İzrail Ğamaa'ane Allahee, horbid ha'a deş, fikirib badal
haa'a deş, Mana insan deş vor fikir badal haa'as. **30**
Şaullee eyhen: – Zı binah hav'u. Hucoona ixhes, həşde
xalq'ine aqsaqqalaşaşineyi İzrailyne ögiyl zas hı'rmat
givxhe. Zakasana sak'le, yiğne Allahıs, Rəbbis, ı'bəədat
ha'as. **31** Şamuel Şauluqar qihna qaraylena, Şaulleeyid
Rəbbis ı'bəədat ha'a. **32** Şamuelee eyhen: – Amalekaşına
paçčah Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale. Agagır vuççud
dexhesda xhinne qaraylena. Agagee culed-alqa eyhe ixha:
– Mits'an, zı qik'uyke g'attirxhınna. **33** Şamuelee eyhen: –
Yiğne g'ilincin nəxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u,
yiğna yedir həməxür kulyfat dena eexvas. Şamuelee
Gilgalee, Rəbbine ögiyl Agag gyaraxana. **34** Mançile qiyğa
Şamuel ayk'anna Ramayeeqa, Şaulur Giveayeene, cune

xaqa siyk'al. 35 Şamuelee, Şaulna geeb haa'a, geed uts'ur ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asmee, g'ece deş. Rəbbir Şauluke Izrailyna paççah hi'iva paşman eyxhena.

16 Rəbbebee Şamuelik'le eyhen: – Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zı mang'usse Izrailyna paççahiyvalla g'avşuna. Gaç q'işika gyavts'av'u, yəqqı'lqa gixhe. Zı ġu Bet-Lexemğançene Yesseyne k'anyaqa g'ixe. Zı mang'une dixbışike Yizdemee paççah g'əyxı'.
2 Şamuelee eyhen: – Zı nəxürna i'qqəs? Şauluk'le g'ayxhee, zi gik'asda. Rəbbebee eyhen: – Vaka sa vuç'e vukkee, «Rəbbis q'urban ablyaa'as arıva» eyhe. 3 Yesseyir q'urban ablyaa'asde cigeeqa qot'le, qiyğa hucooyiy ha'as ikkanva Zı vak'le eyhesin. Zı eyhene insanne vuk'lelqa ġu q'iş qadğvas, mang'uke Yizdemee paççah ha'as. 4 Şamuelee Rəbbebee eyhəxüd ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarımee, şaharin ağsaqqalar mang'une ögiylqa qəvəyq'ən-qəvəyq'ən qığęepç'i, eyhen: – Ğu yugvalisne arı? 5 Mang'vee eyhen: – Ho'o, yugvalis arı. Zı Rəbbis q'urban ablyaa'as arı. Mətteepxha, zakasana q'urban ablyaa'ane cigeeqa able. Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'une dixbışık'led mətteepxha q'urban ablyaa'asde cigeeqa ableva eyhe. 6 Manbı vüqqəmee, Samuel Eliavıqa ilyakki culed-alqa eyhen: «İna Rəbbebee paççah ixhes g'əyxı'na vor!» 7 Rəbbeemee Şamuelik'le inəxüd eyhe: – Mang'une micagiyvaliqayiy axtivaliqa ilymakka, Zı mana əq'əna qı'i. Rəbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rəbbmee insanne yik'eeqa ilyakka. 8 Mane gahıl Yesseyee Avinadav qort'ul, mana Şamuelyne ögiyle alğayhe. Şamuelee

eyhen: – Rəbbee inar g'əyxı' deş. **9** Manke Yesseyee
Şamma qort'ul, mana alğayhe Şamuelyne ögeençe.
Şamuelee eyhen: – Rəbbee inar g'əyxı' deş. **10** Yesseyee
dixbışda yighırsana qort'ul, manbı Şamuelyne ögiyle
alğaa'a. Şamuelee Yesseyk'le eyhen: – Rəbbee inbı
g'əvxü deş. **11** Şamuelee Yesseyke qiyghanan: – İnbı
yiğne dixbışın gırğınbine? Yesseyee eyhen: – Nekke
k'innar vorna, mang'vee vəq'əbı uxhiyxhan. Şamuelee
Yesseyk'le eyhen: – Mang'uqar qihna insan g'axile,
hasre manar inyaqa qoracen. Mana inyaqa qalesmee, şı
sufranılqa savaales deş. **12** Yesseyee mang'uqar qihna
insan g'axuvu mana qalya'ana. Mang'uqa ç'ərəxən
xhinnen danbı, micagın uleppı, uftanınid aq'va eyxhe.
Rəbbee Şamuelik'le eyhen: – Oza qixhe, mang'ulqa q'ış
qadğve, Zı eyhena mana vor. **13** Şamuelee q'ışnana gaç
alyapt'ı, çocaaşine k'anə Davudulqa q'ış qadağva. Manke
Rəbbin Rı'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul
oğa axva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al. **14** Rəbbin
Rı'h Şaulule atk'ınmee, Rəbbee mang'ulqa sa medin
pisin rı'h g'ixelex ıxha. Mançınib Şaulus əq'üba hoole
vuxha. **15** Şaulne insanaaşe mang'uk'le eyhen: – Allahee
g'axuvuyne pisde rı'hı'n həşde vas əq'üba hoole. **16**
Yişda xərna, yiğne insanaaşılqa əmr hee'e, vas yugba lira
əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axuvuyn
pisin rı'h valqa qadımee, mang'vee lira əlivxee, vasid
yugda ixhes. **17** Saulee cune insanaaşık'le eyhen: – Manke
yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hı'i zasqa
ayre. **18** Mang'une insanaaşine sang'vee alidghınıy qele: –
Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbışde sang'vee

yugba lira iliyviyxə g'avcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra
siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy.
Rəbbir mang'ukayiy. **19** Şaullee, Yesseysqa xabar ana
insanar g'axuvu, eyhen: – Vəq'əbı uxhiyxhan ha'ana
yiğna dix, Davud, zasqa g'axile. **20** Yesseyee əməlelqa
giney, çaxıren tuluğ, mısva alivxhu, cune dixeke Davuduka
Şaulus g'uxoole. **21** Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögiyl
ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkiykan, mang'uke cuna
silahdar ha'a. **22** Qiyğa Şaullee, Yesseysqa cuna insan
g'axuvu, eyhen: – Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane
axvecen, mana zasqa yugra qarı. **23** Allahee g'axuvuyn
pisin rı'h Şaululqa qadiyne gahbişil, Davudee cuna lira
alyapt'ı əlivxüümee, mana yug qexhe ixha. Pisın rı'hı'd
mang'uke əq'əna qexhe ixha.

17 Filiştinaaşe dəv'ə haa'asdemeə g'oşun sav'u,
Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy
Azeka eyhene şaharbışde yı'q'nee Efes-Dammimee
manbişə g'oşun ulyoozarasın ciga ha'a. **2** Şauluy İzrailybı
sabi Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozarasın ciga
hi'ı, Filiştinaaşika dəv'ə vukkeesva manbişde ögee
ulyoozar. **3** Filiştinar sa tepal, İzrailybib manisa tepal
ulyobzur vuxha. Manbişde yı'q'nee q'adaal ixha. **4**
Gatne şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana
Filiştinaaşde g'oşuneençe ögeeqa qığeç'e. Mana yixhne
xilekkumneyiy sayid sa ç'umne axtivalee ixha. **5**
Mang'une vuk'lel tuncike hi'iyn dəbilga ixha, tanalqad
xhone aazır şekelyne yı'q'veleedin zireh ali'ı ixha. **6**
Mang'une g'elybişiled tuncike hi'iyn zireh givatxin,
mang'un yı'q'əlid mizrag ixha. **7** Mang'une nizeyn cık'ri

qexhvane xhanayn arğacin dal xhinne xətta ixha, mançin
yivayke hı'iyn sıvıd yixhıd vəş şekelyne yi'qvalee ixha.
Mang'un g'alxan haqqanar cule ögiyl əlyhəə ixha. **8**
Golyat gipk'inne İzrailybışde ögiylqa qığeç'u, ts'ir haa'a-
haa'a eyhen: – Nişisne şu qığeepç'i, dəv'ə haa'asne? Zı
Filiştinğançena, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde
yi'q'neençe sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen. **9**
Zaka siç'ekkvamee, mang'usse zı gik'as əxee, manke şı
vuşun g'ular vuxhes. De'eş, zı ǵamxha, zı mana gik'veene,
şu yişin g'ular vuxhes, şı eyhençika şu gyuv'ur oza
qeepxhes. **10** Filiştinğançeng'vee meed eyhen: – G'iyna
zı İzrailybışılqa cuvab ayhe! Zaka qığeç'u saç'ikkvasda
vuşde yi'q'neençe insan g'əyxə. **11** Filiştinğançeng'vee
eyhen g'ayxhi, Şaulur cukan İzrailybıp çiçis üvxüyxə,
manbı geeb qəvəyq'ən. **12** Davud Yahudayne Bet-Lexem
şahareençene Yesseyyna dix ixha. Yessey Efratbışda sa
ixha. Mang'uqa molyuyre dix ixha. Şaulne gahıl Yessey
q'əs qıxha ixha. **13** Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka
qihna dəv'eeqaniy apk'ın. Mang'une dəv'eeqa apk'inne
dixbışın dobı inbiniy vod: ts'erriyna Eliav, q'ör'esda
Avinadav, xhebir'esdar Şamma. **14** Davud Yesseyyna nekke
k'ınna dix ixha. Dixbışın çak'ınbı, xhebirsana Şauluqa
qihna avayk'an. **15** Davudur dekkın syuru uxhiyxhan
ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'ın qarayle ixha. **16**
Filiştinğançena Golyat, yoq'ts'al yiğna exhaliy-miç'eer
İzrailybışısqa qığeç'u, manbışılqa cuvab ayhe ixha. **17**
Yığbışde sa yiğil Yesseyee cune dixeł'le Davuduk'le eyhen:
– Həşde yits'ible kokayıy sa maşuk' qootsune sukuna
alyapt'i, g'oşun ulyobzurne cigeeqa yiğne çocaaşısqa zaara

hoora. **18** Manbışde xərinq'usub yits'ible guru nissenna alept'e. Çocaaşilir alycaxve, manbı nəxübiyya zas xabar able. **19** Yiğin çocar Şaulukayiy mang'une insanaaşika sacigee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika dəv'ə haa'a vob. **20** Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbı menne çobanılqa g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbı alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cigeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun dəv'ə haa'asde cigeeqa axtine seseka giviyk'an g'ooce. **21** Izrailybıyyi Filiştinar sanasanbışde ögee ulyozar haa'a. **22** Davudee, vucee adiyn karbı g'oşuneene g'aravulyçılqa g'ali'i, g'oşun gipk'inne cigeeqa çocaaşıs xoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan. **23** Davudee çocaaşika gaf haa'ang'a, Filiştinaaşine Gat şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qığec'u, meed ögiylin xhinne cuvabbı ayhe. Mang'vee eyhenbı Davuduk'le g'iyxhenbı. **24** Gırgın Izrailybıcab mana insan g'acumee it'umba qəpq'i'n heebaxa vuxha. **25** Manbışe eyhe ixha: – Şok'le mana ögiylqa qığec'una insan g'eceye? Mana izraililqa cuvab ahas qığec'u. Mana gik'una insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xizanib Izrailyne nalok'bışike g'attivxhan haa'asda. **26** Davudee cune k'ane ulyobzurne insanaaşike qiyghanan: – İna Filiştinğançena gik'uyne, Izrail tesseriyvalike g'attivxhan hav'uyne insanış hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ına Filiştinğançena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbışılqa cuvab ayhe? **27** Milletin, mana gik'uyne insanık hucooyiy ha'asva, sayid eyhen. **28** Davud insanaaşika yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbı xərne çocuk'le, Eliavik'le g'iyxhe.

Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan: – Nişisne ġu
inyaqa arı? Çoleena yişda sa-q'öble vəq'a, ġu şavulqane
g'alepcı? Zak'le ats'an, ġucar ġu xərra ikkekka ixhayke,
yiğne yik'eençed yugun karbı ilgi'də ixhayke, ġu inyaqa
dəv'əyqa ilyakkas arı. **29** Davudee eyhen: – Nya'a, zi
hucoona hı'i? Nya'a, zasyuşan ha'asırne dexhes? **30**
Davud çocuke mering'ulqa sak'i, mançinacab gaf haa'a
giygal, milletinid ögiylin xhinne mang'us alidghiniy qele.
31 Davudee yuşan ha'anbı g'ayxhinbiše, mang'un cuvab
Şaululqa hixhar ha'a. Şaulleeyir mana cusqa qoyt'al.
32 Davudee Şauluk'le eyhen: – Hasre mane insanıl-alla
şavaacad aq'va havaxan hıma'acen. Zi, yiğna g'ul, hark'in
mang'uka səyxəsda. **33** Şaullee Davuduk'le eyhen: –
Vasse mane Filiştinğançeng'uka saç'ikkvas əxəs deş, ġu
uşax vod, manamee k'irranang'ancile otç'u dəv'əbışee
siç'ekkvana vor. **34** Davudee Şauluk'le eyhen: – Zi dekkin
syuru uxhiyxhana'asniy hayk'anna. Şirin, syoyun abi
syuruneençe urg avqu əlyhəəmee, **35** zi mançıqar qihna
gyurxhu mançileğana kar i'xi' ghalençe urg g'ooşenaniy.
Mane həyvanaşaına sa zalqa g'opk'uluyng'amee, zi mana
həyvan gardanılıyne xhayike avqu mana gyook'ananiy. **36**
Zi, yiğne g'ulee, şirid, syoyub gyuvk'una. Mana sunnat
hidi'ına Filiştinğançenar mançina sa xhinne ixhes,
mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva. **37**
Şirneyiy syoyune ghalençe zi g'attixhan hı'iyye Rəbbəe,
Filiştinğançeng'uner xißençe g'attixhan ha'asda. Şaullee
Davuduk'le eyhen: – Hak'ne, Rəbb Vuc vaka ixhecen!
38 Şaullee cun silahbı Davuduk qa'a. Vuk'ləlqa tuncuna
dəbilga giviyxhe, tanalqad zirehbı alya'a. **39** Davudee mane

zirehil ooğançe g'ilinc qı'i iykar. Mankilqamee mang'vee silah iykar hı'iyn deşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen: – Zasse man karbı alı'i iykaras əxə deş. Zı həşdilqamee məxdin karbı ali'iynbicad deşdiy. Davudee manbı tanale g'esşenbi. **40** Qiyğa xlyaqqa əsaa alyaat'u, arageençe cusda xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbid q'oç'eeqa k'i'i xlene sapandika mana Filiştinğançeng'usqa qexhe. **41** Filiştinğançenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahıl Davudne suralqa q'öö eyxhe. **42** Filiştinğançeng'uk'le Davud ç'ərəne danbışika, aq'vayle uftanra, mek'vra g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa ilyakka. **43** Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Nya'a, zı vas xvaane vob, ġu zalqa t'at'aaka i'qqə? Filiştinğançeng'vee cone allahaasıka Davudus bed-düə hav'u eyhen: **44** – Zasqana qora, zı yiğne ç'urunuke xəəne şit'yaasıiy, çolane həvvanaası heles. **45** Davudeeme Filiştinğançeng'uk'le eyhen: – Ģu zalqa g'ilincika, nizeyka, mizragika qöö, zimee valqa ġu hokuyne İzrailyne g'oşunbışde Allahne, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine doyuka q'öö. **46** G'iyna Rəbbee ġu yizde xilyaqqa qeles, zınar ġu gik'asda. Zı yiğna vuk'ul tanake curaa'asda. G'iyna Filiştinaaşde g'oşunbışın leşbi, zı xəəne şit'yaasıiy çolane həvvanaası heles. Mançile qiyğa gırgıne dyunyeyk'lecad ats'axhxhesin İzrailee Allah vorna. **47** İnyaqa sabıyne gırgıng'uk'lecad ats'axhxhesin, Rəbbee g'ilincikayıy nizeyka deş g'attivxhan haa'a, ina Rəbbina dəv'ə vobna, Mang'veeyib şu yişde xilyaqqa qevles. **48** Filiştinğançena Davudne ögeeqa qığec'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara i'giykir Filiştinaaşde g'oşunbışde suralqana g'adayxhvan.

49 Davudee q'oç'eeqa xil k'eççu g'aye alyabat'a,
qiyğab sapandeeqa gyuvxhu avhu, Filiştinğançeng'une
ligaylek'ena üvxüyxə. G'aye qipxhirmee mang'une ligayna
bark'v havayq'ar, vucur aqvakkena ç'iyelqa qukkyoyk'al.

50 Davud Filiştinğançeng'ule sapandıkayiy g'ayeyka
ğamexhe. Davudne xilee g'ılıncıd eyxhe deş, mang'vee
Filiştinğançena i'xi' gek'ana. **51** Davud g'adarxhun
Filiştinğançeng'une k'ane ulyoyzar. Filiştinğançeng'un
g'ılınc qıgayşu mana gik'u, qiyğab vuk'ul tanike curaa'a.
Filiştinaaşık'le cona yugra siç'ekkvana qık'u g'acumee,
manbı heebaxanbı. **52** İzrailiniy Yahudayn g'oşunbid
ts'ırkı ha'a manbışıqa qihna gyadak'va. Manbışe Filiştinar
Gateeqa ikkəone cigeeqamee, Ekronne akkabışısqamee
g'e'eebaşenbı. Gateeqayiy Ekronqa əlyhəəna Şaarayimna
yəqvolle Filiştinaaşın gyapt'ıynbı opt'ul-opxul vuxha. **53**
İzrailybı Filiştinaaşiqab qihna gyapk'i, mançe sapk'ılıyle
qiyya manbışın g'oşunbı ulyozzuriyn cigabı q'əra qa'a. **54**
Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalimqa qavayle.
Filiştinğançeng'un g'ılıncmee adı, Davudne çadıreeqa
giyxhe. **55** Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qı'ğəə
g'acumee, mang'vee g'oşunbışde xəring'uke, Avnerike,
qiyyhanan: – Avner, ina cehil şavna dixne? Avneree eyhen:
– Paççah, geer qa'ana, ats'a deş. **56** Paççahee eyhen: –
Ats'axhxhelan, mana cehil şavna dixiy. **57** Davud Golyat
gik'u qöömee, Avneree mana qort'ul, Şaulusqa ıkkekka.
Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xileecab vooxhe.

58 Şaullee mang'uke qiyyhanan: – Cehil, ġu şavna dixne?
Davudee «Yığne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yesseyna
dix vornava» alidghiniy qele.

18 Davud Şaulukayuşan hi'ı ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne
yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne
ikkiykan giygal. **2** Mane yiğile Şaullee Davud cune
k'anə aqqaqqa, dekkine xaaqa əlyhəəs haysar deş. **3**
Manə vuc xhinne geer ikanva Yonatanee Davuduka
hambaziyvalla haa'asva cuvab g'ats'ayk'van. **4** Yonatanee
tanalinbı g'ayşu, g'ılıncıka, vukuka, zirehıka sacigee
ts'irab Davudusqa qoole. **5** Şaullee Davud nene işiqar
qihna g'axuvee, mang'vee manə iş yugba haa'a vuxha.
Mançıl-allar Şaullee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbışda
sa ha'a, man milletned, Şaulne hiqiy-allanbışded ulesqa
yugda qadayle. **6** Davudee Filiştinğançena gik'u yı'q'əlqa
siyk'almee, İzrailyne gırgıne şaharbışeençen yedar
dyafbıyyı t'amp'ırkı alyaat'u, şadeebaxhen mə'niybıyyı
mik'ar ha'a paççah Şaulne ögeeqa qıgeebac'e. **7** Yedaaş
mik'ar ha'a-ha'a, inəxdin mə'niybı qədəqqə ixha: –
Şaullee aazırkışıka, Davudemee, yits'id aazırkışıka gyapt'i.
8 Şaulus mançike geeb qəl vooxhe, manbışe eyhenbı
mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'vee eyhen: –
Davudee yits'id aazırıka, zımee aazırıkava manbışe eyhe.
Sık'inne gahile manbışis mang'uke paççahcar ha'as
ikkiykanas. **9** Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar
ilyakka giygal, mang'vee Davudus paxılıyvalla haa'a. **10**
Qinne yiğıl Allahee g'axuvuyn pisin rı'h Şaululqa gexa.
Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giygal. Davudeeme, vucee
ögiyl ha'an xhinne, meeb xılyaqa lira alyapt'ı mana
ilyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe. **11** Şaullee «Hasre
Davud ine nizeyka baruguk at'iq'an ha'asva» culed-
alqa uvhu, man xiledin nize ayhen. Davudusse q'öne

yəqqee mançike hixvas əxəna. **12** Rəbbe Davudun sura aqqıva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'ənna. **13** Mançıl-allar Şaulee Davud cuke əq'əna qı'i, mang'uke aazırıng'una xərna hi'i. Mançile qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadayle ixha. **14** Rəbb Davuduka vorva, mang'une xilençe gır gin işbi qöö ixha. **15** Davudne xilençe gır gin qöö g'acu, Şaul qəyq'ənna. **16** Gırgine İzrailybışisiy Yahudabışis Davudee co dəv'eeqa vukku qavayleva, mana geer iкkan ixha. **17** Şaulee Davuduk'le eyhen: – İna yizda xərna yiş, Merav vorna, mana zi vas heyles. Saccu ġu yizde yəqqə yik'eka ixhe, Rəbbinab dəv'ə vukkee. Şaulne fikireençe «Hasre mana yizde deş, Filiştinaaşde xile qik'ecenva» ilğeç'e. **18** Davudee Şauluk'le eyhen: – Nya'a, zi vuşune eyxhe? Yizda xizan hucoo eyhen karne, dekkına xizanıb İzrailee şavunbışdane vob, zake paçahıs yezne ixhes? **19** Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabımee, mana Mexolğançene Adrielis heele. **20** Davudmee, Şaulne manisa yişsiz Mikalıs iкkiykan. Mançına gaf Şaululqa hivxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençe vooxhe. **21** Şaulne fikreençe «Davudus Mikal hiyvu, mang'us gugu haa'as, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva» ilğeç'e. Qiyğa Şaulee Davuduk'le eyhen: – Vasse g'iyna meer yizda yezne ixhes əxə. **22** Şaulee cone hiqiy-allanbışılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulenda inəxüd eyheva: – İlekke paçahıs ġu nimeeyiy iкkan, mang'une hiqiy-allanbışisir ġu iкkanna. Qora ġu həşde mang'us yezne ixhe. **23** Şaulne hiqiy-allanbışe, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee manbışık'le eyhen: – Paçahna yezne ixhay, vuşdemee nəxdin ixhay karne vod? Zi

kar deşda, şavuk'lecar dyats'ana insan vor. **24** Şaulne hiqiy-allanbişə «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hixhar ha'a. **25** Şaulee eyhen: – Davuduk'le eyhe: «Paççahee vake, yişsel-alla pıl deş heqqə. Mang'vee vake, çine cigee, cuna qol qığaahasva, cune duşmanaaşın vəşne Filiştinğançeng'un sunnat hı'iyn ç'ürüx heqqə». Manid Şaulee, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva ha'a. **26** Şaulne hiqiy-allanbişə man eyhenbi Davudulqa hixhar ha'anbi. Davudusur yezne ixhes iкkiykkanna. Gyuvxhuna gah g'avalessecab, **27** Davud cune g'oşunika hark'ın Filiştinaaşda q'öd vəş adamiy gek'a. Paçcahna yezne ixhədemee, Davudee manbı sunnat hav'u ixhayn ç'ürüxbı paçcahisqa adayle. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena. **28** Şaululqa hitxirmee, Rəbb Davuduka vorva, yişses Mikalısr Davud iкkanırva, **29** mana mang'ule sık'ırar geer qayq'ən giyğal. Qik'asmeeyir mana Davudna duşman eyxhe. **30** Filiştinaaşde g'oşunbişde ç'ak'inbişə dəv'ə ç'əvcəb haa'a vuxha deş. Manbişə dəv'ə hav'uylette, Davud mane dəv'əbişee, Şaulne gırgine hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ixha. Mançile qiyğa milletin mang'un do axtıda aqqaqqa.

19 Şaulee cune dixek'le Yonatanik'leyiy cune hiqiy-allanbışık'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanismee, Davud geer iкkan ixha. **2** Yonatanee Davudulqa xabar g'uxoole: – Yizde dekkis Şaulus ġu gik'asır iкkan. Həşdiyle, hucoon ixhes, ġucar ġu g'iyqa miç'eer havace. Sa ciga t'abal hı'i, coleeb dyugulyxhe. **3** Zinar dekkikasana coleeqa, ġu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'ee yuşan ha'as, mang'vee hucooyiy uvhu zi valqa hixhar

ha'asın. **4** Yonatanee dekkis Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbı yuşan hı'i, eyhen: – Paççahee, cune nukarış Davudus pisvalla himaa'acen. Mang'vee vas misacab pisvalla hav'u deş. Mang'vee hi'iyn gırGIN işbid, yiğne yugvalinemee ixha. **5** Mang'vee, qik'uyle qı'dərq'i'n Filiştinğançena Golyat gik'u, Rəbbeeyib İzrail g'attivxhan hav'u. Ğunar man g'acu, şadxhana. Nya'a ġu nişilycar-allá taxsir deşda Davud gik'u, q'erane cigeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vasda bınah haa'as? **6** Şaulee Yonatanne cuvabil k'ırı alixhxhi, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'in g'iysar. **7** Yonatanee Davud qort'ul, co yuşan hi'iyn gırGIN mang'us yuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ikkekka. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusnee axva. **8** Meeb dəv'ə giviylə. Davudur oza qıxha ayk'anna Filiştinaaşika saç'ikkvas. Davud manbı ootal-ooxhal hav'u, ġamexhena, manbı Davudne ögiyle heebaxanbı. **9** Yiğbişde sa yiğil Şaul xaa'ar xile nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbe g'axuvuyn pisin ri'hı'd qadı gexa. Davudee mane gahıl lira i'lyviyxə vooxhe. **10** Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as iкkiykan. Davud mang'une ögiyle hexvana, mang'vee avhuyn nized qadı barugeeqa k'exa. Mane xəmde Davud hixu g'ittiixhanna. **11** Şaulee Davudne xaaqa insanar g'ixoole, mana nyaariyva ats'axhxha, miç'eer gik'ecenva. Davudne xhunaşsee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen: – G'iyna xəmde vasse, hixu dyugulyxhes dəxeene, g'iyyqa miç'eer ġu g'ik'asda. **12** Qiyğar Mikalee Davud g'uleençe gyaqqa, manar hixu g'ittiixhanna. **13** Mikalee xaana byut alyapt'i tyuleeqa giviyxhe, vuk'lelqad ç'ernan ts'e'in g'ekva qali'i, ooqad tanalinbı adaççe. **14** Şaulee, Davud

aqqasva g'axuvuyn insanar abimee, Mikalee «Mana ık'ar vorva» eyhe. **15** Şaullee mebin insanar g'axuvu, eyhen:
– Mana tyulyunukacar zasqa ayre, zi mana gik'as. **16**
Man insanar aqa ikkeepç'imee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa
ts'e'in g'ekva qali'iyn byutud hotku. **17** Şaullee Mikalik'le
eyhen: – Nya'a zas horbı hi'i? Yizda duşman g'aykki,
manar hixu g'attirxhinna. Mikalee Şaulus alidghiniy qele:
– Davudee zak'le uvhuyn, g'aykke zi əlyhəəs! Deşxheene,
zi ġu giyk'as! **18** Davud hixu g'attirxhinmee, Ramayeeqa
Şamuelyne k'anyaqa qarı, Şaullee cuk hi'iyn gırgın mang'us
yuşan ha'an. Mançile qiyğa mana Şamuelika sacigee
Nayot eyhene şahareeqa ark'in, maa aaxva. **19** Şaulus
«Davud Ramayeene Nayoturva» xabar qabayle. **20** Şaullee
mana aqqasva, maqa insanar g'ixoole. İnsanaaşik'le,
Şamuel q'oma ulyorzulyne peyğambaraşaşine desteyn
peyğambariyvalla haa'a g'ooce. Man g'acumee, Şaullee
g'axuvuyne insanaaşilqad Allahın Rı'h gec'e. Manbişeb
peyğambariyvalla haa'a giviygal. **21** Man ıxhayinbı¹
Şaululqa hixhar hi'imee, mang'vee mebin insanar g'ixoole.
Manbişeb peyğambariyvalla haa'a. Şaullee, xhebe'es
insanar g'uxoole, manbişeb peyğambariyvalla haa'a. **22**
Nekke qiyğa vuccar Ramayeeqa arı, Seku eyhene cigayne
k'anene, xənne kahrızısqə qarı, maane insanaaşike
qiyghanan: – Şamueliy Davud nyaane vob? Maane
neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeene Nayotee vobva»
eyhe. **23** Şaul Ramayeene Nayotqa əlyhəəmee, mana
Allahne Rı'h'n aqqaqqa. Qıygar insanaaşe Şaul Ramayeene
Nayotulqa qikkeka. Mang'veeyib peyğambariyvalla haa'a
vuxha. **24** Qiyğa mang'vee tanalinbı qakki'i, Şamuelyne

ögiyl peyğambariyvalla haa'a. Mana bıkırne yiğnayiy
xəmna ts'eler qukyork'ul axva. Mançıl-allı insanaaş
eyhe: «Şaulikerne peyğambar ixha?»

20 Davud Ramayeene Nayoteençe hixu, Yonatanne
k'anyaqa qarı eyhen: – Nya'a, zi hucoona hi'i? Yızın
taxsir hucoona? Zi yiğne dekkis nəxbına pisvallane
hav'u, mang'us zi gik'as iukkan? **2** Yonatanee mang'us
alidghiniy qele: – Məxdin kar mısacad ixhes deş! Ğu
qik'as deş. Yızde dekkee nenacab iş, xəbna vuxheeyib
k'ınna vuxheyib zak'le ittevhü haa'as deş. Nya'asdiyxan
dekkee, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdin kar ixhes deş!
3 Davudee mang'us k'in g'assır, eyhen: – Zi vasqa yugra
qariynçina, yiğne dekkik'le ats'a vod. Mançıl-allad diş
mang'us vak'le dyats'axhxha iukkan. Ğu aq'va qa'asınçina
mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniy yiğne canılqan
k'in ixhen, yizde qik'uys sa g'el qittasın ciga axu. **4**
Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Yiğne yik'es hucooyiy
iukkan, zi vas ha'asın. **5** Davudee Yonatanık'le eyhen: –
G'iyqa ts'ebna vaz giviyğalan bayram vod, zi paççahika sa
sufranlı gyu'ur kar oxhanas iukkan. Həşde ġu zi hasre,
qitsiq exhalilqamee, hark'in çolee dyugulyxhes. **6** Yiğne
dekke zi qirghın he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune
şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxxvas l'qqəseeva zake geed
qiyyhin». Maa'ab, həşde cone xizanın seniysda q'urban
gyook'a. **7** Mang'vee uvheene: «Yugdavud», manke zi,
yiğna nukar, yugra ixhes. De'eş, mang'us mançike qəl
vuxheene, vak'le ats'axhxhe, mang'uqa kara'əən fikırkı
deşud. **8** Zas yugvalla hee'e, ġu Rəbbine ögiyl zaka cuvab
g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, ġucar zi gik'e. Nişil-

allane vas zi yiğne dekkısqı ıkkees ıkkan? **9** Yonatanee eyhen: – Man yiğne vuk'lelqa qales deş! Yizde dekkıqa karai'dəən fikırkı ıxhay, zak'le g'acuynxhiy, nya'a vak'le ittevhü g'alyadaççeyiy? **10** Davudee Yonatanık'le eyhen: – Dek vaqa qəlaka yuşan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as? **11** Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Qora çoleeqa qığgeepç'es. Manbışda q'öyursana g'aqa qığgeepç'i, çoleeqa avayk'an. **12** Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: – İzrailyne Allahılqan, Rəbbilqan, k'in ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahılqasse, zak'le dekkına fikır vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fikırkı ıxheene, zi manbı valqa hixhar ha'asınbı. **13** De'esch, yizde dekkine fikreençe karai'dəən karbı i'lğəə ıxheene, zınad man valqa hixhar hide'eene, günar yəqqı'l iderçveene, hasre Rəbbee yizde vuk'lelqa mançiled pisin yiğbi alle'ecen. Hasre Rəb yizde dekkika nəxüriy eyxhe, vakar həməxür ıxhecen. **14** Zi nimeeletteyi vor, günab zak'le Rəbbina g'idyabat'ana yugvalla haagve. Zi qik'uyng'ar, **15** Rəbbee Davudun gırğın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uleb qiyğa, mana yugvalla yizde xizanile g'ıts'maak'vence. **16** Yonatanee Davudne nasıl cuvab g'ats'atk'un, eyhen: – Hasre Rəbbee vucee, Davudne duşmanaaşıkın he'ecen! **17** Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Vas zi ıkkanxhee, sayid k'in g'aysre. Davudus Yonatan cus vuc ıkkanan xhinne ıkkan ıxha. **18** Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: – G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna ciga q'ərab g'avcumee, ġu t'abal ha'asda. **19** Qıtsıq ġu şenke dyugul ıxhayne cigaysqana qarı, Ezel eyhene g'ayeysne gyu're. **20** Zi karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukençe

xhebille ox ahas. **21** Qiyğa «Hoora, oxbı t'abal he'eva» zi maqa sa gade g'axiles. Zi gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'anə vod, hoora manbı zasqa qaleva», manke ġunar qora. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, manke ġu g'attirxhin ixhes, vak vuççud ixhes deş. **22** De'eş, zi gadeyk'le «Oxbı vake əq'əna'ad vodva» uvhee, ġu qıgeç'u, yiğne yəqqı'n hoora. Man Rəbbe ġu əq'ənaqa g'ixeleva eyhen vodun. **23** Zınay ġu, həşde yuşan hı'iynçılqamee qabımeeme, yık'el aqqe, Rəbb yizdayiy yiğna gırgine gahbişiscar Şahad vorna. **24** Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram giygalang'a paççah otxhuniy oxhanasva sufranılqa giy'ar. **25** Mana ögiylin xhinne cune cigeer barugusnee Yonatanne ögee giy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner giy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva. **26** Mane yiğil Şaullee vuççud eyhe deş. Mang'usqa həməxüd qayle «Davudne vuk'ləlqa hucoomecad qadı ixhes. Mançıl-allad mang'un gicərxı'y atk'in ixhes». **27** Qinne, vuzane q'öd'esde yiğlib Davudna ciga meeб q'ərab aaxva. Şaullee Yonatanıke qiyghanan: – Nya'asdiyxan Yesseyna dix Davud sanıxhar, g'iynar kar oxhanas sufranılqa qidyarı? **28** Yonatanee alidghiniy qele: – Davudee Bet-Lexemqa i'qqəsва, zake geed qiyghın. **29** Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zi i'qqəs. Yişde xizanın şaharee q'urban ablyaa'a, yizde çoceе zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zi yiğne ulen aqqixheene, g'aykke hark'in çocar g'avces». Mançıl-alla mang'usse paççahne sufranıl ari, gyu'aras dəxi'. **30** Şaullee Yonatanılqa qəl hav'u eyhen: – İykarne zəiyfayna dix, ġu eyhenniyxan, zak'le ġu Yesseyne dixeka hambaziyvalla haa'ava ats'a dişdiyxhan.

Yiğne yedisid, vasid naş qixhecen. **31** Nimeeletteyiy
Yesseyna mana dix ine ç'iyene aq'val vor, günar yiğna
paççahiyvallab aaxvas deş. Mang'uqa qihna insan g'axile,
hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen. Mana qidek'u
ixhes deş. **32** Yonatanee dekkis Şaulus alidghiniy qele:
– Mana nişil allane qik'as ıkkan? Mang'vee hucoona
hi'ı? **33** Şaullee Yonatan gik'asva nize ayhe. Manke
Yonatanılqa hiyxharan, dekkis Davud gik'asır ıkkan.
34 Yonatan qəlin qoxa, sufranile oza qexhena. Ts'enne
vuzane q'öd'esde yiğil Yonatanee vuççud oyxhan deş.
Dekkee Davud k'ap'ik'ile avuqa qı'ı g'acu, mang'vee
aq'va givaxana'a. **35** Yonatan qinne yiğil miç'eer Davud
g'acesva çoleeqa arayle. Mang'une k'aner sa k'inna gade
eyxhe. **36** Mang'vee gadeyk'le eyhen: – G'adaxhvne,
hark'ın zı ayhen oxbü t'abal he'e. Gade g'adayxhvanmee,
Yonatanee mang'une vuk'lel ooğançe ox ayhe. **37** Gade
Yonatanee avhune oxasqa hiyxharmee, Yonatanee yi'q'əle
onu'u eyhen: – Haaşe, ox vake şaqana vod, yiğne ögee
vod! **38** Yonatanee meer gade qort'ul, eyhen: – Zaara
ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne! Gadee ox alyaat'u, cune
xəring'usqa Yonattanne k'anyaqa siyk'al. **39** Gadeys
nişikecab xabar vuxha deş. Man saccu Yonatanık'leyiy
Davuduk'le ats'a ıxha. **40** Yonatanee cun silahbı gadeysqa
quvu, eyhen: – Hoora, inbü şahareeqa qikkee. **41** Gade
ark'iniyle qiyğa, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı,
q'aratsabışil gyu'ur xhebne yəqqees Yonattanne ögee
ç'iyelqamee k'yoyzarna. Manbişə sana-sang'us ubbabı hi'ı,
gyaaşenbü. Davud Yonatanile geer geşşə. **42** Yonatanee
Davuduk'le eyhen: – Vas yugna yəq vuxhena. Zınay ġu

Rəbbine doyule sana-sang'us k'ın g'assır, uvhuynniy:
Rəbb yizdeiyi yiğne, yişde uşaxaaşine yi'q'neenar gırgıne
gahbişisda Şahad vorna. Mançile qiyğa Davud oza qıxha,
cune yəqqı'n ayk'an, Yonatanır şahareeqa siyk'al.

21 Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximelekne
k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qərq'i'n,
qiyyghanan: – Nya'a ġucar ixha? Nya'a yiğne k'ane
vuşucar deş? **2** Davudee Aximelekik'le eyhen: – Paççahee
zas iş huvu uvhuyn, zi nişisiy g'axuvu, zas nena işiy
huvuva neng'uk'lecad mats'axhxhecen. Zi mançil-allad
yizde insanaaşık'le, zi uvhuynē cigabişee yizde ögiylqa
qiğeepç'eva uvhu. **3** Vaqa oxhanasın hucoona vod? Vaqa
vobxhee, zas xhoble komba gineyna hevle. Deşxheene,
vaqa hucooyiy oxhanasın vod, man hele. **4** Kaahinee
Davuduk'le eyhen: – Zaqa məxdincad giney deşin,
yiğne k'anebin mek'vunbı yadaaşika devxhaxheene,
muq'addasin giney vod. **5** Davudee kaahinis inəxdin cuvab
qeles: – Mısamcab, şı nenemee işiqab qihna vüqqəmee, şaka
yedar vuxhaynbı deş. Yızın insanar nenemecab işiqab
qihna vüqqəmeeeyib, manbişə tanbı məttida havace. G'iyna
manbı manisa yiğbişileb məttiba vob. **6** Rəbbis adiyne
gineyle ġayrı maa'ad medin giney dexhayke, kaahinee
mang'us muq'addasin giney hele. Man giney Rəbbine
ögiyle alyaat'uyn ixha, çine cigee manecad yiğil g'ümən
gik'anasva. **7** Mane yiğil Şaulne insanaaşına sa maa'ar
eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis i'bəədat ha'a ixha. Mana
insan Şaulne çobanaaşına xərna, Edomğançena Doeg ixha.
8 Davudee Aximelekik'le eyhen: – Deşinne vaqa inyaa nize,
g'ilinc? Paççahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçıl-alla,

zasse yizin g'ilincid, silahbid alyaat'as əxi' deş. **9** Kaahineeyhen: – Ğu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğançene Golyatın g'ilinc vod. Man tanalinçeeqa hitk'ır kaahinne ileyliğne yi'q'əl vod. Vas man ıkkaxhee aleet'e, mançile ġayrı inyaa medin deşin. Davudee eyhen: – Mançile yugun deşin, qale man zasqa. **10** Mane yiğl Davud Şauluke hixu, Gatne paçkahne Akişne k'anyaqa ayk'an. **11** Akişne insanaaşe mang'uk'le eyhen: – İna şene ölkayna paçkah Davud dişeene? Mık'ar ha'amee yadaaşee ing'une hək'ee dişdiy qədəqqə: «Şaulee aazırbişika, Davudeeme, yits'ne aazırbişika gyapt'ı»? **12** Davuduk'le man eyhenbi g'ayxhimee, mana Gatne paçahile, Akişile qəyq'ən giyğal. **13** Davudee vuvecar-vuc manbişde ögiyl bəç'ər xhinne hagva, mang'vee beynyava karbı ha'a, qıç'ekku akkayk cıgabı hi'i, rixhybı saqqalılqa gekka. **14** Akişee cune insanaaşık'le eyhen: – Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərir. Nişisne şu mana zasqa arı? **15** Zaqa bəç'ərarne k'ilyba, şu inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnəxrına insan yizde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22 Davud mançe qıgeç'u, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşık'leyiy dekkine xizaneene mansabışık'le man g'ayxhimee, gırğınbı sabı, mang'usqa abayle. **2** I'mi'r yi'q'bananbı, borcınanbı, hooç'an-g'ooç'ananbı, gırğınbı Davudusqa savayle. Mana manbişda xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vəsilqa ələəna insan eyxhe. **3** Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paçkahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, Allahee zak ha'asın ats'axhxhesmee, dekkiy yed abi, vuşde k'ane aaxvecen. **4** Davudee manbı Moavne paçkahne

k'ane g'alyaa'a. Manbı maa'ab, Davud dyugulyxhayne
xıl hidixharasde cigeençe qıgeç'esmee, aaxva. **5** Qad
peyğambaree Davuduk'le eyhen: – Ğu ine dyugulyxhayne
cigeeimaxva, Yahudayne cigabışeeqa hoora. Davud mançe
ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e. **6** Şauluk'le g'iyxhen,
Davudiy cukan insanar aveekiynbı. Mang'una çadır
Giveayeene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub güvxü.
Şaul maa xilead nize aqqı, gyu'ur ixha. Mang'un gırgın
insanarıbü cune hiqiy-allı sabı vooxhe. **7** Şaulee cune hiqiy-
allı sabıyne insanaaşık'le eyhen: – Benyaminaaşenbı,
həşde zal k'ırı alixhxhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee,
vuşde gırgıng'us çolbiyyi t'imilliğbı helesınbine? Nya'a,
mang'vee vuşun gırgınbı – vəşı'ng'un, aazırıng'un
k'omandırar haa'asınbine? **8** Dişene, vuşun gırgınbı
zalqa dyugulenba g'elil qeepxha? Yizde dixee Yesseyne
dixeka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hixhar hı'i
deş. Vuşde neg'veecab yizda hav'u deş. G'iyniyn xhinne
yizde dixee, yizde nukaris dyugulxhayne cigeençe zalqa
g'ok' alas xər qa'a. Man şu zalqa hixhar hı'iynne? **9** Şaulne
insanaaşine k'ane ulyorzungulyne Edomğançene Doegee
Şauluk'le eyhen: – Zak'le Yesseyna dix, Nov eyhene
şaharee, Axituvne dixene, Aximelekne, k'anyaqa arıyng'a
g'acu. **10** Aximelekee mang'unemee Rəbbike qiyghın.
Sayid mang'vee Davudus otxhuniyiy Filiştinğançene
Golyatın g'ilinc huvu. **11** Paççahee Axituvne dixene, kaahin
Aximelekneyiy mang'une xizanne, Novee vooxhene
avxuyne kaahinaaşine qihna insan g'ixe. Manbısin
gırgınbı paçcahisqa abaylenbı. **12** Şaulee eyhen: – Axituvna
dix, həşde zal k'ırı alixhxhe. Aximelekee eyhen: – Yizda

xərna, k'ırıiliyxhe vod. **13** Şaulee mang'uk'le eyhen: –
Nya'a günayiy Yesseyna dix zalqa g'elil qeepxha? Ğu
Allahike mang'unemee qiyghin. G'iyniyn xhinne zalqa
g'elil qa'asdeme, Yesseyne dixene xılyaqa gineyi g'ilinc
huvu, nya'a zas gugu hav'u? **14** Aximelekee paçcahik'le
eyhen: – Yiğne gırğine insanaaşee Davud xhineena
yi'q' qizarasda vornane? Mana paçcahma yezne eyxhe,
yiğne g'aravulyçeeşinar xərna, yiğne xaayir mana geer
hi'rmatnana insan vor. **15** Zı ts'ette deş mang'unemee
Allahike qiyghan. Hasre paçcahee zalqa, cune nukarılqa,
cune nukarne xizanılqa bınah givmiyxhecen. Mançike zas
k'ınna vuxheeyib xabar vuxha deş. **16** Paçcahee eyhen: –
Aximelek, günar, yiğne xizanın gırğınbı hapt'as vukkan.
17 Paçcahee cune hiqiy-allı ulyobzurne g'aravulyçeeşik'le
eyhen: – Hapk'in Rəbbin kaahinar gyapt'e. Manbı
Davuduka sapçı. Manbışık'le Davudun hixuy g'ayxhı,
zalqa hixhar hı' deş. Paçcahne g'aravulyçeesis Rəbbine
kaahinaaşılqa xıl g'ot'alas, manbı gyapt'as vukkiykan
deş. **18** Paçcahee Edomğançene Doegik'le eyhen: –
Hoora, man kaahinar gyapt'e. Edomğançena Doegir
hark'in, man kaahinar gyabat'anbı. Mane yiğil mang'vee,
katanike ileyliğ ali'ına molyts'ale xhoyre kaahin gek'a. **19**
Qiyğa mang'vee kaahinaaşına şaharib, Novib, g'ilincike
alğaahana. Mang'vee maabın gırğın adamer, yedar, uşaxar,
gyooqanbı, yatsbı, əməler, vəq'əbı g'ilincike algaa'a. **20**
Axituvna neva, Aximelekna dix Ewyatar hixu, Davudusqa
qarayle. **21** Ewyataree, Şaulee Rəbbin kaahinar gyapt'iva
Davudus xabar abayle. **22** Davudee Ewyatarık'le eyhen: –
Şene ögiyl Edomğançena Doeg zak'le saa'ar g'acumee,

ats'anniy mang'vee gırgın Şaululqa hixhar ha'as ixhay. Yiğne dekkına xizan gyapt'ıyna bınah zal vobna. **23** Yizde k'ane axve, qı'məyq'ən, yızın can alışses iкkanang'us yiğinid can alışses iкkan. Yizde k'ane axvee, vak vuçud ixhes deş.

23 Davudus xabar abayle: – Filiştinar Qeilalqa k'yoptul, maadin attabı vod q'əra qa'a. **2** Davudee Rəbbike qiyghanan: – Hark'ın Filiştinaaşika səyxene? Rəbbee Davuduk'le eyhen: – Hudoora k'yootle, Filiştinaaşike Qeila g'attivxhan hee'e. **3** Davudne insanaaşemee, Davuduk'le eyhen: – Şi inyaa'acab, Yahudayne cigabışeeocab q'əvəyq'ən. Filiştinaaşde Qeilayeene g'oşunbışde ögeeqa şı nəxübne qığEEPç'es? **4** Davudee meed Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen: – Oza qıxha Qeilayeeqa hak'ne. Zı Filiştinar yiğne xılıyaqa qevles. **5** Davudun insanar Qeilayeeqa hapk'ın, maane Filiştinaaşılqa k'yoohar. Manbışın çavra-vəq'ə Davudee g'ahayışu qıkkekkan. Davudee Filiştinbışılqa ver ablyav'u, Qeilayn millet g'attixhan ha'an. **6** (Mançile oğiylid Aximelekne dixee Ewyataree Qeilayeeqa Davudne k'anyaqa g'adayxhvan qöömee, kaahinaaşın ileyliг adayle.) **7** Davud Qeilayeeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee eyhen: – Allaheecar mana yizde xılıyaqa quvu. Mana ç'ak'ın akkabınaneyiy sat'ulbinane şahareeqa ikkeç'u, vucee cun ögü ı'xi'. **8** Şaulee Qeilayee Davudiy cukan insanar avqasva, gırgına g'oşun dəv'əys sa'a. **9** Davuduk'le Şaulee cuk qelasın ha'as ixhay ats'anniy. Mang'vee kaahin Ewyatarık'le eyhen: – Kaahinaaşın ileyliг inyaqa qale. **10** Davudeecad meed sak'ı, eyhen: – Izrailyna

Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhiyn, zal-alla Şaulus
Qeilayeeqa arı şahar q'əra qaa'asıb vukkan. **11** Qeilayne
milletin zi mang'une xılıyaqa qelesdaniyxan? Zak'le, Yiğne
nukarık'le, g'ayxhiyn ixhesinne, Şaul inyaqa ayresdane?
İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le
eyhe. Rəbbee «Mana ayresdava» alidghiniy qele. **12** Mane
gahil Davudee meed qiyghanan: – Qeilayne milletin,
zınayiy yızın insanar mang'une xılıyaqa qevlesınbınıyxan?
Rəbbee «Qevlesınbıva» eyhe. **13** Davud yixhid vəşşılqa
ələene insanıka Qeilayeençe qıgeç'u, inyaa-şa axva giygal.
Davud Qeilayeençe hixu ark'innava, Şaululqa hixhar
hi'imee, mang'vee cuna fikır badal haa'ana, maqa hayk'an
deş. **14** Davud xılıyaqa gidexhasde xhinene cigabışee, Zif
eyhene sahrayne tepabışee axva eyxhe. Şaulee mana
yiğiscar t'abal ha'a ıxha, Allaheemee Davud mang'une
xılıyaqa gixhas haysar deş. **15** Davud Zifne sahreene
Xoreşnang'a mang'uk'le g'iyxhen, Şaulee vucur gik'asva
t'abal ha'a. **16** Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne
k'anyaqa arı, mang'us Allahne doyule yik'bı hele. **17**
Davuduk'le mang'vee eyhen: – Qi'məyq'ən, yizde dekkine
Şaulne xılıyaqa ġu gixhas deş. ġu İzrailyna paçkah ixhes,
zınar vale qiygiyna q'ör'esda insan. Man yizde dekkik'le
Şauluk'led çikana ats'an. **18** Qiyğa manbişde q'öng'eesana
sana-sang'us Rəbbine ögiyl cuvab hele. Mançe Yonatan
ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva. **19** Zifğançenbı
Giveayeeqa Şaulusqa abı, eyhen: – Davud yişde k'anene,
Yeşimonne canubilyne Xakilayne tepalyne Xoreşee xıl
hidixharasde cigabışee dyugulyxha vor. **20** Paçkah, vas
misayiy ıkkın, maqa ayre, şicar aqqı mana yiğne xılıyaqa

qelesda. **21** Şaullee eyhen: – Zas yugvalla hav'uyncılalla, Rəbbəe şos barakat helecen. **22** Sayıb hapk'ın yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayiy gixhxhi, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana süvə xhinnena insan vorva g'ayxhi. **23** Mana dyugulexhen cigabı gırgınbı ats'axhxhe, yugda ats'axhxhad, zasqa savyk'le. Zınar maqa şoka 1'qqəsda. Mana nimeletteyiye ine ölkee Yahudee, zi mana gırgınəəng'ə t'abal ha'asda. Mana inceğana ixheene, mana zi Yahudavolle gırgınəəng'ə t'abal ha'asda. **24** Zifğançenbı oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davudiy cun insanar Yeşimonne canubilyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahree vuxha. **25** Şauliy cun insanar mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hi'imee, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahree ulyoyzar. Şauluk'le man ats'axhxamee, Maonne sahree Davuduqar qihna gexha. **26** Şaul cune insanaaşika suvane ine surale, Davudur cune insanaaşika suvane şene surale əlyhəə vooxhe. Davudus, Şaulile hixu, dyugulyxhes ikkiykan. Şaulusmee mang'un ögü 1'xi', mana aqqas ikkiykan. **27** Mane gahil Şaulusqa xabar ana sa insan arı eyhen: – Zaara ixhe, yi'q'əlqa sak'le, yişde ölkalqa Filiştinar k'yoptul. **28** Şaullee, Davuduqa qihna girxhuy g'aletçu, mançe ayk'anna Filiştinaaşika səyxəs. Mançıl-alla mane cigays Sela-Hammaxleqotva (Curepxhayn Ganz) do giyxhe. **29** Davud mançe En-Gedi eyhene cigeene xıl hidixharasde cigabışeeqa ayk'an.

24 Şaul Filiştinaaşikar qihna girxhu, mançe yiq'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen: – Davud En-Gedi eyhene sahree vor. **2** Şaullee Izrailğançə xhebid aazır yugra

sic'ekvana insan cuka qort'ul, Davudiy mang'un insanar t'abal haa'asva suvayn ts'e'bı uxiyxhanne suvabışeeqa hayk'an. **3** Mana qaraylena yəqqı'nıne mıglekne vəq'əbı akkya'ane cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqı'sva maqa ikkeç'e. Davudiy mang'un insanarıb mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe. **4** Davudne insanaaş mang'uk'le eyhen: – Rəbbəe vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xılıyaqa qeles, vas hucooyiy ıkkən he'e». Davud dyugulenra Şaulusqa qıxha mang'une tanalınçın siv gyadaxa. **5** Şaulne tanalınçın siv gyatxıva, Davudun mang'uqa yik' gyoyxhan. **6** Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen: – Rəbbəe g'əyxiyne yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ul məxbına iş hav'uy Rəbbəe zake əq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rəbbəe g'əyxi'nə dişde vor? **7** Məxüd uvhu Davudee cune insanaaşın ögü i'xi', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareençe qıgeç'u cune yəqqı'nı ayk'an. **8** Mançile qiyğa Davud, Şauluqa qihna mağareençe qıgeç'u, mang'ulqa onu'u eyhen: – Yizda xərna, paçkah! Şaul sak'ı yi'q'əlqa ilyakkimee, Davud mang'us aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. **9** Mang'vee Şauluk'le eyhen: – «Davudus yiğin yugun ıkkən deşva» eyhene insanaaşine cuvabil nya'a ġu k'ırı ilixhe? **10** G'iyna vak'le yiğne uleka g'acu, Rəbbəe ġu mağaree yizde xılıyaqa quvu. Zi ittunçiliy aqqaqqa, ġu gik'ecenva, yizdamee valqa rəhi'm qabı. Zi manbışık'le uvhuyn «Zi yizde xəring'ulqa xıl g'ot' alas deş, mana Rəbbəe g'əyxi'nə paçkah vorna». **11** Dek, haane ilekke, yizde xilene yiğne tanalınçine siveqa. Yiğne tanalınçın siv gyatxeeyid, zi ġu gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxhe, vas qəlasın ha'asıd,

valqa insanar g'elil qaa'asib yizde xilençe qöö deş. Zı
yiğne ögiyl bınah hav'u deş, vas meer zı gik'as ıkkан. **12**
Zasiy vas Haakim hasre Rəbb Vuc ixhecen! Zal-allá hasre
Mang'vee vakın he'ecen. Zı valqa xıl g'ot' alas deş. **13**
Avaala inəxüdnixhe eyhen: «Qəlnang'vee qəlasın ha'a».
Mançıl-allad zı valqa xıl g'ot' alas deş. **14** Şavulqayiy
İzrailyna paçcah ı'qqə? Ğu şavuqa qıhnane girxhu?
Qıvk'una xvaane g'ohooş, deşxhee, genane? **15** Zasiy vas
haakimiyyalla havaasre Rəbbəee Vucee hee'ecen. Hasre
Mana Vuc ilekkecen yizde işiqa. Hasre Rəbbəee, Vuce zı
yiğne xilençe g'attixhan hı'i, zı qorkurava hagvecen. **16**
Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan: –
Yızda dix Davud, yuşan ha'ana mana ġune vor? Manid
qiyyığın, Şaul axtıra geşse giyğal. **17** Qiyğşa mang'vee
Davuduk'le eyhen: – Zı ġu xhinne qorkuna deş vor, zı
vas yugvalla hidyaa'ameeyib, ġu zas yugvalla hav'u. **18**
Ğu g'iynar zaka yugra ıxha, Rəbbəee, zı yiğne xılıyaqa
quvuyng'ar, ġu zı gik'u deş. **19** Şavaa cuna duşman
aveykimee, vuçşud hidyi'i, g'ekkayıy? Hasre ġu g'iyna zak
hı'iynçıl-allá, Rəbbəee vas yugun helecen. **20** Zak'le ats'an,
vake izrailyna paçcah ixhes. Izrailyna paçcahiyyalla yiğne
xılıyaqa ilgevç'umee, ġu mana xılıya'ab it'umba avqas. **21**
Zale qiyğşa yızda nasıl g'itsdyaa'vanasva, zake g'abiynbı
gidiyapt'asva, həşde ġu zas Rəbbilen k'in g'assre. **22**
Davudee, Şauleus k'in g'iysar. Mançile qiyğşa Shaül ayk'anna
cune xaaqa. Davudiy cun insanarıb xıl hidixharasde
cigeeqa ilqeebaç'e.

25 Samuel qik'umee gırğın izrailybı sabı, mang'us ak'
avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'ané k'eyxha.

Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an. **2**
Maoneençena sa insan, Karmel eyhene şaharee geed
karnana insan ixha. Mang'uqa xhebid aazir vəq'ə, aazirib
ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoşar ixha. **3**
Mane insanın do Naval, cune xhunaşşeynid Avigail ixha.
Mang'una xhunaşşe geer ək'elikana, micagna yixha.
Kalevne nasileençena cena adamiymee geed yi'q'i'n
xasyatnana, qı'çına sa ixha. **4** Davuduk'le sahreenang'a,
Navalee vəq'əbı qoşarva g'iyxhe. **5** Mang'vee cuna
yits'iyre mek'vna insan g'axuvu, manbışık'le eyhen: –
Karmelqa, Navalısqı İlqependə, zalena salam hivxhar hee'e.
6 Mang'uk'le eyhe: «Xiliyna i'mi'r haa'ana! Yugra ixhena!
Şunayiy yiğin xav, yiğinbışın gırğınbı yugvalybişecab
vuxhenbı! **7** Zak'le g'ayxhiyn ğu vəq'əbı'e qoşar. Yiğin
çobanar yişde k'anenang'a, şı manbışık soot'u deş.
Manbı Karmel vuxhaylette, manbışın vuçud agu deş.
8 Man vasse yiğne nukaraaşiked qidghın ha'as əxə,
manbışe cocad vas gırğıñyuşan ha'asın. Həşde, hucoona
ixhes, yizde mek'vne insanaaşika yugra ixhe, manbı
vasqa bayramne yiğil abi. Hucoona ixhes, şas, yiğne
nukaraaşisiyi yiğne dixes Davudus vaqa vodunçike vasse
əxənmeen hele». **9** Davudun mek'vun insanar Navalısqı
abi, Davudee cok'le uvhuyn gırğıñ mang'usyuşan ha'an.
Qiyğad mang'vee hucoovayıy eyhesva, k'ane ulyoozar.
10 Navalee manbışis inəxdun alidghınıy qele: – Vuşune
vor mana Davud? Vuşuna Yesseyna dix? Həşde cone
ç'ak'ınbışisse heebaxan nukarar geeb qeepxha. **11** Vuşde
uvhiyn, zı həşde gineyke, xhineke, vəq'əbı qoşaranbışisva
gyatt'uyne həyvanaaşine çurunuuke alyaat'u, şosne heles?

Zak'le şu nençe vuxhaycad ats'a deş. **12** Davudun insanar xıl q'ərab cone yəqqı'n yi'q'əlqa sapk'il, şeng'vee uvhuyn gırğın Davudus yuşan ha'an. **13** Davudee cune insanaaşık'le «Gırğingvee yi'qəqqa g'ilincbı qe'eva» eyhe. Manbışde gırğınbışed yi'qəqqa g'ilincbı qa'anbı. Yoq'ud vəş insan Davuduqar qihna ayk'an, q'öd vəşir coqa vonne karaka axva. **14** Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşey, Avigailis, hivxhar haa'a: – Davudee, yişde xəring'us salam hevlesva, cun insanar sahreençə g'axuvu. Yişde xəring'veeme, manbışık'le ghalyaqa qadiyn uvhuyn. **15** Mane insanaaşə şas geeb yugvalla hav'u. Manbı şak misacab soot'ıynbıb deş. Şı çolee sacigee vuxhayletteb, yişin vuççud aguyn deş. **16** Şı manbışde k'anə vəq'əbı uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdeb yiğniyığınıb suvayne yi'q'əl xhinne vuxha. **17** Vasse hucooyiy ha'as əxəva, həşdiyle meer ğucar ilekke. Yişde xəring'uned, mang'une xaane gırğing'uned vuk'ləl yiğ höö vod. Mana Naval geer karai'dəəna, şavussecad cuvab eyhes dəxəna insan vor. **18** Avigail zaara oza qiyxha, q'öd vəş giney, q'ölle çaxıren tuluğ, xholle vəq'əyn laşşag, sa xəbna qootsuyne sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquyne t'imilena, q'öd vəş t'exa qeqqu'iyne incileşin sı'i, əməleeşilqa iliixhe. **19** Qiyğad nukaraaşık'le eyhen: – Şu ögee hudoora, zınar yi'q'əle qiyeelesda. Cene adamiyk'le, Navalık'leme, məng'ee vuççud eyhe deş. **20** Avigail əməlelqa aliyxi, suvayle gəəmee, mana g'eece yixha deş. Məng'i's Davudiy cun insanar sayangaba qızaaxa. **21** Davudee eyhe ıxha: – Nişisniy zi mang'une çoleene çavra-vəq'əyqa imiygvalycenga, ilyakka. Mang'vee zi

hav'une yugvalis pisvalla hav'u. **22** Miç'eerilqasse Navalne insanaaşına sa adamiyxheyir zi üç'ürra g'alerçvee, hasre Allahee Davuduk mançile pisin he'ecen. **23** Avigailik'le, Davud g'aciykum, mana zaara əməleyle giyç'u, Davudus aq'va ç'iyek qet'asdemeene cigeeqa k'eezarna. **24** Qiyğar mang'une g'elybişeeqa qukkyork'ul eyhen: – Yizda xərna, havaasre mançina binah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ixhes, zi, yiğna nukar, vaka yuşan hee'es hiyeesre. Zi eyhençil k'ırı gyaqqe. **25** Mane kara'l'dəane insanın, Navalın cuvab, ġu yik'eeqacad ikmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (bəç'er) vod, vucur do xhineenacar bəç'er vor. Yizda xərna, zak'lemee, yiğne nukarık'le, ġu g'axuvuyn insanar g'avcucab deş. **26** Yizda xərna, Rəbbine doyuleyyi yiğne canalen zi k'in g'iysar: ġu Rəbbee qelas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yiğne duşmanaaşıkıd, valqa yiğbi allya'as iкkananbışıkıd Navalne vuk'lelqa qadiyn qoracen. **27** Zi vas adıyn karbi həşde hasre vaqa qihna qööne yiğne insanaaşısqa qeles. **28** Hucoona ixhes, yizde binahile ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbee yugna nasıl hevles, ġu Rəbbina dəv'ə vukkekka. Hasre i'mi'rvolle vaqa nəxbınacab qəl mooxhecen. **29** Şavusmee ġu g'eheşses, gik'as iкkiykınee, yiğna i'mi'r Rəbb Allahee Cune yut'elee havaaces. Yiğne duşmanaaşına i'mi'rmee, Mang'vee sapandeençe aahana g'aye xhinne aahas. **30** Rəbbee vas Vucee eyhen gırgın yugvalybı ha'amee, ġu Izrailyna paçcahnna alğayhemee, **31** ġu eyhes deş: «Zi nişiscabniy qəl mang'uke qığaaha, mering'una eb k'yaa'a, həşde mançike yızın yik' gyotxhan». Rəbbee vas yugvalla haa'amee, yiğna nukar, zi, yik'eliyxan

himée'e. **32** Davudee, Avigailik'le eyhen: – İzrailyne Allahıs, Rəbbis, g'iyna ġu yizde ögiylqa qığeyhıva, şukur vuxhena. **33** Ək'elikana iş g'avcuva, hasre Rəbbe vas xayir-düə hevlecen! G'iyna ġu, zi eb k'yav'uyke, yizde xilekacab qəl qığavhuyke g'attixan hı'. **34** Rəbbe zi şoke qəl qığavhuyke havacı. İzrailyne Allahılqa Vorne Rəbbilqan k'in ixhen: ġu zaara ı'giykir, yizde ögiylqa ittyarınaxhiy, miç'eerilqasse Navalne xaane adameesına sacar axvas deşdiy. **35** Davudee, məng'ee adıyn karbı xilyaqa alyaat'u, eyhen: – Ĝu geer qee'ena, həşde oşeday xaaqa sayk'le. Haane, zi yiğne cuvabil k'ırı alixhxhi, ġu uvhuyn hı'iyn. **36** Mançe Avigail Navalısqə siyk'al. Navalne xaa paçkahne xaadın xhinnen otxhun-ulyodğiy eyxhe. Mana geed ulyodğiyke kefaka eyxhe. Miç'eediy qıxhesmee, xhunaşsee mang'uk'le vuççud eyhe deş. **37** Miç'eer Naval culqa qarımee, xhunaşsee mang'us gırgın yuşan ha'an. Navalne yik'eeqa ik'ar qayle, mang'un tan ittehesu g'ayelqa siyk'al. **38** Ooğançe yits'ille yiğ kara ilgeç'umee, Rəbbe Navalıkın ha'an, mana gek'ana. **39** Davuduk'le Naval qik'uva g'ayxhimée, eyhen: – Zi tesser hi'iyne Navalike, yizda qəl qığavhuyne Rəbbis şukur vuxhena. Mang'vee zas, Cune nukaris, Navalike qəl qığaaħas hapsır deş. Navalna qəl Rəbbe Navalike cuke qığavhu. Qiyğa Davudee cun insanar Avigailisqa gaxuvu, cus xhunaşże yixheva eyhe. **40** Davudun insanar Karmelqa, Avigailyne k'anyaqa abi eyhen: – Davudee, ġu cus hee'esva, si inyaqa g'axuvu. **41** Avigail ç'iyek qeet'asdemeene cigeeqa k'yorzul, eyhen: – Haane zi, yiğne nukaree, vasib k'ilyvalla ha'asda, yiğne nukaraaşin g'elybid hoğalasınbi.

42 Mana zaara oza qiyxha əməlelqa ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoyre mek'vna zəiyfar qort'ul, mana Davudne insanaaşıqa qihna iyek'an, mang'us xhunaşşe yixhes. **43** Davudee Izre'elyğançena Axinoamır hey'i yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşşer vooxhe. **44** Şualeemee, cuna yiş Davudna xhunaşşe yeexhena Mikal, Gallim eyhene şahareençene Layişne dixes Paltiys hiyvu yixha.

26 Zifğançenbi Giveayeeqa, Şaulne k'anyaqa abi eyhen:
– Davud Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal dyugul eyxhe. **2** Şualee, Davud t'abal ha'asva xhebir aazır g'əyxı'na İzrailyğançena insan qort'ul, manbışika sacigee Zifne sahreeqa geç'e. **3** Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal yəqqı'nne mıglek zastava giviyxhe. Sahree axvane Davuduk'le, Şaul cuqar qihna qöö g'ecena. **4** Davudee cun insanar dyugulenba g'axuvu, hək'erar Şaul arıy ats'axhxha. **5** Mana Şualee zastava gyuvxiyne cigueeqa arayle. Maa'ar Davud, Şauliy g'oşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'ane cigayqa ilyakka. Şaul vuc zastavayne yi'q'nee g'alirxhu eyxhe. Eskeraaşe cosun cigabı mang'une hiqiy-allı qa'a. **6** Davudee Q'etbişda eyxhene Aximelekikeiy Yoavne çocuke Tseruya donane zəiyfayne dixeke Avışayke qiyghanan: – Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa i'qqə? Avışayee «Zı vaka g'iç'esdava» eyhe. **7** Davudiy Avışay zastavaysqa xəmde qabı hiviyxhar. Manbışık'le Şaul zastavayne ar g'alirxhu g'ece, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exı eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-allı g'alyapk'ı vooxhe. **8** Avışayee Davuduk'le eyhen: – G'iyna Allahee yiğna duşman yiğne xılıyaqa quvu. Həşde ġu zasqa hasre

mana nizeyka i'xi' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es i'xəsəd
ikkiykanas deş. **9** Davudee Avışayk'le eyhen: – Mana
gimek'a! Rəbbəe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluynıg'ukun
Rəbbəecad ha'asın. **10** Davudeecad meed eyhen: – Vorne
Rəbbilqa k'in ixhen, Rəbbəe mang'ukun hidyi'ı g'alərçəs
deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, dəv'eeme gik'as. **11**
Rəbbəe g'əyxı'ng'ulqa xl g'ot'uluyle, Rəbbəe Vucee zi
havacecen. Hucoona ixhes, həşde ġu mang'une vuk'lene
k'anedin nizeyiy parç aleet'e, əlyhəəs. **12** Davudee
Şaulne vuk'lene k'anedin nizeyiy parç alyaat'u, mançə
avayk'anənbə. Manbı şavuk'lecab g'avcu deş. Manbışə
ha'anid şavuk'lecad ats'axhxhe deş, vuşucarır muğur
qexhe deş. Rəbbəe manbışılqa it'umun nyak' salat'i'iva,
manbı g'alyapk'ı vooxhe. **13** Davud şene suralqa ilğeç'u,
əq'ənane tepayne q'omaqa ilqec'e. Manbışde yi'q'nee
xilece yəq vuxha. **14** Davudee, milletilqayıy Nerne dixelqa
Avnerilqa ts'ir haa'a: – Avner, zas alidghınıy qele! Avneree
alidghınıy qele: – ġu vuşune eyxhe, paççah muğur qa'a? **15**
Davudee Avnerik'le eyhen: – ġu adamiy dişde vor? Izrailee
vak akarana vuşune vor? Nya'a ġu yiğne xəring'uqa
paççahiqa ilydyakka? Milletikena sa insan yiğna xərna,
paççah gik'asvayıy arı. **16** ġu valqa gyooxhana yugba
ha'a deşub. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, vuşun gırgınbı
hapt'asın karbı vob, Rəbbəe g'əyxı'ng'uqa ilyaaka deşub.
İlekkende, paççahne vuk'lene k'anedin nizeyiy parç həşde
nyaadiy? **17** Şauluk'le Davudun ses qıvaats'ı, eyhen: –
Yizda dix Davud, yuşan ha'ana ġune vor? Davudee eyhen:
– Ho'o, zi vorna, yizda xərna paççah. **18** Qiyğa vuceecad
meed eyhen: – Nya'a, yizda xərna zaqar qihna girxhu?

Nya'a, zi hucoone hi'i? Yizda binah hucoone? **19** Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'ırı alixhxhe? Zalqa ġu g'elil qı'na Rəbbxheene, zi Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaaşe hi'ixhee, hasre manbı Rəbbine ögiyl g'ulyootlecen! Manbişə Rəbbike gexhan zi ilymat'acenva zi g'e'eşsuna. Həşde zasse yizde Allahis i'bəədat ha'as əxə deş. **20** Hımaasar yizada eb Rəbbike əq'ənane cigabışee k'yavaak'anas. Suvalışee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde Izrailyna paçcahı həməxür zi gena xhinne i'xəsva qiğeç'u. **21** Şaullee eyhen: – Yizda dix Davud, zi binah hav'u, sak'le. G'iyna yizada i'mı'r yiğne ulesqa gıranba qabıynçıl-allı, zi vas sayid pisin ha'as deş. Ək'elydeşiyvalla hav'u, zi xəbna binah hav'u. **22** Davudee eyhen: – Paçcah, yiğin nize haane! Hasre yiğne nukaraaşına sa arı, man aleet'ecen. **23** Rəbbee, gırgıng'uscad cune qopkuvaliys sik'i hele. G'iyna Rəbbee ġu yizde xilyaqa quvuyng'ar, zi Rəbbee g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'ul deş. **24** G'iyna nəxübiy yiğna i'mı'r yizde ulesqa gıranba qabı, havaasre yizada i'mı'rib Rəbbine ulesqa həməxüb gıranba quvooracen. Mang'vee zi gırgıne dağamiyvalybışike g'attixhan he'ecen.

25 Şaullee Davuduk'le eyhen: – Yizda dix Davud, ġu yugvalybışeeclar ixhena! Ğu ç'ak'ın işbı g'aces, gırgın işbıd ha'as həsilyxhesda. Mançile qiyğa Davud cune yəqqı'n ayk'an, Şaulur xaaqa siyk'al.

27 Mane gahil Davudne ək'eleeqa in qayle: – Sa yiğil zi Şaulne xilençe qik'asda. Yizdemee inekke yugun, Filistinaaşde olkeeqa hixu, dyugulyxhay ixhes. Şauleyir zi izrailvolle t'abal hı'iyle xıl ts'ıts'aa'a, zınar mang'une xilençe g'ittiixhaniy. **2** Davud cuka i'gviykarne yixhid

vəş insanıka Gatne paçkahne, Maokne dixene Akişne suralqa İlgeç'e. **3** Davud cune insanaaşıqa Gatee, Akişne k'ane axva. Mang'une gırgine insanaaşıqa xizan vuxha. Davuduqa cuqamee q'öyre xhunaşşe yixha: İzre'elyğançena Axinoam, sayır Karmelyğançene Navalna sip'iriyy Avigail. **4** Davud Gatqa hixuva Şaululqa hixhar hi'imee, mang'vee sayır Davud t'abal ha'a deş. **5** Davudee Akişik'le eyhen: – Zi yiğne ulen aqqıxheene, hıqiy-allane şaharbışde sançee zas ciga hele, zi maa'ar axvas. Nişisne zi, yiğna nukar, vaka, paçkahne şaharee axva? **6** Mane yiğil Akişee mang'usqa Tsiklag eyhena şahar qoole. G'iyniyne yiğılqameeyib Tsiklag Yahudayne paçkahaaşına vob. **7** Davud Filiştinaaşde cigabışee sa sennayiy yoq'uble vazna axva. **8** Davudiy cun insanar abi, Geşurbışılqa, Girzbışılqa, Amalekbışılqa k'yootal vuxha. Man milletbi avaalacad Şurulqayıy Misirılqa hivxharasdemeene cigabışee eyxhe ixha. **9** Davudee hücüm hav'uyne cigabışee adamerib, yedarıb üç'übba g'alyaa'a vuxha deş. Manbışın vəq'əbı, yatsbı, əməler, devabı, alya'an karbı mang'vee alyaat'u, Akişisqa siyk'al ixha. **10** Akişee mang'uke qidghın ha'ang'a «G'iyna şavulqane k'yoptulva», Davudee mang'us inəxdin alidghiniyyi qelen sassa yəqqees «Yahudabışde cigabışde canubne suralqa», sassa yəqqees «Yeraxmelybışde cigabışde canubne suralqa», sassa yəqqees «Genibışde cigabışde canubne suralqa». **11** Davudee həməxüdud ha'a ixha. Mang'vee cuna iş inəxüb g'ooce vuxha: «Şi ha'anbı hasre hixhar hima'acenva» uvhu, manbışın adamerib, yedarıb gyabat'a vuxha. Manbışda nenacarır Gateeqa arayle ixha deş. Filiştinaaşde ölkee axuylette, mang'vee

həməxüd hı'ı. **12** Akiş, Davudul hayxha, culed-alqa eyhe ixha: – Mana cune milletne izrailyne ulele həməxür g'a'arxhu vor, mana g'iynyke şaqı yizda nukarcar ixhes.

28 Mane gahbişil izrailybışika səvxəsва, Filiştinaşе con g'oşunbı sacigeeqa sa'a ixha. Akişee Davuduk'le eyhen: – İn vak'le ats'axhxhe, günayiy yiğın insanar yizde sural, yişde g'oşunee vuxhes. **2** Davudee Akişik'le eyhen: – Geed Yugda! Zasse, yiğne nukarisse hucooyiy ha'as əxəva, vak'lecad g'acesin. Akişee Davuduk'le eyhen: – Geed Yugda, zı vake, zı qik'asmee, yizda can gyuden ha'as. **3** Samuel qık'uyng'a, gırğına izrailyne xalq'in mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhi. Mane gahil Şaulee ölkənçe cadubı ha'anbıyyı hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırğınbı ge'eepşı vuxha. **4** Filiştinar sabı-qabı, Şunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. Şauleeyib gırğın izrailybı sav'u, Gilboa eyhene suval zastava giviyxhe. **5** Şauluk'le Filiştinaşda zastava g'avcumee, qərq'l'niyvalın mang'un yik' sacuraycad qa'a. **6** Mang'vee Rəbbike qiyghan, Rəbbeemee mang'us cuvab nik'eyid, kaahinile ğanad, peyğambaraasıled ğanad nəxüdcad qele deş. **7** Şaulee cune insanaşık'le eyhen: – Yizdemee, hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alna sa zəiyfa t'abal hee'e. Zı məng'i'kexheeyid hark'in qiyghanas. Mang'une insanaşе eyhen: – En-Doree sa məxürna zəiyfa vorna. **8** Şaulee cune tanalin paççahaşaşın karbı g'ayşu, medinbı ali'i, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xəmde mana zəiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee məng'i'k'le eyhen: – Yizdemee, zı eyhene qık'uyng'un rı'h qot'le. **9** Zəiyfee eyhen: – Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkee hı'iyn.

Mang'vee ine ölkeençe cadubı ha'anbiyyiy hapt'ıynbışın
rı'hbı qoot'alan gırgınbı g'eepşıynbı. Nişil-allane zi
qiyk'ecenva, ğu zas gugu haa'a? **10** Şaullee zəiyfayk'le
eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'ın ixhenga eyhe, ine işil-
alla vak vuçud ixhes deş. **11** Zəiyfee eyhen: – Yiğnemee
vuşune qot'le? Şaullee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe.
12 Zəiyfayk'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u,
eyhen: – Voo, ğu Şaulur, nya'a zas horbı hi'i? **13** Paçşahee
məng'i'k'le eyhen: – Qi'meeq'ən, eyhe vak'le hucooyiy
g'ece? Zəiyfee eyhen: – Ç'iyek avğanče qi'ğəən rı'h
g'ece. **14** Şaullee qiyghanan: – Mana şavukiy akar? Zəiyfee
eyhen: – P'laş ali'ına sa q'əsda adamıyır qi'ğəə. Şauluk'le
mana Şamuel ıhxay ats'axhxha, mang'us ç'iyelqamee
k'yoyzarna. **15** Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nişisne
ğu zi i'giykar ha'a? Nişisne qoyt'al? Şaullee eyhen: –
Zı xənne dağamiyvaleeqa girxhu vor. Filiştinar zalqa
k'yophur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hi'i. Mang'vee
peyğambaraasıle ğanad, nik'eeqid zas cuvab qele deş.
Mançıl-allar zi ğu qort'ul, zak'le eyheva, zi hucooyiy ha'as
ikkən. **16** Şamuelee eyhen: – Rəbbəe vake aq'va sak'al
hi'i, Mana yiğna duşman ıxha. Maa'ad zake qiyghanasın
hucooyiy? **17** Rəbbəe zale ğana vak'le uvhuyn, həşde
hi'iyn. Mang'vee paçşaheyvalla yiğne xilençe g'avşu,
yiğne k'anerinq'usqa, Davudusqa quvu. **18** Ğu Rəbbine
cuvabil k'ırı alixhxı deş, Mang'una qəl Amalekbışike
qiğavhu deş. G'iyna dişə, Mang'vee valqa ina ver ablyav'u.
19 Rəbbəe vaka sacigee İzrailib Filiştinaaşde xılıyaqa
qevles. G'iyyaq ığınar yiğin dixbıb yizde k'ane vuxhes.
Rəbbəe İzrailynna g'oşunub çıkana Filiştinaaşde xılıyaqa

qevles. **20** Şamuelee eyhenbı g'ayxhi, Şaul qərq'i'niyvalin ç'iyelqa qukkyoyk'al. Mang'vee bıkırne xəmnayiy yiğna kar udyotxhun ixhayke, mang'uqa taq'at axva deş. **21** Zəiyfa Şaulusqa qiyxhamee, mana sacuray qıxha g'acu, eyhen: – Zi, yiğne nukaree, val k'ırı alixhxhıyn. Zi qiyk'ule qiyeq'ən yixheeyir, meed ġu uvhuyn hı'iyncad. **22** Hucoona ixhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'ırı alixhxhe, zi yiğne ögeeqa sa ghaledin gıney gixhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qığəmee, taq'at ixhecen. **23** Şaullee «Deş ikkanva» eyhe. Cune insanaaşed zəiyfayka sacigee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'vee manbışıl k'ırı ilixhen. Mana ç'iyele oza qıxha, tyulee g'iya'ar. **24** Zəiyfayqa xaa tavulyna dana vooxhe. Məng'ee mana zaraba givk'u, urvad alyaat'u balatıy deşin gıney ha'a. **25** Qiyğa məng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşine ögiylqa giyxhe. Manbışe man otxhun, manecab xəmde oza qeepxha avayk'ananbi.

29 Filiştinaaşe girgına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. İzrailybışemee cos zastava İzre'elyne xhyan i'lqəane cigaysne giviyxhe. **2** Filiştinaaşde g'oşunbışın ç'ak'ınbı vəşna, aazırna g'oşunbışığa əlyhəə vuxha. Davudiy cun insanarıb Akişika sacigee yi'q'əle qöö vuxha. **3** Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe qiyghanan: – İne cühüt'yaşın inyaa'ad hucoone axu? Akişee manbışıs inəxdin alidghınıy qele: – İna İzrailyne paççahna Şaulna nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senile geed vod. Mana Şaulusse hixu zasqa qariyne yiğile, zak'le mang'uke pisin kar g'acuyn deş. **4** Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe Akişilqa qəl hav'u, eyhen: – Mana insan yi'q'əlqa sak'al he'e, hasre ġu cuk'le uvhuyne cigee axvecen. Mana dəv'eeqa

ımmaylecen, deşxheene, conbışika sarçu, şaka səyxəs.
Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee
yişde insanaaşın vuk'ulybı gyatxhı, mang'us ikkees. **5**
İçeeşe mık'ar ha'aməe, «Şaulee aazırkışıka, Davudeeme
yits'ne aazırkışıka gyapt'ıva», mə'niybı qədəqqəng'a,
yık'el qalya'ana Davud ina vuc vor. **6** Akişee Davud
qort'ul, eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, ġu qorkuna
insanır. Yiğin zakasana g'oşunee sacigee ark'ınıy zas
ikkanan. ġu zasqa qariyne yiğile, g'iyniyne yiğılqamee
zak'le vake pisin g'acuyn deş. Ç'ak'ınbışık'leme, ġu
yugraca g'ece deşur. **7** Həşdiyle ġu, yugraxhinee yi'q'əlqa
sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışde ulesqa yugda qidyalesin
kar hima'a. **8** Davudee Akişik'le eyhen: – Zi vasqa
qariyne yiğile, g'iyniyne yiğılqamee zi vasqa yugda
qidyalesin nya'a, hucoona hi'i? Nya'a zasse həşde hark'in
yizde paçkahne duşmanaaşika saç'ikkvas dəxə? **9** Akişee
Davudus inəxdin alidghiniy qele: – Zak'le ats'an, ġu
yizde ulesqa Allahın malaaik xhinne yugra qöö vor.
Filiştinaaşde ç'ak'ınbışemee eyhen: «Davud şaka dəv'eeqa
ımmaylecen». **10** Həşde vaka qööne, yiğne xəring'une,
Şaulne, nukaraaşika miç'eer çakra oza qixha, hoora. **11**
Davudiy cun insanar Filiştinaaşde cigabışeeqa savk' alasva
miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme Izre'elyqa
avayk'an.

30 Davudiy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa
xhebi'esde yiğis qabı hiviyxhar. Mane gahıl Amalekbı
abi, Negevilqayıy Tsiklagilqa k'yoohar. Manbiše Tsiklag
q'əra qav'u, qiyğab gyooxhan haa'a. **2** Manbiše,
maane zəiyfabışda nenacar geek'a deş. Xəring'ule

k'ining'ulqamee manbışın gırgınbı avqu, cokasana quvkekka. **3** Davud cune insanaaşika şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dixbı, yişbı, yedar şenbişe cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce. **4** Man g'acu, Davudiy cun insanar uledin nağbı qeqvasmee gyaaşenbı. **5** Şenbişe avqu quvkiynbışde yr'q'née, Davudna q'öyursana xhunaşse: İzre'elyğançena Axinoamiy Karmelyğançene Navalna sip'iriy Avigailir yeexhena. **6** Davudun yik' qoxa eyxhe, milletin mana g'ayeqqqa helesva uvhuva. Maane insanaaşın coneuşaxxaşıqa yik' gyotxhan ixhayke, məxüd eyhe ixha. Davudeeyid yr'q' cune Allahılqa Rəbbilqa qiyzar. **7** Mang'vee, Aximelekne dixek'le kaahin Ewyatarık'le uvhuyn: – Hucoona ixhes, yizdemee kaahinaaşın ileyliğ inyaqa alle. Ewyatareeyid man kar Davudne k'anyaqa adaylen. **8** Davudee Rəbbike qiyghan: – Zı ine şaharılqa kyophuriynbışıqa qihna gyurxheene, avayq'aree? Rəbbəe mang'uk'le eyhen: – Gixhe qihna. Ğu manbışıqa avaq'arasdar, manbiše avquynbıb g'attivxhan haa'asınbı. **9** Davud cukane yixhıd vəş insanıka Amalekbışıqar qihna gexha. Manbı Besor eyhene qadaalisqa qabı hipxhirmee, q'öd vəş insan maacob aaxva. **10** Davudiy manasa cukasanana yoq'ud vəş insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbı Amalekbışıqab qihna gyabak'a. Manasa q'öd vəş insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbışisse ilgeepç'es vəəxə deş. **11** Çolee manbışısqa sa Misirğançena qızaxxa, mana manbiše Davudusqa arayle. Manbiše mang'us gineyid xhyanıd helen. **12** Qiyğa manbiše mang'us qooqqav'unı inciliyyi q'öble

ts'ets'y t'imlena hoole. Mang'vee man karbı otxhuniyle qiyğa culqa qarayle. Xhebille yiğnayıy xheyible xəmna mang'vee mankilqasse gineyid otxhun ixha deş, xhyanid ulyodğu eyxhe deş. **13** Davudee mang'uke qiyghanan: – Ğu vuşune vor, nençena arı? Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Amalekbişde sang'una zi nukar vor. İxhesir zi, Misirbişda eyxhe. Hiyyığna zi ik'iyk'ırna, yizde xəring'veeyir zi g'alerçuna. **14** Şı canubulynang'a, Keretbişde, Yahudayne, Klevne cigabişeeqa k'yophur. Tsiklagış ts'a i'xi', gyooxhan hav'una. **15** Davudee mang'uk'le eyhen: – Vasse zi, mane şaharbışılqa k'yophuriynbisqı ikkees əxəyee? Mane insanee eyhen: – Ğu zi gidek'asvayıy yizde xərnəg'une xilyaqqa qidelesva Allahılıqan k'in g'assireene, zınar ğu maqa ikkeesda. **16** Mang'vee Davud mane insanaaşısqa qarayle. Mane gahıl şaharbışılqa k'yophuriynbı inyaaşaa opt'ul vuxha. Manbişə Filiştğançeyiy Yahudeençe geed kar qıkkı. Qiyğad inyaa-şaa otxhan-ulyoğa, mık'ar ha'a, cos ikkananbı ha'a vuxha. **17** Davud veriğ k'yooçuyle qiyğa, qinne yiğil exhalilyqamee manbı gyabat'a ixha. Devabışılqa aleepxi, hepxiyne yoq'ud vəş mek'vung'ule ğayı, mançə şavussecar hixu g'attixhanas əxi' deş. **18** Mang'vee Amalekbişə qıkkiyn gırgın karid, cuna q'öyursana xhunaşşer yi'q'əlqa siyek'al hee'ena. **19** Ç'ak'ınbı, k'iminbı, gırgın dixbıyyı yışkı, şenbişə cone xilelqa qı'iyn gırgın kar Davudee yi'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuççud inyaqa-şaqa ixha deş. **20** Davudee manbışisse gırgın çavra-vəq'ə g'eşşen. Çavra-vəq'ə ha'aykı qıkkekamee «İnbid Davudee g'ayşunbı vodva» eyhe ixha. **21** Davud, obzurva coqab qihna

qavaales dəvxüyne, Besorne qadaalil avxuyne q'öd vəş insanısqə siyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşine ögiylqa qıgeeбаç'e. Davudee cosqana qabiyne insanaaşis salam hoole. **22** Davuduка sacigee hapk'inne qüvçüneyiy karai'dəne insanaaşe eyhen: – Manbı şaka hidyapk'ıninçil-alla, şı Amalekbışike g'ayşuyne karan manbışis vuçjud heles deş. Manbışde gırging'usqa saccu con yedariy uşaxar qevles. Hasre manbıb alyapt'ı, inençe hudooracen. **23** Davudeeme manbışık'le eyhen: – De'iriş, yızın çocar! Rəbbəe şas huvuyne karak, şosse man ha'as əxəs deş. Şı Rəbbəe havaacı. Mang'vee, yişin cigabı q'əra qı'iynbib yişde xilyaqa quvu. **24** Şavaa vuşde mane cuvabil k'ırı ilixheyee? Dəv'eeqa hark'ining'uqab, yişde karane k'anə axuyng'uqab akaranacab pay vuxhes vukkan. Gırging'us akaraba bit'al haa'as vukkan. **25** Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıkırne Izrailynemee haa'a. Mana q'aanun Izrailil g'iyniyne yiğılqameeyib avxuna. **26** Davud Tsiklageeqa qarımee, mang'vee Amalekbışike g'ayşuyne karbişin sık'iminbı, cus hambazar vooxhene Yahudayne ağsaqqalaşaş g'axuvu, eyhen: – Hayna Rəbbine duşmanaaşike g'ayşunçike, şos hav'una pay vobna. **27** Mang'vee man paybı g'ixelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yattiree, **28** Aroeree, Sifmotee, Eştemoayee, **29** Rakalee, Yeraxmelybışdeyyi Genbışisde şaharbışee, **30** Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee, **31** Xevronee vooxhenbışisiy vuciy cun insanar nyaabiy vuxha mane cigaynbışis.

31 Mane gahıl Filiştinariy izrailybı siviyxənbı. Izrailybı, mane Filiştinaaşika siviyxəne cigeençe heepxi

avayk'ananbı. Izrailybışın xəppananbı Gilboa eyhene suval gyapt'ıynbı. **2** Filiştinar Şaulneyiy mang'une dixbışde qihna gyapk'ı, mang'un dixbı Yonatan, Avinadav, Malki-Şua gyabat'anbı. **3** Şaulne hiqiy-alla əlyhəəna dəv'ə yi'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana qik'asde yiğil araççe. **4** Şaulee cun silah haqqang'uk'le eyhen: – G'ilinc qıgavhu zı gik'e, deşxheene, mane sunnat deşde karbiše con g'ilincbı zak eta'a, zı demalqa gixhxhes. Mang'una silah haqqana geer qəyq'ən ixhayke, mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaulee cun g'ilinc alyaat'u, vuc çılqa hi'ğəkkar ha'a. **5** Şaul qik'u g'acumee, mang'une silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc g'ilincılqa hi'ğəkkar hi'i, Şauluka sacigue qek'ana. **6** Mane yiğil Şaul vucur, mang'una xhebiyre dixır, cuna silah haqqanar, cun gırgın insanarib habat'anbı. **7** Q'adaalyne şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesa sural vooxhene izrailybışık'le izrailyna g'oşun hooxa, Şauliy cun dixbib hapt'ı g'avcumee, con şaharbı g'ali'ı, heebaxa giviyğal. Filiştinar qabı, manbışde cigabişee aaxva. **8** Qinne yiğil Filiştinar hapt'ıynbışılılın karbı g'ayşesva abiyyng'a, manbışık'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune xhebne dixin mayitbı iveeke. **9** Manbişe Şaulna vuk'ul g'ats'apk'ın, silahbıd alyaat'anbı. Manbişe byuttyaaşis i'bəədat ha'anə xaybişeqayiy milletilqə mana xabar hivxhar haa'asdeme, manbişe Filiştinne ölkayne gırgına surabışılqa insanar g'uxoole. **10** Şaulun silahbı manbişe alyaat'u, cone byutne Aştoretne xaaqa giyxhe, Şaulun mayitid Bet-Şean eyhene şaharne cabırbişis g'adaxbışika i'xiyxə. **11** Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletik'le

Filiştinaaşə Şauluk hı'iyn g'iyxhe. **12** Man g'ayxhimee
şaharın gırgın cehilyar g'elil qepxha, xəmvolle yəq
apk'in, Şauluniy mang'une dixbişin mayitbı Bet-Şeanne
cabırbişile g'eşşenbı. Yaveşeeqa qabı, manbişə man
mayitbı gyoxhxhan ha'a. **13** Qiyğale xhinnee manbişə,
mane mayitbişike axuyn bark'vbı sı'i, Yaveşene tamarisk
yivek avud k'eyxha. Coyud yighille yiğna sivar aqqaqqa.

2 Şamuelin

1 Şaul qik'yle qiyğşa, Davud Amalekbışile ġamxha siyk'almee, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yiğna axva. **2** Xhebid'esde yiğil Şaulne zastaveençe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalinbı qit'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögiyl ç'iyelqamee k'yoyzarna. **3** Davudee mang'uke qiyghanan: – Nençene qöö? Mane insanee eyhen: – İzrailyne zastaveençe hixu, zıcar zı g'attixhan hi'i. **4** Davudee mang'uk'le eyhen: – Maa'ad hucoona ixha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe. Mane insanee eyhen: – Eskerar dəv'ə əlyhəəne cigeençe heepxiynbı, con g'ellesinbib hapt'ıynbı. Şauliy cuna dix Yonatanib hapt'ıynbı. **5** Davudee cus xabar abiyyne insanike qiyghanan: – Şauliy Yonatan hapt'ıva vak'le nençene ats'a? **6** Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Mane gahil nəxüdme ixha, zı Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyk qirzıl Şaul g'acu. Balkanaaşil aleepxiynbiyyi dəv'ayn daşk'abid mang'usqayıy hiyxhar. **7** Şaul yi'q'əlqa sak'ı ilyakkimée, zı g'acu mang'vee onı'ıyn. Zı mang'uk'le «Hooyva» uvhu. **8** Mang'vee zake qiyghiniyn: «Ğu vuşune vor?» Zınad mang'uk'le, «Zı Amalekbışda vorva» uvhu. **9** Şaulee zak'le uvhuyn: «Zasqana qıxha, zı gık'e. Zı sakaratee vorna, zas ine ik'arbişike g'attixhanas ıkkan». **10** Zı mançıl-allı mang'usqa qıxha, mana g'ik'una. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyle qiyğşa, i'mı'r haa'as vəəxəs deş. Qiyğşa zı mang'une vuk'lelin taciy xilelin lexa g'ayşu, inyaqa yizde xəring'unemee, vasqa adı. **11** Man g'ayxhimée, Davudeeyiy cune k'anenbişə ts'its'i'i colyun

tanalınbı qıt'axxa'a. **12** Manbiše Şaulnemee, mang'une dixene Yonatannemee, gırğine Rəbbine milletnemee exhalilqamee ak' avqu. Manbiše gyaasə-gyaasə sivar aqqaqqə, gəebinbı g'ilincəke alğav'u gyapt'ıva. **13** Davudee, cus mana xabar abiyne mek'vung'uk'le eyhen: – Ğu nençenane vor? Mang'vee alidghiniy qele: – Zı menne cigeençena vor, zı Amalekbışde sang'una dix vor. **14** Davudee mang'uk'le eyhen: – Nəxürne ġu qı'dərq'ı'n Rəbbəe g'əyxı'ng'ulqa gik'asva xıl g'ott'ul? **15** Ğu gik'uyna bınah val vob! Ğucad, yiğne ghalika, gardanaqa alyaat'u, «Zı Rəbbəe g'əyxı'na paççah gik'uva». Davudee cune insanaaşına sa qort'ul eyhen: – Hoora, mana gik'e. Mang'veeyir i'xi' mana g'ek'ana. **17** Davudee, Şaulneyiy cune dixene Yonatanee ak'ee ina mə'niy qəpqi'. **18** Qiyğab mana «Vukuna mə'niy» Yahudabışık'le xəp quvxheva əmr haa'a (mana mə'niy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna): **19** İzrail, yiğna xəbvalla, yiğnecab axtıne cigabışee güvk'una. Nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! **20** Filiştinaaşın içər şadmeebaxhecenva, Sunnat hıdyav'uynbışde içeeşə bayrambı hıma'acenva. İn Gatee ats'axhxıma'a, Aşkelonne şahrabışee mançına hımaa'a. **21** Gilboayn suvabı, Şolqa çiyiy gyoğiy hasre mexhecen, Vuşde q'adaalybışee hasre şagavid ılımaylecen. Maa'ad cehilyaaşınıy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu, maa'ad çılqa q'ış qıdyadğu. **22** Gyapt'ıynbışde ebake, gucnanbışde tanıke, Yonatanın vuk yı'q'elqa siyk'alan deşdiy, Şaulunıd g'ilinc idyatsı qadaylen deşdiy. **23** Şaulıy Yonatan, şu üç'übnang'a manimee vukkananbı, yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş. Şu q'aacırıleb

ek'ınbı, Aslanaaşileb gucukanbı vuxha. **24** İzrailin içer, Şaulnemee gyaasę! Mang'vee şolqa ç'ərəxən, gırانın tanalınbınıyxhe alya'anbı. Tanalinçılqad k'ınəğayken karbınıyxhe qa'anbı. **25** Siç'ookkane cigeē nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! Yonatan şene axtıne tepabışil qik'u. **26** Yizda çoc Yonatan, yiğnemee yızın yik' gyotxhan. Ğu yizdemee, geer gırana ixha. Yiğin zı ikkiyķiniy, yedar vukkiyķiniyle zı ooqaniy aqqaqqa. **27** Nəxüb cehilyar hapt'ıynbı! Dəv'əyn silahbid aguynbı!

2 Sabara gah ilgevc'öyle qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zı Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene? Rəbbee eyhen: – Hak'ne. Davudee qiyghanan: – Nyaqane hak'ne? Rəbbee eyhen: – Xevroneeqa.

2 Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axinoamır, Karmelyğançena Navalna sip'iriy Avigailer. **3** Davudee cukan insanarıb cone xizanbışika Xevronqa qabı, mançine hiqiyallane şaharbişee manbişis aaxvasın cigabı hele. **4** Yahudayeençen insanar abi, Davudulqa q'ış qadğu, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılına paçğah ha'a. Maa'ad Davuduk'le uvhumee, Şaul Gileadeene Yaveşne milletin k'eyxhıva, **5** Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen: – Maane milletlqa in yızın cuvab hixhar he'e: «Rəbbee şos xayir-düə hevlecen, vuşda xərna eyxhene Şaulus, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva. **6** Hasre mane vuşde işil-allı Rəbbee Cuna badal dyooxhena yugvalla şos haagvecen. Zınad mane vuşde işil-allı şos yugun ha'as. **7** Vuşda xərna eyxhena Şaul qik'uva şu həşde xileppı avqa qıma'a, it'umba ulyoozre.

Yahudayne nasılen, cosda paççah zake hi'ı». **8** Şaulne
g'oşunbişde q'oma ulyorzuling'vee Nerne dixee Avneree,
Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanayimeeqa qikkı ixha.
9 Maa'ar Avneree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne,
Efrayimne, Benyaminne cigabışee vooxhene insanaaşde
– gırgine Izrailyna paççah ha'a. **10** Şaulne dixeqa,
İşboşetiqa, Izrailyna paççah ixhayng'a yoq'ts'al senniy
vod. Mang'una paççahiyvalla q'ölle senna ts'its'avxha.
Yahudayne nasılınmee, Davudun sura aqqı ixha. **11**
Davudee Xevronee, Yahudayne nasiles paççahiyvalla
yighille sennayıy yixhible vazna hav'u. **12** Yiğbişde sa yiğıl
Nerna dix Avner, Şaulne dixene İşboşetne insanaaşika
Maxanayimğanje Giveoneeqa hayk'an. **13** Tseruya
donane zəiyfayna dix Yoavmee, Davudne insanaaşika
Giveonusneene xhyan sadıyne cigaysqa, manbişde ögiylqa
qiğeç'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadıyne cigayne
sa aq'val, Avnerir cune insanaaşika – manisa aq'val
giy'ar. **14** Avneree Yoavık'le eyhen: – Havaasre mek'vunbü
suğootsu, yişde ögiyl saç'ivkvecen. Yoaveeyid eyhen:
– Havaasre saç'ivkvecen. **15** Şaulne dixene İşboşetne
sural sıç'ookvan Benyaminaaşın mek'vunbü qəpqı'mee,
yits'ıq'vəyre insan eyxhe. Davudne suraler yits'ıq'vəyre
eyxhe. **16** Manbişə sana-sananbü vuk'ulbişike avqu,
g'ilincbü hiyxə. Manbişin gırgınbü habat'anbü. Mançıl-
allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurimva
(G'ilincbüşin çol) eyhe. **17** Mane yiğıl ma'ad geed
it'umin saç'ikkvuy ixha. Avneriy Izrailybı, Davudne
insanaaşis maa'ab avub avxu. **18** Tseruya donane zəiyfayna
xhebirşana dix: Yoav, Avışay, Asahelib maa'ab vooxhe.

Asahel, çolana ceyran xhinne, g'elike ek'ra ixha. **19** Mana neng'uqacar ilydyakkı, Avnerıqa qihna girqhu. Mang'uqar qihna g'adayxhanmee, **20** Avner yi'q'əlqa ilyakkı, eyhen: – Asahel, ġune vor? Mang'vee eyhen: – Ho'o, zi vorna. **21** Avneree mang'uk'le eyhen: – Yiğne sağıqa, soluqa sa ilekke. Mane mek'vunbışda sa aqqı, manbışın silahbı g'ayşe. Asaheleemee Avnerike xıl ts'its'a'a vuxha deş. **22** Avneree, Asahelik'le meed eyhen: – Zaqar qihna gimexha, zake xıl ts'its'ee'e! Nişil-allane zi ġu gik'as? Qiyğa zi yiğne çocune Yoavne aq'veeqa nəxürna ilyakkas? **23** Asahelee meeb mang'uke xıl ts'its'aa'a deş. Manke Avneree cun nize alyat'u, cık'rıhiyna mang'une vuxhnele k'ena məxüd i'xiyxə, cık'rı mang'une yi'q'ək ciga hi'i qiğeç'e. Asahel qukkyorkul cigeecar qek'ana. Mançile qiyğa Asahel qik'uyne cigaysse i'lğən gırgınbı, maa'ab ulydyobzur ilğeebaç'e vuxha deş. **24** Yoaviy Avışay Avnerıqa qihna g'adaaxhvan. Veriğ k'yooçemee, manbi qabı hiviyxharanbı Giveonne sahrayne yəqqı'lyne Giahne ögiylyne Ammava eyhene tepalqa. **25** Benyaminaaşınbı Avnerne hiqiy-allı savayle. Qiyğab apk'in, sa tepayne q'omaqa ılqeepç'i, maayib ulyoozaranbı. **26** Avneree ts'ırıka Yoavık'le eyhen: – Şı mısilqameene g'ılıncike hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dişdiy, nekke qiyğa yugdacad ixhes deş? Ĝu yiğne insanaaşık'le misane eyhes, cone çocaaşıqab qihna gimabak'va? **27** Yoavee eyhen: – Vorne Allahılqa k'ın ixhen, ġu manva ittevhuynxhiy, yızın insanar cone çocaaşıqa qihna miç'eebilqamee gyapk'asınbınıy. **28** Qiyğa Yoavee şeypur əlüvxümee, manbışın gırgınbı ulyoozaranbı. Izrailybışıqa qihna

gyapk'iy ç'əvə'ən, manbışika sayib sıç'ookka deş. **29**
Avneriy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile
k'ena avayk'an. Manbı İordanne damayle İlgeepç'i,
Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hiviyxhar. **30**
Yoavee, Avneriqə qihna girxhuy ç'əv hı'ı sark'ılymee,
cuna g'oşun sa'a. Asahelile ğayı Davudne insanaaşike
yits'iyüç'ər insan hiyxhar deşıy. **31** Davudne insanaaşemee,
Benyaminaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebid vəşşe
yixhts'al insan gek'a. **32** Asahel Bet-Lexemqa qıkki, cune
dekkina nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune
insanaaşə xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbı qabı
Xevronqa hiviyxhar.

3 Şaulneyiy Davudne nəsilen səvxı'y xiliyda ts'its'exhe.
Vaxt apk'iniylette, Davudne nəsiləna guc hexxooxhe,
Şaulnemee nəsiləna k'il qooxhe vuxha. **2** Xevronee
Davudus dixbı vooxhe. Ts'erriyna dix Izre'elyğançene
Axinoamee uxuna Amnon ıxha. **3** Q'ör'esda
Karmelyğançene Navalne sip'iree Avigalee uxuna Kilav
ıxha. Xhebir'esda Geşurne paçkahne Talmayne yişsee
Maakayee uxuna Avşalom ıxha. **4** Yoq'ur'esda Haggitee
uxuna Adoniya, xhor'esda Avitalee uxuna Şefatya, **5**
yixhır'esdar Davudne xhunaşsee Eglayee uxuna itream
ıxha. Davudus man gırğınbı dixbı Xevronee vuxha. **6**
Şaulnayiy Davudna nəşlə siviyyəmee, Avneree Şaulne
sural guc saa'a vuxha. **7** Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa
donana həmbal zəiyfa yixha. İşbosetee Avnerik'le eyhen:
– Nya'a ġu, yizde dekkine həmbal zəiyfayka g'ilexha? **8**
İşbosetne mane cuvabike Avneris geeb qəl vuxha, eyhen:
– Nya'a zi vas, Yahudaabisin sura aqqına xvaana vuk'ulyne

vob? Zı g'inya yiğiniy yiğne dekkine Şaulne nasilen,
mang'une hambazaaşın sura aqqı. Zı ġu Davudne xılıyaqa
quvu deş. Ğu həşde mane zəiyfal-alla yizde gardanaqa
bınah giviyxhe! **9** Zı Davudus, Rəbbee mang'us k'in
g'assırıyn hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'lelqa
yiğbı alle'ecen! **10** Zı paççahiyvalla Şaulne naslike g'avşu,
Davudusqa qevles. Mana Izrailyayi Yahudeyayna,
Danile Beer-Şevalqamee, paççah ixhes. **11** İşboşetik'le man
eyhenbi g'ayxhımee, mana Avnerile qəyq'ən ixhayke,
mang'us alidghınıycad qeles dəxə axva. **12** Qiyğa Avneree,
Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen: – İn ciga
şavunne vod? Qora, zınayiy ġu cuvab g'ats'ak'vanas.
Qiyğa gırgınacak İzrail yiğne suralqa ts'its'aa'as zı vas
kumag ha'asın. **13** Davudee eyhen: – Geed yugda, zı
vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ġu zasqa i'qqəmee,
vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa immayle.
14 Davudee, İşboşetisqa Şaulne dixesqa cun insanar
g'axuvu, eyhen: – Zı vəş sunnat hidi'ına Filiştinğançena
gik'ul-allá zas Şaulee hiyvuna yizda xhunaşşe Mikal
zasqa seek'al hee'e. **15** İşboşetee, insan g'axuvu,
zəiyfa adamiyye Layışne dixesse Paltielsee g'ayşes
ileeka. **16** Məng'i'na adamiy geşše-geşše Baxurimqamee
xhunaşşeyqa qihna ayk'an. Maa'ad Avneree mang'uk'le
eyhen: – Yi'q'əlqa sak'le. Manar siyk'alna. **17** Avner
İzrailyne ağsaqqalaaşıka yuşanxha, eyhen: – Şos mışa
ikkannaniy vor, Davuduke şos paççah ha'as! **18**
Həşde vuşde yik'eençe i'lğəən he'e! Rəbbee Davuduk'le
dişdiy uvhu: «Zı Yizde nukarne Davudne xileka, İzrail
Filiştinaşdeyiy gırgıne duşmanaaşine xilençe g'attivxhan

haa'as». **19** Avneree man, hark'in, Benyaminaaşik'led eyhen. Qiyğa izrailyneyiy Benyaminaaşde yik'eençe ilgəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa hayk'an. **20** Xevroneeqa, Avnerika sacigee Davudusqa g'ayre insan arayle. Davudee, Avnerisiy cune insanaaşis otxhunulyodğiy hele. **21** Avneree Davuduk'le eyhen: – Hasre zi həşde hark'in, gırgına izrail yizde xəring'usqa, paçcahısqa, saa'as. Ğunar manbışika cuvab g'ats'ak'vene. Qiyğab vas nişsisiy vukkan, xəbvalla hee'e. Məxüd ixha Davudee Avner vuççud hidi'i g'ekkana. **22** Mane gahil Yoav, Davudne insanaaşika dəv'eençe sark'ıl eyxhe. Manbışe mebınbışike g'ayşuyn geed kar adayle. Mane gahil Avner, Davudusse Xevronğanče ark'in eyxhe. Davudee, Avner vuççud hidi'i, g'aykkı ixha. **23** Yoav, gırgına g'oşunuuka sark'ıling'a, mang'uk'le eyhen: – Nerna dix Avneriy ari. Paççahee mang'uk vuççud hidi'i, g'aykkına. **24** Yoav, paçcahne k'anyaqa qarı, eyhen: – Ğu hi'iyn kar hucoone? Yiğne k'anyaqa Avnerniy'e ari? Ğu nya'a mana g'aykkı? Həşde mana ark'inna. **25** Vak'lecar Nerna dix Avner ats'ana. Mang'vee vas horbı ha'asva, yiğin hark'in-qaraylen cigayiy ġu g'ecen işbi ats'axhxhesvacar ari ixha. **26** Yoav Davudusse qığeç'umee, mang'vee Avneriqa qihna cun insanar g'uxoole. Manbışer Avner Sira eyhene kahrızısse yi'q'elqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş. **27** Avner Xevronqa sak'imee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabışıyle aqa akkyayhe. Qiyğad cune çocul Asahelil-allı, mang'une vuxhnes g'ilinciqa i'xi', gek'ana. **28** Davuduk'le, man ats'axhxamee, eyhen: – Rəbbine ögiyl

Nerne dixene Avnerne ebal-allâ, mîsacab zâliy yizde ölkâl
bînâh aaxvas deş. **29** Havaasre mana bînâh Yoavîlqayiy
mang'ûne xizanıłqa vuxhecen. Hasre Yoavne násilee
maşika gyatsts'yn i'xnabınana insan deşda, əsaka iykarna
insan deşda, g'ilincike qek'ana insan deşda, missinçika
qek'ana insan deşda gah mooxhecen. **30** Yoaveeyiy
cune çoceee Avışayee Avner gek'ana. Manbiše mana
cona çoc Asahel Giveonee əlyhæne dəv'ee gik'uynçil-
alla gek'a. **31** Qiyğɑ Davudee Yoavik'leyiy cune k'anene
insanaaşik'le eyhen: – Tanalınbı qıt'axxi, palanbı ale'e,
Avnernemee gyaaşe. Avner qikkek'ane mîghırıqa qihna
vuc paçah Davud ayk'an. **32** Avner Xevronee k'eyxha.
Paçah mang'ûne nyuq'vnel oo axtıra geşşena. Mang'uka
sacigee milletid geşşen. **33** Paçah Davud Avnerne
nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu: Avner məxür, g'eliqqa
huvu, gik'as dexheyiy. **34** Yiğın xileppi ayt'il ıxha deş,
G'elybışisib zincir üvxü vuxha deş. Ğu sixnareeşine ögiyl
qukkyoyk'alan xhinne qukkyork'ul. Manva uvhumee,
millet meed Avnernemee geşşen. **35** Qiyğɑ manbişin
gırgınbı abı, Davudee, exha qixhesse, kar oxhnecenva
mana ittunçıl aqqaqqa ıxha. Davudeeme, k'in g'assır,
eyhen: – Veriğ k'yooçesse, yizde ghalik giney, medin
kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen! **36**
Millettik'le paçşahee ha'an g'acu, man gırgın manbişde
yik'eençe eyxhe. Paçşahee ha'an gırgıncad milletis
ıkkıykanan. **37** Mane yiğil gırgıne millettik'leyiy gırgıne
İzrailik'lecad ats'axhxhen, Nerna dix Avner paçşahee
gidek'u ıxhay. **38** Paçşahee cune insanaaşik'le eyhen:
– G'jyna İzrailee xərnat, qıvaats'ına insan qik'uva ats'a

dişde? 39 G'yna zi g'əyxi'na paçcahır ixheene, zaqa guc k'ilyba vob. Tseruyayn dixbı, Yoaviy Avışay, zale nimee vuxhee gucuka vob. Havaasre Rəbbəe pisvalla haa'ang'us, haa'ane pisvallays sik'i helecen!

4 Şaulne dixek'le İşboşetik'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletid man g'ayxhi qəyq'ən giygal. 2 Şaulne dixeqa İşboşetiqa q'öyre cune destebişda xərna ixha. Manbı Benyaminaaşınbı vooxhene Beerotğançene Rimmonun dixbı vuxha. Manbışde sang'un do Baana, mansang'unud Rexav ixha. Beerot vucub Benyaminaaşınacab vuxha. 3 Beerotbı Gittayimeeqa heepxı qabı vuxha, g'iyniyne yiğilqameeyib manbı maa'ab menne cigaynbı xhinne aaxva. 4 (Şaulne dixeqa Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefiboşet donana dix ixha. İzre'elyğançe Şauliy Yonatan gyapt'ıva xabar qabımee, mang'uqa xholle sen ixha. Mane k'ining'uqa ileekang'vee mana mançe alyart'u, zaara heexvava, gade xilençe g'a'araççe mang'un g'elybı hayq'var.) 5 İşboşetee yı'q'ı'hna manzil haa'amee, Beerotğançene Rimmonun dixbı Rexaviy Baana yəqqı'l gyabak'va. Manbı pirane gahıl qabı mang'une xaasqa hiviyxhar. 6 İşboşet cune gozee tyulee g'alirxhu eyxhe. Rexaviy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç'i, mang'une vuxneeqa xincal hi'yxə. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'in, vucub alyapt'i, mançe heebaxanbı. Xəmvolle manbı Arava eyhene qadaalyne yəqqı'le k'ena avayk'ananbı. 8 İşboşetna vuk'ul manbışe Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abı, paçcahık'le eyhen: – İna Şaulne yiğne duşmanna dixena İşboşetna

vuk'ul vob. Mane Şaulsniy ꝑu gik'as ikkan. G'yna Rəbbee, yişde xəring'ul – paçkahil-alla Şaulukeiy cune naslike in hi', qel qıgvavhu. **9** Davudee Beerotğançene Rimmonne dixbışis Rexavisiy cune çocus Baanays inəxdin alidghiniy qele: – Zi Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xabar ana insanniy ari: «Şaul qik'unava». Zi mançıl-allar mana aqqı gik'as alikki. Mang'vee zas abiyne xabarın mukaafat mang'us man ixha. Həşde karai'dəən insanar qopkune insanne xaaqa ikkeepç'i, mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdiy qöö, zi mang'una eb ç'iyel g'alepçi, manbı ç'iyene aq'val gidyapt'i g'alyaa'aye? Zi gırğınçike g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbilqan k'in ixhen məxdin kar ixhes deş! **12** Davudee cune insanaaşilqa əmr haa'a, manbişeb manbı avqu gyabat'anbı. Qiyğad manbişin g'elybiyy xleppi gyatxi, Xevroneene xhyan səəne cigayne k'ane k'eyxə. İşboşetna vuk'ulyub alyapt'i, Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

5 İzrailin gırğın nasılıbı Xevronqa Davudne k'anyaqa abi inəxüd eyhe: – Şi vaka sa milletinbı, sa ebanbı vob. **2** Şenke yişda paçkah Şaulnang'a, gücabniy İzrailybı dəv'eeqa vukku qavaylenbı. Rəbbee vak'leniy uvhu, ꝑu Cune milletis çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes. **3** İzrailin gırğın ağsaqqalar Xevronqa paçkah Davudne k'anyaqa abayle. Paçşahee maa'ad Rəbbine ögiyl manbişika cuvab g'ats'ayk'van. Ağsaqqalaaşe Davud İzrailyna paçkah ixhecenga mang'ulqa q'ış qadağva. **4** Davud paçkah eyxheng'a mang'uqa xhebts'al senniy vod. Mang'vee İzrailis yoq'ts'al senna paçkahiyvalla haa'a. **5** Davudee, Xevronee Yahudays yighille sennayiy

yixhible vazna paççahiyvalla haa'a. İyerusalimeençeb mang'vee bikırne İzrailisiy Yahudays xhebts'ale xhebille senna paççahiyvalla hav'u. **6** Paççahiy cun insanar İyerusalimqa hapk'in, maane avaalacab vooxhene Yevusbışilqa k'yoohar. Yevusbışe Davuduk'le eyhen: – Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. Ğu inyaqa areene yişde bi'rq'i'nbişisser, k'aanbişisser ġu inençe g'e'eşses əxəsda. Manbişisqa məxüd qöö ixha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş. **7** Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançik'le «Davudna Şaharva» eyhe. **8** Davudee mane yiğil eyhen: – Vuşuyiy Yevusbışilqava arı, hasre xhyan qööne tuneleençe ilgeç'u qoracen. Məxüb şu Davud g'imece eyxhene «bi'rq'i'nbişileyiy k'aanbişile» ġameepxhes. Həşde dişə eyhe: «Bı'rq'i'nayiy k'aana xaaqa ikkeepç'es deş». **9** Davud mane g'aleecar axva, mançıl-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'vee g'alayn hiqiy-alladin cigad Millo eyhene tepaysqamee adın cigad ali'i qa'an. **10** Xəəna G'oşunbişda Rəbb Davuduka ixhal-allı, mang'una guc yiğ-yiğle hexxooxhe vuxha. **11** Sur eyhene şaharne paççahee Xiramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidurne yiven os, osanayıy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbişe Davudus saray alya'a. **12** Manke Davuduk'le ats'axhxhen, Rəbbe vuc izrailyna paççah hı'i, cuna paççahiyvallab axtı qav'u. **13** Davud Xevronğançe İyerusalimqa qarıyle qiyğa, mang'vee cus mançe mebın xhunaşşeriy həmbal zəiyfabı haa'a. Manbişeb Davudus dixbiyyiy yişbi vuxooxa. **14** Mang'us İyerusalim vuxhayne dixbışın dobı inbı vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileymən, **15** İvxar, Elişua, Nefeg, Yafia,

16 Elişama, Elyada, Elifelet. **17** Filiştinaaşik'le g'iyxhen,
Davud Ízrailyna paçħah ha'asva mang'ulqa q'iş qadğu.
Manke manbişin ġirginbı Davud t'abal ha'asva avayk'an.
Davuduk'le man ats'axhxamee, yi'q'elqa g'aleeqa siyk'al.
18 Filiştinarib Refaimne q'adaalilqa qabı, maa'ab aaxva. **19**
Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zı Filiştinaaşika səyxene?
Ğu manbı yizde xılıyaqa qevlesimbine? Rəbbe Davuduk'le
eyhen: – Ho'o, hoora səyxə, zı manbı yiğne xılıyaqa
qidetu g'alepçes deş. **20** Davud Ba'al-Peratsimeeqa arı,
Filiştinar gyapxi-gyapt'i, eyhen: – Selin çine ögeedin
kar haq'var hiyxvər ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde
ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Mançıl-allad mane
cigayn do Ba'al-Peratsim (ot'al-oxal ha'ana iyesiy)
giyxhe. **21** Filiştinar heepxi əlyhəəmee, con byuttyar
maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man
byuttyar sı'i, qıkkekkanbı. **22** Filiştinar meeb Refaimne
q'adaalilqa abı, maa'ad çadırkı giyxə. **23** Mançinemee
Davudee Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen: –
Ts'erriykecar manbişde ögiylqa qığmeç'e. Yi'q'ele apk'in,
totan yivarnane surale manbişilqa k'yoohre. **24** Totane
yivaaşine q'ombişile g'elybişin sesbı qöö gidğilmee, ġu
zaara i'ġi'ykre. Filiştinaaşde g'oşunukun ha'asva, mane
gahil Rəbb yiğne ögiyl əlyhəəs. **25** Davudee ġirgin, Rəbbe
cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'vee Gevayeençe
Gezereeqa hivxharasdee cigeeqamee Filiştinar gyabat'a
ixha.

6 Davudee Ízrailyğançe meer yugna, siyxənə xhebts'al
aazır insan g'əyxı', saa'a. **2** Davud, Yahudeene Ba'ala
eyhene şahareençe Allahna q'utye qavaalesva, cune

insanaasika sacige maqa ayk'an. Mana q'utye Rəbbine
doyul vuxha. Mane q'utye oo keruvar ixha. Xəəne
G'oşunbışde Rəbbina taxt mane keruvaşil oo vuxha. **3**
Allahna q'utye ts'enne daşk'eeqa alivxhu, Avinadavne
tepalyne xaançe qığaahana. Daşk'ad Avinadavne dixbışe
Uzzayeyiy Axioyee he'ekka ixha. **4** Manbışe Allahna
q'utye daşk'eeqa gyuvxhu qığaaha. Q'utyeeyne ögiylir
Axio ayk'an. **5** Davudur, gırgın izrailin milletid giranne
osake hı'iyn t'ampırkı, lirabı, dafbı, medin aalyatbı əlixı',
Rəbbine ögiyl şadba mik'ar hı'i. **6** Naxonne attayle
ı'lğəəmee, yatsbı qaçayxaranbı. Uzzeeyib xıl hotku,
g'i'moxhacenga Allahna q'utye avqaaqqa. **7** Rəbbina
Uzzalqa qəl avqaaqqa, mang'vee hı'rmat deşvaala hav'uva
mana maacar ı'xi' gek'ana. Uzza Allahne q'utyeeyne k'anə
qek'a. **8** Davudus, Rəbbe Uzza gik'uva qəl vooxhe.
Mane cigayn do g'iyniyne yiğilid Perets-Uzza (Uzzayn
qık'uy) vod. **9** Mane yiğil Davud Rəbbile qərq'i'n, eyhen:
– Zasqa Rəbbina q'utye nəxüb ables vooxheye? **10**
Davudus Rəbbina q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa
quvkees vukkiykan deş. Mang'vee mana Gatğançene
Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyookka. **11** Rəbbina q'utye
xheyible vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbe Oved-
Edomusub, mang'une xizanısib yugna barakat hoole.
12 Paçah Davudulqa «Rəbbe Oved-Edomne xizanıb,
mang'une gırgine karasıb Allahne q'utyeel-allá barakat
huvuva» hixhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa
hark'in, mançe Allahna q'utye cun do huvuyne Davudne
şahareeqa şadba qavayle. **13** Rəbbina q'utye haaqqanbışe
yixhnəqqees g'el qittumee, Davudee sa yats'iy tavulyna

q'ika gyook'a. **14** Davudee kataniken ileyliğ ali'i, Rəbbine ögiyl vəəxəxüb g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a. **15** Davuduka sacigee gırgıne Izrailyne milletin şadvalin ts'irbı ha'a-ha'a, şeypur ı'lyviyxə Rəbbina q'utye quvkeeka vuxha. **16** Rəbbina q'utye Davudne Şahareeqa quvkekamə, Şaulna yiş Mikal g'uleençe ileeka yixha. Məng'i'k'le paçcah Davudee Rəbbine ögiyl g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'le avqa qa'a. **17** Rəbbina q'utye qabı, Davudee mançinemee güvxüyne çadirene ab, çisva qav'uyne cigeeqa giviyxhe. Davudee Rəbbine ögiyl gyoxhxhan ha'aniy medin q'urbanbı allya'a. **18** Davudee q'urbanbı alli'yle qiyğa, milletis, Xəene G'oşunbışde Rəbbine doyule xayir-düə hoole. **19** Qiyğa mang'vee Izrailyne milletne adameeşisib, yadaaşisib gırgıng'uscab sa giney, sık'imin çuru, sa ts'ets'ib qooqqune t'imilena hoole. Mançeb gırgınbı xaybişeeqa siviyk'al. **20** Davud cune xaabınbışis xayir-düə hevlesva xaaqa sak'imee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögiylqa qığeyç'u, eyhen: – Izrailyne paççahee g'iyna vuceecar-vuc nəxür haguna! Mana cune insanaşineyi cune g'ulluxçıy içeeşine ögiyl bəç'ər xhinne ts'ele qıxha. **21** Davudee Mikalik'le eyhen: – Zı man Rəbbine ögiyl hı'i. Mang'vee zı yiğne dekkineyi mang'une bıkırne nasilene cigeet g'əyxı', Cune milletis, Izrailybışis, xərna hı'i. Zı inçile qiygar Rəbbine ögiyl şadxhesda. **22** Zı yizde ulene ögiyl sık'ırar uleke g'a'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçıy içeeşemee zı axtı qa'as. **23** Şaulne yişseqa, Mikalıqa, qiyk'asde yiğılqameeuşax eyxhe deş.

7 Paçħah cune sarayeqa sarı mee, Rabbbee mang'us cune
hiqiy-allane duşmanaaşike macal hele. **2** Mane gahil
paçħahee Natan donane peyġambarik'le eyhen: – īlekke,
zı sidirne giranne yiveke ali'yne sarayee axva, Allahna
q'utyemee çadiree vob. **3** Natanee paçħahik'le eyhen: –
Rabb vaka vor, hoora yiğne yik'eedin he'e. **4** Mane xəmde
Rabbbee Natanik'le inəxdun cuvab eyhe: **5** – Hark'in yizde
nukarik'le Davuduk'le eyhe, Rabbbee inid eyhe: «Ğune,
Zı axvasın, Zasin xav alya'as? **6** Izrailybı Misirğanče
qiğav'yne yiğile, g'iyniyne yiğılqamee Zı nenecar xaa
axu deş. Zı nyaqa ark'inee, Yizde çadiree axu. **7** Zı
gırgıne gahbişılıcar izrailyne milletika sacigee i'giykir.
Zı mısacad izrailyne milletna haa'ane ç'ak'ınbişik'le
uvhu deş: „Zas sidrike xav ale'e“. **8** Həşde Yizde
nukarik'le Davuduk'le eyhe, Xəəne G'oşunbışde Rabbbee
inid eyhe: «Zı ġu vəq'əbı uxhiyxhanne cigabişeençe
qarı, vake Izrailis xərnatı hi'i. **9** ġu hark'inne gırgıne
cigabişee, Zı vaka ixha. Yiğne ögiylin duşmanar oot'al-
ooxal hav'u. Həşded yiğin do menne qıvaats'yne
insanaaşın do xhinne qıvaats'a'asın. **10** G'iyniyke şaqaqone
cigabişee gyuv'recenva, şavaacabib manbı mançe i'giykar
himaa'acenva, Zı yizde milletne izrilynemee sa ciga qa'as.
Zı haakimar milletin ç'ak'ınbi xhinne gyuvxhuynġ'a,
qəlnane insanaaşe manbı hooċ'an-g'ooċ'anabınıy. Həşde
məxdin kar ixhes deş: Zı vas duşmanaaşine xilençe
rəħətiyvalla hevles. Vake g'abiynbı paçħahar vuxxesva,
Rabbbee vak'le g'ayxha'a. **12** Yiğna i'mi'r ç'əvuvxhamee,
günar yiğne dekkaaşisqa ark'ınmee, yiğne cigeeqana
yiğna dix ha'as. Zı mang'una paçħahiyvalla it'umba

haa'as. **13** Mang'vee Yizde doyulyun xav alya'as. Zınab mang'una paççahiyvalla gırgıne gahbişis it'umaa'asda. **14** Zı mang'unemee Dek ixhes, manar Yizdemee dix ixhes. Mang'vee bınah hav'umeet, Zı mang'us, insanaaşe cone uşaxaaşis caza hoolena xhinnena, caza hevles. **15** Zı mang'uke Yizda badal dyooxhena yugvalla, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş. **16** Zı məxüd ha'as yiğna nasılıb, yiğna paççahiyvallab gırgıne gahbişis vuxhes. Yiğna paççahiyvalina taxtib gırgıne gahbişiscab vake g'abiynbışisne vuxhes». **17** Natanee gırgın Allahee haguyn Davudus yuşan ha'an. **18** Paççah Davud Allahne çadıreeqa ikkeç'u, Rəbbine ögiyl gyu'ur eyhen: – Ay Xudaavanda Rəbb, zi vuşune vor, yizda nasılıb şavnane vob, Ğu zi inimee axtı qı'i? **19** Ya Xudaavanda Rəbb, Yiğne ulesqa manıd k'ılda qadı, Ğu zake g'abiynbışde vuk'lelqa qalesınıd uvhu. Xudaavanda Rəbb, inid insanaaşinemee i'brat ixhes. **20** Davudusse medin Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zi, Yiğne g'ul, ats'ana! **21** Ğu in gırgın ç'ak'ın işbi, Yiğne cuvabnemee, Vas ikkanəxüd zak'le hagvasdemee hi'i. **22** Ğu nimeecar Xərrayıy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'ırkışıka g'ayxhi, Vak akarana sacar deşda, Vale əyayı Allahır deşda. **23** Yiğın İzrail millet xhinnen, ç'iyene aq'val, medin millet vodunne? Ğu manbı Misirğanče qığavhu, gattivxhan hav'u. Yiğın do ats'axhxhecenga Ğu manbışde ögiyl ç'ak'ın əlaamatbı hagu, ç'ak'ın işbi g'acu. Manbışike Vas millet ha'asva, Ğu manbışde ögiylin milletbıyyı manbışın allahbı g'e'epşi. **24** Gırgıne gahbişis Ğu İzrailike Vasın millet hi'i, Ğunar, Rəbb, manbışda Allah ixha. **25**

Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abiynbışis huvuyn
cuvab həməxüd he'e, gırgıne gahbışis axvecen. Gırgınıd
hasre Ğu eyhəxüd ixhecen. **26** Hasre insanaaşe «Xəəna
G'oşunbışda Rəbb İzrailyna Allah vorva» uvhu, Yiğin do
gırgıne gahbışis axtı qe'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna
nasılıb Yiğne ögiyl havaasre it'umba ulyoozrecen. **27**
Xəəna G'oşunbışda Rəbb, İzrailyna Allah, Ğu man zak'le
hagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla
zi yik' hi'i Vas məxübna düə hav'u. **28** Ya Xudaavanda
Rəbb, Ğu Allah vorna, Yiğin cuvabıd qotkuyn vod. Ğu
həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu. **29** Gırgıne
gahbışil Yiğne ögiyl vuxhecenga, Yiğne g'ulune nasılıs
xayir-düə huvuy Vasqa yugda qalecen. Ya Xudaavanda
Rəbb, Ğu məxdin cuvabniy huvu. Yizde nasilen Yiğne
xayir-düəyka gırgıne gahbışisda xayir-düə alept'ecen!

8 Mançile qiyğa Davud Filistinaaşile şamxha, manbı
cus vukkanəxüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xilençe
Meteg-Ammahib g'ooşena. **2** Qiyğa Davud Moavbışiler
şamexhena. Mang'vee manbı ç'iyelqa g'alyapk'as alivku,
baağika ulyoopku, manbı xhebne desteeqa bit'al ha'a.
Xhebne desteyna q'öble deste mang'vee gyabat'anbı.
Sa destemee mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus
nukarar vooxhe, mang'us nalok'bı qele giviğal. **3**
Tsovayna paçħah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat
eyhene damayne hiqiy-alladin ciga meed cune xilyaq
alğahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule şamexhena. **4**
Davudee Hadadezerna aazırıy yighid vəş balkanlıyna,
g'ad aazırır hoyhar arına esker aqqaqqa. Mang'une
balkanaaşaına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk

qi'iyne balkanaaşinid g'elin damarbı gyatxas ilekka. **5**
Damask vooxhen Arambı Tsovayne paçcahis Hadadezeris
kumagıs abımee, Davudee manbişda g'ayeq'vəd aazır
insan gek'a. **6** Davudee Damask vooxhene Arambışde
ölkee cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbişike
nukarar haa'a, manbişe Davudus nalok'bı qele giviyğal.
Davud nyaqa hark'ineeyir, Rəbbee mana ġama'ananiy. **7**
Mang'vee Hadadezerine insanaaşın k'inəəğəken g'alxanbı^{alyaat'u,} İyerusalimqa qadadle. **8** Paçcah Davudee,
Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbışeençe
geed yez adayle. **9** Xamatne paçcahık'le Toik'le Davud
Hadadezerne girgine g'oşunulecar ġamxhava g'iyxhe.
10 Hadadezeree hammasee Toika dəv'ə haa'a vuxha.
Hadadezerile ġamxhava Davud nəxüriyva qiyghanas,
sayir mana tabrik ha'asva paçcah Toiyee dix Yoram
mang'une k'anyaqa g'ixele. Yoramee Davudus k'inəəğəyn,
nuk'rayn, yezan karbı adayle. **11** Paçcah Davudee in
cus adiyn k'inəəğəyken, nuk'rayken, yezaken, vucee
menne milletbişike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar.
12 Mang'vee Edombişike, Moavbişike, Ammonbişike,
Filiştinaaşike, Amalekbişike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar.
Davudee Tsovayne paçcahisse Rexovna dix eyxhene
Hadadezeressed g'ayşuyn karbıd Rəbbis g'iysar. **13** Davudee
Q'evane q'aadalil Edombışda yits'imoled aazır insan oot'al-
ooxal hı'siyk'almee, mana girging'uk'le ats'axhxhena. **14**
Edomne girgine suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyoozar
hi'iyle qiyğa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud
nyaqa hark'ineeyir Rəbbee mana ġama'ananiy. **15** Davud
izrailyncar paçcah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda

vuk'lek ıkkekka, gırgingunemeevir mana qorkura ixha.

16 Tseruya donane zəiyfayna dix Yoav g'oşunna xərna ixha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ixha. **17** Axituvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahinar vuxha. Seraya mirza ixha. **18** Yehoyadayna dix Benaya Keretbışdayiy Peletbışda xərna ixha. Davudun dixbı kaahinar vuxha.

9 Davudee eyhen: – Şaulne nasılña üç'ürra axuna vornane? Yonatannemee, zi mang'us yugvalla haa'as. **2** Şaulne nasılñis g'ulluxçiyvalla haa'ana Tsiva donana sa insan ixha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paçşahee mang'uke qiyghanan: – Tsiva ġune vor? Mang'vee eyhen: – Ho'o, yizda xərna, zi vorna. **3** Paçşahee eyhen: – Şaulne nasileençe saxheyir üç'ürna insan vornane, zi mang'us Allahne yəqqee yugvalla haa'ayiy? Tsivee paçcahis alidghiniy qele: – Ho'o, Yonataniqa q'öyudsana g'el k'aana dix vor. **4** Paçşahee mang'uk'le eyhen: – Həşde mana nyaane vor? Tsivee paçcahık'le eyhen: – Mana həşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne dixene Makirne xaa vorna. **5** Paçşah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğançe Makirne xaançe Mefiboşet cusqa ayra'a. **6** Şaulna neva, Yonatanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa ari, mang'us hi'rmat gyuvxhu, k'yoyzarna. Davudee ona'an: – Mefiboşet! Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidghiniy qele. **7** Davudee mang'uk'le eyhen: – Qi'məyq'ən, yiğne dekkine Yonatannemee, zi vas yugvalla hidyav'u g'alerçes deş. Yiğne q'əsde dekkin Şaulun gırGIN cigabı zi vas sak'al ha'as. Ğu gırGine gahbişil yizde sufranile otxhuniy oxhanas. **8** Mefiboşet Davudus

k'yorzul, eyhen: – Nya'a, zi, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zına xhineene qivk'une xvaana haa'a? **9** Paçşahee Şaulna g'ulluxçıy Tsiva qort'ul, eyhen: – Şauliniy mang'une nasilen girgın kar, yiğne xəring'une nevaysqa quvu. **10** Yiğne xəring'une nevayn cigabı günayiy yiğne dixbişeyiy yiğne nukaraaşe mang'unemee ezu-qiyşalas. Şagavıd mang'usqa qeles, mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xəring'une nevee, Mefiboşetee, giргine gahbişil yizde sufranile kar oxhanas. (Tsivayqa yitsixhvayre dixiy g'ayrer nukar vor.) **11** Tsivee paçcahık'le eyhen: – Yızda xərna, paçcah, ġu uvhuyn girgın zi, yiğne g'ulee, ha'asın. Mefiboşetee, paçcahne dixbişde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhuniy oyxhan ixha. **12** Mefiboşetiqa sa k'ınna Mika donana dix ixha. Tsivayne xaabın girginbi Mefiboşetin nukarar vuxha. **13** Mefiboşetee paçcahne sufranile kar otxhan ixhayke, mana mançile qiyğa İyerusalimee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ixha.

10 Sabara gahile Ammonbişda paçcah qek'a. Mang'une cigeer paçcah mang'una dix Xanun eyxhe. **2** Davudee eyhen: – Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zınab mang'une dixes Xanunus yugvalla haa'as. Davudee cun insanar Naxaşne dixene Xanunne k'anyaqa, dekkis baş-sağlıgiyvalla hevles g'uxoole. Davudun insanar Ammonne ölkeeqa qabı hipxhirmee, **3** Ammonbişde ç'ak'ınbiše cone xəring'uk'le Xanunuk'le eyhen: – Vak'le həməxüdmede ats'a, Davudee baş-sağlıgiyvalla hevles insanar yiğne dekkis hi'rmatnemeene g'uxoole? Davudee yiğne k'anyaqa insanar şahar uleke alğaaħas, mana vaats'a vuxha, qiyğab hi'ġeġkar haa'as g'axuvu! **4** Xanunee

Davudun insanar avqu, manbişin saqqalbı suralqamee,
tanalqa ali'iyn karbıd avğanče giviy'arne cigeeqamee
gyatxas ilekka. Qiyğab mang'vee manbı cone xaybışeeqa
yəqqı'l haa'a. **5** Man kar Davudus yuşan hi'imée,
manbı naşvalin habat'ava, Davudee manbişde ögiylqa
insanar g'uxoole. Paçhahee eyhen: – Saqqalbı aleesmee
Yerixoyee aaxve, qiyğa savk'le. **6** Ammonbişik'le co
Davudne ulele gyapkıı g'ooce. Manke manbişe Bet-
Rexoveeneyiy Tsova eyhene cigeene Arambışike cos
g'ad aazır hoyharna esker pılıke kumagıs qot'alecenga
insanar g'uxoole. Manbişe Maaka eyhene cigayna paçah
aazırne insanika, sayir Tov eyhene cigeençe yits'ıq'vəd
aazır insan qoyt'al. **7** Davuduk'le man ats'axhxamee,
Yoavıka gırgın yugba sıç'ookan cehilyarnana g'oşun
mang'ul ooqa g'uxoole. **8** Ammonbı qıägeepç'ı, şaharne
akkabışde ögiyl saç'uvkasınbı xhinne giviyk'an. Tsovayniy
Rexovın Arambı, Tov eyhene cigayneyiy Maaka eyhene
cigayne insanaaşika qıägeepç'ı, g'ab curayba ulyoozar.
9 Yoavık'le cune g'oşunne ögiyleyi yı'q'ale duşmanar
gipk'ın g'avcumee, mang'vee izrailyne gırgıne g'oşunuke
yugun gəvxüyn cehilyar curav'u, Arambışde ögiylqa
giviyk'an. **10** Avxuyne insanaaşılqar cuna çoc Avışay
xərna gixhxhi, manbı Ammonbişde ögiyl giviyk'an.
11 Yoavee Avışayık'le eyhen: – Arambı zale gucuka
vuxheene, şı zas kumagıs ayre. De'eş, Ammonbı vale
gucuka vuxheene, zi vas kumagıs ayres. **12** Yık'eka ixhe.
Qora, yişde milletnemee, yişde Allahne şaharbışdemee,
yişda adamiyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyid Cusqa
neniy yugda qöö, man he'ecen. **13** Yoaviy mang'una

g'oşun Arambışka sıç'ookka gibgilme, Arambı Yoavne ögiyle heebaxanbı. **14** Ammonbışık'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avışayne ögiyle heepxi, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbışikan saç'ivkuy ç'əvxhamee, Yoav İyerusalimqa siyk'al. **15** Arambışık'le co İzrailybışile avub aaxva g'avcumee, manbı sacigeeqa savayle. **16** Manbışde paçcahee, Hadadezeree, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valin Arambı dəv'eeqa qığaa'a. Manbib Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakıka, sacigee Xelam eyhene şahareeqa abayle. **17** Mançina xabar Davudus abimée, mang'vee gırğın İzrailybı sav'u, İordanne damayle İlgeç'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögiyl saç'uvkasva giviyk'an. **18** Arambı İzrailybışde ögiyle heebaxanbı. Davudee Arambışda yighid vəş dəv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazırır balkanıl alixi arına esker gek'a. Manbışda g'oşunna xərna Şovakır, Davudee ı'xi' maacar gek'ana. **19** Hadadezerne xilek avubne paççahaasık'le con gırğınbı İzrailybışis avub avxu g'avcumee, manbışe İzrailybışikana dəv'ə ç'əv hav'u, manbışis nukarar vooxhe. Mançile qiyğa Arambı qəvəyq'ənanbı Ammonbışis kumagbı ha'as.

11 Yuxhxhan qadimee, paççahar dəv'əys qığeebaç'ene gahil, Davudee Yoav cune insanaşikaiy gırğine İzrailyne g'oşunuka dəv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbışe Ammonbışikin hi', manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee İyerusalimcar axva. **2** Sa yiğil exheeqana, Davud tyuleençe suğotsu, cune paççahaasına sarayne daxalqa İlqeç'u maa'ar iykar giygal. Mana daxayle ilyakkımee, mang'uk'le sa zəiyfa əyeexər g'eece. Mana

zəiyfa geer uftanna yixha. **3** Zəiyfayne hək'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixe. G'axuvuyne insanee eyhen: – Mana zəiyfa Q'etbişda eyxhene Uriyna xhunaşşe, Eliamnar yiş Bat-Şeva vor. **4** Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zəiyfa Davudusqa arımee, məng'l'n yadaaşik eyxhenbı manke ç'əveetxha ixha. Davud məng'i'ka g'ilexhana. Mançile qiyğa zəiyfa cene xaaqa siyk'al. **5** Zəiyfa vuxhne eexva. Məng'ee Davudusqa insan g'ixe. «Zı vuxhne vorva» eyhes. **6** Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen: – Q'etbişda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axile. Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixe. **7** Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoaviy g'oşun nəxübne, dəv'a nəxübne əlyhəeva qiyghan. **8** Qiyğa Davudee Uriyk'le eyhen: – Xaaqa hoora, sık'irra g'alixhe. Uriy paçkahne sarayeençe qığec'umee, paçcahee yı'q'ale mang'us pay g'uxoole. **9** Uriymee xaaqa ayk'an deş. Mana paçkahne manesa nukaraşika sacigee sarayne akkayne ghalee g'ilexha. **10** Davuduk'le «Uriy xaaqa ark'in deşva» uvhumee, mang'vee Uriyke qiyghanan: – Nya'a, ġu yəqqı'l'e dişde qarı? Nya'a xaaqa idyark'in? **11** Uriyee Davuduk'le eyhen: – Allahika mugavilenana q'utye, İzrailybı, Yahuder çadırkısee aaxvamee, yizda xərna eyxhena Yoaviy eskerar g'ab çolbısee aaxvamee, ho'ne zi xaaqa ark'in otxhan-ulyoğa xhunaşşeyka g'alixhe? Valqaniy yiğne canılqan k'in ixhen, zi məxdin kar mısacad ha'as deş. **12** Davudee Uriyk'le eyhen: – ġu g'iynar inyaa axve, zi ġu g'iyqa yəqqı'l ha'asda. Uriy mane yiğilir, qinne yiğilir İyerusalim axva. **13** Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoğu'ı keçe xhinne qa'a. Uriy

paçcahisse exheeqana qığeç'e. Mana g'alixhasva meer cune ögiylynecar cigeeqa, paçcahne nukaraaşısqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş. **14** Miç'eed qixhamee, Davudee kağız otk'un, Yoavisqa hixhar he'ecenva Uriysqa qele. **15** Kağızee inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba dəv'ə əəne cigeeqa yəqqı'l he'e. Mana ögiyl ulyozar he'e, qiyğa zaraba şu yi'q'əlqa ts'ıts'eepxhe, hasre mana i'xi' gik'ecen». **16** Yoavee şahar hiqiy-allançe avqumee, mang'uk'le şenbişin yugba aldaaxhvananbı nene surak vuxhay ats'anniy. Mançıl-allar mang'vee Uriy mane suralqa salat' ha'a. **17** Şaharin insanar Yoavika səvxəsва, şaharıke g'aqa qığeebaç'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı, habat'anbışde yi'q'nee Q'etbişda eyxhena Uriyer ixhana. **18** Yoavee Davudne k'anyaqa dəv'ə nəxübiy ilgevç'uva xabar ana insan g'ixele. **19** Mang'vee xabar ana g'ixelene insanis xət qa'an: – Ğu dəv'əyne hak'ee yuşan hi'ı ç'əvexhemee, **20** paçcahis sayıb mançike qəl vuxha vake qiyghinee: «Nya'a şu səvxəsва şaharisqa manimee k'ane qeepxha? Nya'a şok'le ats'a dışdiy, manbişe cabırbişile vukbı ahas ixhay? **21** Şavaane Yerubbeşetna dix Avimelek gik'u? Nya'a, cabırile dışdiy mang'ulqa sa zəiyfee yöxxəyna g'aye g'a'apçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şu manimee cabırbişisqa k'ane qeepxha?» Manva paççahee vak'le uvheene, ġu mang'uk'le eyhe: «Yığna nukar Q'etbişda eyxhena Uriyer qik'una». **22** Xabar ana i'qqəna insan yəqqı'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hirxhil, Yoavee cuk'le uvhuyn gırgün mang'us yuşan ha'an. **23** Xabar ana ariyne insanee Davuduk'le eyhen: – Şen insanar şalqa

k'yoptul, şaka saç'uvkasva şaharike g'aqa qığEEPç'i. Şinab
manbı şaharne akkabışsqamee yi'q'əlqa g'ee'epşiynbı. **24**
Vukbı ayhenbişee cabırbişile paçkahne eskeraşilqa vukbı
gyoğu'u, paçkahne eskeraaşike habat'anbib vuxhaynbı.
Yığna nukar Q'etbişda eyxhena Uriyer maa'ar qik'una.
25 Davudee xabar abiyng'uk'le eyhen: – Yoavık'le eyhe:
«Mançıl-alla aq'va havaxan hima'acen. G'ilincin ina-
şena geer gik'u. Həşdiyle guc sacigeeqa sav'u, mane
şaharılqa sayib k'yoohre, mana hi'ğəəkar hee'e». Məxiid
ğu Yoavis yik'bı hele. **26** Uriyne xhunaşşeyk'le Bat-
Şevayk'le Uriy qik'uva g'ayxhımee, mang'us ak' avqaaqqa.
27 Ak' ç'əvuvxhayle qiyğa, Davudee insan g'axuvu, Bat-
Şeva cune xaaqa qiyelə'e. Məng'i'ke cus xhunaşşe hee'e.
Qiyğa məng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una
mana iş Rəbbine yik'eençe vooxhe deş.

12 Rəbbe Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ixe. Natan mang'une k'anyaqa arı, inəxüd eyhe: – Sa şaharee q'öyre insan vooxhe. Manbişda sa karnana manasar kar deşda eyxhe. **2** Karnane insaniqa geed çavra-vəq'ə eyxhe. **3** Kar deşdang'uqamee alivşu xəp qaa'ane vughulyne bederile ğayı, vuçud eyxhe deş. Mang'vee mana beder cune uşaxaaşika sacigee xəp qaa'a vuxha. Mancın mang'une xilençe kar oyxhan ixha, mang'une k'oleençed xhyan ulyoğa ixha. G'alyuvxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha. Mana mang'unemee yişsene cigee vuxha. **4** Sayəqees karnane insanısqa menne cigabişeençe mihman arayle. Karnane insanıs cong'əə arıyne mihmannemee otxhuniy ha'asva cune çavra-vəq'əyke həyvan avqu givk'as qiviyykkanna. Mang'vee

hark'ın kar deşing'una beder avqu abi, cong'əə ariyne
mihmanış otxhuniy ha'a. **5** Davudna mane insanılqa
qəl avqu, Natanık'le eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'ın
ixhen, man hı'iyne insanış qık'uyud avaak'a. **6** Rəhi'm
hidyav'u, məxbına iş g'avcuva, mang'vee mane bederil-
alla yoq'nəqees geed kar qeles. **7** Natanee Davuduk'le
eyhen: – Mana insan ġu vorna! İzrailyne Allahee Rabbee
inəxüdud eyhe: «Zı ġu İzrailyna paçğah xhinne g'əyxi', Zı
ħu Şaulne xilençe g'attixhan hı'i. **8** Zı vas yiğne xəring'un
xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xhilibışeqa quvu.
Zı vas İzrailiniy Yahudayn milletbı huvu. Man vak'le
k'ilda g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanıd helesinniy. **9**
Nya'a ġu Rabbine ulesqa pisba qööna iş hav'u? Nya'a
ħu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbişda eyxhene
Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşe hee'esva, ġu mana
g'ilinciqqa huvu. ġu mana Ammonbışde xileka gik'u. **10**
G'iyniyke şaqqa yiğne xaake mısacad g'ilinc əq'əna qixhes
deş. ġu Yizin cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbişda eyxhene
Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşe hey'i». **11** Rəbbee
inəxüdud eyhe: «Zı vakın divan yiğne xaabınbışısqacad
qaqqas alikkas. Zı yiğne ulene ögiyl, yiğin yadar alyapt'i,
vas delesne insanışqa qevles. Manar yiğne-yiğin, ulek'le
g'ece-g'ece yiğne yadaaşıka g'alixhas. **12** ġu man kar
dyugulenda hı'i, Zı mee man kar yiğene yi'q'i'hne gahıl
gırgıne İzrailybışde ulene ögiyl ha'as alikkas». **13** Davudee
Natanık'le eyhen: – Zı Rəbbine ögiyl bınah hav'u.
Nataneeyid sak'i, Davuduk'le eyhen: – Rəbbee yiğna bınah
havaakal hav'una, ġu qik'as deş. **14** ġu məxdin kar hı'iyle
qiyya, Rəbbine duşmanaasısser Mana k'ap'ik'ile avqa

qa'as əxə. Mançıl-allar vake ıxhana dix qik'asda, axvas
deş. **15** Mançile qiyğa Natan cune xaaqa siyk'al. Rəbbəe,
Davudna dix ik'iyk'ara'ana. Man uşax qik'uyne Uriyeyne
xhunaşşeyken ıxha. **16** Davudee uşaxnemee Allahıs düə
haa'a. Mana sivacı xəmbi cune gozee q'ərane ç'iyel algə'a.
17 Sarayn ağsaqqalar mana ç'iyele oza qa'asva qabı k'anə
ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karid oyxhan deş. **18**
Yığħid'esde yiğil uşax qek'an. Davudun nukarar uşax
qik'uva mang'uk'le eyhes qəvəyq'ənanbi. Manbışisqa
məxüd qayle: – Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçil aqqeyir,
mang'vee şal k'ırı alixhxhi deş. Həşde uşax qik'uva şı
mang'uk'le nəxüdne eyhes? Sayid cuk sa kar ha'a. **19**
Davuduk'le cune nukaraaşe ġud-ġud haa'a g'avxhumee,
uşax qik'uva ats'axhxhen. Mang'vee manbışike «Uşax
qik'yunneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. **20** Man
g'ayxhi, Davud ç'iyele oza qıxha, əyxı'r-səyxı'r vuk'lelqa
zeytunun q'işid qadğu, tanalinbid badal hı'i, Rəbbine
xaaqa hark'in, Mang'us kyoyzarna. Qiyğa mana mançe
cune xaaqa sak'i, cus otxhuniy heleva eyhe. Cus oxhanas
hucooyiy huvu, mang'vee oyxhanan. **21** Nukaraaşe
mang'uke qiyghanan: – Ğu in ha'an kar hucoone? Uşax
üç'ürnang'a, ġu sivacı geşsu-gyaxvananiy, həşde uşax
qik'umee, ġu oza qıxha kar otxhan girgil? **22** Davudee
manbışis inəxdin alidghiniy qele: – Uşax üç'ürnang'a,
zi sivacı geşsu-gyaxvananiy. Zalygena ixhee, Rəbbis zi
qiyykin, uşax gidek'avaniy eyhe. **23** Həşde uşax qik'wyn,
zi nişisne siv aqqas? Nya'a mana zasse yi'q'əlqa sak'al
ha'as əxəyee? Mana zasqa sak' alas deş, zi mang'usqa
əlyħħeas. **24** Qiyğa Davudee xhunaşşeyes Bat-Şevays yik'bı

hele, ikkeç'u məng'i'ka g'ilexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Sileyman giyxhe. Rəbbis man uşax ıkkiykanan. **25** Mang'vee maqa Natan peyğambar g'ixe, mangv'ee eyid uşaxın do Yedidiyah (Rəbbis ıkkanna) giyxhe. **26** Yoavee Ammonbı vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paçkahna g'ala avqaaqqa. **27** Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole: – Şı Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbişe xhyan havacen cigabı aqqı. **28** Həşdiyle ğu avxuna g'oşun sav'u, arı mane şaharin hiqiy-alladin cigabı aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxheene, zi mana şahar avqee, mançis yizin do heles. **29** Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rabbeeqa arı, dəv'əyka mana avqaaqqana. **30** Mang'vee manbişde paçkahne vuk'lele tac alyaat'u, cune vuk'lelqa giyxhe. Man tac k'ınəəğayke hı'i ixha, çina yı'q'vaalab sa talant vuxha. Mançine hiqiy-allançed gırının g'ayebiyiy gitk'in. Davudee mane şahareençe geed gırının kar qığ'a'a. **31** Mane şahareedin millet mang'vee qığatxhu, ayaaka, yivayne kılıngıkayıy yak'uka işbı gaces ilekka. Qiyğale xhinne manbişisqa karpiç ha'as ilekka ixha. Davudee Ammonbişde gırgıne şaharbışik man hı'yle qiyğa, qığeç'u cune g'oşunuqa İyerusalimqa ayk'an.

13 Qiyğa in ixha. Davudne dixeqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yiçü yixha. Davudne menne dixes Amnonus mana Tamar yikkiykan. **2** Amnonus cuna duvuxna yiçü Tamar manimee yikkiykan, mana mançike ik'iyk'arna. Mana adamiys hidyark'ınna içiy yixhayke, Amnonus məng'i'k hucoomecad ha'as dağamda qöö

ıxha. **3** Ammonuqa Yonadav donana sa hambaz ıxha. Yonadav Davudne çocuna, Şimayna dix ıxha. Vucur geer bicna kar ıxha. **4** Yonadavee Amnonuk'le eyhen: – Ay paçkahna dix, nya'a ġu yiğ-yiğile k'eçe? ġu man zak'le eyhelan! Amnonee mang'uk'le eyhen: – Zas yizde çocuna Avşalomna yiçü Tamar yikkan. **5** Yonadavee mang'uk'le eyhen: – Tyuleeqa k'iç'u, ġucar ġu ik'arna xhinne hagve. Dek ġu g'acesva vasqa arımee, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ixhes, yuçeyk'le Tamarık'le eyhe ari zas kar oxhan he'ecen. Yizde ulene ögiyl zas otxhuniy he'ecen, zak'ler mana g'ayces, məng'i'ne xilençe kar oxhanas». **6** Amnon tyuleeqa k'iç'u, vuceecar vuc i'kar hag'va. Paçkah mana g'acesva arımee, mang'vee paçkahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, yizda yiçü Tamar ayrecen, yizde ulene ögiyl zas q'öble kokay hee'ecen, zinad manbı cene xilençe oxhanas. **7** Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarık'le eyhen: – Həşde yiğne çocune Amnonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasın kar he'e. **8** Tamar çocune Amnonne xaaqa hark'ining'a, mana g'alirxhu eyxhe. Tamare xamır hı'i, çocune ulene ögiyl kokaybı qece. **9** Qiyğa məng'ee tava alyapt'ı, çocune ögiylqa otxhanan kar giyxhe. Mang'us oxhanas ikkikan deş. Amnonee eyhen: – Hasre gırgınbı zasse qıgeepç'ecen. Gırgınbı mang'usse qıgeebaç'enbı. **10** Amnonee Tamarık'le eyhen: – Otxhanan kar anne gozeeqa qikkee, maa'ad zi yiğne xilençe alyaat'u oxhanasın. Tamare çocusva hı'iyn kokaybı alyaat'u, anne gozeeqa qikkekka. **11** Kokaybı Amnonee oxhnecenga cusqana qikkekamee, Amnon Tamarık at'irq'in eyhen: – Yiçü, qeera zaka g'aliyxhe. **12** Tamare mang'uk'le eyhen: –

De'esz çoc, yizin do qıǵmayhe! izrailee məxdin karbı
ha'anbı deşxhe. Məxbına beynyavavalla hıma'a. **13**
Məxdine doyuka zi nyaqana yixhes? Yiğinid izrailee
beynyavava do qıǵeç'es. Həşde hucoona ixhes, ġu hark'in
paçcahika yuşanxhe, mang'vee zi vas heylesda. De'eşa
eyhes deş. **14** Amnonee məng'i'l k'ırı ilydixhi, guc geeb
vuxhayke mana qikkeek'val hey'i, məng'i'ka g'iləxhana.
15 Mançile qiyǵa Amnonuk'le Tamar g'imeece qeexhe.
Ammonus Tamar cus yic yikkanançiler geer g'imeece
qeexhe. Mang'vee Tamarık'le «Oza qiyxha ḡadariyxheva»
eyhe. **16** Tamare mang'uk'le eyhen: – De'esz, yizda çoc!
Ğu zi g'e'eyşuyka, mançile ögiyl hav'uyne pisvalileb,
sık'ılbab xəbna pisvalla zas haa'a. Amnonee məng'i'l
k'ırı ilydiyxhi, **17** cuna nukar qort'ul eyhen: – İna zasse
g'e'eyşu, akka qe'e! **18** Nukareeyir içiy g'aqa qıǵeyhi,
akka qa'an. İçiyne tanal gırانın micagın gurt eyxhe.
Məxdin gurtbı paçcahne adamiys hidyapk'inne yişbişə
alya'a ıxha. **19** Tamaree vuk'ləlqa yi'q k'yaa'a. Qiyğad
tanalin gurt qıt'axxi'i, vuk'ləlqa xileppid aqqı hülöörəxə
geeşe-geeşe iyeek'anna. **20** Cocee Avşalomee məng'i'kle
eyhen: – Vaka, yiğna çoc Amnonne g'alirxhu? Yiçu,
həşde niq' qıǵmayhe, mana yiğna çoc vorna. Man ıxhayn
yik'eeqa ıkmecca. Məxür Tamar cene çocune Avşalomne
xaa gırğıng'vee dağerçuna xhinne eexva. **21** Paçcah
Davuduk'le mana gaf g'avxhumee, mana qəlin aq'əna.
22 Avşalomee Amnonuk'le yugunud pisinid cuvab eyhe
deş. Mang'vee yiçu mic hey'i, məng'i'ka g'alirxhuynçıl-
alla Avşalomuk'le Amnon g'imeece ıxha. **23** Ooğanče
q'ölle sen ilgeç'yle qiyǵa, Efrayim eyhene şaharis

k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomee vəq'əbı qoysar eyxhe.
Avşalomus paçahın gırgın dixbı maqa otxhun-ulyoğas
qoot' alas vukkiykan. **24** Mana paçahisqa arı, eyhen:
– G'iyna zi, yiğne nukaree, vəq'əbı qoysar. Hucoona
ixhes, g'iyna paçahiy cun insanar zasqa savaale. **25**
Paçhahee Avşalomuk'le eyhen: – De'eş dix, yişin gırgınbı
abee, vas yi'q'da gyuaras. Avşalomee mana nimee
ittunçıl aqqeyir, paçah maqa arayle deş. Paçhahee
Avşalomus xayir-düeyib huvu, mana yəqqı'l araççe. **26**
Avşalomee meed eyhen: – Manke yizda çoc Amnonxheeyir
şaka g'axile. Paçhahee mang'uke qiyghanan: – Nişisne
mana şoka ıkkekka? **27** Avşalomee xıl ts'its'aa'a deş.
Davudee manke Amnonur gırgın cun dixbib mang'uka
g'uxoolenbı. **28** Avşalomee cune insanaaşılqa əmr haa'a: –
İlyaake Amnonee çaxır ulyodğu vuc xhinne qıxhamee, zi
şok'le «Amnonus i'xeva!» eyhes. Manke şu mana gik'e,
qı'məəq'ən. Zi şos əmr hoole! Adamer vuxhe, yik'eka
vuxhe! **29** Avşalomee nəxüdiy uvhu, nukaraaşed həməxüd
Amnonus i'xiyxən. Paçahne dixbışık'le eyxhenbı g'acu,
zaraba cone g'atiraaşılqa aleepxi, mançe heebaxanbı. **30**
Manbı yəqqənang'a Davudulqa inəxübna gaf hiviyxhar: –
Avşalomee paçahın gırgın dixbı gyapt'ıynbı, manbışda
nenacar üç'ürra g'alerçu deş. **31** Paçah oza qıxha, tanalin
qıt'axxi'i, ç'iyelqa gizyaraççe. Mang'une k'anene gırgına
cune insanaaşed tanalinbı qıt'axxa'anbı. **32** Davudne
çocune Şimayne dixee Yonadaveeme inəxüd eyhe: –
Yizde xəring'usqa həməxüd qımaylecen, cune dixbışın
gırgınbınıyxan hapt'i. Saccu Amnoncar qık'u. Avşalomoqa
məxbina fikr cuna yiçü Tamar Amnonee cuka g'aliyxhas

aliykkıyne yiğile vuxha. **33** Hasre yizde xəring'un paçahın gırgın cun dixbı hapt'ıva gaf g'avxhuva yik' gimoxyhancen. Saccu Amnoncar qik'u. **34** Avşalom mee hixu ark'ın ixha. G'aravulee, vuk'ul ooqa qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce. **35** Yonadavee paçahık'le eyhen: – Haane paçahın dixbı qöövub! Zı, yiğne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdud eyxhen. **36** Mang'vee cuvab uvhu g'attirxhınmee, axtiba gyaaše-gyaaše maqa paçahın dixbı ikkeebac'e. Paçahır gırgın cun insanarıb hülööbəxə gyaaše giviyğal. **37** Davudee yiğis-yiğis dices, Ammonus, ak' avqaaqqa vuxha. Avşalomeeme hixu Geşurne paçahne Talmayne k'anyaqa ayk'an. Talmay Ammihudna dix ixha. Geşureeqa hixuna Avşalom maa'ar xhebille senna axva. **39** Amnon qik'u, ooğanče sabara gah ilgevç'ule qiyğa, paçah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qığahasva qihna gexha deş.

14 Tseruyayne dixeł'le Yoavık'le ats'anniy, paçahın yik' Avşalомуqa gyotxhan ixhay. **2** Yoavee Teqoayeeqa insan g'ixele mançe ats'alyñana zəiyfa ayres. Mang'vee ariyne zəiyfayk'le eyhen: – Hucoona ixhes, ğucar ğu ak' avquyn xhinne heegve. K'aarin tanalinbı ale'e, vuk'ləlqa zeytunun q'ış qımadağva, ğucar ğu qik'uyng'unemee geer yiğbına geeşen xhinne heegve. **3** Paçahne k'anyaqa hark'in, inəxüd eyhe. Yoavee, paçahık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an. **4** Teqoayeençena zəiyfa paçahısqa ikkeyç'u, mang'une ögee aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen: – Ay paçah, kumag he'e! **5** Paçhahee mang'uk'le eyhen: – Vak hucoona ixha? Zəiyfee eyhen: – Zalqa yiğ adı, yizda adamiy qik'u. Zı sip'iriy vorna. **6** Zaqa, yiğne nukarıqa,

q'öyre dixniy vor. Sa yiğil manbişda q'öyre çolee sana-sang'uka aldapxhıninbü. Maa'ar manbi curaa'asda vuşucar ixha deş. Sang'vee manasa i'xi' gik'una. **7** Həşde gırgınacab xizan zalqa g'elil quvxha, manbişe eyhen: «Çoc gik'una şasqa qale, şı mana çoc gik'yunçıl-alla gik'as. Dekkın kar şavusiy axvas manar gik'as». Manbişe məxüd zaqa vodundesin man ts'ünq' q'ətqa'as. Məxüb manbişe ç'iyeyne aqval yizde adamiyke g'abıynbü g'alepçes deş. **8** Paççahee zaiyfayk'le eyhen: – Xaaqa sayk'le. Zı yiğne hək'ee əmr haa'asda. **9** Teqoayeençene xhunaşsee paççahık'le eyhen: – Yizda xərna paççah, hasre mançına bınah zalqayıy yizde xizanlıqa vuxhecen! Paççahılqayıy cune taxtilqa bınah gyumooxhacen! **10** Paççahee eyhen: – Şavaayiy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğa mana vak sayır set'as deş. **11** Zəiyfee eyhen: – Hucoona ixhes, paççahee, Rəbbilqa, cune Allahılqa k'in g'aysrecen, şavusqacad yizde dixike qəl qığaahas havaasaras deşva. Deşxhee, manbişe yizda dix gik'as. Davudee eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, yiğne dixene vuk'lele ç'ərib g'a'avxhas deş. **12** Zəiyfee Davuduk'le eyhen: – Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre. Paççahee «Eyheva» eyhe. **13** Zəiyfee eyhen: – Nya'a manke ğu, Allahne milletne ögiyl məxbına iş hav'u? Ğu məxüd uvhuyka, valqa bınah qaa'a. Menne cigeeqa hixu ark'ınna yiğna dix ğu vasqa sak'al hı'ı deş. **14** Yişin gırgınbü hapt'asınbü, şı ç'iyelqa ott'ulne yi'q'əlqa sa'as dexhene xhyanık akar. Allaheeyid insanike ts'its'i'ı can g'eşşə deş, Mang'veeyib Cuke əq'ənaqa girxhuna nəxürne Cus k'ane qa'asva fikır ooxhan. **15** Zı milletin qi'yeeq'ən hey'ı, cil-allar zı

həşde vasqa, yizde xəring'usqa paçcahisqa ari. Yizde fikreeqa qadiyn: «Hark'ın paçcahıka gaf haa'as, sayid mang'vee zi uvhuyun ha'a. **16** Paççahee, zi uvhunçil k'ırı alixhxhi, zıneyiy yizda dix, şı gyapt'as vukkanang'une xilençe g'attivxhan haa'a. Məxüb şı Allahne milletne yi'q'neençe hakkal hidyaa'a». **17** Mançıl-alla zi məxüd uvhı: «Yizda xərna paçcah, sa cuvab eyhe, yizin yik' cigeeqa qoracen». Vasse Allahne malaaike xhinne yugun pisinçike cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhecen! **18** Paççahee zəiyfayk'le eyhen: – Zi vake sa cuvab qiyghanas, mançın alidghiniy zake dyugul hıma'a. Zəiyfee eyhen: – Yizda xərna paçcah, hucoona ixhes qiyghne. **19** Paççahee qiyghanan: – İne yiğne işee Yoavna xılıyne alivku vob? Zəiyfee alidghiniy qele: – Yizda xərna paçcah, valqan k'in ixhen, şavussecad val k'ırı ilydiyxhi t'ub cigeençe i'gviykar haa'as vəəxəs deş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zi hucooyiy eyhes ikkanvad, mang'vee xət qı'i. **20** Məxüd yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva hi'i. Yizde xəring'una paçcahna ək'el, Allahne malaaike ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen gırğın ats'an. **21** Paççahee Yoavik'le eyhen: – Ho'o, zi man kar ha'asın. Hoora, şena mek'vna Avşalom yi'q'əlqa sak'al he'e. **22** Yoav aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, «Ğu paçcah geer qa'anava» uvhı. Qiyğa Yoavee meed eyhen: – G'iyna paççahee, cune nukaree uvhuyun hi'i. Həşde zak'le, yiğne nukarık'le, ats'axhxhayn, vasqa zi yugra qarı ixhay. **23** Yoav Geşureeqa hark'in, Avşalom İyerusalimeeqa sak'al ha'a. **24** Paçcaheeme eyhen: – Hasre mana cune xaaqa sak'lecen, yizde ulesqa qımaylecen.

Avşalom cune xaaqa siyk'al, mana paçkahne ulesqa qarayle deş. **25** Izrailyvolle Avşalom xhinne micagna adameesina insan ixha deş. Gırging'us mana ikkan ixha. Vuk'lele kıts'alqamee mang'uqa qəlan ciga ixha deş. **26** Senis, ç'erbiše mang'us yi'q'valla haa'ava, mang'vee manbı gyadaxa ixha. Qiyğad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş şekel qadadle ixha. (Şekel paçħahee gixhxhiyn standart ixha.) **27** Avşalомуqa xhebiyre dixiy Tamar donana sa yiş yixha. Tamar geer micagna içiy yixha. **28** Avşalom q'ölle senna İyerusalim axveeyir, mang'uk'le paçħahin aq'va g'ece deş. **29** Avşalomee Yoavıqar qihna insan g'ixelete. Avşalomus ikkananniy, Yoavee vuc paçħahisqa ikki. Yoavis mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. Avşalomee q'ör'es Yoavne k'anyaqa insan g'ixelete. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. **30** Avşalomee manke cune nukaraaşik'le eyhen: – İlyake, Yoavin xhit'anan çol yizde çoluk at'itq'in vod. Hapk'in, maqa ts'a i'xe. Avşalomne nukaraaşed hapk'in, maqa ts'a i'xiyxən. **31** Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qiyghanan: – Nya'a yiğne nukaraaşe abi, yizde çolus ts'a i'xi'? **32** Avşalomee Yoavık'le eyhen: – Zasqa ayreva zi yiğne k'anyaqa insan g'axuvu. Eyhelan zak'le, zi inyaqa Geşureençe nişisniy qarı? Zi şaacar axunaxhiy incile nimeexheyid yugda eyxheyiy. Hasre zak'le paçħah g'aces. Zaqa bınah vobxhee, gik'ecen. **33** Yoavee hark'in, man gırgın paçħahılqa hixhar ha'an. Paçħaheeyir Avşalom cusqa qoyt'al. Avşalom paçħahisqa arı, mang'une ögiyl aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. Paçħahee mang'us ubba ha'a.

15 Sabara gah ilgevç' uyle qiyğa, Avşalomee cus dəv'əyn
daşk'a, balkanar, xhots'al cune ögiyl g'adaxhvanasda
insan t'abal ha'a. **2** Mana miç'eer çakra suğotsu, şaharne
akkabisisqa əlyhəne yəqqəniy ulyoyzarna. Mançe cone
yi'q'nee gipxhına gaf paçcahee məhkama alğehecenga
vüqqən insanar i'lğəəmee, mang'vee manbı cusqa qopt'ul,
qiyghan ixha: – Ğu nene şahareençene? Mane insaneyid
alidghiniy qele ixha, vuc sa neneme İzrailyne nasileençena
vorna. **3** Avşalomee mane insanık'le inəxüd eyhe ixha:
– Yiğna iş yugnab, qopkunab vuxheeyib, paçcahisnee
val k'ırı alixhxhesda insan deşda. **4** Avşalomee meed
eyhe ixha: – İne ölkyna haakim zıcarxhiy hı'ına. Manke
zi, vuşuyiy zasqa məhkamee he'eva arı, mang'une
işiqa qorkuraniy ilyakkas. **5** Vuşumecar k'yozarasva
Avşalomusqa qexhemee, mang'vee xıl hotku, mana
insan cusqa ts'its'i', ubba ha'a ixha. **6** Avşalomee
məxüd paçcahisqa məhkama ha'asva vüqqəne gırgıne
İzrailybışikcad ha'a ixha. Məxüb mang'vee İzrailybi
culqa saa'a vuxha. **7** Yoq'ulle sen ilgeç'uyle qiyğa,
Avşalomee paçcahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, hasre
zi Xevronqa hark'in, Rəbbis cuvab huvuyn kar ha'as. **8**
Zı, yiğna nukar, Aramne cigabişeenə Geşurne şaharee
axvamee, k'inniy g'assır: «Rəbbe zi İyerusalimqa sak'al
he'ee, zi Mang'us ı'bəədat ha'as Xevronqa ı'qqəs». **9**
Paçcahee mang'uk'le «Yugna yəq vuxhenava» eyhe.
Avşalomur Xevronqa ayk'an. **10** Avşalomee dyugulenba
gırgıne İzrailyne nasılbişeeqa cun insanar g'axuvu,
maabınbışık'le eyhen: – Gaçeençə qı'ğəəne süttyun ses
g'ayxhimee, «Avşalom Xevron paçcah ixhava» eyhe.

11 İyerusalimğançe Avşalomuka sacigee q'öd vəş insan
ayk'an. Manbı məttine yik'eka mang'uqab qihna əlyhəə
vuxha. Manbışis nişikecab xabar vuxha deş. **12** Avşalomee
q'urbanbı allya'aməe, mang'vee Davudna muşaavir
Giloonçena Axitofel cune şahareençe, Giloonçe, cusqa
qoyt'al. Avşalomne suralqa ı'lğəənbı yiğ-yiğile geeb
qeebaxhe vuxha. Manbışis Davudne yı'q'əle qeepxhes
vukkan vuxha. **13** Sa insan Davudusqa arı, mang'uk'le
eyhen: – Izrailybışın yik'bı Avşalomulqa vod satk'il. **14**
Davudee İyerusalimeene cune gırgıne insanaaşık'le eyhen:
– İnce heepxas! Deşxheene, Avşalomne xilençe yişde
neng'ussecar g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe əlyhəəs.
Deşxheene, mana şaka avarq'il, yişde vuk'lelqa yiğbı
exas, şaharib g'ilincike alğaahas. **15** Paçkahne insanaaş
eyhen: – Şı yiğin nukarar vob, hasre ğu, yişde xəring'vee,
eyhen ixhecen. **16** Paçkahıqab qihna mang'un gırgın
xaabınbı qıgeebaç'enbı. Mang'vee saccu yits'iyre həmbal
zəiyfa xaaqa ilyakasva g'alyaa'a. **17** Paçkahıqad qihna
gırgın milletcad qıgeç'u, şahareençe qı'ğəəne xaasqamee
qadı, ulyoyzaran. **18** Gırgın mang'un insanar Keretbışika,
Peletbışika, yixhid vəş Gateençe cuqab qihna qabıyne
Gatbışika sacigee, cune ögiyle ilğeebaç'e. **19** Paçkahhee
Gatğançene ittayk'le eyhen: – Ğu nya'a şaka ı'qqə? Sak'le,
ixhesde paçkahika Avşalomuka axve. Ğu menne cigeençe
g'e'eşşu qarına vor. **20** Ğu inyaqa həşdebışee qarı. G'iyna
zı ġu zaka əlyhəəsne alikke? Zak'le zı nyaqa əlyəsvacar
ats'a deş. Ğumee sak'le, yiğin insanarib vaka quvke. Hasre
Rəbbəe Cuna badal dyooxhena yugvalla vak'le haagvecen!
21 ittayee paçkahis alidghiniy qele: – Vorne Rəbbilqaniy

yizde xəring'une paçcahne canılqan k'ın ixhen, ġu, yizda paççah, nyaa'ar ixhee, zinar qik'u ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes. **22** Davudee İttayk'le eyhen: – Qora manke ögiylqa ilğeç'e, ögee hoora. Gatğançene İttaykan gırgın mang'un insanar, cone k'anebin gırgın uşaxar qabı, ilğeebaç'enbi. **23** Paçcahın insanar əlyhəəmee, ölkəebin gırgın insanar okur aletçu gyaaşenbi. Paçcahee Qidronna q'adaal ilğevç'umee, mang'ukan gırgın milletcad sahrayne suralqa ayk'an. **24** Maa'ar Tsadokır ixhana. Mang'une k'ane Leviyke g'abiynbı vuxhaynbi. Manbişe Allahıka mugaavilenana q'utye quvkekka vuxha. Allahna q'utye manbişe ç'iyelqa giviyxhe. Evyateree gırgın millet şahareençe qığeç'esmee q'urbanbı allya'a. **25** Paçcahee Tsadokuk'le eyhen: – Allahna q'utye şahareeqa savk'al hee'e. Zı Rabbine ulesqa yugra qaree, Mang'vee meer zi yi'q'əlqa sak'al hı'i, Cuna q'utyeyiy Cuna çadir zak'le hagvasın. **26** De'esz, «ğu Zas ikkanna deşurva» uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ıkkan he'ecen. Zı Mang'une xile vorna. **27** Paçcahee kaahin Tsadokuk'le eyhen: – İlekke, hucooyiy eyxhe. Ğunayıy yiğna dix Axima'ats, Evyatarnı dixeka Yonatanıka sacigee hexxan hidi'i şahareeqa savk'le. Ğunar, Evyatareeyib q'öyursana vuşun dixbi şoka vukkee. **28** Zı şoke xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilğəəne cigee, sahree ixhes. **29** Tsadokeeyiy Evyateree Allahna q'utye İyerusalimeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab İyerusalimee axva. **30** Davud Zeytunne suvalqa gesse-gesse ilqec'e. Mang'vee vuk'lelqa kar atçu eyxhe, g'elilqamee kar ali'i ixha deş. Mang'uka sacigee suvalqa 1'lqəənbib vuk'lelqa kar atçu gyaaşe-gyaaşe

ilqeebaç'e. **31** Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane vorva, g'elil qeepxhaynbışde suralirva» xabar hoole. Davudee Rəbbis düə haa'a: – Ya Rəbb, zi Vake heqqa, Axitofelin mi'sləhətbı nişiscad karai'dəənbı he'e. **32** Davud milletin Allahıs ı'bəədat ha'ane suvane q'omaqa hirxhılymee, Arkibışda Xuşay mana g'aces arayle. Mang'vee culqa abina ver haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. **33** Davudee mang'uk'le eyhen: – Ğunar zaka sacigee əlyhəəsxhee, ġu zas dağamra ixhes. **34** İnekke yugun, ġu şahareeqa sak'i, Avşalomuk'le eyhe: «Paçkah, zınar yiğna nukar ixhes. Şenke nəxübiy yiğne dekkis nukariyvalla hav'u, həşdeb vas haa'as». Məxüd vasse zas kumag ha'as əxə. Vasse Axitofelin mi'sləhətbı alyt'ik'al ha'as əxə. **35** Kaahin Tsadokiy kaahin Ewyatar maa'ab vaka vuxhes. Paçkahne sarayee g'ayxhiyn gırğın kar, ġu kaahinaaşılqa Tsadokılqayıy Ewyatarılqa hixhar ha'as. **36** Manbışda q'öyre dix – Tsadokna dix Axima'ats, Ewyatarna dix Yonatan – manbışde k'ane vob. Şok'le g'ayxhiyn gırğın manbışde xileka zalqa hixhar he'e. **37** Avşalom İyerusalimeeqa ı'kkəəmee, Davudna hambaz Xuşayır şahareeqa ikkeç'e.

16 Davud suvayle gəə girğılıymee, mang'us Mefiboşetna nukar Tsiva qızaxxa. Mang'vee q'öd vəş giney, vəş t'exa qeqqvuyne t'imilin, vəş t'exa incilyna, sa tuluğ caxiren alyaat'u, manbid q'öne əməlelqa alixhxhi, Davudne ögiylqa arayle. **2** Paçkahhee Tsivayk'le eyhen: – İnbı nyaqane ıkkekka? Tsivee eyhen: – Əməler paçkahın xaabınbı alepxecenga, gineyiý incilerid yiğne nukaraaşə oxhnecenga, in caxırıd sahreene obzuruynbışe

ulyoğecenva adı. **3** Paçşahee Tsivayk'le eyhen: –
Yığne xəring'una neva, Mefiboşet, nyaane vor? Tsivee
paçcahık'le eyhen: – Mana «G'iyna İzrailybiše yizde
q'əsde dekkına paçcahiyvalla zasqa savaak'al haa'asva»
uvhu, İyerusalimee axu. **4** Paçşahee Tsivayk'le eyhen: –
Manke Mefiboşetin gırğın kar yiğin eyxhe. Tsiva paçcahis
k'yorzul, alidghiniy qele: – Saccu zi yiğne ulesqa yugra
qoracen. **5** Paçşaah Davud Baxurim eyhene şahareeqa
qarayle. Mançe mang'usqa Şaulne xınıbışda Gerayna
dix Şimey qıgeç'e. Şimey Davudus bed-düə haa'a-haa'a
qıgeç'e. **6** Davudne hiqiy-allı cehilyaariy cun esker
vuxhayka ilydyakkı, mang'vee Davudulqayıy Davudne
insanaaşılqa g'ayebi ayhe. **7** Şimeyee Davudulqaya inəxübna
bed-düə haa'a: – Agvle, agvle, insanar gyabat'ana,
karai'dəena insan! **8** Ğu Şaulne cigee paçşaah ixha.
Rəbbeeyid vak in Şaulne nasılıke k'yapk'inne ebal-allı hı'i.
Həşde Rəbbe paçcahiyvalla yiğne dixesqa Avşalomusqa
quvu. Valqa mana ver ġu insanar gyabat'anava abi. **9**
Tseruya donane zəiyfayne dixee Avışayee paçcahık'le
eyhen: – Nya'a mane xvaan yizde xəring'us, paçcahis,
məxbına bed-düə hav'u? Hasre zi hark'in mang'una vuk'ul
qooxas. **10** Paçşahee eyhen: – Tseruyayn dixbi, zake şos
hucoone? Mang'vee, Rəbbe «Davudus bed-düə hee'eva»
uvhu, bed-düə haa'axhee, şavusse mang'uk'le «məxüd
hıma'ava» eyhes əxəyee? **11** Davudee Avışayk'leyiy
gırğine cune insanaaşık'le eyhen: – Zake g'ariyne yizde
dixes zi gik'as iкkan. Mane Benyaminyaaşikeng'uk'le
hucoo eyhes eyxheyee! Mana culer-alqa g'alerçə, hasre
heecen bed-düə. Mang'uk'le məxüd Rəbbe uvhu. **12**

Həməxüd eyxhe, Rəbbik'le zak ıxhayn g'acu, şeng'vee
g'iyna zas hav'uyne bed-düə-allə, zas yugun ha'a.
13 Davudiy cun insanar cone yəqqi'n əlyhəə vuxha.
Şimeyeeme suvayne sirtile bed-düə haa'a-haa'a ayk'an.
Mang'vee manbışılqa g'aye, tooz dağa'a. **14** Paçcahiy
cukan gırğın insanar İordanne damaysqa hipxhir, obzurva
maa'ad manzılıybı ha'a. **15** Avşalomiy gırğına Izrailybişda
g'oşun İyerusalimeeqa qabayle. Axitofelir mang'uka
sacigee ıxha. **16** Davudna hambaz, Arkibışda Xuşay,
Avşalomusqa arı «Paççah geer qa'anal! Paççah geer
qa'anava!» eyhe. **17** Avşalomee Xuşayk'le eyhen: –
Manane yiğne hambazılqana, Davudulqana, yiğna badal
dyooxhena yugvalla? Nya'a hambazika sacigee idyark'in?
18 Xuşayee Avşalomuk'le eyhen: – De'eş, zi saccu Rəbbee,
ine milletin, gırğine Izrailincar, g'əyxı'yne insanın sura
aqqas. Zi mang'uka axvas. **19** Ğu zak'le eyhelan zi şavusne
nukariyvalla haa'as? Hambazne dixes dişde? Yiğne
dekkis nəxbına nukaruyvallayiy hav'u, vasib həməxübna
nukariyvalla haa'as. **20** Avşalomee Axitofelik'le eyhen:
– Şı hucooyiy ha'as iukkanva mı'sləhət g'avcelan! **21**
Axitofeleee Avşalomuk'le eyhen: – Yiğne dekkee xaaqa
ilyakasva g'alyav'uyne cune həmbal zəiyfabışka g'alixhe.
Manke gırğine Izrailik'lecad ġu dekkis g'imece qıxhava
ats'axhxhesin. Yiğne suralyne gırğınbişeed yiğin sura
sık'ıldad geed aqqas. **22** Avşalomee dekkine sarayne
oğa çadır güvxü, maa'ar gırğine Izrailyne ulene ögiyl
dekkine həmbal zəiyfabışka g'ilexha. **23** Mane gahbışil
Axitofeleee g'avcuna mı'sləhət, Allahıken cuvab xhinne

ıxha. Axitofelee g'avcuna mi'sləhət Davudnemeeyib
Avşalomnemeeyib həməxüb vuxha.

17 Axitofelee Avşalomuk'le eyhen: – Hasre zı yits'ıq'vəd
aazır insan g'əyxı', xəmde Davuduqa qihna gixhas. **2**
Mana orzul, ri'hi'le g'a'arxhung'a, şı manbışılqa k'yophur
mang'una ul qəvəəq'ənaa'as. Manke mang'une k'anebin
gırgınbı heepxasınbı. Zinar manke saccu paçğah Davud
gik'as. **3** Qiyğale gırgın millet zı vasqa sak'al ha'as,
ıstağ tsumaysqa seek'al hee'en xhinne. Gırgınbı valqa
savk'lecenva, şı mana t'abal ha'ana insan gidek'u
g'alerçes iкkan deş. Manke milletikid vuççud ixhes deş. **4**
Man cuvab Avşalomusud gırgıne Izrailyne ağsaqqalaasııd
yugda qadayle. **5** Avşalomee eyhen: – Qudoora, həşde
Arkibışda Xuşayır qot' alas, sa mang'vee eyheniciliid k'ırı
alixhxhes. **6** Xuşay Avşalomusqa arımee, Avşalomee
mang'uk'le eyhen: – Axitofelee şas inəxübna mi'sləhət
g'avcu. Şı mang'vee eyhəxüd ha'asee? De'eş, hidya'asxhee,
şı hucoo he'evane eyhe? **7** Xuşayee eyhen: – Axitofelee
həşde huvuna mi'sləhət yugna deşub. **8** Vak'lecad ats'an,
yiğna dekkiy mang'ukan insanar igider vob. Manbı
həşde balabı g'ayşu axuyn syobi xhinne vob. Yiğna dek
ək'elika siç'ekkvana insan vor, mana misacar g'oşunne
yi'q'nee g'alixhas deş. **9** Mana həşde mağarabışde
sançeeye, deşxhee, menne cigeeye dyugulyxha vor.
Mang'una g'oşun yiğne eskeraasilqa ts'eppa k'yophur,
ğamuvxhee, man g'ayxhiynbış eyhesin: «Avşalomoqa
qihna apk'iniynbı avub avxu». **10** Manke aslanaaşın
xhinnen yik'bınan igiderib qəvəəq'ənasınbı. Gırgıne
Izrailybışik'lecad ats'an, yiğna dek nəxrunga g'oçax ıxhay,

cukanbıb nəxbın igider vuxhay. **11** Zi vas inəxübna
mılsləhət g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee gırgın Izrailybı
deryahne miglena g'um xhinne vasqa savaalecen. Ğunab
yiğne xilen manbı dəv'eeqa vukkee. **12** Mana axvane
cigabışde sançee şı mang'ulqa xəənçe ç'iyelqa g'e'exhxhan
şeh xhinne k'yooharas. Manar, cukane insanaaşına
sacarır üç'ürra g'ilydyaraççe. **13** Mana menne şahareeqa
ark'ın ixheene, gırgıne Izrailybışe mane şaharisqa
t'ü'er adı, mana şahar habğı, dameeqa g'a'apçes. Mane
şaharıke sa k'ınna g'ayeb g'alepçes deş. **14** Avşalomeeyiy
cukane gırgıne Izrailybışe eyhen: – Arkibışda Xuşayna
mılsləhət, Axitofelyne mılsləhətiley yugba vob. Məxüd
Rəbbəe Avşalomne vuk'ləlqa ver ablyaa'asdemee,
Axitofelyna yugna mılsləhət havaakal haa'a. **15** Xuşayee
kaahinaaşık'le Tsadokik'leyiy Evyatarık'le eyhen: –
Axitofele Avşalomusiy Izrailyne ağsaqqalaası inəxübna
mılsləhət g'avcu. Zımee manbışık'le inva uvhu. **16** Həşde
şu ina xabar ana Davudusqa zaara insan g'axile. Şu
mang'uk'le eyhe: «G'iyna xəm İordanne damayne ine
aqval sahree hımaa'a. Damayne şene aq'valqa ilğeepç'e.
Deşxheene, paçşahir cukan gırgın insanarib hapt'asınbı».
17 Yonataniy Axima'ats En-Rogelee aaxva vuxha. Sa
nukar içee manbışıs xabar abayle vuxha, manbışeb
mana xabar paçşah Davudus hivxhar haa'a vuxha.
Manbı şaharee neng'uk'lecab g'avces vukkan deşdiy. **18**
Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyid man hark'ın
Avşalomulqa hixhar ha'a. Mançıl-allab manbı manç
zaraba qıgeepç'ı Baxurimee eyxhene sa adamiyne xaaqa
qavayle. Mane adamiyne məhlee kahrız vooxhe. Manbı

maqa k'eebaç'e. **19** Mang'une xhunaşsee örtyug alyaat'u kahrızılqa açğu, çilqab xhit'a gyooka, şavuk'lecad vuççud g'imececenva. **20** Avşalomun insanar mane xaaqa abi, zəiyfayke qiyghanan: – Axima'atsiy Yonatan nyaane vob? Zəiyfee manbışık'le eyhen: – Damayke İlgeepç'i. Mane insanaaşe manbı t'abal haa'a. Vuşucar ivdeykimée, sapk'il İyerusalimqa avayk'an. **21** Avşalomun insanar apk'iniyle qiyğa, Yonataniy Axima'ats kahrizeençe qıgeepç'i, paçkah Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışe mang'uk'le eyhen: – Oza qeepxhe, damayke zaraba İlgeepç'e. Manke manbışe Axitofelee uvhiynçina gaf ha'a. **22** Davudiy cun insanar İordanne damayle İlgeebaç'enbı. Miç'eerilqasse damayle İlğideç'unsa sa insan axva deş. **23** Axitofelik'le iş cune mi'sləhətika hidyav'u g'avcumee, mang'vee cune əməleys palan i'xi' cune şahareeqa, xaaqa siyk'al. Mang'vee cune karak hucooyiy ha'as ıkkavad uvhu, ark'in vuceecar vuc givayxanna. Mana, cuna dek k'eyxiyne mağaree k'eyxha. **24** Davud Maxanayimeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırğine Izrailybışika İordanne damayle İlgeç'e. **25** Avşalomee, Amasa Yoavne cigeeqa g'oşunbışda xərna giyxhe. Amasa, Yitra donane Izrailyğançeng'una dix ixha. Mang'una yed Naxaşna yiş Avigailiy yixha. Yoavna yed Tseruya Avigailiynar içiye yeexhe. **26** Avşalomee Izrailybışika Gilead eyhene cigeeqa çadırkı giyxə. **27** Davud Maxanayimeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareençene Naxaşna dix Şovi, Lo-Devareençə Ammielyne dix Makir, Rogelim eyhene şahareençə Gileadğançena Barzilay abayle. **28** Manbışe Davudusiy cune g'oşunuş doşagbı,

k'olabı, nyuq'vneke hi'iyn g'abbi, ooxhanas suk, xhit'a,
urva, qoots'una suk, hüvə, **29** itv, şor, zerane nikneke
hi'iyn nisse, vəq'əbı adayle. Manbışisqa məxüd qayle,
g'oşun çolee missibaniyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18 Davud cune hıqiy-allane g'oşunuqa ilyakka. Mang'vee
g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbışilqa ç'ak'ınbı
giviyxhe. **2** Davudee g'oşun xhebne cigeeqa bit'al haa'a.
Ts'eppiyne destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna
çoc, Tseruyayna dix Avışay, xhebid'esde destel ooqar
Gatğançena İttay xərna giyxhe. Paçşahee g'oşunuk'le
eyhen: – Zı şoka dəv'eeqa hidyark'ın gyuaras deş. **3**
Eskeraaşe mang'uk'le eyhen: – Hımayk'an, şı heepxas
gyapk'eene, manbı şaqqa sapk'il ilyaakas deş. Yişinbışın
surabı hapt'eeyib, manbı şaqqa meeб sapk'il ilyaakas deş.
Gu yişde yits'ne aaziring'ule ooqana vor. Mançilesa, gu şas
şahareençe kumag he'e. **4** Paçşahee manbışık'le eyhen: –
Şosqa nəxüdiy yugda qöö, zı həməxüdud ha'asin. Gırgına
g'oşun vəşna, aazırna şahareençe qığevç'esmee, paçah
şaharne akkabisne ulyoyzar. **5** Paçşahee Yoavılqa,
Avışayalqa, İttayalqa əmr haa'a: – Hucoona ixhes,
yizdemee şene gadeyka, Avşalomuka, g'üvənaba vuxhe!
Paçşahee g'oşunbışde vuk'lel ulyobzuriybış Avşalomne
hək'ee huvuna q'arar gırgine eskeraaşik'le g'avxhuna.
6 Davudna g'oşun, Izrailybışka dəv'ə haa'asva qığooç'e.
Dəv'ə Efrayimne ç'alagee vooxhe. **7** Maa'ab Izrailyna
g'oşun Davudne insanaaşile avub aaxva. Mane yiğil
maa'ab geeb eb k'yapk'in, g'ad aazır insan qik'u. **8** Maana
dəv'ə hıqiy-allane gırgine cigabışeqab hiviyxharna.
Mane yiğil ç'alagın g'ilincile geeb insanar gyabat'a.

9 Avşalom Davudne insanaaşisqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alixı, xənne mi'qəne yivek avğanče 1'lğəəmee, mang'una vuk'ul yivene geed bitağbinane cigayk açayxar. Məxür mana xəə'ər givarxın axva, vuc alixına g'atirme qiğevç'u avayk'anna. **10** Eskeraaşine sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a: – Zak'le həşde Avşalom mi'qəne yivele qı'xi' g'acu. **11** Yoavee cus man yuşan hı'iyne insanık'le eyhen: – Hucoo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a ġu mana mankecar 1'xi' gidek'u? Zi vas mançıl-alla yits'ille şekel nuk'rayniy sayib ts'iraniy hevles. **12** Mane insanee Yoavik'le eyhen: – Yizde xılıyaqa aazır şekelib huvunaxhiy, zi paçcahne dixelqa xıl g'udyoyt'alıy. Vak'le, Avışayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paççahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiyn. **13** Zi paçcahne cuvabike qığec'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuççud nəxüdcad paçcahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Ğunad yizin sura aqqas deşdiy. **14** Yoavee mang'uk'le eyhen: – Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda. Avşalom mi'qəne yivele qı'xi'carniy vor, mana qik'u deşiy. Yoavee xılıyaqa xhebille mizrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə. **15** Yoavın silah haqqana yits'iyre gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxha, mana 1'xi' gek'ana. **16** Qiyğa, g'oşunun izrailybişıqa qihna gyapk'iy ç'əv he'ecenva, Yoavee şeypur 1'lyviyxə. **17** Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alageene sa xənne g'uyeeqa dağaraççe. Ooqab g'ayebişda anbar saa'a. Manke gırgın izrailybı cone xaybişeeqa heebaxa. **18** Avşalomee üç'ürnang'a sa xəbna g'aye alyapt'ı, mana Paçcahaaşine Q'adaalil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'vee mane g'ayel «Zas yizin do havacesda dix ixha

deşva» uvhu, mane g'ayeys cun do hele. G'iyniyne yiğilid mançik'le Avşalomna haykalva eyhe. **19** Tsadokne dixee, Axima'atsee eyhen: – Hasre zı g'adayxhvan paçcahisqa hark'in, Rəbbe vuc duşmanaşine xilençe g'attixhan hi'iva xabar hevles. **20** Yoavee mang'uk'le eyhen: – Ğu mana gaf g'iyna deş, sa menne yiğil sa mebna yugna gaf paçcahis hee'e. G'iyna mang'una dix qik'u. **21** Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen: – Hoora, paçcahisqa hak'ne, g'iyna g'acuynbı mang'usyuşan he'e. Mana insanır Yoavis kyorzul, mançe g'adayxhvan ayk'anna. **22** Tsadokne dixee Axima'atsee meed Yoavık'le eyhen: – Hucooyiy eyxhe ixhecen, hasre zınar şene adamiyqa qihna g'adaxhvanas. Yoavee eyhen: – Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxhvanas iкkan? Ğu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş. **23** Mang'vee eyhen: – Hasre hucooyiy eyxhe ixhecen, zı g'adaxhvanasda. Yoavee mang'uk'le «G'adaxhvneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yəqqı'n g'adarxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögee qexhe. **24** Mane gahil Davud anneyiy g'anne akkabisde yi'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa ılqeç'umee, mang'uk'le sa insan g'adayxhvan qöö g'ece. **25** Mang'vee paçcahılqa onu'u, cuk'le g'acuyn paçcahisyuşan ha'a. Paççahee eyhen: – İnsan saxhee mang'vee, xabar vukkekka vuxhes. Mana insan hiyxhar ixha. **26** G'aravulyçiyk'le g'adayxhvan qööna sa merna insanır g'ece. Mang'vee akkee ulyorzuling'ulqa onu'u, eyhen: – Meer sa merna insanır g'adayxhvan qöö. Paççahee eyhen: – Manar xabar vukkekana vor. **27** G'aravulyçee eyhen: – Ts'erriyng'un g'adarxhuniy

Tsadokne dixene Axima'atsne g'adarxhuniyıkıd akar.
Paççahee eyhen: – Mana yugna insan vor, mana yugne
xabarika 1'qqə. **28** Axima'atsee paççahık'le it'umda
eyhen: – Gırgın yugda vod! Qiyğşa mana paççahne ögiyl
ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: – Yuğne Allahıs, Rəbbis şukur
vuxhena! Rəbbəe valqa, yizde paççahılqa, xıl g'ott'uluynbı
yuğnecab xılıyaqa quvuynbı. **29** Paççahee eyhen: – Yızda
dix Avşalom yugrane vor? Axima'atsee eyhen: – Yoavee
zıñay sa merna paççahna nukar g'uxoolemee, zak'le
maa'ad alikkı-gikkiy gitxhu g'acu. Zak'le maa hucoome
ıxhay, nenme ıxhay ats'a deş. **30** Paççahee eyhen: – Sa
suralqana qıxha, maa'ar ulyozre. Manar sa suralqana
qıxha ulyoyzarna. **31** Kuş eyhene cigeençena qarı eyhen: –
Yızde xəring'us, paççahıs zaqa yugna xabar vobna! Rəbbəe
g'iyna valqa g'elil qeepxhaynbişde xilençe ğu g'attixhan
hi'ına. **32** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Yızda dix Avşalom
yugrane vor? Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen: – Hasre
yizde xəring'une paççahne duşmanaaşikiy, mang'ulqa
g'elil qeepxhayne gır ging'uk Avşalomuk ıkhayn ixhecen.
33 Paççah sacuraycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone
gozeeqa ıłqec'u, geşşena. Mang'vee ooqa ıłqə-ıłqə eyhe
ıxha: – Yızda dix, yızda dix Avşalom! Dix, yiğne cige
zıcarxhiy qık'una! Yızda dix Avşalom!

19 Yoavılqa «Paççah Avşalomuqa vor geşse, mang'vee
ak'ib avquva» hixhar ha'a. **2** Mane yiğiliyn duşmanaaşile
ğamepxhay ak'ılda siyk'al. Eskeraaşık'le paççahın yik'
dixeqa gyotxhanva g'iyxhe. **3** G'oşun mane yiğil şahareeqa,
dəv'eençe hixu qööna, naş qexhe dyugulenra şahareeqa
ıkkəəna xhinne ikkyooç'e. **4** Paççahee aq'valqa kar atçu,

it'umba ts'ir haa'a: – Yizda dix Avşalom, ay Avşalom!
Dix yizda, ay dix! **5** Yoav paççahne xaaqa ikkeç'u,
eyhen: – G'iyna yiğin can, dixbışin, yişbışin, yiğne
yadaaşin, həmbal zəiyabışın canbı g'attixhan hı'iyn yiğin
insanar ġu k'ap'ik'ile avqa qav'u. **6** Vas ġu g'imecenənbı
vukkan, ġu ıkkananbı vukkan deş. G'iyna ġu yişde
gırging'uk'le haguyn, g'oşunbışin ç'ak'imbıyyiy manbışin
insanar yiğnemee vuçjud deşin kar vodun. G'iyna zalqa
hitxhir, Avşalom axu yişin gırġinbı g'iyna hapt'lynbixhiy,
man yiğnemee yugdaniy ixhes. **7** Həşde milletisqa
qiğec'e, manbışis yik'bı hele. Rəbbilqan k'in ixhen, ġu
g'iyna milletisqa qiğdeç'vee, vaka exhalilqasse sacar
insan axvas deş. Manid mek'valile g'iyniyne yiğlqamee
yiğne vuk'lelqa qadiyn nekke pisin kar ixhes. **8** Paççah
oza qıxha, şaharne akkabisidsa giy'ar. G'oşunuk'led
«Paççah şaharne akkabisne gyu'urva» uvhumee, g'oşun
paççahısqa savayle. Gırgın izrailybime cone xaybişeeqa
apk'in vooxhe. **9** Izrailyne gırgıne nasılıbışe sana-sang'uka
xiliy ha'a, eyhe ixha: – Paççahee şı yişde duşmanaaşine
xilençe g'attivxhan hav'u! Filistinaaşde xilençeb mang'vee
şı g'attivxhan hav'u. Həşder Avşalomul-alla mana vuccar
ölkeençe hixu. **10** Şas xəbvalla hee'ecenva şı g'əyxı'na
Avşalomur dəv'ee qik'una. Həşde paççah Davud yi'q'əlqa
sak'al hı'iynemee, şu nya'a vuçjud itteyhe? **11** Paççah
Davudee kaahin Tsadokusqayıy kaahin Ewyatarısqa
in cuvab hixhar ha'as insan g'ixelex: – Yahudayne
ağsaqqalaaşik'le inəxüd eyhe: «Paççah yi'q'əlqa sak'al
ha'amee, şu nya'a nekke qiygiybı vooxhe? Izrailycad
yuşan ha'an karbı paççahılqa, mang'une xaalqa hiyxhar. **12**

Yizin çocar, şı sa ebanbı vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a
şu nekke qiygiynbı vooxhe?» **13** Amasayk'led eyhe: «Nya'a
şı sa ebanbı dişde vob? Yizde k'ane gırgıne gahbışis
Yoavne cigeena g'oşunbışda xərna ğu dexheene, hasre
Allahee zalqa mançileb pisda ver ablee'ecen». **14** Mang'vee
məxüd gırgıne Yahudeeşin yik'bı sang'un yik' xhinne
culqa sak'al ha'a. Manbışe paçcahisqa insan g'axuvu,
eyhen: – Paççah, ğunar, yiğın gırgın insanarıb savk'le.
15 Paççah sak'ı, İordanne damaysqa hiyxhar. Yahuder
paçcahne ögeeqa, mana damayke alğahasva Gilgal
eyhene cigeeqa abayle. **16** Baxurimğançene Benyaminne
nasileençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeeşika sacigee
zaara paççah Davudne ögeeqava geç'e. **17** Mang'uka
Benyaminaşına aazır insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana
nukar Tsiva, yits'uxhvayre mang'una dix, g'ayrer
nukar arayle. Manbı zaraba-zaraba İordanne suralqa
paçcahisqava avayk'an. **18** Coyub paçcahisqa yugba
qudoorabacenva mang'una xizan damayle alğaaħas,
damayne şena aq'valqa ilğeebaç'e. Gerayna dix Şimey,
paççah İordanne damayle ilğeç'umee, Davudne ögiyl
ç'iyelqa gizyaraççe. **19** Mang'vee paçcahık'le eyhen: –
Hasre yizde xəring'uk'le zal bınah g'umoocecen. Ğu,
yizda paççah, İyerusalimğançe qığeç'uyme yiğıl zı, yiğne
nukaree, hav'una bınah yik'el qavaale himaa'a. **20** Zak'le
hav'una bınah vaats'ana. Mançıl-allar zı g'iyна paçcahne
ögiylqa gırgıne Izrailybışile ögee arı. **21** Tseruyayne
dixee Avışayee eyhen: – Şimeyee Rəbbee g'əyxı'ng'uk'le
eyhesinbı-ittehesinbı axu deş. Mançıl-allar mana gik'as
ıkkın. **22** Davudee eyhen: – Tseruyayn dixbı, zake şos

hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'in? Zak'le zi
İzrailyna paççah ıxhay yugda ats'a vod, mançil-allar
g'iyna İzrailee vuşucar gik'as deş. **23** Paççahee qiyğɑ
Şimeyk'le eyhen: – Ğu gik'as deş. Paççahee mang'us
k'in g'iysar. **24** Şaulna neva Mefiboşet paççahne ögiylqa
arayle. Paççah ark'inne yiğile, xaaqa sağra-salamatra
sak'alasde yiğilqamee, mang'vee g'elybiyyi tanalinbı
hodğul deş, muç'ru gyapxhi deş. **25** Mana paççahne
ögiylqa İyerusalimeeqa arımee, paççahee mang'uke
qiyyghanan: – Nya'asdiiy, Mefiboşet, ġu zaka qidyarı? **26**
Mefiboşetee eyhen: – Yizda xərna paççah! Zi, yiğna
nukar, k'aarava, zas əməleys palanbı ı'xı', vaka sacigee
əlyhəəsniy ikkan. Yizde nukaree, Tsiveeme, zas horbı
hi'. **27** Man k'ıldanan xhinne, mang'vee paççahne ögiyl
zalqa zi hidi'iyncad karbı qı'i. Yizda xərna paççah,
ğu Allahna malaaik xhinnena insan vor. Həşde vas
hucooyiy ikkan manıd he'e. **28** Yizde q'əsde dekkine
nasilen gırğınbı ġu gyapt'askanniy. Ğumee zi, yiğna
nukar, yiğne sufranıl gi'i. Zaqa medin cuvab eyhesin
ghal deşin. **29** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Nya'a
xılıy qa'a? Zi vak'leyiy Tsivayk'le çolbı q'öna qe'eva
eyhe. **30** Mefiboşetee paççahık'le eyhen: – Yizda paççah
xaaqa salamatra sak'iyle qiyğɑ, hasre gırğıñ vuceecad
aleet'ecen. **31** Gileadğançena Barzilayır Rogelimğançe
arı ıxha. Paççah İordanne damayke alğahasva, manar
paççahiqa İordanne damaysqamee qaraylena. **32** Barzilay
geer q'əsda, molyts'alyne seneeqa hirxhılyna sa adamiy
ıxha. Mana geed karnana insan ıxha. Paççah Maxanayim
eyhene cigee axvamee, paççahısın gırğıñ kar Barzilayee

adayle ixha. **33** Paççahee Barzilayk'le eyhen: – Zaka sacigee damayke ilğeç'e, vasın gırgın kar zi İyerusalimee helesin. **34** Barzilayee paçcahık'le eyhen: – Zaqa nimeena i'mi'rne avxu zi vaka İyerusalimeeqa i'qqəs? **35** Həşde zaqa molyts'al sen vod. Zi nişincar şada'a deş. Zasqa ulyoğançınıy otxhaxhançın evad qöönne? Zak'le mə'niy qədəqqəne adameeşiniy zəiyfabışın sesid g'ayxhes əxəyee? Manke zi nişisne hexxara yizde xəring'us paçcahis yuk ixhes? **36** Zas paçcahika İordanne damayle ilğeç'u sık'ınna yəq əlyhəəs vukkan. Nişisinne zas məxdin mukaafat? **37** Hasre zi sak'i, yizde şaharee dekkineyyi yedine k'anə qık'as. Yiğna nukar, yizda dix Kimham hasre vaka damayle ilğeç'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayıy qöö mang'us manab hee'e. **38** Paççahee eyhen: – Kimham zaka sacigee damayne şene aq'valqa ilğeç'es, yiğne yik'esqa Yugda qöön zi ha'asın. Vas zake hucooyiy ıkkan, vas ıkkanan gırgın zi ha'asın. **39** Gırgın millet İordanne damayle ilğeç'ule qiyğa, paçcahı damayle ilğeç'ena. Qiyğa paççahee Barzilayıs ubba hı'i, mang'us xayir-düə hoole. Manar cune xaaqa siyk'al. **40** Paçcah Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacigeeyir Kimham hayk'an. Yahudeeşina goşunna gırgına, İzrailybışdeme goşunna sura paçcahika avayk'an. **41** Gırgın İzrailybı paçcahisqa abı, eyhen: – Nya'a yişde çocaaşe Yahudeeşe ğu qöqü? Nya'a manbişe ğu, yiğna xizan, yiğne k'anebin insanar İordanne damayle alğav'u? **42** Gırgıne Yahudeeşe alidghınıy qele: – Paçcah yişda xını eyxhe. Nya'a, mançike şos qəl vooxhe? Nya'a, şı paçcahne sufranile otxhuniy otxhuninne? Deşxhee, şı paçcahike hucoomecadee alyaat'u? **43** İzrailybışe

Yahudeeşis alidghiniy quvu, eyhen: – Paçcah şas şole
yits'ne yəqqees geer k'anə eyxhe. Davud şole şas geer
eyxhe. Nya'a şu şaqqa ooğançə avqa ilyaaka? Paçcah
yi'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a şı dişdiy ts'etta uvhu?
Yahudeeşin cuvab Izrailybişde cuvabile qetan eyxhe.

20 Mane yiğbişil Benyaminaaşına Bikriyna dix Şeva
donana sa karai'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee
şeypur əlixı', eyhen: – Şaka Davuduka, Yesseyne dixeke,
sacigeedin kar deşin! Yişda mang'uka avqas deş! Izrailybi,
gırgınbı xaybışeeqa savk'le! **2** Gırgıne Izrailybişə Davud
g'alerçu, Bikriyne dixeqa Şevayqa qihna avayk'an.
Yahudermee cone paçcahike Davuduke cureebaxhe deş.
Manbı İordanne damaysse İyerusalimqamee Davuduqa
qihna avayk'an. **3** Davud cune İyerusalimeene sareeqa
siyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'uyن həmbal
zəiyfabı sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaane hiqiy-
alla g'aravulyçer giviyxhe. Mang'vee manbışis gırgıncad
helen. Mana saccu manbışika g'ilexha deş. Manbı
sip'irer xhinne vuxha. Manbı hapt'asmee mane xaançə
qiğeebaç'e deş. **4** Paçcahee Amasayk'le eyhen: – Xhebne
yiğee Yahuder zasqa see'e, günar cone k'anə ixhe.
5 Amasa, Yahuder sacigeeqa qoot' alasva ark'ineeyir,
cus gyuvxhuynə gahıl yi'q'əlqa siyk'al deş. **6** Davudee
Avışayk'le eyhen: – Həşde Bikriyne dixee, Şevayee,
şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanarıb
alyapt'ı, gü mang'uqar qihna hoora. Deşxheene, sayıb
mang'vee hiqiy-allançə cabırbişika it'um hi'iyn şaharbi
t'abal hı'lı, yişde uleke aygval. **7** Yoavın insanarı, Keretbı,
Peletbı, gırgın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal

ha'asva İyerusalimeençe mang'uqa qihna gyabak'a.
Manbışıl ooyur Avışay ixha. **8** Manbı Giveoneene xənne
g'ayeyne k'anenang'a Amasa manbışde ögiylqa arayle.
Yoavıl dəv'əyn tanalınbı ixha, yıq'eeqab ts'ira qav'u
vuxha. Mane ts'iraylid g'ilinc givatxin ixha. Mana
ögilqava əlyhəəme, g'ilinc givatxinne cigeençe qakkixhu,
g'e'exhxhan. **9** Yoavee Amasayk'le eyhen: – Yizda çoc, ġu
yugrane vor? Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana
sağne xileka muç'ruyke aqqaqqa. **10** Amasee, Yoavne
solne xilene g'ilincılqa fikır hoole deş. Yoavee xilen
g'ilinc Amasayne vuxhnyaqa hi'xi' mang'un iç'alatbı
ç'iyelqa ehekka'a. Q'öd'es g'ilinc hi'xəsda iş aaxva deş,
mana mankecar qek'ana. Yoaviy cuna çoc Avışayib
Bikriyne dixeqa, Şevayqa, qihna avayk'an. **11** Yoavne
insanaaşine sang'vee Amasayne k'ane ulyorzuł, eyhen: –
Şavusiy Yoav iukkan, vuşuyiy Davudne sural Yoaviqa qihna
qoracen. **12** Amasa yəqqı'nə yi'q'nee eban alyart'u ixha.
Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayitısqa qarına-
qarına maa'ar ulyoyzarır. Millet mang'usne ulyoyzar
g'ecemee, mang'vee Amasayn mayit yəqqı'nə yi'q'neençe
alyaat'u, çoleeqa qıkkı, ooqad tanalin kar adaççe. **13**
Amasa yəqqı'le alyart'yle qiyğa, gırgınbı Bikriyna dix
Şeva aqqasva Yoavne qihna avayk'an. **14** Yoav Avel-Bet-
Maaka eyhene şaharılqasse gırgıne ızrailyne nasılıbışde
yi'q'neençe ilgeç'e. Maane cigabıseençeb g'oşun sabı,
mang'uqab qihna avayk'an. Sayib mang'uqab qihna
Berim eyhene cigeençenbı avayk'an. **15** Yoavna g'oşun
k'yoptul, Avel-Bet-Maaka hıqiy-allançe avqaaqqana.
Manbiše şaharne cabırbişde hıqiy-allı nyuq'vneke sa

axtin ciga hı'ı, cabırkı qukkyok'al ha'as havayk'an. **16**
Mane gahil sa ək'elikane zəiyfee şahareençe ts'ir hav'u,
eyhen: – K'ırıbı alixhxhe! K'ırıbı alixhxhel! Hucoona ixhes,
Yoavık'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesin cuvab vodun.
17 Yoav məng'i'sqana qarimee, məng'ee qiyghanan: –
Yoav ġune vor? Mang'vee, «Ho'o, zi vornava» eyhe.
Zəiyfee meed eyhen: – K'ırı alixhxhe, zi, yiğne nukaree,
vak'le hucooyiy eyhes. Mang'vee «Yızın k'ırı val vodva»
alidghiniy qele. **18** Zəiyfee eyhen: – Şenke «Mi'slahət
Avel eyhene şahareençe hevqevaniyxhe» eyhen. İş
manbiše məxüb g'ooce vuxha. **19** Mana İzrailyna yugvalla
vukkanna qopkuna sa şahar vobna. Vas İzrailyne xəbne
şaharbışda sane hı'ğəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane
vas Rəbbis vukkanne şaharbışda sa hı'ğəəkar ha'as
vukkan? **20** Yoavee alidghiniy qelen: – Hı'ğəəkaraa'asdayiy
avaak'an haa'asda fikır zake əq'əna quvxhecen! **21**
Man ġu eyhen xhinne deş vod. Efrayimne suvabınane
cigeençe Bikriyne dix Şeva paçħah Davudılqa g'elil qıxha.
Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharisse qığeç'u,
əlyhəəsda. Zəiyfee Yoavık'le eyhen: – Mang'una vuk'ul
şaharne cabırile valqa dağepçes. **22** Zəiyfa ək'elika i'ğiykir
milletne k'anyaqa iyeek'an. Milletinib Bikriyne dixena
Şevayna vuk'ul gats'apk'in, mang'usqa dağabaççe. Mançile
qiyya Yoavee şeypur i'lyviyxə, g'oşunub şaharne hiqiy-
allançe ts'its'ooxhena. Gırgınbı cone xaybişeeqa siviyk'al.
Yoavır İyerusalimqa paçħahne k'anyaqa siyk'al. **23** Yoav
gırgıne İzrailyne g'oşunna xərna ixha. Yehoyadayna
dix Benaya Keretbışdayiy Peletbışda xərna ixha. **24**
Adoram həmbalaşaına xərna ixha. Axiludna dix Yehoşafat

taarix oyk'anna ixha. **25** Şeva mirza ixha, Tsadokiy Ewyatarib kaahinar vuxha. **26** Yair eyhene şahareençena īra Davudusne kaahin ixha.

21 Davudee paççahiyvalla haa'ane gahıl, xhebille sen ciçiqağ qıhna q'ittin ixha. Mançinemee Davudee Rəbbike qidghın ha'a. Rəbbee Davuduk'le eyhen: – Man Şaulleeyiy cune nasilen k'yav'yne ebal-alla vod. Mang'vee Giveonğançenbiniy gyapt'i. **2** Paççahee Giveonbı qopt'ul, manbışika yuşan ha'ana. Giveonbı Izrailybı deş vuxha. Manbı Emor eyhene milletike avxuynbı vuxha. Izrailybişə manbı üçüba g'alya'asva k'ın g'assır ixha. Şaulusmee manbı gyapt'i avaak'an haa'as vukkiykin. Mang'us mane cigabışee saccu izrailybiyyi Yahuder avxu vukkan vuxha. **3** Davudee Giveonaşike qiyghanan: – Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxayee? Şu, Rəbbee g'əyxı'yne milletis xayirdüə huvuynemee, şı hav'una binah zasse nəxüb havaakal haa'as vəəxayee? **4** Giveonbişə mang'uk'le eyhen: – Şas Şauliniy cune nasilen k'ınəəgəyyiy nuk'ra ikkan deş. Izrailir şas vuşucar gik'as ikkan deş. Davudee manbışık'le eyhen: – Şos hucooyiy ikkan, zi manıd ha'asın. **5** Manbişə paççahik'le eyhen: – Şı izrailil imaaxvacenva Şaullee şake öc alyapt'i, şı gyapt'i. **6** Mang'uke g'arına yighıyre adamiy şasqa hele. Şinab manbı Rəbbee g'əyxı'yne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine ögiyl givaaxanas. Paççahee «Manbı zi şosqa qevlesinbıva» eyhe. **7** Paççah Davudus Şaulne ühatsühət Yonatanna dix Mefiboşet qiykkanna. Mang'us mana qiykkanna Rəbbine ögiyl Yonatanıñ k'ın g'assırva. **8** Paççahee Armoniyiy merna Mefiboşet alyabat'a. Manbı Ayyayne yişsee Ritspee Şauluke vuxuyn

dixbı vuxha. Sayıb mang'vee Şaulne yişsee Meravee Mexolğançene Barzilayne dixeke Adrielike vuxuyn xhoyre dix alyabat'a. **9** Mang'vee manbı Giveonbışisqa qoole. Giveonbışe manbı Rəbbine ögiyl suval givaaxananbı. Manbışda yighırsana sacigee habat'anbı. Manbı xhit'a qiviyşalne ts'eppiyne yiğbişil givaaxan. **10** Ayyayne yişsee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzl gyadaççe. Ritspa xhit'abı qiyşal gibgilne yiğbişile, givapxininbışılqa gyoğiy gyoğasde yiğılqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbışde mayitbışisqa yiğniyiğin xəybışın şit'yar, xəmded çolan həyvanar qeetxhes hassır deş. **11** Şaulne həmbal zəiyfee, Ayyayne yişsee Ritspee ha'ana mana iş Davudulqa hivxhar haa'ana. **12** Davudee hark'in, Şauliniy mang'une dixin Yonatanın bark'vbı Gileadne Yaveşne ç'ak'imbışike g'eszənbi. (Filiştinaaşe Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yiğil manbışın mayitbı Bet-Şeane maydama givayxananbı. Yaveşgançene insanaaşeb abı, manbışın mayitbı qöqənbi.) **13** Davudee Şauluniy mang'une dixin Yonatanın bark'vbı mançe alyaat'anbı, şene givapxinne yiğhing'unud bark'vbı sa'anbı. **14** Davudne insanaaşə Şauliniy mang'une dixin Yonatanın bark'vbı Benyaminaaşine cigabışeenə Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkine, Gişine, mağareene nyuq'vnesnee k'eyxha. Paçşahee manbışık'le uvhuyn gırgın, mane insanaaşə ha'an. Mançile qiyğa Allahee ölkaynemee ha'ane gırgına düəbəşis alidghınıy qelen. **15** Meeb Filiştinaaşda İzrailybışika dəv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşika Filiştinaaşika səyxəsva ayk'an. Manbı Filiştinaaşika siviyxəmee Davud oyzarna. **16** Rafayke g'arıyne İşbi-Benovusus Davud gik'as ıkkıykan.

Mang'une nizeyn siv tuncike xhebid vəş şekel yi'q'vəlee ixha. Yı'q'eeqad mang'vee ts'edin g'ilinc qı'i eyxhe.

17 Tseruyayna dix Avışay Davudusqa kumagis qarı, Filiştinğançena mang'vee ı'xi', gek'ana. Mane gahıl Davudne insanaaşe mang'us k'in g'assır, eyhen: – İzrailin işix k'imədəqqəcenva, sayır ğu şaka dəv'eeqa ayres des. **18** Mançile qiyğa Filiştinaaşika Gov eyhene cigeer meed səvxiy gexha. Mane gahıl Xuşa eyhene cigeençene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'ana. **19** Filiştinaaşika Gov eyhene cigeer meed səvxiy gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne dixee Elxananee Gatğançena Golyatna çoc gek'ana. Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xətta ixha. **20** Gat eyhene şaharne k'ane sa menne yəqqees gitxhuynə səvxee, Rafayke g'arına sa axtına canakana insan ixha. Mane insanne xileppişilib, g'elybişilib yixhiblə t'ubiy. Mang'uqa gürğiba g'ayeyoq'ab t'ub vuxha. **21** İzrailybışık'le mang'vee nen qadiy eyhemee, Davudne çocune Şimayne dixee Yonatanee mana gek'ana. **22** Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbi vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaaşine xileke hapt'i.

22 Rəbbe Davud gırğine cune duşmanaaşineyi Şaulne xilençe g'attixhan hi'imée, Davudee Rəbbis ina mə'niy qəbəqqə: **2** Rəbb yizda suva vobna, yizda g'ala, zı g'attixhan ha'ana vorna. **3** Allah yızın ganz vodun, Mang'usne zı dyugul ixhes. Yızın g'alxan, zı g'attixhanasda suva, it'umun ciga Mana vor. Allahee zı g'attixhan ha'a. Ğu, Rəbb, zı eb ulyooğanbışde xilençe g'attixhan ha'a! **4** Şukur gyooxhane Rəbbilqa ona'as, yizde duşmanaaşine

xilençer g'attixhanasda. **5** Yizde hiqiy-allá gyabat'an mirtar ixha, zi gek'ane damabisile zi qəyq'ən ixha. **6** Ahalin t'ü'bı zalqa alitk'ır ixha, gyapt'asde gugubışeqar zi girxhu ixha. (**Sheol h7585**) **7** Dağamiyvalee zi Rəbbilqa onuiyn, Allah kumagis qort'ul. Mang'uk'le yizin ses Cune Xaa g'ayxhiyn, yizin uts'ur Mang'une k'iriysqa hitxiriyn. **8** Mang'us qəl vuxhal-allá ç'iye oyt'al, i'giykaran, xəən xhebbi i'giykar, manbı hoyharanbı. **9** Mang'une quşeençe kuma qıgeç'u, għalencé gyooxhan haa'an ts'a i'xiyxə. Mançikeb gyopxhanna għadır k'yoohar. **10** Mang'vee xəybı qaxi, ç'iyelqamee geç'ena. Miç'axiyvalla Mang'une g'elybişik avub vuxha. **11** Sa keruvulil alixi, mitsine xlibişil ilexa. **12** Hiqiy-allan ciga xəmdilqa sak'al ha'a, xħineka gyatsts'iynne k'aarine buludbişike Culqa açcesin kar ha'a. **13** Mang'une nuruke gyotxhanan ts'a qı'giżżeä ixha. **14** Rabbbee xəybı g'əħətqə'ə, Haq'-Ta'aalee ses gyayhe. **15** Vukbı avhu, duşmanar ehevkaa'anbı, ts'ayilpan i'xi'i, manbı oot'al-ooxal haa'anbı. **16** Qəvəəq'ənasde Rəbbine sesike, quşeençene qı'giżżeäne it'umne nafasike, deryahin k'oralybı g'ece giygal, dyunyeyn xhebbi g'ece giygal. **17** Mang'vee xəybışeençe xil hotku, zi aqqi, zi k'orane xhyānbışeençe qığavhu. **18** Zi gucnane duşmanike Mang'vee g'attixhan hi'i, zi g'imece eyxhenbişike, yizdemee geeb gucnanbişike g'attixhan hi'i. **19** Yizde pisde yiğil manbı yizde ögiylqa qıgeepç'i, Rabbbeeme zi aqqi. **20** Mang'vee zi dağamiyvalike hixu'u, zi ikkiyikin, zi g'attixhan hi'i. **21** Yizde qopkuvalis sik'i Rabbbee zas huvu, yizde xilene məttivalis sik'i huvu. **22** Mang'vee məxüd hi'jyn zi Rəbbina yəq' avquva, pisda ixha Allahilqa yi'q'

sak'al hidi'iva. **23** Mang'un gırgın q'aanunbı yizde ögiyl vod, Mang'une g'aydabisiler hixu deş. **24** Zı Mang'une ögiyl məttine yik'eka ixha, zıcar zı bınahıke havacına. **25** Rəbbe yizde qopkuvalis sik'ı huvu, Cune ulene ögiyl yizde məttivalis sik'ı huvu. **26** Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe, kaamilinbışika kaamilyra vor. **27** Məttinbışika məttira, quç'opkuriybışika, cone quç'opkuriys sik'ı eyxhe. **28** Hooç'an-g'ooç'ananbı Ğu g'attivxhan haa'a, cocab-co axtıba vukkekanbışılqab Ğu ul giviyxhe, manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a. **29** Rəbb, Ğu yizin işix vod, Ğu yizda miç'axiyvalla nurulqa savaak'al haa'a. **30** Zı Vakasana duşmanaaşıkın ha'a, yizde Allahıka şaharbı aqqaqqa. **31** Allahna yəq kaamilyba vob, Rəbbin cuvab məttida vod! Mang'ulqa yı'q' qizzırna gırgına, Mang'vee g'attixhan ha'ana. **32** Rəbbile ğayı, Allah vuşune vor? Yişde Allahıle ğayı, medin ganz nenne vod? **33** Allah yizda it'umna g'ala vobna, Mang'vee yizda yəq qopku qaa'a. **34** Mang'vee yizin g'elybı maralın g'elybı xhinne ek' q'a'a, Zı axtıvalee it'umra aqqaqqa. **35** Mang'vee yizin xileppi dəv'əysin xhinne qa'a, zasse tuncike hi'iyn vuk quç'okara'as əxən. **36** Ğu zas g'attixha'anasin g'alxan huvu, Ğu hi'iyne kumaagıka zı axtı qı'i. **37** Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə, zı məxür qaçayxarır deş. **38** Zı duşmanar g'ee'epşiynbı, manbı gyapxiynbı, manbışıkın ixhesmee yı'q'əlqar sak'ı deş. **39** Zı manbı höög'əv'u ç'əvxhana, manbışisse suğoots'asıb vəvxü deş, yizde g'elybışık avqa manbı qukk'yopk'ul. **40** Dəv'əynemee Ğu zalqa guc alipk'ır, zalqa g'elil qeepxhaynbı Ğu yizde g'eliqqa huvu. **41** Duşmanar zale heepxasınbı xhinne

qaa'a, zi g'imecenarbışıkınıd zi hı'iyn. **42** Manbişə uleppi ooqa qe'eyid, manbı g'attivxhan haa'anbı vuxha deş, Rəbbilqa onu'eyid, Mang'vee alidghiniy quvu deş. **43** Zi manbı k'ööq'ü, tooz xhinne qav'u, şahrabişeedin battağ xhinneeyib k'ööq'üynbi. **44** Ğu zi, yizde milletne g'elil qeepxhayke g'attixhan hı'i, zake milletbişda xərnatı hı'i, zak'le dyats'ancad milletbi yizde xılyaqaq quvu. **45** Menne cigeençenbi yizde ögiyl k'yoozarav'uynbi, yizin do g'ayxhimee, eyhen ha'a. **46** Menne cigeençenbi yizde ögiyl hapq'iriynbi. Qəpq'i'n zezebi atk'u, dyuguleepxhayne cigeençə qıgeepç'iynbi. **47** Rəbb vornal. Yizde Ganzış şukur vuxhena! Zi g'attixhan hı'iyn Ganz, Allah, axtı qe'e! **48** Allahee zal-alla qəl qıgaaha, milletbi yizde xılyaqaq qele. **49** Mang'vee zi yizde duşmanaşine xilençe g'attixhan ha'a, Mang'vee zi yizde duşmanaşile ooqana ha'a, Zi eb ulyooğanbişde xilençe g'attixhan hı'i. **50** Rəbb, mançılalla zi Ğu menne milletbişde yi'q'nee axtı qa'as, zi Yiğne doyus şukur haa'as! **51** Allahee Cune paçcahis xədin şamxhaybi heles, g'əyxı'yne Davudne nasiles gırğına gahbışılıcab yugvalla haagvas.

23 Davudee nekke qiyğa inva uvhu: – Yesseyne dixee Davudee, Allahee axtı ql'ine insanee, Yaaq'ubne Allahee g'əyxı'ng'vee, ittune miznane mə'niybı Izrailee qədəqqəng'vee inəxiüdud eyhe: **2** Rəbbine Rı'hı'n zale şana uvhu, Mang'un cuvab yizde mizel vod. **3** Izrailyne Allahee inəxiüd uvhu, Izrailyne Ganzın zak'le inəxiüd uvhu: «Allahile qəyq'ənang'vee insanaası qopkuba xəbvalla haa'a. **4** Mana buludbi deşde miç'eeb ilqəəne, gyoğiyile qiyğa hits'aagharnı, ok' alelyaa'ane verığne ulek akar».

5 Hæk'ebab, Allahee yizda xizan g'əvxüna! Mang'vee zaka
gırgıne gahbışısın cuvab dişde g'ats'atk'un? Man cuvab
bikirin, badal dexhen ixha. Mang'vee zas ıkkananbı hele,
Mang'vee zi g'attixhan ha'a. **6** Gırgın karai'dəənbı zazabı
xhinne dağaa'as. Manbışılqa şavaacad xıl hotkas deş. **7**
Manbışık soot'asınbışe, nizeyl, g'ilincıl alyapt'as vukkan.
Manbışın gırgınbı cigeecab gyooxhan haa'asınbı. **8**
Davudne igideeşin dobı inbı vod: Taxmonne şahareençena
Yoşev-Başşevet xhebne igidna xərna ixha. Sa dəv'ee mana
molyud vəş insanılqa nizeyka hark'in, manbı gyapt'ıynbı.
9 Mang'ule qiyğa Axoxiyna neva, Dodoyna dix Eleazar ixha.
Mana xhebne igidna sa ixha. Filiştinaaşine g'oşunulqa
cuvab ayhemee, mana Davuduğa ixha. İzrailybı yi'q'əlqa
ts'its'eepxhamee, **10** saccu sa Eleazar cune cigeençe
i'ğdiykar. Mang'vee g'ilincid alyaat'u, xileppı rı'hi'le
g'a'atk'vasmee, Filiştinar gyabat'a. Dəv'ə ç'əvuvxhayle
qiyğa, mang'usse xıl aaqı, g'ilinc dağeççes əxə deş. Mane
yiğil Rəbbəe İzrailybışis xədin əameepxhay hele. İzrailybı
mane yiğil Eleazarısqa saccu maa'ab avxuyn hapt'ıynbı
q'əra qaa'asvacab siviyk'al. **11** Mang'ule qiyğıyna Harar
eyhene şahareençena Ageyna dix Şamma ixha. Sa yəqqee
Filiştinar Lexi eyhene cige sabayle. Maad hüvə oozıyn
çol ixha. İzrailybışın millet Filiştinaaşile q'ətq'i'n, mançe
hexvan. **12** Saccu Şamma çolune yi'q'nee ulyoyzar.
Mang'vee Filiştinaaşisqa çol qele deş, manbı gyabat'anbı.
Mane yiğil Rəbbəe İzrailybışis xədin əameepxhay hele. **13**
Suk qiviyşalne gahıl xhebts'alyne xəring'una xhebiyre
Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane
gahıl Filiştinaaşına g'oşun Refaimne q'adaalilqa savayle.

14 Davudmee xıl hidixharasde cigee ixha. Filiştinaaşikene sabaranbı manke Bet-Lexem vuxha. **15** Davud xhyanika gyorxhan ixhayke eyhen: – Zas Bet-Lexemne akkaysneene kahrizeençe xhyan ikkekkanaxhiy ixhana! **16** Manke mane xhebne igidee Filiştinar sabiyne cigayne yi'q'neençe g'ılıncışıka cosda yəq hav'u, Bet-Lexemne akkabışisneene kahrizeençe xhyan gyatsts'i, paçcah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoğas diykkın, man xhyan Rəbbis helen xhinne ç'iyelqa ot'al ha'a. **17** Mang'vee eyhen: – Rəbb, Ğu zi mançıke havace. Nya'a, yizdemee hapt'ile qı'dəpq'i'n xhyan gyatsts'es hapk'iniynbışda zi eb ulyooğayee? Mançıl-allad mang'vee man xhyan ulyoğa des. Man xhebne igidee hi'i. **18** Yoavna çoc Tseruyayna dix Avışay xhebts'alyne igidna xərna ixha. Mana cune nizeyka xhebid vəş insanika saçikku, manbışın gırğınbib mang'vee gyapt'ıynbı. Mançile qiyğa mang'un do xhebne igidin do xhinne qıvaats'ıyn eyxhe. **19** Mana xhebts'alyne igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar des. **20** Yehoyadayna dixır Benayır ç'ak'in işbı g'ecena qıvaats'ına insan ixha. Mana Qavtse'el eyhene şahareençe qarı ixha. Benayee q'öyre Moavğançena inekke yugna igid gek'a. Mang'vee yiznane yiğil k'orane cigeeqa giç'u, şir gik'u. **21** Sayır mang'vee sa geer xərna Misirğançena gik'u. Misirğançeng'une xile nize ixha. Benaya mang'ulqa t'at'aka ark'in, Misirğançeng'une xilençe ts'its'i mang'un nize g'eşsen. Qiygar Misirğançeng'une nizeykar mana gek'ana. **22** Man gırğın Yehoyadayne dixee Benayee ha'a. Mançıl-alla mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ixha. **23** Mana xhebts'alyne igidiler qıvaats'ına ixheeyir,

şene xhebne igidika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravuliyvalla ha'anbışda xərna giyxhe. **24** Mane xhebts'alyne igidne yi'q'nee inbib vuxhaynbı: Yoavna çoc Asahel, Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan, **25** Xarodğançena Şammayiy Eliqa, **26** Peletğançena Xelets, Teqoağançena İqqesna dix İra, **27** Anatotğançena Aviezer, Xuşabışda Mevunnay, **28** Axoxibışda Tsalmon, Netofğançena Maharay, **29** Netofğançene Baana dix Xelev, Benyaminne nasılена Giveağançene Rivayna dix İttay, **30** Piratonğançena Benaya, Gaaşne q'adaalile Hidday, **31** Aravğançena Avi-Alvon, Barxumğançena Azmavet, **32** Şaálvonğançena Eliaxba, Yaşenin dixbı, Hararğançene Şammayna dix Yonatan, Ararğançene Şararna dix Axiam, **34** Maakağançene Axasbayna dix Elifelet, Gilogğançene Axitofelyna dix Eliam, **35** Karmelyğançena Xetsray, Aravğançena Paaray, **36** Tsovağançene Natanna dix İgal, Gadne nasılena Bani, **37** Ammonğançena Tseleq, Tseruyayne dixin Yoavın silah i'ğiykar ha'ana Beerotğançena Naxaray, **38** Yeterğançena İrayiy Garev, **39** Q'etbişda Uriy. Manbı gırgiba sacigee xhebts'ale yighıyre insan ixha.

24 Rəbbina qəl meeb Izraililqa avqaaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hoora, Izrailybiyyi Yahuder qəpqe». Məxür Mang'vee Davud Izrailybışılqa g'elil qı'i. **2** Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavik'le eyhen: – Həşde Danile Beer-Şevalqamee, gırgıne Izrailyne nasılıbışde yi'q'nee iviykre, manbı qəpqe. Zak'le manbı nimeenbı vuxhay ats'axhxhes ikkan. **3** Yoavee paçcahık'le eyhen: – Yiğın millet nimeeniy, hasre Rəbbee, yiğne

Allahee, manbı vəş nəqqees mançile geeb qee'ecen. Yiğne
ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yizde xəring'us
paçcahis məxbına iş haa'as vukkan? **4** Paçcahin cuvab
Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'ınbışde cuvabile ooqan ixha.
Yoaviy g'oşunun ç'ak'ınbı Izrailin millet qətqəs vüqqəva
paçcahisse qıgeeбаç'enbı. **5** Manbışe İordanne damayle
ilgeepç'i, Aroer eyhene şaharne k'ane çadırkı giyxə. Mana
şahar q'adaalyne yi'q'nee vuxha. Qiyğa manbı Qadıne
nasilene cigabışile k'ena Yazer eyhene şahareeqa avayk'an.
6 Mançe manbı Gileadeeqa, Taxtim-Xodşı eyhene cigeeqa
havayk'an. Mançeb Dan-Yaan eyhena şahar ilgevc'u,
Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar. **7** Sur eyhene
g'aleeqa, Q'ivbışdeyi Kana'anbışde gırgıne şaharbışeeqa
manbı hapk'in, hiviyxharanbı. Nekke qiyğab manbı
qavaylenbı Yahudayne canubulyne Beer-Şeveeqa. **8** Yüç'ne
vuzeyiy g'ane yiğee manbışe ölka k'anençe-qomaqamee
gits'ibaxhana. Mançe İyerusalimeeqa siviyk'al. **9** Yoavee
nimeeniy insanar vuxhava paçcahık'le eyhe. İzrailee
mane gahıl g'ilincika səyxəs əxəsda molyud vəş aazır,
Yahudeeyir xnod vəş aazır igid ixha. **10** Davudee millet
qətqəs alikkıyle qiyğä, mang'us culecad cus naş qexhe.
Mang'vee Rəbbik'le eyhen: – Mana iş hav'u, zi xəbna
bınah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune
taxsırıke ilyheç'e, zi bəç'əriyvalla hav'u. **11** Davud qinne
yiğıl miç'eer oza qıxesse, Rəbbe Davudulqa hixhar
ha'ane Qad peyğambarık'le eyhen: **12** – Hoora, Davuduk'le
eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: «Yiğne ögiylqa xhebillə
kar gixhxhes. Mançın sa g'əyxə, Zi vak ha'as». **13** Qad
Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: – G'əyxə, yighille

senna yiğne ölkee misvalybı ixhane vas ıkkan? Xheyible
vazna hixu yiğne duşmanaaşine xilençe iykarasne ıkkan?
Deşxheene, xhebille yiğna yiğne ölkee yi'q'i'n ik'arbı
ixhane ıkkan? Həşde yugba fikir opxhun, ġu yiğin
cuvab eyhe. Zi hark'in zi G'axuvuyng'uk'le eyhes. **14**
Davudee Qadık'le eyhen: – Yizdemee geed dağamda
vod. İnsanne xılıyaqa gyapk'asse hasre Rəbbine xılıyaqa
gyapk'ecen. Rəbbiqa rəhi'm geeb vob. **15** Mane yiğil
miç'ediyle otçu, Vucee gyuvxhuna gah ç'əvuvxhesmee,
Rəbbəe Izraililqa yi'q'i'n ik'arbı g'ixe. Danile Beer-
Şevalqamee yights'al aazır insan qek'a. **16** İyerusalimeen
insanar gyapt'asva malaaikin xıl hodakkemee, Rəbbis
maabın insanar qiviyykın, malaakik'le eyhen: – Ç'əv, xıl
g'ayşe! Rəbbin malaak mane gahil Aravna donane sa
insanne attayne k'anə ixha. Aravna Yevusbışda ixha. **17**
Davuduk'le millet gek'an malaak g'acumee, Rəbbik'le
eyhen: – Binah hav'unə zi vor, taxesir zal vod. Nya'a
ine syuru xhineene insanaaşe hucoone hı'i? Manbışıl-
alla zasiy yizde xizanis caza hevle. **18** Mane yiğil Qad
Davudusqa arı, eyhen: – Hark'in Yevusbışda eyxhene
Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ale'e. **19**
Qadıne cuvabika, Davud, Rəbbəe əmr hav'uyn xhinne
maqa hayk'an. **20** Aravna avqa ilyakkimée, Davudiy cun
insanar cusqa qöö g'ooce. Mana g'aqa qığeç'u, paççahne
ögiyl ç'iyelqamee k'yorzul, **21** eyhen: – Nəxürkenane
yizda xərna paççah zasqa arı? Davudee eyhen: – Rəbbis
q'urbanbı allya'an ciga alya'asdemeə zi vake yiğna atta
alivşes arı. Milletilin yi'qi'n ikar ulyoozrecenga zi Rəbbis
q'urbanbı alya'as. **22** Aravnee Davuduk'le eyhen: – Hasre

yizde xəring'vee, paççahee cune ulesqa yugda qöönmeen
alyaat'u, Rəbbis q'urbanbı alle'ecen. Haane gyoxhxhan hı'ı
q'urbanna allya'asın yatsbı aleet'e. Gyoxhxhan ha'asde
osune cigee migrabiyiy yatsbışde gardanaqa qa'an karbı
aleet'e. **23** Paççah, man gırGIN zı vas hele. Aravnee
meed eyhen: – Hasre Rəbb, yiğna Allah, vaka yugra
ixhecen. **24** Paççaheeme Aravnayk'le eyhen: – Zı vake
man ciga məxüdcad deş alyaat'as, zı mançike vas hək'
qevles. Zas q'ərad gitxhuyn kar zasse Rəbbis, yizde
Allahıs, gyrooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as
dəəxə. Davudee attaykeyiy yatsbışike xhots'al nuk'ra
qele. **25** Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga
ali'ı, maa'ad gyrooxhan ha'aniy medin q'urbanbı allya'a.
Rəbbe ölkaynemee haa'ana düə q'abil haa'ana, mançikad
izrailee yi'q'ı'n ık'arbi ç'əveedaxhenbı.

1 Paççahaşin

1 Paççah Davud q'əs qıxha eyxhe. Mang'ulqa nimeen karbı aççeyid mana g'üməarak'va ıxha deş. **2** Mang'une nukaraaşe mang'uk'le eyhen: – Vas, yişde xəring'us paççahıs sa mek'vna içiy t'abal hee'es, mana vaqa illekəcen. Vaka g'aliyxhecen, ġu g'üməark've'ecen. **3** Manbiše paççahıs Izrailvolle micagna içiy t'abal hee'e, yicir iveekena. Mana Şunem eyhene xiveençena Avışag yeexhe. Manbiše mana içiy paççahısqa ayreele. **4** Avışag geer micagna içiy yixha. Mana paççahiqa qihna iykar, mang'uqa illeka yixha. Manbı sa tyulee g'alyapk'eyib, manbişde əree vuçjud ıxha deş. **5** Davudus Haggitike ixhayne dixee Adoniye «Zı paççah ixhesva» vucecar vuc axtı qa'a ıxha. Mang'vee cusqa dəv'əyn daşk'abı, balkanıl alepxiynbı, cune ögiyl g'adaxhvanasda xhots'al insan sa'a. **6** Mang'une dekkee Davudee, mısacad mang'uk'le «Nya'a ġu məxüd ha'ava?» uvhu, mana cigee gyuari'ına deşdiy. Adoniya micagna kar ıxha. Avşalomule qiyğa nekke xərna dix mananiy vor. **7** Adoniya Tseruya eyhene xhunaşşeyne dixeke Yoavikayiy kaahin Ewyatarika saraççe. Manbiše mang'un sura aqqaqqa. **8** Kaahin Tsadokee, Yehoyadayne dixee Benayayee, Natan peyğambaree, Şimeyee, Reiyee, Davudne igidyaaş Adoniyayn sura aqqaqqa deş. **9** Adoniye En-Rogelyne k'anene Zoxeletne ganzıl çavra-vəq'ə, kokun q'ikar q'urbanna allya'a. Gırgın cun çocar, paççahın dixbı, paççahıs k'anen gırgın Yahuder mang'vee qoot'alanbı. **10** Natan peyğambar, Benaya, igider, çoc Sileyman mang'vee qoot'al deş. **11** Manke Natan peyğambaree Sileymanne

yedik'le Bat-Şevayk'le eyhen: – Nya'a vak'le g'ayxhi
dişde, Haggitne dixee Adoniye, yişde xəring'uk'le,
Davuduk'le dyats'a-dyats'a, cuke paçkah hı'iva? **12** Həşde
k'ırı alixhxhe, yiğiniy yiğne dixin Sileymanın can nəxüdiy
g'attixhan ha'as ıkkанva, zi vas mi'sləhət g'avces. **13**
Paçkah Davudusqa hiyek'ne, mang'uk'le eyhe: «Yizda
xərna! Vale qiyğa yizda dix Sileyman paçkah ixhesva,
yiğne taxtil mana gyu'arasva, ġu zas, yiğne nukarış,
k'in dişdiy g'assır? Nya'a manke Adoniye paçcahiyvalla
haa'a?» **14** Ğu maa'ar paçcahika yuşan hee'emee, zi vaqar
qihna maqa ikkeç'u, ġu eyhençis «Ho'ova» eyhes. **15** Bat-
Şeva paçcahisqa mana eyxhene gozeeqa ikkeeç'e. Paçkah
q'əs qıxha eyxhe, mang'uqa Şunemğançena Avışag ileeka
yixha. **16** Bat-Şeva paçcahne ögiyl ç'iylqamee k'eezarna.
Paçcahee məng'i'ke «Hucoone ıkkанva?» qiyghan. **17** Bat-
Şevee mang'uk'le eyhen: – Yizda xərna! Vale qiyğa yizda
dix Sileyman paçkah ixhes, mana yiğne taxtil gyu'arasva
uvhu, ġu zas, yiğne nukarış, yiğne Allahilen Rəbbilen
k'inniy g'assır. **18** Yizda xərna, həşdemee Adoniya paçkah
ixha, vasib mançikena deşda. **19** Mang'vee geed çavra-
vəq'ə, kokun q'ikar q'urbanna alli'i. Paçcahin gırgün
dixbi, kaahin Evyatar, g'oşunna xərna Yoav mang'vee
maqa sav'u. Yiğna nukar Sileymanmee mang'vee maqa
qort'ul deş. **20** Yizda xərna paçkah, Izrailynacab ul
val vob, vale qiyğa yiğne taxtil vuşuyiy gyu'arasva ġu
manbışık'le ats'axhxhya'as ıkkан. **21** Deşxheene, yizda
xərna paçkah, şene dyunyeeqa ark'ınmee, zinayıy yizda
dix Sileyman manbiše duşmanne k'ats'ee avqas. **22**
Bat-Şeva paçcahika yuşan hee'emee, ooğançə Natan

peygambar qarayle. **23** Paçkahık'le «Natan peygambar arıva» eyhe. Mana paçkahne k'anyaqa ikkeç'u, ç'iyelqamee k'yoyzarna. **24** Natanee eyhen: – Yizda xərna paçkah! Vale qiyğa Adoniya paçkah ixhes, mana yiğne taxtil gyu'arasva, ġu uvhuyn kari'iynne? **25** G'iyna Adoniyee hark'in geed çavra-vəq'ə, kokun q'ikar q'urbanna alli'i. Mang'vee maqa paçkahın gırğın dixbı, g'oşunun ç'ak'ınbı, kaahin Evyatar qort'ul. Həşde manbiše, «Paçkah Adoniya geer qa'anaval!» uvhu otxhan ulyoğa vod. **26** Mang'vee saccu zi, kaahin Tsadok, Yehoyadayna dix Benaya, yiğna nukar Sileymen qudyopt'ul. **27** Man kar ġu uvhune manbiše hi'i? Nya'a manke ġu yiğne nukaraaşık'le vale qiyğa paçkahne taxtil vuşuyiy gyu'arasva ittevhü? **28** Paçkah Davudee alidghiniy quvu eyhen: – Bat-Şeva yizde k'anyaqa qeet'le. Bat-Şeva paçkahısqa arı, mang'une ögiyl ileezar. **29** Paçşahee k'in g'assır eyhen: – Zi gırgına dağamiyvalybışike g'attixhan hi'iynе Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, **30** zale qiyğa yiğna dix Sileymen paçkah ixhes, mana yizde taxtil gyu'aras. Yiğnemee İzrailyne Allahılqa Rəbbilqa k'in g'assır uvhuyn kar zi g'iyna ha'asın. **31** Bat-Şeva paçkahne ögiyl ç'iyelqamee k'yorzul, eyhen: – Yizda xərna paçkah geer qa'ana! **32** Paçkah Davudee eyhen: – Kaahin Tsadok, Natan peygambar, Yehoyadayna dix Benaya yizde k'anyaqa qoot'le. Manbişin gırğınbı paçkahne k'anyaqa abaylenbı. **33** Paçşahee manbişik'le eyhen: – Yızın nukarar şosqa qoot'le, qiygar yizda dix Sileymen yizde g'atirilqa ali'i, Gixonne xhyan ılgəəne cigaysqa ikkee. **34** Maa'ad kaahin Tsadokeeyiy Natan peygambaree İzrailyna paçkah ixhesva mang'ulqa q'ış

qadğvecen. Qiyğad şeypur əlivxü, «Paççah Sileyman geer qa'anava!» ts'irbı he'ecen. **35** Qiyğa mana yı'q'əlqa qale, hasre yizde taxtil gyu'recen. Mana yizde cigeena paççah ixhes. Zı mana İzraily Nayiy Yahudayna xərna giyxhe. **36** Yehoyadayne dixee Benayee inəxdin alidghınıy qele: – Aamin! Hasre yizde paççahne Allaheeyid Rəbbeeyid məxüd eyhecen. **37** Rəbbe yizde xəring'un paççahın sura aqqıyn xhinnee, hasre Sileymanınıd sura aqqecen. Hasre mang'una taxt yizde xəring'une paççah Davudne taxtılı axtıba hee'ecen. **38** Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree, Yehoyadayne dixee Benayee, Keretbişə, Peletbişə Sileyman, paççah Davudne g'atirilqa ali'i, Gixonqa arayle. **39** Kaahin Tsadokee Allahne çadireençe q'ışika gyavts'una gaç alyapt'i, Sileymanılqa paççah ixhesva q'ış qadğu. Şeypur iliyviyxə gibgilmee, gırğına cəmə'ətin «Paççah Sileyman geer qa'anava!» ts'irbı ha'a. **40** Cəmə'ət oza qıxha, mang'uqad qihna ayk'an. Manbişə zurna ı'lyviyxə, məxüd şadvalin ts'irbı ha'a, mançike ç'iyebi ı'giykar. **41** Adoniyak'leyiy mang'ukane mihmanaşik'le kar otxhun ç'əveepxhamee, man ses g'iyxhe. Yoavik'le şeypurun ses g'ayxhimee, eyhen: – Şahareençe qöön ses nəxdinniyxan? **42** Mana cuvab uvhu g'attirxhın deşdiy, sayır ooğançə kaahin Ewyatarna dix, Yonatan arayle. Adoniye mang'uk'le eyhen: – İnyaqana qoralan. Ğu yugna insanır, yugunud xabarlı adı ixhes. **43** Yonatanee Adoniyays inəxdin alidghınıy qele: – De'eş, məxüd deş vodun. Yişde xəring'vee, paççah Davudee Sileymanıke paççah hı'i. **44** Paççahee kaahin Tsadok, Natan peyğambar, Yehoyadayna dix Benaya, Keretbı, Peletbı

Sileymanika sacigee g'axuvu. Mana manbiše paçcahne
g'atirılıq alı¹. **45** Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree
Sileyman paçcah ixhecenga Gixonee mang'ulqa q'ış
qadğu. Manbı mançe şadba apk'in, şahareedin milletcad
ı'giykır. Şok'le g'iyxhen ses mançe vod. **46** Mançile qiyğa
Sileyman paçcahne taxtil gyu'ur. **47** Yişda xərna paçcah
Davud tabrik ha'as abiyne mang'une insanaaşe uvhiyn:
«Yığne Allahee Sileymanın do yiğne doyule sık'ıldad axtı
qe'ecen, mang'una taxt yiğne taxtileb axtiba avqecen!»
Paçcah vuc g'alirxhuyn cigeençe k'yorzul, **48** inəxüd
eyhe: «İzrailyne Allahıs Rəbbis şukur! G'iyna Mang'vee,
yizde ulepmişik'le g'ece-g'ece, yizde taxtil gyu'arasda
insan huvul!» **49** Man g'ayxhımee, Adoniyayn gırgın
mihmanar qəpqı'n, oza qeepxha cone yəqqı'n avayk'an.
50 Adoniyamee, Sileymanile qərqı'n, ark'in q'urbanbı
allya'ane cigeene gaçbışike aqqaqqa. **51** Mang'vee hi'iyn
Sileymanıs yuşan ha'a: – Adoniya Sileyman paçcahile
qəyqənva mana q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbışık
ilyt'iyq'an. Mang'vee eyhen: «Hasre paçcah Sileymanee
zas g'iyna k'in g'assrecen, vucee zi g'ilinciqqa hideles». **52**
Sileymanee eyhen: – Mana kara'aena insanxhee, mang'une
vuk'lele sa çər g'a'avxhas deş. De'iriş, mang'vee pisin kar
he'eene, gik'asda. **53** Paçcah Sileymanee insanar g'uxoole,
manbişer Adoniya q'urbanbı allya'ane cigaysse qaraylena.
Manar paçcah Sileymanısa ikkeç'u, mang'us k'yoyzarna.
Paçcah Sileymanee mang'uk'le «Xaaqa hoorava» eyhe.

2 Davud qik'asın yiğbi k'ane qeetxhamee, mang'vee dixes
Sileymanıs nasiyhət haa'a: **2** – Zınar, gırgınbı xhinne,
sık'inne gahile qik'asda. Günar it'umra, yik'eka ixhe.

3 Yiğne Allahee Rəbbəe eyhen hı'i, Mang'une yəqqı'n
hoora. Mısayne Q'aanunee otk'unin xhinne Allahne
q'aanunbışıl, əmrbışıl, g'aydabışıl ġu k'ırı alixhxheene,
vasse girgincad ha'as əxəsin. **4** Manke Rəbbəe in zas
cuvab huvuyn kar ha'asin: «Vake g'abiynbı Yizde yəqqı'n
apk'inee, Zas yık'eençe, caneençe g'ullux hav'ee, vake
g'abiynbışda İzrailyne taxtile Zi ak'an ha'as deş». **5**
Vak'lecad Tseruyayne dixee Yoavee zak hı'iyn ats'an.
Mang'vee İzrailyne g'oşunna q'öyre xərna – Nerna dix
Avneriy Yitrayna dix Amasa – gyapt'i, dəv'ə deşde
gahil dəv'eena xhineena eb k'yav'u. Yi'q'eeda ts'irayiy
g'elilinbı mang'vee eban qı'i. **6** Ğunar yiğne k'orane
ək'elis sik'i i'ġi'ykre. Mang'una cagvara quvxhana vuk'ul
ahaleeqa salamatba əlyhəəs himaasar. (**Sheol h7585**) **7**
Gileadğançene Barzilayne dixbışika yugra ixhe. Hasre
manbı yiğne sufranile kar otxhananbı vuxhecen. Zi
yiğne çocule Avşalomile hexvamee, manbı zasqa qabı. **8**
Benyaminaaşına eyxhena, Baxurimğançena Gerayna dix
Şimeyir yiğne k'anençegana vor. Maxanayimqa hark'inne
yiğil mang'vee zas pisda bed-düə hav'u. Qiyğamee mana
yizde ögiylqa iordanne damaysqa arı. Zi mang'uk'le mana
gik'as deşva Rəbbilen k'ın g'assır. **9** Həşde vak'le mana
bınah deşdava mats'axhe. ġu k'orana ək'elynana insan
vor, vak'lecad mang'uk hucooyiy ha'as iukkanva ats'an.
Mang'una cagvarana vuk'ul eban gyavts'u ahaleeqa
əlyhəəs alivke. (**Sheol h7585**) **10** Davud qık'u cune dekkaaşısqa
ayk'an. Mana Davudne Şaharee k'eyxha. **11** Davudee
İzrailis yoq'ts'al senna paççahiyvalla haa'a. Yighille
senna mang'vee Xevroneençe, xhebts'ale xhebille sennab

İyerusalimeençe paççahiyvalla hav'u. **12** Sileyman dekkine
Davudne taxtil giy'ar. Mang'vee cuna paççahiyvalla
it'umba avqaaqa.

3 Sileyman fironuka, Misirne paççahıka, xine eyxhe.
Mang'una yiş hey'i. Mang'vee mana Davudne Şahareeqa
qiyyekka. Cun saray, Rəbbin xav, sayid İyerusalimne hiqiy-
alladin cabırkı ali'i, ç'əvepxhesmee mana maa'ar ayxu. **2**
Mane yiğbişilqamee xalq'ın erbişeeqa q'urbanbı adaylı
ixha, Rəbbine doylı ali'in xav ixha deş. **3** Sileymanne
dekkine q'aanunbışıs əməl ha'u, mançıkad cus Rəbb
nimee ikkiykınıy hagu. Mang'veeyidçikana erbişeeqa
q'urbanbı adı gyooxhan ha'a ixha. **4** Erbişin xədİN,
Giveon eyhene şahareeniy vod, q'urban gyuvk'asdimee
paççah Sileyman maqa hayk'an. Mana maqa arıng'a,
aazır vuk'ulnyiy q'urbanna gyooxhan haa'ana. **5** Mane
xəmde Giveonul Rəbb Sileymanne nik'eeqa arı. Allahee
eyhen: – Hiqqə, hucooyiy vas ikkan, hucoone vas heles? **6**
Sileymanne eyhen: – Yiğne g'ulus, yizde dekkis, Davudus,
mana məttine yik'eka qorkura Yiğne yəqqı'n əlyhəəva,
Ğu, badaldexha, hammaşə geed yugvalbı ha'u. G'iyniyne
yiğil taxtilqa gyu'arasda dix huvuyka, Ğu mang'unemee
badaldexhay hagu, xəbna yugvalla hav'u. **7** Ya Rəbb yizda
Allah, Ğu Yiğne g'uluke yizda dek Davudne cigeeqana
paççah ha'u. Zi uşaxra vor, zak'le ats'a deş ha'asın-
hidya'asın. **8** Yiğna g'ul – Yiğne milletne yi'q'nee vor,
Ğu g'əyxı'ni, geed xənni, qətqı'-ələtqı' ç'əvdexhesde
milletne yi'q'nee. **9** Yiğne g'ulus Yiğin millet vuk'lek
ikkesda, yugunçike pisin cura'asda k'orana ək'el hevle.
Menne curayl Yiğin xədİN millet şavusse vuk'lek ikkes

əxəyee? **10** İn Sileymane heqqıyn Xudaavandays q'abil eyxhen. **11** Allahee mang'uk'le inəxüd eyhe: «Ğu, yiğnimee xiliyna ı'mi'r, var-devlet, duşmanaaşın hapt'ıy heqqı deş, mançine cigeet qotkuyn cura'as əxəsda ək'el hivqu. **12** Vas ıkkanan, Zı ha'asin. Zı vas hamanimée k'orana ək'el hevles, valqame vak akarana ixha deş, valer qiyğa vaka amq'arna ixhes deş. **13** Mançile hexxada, ġu Zake hideqqıyn – var-devletid, şöhratid Zı vas helesin. Yiğne vaxtal ġu xhinnena paçcaħ ixhes deş. **14** Yiğna dek Davud xhinne, Ğunar Yizde yeqqi'n horhulee, Yizde q'aanunbışil k'ırı gyaqqı cis sik'i harakat he'ee, Zı vas xiliyna ı'mi'r hevles». **15** İnyaa'ar Sileyman muğur qıxha, ats'axhen man nyak' ixhay. Mana İyerusalimqa sak'i, Xudaavandayka mugaavilenane q'uttyeyini ögiyl ulyorzul, gyoxhxhan ha'an q'urbanbıyyı əmin-amanın q'urbanbı alya'a. Mançile qiyğa cune hiqiy-allanbışis otxhun – ulyodğuy hele. **16** Sa yiğıl q'öyre g'ahapk'in yedar abi paçcaħne ögee ulyoozaranbı. **17** Manbışde sang'ee eyhen: – Ay yizda xərnal! Şı hayne xhunaşşeyka sa xaa'a aaxva, mana xaanang'a zı uxooxuyn. **18** Xhebid'esde yiğıl mançile qiyğa məng'eeyid uxooxuyn. Şı sacigeeniy vob, şaka haşucar xaa'ar deşdaniy, şı q'öyrecabniy vob. **19** Xəmde mane xhunaşşeyna dix ces xabar devxha nik'eenang'a horç'un qik'una. **20** Sura xəmde mana oza qiyxha alyarat'ana yizda dix, yiğna g'ulluxçıy g'alirxhuyné gahıl! Məng'ee giyxhena mana cene koksiysqa, cena qik'unamee giyxhena yizde koksiysqa. **21** Zı miç'eer ozaqiyxhayng'a yizde dixes kar oxhan ha'as, mana zak'le qik'u avaykı. Açux qıxhayng'a zı mang'uka sayır

yugra ileekina, manke zak'le ats'axhen, mana yizda dix
deşorva, zi uxuna. **22** Şene xhunaşşe eyhen: – De'eş! İna
üç'ürna – yizda dix, şena qik'una – yiğnal! Ts'erring'ee
öc alyabat'a: – De'eş! Şena qik'una – yiğna, üç'ürna –
yizda! Paççahne ögiyl manbiše həməxdin, hiccatbı ha'a
vuxha. **23** Paççahee eyhen: – Vuşde sang'ee eyhe vod:
«Yizda dix üç'ürra, yiğna qik'u», mansang'ee eyhe vod:
«De'eş! Yiğna dix qik'u, yizdamee – üç'ürra». **24** Manke
paççahee eyhen: – Zasqa xincal alle. Paççahısqa xincal
adaylen. **25** Paççahee əmr haa'a: – Gyarxe üç'üdun uşax
q'öne cigeeqa, sa sura hele ine xhunaşşey, mansad –
şene xhunaşşey. **26** Üç'ürne dixene yedin yik' gyroyxhan
cene uşaxis, məng'ee paççahık'le eyhen: – Ay yizda xərnal!
Qile məng'i'sqa uşax üç'üdda! Saccu gimek'a mana!
Mansang'emee eyhen: – Ne zi, ne ġu mana alyart'as
deş. Gyarxe mana! **27** Manke paççahe q'arar hoolena:
– Üç'üdun uşax ts'erriyne xhunaşşeysqə qile. Gimek'a
mana, mana mang'una yed vorna. **28** Paççahe huvuna
q'arar g'avxhumee, gırğine izrailbışda hı'rmat mang'us
geeb qooxhe. Qotkuyn məhkamabı he'ecenva Allahee
mang'us k'orana ək'el huvu.

10 Şevayne kraliçayk'le Rəbbike qabıyne Sileymanne
şöhratne hək'ee g'ayxhi. Mana ayreelenə mang'us
dağamın qidghinbı ha'as. **2** Mana geer xənne karvanika:
gulyağbışika, g'izılıka, giranne ekebışikad gyatsts'iyne
devabışikayiy cene xəppanane insanaşaşıka İyerusalimqa
Sileymanısqə ari. Vuk'leene gırğine karne hək'ee gaf
hav'u. **3** Sileymane məng'i'ne gırğine qidghiniybışis cuvab
qelen: məxdun dağamın qidghiniy ixha deşke, paççahısse

cuvab qeles məxəcen. **4** Şevayne kralıçayk'le Sileymanna
k'orana ək'elib, vucee alya'uyn sarayıd, sufraylin
otxhuniybid, mang'une kumagçeeşin xaybid, nukaraaşın
harakatbid, manbiše alya'an tyulibid, çaxırçerib, Rəbbine
xaqa gyoxhxhana'as adiyn q'urbanbid g'acuyn'a
məng'i'n nafas aqqaqqə. **6** Məng'ee paçcahık'le eyhen:
– Yizde ölkəe yiğne k'orane ək'elene hək'ee, işbişde
hək'ee eyhenbı qotkuda ooxhud. **7** Arı yizde ulepmişik'le
g'acesmee, zi mane cuvabbışılqa inyammışexhe deşdiy.
Zak'le g'acuynçine surançine hək'ee zas yuşan hı'ı deşod.
Yığna k'orana ək'el, yiğin var-devlet zak'le g'ayxhınçile
hexxada vod. **8** Baxtivararib yiğin insanar! Baxtivararib
yiğin kumagçer, nenbiyyi hammaşə yiğne ögiyl ulyoozar,
yiğna ək'elikana gaf g'iviyxhe! **9** Allahis, yiğne Rəbbis
şukur vuxhena, ğu ikkiykin, izrailyne taxtilqa gyu'ar
ha'uyl-allə. Rəbbis hammaşə İzrail vukkiyķinil-allə,
adalətiy qopkuvalla vuxhecenga vake paçcah ha'u. **10**
Məng'ee paçcahis payis yoq'ne tonule hexxan g'izil,
geed curabişikan gulyağbı, sayid gırانın ekebi adı
ixha. Məng'ee Sileyman paçcahis adiynmeen gulyağbı
mankilyqamee şavacad adı deşdiy. **13** Sileyman paçcahee
vucee huvuynçile hexxadad, Şevayne kralıçays hucooyiy
ikkiykin, qidiykkin helen. Mançile qiyğa mana cene
insanaaşiska cene ölkaylqa siyk'al.

16 **29** Yahudayne paçcahee Asee paçcahiyvalla haa'ane
xhebts'ale molyud'esde sen, Omriyna dix Axav Izrailyna
paçcah eyxhe. Mang'vee Samariya eyhene şaharee
g'ayiq'ölle senna paçcahiyvalla haa'a. **30** Omriyne dix
Axavee, cule ögiyl vuxhaynbışde gırgıne paçcahaaşile

geeb Rəbbine ulesqa yugba qidyaalesda iş haa'a vuxha. **31**
Nevatne dixene Yarovamne binahbışee axuy k'ıldanan
xhinne, ooğançe Sidonaaşine paçcahnna Etba'alına yiş
İzevel hee'e. Qiyğale xhineeyid horbışikane allahis Ba'alıs
ı'bəədat ha'a giyğal. **32** Mang'vee Samariyel Ba'alın xav
alya'a. Caayid q'urbanbı allya'an cigad ha'a. **33** Qiyğale
xhineyib Aşerayn byut ha'a. Mang'vee Rəbbis İzrailyne
Allahis cule ögiyl vuxhayne gırğıne İzrailyne paççahaasile
geeb qəl huvu. **34** Axavee paçcahiyvalla haa'ane gahıl, Bet-
Elyğançene Xielee Yerixo eyhena şahar sayıb alyaa'ana.
Rəbbee Nunne dixek'le Yeşuayk'le uvhuyn xhinneecad
eyxhe: mang'vee şahar alyaa'a gibgılmee, mang'una
xərna dix Aviram qek'a; şahar alyav'u akkabı gixhxhesinbı
xhinne quvxhamee, mang'una k'ınna dix Seguv qek'a.

17 Gileadne Tişbeençene İlyasee paçcah Axavık'le eyhen:
– Zi ı'bəədat ha'ane İzrailyne Allahılıq Vorne Rəbbilqa
k'in ixhen, zi ittevhü ögiyle qööne senbişee çiyiy gyoğiy
ixhes deş. **2** Rəbbin cuvab mang'ulqaniy vod: **3** – İnençe
hixu, şargne suralqa hoora. İordanne damayne şargilyne
Kerit eyhene aragısnə dyugulyxhe. **4** Xhyan ġu mane
arageençe ulyoğas, vasın oxhanasın karid Zi qənaaşık'le
alleva uvhu. **5** Mang'vee Rəbbee uvhuynçil k'ırı gyaqqı,
İordanne damayne şargilyne Kerit eyhene aragısqə qarı
ma'arır axvana. **6** Qənaaşə miç'eed-exhal mang'us čuruyiy
giney adayle, xhyanıd mang'vee arageençeniy ulyoğan. **7**
Sabara gahilee ölkee gyoğybı gyudyoğava arag qooqqana.
8 Rəbbin cuvab İlyasılqaniy vod: **9** – Oza qıxha Sidonne
Sarfat eyhene şahareeqa hak'ne. Maayir axve. Maane sa
sip'iriyk'le Zi vasın otxhuniy alleva uvhu. **10** Mana oza

qıxha Sarfateeqa ayk'an. Mana şaharne akkabısısqı qarı hixrxhılımee, mang'uk'le maa'ar osbı sa'ana sa sip'iriy g'eece. Mang'vee məng'i'lqa onu'u eyhen: – Hucoone ixhes, yiğne k'olee zas ulyoğasın sık'ının xhyan alle. **11** Mana xhinelqava yi'qqəmee, mang'vee meed onu'u eyhen: – Hucoone ixhes, zas oxhanasın sa ghaledin gineyid alle. **12** Zəiyfee eyhen: – Rəbbilqa, yiğne Allahılqa k'in ixhen, zaqa giney deşin, şaqqa kupune xhanel sa xhaxheedin urva vod, sa t'yank'ib q'ışına. Zi həşde sık'ının osbı sı'i, ark'in zasınıy dixesin otxhuniy ha'as. Mançile ğayrı şaqqa oxhanasın karid deşin, şinab hapt'asınbı. **13** İlyasee məng'i'k'le eyhen: – Qimeeq'ən, xaaqa ark'in gü eyhen xhinne he'e. Saccu vaqa vodunçike ts'eppa zas sa k'inna kokay hav'u able, qiyğad vasınıy dixesin oxhanasın kar he'e. **14** İnəxüd Rəbbe, İzrailyne Allahee eyhe: «Zi, Rəbbe ç'iyeyne aq'valqa gyoğiy g'axilesde yiğılqamee kupeedin urvad, g'abeedin q'ışid g'att'as deş». **15** Zəiyfee ark'in İlyasee uvhuyn xhinne ha'a. Məxüd məng'i'qad, cene xizanıqad, ilyasıqad yiğisiysin otxhanan kar eyxhen. **16** Rəbbe İlyasık'le uvhuyn xhinne kupeedin urvad, g'abeedin q'ışid g'aat'a deş. **17** Sabara gah ilğevç'ule qiyğa, xaana iyessiy yeexhene mane zəiyfayna dix ik'iyk'ar. Mang'un ik'ar atk'iniylette yi'q' qexhe, nafas haxiles dəxi' mana qek'ana. **18** Zəiyfee İlyasık'le eyhen: – Allahna insan, zi vak hucoone hı'i? Nya'a, gü yizada dix gikasne, yizada bınah yik'el qavalıya'asne arı? **19** İlyasee məng'i'k'le eyhen: – Yiğna dix zasqa qale. Uşax zəiyfayne xhılıbişençe alyaat'u, vuc axvane oone gozeeqa qıkkı, cune tyuleeqa giyxhe. **20** Mang'vee Rəbbilqa onu'u eyhen:

- Ya Rəbbim Allah, nya'a zi axvane zəiyfayna dix gik'u, Ğu məng'i'k məxdin divan qaqqı? **21** Qiyğa mana uşaxıl oo xhebne yəqees g'alirxhu Rəbbilqa ona'a: – Yizda Rəbb Allah, zi Vake heqqa, hasre mane uşaxın rı'h caneeqa sak'lecen! **22** Rəbbik'le İlyasee ona'a g'iyxhen, uşaxın rı'h caneeqa satk'il, mana üç'ür qexhe. **23** İlyasee uşax oone cune gozeençe alyaat'u, avqa yedisqa qadı eyhen: – İleekende, yiğna dix üç'ürra vor. **24** Zəiyfee İlyasık'le eyhen: – Həşde ats'axhxayn ġu hək'erar Allahna insan ixhay, ġu uvhuyn Rəbbin cuvabıd qotkuyn ixhay!

18 Ooğançe xilece gahbi ilgeç'yle qiyğa, g'uraxbı gyatk'uyne xhebid'esde sen, Rəbbe İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe: – Izrailyne paçcahisqa, Axavisqa hak'ne, mang'uk'le ġu g'acecen. Manke Zınad ç'iyelqa gyoġiy g'axiles. **2** İlyasır hayk'anna Axavık'le vuc g'acesde cigeeqa. Mane gahil Samariyeyl it'umın misvalybı eyxhe. **3** Axavee Avdiy qoyt'al. Mana imaaşatee işbi bit'al ha'anbışda xərnaniy vor. (Avdee Rəbbin do axtidaniy aqqaqqqa. **4** Axavne xhunaşsee, İzevelee Rəbbin peyğambarar gyapxi-gyabat'ane gahil Avdee vəş peyğambar hixva'ana. Mənbı quvku q'öne mağaree xhots'al-xhots'alya dyugul haa'a. Oxhanasın karid, ulyoġasın xhyanıd manbışis adayle ixha.) **5** Axavee Avdiy'le eyhen: – Ölkeene gırgıne xhyan i'lqəane cigabişisqayıy damabışisqa hak'ne. Mançeġana şak'le sayib ok' iveke, yişin balkanar, g'atirer gyatt'as gidyadak'va. **6** Manbışe co alycaxvasva eyhen cıgabi cone əree bit'al haa'a, nena nyaqayiy i'qqəsва. Axav sa suralqa, Avdiyir manisa suralqa ayk'an. **7** Avdiys yəqqə İlyas qızaxxa.

Mang'uk'le İlyas qıvats'¹, aq'vakkena mang'une ögiyl
gizerçu eyhen: – Yizda xərna İlyas, ina ğune? **8** İlyasee
eyhen: – Zı vorna. Hak'ne yiğne xəring'uk'le eyhe,
İlyas inyaa vor. **9** Mang'vee eyhen: – Zı nena bınahne
hav'u, ġu yiğna g'ul gik'as Axavne xileqa qele? **10** Yiğne
Allahılqa Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, yizde xəring'vee
ğu t'abal ha'asva insan g'ixdevuyn milletiy ölka axu
des. «Mana inyaa deşdava» uvhuyne milletinbışisqayi
ölkaynbeschäftısa mang'vee k'in g'assaras alikkı, ġu maa'ar
t'abal hi'i ivdeykinava. **11** Həşde ġu eyhen: «Hoora yiğne
xəring'uk'le İlyas inyaa vorva eyhe». **12** Zı vasse ark'inmee,
sayır Rəbbine Rı'hı'n ġu zak'le dyats'anecar cigeeqa
qikkekka. Zınar hark'ın Axavık'le uvheene, mang'vee ġu
t'abal ha'asda. Ğu ivdekimee, mang'vee zı gik'as. Avdiyee
meed eyhen: – Yiğne g'ulee, zımee, k'ırranang'acadniy
Rəbbin do axtıda aqqaqqan. **13** Nya'a, İzevelee Rəbbin
peyğambarar gyapxi-gyatbat'amee, zı hi'iynbi vas, yizde
xəring'us, mebİNbişe yuşan hi'i dişdiy? Zı manke Rəbbina
vəş peyğambar xhots'al-xhots'alyна mağarabışee dyugul
hav'u, manbİŞis oxhanasın kariy xhyan huvu. **14** Ğu
həşde eyhen: «Hoora, yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa
vor». Nya'a, mang'vee zı gik'asda! **15** İlyasee eyhen: – Zı
i'bəədat ha'anə XəybİŞde Xəring'ulqan Rəbbilqan k'in
ixhen, Axavık'le g'iyna zı g'acesda. **16** Avdiy Axavısqa
hark'ın mang'us gırGIN yuşan ha'an. Man g'ayxhi, Axav
hayk'anna İlyasne ögeeeqa. **17** Axavısqa İlyas qızaxximee,
mang'vee eyhen: – Ğune vor İzrailyqa in yiğbi alli'ına?
18 İlyasee eyhen: – Man zı deş, günayıy yiğne dekkine
nasılen İzraililqa mana ver ooxu. Şu Rəbbin əmrəbi hidi'i,

Ba'alne byuttyaaşıqa qihna apk'in. **19** Həşde yiğin insanar
g'axuvle, gırgın İzrailybı zasqa Karmel eyhene suvalqa
see'ecen. Cokasana sacigee İzevelin g'ık otxhanna yoq'ud
vəşşe xhots'al Ba'alna, yoq'ud vəşir Aşerayn horbışikan
peygambar inyaqa qoot'le. **20** Axavee gırgın İzrailybıyiy
man peygambarar Karmelyne suvalqa saa'a. **21** İlyas
milletisqa qığeç'u eyhen: – Şu nimeena gahnane q'öbvalla
haa'as? Rəbb vuşda Allahxhee, mang'uqab qihna hudoora!
De'iriş, şu Ba'alva eyheexhe, manke mang'uqab qihna
hudoora! Milletin niq' qıgavhu deş. **22** Manke İlyasee
milletik'le eyhen: – Rəbbine peygambaraaşına saccu
zi axu, Ba'aliqamee yoq'ud vəşşe xhots'al peygambar
vor. **23** Həşde şasqa q'öble boğa able. Havaasre mane
q'öne boğayna sa manbiše cos g'əvxü gyuvk'ecen. Qiyğab
sansanna qav'u, çike ixbayn sanbı osbışılqa gik'necen.
Saccu mançık ts'a hilymaqqacen. Zınab manasa boğa
gyuvk'u, sansanna qav'u çike ixbayn sanbı osbışılqa
gik'anas. Ts'ayıd halyaqqas deş. **24** Manke şu vuşde
allahılıq on ha'as, zınad yizde Rəbbilqa. Şavaa on
hi'iying'ayiy ts'a g'axuvu, mang'una Allah hək'ena vor.
Milletincad «Ğu geed yugda uvhuva» alidghiniy qele. **25**
İlyasee Ba'alne peygambaraaşık'le eyhen: – Şu xəppabı
vuxhal-allı, ts'eppa şu şosda sa boğa g'əvxü gyuvk'e.
Qiyğad vuşde allahılıq on he'e. Saccu şucad mançık ts'a
qımaqqa. **26** Manbiše cos huvuna boğa qabı gyook'ana.
Mançile qiyğad miç'eediyle yı'q'ı'hı'lqamee Ba'alılıq
«Ba'al, şas alidghiniy qeleval!» on hi'ı. Alidghiniy qelenar,
niq' qığayhenar manbişis eyxhe deş. Manbımee cos
hi'iyne q'urbanbı allya'ane cigaysne g'ook'al-ulyook'al

vuxha. **27** Yı'q'ihi'l İlyasee manbı matsxar hav'u eyhen: –
Sik'ıldad ç'ak'in ts'irbı he'e! Nya'a, mana allah dişde vor!
Sayır fikrele ark'in, vuk'ul alivku, g'eline yəqqı's hark'in
eyxhe! Şavuk'lene ats'a, nik'eeqacarme ark'in, muğur
qa'asme ıkkən? **28** Manbişə sik'ıldad it'umun ts'irbı ha'a,
cone ədatbişis sik'i g'ilincbışika, vukbışika cok cigabı
ha'a, eb ablyaa'a vuxha. **29** Yı'q'ihi'le exhaliyna q'urban
ablyaa'asmee, manbı g'ook'al-ulyook'al ts'irbı he'eeyid,
manbişis alidghınıy qelenar, nıq' qıgayhenar, manbişil
k'ırı iliyxhenar eyxhe deş. **30** Manke İlyasee milletik'lecad
eyhen: – Zasqana qeepxhe. Gırgın millet mang'usqa
sadımee, mang'vee hi'ğətkiriyn Rəbbis q'urbanbı alyaa'an
ciga qa'an. **31** İlyasee Yaaq'ubne dixbişde nasılıbışis sik'i
yits'ıq'öble g'aye alyabat'a. (Rəbbeeyid mane Yaaq'ubık'le
«yiğın do İzrail ixhesva» uvhu.) **32** Mane g'ayebişike
İlyasee Rəbbisva q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Mane
q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-allab yits'ıxvalle
xhinnen litra aqqasdameena g'uyu ilyviyk'ar. **33** Mançile
qiyya mang'vee osbı giyk'an, boğa sansanna qav'u
mançin çuru osbışılqa giyxhe. **34** Qiyğa İlyasee eyhen:
– Yoq'ulle xədin parç xhinen gyatsts'i gyooxhan
haa'asde q'urbanılqayıy osbışılqa haç'e'e. Qiyğa mang'vee
manbişik'le «Q'öd'esiy xhebid'es məxiid he'eva» eyhe.
Manbişed ha'an. **35** Maqa k'i'iyne xhinen q'urbanbı
allya'ane cigayne hiqiy-allı alipk'ırna g'uyu ghalilqamee
gyavts'aa'ana. **36** Yı'q'ihi'lin kar otxunne xhebne sə'atile,
ilyas peygamber ögiylqa qığec'u eyhen: – Rəbb, Ğu
ibrühimee, I'saq'ee, Izrailee i'bəədat hı'ına Allah vorna!
Hasre g'iyna Izrailee Allah Ğuva, zınar Yiğna g'ulva, in

gırgınıd zi Yiğne cuvabika ha'ava ats'axhecen! **37** Ya Rəbb,
hucoone ixhes, zas alidghiniy qele! Hasre ine xalq'ık'le
Ğu Rəbb Allah ixhay ats'axhecen! Manke, Ğu manbışın
yık'bı Valqa sak' alas! **38** Man uvhu ç'əvxhameecad,
Rəbbbee ts'a g'ıxele, gyooxhan haa'ane q'urbanın čurud,
osbıd, čik avudun g'ayebid, nyaq'vub, hiqiy-allı alipk'ırne
g'uyeedin xhyanıd mane ts'ayın höğən. **39** Milletik'le
man gacu, aq'vakkena hi'ğətkir eyhen: – Rəbb saccu Allah
vorna! Rəbb saccu Allah vorna! **40** İlyasee manbışık'le
eyhen: – Ba'alın peyğambarar avqe, manbışda sacar
hixvas himaysar. Manbiše manbı avqumee, İlyaseeyib
Qişon eyhene aragısqı quvku gyabat'anbı. **41** İlyasee
Axavık'le eyhen: – It'umne gyoğijn sesid qöö, mançıl-
alla hoora otxhun-ulyoğe. **42** Axav ayk'anna otxhun-
ulyoğas. İlyasır Karmelyne suvayne q'omaqa İlqec'e.
Mana maa q'aratsabışilqa gyu'ur, vuk'ulyub g'elybişisqa
giviyxhe. **43** Qiyğa cune nukarık'le eyhen: – Həşde hark'ın
yugra deryahne suralqa ilekke. Nukar hark'ın ilyakki
eyhen: – Vuçjud deşod. Məxür İlyasee mana yighne
yəqqees ilyakkas g'ıxele. **44** Yighır'es hark'ınmee nukaree
eyhen: – Haaşe deryaheençe xhaxheeqa ooharasda sa
k'ınna buludib i'lqəə. İlyasee eyhen: – Hark'ın Axavık'le
eyhe, gyooğeeqa gixhasse balkanık daşk'a qı'ı giç'ecen.
Deşxheene, əlyhəəs əxəs deş. **45** Mane gahıl xəəqə k'arın
buludbı sadayle, mits qavayle, it'umın gyoğiy gyoğ'a
giygal. Axavır daşk'eeqa gyu'ur izre'el eyhene şahareeqa
ayk'an. **46** İlyasis Rəbbina guc qavayle, mang'vee cun p'laş
yı'q'eeqa ayt'il Axavile ögiyl izre'eleeqa i'kkesedemeene
cigeeqa g'adayxhvanna.

19 Axavee İlyasee hi'iyn gırgün işbid, Ba'alın peygambarar g'ilincike alğav'u gyapt'iyid cune xhunaşşeyş İzevelis yuşan ha'an. **2** İzevelee İlyasisqa ina xabar ana insan g'ixele: – G'iyqa ine gahis zi valqa ġu peyğambaraaşılqa ablyav'una ver idyooxeene, hasre allahaşaş mançileb pisda zalqa ver ooxecen. **3** İlyasik'le man g'ayxhi qəyq'ənna. Mang'vee can g'attixhan ha'asva Yahudeene Beer-Şeveeqa hexva. Cuna nukar maa'ar g'alerçu, **4** vuc sahreeqa ayk'an. Mang'vee sahree sa yiğna yəq apk'iniyle qiyğa, sa xhirisne yivek avur gyu'ur cus qik'uy heqqa: – Ya Rabb, ç'əv, həşde yizin can alışse. Zi yizde dekkaaşile yugna deş vor. **5** Mana xhirisne yivene avur nik'eeqa ayk'an. Mane gahil sayangada mang'uk sa malaaik set'u eyhen: – Oza qıxha, kar oxhne. **6** Mana oza qıxha hiqiy-allá ilyakkimée, g'ecen, cune vuk'lene k'ane ç'əra qav'una kokayıy sa parç xhinenid. Mana kar otxun, xhyan ulyodğu, meer nik'eeqa ayk'an. **7** Rabbín malaaik q'öd'es maqa satk'il mang'uk set'u eyhen: – Ğu geeb xiliyna yəq əlyhəəs, mançıl-allá oza qıxha kar oxhne. **8** Mana oza qıxha karid oyxhanan, xhyanıd ulyoğan. Kar otxun culqa qarıyle qiyğa, mang'vee yoq'ts'al yiğnayıy yoq'ts'al xəmna Allahne suvaysqa Xorevisqa yəq avayk'an. **9** Mana maqa hirxhilmee, sa mağareeqa ikkeç'u, xəm g'aaha. Rəbbe mang'uke «İlyas, nya'a ġu inyaa ixhava?» qiyghan. **10** Mang'vee inəxdin alidghiniy qele: – Izrailybişə Rəbbilqa, gırgrün əxəne Allahılqa yi'q'bı sak'al hi'iva zasse öörxəs əxə deş. Izrailybişə Vaka hav'una mugaavile yik'el hivxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hi'ġəkkar hi'i, Yiğin peyğambarar g'ilincike alğav'u gyapt'iyńbı.

Saccu sa zi axu, manbiše zinar gik'asva t'abal ha'a vor.

11 Rəbbeeyen: – Qiğeç'u suval Yizde ögiyl ulyozre.
Zı mançe ilğeç'es. İlyasık'le Rəbb nəxür qarıy g'ecen.
Ts'eppa suvabı qaxana, ganzbı hiyxhvərna it'umna mits
av'eebib, Rəbb mane mitssee deşdiy vor. Mançile qiyğa
ç'iyebi i'gıykar giygal, Rəbb mane ç'iyebi i'gıykireeyir
deşdiy vor. **12** Mançile qiyğa ts'a qadadle. Rəbb mane
ts'ayeyir deşdaniy. Man gırgın kar atk'iniyle qiyğa, sa
k'ının ses axva. **13** İlyasık'le man ses g'ayxhımee, cun
p'laş aq'valqa alyadaçče. Qiygar ark'ın mağarayne ghalee
ulyoyzar. Maa'ad mang'une k'ırıysqa ses qadadle: – İlyas,
nya'a ġu inyaa ixha? **14** İlyaseeyen: – Izrailybiše
Rəbbilqa, gırgın əxəne Allahılqa yi'q'bı sak'al hı'iva zasse
öörxəs əxə deş. Izrailybiše Vaka hav'una mugaavile yik'el
hivxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'gəkkar
hı'i, Yiğin peyğambararib g'ilincike algav'u gyapt'ıynbı.
Saccu sa zi axu, manbiše zinar gik'asva t'abal ha'a
vor. **15** Rəbbeeyen mang'uk'le eyhen: – ġu qarıyne yəqqı'n
Damask'ne sahreeqa hoora. Maqa hirxhiling'a, Xazaelyne
vuk'lelqa q'ış qadğu, mang'uke Aramna paççah he'e.

16 Nimşiyne dixene Yehulyne vuk'lelqa q'ış qadğu,
mang'uke izrailyna paççah he'e. Avel-Mexola eyhene
şahareençene Şafatne dixene Elişayne vuk'lelqa q'ış
qadğu, mang'uke yiğne cigalqana peyğambar he'e.

17 Xazaelyne g'ilincike g'attirxhinnar Elişee gik'as,
Yehueyne g'ilincike g'attirxhinnar Elişee gik'as. **18** Zı
İzrailee Ba'alne ögee k'idyorzulyna, mang'une byuttyaaşis
ubba hidi'ına yighthid aazır insan havacı. **19** İlyas mançe
ark'ınmee, mang'uk'le Şafatna dix Elişa iveeke. Elişee

g'ayi yoq'ab yats q'öble-q'öbləna avt'ul ciga eza eyxhe.
Vucur nekke yı'q'əlinçiqr qihna qöö eyxhe. İlyas Elişayne
k'anençe ı'lğəəmee, cun p'laş mang'ulqa alyadaççe. **20**
Elişee yatsbı maa g'ali'ı İlyasıqar qihna g'adarxhun eyhen:
– Hucoone ixhes, hasre zı hark'in ts'etta dekkisiy yedis
ubbabı ha'as, mançile qiyğa zı vaqa qihna qales. İlyasee
eyhen: – Hak'ne. Zı ġu aqqaqqa deş. **21** Mançe Elişa
yı'q'əlqa sak'ı q'öble cuna yats gyook'a. Cune kyotanısıd
mang'vee ts'a ı'xi', çıl yatsbışın çuru qotxhur insanaaşis
bit'al ha'a. İnsanaaşed man oyxhanan. Mançile qiyğa
mana ayk'anna İlyasıqar qihna. Elişayke İlyasis g'ulluxçıy
eyxhe.

21 Sabara gah İlgevç'yle qiyğa in karbı eyxhe.
İzre'ele, Samariyeyne paçkahne Axavne sarayne k'ane
İzre'elyğançene Navotuqa t'imilliñiy vod. **2** Axavee
Navotuk'le eyhen: – Yiğin t'imilliğ zas hele, zı maa dirig
ezas, yizde xaas k'ane vod. İkkanxhee zı vas mançine cige
sık'ıldad yugun t'imilen bağ qeles, de'eş, ciga ikkan deşva
eyhexhe, nimeeniy ha'a pil qeles. **3** Navotee Axavik'le
eyhen: – Rəbbee əq'əna qe'ecen, sa manniy axu, dekkaaşin
cigabı vas heles! **4** Izre'elyğançene Navotee «Dekkaaşile
axuyn cigabı vas heles deş» uvhuva, Axav xaaqa aq'va
havaxan hı'i, eb k'aarı quvxha siyk'al. Mana xaaqa
qarı cune tyuleeqa k'iç'u aq'vad sak'al hı'i g'ilexhana,
karid oyxhan deş. **5** Cuna xhunaşşे İzevel mang'usqa
qarı eyhen: – Nya'a yiğna eb k'aarı quvxha? Nya'a kar
idyotxhan? **6** Mang'vee eyhen: – Zı izre'elyğançene
Navotuke «Mang'un t'imilliğ zas heqqı. İkkanxhee zı
vas mançine cige pil qeles, de'eş, ġu pil ikkan deşva

eyhexhee, mançine cigezi vas sık'ıldad yugun t'imilen
bağ qelesva» uvhu. Mang'vee «Vas zi yizin t'imilen
bağ heles deşva» eyhe. **7** Axavne xhunaşsee İzevelee
mang'uk'le eyhen: – İzrailyna paçkahă ğune, dişde?
Yık'eeqa ıkmekka, oza qıxha kar oxhne. İzre'elyğançene
Navotun t'imilliğ zi vas helesin. **8** Məng'ee Axavne doyule
sa kar otk'un mançılqa Axavin peçatid gyı'xi', Navotne
şahareene ağsaqqalaaşisqayiy qıvaats'ıyne insanaaşisqa
yəqqı'l ha'a. **9** İzevelee inəxüd oyk'an: «Siv aqqeva ses
aççe, Navotur milletne yi'q'nee nekke q'oma g'ee'e. **10**
Q'öyre karai'dəəna insan mang'une ögiyl ge'e, hasre
manbişe horbışika mang'une aq'val aqqecen: „Nya'a
ğu Allahik'leyiy paçkahık'le cuvabbı uvhu?“ Qiyğar
g'aqa qığavhu gik'asva g'ayeqla hele.» **11** Navotne
şahareene qıvaats'ıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaaşee, gırğın
İzevelee otk'unin xhinne ha'a. **12** Manbişe siv aqqeva
ses aççu, Navot milletne yi'q'nee nekke q'oma gya'a. **13**
Q'öyre karai'dəəna insan abi mang'une ögiyl givi'y'ar.
Manbişe milletne ögiyl «Navotee Allahik'leyiy paçkahık'le
cuvabbı uvhuva» gardanaqa giyxhe. Mançile qiyğa mana
şahareençe qığavhu, g'ayeqla hele. Məxür manbişe
mana gek'ana. **14** Mançile qiyğa manbişe İzevelis xabar
g'uxoole: – Navot g'ayeqla huvu gyuk'una. **15** İzevelik'le
Navot g'ayeqla huvu gyuk'uva g'ayxhikkum, məng'ee
Axavık'le eyhen: – Hoora hak'ne İzre'elyğançene Navotus
vas pılıke heles dekkanan t'imilliğ həşde aleet'e. Navot
deşda, mana qik'una. **16** Axavık'le İzre'elyğançena Navot
qik'uva g'ayxhimee, mana oza qıxha, şeng'un t'imilliğ
cus alyaat'asva ayk'an. **17** Rəbbe Tışbeençene İlyasık'le

inəxdun cuvab eyhe: **18** – Samariyel Izrailis paççahiyvalla haa'ane Axavisqa hak'ne. Mana Navotne t'imilyne bağee ixhes. Man cune doyulqa qa'asva mana maqa arı. **19** Ğu Rəbbin in cuvab mang'ulqa hixhar he'e: «Ğu insan gik'u, həşded mang'un cigane aqqaqqa?!» Mang'ulqa Rəbbin in cuvabid hixhar he'e: «Navotne ebas xvaabişə miz üvxiyne cigee vudee, yiğne ebasıb xvaabişə miz üvxəsda».

20 Axavee İlyasik'le eyhen: – Yizda duşman, vak'le zınar aveykinane! İlyasee eyhen: – Ho'o, aveykina. Ğu Rəbbine ögiyl nyaayid deşin karbı hi'inçil-allı, **21** Rəbbəe inəxüd eyhe: «Zı valqa ver ablyaa'as. Zı vake g'abiynbı gyapt'asınbı, Axavne insanaaşike adamer g'alya'as deş, k'ining'ule xəring'ulqamee gyapt'asınbı. **22** Zı yiğin xav Nevatne dixin Yarovamın, Axiyayne dix Ba'aşayn xav xhinne qa'as. Zı mana ver valqa ooxasda, ġu Zas qelasın hi'ı, Izrailyne milletisqa bınah haa'as alivkuva». **23** Rəbbəe İzevelyne hak'eylid eyhen: «İzre'elyne cabırısne İzevelir xvaabişə eexhvandas». **24** Axavne xizanna şaharee q'ik'vene xvaabişə, çolee qik'vener shit'yaşa ulyodu oxhanas. **25** Axavee xhunaşşeyne cuvabıkə bınah haa'a vuxha. Rəbbis məxüb qəl hoolena, Axavik akarna, merna sacar ixha deş.

26 Axaveeyid Emorbışə xhinne byuttyaaSıs i'bəədat ha'a ixha. Man Emorbıb Rəbbəe Izrailybışis cigabı helesva mançe g'ee'ebaşše. Axaveeyid geed karai'dəən işbı ha'a ixha. **27** Axavik'le İlyasse eyhenbı g'ayxhimee, mang'vee cune tanalinbı qit'axxi palanbı alya'a. Mang'vee siv aqqaqqa, palanbişil g'ilexha, aq'va havaxan hi'ı iykar. **28** Rəbbəe Tişbeençene İlyasik'le inəxdun cuvab eyhe: **29** – G'acuynne vak'le Axav Yizde ögiyl nəxür harq'ulyna?

Mana Yizde ögiyl harq'ulyva, Zı mana ver mang'une gahıl
ooxas deş, dixene zamaanayl manbişde xaane gırgıng'ulqa
ooxas.

22 **51** Yahudayne paçşahee Yehoşafatee paçcahiyvalla
ha'ane yits'iyighad'esde sen Axavna dix Axazya Samariyel
İzrailyna paççah ixha. Mang'vee Samariyel q'ölle senna
paçcahiyvalla haa'a. **52** Axazye Rəbbine ögiyl karai'dəən
işbi ha'a ixha. Mana dek Axavne, yed İzevelyne, Nevatne
dix Yarovamne yəqqi'n əlyhəə ixha. İne Yarovameeyib
İzrailyne milletisqa bınah haa'as ulyookka vuxha. **53**
Axazya dek xhinne Ba'alıs kyoyzarva, mang'us i'bəədat
ha'ava, Rəbb, Izrailyna Allah mang'ulqa qəllamişexhena.

2 Paççahaşin

1 Izrailyna paççah Axav qik'ule qiyğa, Moaveedin millet izraililqa g'elil qexhe. **2** Axazyamee Samariyeyne şahareene cune xaane, oone gozene yivabinane g'uleençe g'a'arxhu ik'iyk'arna. Mang'vee cun insanar «Havak'ne Eqronne şaharne allahıke Ba'al-Zevuvuke qidghın he'e, yızın in ik'ar yug qixheseeva?» ats'axhxhes g'uxoole.

3 Rəbbine malaaike Tişbeeğançene İlyasık'le eyhen: – Oza qıxha Samariyeyne paççahne insanaşine ögiylqa hark'in manbışık'le eyhe: «Nya'a, Izraililqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanasıb vüqqə?

4 Mançıl-allad Rəbbe ilekkende Axazyayk'le hucoovayiy eyhe: „Ğu g'alirxhuynə tyuleençe vasse suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürcar axvas deş!“ Man g'ayxhı, İlyas ayk'anna. **5** Paççahın insanarıb paççahısqa siviyk'al. Paççahee manbışike qiyghanan: – Nya'a yi'q'əlqa sapk'il?

6 Manbışe eyhen: – Sa insan yişde ögiylqa arı uvhuyn: «Şu g'axuvuyne paççahısqa sapk'il eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: „Nya'a, Izrailiqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas insanaarıb g'uxoole? Mançıl-allar vasse, Ğu g'alirxhuynə tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürcar axvas deş!“ **7** Paççahee manbışike qiyghanan: – Vuşde ögiylqa arına, şok'le manva uvhuna insan nəxürnayıy? **8** Manbışe eyhen: – Mang'vee xiliyna xhanan q'arq'vuy ali'i, yi'q'eeqab g'ekvaykenacab ts'irayiy avt'ul. Paççahee eyhen: – Mana Tişbeeğançena İlyas ixhes! **9** Paççahee k'omandırıka xhots'al insannana g'oşun İlyasisqa g'uxoole. Tepayne q'oma gyu'urne İlyasisqa k'omandır ilqeç'u eyhen: – Allahna insan, paççahee

vak'le «Avqa giç'eva» vod eyhe! **10** İlyasee mang'uk'le eyhen: – Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakınıy yiğne insanaşıkın he'ecen! Mane gahil xəənçe ts'a qadı k'omandırıkinid, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an. **11** Paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanika g'ixele. K'omandiree ilyasik'le eyhen: – Allahna insan, paççahee inva vod eyhe: «Zaara avqa giç'e!» **12** İlyasee mang'us inəxdun alidghiniy qele: – Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakınıy yiğne insanaşıkın he'ecen! Mane gahil xəənçe Allahın ts'a qadı k'omandırıkinid, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an. **13** Xhebir'es paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanika g'ixele. Mana k'omandır ilyasısqa ılqeq'u, gugaybışıl gyu'ur mang'us miz k'yav'u eyhen: – Hucoone ixhes, Allahna insan, zinayıy yiğna xhots'alyna nukar qiviykne. **14** Xəənçe ts'a qadı zale ögee abiyne q'öne k'omandırıkinid cone xhots'alyne insanıkınıd hı'iyn. Həşde, hucoone ixhes, zi qiyknel! **15** Rəbbine malaaikee ilyasik'le eyhen: – Mang'uka avqa giç'e, mang'ule qı'məyq'ən. Man g'ayxı, ilyas oza qıxha k'omandırıka avqa paçcahisqa geç'e. **16** İlyasee paçcahik'le eyhen: – Rəbbee inva vod eyhe: «Nya'a, izrailiqa qiyghanasda Allahne deş? Ğu insanar Eqronne allahike Ba'al-Zevuvuke qiyghanas g'axuvu! Mançıl-allar vasse, ġu g'alirxhuynе tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürcar axvas deş!» **17** İlyasee uvhuyn xhinne, Rəbbine cuvabıqa Axazya qek'ana. Axazyayqa dix deşva, mang'une cigeena paççah mang'una çoc Yehoram eyxhe. İn eyhen Yahudayne paçcahne Yehoşafatne

dixee Yoramee paççahiyvalla haa'ane q'öd'esde sen. **18**
Axazyee hı'iyn medin işbid, Izrailyne paççahaşaşine hək'ee
ot'kunne kitabee vod.

2 Rəbbəe İlyas xəəqə it'umne mitsika ts'its'a'assecar,
İlyasiy Elişa Gilgal eyhene cigeençe avayk'ananbı. **2**
İlyasee Elişayk'le eyhen: – Hucoone ixhes, ġu inyaa
axve. Rəbbəe zi Bet-Elyqa vor g'ixe. Elişee eyhen: –
Vorne Rəbbilqayiy yiğne canılqan k'ın ixhen, zi vake xıl
ts'its'a'as deş. Məxüd ixha, manbı sacigee avayk'ananbı
Bet-Elyqa. **3** Bet-Elyğançene peyğambaraaşın telebabı
Elişaysqa abi eyhen: – Vak'le ats'anne, Rəbbəe g'iyna
yiğna xərna yiğne vuk'ləl ooğanče alyart'as ixhay?
Mang'vee eyhen: – Ho'o, ats'an, geed immeyhe. **4** İlyasee
mang'uk'le eyhen: – Elişa, hucoone ixhes, ġu inyaa axve,
Rəbbəe zi Yerixo eyhene şahareeqa vor g'ixe. Elişee
eyhen: – Vorne Rəbbilqayiy yiğne canılqan k'ın ixhen,
zi vake xıl ts'its'aa'as deş. Məxüd ixha, manbı sacigee
Yerixooqa avayk'an. **5** Yerixoonçene peyğambaraaşın
telebabı Elişaysqa abi eyhen: – Vak'le ats'anne, Rəbbəe
g'iyna yiğna xərna yiğne vuk'ləl ooğanče alyart'as ixhay?
Mang'vee eyhen: – Ho'o, ats'an, geed immeyhe. **6**
İlyasee mang'uk'le eyhen: – Hucoone ixhes, ġu inyaa
axve, Rəbbəe zi İordanne damaysqa vor g'ixe. Elişee
eyhen: – Vorne Rəbbilqayiy yiğne canılqan k'ın ixhen,
zi vake xıl ts'its'aa'as deş. Məxüd ixha, manbı sacigee
avayk'an. **7** Peyğambaraaşına telebabışikena xhots'al
insan apk'ın aq'əna manbışde ögiyl ulyoozar. İlyasiy
Elişar apk'ın İordanne damayne k'ane ulyoozar. **8** İlyasee
culyun p'laş g'ayşu, hitk'ır xhinele k'ena l'xiyxə. Xhyan

q'öne cigeeqa qexhe. Manbı xhyan ts'its'axhxhayne, qeqqvuyne cigayle k'ena İlgeebaç'e. **9** Manbı İlgepc'iyle qiyğɑ, İlyasee Elişayk'le eyhen: – Zi vasse alyart'asse eyhe, zi hucoone yiğneme ha'as? Elisee eyhen: – Hasre yiğne ri'hı'na guc q'öb hamanimee quvxha zalqa qabı, zake, vale qiygiyne peyğambaraşaına xərna he'ecen. **10** İlyasee eyhen: – Ğu dağamın kar heqqı. Vak'le zi, yiğne k'anençe alyarat'a g'acveene, ġu eyhəxüd ixhes; de'esz, vak'le man g'idecveene, ġu eyhəxüd ixhes deş. **11** Manbı yuşan haa'a əlyhəəng'ə, sayid manbışık'le ts'ayiken balkanariy daşk'a g'ece. Mançın manbı sana-sang'uke curav'u, İlyas it'umne mitsika xəəqə ts'its'a'a. **12** Elişayk'le man g'acu ts'ir haa'a: – Yizda dek, ay dek! Ğu izrailynemee balkanarnaneyiy daşk'abınane g'oşunule xəbna guc vuxha! İlyas g'idece girğlymee, mang'vee culyun tanalınbı qıt'axxi ha'a. **13** Qiyğɑ mang'vee, İlyasile g'a'aytxhuyn p'laş alyaat'u, İordanne damaysqa yi'q'əlqa sak'ı, mançine müglik ulyoyzarna. **14** Mang'vee p'laş xhinele k'ena i'xi' eyhen: – İlyasna Allah nyaane vor? Rəbb nyaane vor? Mang'veeyid p'laş xhinele k'ena i'xi'mee, xhyan q'öna qexhe. Elişar damayne xhyan ts'its'xhayne cigayle k'ena İlgeç'e. **15** Yerixoonçene peyğambaraşaına telebabışık'le mana əq'ənançe g'acu eyhen: – İlyasne ri'hı'na guc Elişaalqa İlgevç'u. Manbı Elişanne ögiylqa abi, ç'iyelqamee k'yoozaranbı. **16** Manbişə eyhen: – Şı yiğin g'ular. Şaçar xhots'al gucnana cehil vor. Hasre manbişə hapk'in yiğna xərna t'abal he'ecen. Sayir Rəbbine Ri'hı'n mana alyart'u suvalyme, qadalilyme dağerçu eyxhe? Elisee manbışık'le insanar «Gıxmoleva» eyhe.

17 Manbiše xıl ts'ıts'dyaa'amee, Elişayscad naş qıxha,
eyhen: – G'axuvle. Manbiše mana t'abal ha'as xhots'al
insan g'ixele. Mane insanaaşe mana xhebne yiğna t'abal
he'eyir, iveeke deş.

Sileymanın uvhiybı

3 **13** Hikmətilqa hirxılıyna, K'orana ək'el avaykına insan nimee baxtivariy! **14** Mançiken xayir nuk'rayle geed vod, īn g'azanc məttine k'ınəəğəyle q'iymatıka vod. **15** Mana giranne ekebişileb granba vob, Mançika vas iкkanan nencad kar sa aqqas dexhe. **16** Mançine sağne xilen xiliyna i'mi'r, Solne xilenid var-devletiy şöhrat hele ıxha. **17** Mançin yəqbı q'abiledaxhenbı vod, Gırgın yəqbı əmin-amınnbı vod. **18** At'ipq'i'ninbişdemee mana i'mrena yivobna, Mançike it'umba alyt'ipq'ininbı nimee baxtivarariy! **19** Rəbbe dyunye hikməтика itxhin, K'orane ək'elika xəybı hi'i, **20** Ats'aalika k'oralybişençe xhyan alqavhu, Xəybisençe ciy gyuari'i.

10 **26** Sirkayn silibisik, kumayn ulepmişik ha'an, Tambalee iş hooleng'uk ha'a.

11 **28** Var-devletilqa umudeepxhaynbı k'yooçesinbı, Qopkiynbib t'et'-t'ele g'ayhene yivaşik akaraba vuxhes.

12 **4** Yugna xhunaşse adamiyn tac vodun, Tesser ha'anar vuk'arne bark'uk akar. **16** Bəç'əree qəl zaraba h'aagva, ək'elikang'un ri'h tsimis qexhen deş. **18** Nəxüd qadiy uvhuynçin ç'ik'ayn xhinne g'ats'ayk'ven, K'orane ək'elika uvhuynçinid yug qaa'a.

13 **3** Ghal si'ina geer axhvas, Sidi'inar ek'ra haq'varas.

14 **4** Yats deşdang'a axur məttiba vooxhe, Yugun g'ıkıd yatsbişde taq'atınxhe helen.

15 **4** G'üvənana miz i'mrena yiv vobna, Horarlynançınınid yik' haq'vara'an. **17** Mühübbatıka xhinakın ala otxhuniy,

Qəlika boğayn çuru otxhuniyle yugda vod. **18** Qəlnang'vee
g'almag'al haa'a, Sabırnang'vee ç'əv haa'a.

16 **24** T'ap'anedin itv xhinne uftanna yuşe, Canas yugba,
rı'hi's ittuba. **32** Gucnang'ule sabırnana yugra, Şaharbı
alyaat'ang'uler vuc aqqaqqana yugra.

17 Saç'uvkiy deşda qit'ipk'inna xüvə, Saç'uvkiynane
otxhun-ulyodğuyle ittuba vob. **9** Hambaz ıkkang'vee
qəl yik'elivxanaa'ana, Yik'el qavaalya'ang'vee hambaz
agval ha'ana. **17** Hambazıs hammaşे ıkkiykanna, Çocur
dağamne yiğis iyxhanna.

18 **11** Karnanbışısqa həməxüd q'öö, con kar axtine
barugbişika alyav'una g'alaniyxan. **19** Tsimisna çoc –
alyapt'as dyooxhene g'alayk akar, Aldapxhınıybıd –
akkalne rızayk.

19 **14** Xaviy var-devlet dekkına miras vobna, Ək'elikana
xhunaşşer Rəbbikena.

20 **4** Tambale ezang'a ezu deş, Sa'anang'ad avaykı deş.

21 **9** Siç'eekvane xhunaşşeyka sa xaa axvasse, Daxayne
vuttul axvee yugda eyxhe.

22 Hı'rmat nuk'rayleyiy-k'ınəəğəyle geeb vukkiykne,
Yugun doyud xənne var-devletile geed ıkkiykne. **2**
Karnanayıy kar deşda sana-sang'uk akar - Q'öyursanar
Rəbbe ipxhin. **6** Ts'eppacabuşaxık'le qopkuna yəq
haagve, Q'əsvaleyir mana mançile sak' alas deş. **22** Kar
kilydanang'uka gecub ki'lybava g'imeşşə, Kasibrava
məhkamee himeşşə. **23** Rəbb alikkas manbışıl-allı, Manbı
g'yootuynsı, hivşuynsı Rəbbe i'mreke haa'as.

23 4 Xətta kar ha'asva ġucar ġu gimek'a. Ək'elika ixhe, mane fikrele ilğeç'e. 5 Var-devlet ul gyapxasse deşxhesin, Q'acır xhinne xılıbi aaqı xəybışeeqa alixasın.

24 30 Tambalne ekineençe G'anmazne t'imilliğeençe ilğeç'u. 31 G'acuyn gırğın sura zazaanıd aalyat'u, Maǵaanıd aqqı, cabırkıbı hi'ğətkirid. 32 Mançıka ilyakki fikır opxhun, Mançıke i'brat aalyat'u: 33 Sık'irra qorku mırıg he'ee, G'el-xıl hotku g'alirxhvee, 34 Kasibiyvalla soyğunçiy xhinne, Ehtiyaccıb g'uldur xhinne sayangaba ooqa hophur ables.

25 11 Cigal uvhuyn cuvab, nuk'rayne g'abılıyne k'ınəəğəyne eçeeşik akar. 15 Paççahnab fikır sabırnang'vee badal haa'ana, İttune mizen bark'ub g'üvana qaa'ana. 19 Xıl hudyoolena dağamne yiğil Qiçiyne siliykiy k'aane g'elik akar. 21 Duşman missiraxhee, oxhanasın hele, Xhyan ıkkanaxhee, ulyoğasın hele. 22 Məxüd ġu mang'us naş qa'as, Yiğna yugvallab Rəbbəe savaak'al haa'as. 28 Qəl avqas dəxəna insan, Cabırkıbı hi'ğətkirne şaharık akar.

26 21 Nəxüdiy osake ts'a eyxhe, Ğiybatnang'ukeb g'almag'al vooxhe.

27 6 Hambazın yik' aliq'ali'iy, Duşmanne geedne ubbabışile yugun vodun.

31 Lemuel donane paççahee uvhuynı, yedee mang'us xət qiiyn cuvab. 2 Hucoona zi eyhes dix, zi uxuna dix, Düəbışka heeqqına dix? 3 Guc zəiyfabış hismoole, Yiğin yəqbı paççahaşaşıkın ha'anbışık'le himagva. 4 Lemuel, çaxır ulyoduy paççahaşaşık avaakı deş, P'iyan haa'an ulyodguy ıkkıykınıy vuk'lek vukkekkanbışık avaak'ı deş. 5 Ulyodgumee q'aanunxhe yik'el hiviyxan, Manbiše kar

deşinbi hək' dena g'alyaa'as. **6** P'ian haa'an ulyodguy
mançika qek'ang'us, Çaxırıd ver abiyyng'us hele. **7** Hasre
ulyodğu kar deşiyvalla yik'el hivxan hee'ecen, Culqa abına
ver sayib yik'el qavaal hımaa'acen. **8** Miz deşing'ul-allá
ghal eeqe, Guc deşinbişda hək' avqe. **9** Ghal eeqe, qotkuyn
eyhe, Kar deşinbişda, fağıraaşına hək' qevle. (Yugun
ha'ana xhunaşşe) **10** Yugna xhunaşşe aveekına vuşune?
Giranne g'ayebişile mana gıranna vor. **11** Adamiyн yik'
məng'i'le arxayında vod, Mana məng'i'ka barakat dena
axvas deş. **12** I'mi'r volle adamiys pisin deş, yugun ha'as,
13 Xhayiy katan məng'ee g'əyxə, Xilençe yugda gırgın
qöö. **14** Kar alışsu-massa helene gamibisik akar, Cesin
oxhanasın kar əq'ənançə adayle. **15** Miç'axdanang'acar
mana muğur qexhe, Xizanısın oxhanasın otxhuniy
ha'a, Həmbalaasısa iş hoole. **16** Çoluka ilyakkiyle qiyğa
çol ileşse, Xilene əq'übaya bağ adaçce. **17** İş məng'ee
geeb haa'a, Məng'i'na guc cene işis g'iviixharna. **18**
Məng'i'lqa kar alışsu-massa huvuyna ittulla hipxırna,
Xəmdeb məng'i'na bazir k'əbəqqə deş. **19** Xileka xha
g'oodan kar iliyk'ar,)) **20** Kar deşing'unemee məng'ee
xıl aaqa, Fağıraaşıs xıl avqaaqqa. **21** Yiz gyuoğang'ad
mana cune xizannemee q'əyq'ən deş, Məng'i'ne xizanne
gırgınbişə ç'əran kar ali'i. **22** Yic g'ileexhane tyuliys
aq'vabı iyxhva, Məng'ee yicee k'ışşeyn ç'əran katanın
kar alya'a. **23** Adamiy məng'i'na şaharne akkabisisnee
yugra ats'a, Milletne ağsaqqalaasıka gyu'ur-oza qexhe.
24 Məng'ee zəiyfabışıs ts'irabı, Yicee iyxuyn kataniken
tanalinbi massa hele. **26** Mana k'orane ək'elika yuşan
hee'e, Məng'i'ne mizel vukkiyıkını yugvalla vob. **27**

Xizanne işbışika mana ileeka, Tanbalıs avaak'iyn giney
oyxhan deş. **28** Uşaxar oza qeepxha məng'i's gappar ha'a,
Adameeyib məng'i'na yugna gaf haa'a: **29** "Yugun zəiyfabı
geeb vob, Vaka sa ayqasdame deşda". **30** Zəiyfayna
yugvallayiy micagiyvalla horbışikan kar vod, Saccu
Rəbbile qiyeq'ənne zəiyfayk'le yugun eyhes eyxhe.
31 Məng'i's gyooxhana hək' qevle, Hasre məng'i'n işbi
şaharne akkabışisnee ələtqecen.

Mə'əllim

1 İna gaf Mə'əllimee, İyerusalimee paçcahiyvalla hav'yne, Davudne dixee hav'u. **2** Mə'əllimee eyhen: – Q'əran vuççud deşin kar! Q'əran vuççud deşin kar! Gırgın ixha-ayk'anne booğak akar vod! **3** İnsanıs verığne avur qorxuyke hucoona hiyxhar? **4** İnsanar qabı-avayk'anınbı, dyunyemee gırgıne gahbışılıcad çine cigeet axva. **5** Verığ k'yooçena, ilqooç'ena, qiyğa meeble ilqevç'esva çine cigeeqa zaraba g'adaaxhvan. **6** Mıts cənubulqa, qiyğa şimalılqa aa'a. İlyviyk'ar-ilyviyk'arıb çine yəqqı'lqa siviyk'al. **7** Gırgın damabı deryaheeqa gyodatstse, deryahme gyaats'e deş. Damabı gyodatstsene cigeeqacad meed gyotstsəs. **8** İnsanısse gırgıne karan vuc nimeeyiy ozar ha'a, eyhes əxə deş – ul, ilyaakıyke idyaats'e, k'ırıd, k'ırı alixhxhiyke gidyayts'e. **9** Hucooyiy ixha meed ixhesin, hucooyiy həşdilqamee hi'i, meed ha'asın. Xəək avud ts'edin kar deşin. **10** Sassa yəqqees eyhen: «İlekke, in ts'edin karıd!» Man ögiylid ixhayn, yişde dyovrule ögiyl. **11** Şenke vuxhaynbı şavuscab yik'el avxu deş. Qiyğa qavaalesinbib, cole qiyğıynbişə yik'el avqas deş. **12** Zı, Mə'əllim, İyerusalimee Izrailyna paçcahnıy vor. **13** Zıcar zı g'aysırna xəək avud eyxhen işbı k'orane ək'elika xət qeetxhesva. Man yi'q'i'n işbı Allahee insanaşına gardanaqa gixhxhi. **14** Zak'le xəək avud ha'an gırgın işbı g'acuynbı. Man gırgın q'əran vuççud deşin kar vodun. Man mitsıqa qihna g'adarxhuniy akar. **15** Quç'otkuriyn qotku qa'as, deşinid hi'sab ha'as dexhe. **16** Zı zascad uvhuyn: «Zake xərna insan ixha, zaqa zale ögee İyerusalimis paçcahiyvalla haa'ane paçcahaaşile k'orana ək'el vob. Yızda k'orana

ək'eliy ats'al geeb quvxha». **17** Zicar zi g'aysırna k'orana
ək'eliy ats'al xət qıxha, bəç'əriyvallayiy beynyavavalla
nəxdın kariyva ats'a ixhes. Zak'le manid mitsıqa qihna
g'adarxhuniyk akaran kar ixhay ats'axhxhayn. **18** K'orana
ək'el geeb vuxhaylette aq'va havaxan hı'iyyid geed qexhe.
Geed ats'al alyaat'ang'vee cuna derdib geeb qa'a.

2 Zi zak'lecad uvhuyn: «Qoralan, zas yik'eençe ıkkanan
karbı hı'i, gırgınçike kef qığahas». Manid q'əran vuççud
deşin kar vodun. **2** Əqənayne hək'ee zi uvhuyn:
«Bəç'əriyvalla!» Yik'eençe ıkkanne karbışded hək'ee zi
uvhuyn: «Mançike hucoona hiyxhar?» **3** Zas ikkiykinin
yizda ək'el zalynang'a çaxır ulyodğu, bəç'əriyvallabı
ats'axhxhes. Məxüd zas ats'axhxhesniy ıkkan, xəək
avub sık'inne gahis huvuyne i'mree, nişiniy insanaaşın
yik'bı aaqa. **4** Zi ç'ak'in işbı g'acu: zas xaybı ali'i,
t'imilliğbı ezu, **5** bağlı, park'bı atçu, caa'ad gırgın meyvabı
ezu. **6** Park'bışeene yivaaşis xhyan heles ixhecenva
xhinen golerid hı'i. **7** Həmbal adameriy həmbal zəiyfabı
alivşu, zaqa, manbışileb şayrı, yizde xaa yedike vuxhayn
həmbalarıb vuxhaynbı. Çavra-vəq'əd zaqa zale ögee
İyerusalimee vuxhayne gırging'ule geedniy vod. **8**
Zasin k'ınəəğəyyi nuk'ra paçħahaşaneyiy vilayatbışde
xazinaabişeençe sı'i. Zas mə'niybı qətqəsin adameriy
zəiyfabı ablyav'u. Adameeşis vukkiykanan nekke micagın
zəiyfabıb geeb qav'u. **9** Zi məxür zale ögiyl İyerusalim
vuxhaynbışiler karnana, qıvaats'ına ixha. Mane gahılıb
yizda k'orana ək'el zalycab vuxha. **10** Yizde ules ikkiykinin
zi zale qiykkın deş. Yizde yik'es ıkkanan zi gırgın hı'iyn.
Man ha'an gırgın yizde yik'eençe ixha. Mana zi qorxuna

hək' vuxha. **11** Zı qorxunne, yizde xilen g'acuyne işbishiqa sak'ı ilyakkimee, man gırgın q'əran vuççud deşin kar vodva zak'le ats'axhxhayn. Man mitsıqa qihna g'adarxhuniyk akar. Xəək avud nişikecad vuççud hiyxhar deş. **12** Qiyğa zi k'orane ək'eline, bəç'əriyvaline, beynyavaline hək'ee fikir opxhun. Menne qalesde paççahisse nen medin ine paççahhee hidi'iyn işbı g'aces əxəyee? **13** Zalqa hitxiriyn, nəxüdiy işix miç'axiyvalile yugda, məxbib k'orana ək'el beynavalalile yugba vob. **14** K'orana ək'elynang'uk'le vuc nyaqa ark'iniy yugda g'ece, bəç'ərme miç'axiyvalee iliyk'ar axva. Zak'leme q'öng'ünəsanad vuk'lelqa sa kar qales ıxhay ats'an. **15** Zı zak'lecad uvhuyn: «Yızded vuk'lelqa bəç'ərne vuk'lelqa qöön qales. Manke zas nişistannane yizda k'orana ək'el?» Mançıl-allad, zi zaled-alqa uvhuyn: «Manid q'əran vuççud deşin kar vodun». **16** K'orana ək'elynanar, bəç'ər xhinne geer gahna yik'el aqqas deş. Manbişda q'öyursana zarabacab yik'el hivxanasınbı. K'orana ək'elynanar bəç'ər xhinne car qek'anacar! **17** I'mırıb zas g'umooce quvxha. Xəək avud ha'an gırgın kar zas qəla qıxha. Man gırgın q'əran vuççud deşin kar vodun. Man mitsıqa qihna g'adarxhuniyk akar. **18** Zı veriğik avud qorxu hı'iyn gırgın kar zas g'imece qıxha. Zı hı'iyn gırgın kar zale qiyğa qalesing'us axvas. **19** Şavuk'lene ats'a, mana ək'elikaname, bəç'ərme ixhes? Zı veriğik avud k'orane ək'elikayiy qorxuyka hı'iyn karbı mang'une xılıyaqa İlgeeç'es. Manid q'əran vuççud deşin kar vodun. **20** Mançıl-allad veriğik avud qorxuyka ha'ane gırgıne karbışike zi mık'a qıxha. **21** Sang'vee k'orane ək'elika, ats'alika, yik'eençe hı'iyn kar, nekke qiyğa

t'ubcab i'gviykar hidyav'une insanis g'aleçces gexha.
Manid q'əran vuççud deşin kariy xəbna ver vobna! **22**
İnsanis veriğik avur qorxuyke, yik' gyotxhuniyke hucoona
hiyxhar? **23** Gırgıne gahbışil mang'vee aq'va qa'a, derd
ts'ıts'aa'a. Xəmder fikren mana arğançə orxhan eyxhe.
Manid q'əran vuççud deşin kar vodun. **24** İnsannemee
inekke yugun otxhun-ulyodguyiy sayid cune qorxuyke
kef qıgavhiy vodun. Zak'le g'acuyn man gırgın helenar
Allah vorna. **25** Mana dena şavusse oxhanas, yik' cigeeqa
qalya'as əxəyee? **26** Allahee Cune ulen aqqıyng'us k'orana
ək'el, ats'al, şadvalla hoole. Bınahbınang'usme kar sa'asda
əq'üba hoole, qiyğale xhinne Cune ulen aqqıyng'us
helesva. Manid q'əran vuççud deşin kar vodun, mitsıqab
qihna g'adapxhiniyk akar.

3 Gırgınçıqa çina gah vob, xəək avudne gırgıne karaqa
çina gah vob. **2** Yedike ıxhayqab çina gah, qik'uyqab
çina gah. Ezuyqab çina gah, ezuyn hi'ttitxi'yqab çina
gah. **3** Gyapt'iyqab çina gah, yug qav'uyqab çina gah.
Qottuliyqab çina gah, ali'iyqab çina gah. **4** Gyaaşuyqab
çina gah, əqəna hi'iyqab çina gah. Ak' avquyqab çina
gah, mik'ar hi'iyqab çina gah. **5** G'aye avhuyqab çina
gah, g'aye sav'uyqab çina gah. Xüvə apk'iyqab çina
gah, xüvə idyapk'iyqab çina gah. **6** T'abal hav'uyqab
çina gah, aagval hav'uyqab çina gah. Havaacıyqab
çina gah, dağetçuyqab çina gah. **7** Qıtt'axı'iyqab çina
gah, man iyxhuyqab çina gah. Ghal sı'iyqab çina gah,
yuşan hi'iyqab çina gah. **8** Vukkiyķınıyqab çina gah,
g'umooce qepxhayqab çina gah. Dəv'əyqab çina gah,
súlyhuqab çina gah vob. **9** Qorxu kar ha'ang'us mançike

hucoona hiyxhar? **10** Zak'le Allahee man yi'q'i'n işbi insanaasine gardanaqa gixhxhi g'acu. **11** Allahee gırgın kar micagda çine gahıl hı'i. Mang'vee insanne yık'eeqa ç'əv dyooxhene gahıne hək'ee atçu. İnsanılqad Allahee hi'byn kar q'omançə-k'anyaqqamee hiyxhar deş. **12** Zalqa hitxırıyn, insannemee şadra ixha i'mı'rvolle i'mı'rrike kef qiğavhuyle yugun kar deşin. **13** Şavaayiy otxhanançike, ulyoğançike, qorxuyke kef qığayhee, mana Allahna pay vobna. **14** Zalqa hitxırıyn, Allahee hav'una iş gırgına gahbışisda vobna. Mançık vuççudud hexxa'as eyxhe deş, mançike vuççudud g'ats'ak'vanas eyxhe deş. Allahee məxüd ha'a, insanarıb Cule qəvəyq'ənanbı. **15** Həşde hucooyiy vod, şenked ixhayn, hucooyiy ixhesid, avaalad ixhayn. Allahee şenke ixhaynçın hı'sab qeqgas. **16** Xəək avud zak'le inid g'acuyn: Qotkune məhkamayne cigeer horbı, qopkuvaline cigeeyib pisvalla. **17** Zi zak'lecad uvhuyn: «Allahee qorkung'unud, pisinq'unud məhkama alğahas. Mang'vee gırgına karas, gırgına işis çina gah gyuvxhu». **18** Zi zak'lecad uvhuyn: «Allahee insanar siliys üvxiyxə, co həyvanaaşik akaraba vuxhay g'avcecenva». **19** Həyvanne vuk'lelqa qaylen insanned vuk'lelqa qaylen. Həyvanıb, insanır qek'ana. Həyvanınıd, insaneyiyid sa nafas iləşsə. İnsan həyvanile ooqana deş vor. Man gırgın q'əran vuççud deşin kar vodun. **20** İnbıb, şenbid çine cigeeqa siyk'al: inbib, şenbid nyuq'vnekenbı vod, nyuq'vnelqad sak'alasınbı. **21** Şavuk'lene ats'a, insanaasın ri'h xəəqə ilqeç'emme deşme, həyvanaaşınınıd ri'h avqa, nyuq'vneeqa əlyhəə ixhay? **22** Zak'le g'acuyn, insanısqa vucee haa'ana iş yugba qöökhee, mang'unemee mançile

yugun kar deşin. I'mreke mang'us axuyn man vod.
Şavusse mang'uk'le cule qiyğa eyxhenbı hagvas əxəye?

4 Zak'le meed xəək avud helen, gırgın əq'übəbı g'acu:
k'yats'apxiliynbışın gyaaşuybı g'acu, manbışıs yik'bı
helena vuşucar deşiy. Guc əq'üba hoolenbışde xileyiy,
k'yats'apxiliynbışıs yik'bı helenbı deşiy. **2** Zasqa ögiyl
hapt'ıynbı, üç'übənbışile baxtivarba qabı. **3** Mane
q'önbışileb yugunbı, ine dyunyelqa qidyabıybıcab vob.
Manbı xəək avud ha'an pisin karbı g'idecuynbı vob.
4 Zak'le insanaaşe iş yi'q'ba haa'amee, manbışda iş
yugba əlyhəə g'avcuna. Mançıl-allab mebınbışe manbışde
karalqa ul giviyxhe. Manıd q'əran vuççud deşin kar
vodon, mitsıqab qihna g'adapxhiniyk akar. **5** Şak'le
ats'an bəç'əree xıl-xilelqa gixhxhı, missıra axu, cukun
ha'an. **6** Sa xhaxheedin vaxxariynme, q'öne xhaxheene
qoxa ha'ane karaleyiy mitsıqa qihna g'adarxhuniyle
yugda vod. **7** Zak'le meed xəək avud q'əran vuççud
deşin kar g'acu: **8** sa vuşucar deşda insanniy vor,
mang'uqa dixır, çocur deşdaniy. Mang'una iş ç'əvcab
vooxhena deşdiy, mang'un uleppid karan ayts'e deşdiy.
Mang'vee cuke qiyğan deşdiy, «Zı şavnemeene inimeena
qoxa? Şavusvane zıcar zı kefike ha'a?» Manıd q'əran
vuççud deşin kariy yi'q'na iş vobna. **9** Sa insanile
q'öyre Yugra, manbı qopxu hav'uyne işike yugna hək'
vuxhes. **10** Sa qukkyork'ule, mang'une hambazee mana
oza qa'asda. Vuccar əlyhəəname qukkyork'ulee, mana
oza qa'asda ixhes deş. **11** Məxrür q'öyre insan sacigee
g'alyapk'ee, manbışıs g'üməda ixhes. Vuccar g'alirxhuna
nəxür arak'vayee? **12** Sang'ule ġamxhay vaxxariyda

vod, q'öng'uleme ğameepxhay dağamda ixhes. Xhebille g'atnana tü'l'b zaaraba qooxas deş. **13** Kar deşda, k'orana ak'elynana mek'vna, bəç'ərne, mı'sləhət g'idiyxhene q'əsde paçkahile yugra vor. **14** Mana mek'vna ine ölkəe kar deşde xizanee yedike ixheeyir, zindaneeqa girxheeyir, mang'usse mançe qığeç'u paçkah ixhes əxəsda. **15** Zak'le g'acuyn, xəək avub iviykaran gırgınbı paçkah ıkhayne mek'vung'uqab qihna vob əlyhəə. **16** Mang'une vuk'lelqa sadıyn millet qətqəs-ələtqəs eyxhe deşiy. Qiygiyne nasılşis mana yik'eençe ixhes deş. Manid q'əran vuççud deşin kar vodun, mitsıqab qihna g'adapxhınıyk akar. **17** Allahne Xaaqa ı'qqəmee, ġu ha'an ats'axhxhe. Beynyavabışık'le co ha'an dyats'a, cone beynyavalis sik'i q'urban ablyaa'a. Manbışık'le co haa'ana pisvalla vaats'a deş. Ğu manbışe ha'an xhinne hima'a, man ha'amee, Allahne cuvabil k'ırı alixhxhe.

5 Allahne ögiyl cuvab eyhesse fikir ooxhne, zarada ghal imaaqa. Allah xəə, ġume ç'iyel vor. Mançıl-alla k'irra yuşan he'e. **2** Insanee geeb fikir opxhanxhee, mang'us alikkı-gikkiyn nyak'bı g'yagva. Həməxdid geer yuşan ha'ang'vee cuna bəç'əriyvalla aq'valqa qığaaha. **3** Allahıs cuvab huvuyng'a, man çine gahil he'e. Mang'us bəç'ərar vukkiykananbı deş, cuvab huvuyn kar he'e. **4** Cuvab hidevuy, cuvab huvu hidi'iyle yugda vod. **5** Hımaysar yiğne għalen ġu binaheeqa arçes. Vasqa g'axuvuyng'uk'le immeyhe: «Zı cuvab huvu, qotkuda deş hı'ı». Vas nişisìnne Allahna yiğne cuvabilqa qəl avqu, ġu yiğne xileka hı'iynçikin he'ecen? **6** Geed nyak'bı g'acuy, geeb yuşan hav'iy q'əran vuççud deşin kar vod. Ğumee Allahile

qəq'ne. **7** Vak'le nyaamecad karnang'vee kar deşda hoyç'an, qopkuvallayiy qotkuyn məhkama g'eliqqa huvu g'acveene, ghal aaqı ımaxva, məxdin kar eyxhenxhe. Sa xəring'ul oo, mang'vee ha'ançıqa ilyakkana sa merna xərna vor. Manbışde vuk'ləl ooyur manbışile xərna vor.

8 Manbışde gırğınbışe ç'iyene aq'vayn hixhara'an kar alyaat'a, nyuq'vnen paçcahir ats'ya'ana. **9** K'aarın ikkanna mançike ayts'ena deş. Kar ikkannar g'azançle idyayts'e. Manid q'əran vuççud deşin kar vodun. **10** Kar geed qıxaylette, man otxhananbıb geeb qeebaxhe. Uleppişik'le g'acuyle ğayı, iyesiys medin hucoona axva? **11** Xileppişika iş g'ooceng'vee geedid, k'ıldad otxhunee, mang'un nyak' ittuda eyxhe. Vuxhun gyavts'unə karnanamee, tyulee ittiyk'al axvana. **12** Zak'le xəək avud insanılqa i'qqən sa xədən divanıd g'acuyn: iyesee kar se'eeyid, mang'ulqa ver abayle – **13** sa devxhesde işen mang'un kar ak'an ha'a. Mane karane iyesiys dix ixhamee, mang'us helesin kar axva deş. **14** Nəxüriy mana yedike ts'eler ixha, həməxürur ine dyunyeençe əlyhəəs. Mana geer qorxveeyir, cuka vuççud qıkkees əxəs deş. **15** Manid insanılqa i'qqən sa xədən divan vod: insan dyunyelqa nəxüriy qarayle, həməxürur ayk'anna. Mitsis hav'uyne işike mang'us hucoona? **16** Gırgıne gahbişılıcad cun g'ık, miç'axiyvalee, dağamiyvalee, ik'arbışee, qəlikə oyxhan. **17** Qiyğa zalqa hitxırıyn, insannemee otxhun-ulyodguy yugda, qotkuda eyxheyiy. Allahee sa-q'öne yiğis huvuyne i'mree, xəək avur qorxuyke kef qığehəcen. Mang'us axvasın man vod. **18** Allahee şavusmecad geed kar huvuxhee, man oxhanas, cuna pay alyapt'as, cune qorxuyke kef ts'its'a'as

hassırxhee, mana Allahna pay vobna. **19** Məxrine insanın
yik' Allahee şad ha'ava, mang'vee cune ı'mrena k'ılıba
haa'a.

6 Zak'le xəæk avud sa medinid insanaaşılqa ı'qqən divan
g'acuyn. Man insanaaşık qitxhuyn divan geed yı'q'ı'n
vodun: **2** məxrına insan vorna Allahee mang'us kar,
xəbvalla, ules ikkanan gır gin helen. Saccu mane karake
mang'us otx hun-ulyoğas haysar deş. Sa dyats'anecad
insanee mang'un kar oyxhan. Manıd q'əran vuççud
deşin kara idyalesin, vuk'lelqa adıyn divan vodun. **3** Sa
insaniqa vəş uşax ixha, mang'vee xiliyna ı'mi'rib hav'una.
Mang'vee nimeena ı'mi'r hav'eyib, mang'uk'le misacad
yiğ g'acu deş, mana k'eyxhir deş. Məxrinq'une hək'ee zi
invaniy eyhes: qik'u yedike ixhayn uşax mang'ule yugda
eyxheyiy. **4** Mang'un yedike ixhay ixha-ayk'anne booğak
akar vod. Mana miç'axiyvalee agu ayk'anna, mang'un
doyud ağmiş ha'a deş. **5** Mang'uk'le verığın aq'vad
g'ece deş, vuççudud ats'axhxhe deş. Məxdine uşaxna
vaxxariyvalla şene insanile geeb vooxhe. **6** Mane insanee
q'öne yəqqees aazır sennana ı'mi'r hav'eyib, mang'uk'le
yiğ g'idecuxheene, mang'us mançike hucoona? Nekke
qiyya manbişin gır ginbı sa cigeeqa əlyhəəs. **7** İnsan
cune vuxhnememee qoxa, meeb mang'una ul aats'e
deş. **8** K'orane ək'elynang'un, bəç'ərile ooqan ciga
hucoone? Kar deşing'usse vuceecar vuc mebinişde ögiyl
ikkees əxəxhee, mang'us mançike hucoona hixharas?
9 Voduncis şad�ay, deşin t'abal hi'iyle yugda vod.
Manıd q'əran vuççud deşin kar vodun, mitsiqab qihna
g'adapxhınıyk akar. **10** Vonne gır ginçis, doyud huvu

vodun. İnsanır hucoo ıxhay ögiylycad ats'a. İnsanisse cule Gucnang'uka xılıyn ha'as əxə deş. **11** Nimee geer yuşan he'ee, manimeeyid q'əran cuvab ixhes. Mançike insanıs hucoona hixharas? **12** Şavuk'lene ats'a, əq' xhinne i'lğəane, cit'ane, q'ərane i'mree insannemee yugun hucooniyxan? Şavusse insanık'le eyhes əxəyee, cule qiyğa xəək avud hucoobiniyxan ixhes?

7 Yugun do yugne ətriyatile, qek'an yiğid, yedike ıxhayne yiğile yugda vod. **2** Ak'nane xaaqa hark'ınıy, otxhunulyodğuynane xaaqa hark'ınıyle yugda vod. Qik'uy gırging'une vuk'lel vodun, hasre üç'ürung'vee man yik'el aqqecen. **3** Aq'va qı'iy, əqəna hı'iyle yugda vod. Aq'va qı'iy insanne yik'enemee yugda vod. **4** K'orane ək'elynang'un yik' ak'nane xaa axva. Beynyavaynme yik' otxhan-ulyoğane xaa. **5** K'orane ək'elynang'une güxül k'ırı alixhxhiy, beynyavayn ğu yug hı'iyle yugda vod. **6** Beynyavayn əqəna, k'umk'umuk avud gyotxhanne zazane sesik akar. Manid q'əran vuççud deşin kar vodun. **7** K'orane ək'elynang'vee insanaaşike gucuka kar alyaat'axhee, manar beynyavalqa siyk'al. Rüşvatınır insan yəqqı'le qiğayhe. **8** Sa karan ç'əvxhay, mançine gidğılıyle yugda vod. Sabırıkana insan vuceecar-vuc hagvang'ule yugna vor. **9** Zaraba qəl himaa'a, qəl beynyavabışde yik'eexhe vooxhena. **10** «Nya'a İlğeeç'uyn yiğbi inçile yugda ıxhava?» qimiyghan. K'orana ək'el vuxhayke məxdin kar qiyghan deş. **11** K'orane ək'elynane insanıqa kar geednang'a sık'ıldad yugda eyxhe. Mançın q'öyüd sana ıxhay veriğ g'oocene gırging'uneme yugda vod. **12** K'orane ək'elinir, pilin xhinne insan havacena.

Ats'aalike insanis in hiyxhar: k'orane ək'elin çine iyesyna
i'mi'r havaace. **13** Allahne işiqa ilyakke: Mang'vee
k'yoç'an hi'iyn şavusse qotku qa'as əxəyee? **14** Yugne
yiğbişee şadra ixhe, pisde yiğbişilid in ats'axhxhe: inid,
şenid Allahee itxhin, insanık'le cule qiyğa ixhesinbi
mats'axhxhecenga. **15** Yizde q'ərane i'mree zak'le geed
kar g'acu: qorkuna insan, cune qorkuvaliqa ilydyakkı,
qek'ana, pisde insannab, cune pisvaliqa ilydyakkı, i'mi'r
xiliy qooxhe. **16** Geerir qorkura mexhe, ġucar ġu geerir
k'orane ək'elika himagva. Nişil-allane ġucad vakın ha'as?
17 Geerir pisra mexhe, bəç'ərra mexhe. Nişil-allane ġu gah
qidybäcar qik'as? **18** İna mi'sləhət yik'el avqee yugba vob,
manasab yik'el hivxan himaa'a. Allahile qəyq'ənang'vee
q'önçulysana k'ırı iliixhen. **19** K'orane ək'elin, ək'elynane
insanis, şaharee vooxhene yits'ne xəring'ule geeb gucxhe
hoolena. **20** Məxrına qorkuna insan deşda, mang'vee saccu
yugvallacab hee'ecen, bınah himaa'acen. **21** İnsanaaşə
eyhene gırğınçılqa fikir himoole. Manke vak'le yiğne
nukaree vaqa hokanıd g'ayxhes deş. **22** Vak'le yugda
ats'a vod, ġunad menne insanaaşıqa geed hoku. **23** Man
gürğin zi k'orane ək'elika siliys i'xi!. «Zi k'orane ək'elikana
ixhesva» uvhu. K'orana ək'elyme zake əq'əna vuxha.
24 Ixha atk'ınıyn karbı şake əq'əna, geed k'orada vod.
Manbı şavuk'le iveekeyiy? **25** Zas k'orana ək'eliy ats'al
t'abal ha'as, xət qıxhes, ats'axhxhes ikkan. Zas pisde
insanaaşına beynyavallayiy ək'el deşinbişda bəç'əriyalla
vaats'a vuxhes vukkan. **26** Zak'le ats'axhxhayn, mering'us
gugu hav'una zəiyfa qik'uyle q'ap'ira vor. Məng'i'n yik'
torak, xileppid zincirk akar. Allahne ulesqa yugra qarına

insan məng'i'le hexvana. Bınahnaname insan məng'i'sqa gixhasda. **27** Mə'əllimee eyhen: zı gırğınçıqa sassadna ilyakkimée, manke ats'axhxha. **28** Zı t'abal he'eeyid, aveykı deş: aazır adamiyne yı'q'nee sa qorkuna aveykı, manimeene zəiyfayne yı'q'neeme – sa qorkuna aveykı deş. **29** Zalqa saccu sa kar hitxhı́r: Allahee insanar qopkuba ipxhın, manbı́mee alytipk'ılıynbı.

8 Şavusse k'orane ək'elynane insanıka sa ixhes əxəyee? Eyxhene karbışda mə'na şavuk'lene vaats'a? K'orane ək'elin insanne aq'vays nur hele, kışsin aq'va g'üvəna qa'a. **2** Zı vak'le eyhen: gü Allahıs k'in g'assırva, paççahee eyhen he'e. **3** Paççahısse cus ıkkanan gırğın ha'as əxən. Mançıl-allar zaara mang'une uleke agyle. Mane dağamne cigeə imaxva. **4** Paççahne cuvabee guc vob. Şavusse mang'uk'le «Gu ha'an hucooneva» eyhes əxəyee? **5** Mang'vee uvhuyun hi'iyng'ulqa ver ables deş. K'orane ək'elynane insanık'le qopkuna gahib, nəxüd hi'iyid ats'an. **6** Gırgıne karaqa çına gah, çına qopkuna yəq vob. İnsannemee vuk'lelqa geed verbı adayle. **7** Insanık'le vuk'lelqa hucoome qales ats'a deş, şavusse mang'uk'le eyhes əxəyee, hucooyiy ixhesva? **8** Nəxbiy mits insanısse avqas dəəxə, həməxüdud qik'asın yiğ əq'əna qa'as əxə deş. Esker dəv'eençe xaaqa g'idekkan xhinne, pisvalisser pisda insan g'attixhana'as əxə deş. **9** Man gırğın zak'le g'acuyn, xəək avud g'ecene gırgıne işbişiqa yugra ilyakkina: sa insanee manesa insanaaşıs xəbvalla haa'amée, mane insanaaşılqa ver abayle. **10** Qiyğa zak'le hapt'ıyn pisin insanar k'eebxhe g'avcu. Mane insanar muq'addasne cigeeqa abi-avayk'an vuxha. Mane şaharee manbı́şik'le yugunbıva eyhe ixha. Manıd

q'əran vuççud deşin kar vodun. **11** Pisvalla hav'uyng'us cazaa cigeecab g'its'dyaak'vanang'a, insanaaşis sık'ılbab geeb pisvalla haa'as vukkiykan. **12** Pisde insanee vəşne yəqqee pisin hi'i, xiliyna ı'mi'r haa'a. Zak'leme ats'an, Allahile qəvəyq'ənanbışık'le yugvalla g'avcesva. **13** Pisde insanık'le yugvalla g'avces deş. Mana Allahile qı'dəyq'ənva, mang'unə əqqı'k akarana ı'mi'rib xiliy qaa'as deş. **14** İnəxdinid ç'iyene aq'val q'əran vuççud deşin kar vodun: qopkune insanaaşis gexhan karbı pisde insanaaşis eyxhe, pisde insanaaşis gexhan karbıd qopkune insanaaşis eyxhe. Zı uvhuyn: «Manıd q'əran vuççud deşin kar vodun!» **15** Məxüb zı xoşbaxtiyvalla gırğınçile ooqa avqu. Xəək avud insannemee otxhun-ulyodğuleyiyo xoşbaxtiyvalile yugun kar deşin. Allahee xəək avub insanıs ı'mi'r huvu. Mane ı'mree qorxuyiy xoşbaxtiyvalla alivkasda. **16** Zıcar zı g'aysırna k'orana ək'eliy insanaaşe ha'an işbı xət qeetxhes. Xəm-yiğ yizde ulyaqa nyak' idyat�'ın, zı mane işbishiqa ilyakki. **17** Manke zak'le Allahın gırğın işbı g'acuynbı. Zak'le ats'axhxayn, şavulqacad xəək avud g'ecen işbı hixharas deş. Nimeecar mana qorxveeyir, mang'ulqa meed hixharas deş. K'orane ək'elynane insanee man cuk'le ats'anva uvheeyid, meed man mang'ulqa hiyxhar deş.

9 Mane gırğınçina zi hav'u, ine fikrelqa qarı: qopkuynbı, k'oran ək'elynanbıyyı manbışe ha'an gırğın işbı Allahne xile vod. İnsanık'le vuc ıkkıykanasdame, g'imeceme ixhes ats'a deş. **2** Gırğing'une vuk'ləlqa sa kar qales: qopkuynbışde, pisinbışde, yugunbışde, məttinbışde, gicərxı'y deşinbışde, q'urban ablyaa'anbışde, q'urban

g'idyook'anbişde. Yugne insanık eyxhen, binahnang'ukud eyxhen. K'ın g'iysarang'uk eyxhen, k'ın g'aysaras qəyq'əng'ukud eyxhen. **3** Xəək avub vooxhene gırgıng'une vuk'lelqa in pisin divan qadayle. Hək'edad, insanaaşin yik'bı pisvalika gyatsts'ı vod. Nimeena i'mı'riy haa'a, manimeeyib manbişə bəç'əriyvalla haa'a. Qiyğaleb hapt'ı avayk'anabi. **4** İnsanee nimeena i'mı'r hav'ee, mang'unemee umud vobna. Üç'übna xvaq qik'uyne şirile yugba dişde vob? **5** Üç'übünbişik'le hapt'asva ats'an, hapt'ıynbişik'leme vuççud ats'a deş. Manbişis helen-qelenid ixhes deş, manbi yik'el hipxınva. **6** Hapt'ıynbişin vukkiykin vuxhayib, g'umooce vuxhayib, manbişiqa naps ixhayid deşxhayn xhinnee atk'inin. Xəək avud g'ecene işbişee, manbişda xıl mısacab vuxhes deş. **7** Giney xoşbaxtda oxhne, çaxırıd şadne yik'eka ulyoğe. Man Allahne yik'eençe vod. **8** Hasre yiğne tanalin gırgına gahbişil cagvarada ixhecen, vuk'lelin ətriyyatid k'il qimexhecen. **9** Xəək avud Allahee vas huvuyn gırgın yiğbi yikkanne xhunaşşeyka yugda algehe. Yiğna i'mı'r sık'inne gahis ixha-ayk'anne booğak akar. I'mreke, xəək avur qorxuyke vas axvasın man vod. **10** Vasse əxən gırgın he'e. Ğu əəsde ahalee işniy, fikirniy, ats'alnyiy, k'orana ək'elyniy vuxhes deş. (**Sheol h7585**) **11** Xəək avud zak'le sa medin karid g'acuyn: G'adapxhinee hammaşə yugra g'adayxhvanna deş ǵamexhe. Dəv'eyyib hammaşə igidyar deş ǵameebaxhe. Giney hammaşə k'orane ək'elynanbişiqa geed deş eyxhe, karid ək'elynanbişiqa hammaşə geed eyxhen deş. Hı'rmatıb aalimaası deş haa'a. Gırgın vaxtkeyiy xileqa gipxhiyne imkanike eyxhe. **12** İnsanık'le

cuna gah misa qavaales vuxhay ats'a deş. Baluğar g'ittidiyxhanasde toreeqa, şit'yarid gugeeqa gyadak'van xhinne, insanılqab ver abiyn yiğxhe eyxhe, sayangada vuk'lelqa qadaylen. **13** Zak'le xəək avud medinid k'orane ək'elika hı'iyn xədin kar g'acuyn. **14** İnsanar k'ılıba vooxhena şahariy. Sa gucnana paççah mane şaharlqa arı, mana hiqiy-allançe avqaaqqana. Mana avqas vuxhecenga mane şaharne hiqiy-allá xilece işbid g'ecenbi. **15** Maa'ar kar deşda, k'orane ək'elikana insan eyxhe ixha. Mang'vee cune k'orane ək'elika şahar g'attivxhan haa'a. Mançile qiyğa mana şavuscar yik'el qarayle deş. **16** Mane gahıl zi uvhuyn: «K'orana ək'el gucule yugba vob». K'orane ək'eliqane kar deşde insaniqa ooğançe avqa ilyaaka, mang'vee eyhen cuvab neng'veecad qizar ha'a deş. **17** G'idiyxhe eyhen k'orane ək'elikang'un cuvab, bəç'əraşine xəring'une ts'irile yugda g'iyxhe. **18** K'orana ək'el silahile yugba vob, sa binahimlee geed yugun agval ha'a.

10 Sa qivk'uyne xı'nit'iyn yugne ətirkın ha'an. Həməxdid k'inne bəç'əriyvalin k'orane ək'elikiniy hı'rmatıkın ha'an. **2** K'orane ək'elynnane insanne yik'en qorkune suralqa ts'its'a'a, bəç'ər insanneme yik'en quç'orkune. **3** Mang'una bəç'əriyvalla yəq' əlyhəəng'əb vaats'a vooxhena. Gırging'uk'le mana nimee bəç'ər ixhay g'ecen. **4** Xəring'una valqa qəl avqee, himexva. Cusse vuc aqqas əxəng'une geebne binahbışike ilyheebaç'enbi. **5** Xəək avub zak'le sa mebna verib g'avcuna: qotkuda hidi'iyn kar cuke paççahike vodun. **6** Ək'el deşinbi ç'ak'ine işbışılqa giviyxhe, karnanbışeme avudun cigabi aqqaqqqa. **7** Zak'le nukarar balkanlı oo, ç'ak'ınbib nukarar

xhinne iviykar əlyhəə g'avcu. **8** Xandak' ilyviyk'arna xandak'eeqa k'eyxhas əxə. Çabır qoytalang'ukub xoçe üvxəs vəəxə. **9** G'aye gyabaxanar g'ayeyssə qoxa'as əxə. Os qaxanar osasse qoxa'as əxə. **10** Yak'v ek'da deşxhee, man ek'a'asıd hidevuxheene, mançis geeb guc əlyhəəs. K'orane ək'elissemə man kar qa'as əxə. **11** Xoçe avqas vəəxəna ayresse xoçe üvxee, mana nişiscarne qoyt'al. **12** K'orane ək'elynane insanne ghalençe yugun cuvabxhe qığeç'en. ək'el deşing'une mizenmee mang'ukun ha'anxhe. **13** Mang'unyuşan hi'iyid ək'el deşvalika giyğal. Yuşan hi'iyid xənne bəç'əriyvalika ç'əvexhe. **14** ək'el deşda insan geerxheyuşan ha'ana. Şavuk'lecadid vuk'ləlqa qalesin ats'a deş. Şavusse cule qiyğaq hucoo ixhesinçina eyhes əxəyee? **15** ək'el deşinbişə ts'its'av'uyne əq'übəyn, cocab oozar haa'a. Manbışık'le şaharılqa əlyhəəna yəqı'b vaats'a deş. **16** Yiğna paççah nukaraaşine nasılñaxheene, ç'ak'ınbib miç'eeb çakba, otxhan-ulyoğa giviyləlxhee, ölka, vay vak ixhesin! **17** Yiğna paççah qıvaats'iyne nasılñaxheene, ç'ak'ınbişəd çine gahıl, ulyoğasva deş, guc saa'asva otxhanxhee, ölka, vaqa yugun yiğbi ixhes! **18** İnsan tambalraxhee, mang'una daxaxhe giviyl'arna. Nenacab iş g'idevceene, xaane daxayle xhyan k'yak'anas. **19** Otxhun-ulyodğuy yik'es ikkanka ha'a, çaxiren i'mi'res rang hele. Pilinmee vas ikkanan gırgın ha'an. **20** Paççahıqə yik'eylid humoka, karnane insanne hək'ee ġu g'ilexhane cigeeyid pisin immeyhe. Xəə ileedaxvane shit'yaşa xabar vukkees, mançisse ġu uvhuyn cuvab hixhar ha'as əxə.

11 Yiğin giney xhinel ooqa g'aykke, xilece gah ilgevc'yle qiyğaq, vak'le man meed aveykesin. **2** Yighneyee,

molyneyee insanis vaqa vodunçike pay hevle. Vak'le ölkayne vuk'lelqa ablesda verib vaats'a deş. **3** Buludbı xhineka gyatsts'i ixhee, mançin ç'iyene aq'valqa gyoğiy gikkas. Yiv canubulqayee, şimalılqayee hi'ğəpkiree, mane qukk'yopk'ulne cigeeyib aaxvasda. **4** Mıtsıqa ilyakkang'vee toxum üvxüyxəna deş. Buludbışıqa ilyakkang'ussed ezuyn qiyşalas əxəs deş. **5** Vak'le mıtsın yəqbı ats'a deş, vuxhnene zəiyfayne vuxhne nəxüdiy bark'vbıd ç'ak'ı qeetxhay şavuk'lecad ats'a deş. Məxi'did vas gırğın itxhınne Allahne işbişike xabar deş. **6** Toxum miç'eeb üvxe, exhalilqameeyid xileppi iş dena g'ilyma'a. Vak'le ats'a deş inme, şenme şagav yugda ixhes, deşxheene, q'öyudsaname yugda ixhes. **7** Hək'edad işix micagda vod, veriğ g'avciy ulepmişisqa yugba qöö. **8** İnsanee xılıyna i'mi'r haa'axhee, hasre şadba hee'ecen. Pisın yiğbı ixhayid yik'el hixan hıma'acen, pisin yiğbı geedbı ixhes. Vuk'lelqa qalesin gırğın kar q'əran vuççud deşin kar vod. **9** Şadxhe mek'vna, nimeeletteyi mek'vra. Mek'vranang'a yiğin yik' şade'e. Yik'es ıklanne, ulepmişik'le g'ecene cigeeqa hoora. Vak'le manıd ats'axhxhe, mane gırğınçıl-allá Allahee ġu məhkameeqa ts'its'a'as. **10** Mançıl-allad aq'va qıma'a, ik'arbı vake əq'əna hee'e. Mek'vallab, mek'valeena gucub ixha-ayk'anne booğak akar.

12 Mek'vranang'a ġu īrxhınna yik'el qale'e. Qiyğa pisin yiğbı qadımee, ġu eyhesin: «Həşde yızın kef nişikecad ooqa qexhe deş». **2** Manke veriğin, vazın, xənebişin işix yiğnemee k'ətqəsin, gyoğiyile qiyğa, meed buludbı sak'alas. **3** Man yiğ qadımee, xaaka ilyakanbışık zeze avkkas, gucnanbı k'yooç'anasınbı, giviyxəranbışisse co k'illybava

suk giviyxəras vəəxəs deş, g'uleppişile ilyaakanbışık'le
miç'axda g'aces. **4** G'aqa aaqan akkabı it'umeedxhesinbı,
yöxxəbışın sesbı k'il qeetxhes. Ğu şit'yaşaşine sesbışikar
çikana muğur qıxhes, mə'niybı qədəqqəne içeeşin k'ilda
g'ayxhes. **5** Ğu manke axtına cigabışile qəq'ənasda,
yəq əlyhəəsir qəq'ənasda. Badamne yiven t'et' g'ayhe,
ts'irtyar yi'q' qeetxhes, naps k'il qixhes. Məxür insan
cune gırgıne gahbışilyne xaaqa əlyhəə, ak' avquynbı
şahrabişeeqa k'yoohar. **6** Nuk'rayn baağar qudyodu,
k'ınəəğəyna kasa hidyapq'ır, xhyan i'lqəəne cigaysneedin
parç xüvə-xüvəna qidexha, kahrızılın çarx hidyatq'ur
ğu īrxhinna yik'el qale'e. **7** Manke nyuq'vneke huiyn
tan nyuq'vnelqa sak'alas, i'mren nafasıd yic huvuyne
Allahısqa sak'alas. **8** Mə'əllimee eyhen: – Q'əran vuççud
deşin kar! Gırgın ixha-ayk'anne booğak akar vod! **9**
Mə'əllim k'orana ək'elynana insan ixha, mang'vee milletis
ats'aalid hele ixha. Mang'vee geeb fikir opxhun, geed
ək'elikan kar qiyghın, geed misaalabı sı'i, otk'un. **10**
Mə'əllimis micagın uvhiybı t'abal ha'as ikkiykin. Mang'vee
otk'uninbı qotkuda hək'eda vod. **11** K'orane ək'elynanbışe
eyhenbı çobanna çümq xhinne, manbışe sı'iyn cuvabbıd
it'umda i'xiyn g'adaxbı xhinne vod. Man eyhen cuvabbı
sa çobanee uvhuynbı vod. **12** Mançile ğayı, dix, ġu
inçilqa fikir hevle: nimeen ixhay kitabbı ok'anas eyxhe,
geed qətqiynır insan ozarxhe ha'ana. **13** Həşde ġu nekke
qiygiyne cuvabil k'ırı alixhxhe: Allahile qəq'ne, Mang'vee
eyhen he'e. İnsanee ts'etta ha'asın man vod. **14** Allahee
gırgın işbi, dyugulenin gırgın kar – yugun ixheeyid, pisin
ixheeyid – məhkameençe alğahas.

Daniyal

1 Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççahiyvalla
haa'ane xhebid'esde sen, Baabilyna paççah
Navuxodonosor, cune g'oşunuqa İyerusalimisqa qarı.
Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-allı ulyoozar, mana avqas
vukkiykan. **2** Xudaavandee Yahudayna paççah Yehoyakim
Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne
Xaançe sabara karbıd alyaat'anbı. Navuxodonosoree
manbı Şinareeqa, Baabilyva eyhene cigabişeeqa, cune
byutbişde xaaqa qikkı, maane xazineeqa giyxhe. **3**
Qiyğa paççah Navuxodonosoree cune sarayne işçeeşine
vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazılqa əmr haa'a: «Paççahne
nasilenenbiyyi qıvaats'iyne Izrailyne xizanbişeençen,
4 vuk'dyak'aran, micagın, ək'elikan, ats'alynan, kar
xət qıxhes əxəsin, sarayee paçcahis, paççahee eyhen
ha'as əxəsin mek'vunbı see'e. Manbişis ġu Baabilyna
miziy kitabbi xət qe'e». **5** Paççahee manbişis vucee
otxhanne otxhuniykeyiy çaxırıke yiğisiysta pay curaa'a.
Manbişed xhebille senna qətqı'yle qiyğa, paçcahis xidmat
haa'aniy givğalas. **6** Mang'vee sav'uynbişika sacigee
cühütyar Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe.
7 Paççahne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'vee manbişis
medin dobı giyxhe: Daniyalıqla Belyteşassar, Xananyalqa
Şadrak, Mişaelilqa Meşak, Azaryalqad Aved-Nego. **8**
Daniyalee culed-alqa eyhen: «Zicar zi paççahee otxhanne
otxhuniykayiy mang'vee ulyoğane çaxireka mi'q'i'
qidya'as». Vucecar vuc mi'q'i' qidyı'ynemee, mang'vee
sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'ulqa ghal aaqa. **9**
Allahee həməxüd ha'a, Daniyal sarayne işçeeşine vuk'lel

ulyorzuling'une ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle. **10** Sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalık'le eyhen: – Şos otxhuniyiy çaxır heleva uvhuyné yizde xəring'ule, paçkahile zi qəyq'ənna. Paçkahne ulesqa şu manesa mek'vunbişile zaifba qabee, manke mang'vee yizda vuk'ul g'ats'aak'vanas. **11** Sarayne işçeeşine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelyne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen: **12** – Qora ġu, yits'ne yiğna şı, yiğin nukarar, siliys üvxe. Hasre şas, oxhanas saccu alyadiynçike allecen, ulyoğasıd xhyan helecen. **13** Nekke qiyğab ilyaake, şiyee aq'vayle yugba deşxheene, paçkahın kar otxhanan mek'vunbiyee. Mançile qiyğa vas nəxüdiy ikkan həməxüdud he'e. **14** Mana manbişə eyhençilqa qarı, manbı yits'ille yiğna siliys üvxiyxə. **15** Yits'ne yiğile manbı, paçkahın otxhuniyibi otxhunne, maane menne mek'vunbişile yugbab, ç'ak'ibab g'ooce vuxha. **16** Man g'acu, mane nukaree, manbışın paçcahee helen otxhuniyiy çaxır, manbışisse g'ayşu, alyadiynbı hele. **17** Allahee mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, ı'limbı ats'axhxhesda ək'el huvu. Daniyalıs gyagvad ıxhayn, nik'ek g'acuynıd hucoo eyheniyva eyhesid əxi'yn. **18** Paçkah Navuxodonosoree manbı cusqa ableva eyhen yiğ qadı hitxhıriyng'a, sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbı paçkahısqa abayle. **19** Paçkah manbişde gırgıng'uka yuşan ha'ana, mang'uk'le manbişde yi'q'nee Daniyalika, Xananyayka, Mişaelika, Azaryayka sa aqqasda merna iveeke deş. Mançile qiyğa manbı paçkahısqa işilqa alyabat'a. **20**

Paççahee manbışike gırgıne ats'alybışdeyiy ək'elikane
karbışde hək'ee qidghin hi'imee, g'ecen, manbışık'le
cune ölkeene gırgıne sehirbazaşileyiy cadubı ha'anbışile
yits'ne yəqqees geedid ats'a. **21** Daniyal Kir eyhene
paççahee, paçahiyvalla haa'asde senilqamee maa axva.

2 Navuxodonosoree paçahiyvalla haa'ane q'öd'esde sen,
mang'uk'le nyak'bı g'ece. Mançile qiyğa mang'un yik'
sacuray qa'a, nyak'cad hexva. **2** Paççahee əmr haa'a, cuk'le
nik'ek g'acuyn nen eyheyiyva ats'axhxhesva, mang'vee
cusqa sehirbazar, nyak'bı qa'as əxənbı, cadubı ha'anbı,
sayıb Baabilin k'oran ək'elynan insanar qoot'leva eyhe.
Manbı paçcahisqa sabıyng'a, **3** mang'vee manbışık'le
eyhen: – Zak'le sa nyak' g'acu, mançinid yizın yik' sacuray
qa'a. Zas ats'axhxhes ıkkın, man hucoo eyheniy. **4**
Baabilyne k'orane ək'elynanbışe, paçcahis Arami mizel
alidghınıy qele: – Paçcah, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn
nyak' şas, yiğne nukaraaşis, yuşan he'e, şinad eyhes man
nerva eyheniy. **5** Paççahee manbışık'le eyhen: – De'eş! Zi
inəxüd ha'as: şu zak'le nik'ek g'acuynud, yizın nyak'id nen
eyheniyva ittevhene, şoke xüvəbı ha'as, vuşun xaybıd
yi'qqı'lqa sak'al ha'as. **6** Şu zak'le nik'ek g'acuynud,
yizın nyak' nen eyheniyvad uvheene, zi mançıl-alla şos
paybı, mukaafatbı, xəbnab hi'rmat haa'as. Həşde şu zak'le
nik'ek g'acuynud, yizın nyak' nen eyheniyvad eyhe. **7**
Manbışe meed alidghınıy qele: – Hasre paççahee şas, cune
nukaraaşis, cuk'le g'acuyn nyak' yuşan he'ecen, şinad man
nen eyheniyva eyhes. **8** Manke paççahee eyhen: – Zak'le
ats'an, şos vaxtcab xılıy qaa'as vukkan. Şok'le zi uvhuyn
yugda ats'an: **9** yizın nyak' zas yuşan hidee'ene, şos sa

caaza vuxhes. Vuşde ək'eleeqa qımaylecen, şu şoled-alqan karbı qıçı'i, zas horbı he'eene, zi qiyğa mançıl-allá fikir badal haa'as. Həşde şu zas nyak' yuşan he'e. Qiyğa zak'led ats'axhxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes əxəvudva. **10** Baabilyne k'orane ək'elynanbışe paçcahık'le inəxüd eyhe: – Ç'iyene aq'valycar, paçcahee eyhen ha'as əxəna insan deşda. Nenecad paçcahee, vuc nimee xərrar, gucukar ixheene, məxdin kar şehirbazaşıke, nyak'bı qə'as əxənbışike, Baabilyne k'orane ək'elynanbışike heqqiyn deşdiy. **11** Paçcahee eyhen kar geed dağamın kar vod. Man paçcahık'le allahaşaile ğayrı şavussecad eyhes əxəs deş. Allaharmee insanaşaile əq'əna vooxhe. **12** Man cuvab g'ayxhı, Baabilyna paçcah əq'əna. Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva mang'vee əmr haa'a. **13** K'oran ək'elynanbı gyapt'eva əmr qıgevc'umee, Daniyalı cun hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha. **14** Paçcahne g'aravulyçeesine oo ulyorzulyna Ariox, Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'asva i'qqəmee, Daniyal mang'uka k'orane ək'elika, ats'alika yuşan ha'a. **15** Mang'vee Arioxuke qiyghanan: – Paçcahee nya'asdiyxan inəxüb qəvəeq'ənasda əmr hav'u? Manke Arioxee gaf vuxhana xhinne Daniyalı haa'ana. **16** Manke Daniyal paçcahısqa hark'in, mang'uke cun nyak' nen eyheniyva, yuşan ha'asda gah hooqa. **17** Daniyal xaaqa sak'i, cune vuk'lelqa qadiynçine hək'ee hambazaşı: Xananyeys, Mişaelis, Azaryeys yuşan ha'a. **18** Mang'vee manbışık'le eyhen: – Xəybışde Allahıke heqqə, Mang'una zas rəhi'm qabı, zi mançine sirrılqa hixhare'ecen. Manke şı, Baabilyne k'orane ək'elynanbı gyapt'as deş. **19** Rəbbee, Daniyalı

xəmde man sir gyagva'an. Mançıl-allab Daniyalee xəybışde
Allahis inəxüb şukur haa'a: **20** – K'orana ək'eliy guc
Mang'una vuxhal-alla Allahın do hammaşə axtıvaledi
ixhecen! **21** Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor!
Paçcahar taxtilqa gyaa'anar, g'a'anar meer Mana vor.
Mang'vee ək'elynanbışis k'orana ək'el, kar ats'anbışısıd
ats'al hele. **22** K'oraaledin, dyugulenid aaqana Mana vor,
nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedini d g'ecenar meer
Mana vor! **23** Ğu zas k'orana ək'eliy guc huvil-allá zi Ğu
axtı qa'a, zi Vas şukur haa'a, Yizde dekkaaşına Allah. Şi
Vake heqqiyn kar, Ğu zak'le haguyn. Paçcahın nyak' nen
eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn! **24** Mançile qiyğşa Daniyal
Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva paçcahee
gixhxhiyne Arioxne k'anyaqa arı, eyhen: – Baabilin
k'oran ək'elikanbı gimabat'a. Zi paçcahne k'anyaqa ikkee,
zi mang'us cun nyak' nen eyheniyvayuşan ha'as. **25**
Arioxee Daniyal mankecar paçcahisqa ikki eyhen: – Zak'le
paçcahın nyak' nen eyheniyva, eyhes əxəsda aveykına.
Mana insan Yahudeyeençe aqqı, qarıynbışda sa vorna. **26**
Paçcahee Daniyalike (mang'us mankilqasse Belyteşassarva
do gixhxhi) qiyghanan: – Vasse zak'le g'acuyn nyak'yuşan
ha'as əxəyee? Sayid man nen eyheniyva eyhes əxəyee? **27**
Daniyalee eyhen: – Nenecad k'orane ək'elynang'usse, cadu
ha'ang'usse, nyak' qa'angusse, sehirbazisse paçcahik'le
g'acuynne nyak'in sir, mang'usyuşan ha'as əxəs deş.
28 Xəə'ədme, sirbı aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee
vulk'lelqa qalesinbıd paçcah Navuxodonosoruk'le hagva.
Ğu nik'eenang'a vak'le g'acuyn nyak'bı inəxdinbı ixha: **29**
Paçcah, ġu yiğne tyulee g'alirxhuyng'a, yiğne fikreençe

i'lğəə ixha, vuk'lelqa hucooniyxan qales, inçile qiyğa
nenniyxan ixhes. Sirbı Aaqqang'veeyid vak'le hucooyiy
ixhesva haguyn. **30** Zı mane sirlıqla dyunyel gırging'ule
ək'elikananava deş hirxhil. Zı man nyak' paçcahılqa
hixhar he'ecenva, vak'led yiğne yik'eençe i'lğəənbı
ats'axhxhecenva, zas man nyak' aaqı. **31** Paçcah,
vak'le nik'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna,
qəvəəq'ənasda xhinenna, huç'omç'arna haykal yiğne
ögee ulyobzur vuxha. **32** Mane haykalna vuk'ul məttine
k'ınəəğəyke, t'ap'anbiyyiy xileppi nuk'rayke, vuxhuniy
umabid yezake ixha. **33** G'elybid yivayke, mi'q'lebişinmee
sık'ının cigabı yivayke, sık'ınınbid qoocune g'i'bı'ne
nyuq'vneke ixha. **34** Ğu mançıqa ilyakkane gahil,
xıl sidet'ucab çileb-alqa g'aye qopxu qabı, mançine
yivaykeyiy g'i'bı'ne nyuq'vneke hı'iyne mi'q'lebişis
qipxhir manbı xüvə-xüvəna qa'a. **35** Mankecad yivayke,
g'i'bı'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyiy k'ınəəğəyke
xüvəbı ixha, g'i'lina attayl eyxhene balybiyk akara qaa'a.
Qabıyne mitsimid man alixa'an, maa'ad mançike vuççud
g'alyadaççe deş. Haykalıs qipxhirne g'ayeyke sa xəbna
suva qooxhe, mane suvaynid dyunyecad aqqaqqası. **36**
Vak'le g'acuyn nyak' məxdin ixha. Həşded paçcahis
man nen eyheniyva yuşan ha'as. **37** Ğu paçcahaaşına
paçcah vorna. Xəybışde Allahee vas paçcahiyvalla, guc,
xəbvalla, manimee xədİN do huvu. **38** Mang'vee yiğne
xilyaqa insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xəədin şit'yar
quvu. Mane gırğınçına paçcah, Mang'vee ġu hı'i. Şena
k'ınəəğəykena vuk'ul ġu vorna. **39** Qiyğa, vale avqana sa
mebna paçcahiyvalla vuxhes. Mançileb qiyğa yezakena,

dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyib'esda sa mebnab paçahiyvalla vuxhes. **40** Yoq'ub'esda paçahiyvallamee yiva xhinne it'umba vuxhes. Yivayn gırgın kar haq'var-hiyxvər ha'an xhinne, mane paçahiyvallinid gırgın man paçahiyvallabı haq'var-hiyxvəra'asın. **41** Mı'q'lebişiniy g'elybışde t'ubaaşın sa sura qoocune g'i'bı'ne nyuq'vneke, mansa surad yivayke ixhay vak'le g'acuyn. Həməxbib mana paçahiyvalla sura-surana vuxhes. Mançıka yivayna it'umiyyalla vuxheeyib, g'i'bı'na nyaq'v alivkiyid vak'lecad g'acuyn. **42** Nəxüdiy g'elybışde t'ubaaşın sık'ının ciga yivayke, sık'ininid g'i'bı'ne nyuq'vneke ixha, həməxdid mane paçahiyvalin sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ixhes. **43** Nəxdiy vak'le yival g'i'bı'na nyaq'v alivku g'avcu, həməxdid mang'un milletbı ixhes. Manbışe sana-sang'us yişşar adameeşis huveeyib, manbı sana-sang'uk at'ivq'anas deş, yivayiy g'i'bı'na nyaq'v sana-sançıl itt'idiyq'anın xhinne. **44** Mane paçahaaşine gahıl xəybışde Allahee mısacab ilykidevxhasda, menne milletbışde xilyaqa İlğidevç'esda xhinnena paçahiyvalla alyaa'as. Mançın çile ögiylin gırgın paçahiyvallabı alykyahasınbı, vucmee mısacab alykivxhas deş. **45** Vak'lecad g'acuyn suvayk xıl sidet'ucab g'aye qopxu qabı, yivayke, yezike, g'i'bı'ne nyuq'vneke, nuk'rayke, k'ınəəğəyke xüvəbı hı'i. Məxüd xənne Allahee g'iyniyke şaqqa ixhesinbı paçahılqa hixhar hı'i. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyvad qotkuda yuşan hı'i. **46** Mankecar paççah Navuxodonosor aq'vakkena gizerçu, Daniyalış k'yorzul, mang'unemee paybı alleva, ətirbı gyoxhxhan he'eva eyhe. **47** Paççahee Daniyalık'le eyhen:

- Vasseke mane sirrilqa hixharas əxi'na, vuşda Allah hək'erar allahaaşına Allahır, paççahaşaşınar Xərna vor, sirrilqar hixhar ha'ana Mana vor. **48** Mane yiğile paççahee Daniyal xənne işbişilqa giyxhe, mang'us geed xədin paybı hele. Mang'une xilyaq Baabilyne şahariy mançine hıqiy-allan cigabı qele, Baabilyne k'orane ək'elynanbışdar xərna ha'a. **49** Daniyalee paççahıke heqqa, paççaheeyib Şadrak, Meşak, Aved-Nego Baabilyne cigabişee ç'ak'ime işbişilqa giviyxhe. Daniyal vucmee paçcahnə sarayeeclar axva.

3 Paççah Navuxodonosoree k'inəəğəyna haykal haa'a. Mançina axtıvalla yixhts'al, əq'vallab yixhille xilekkum ixha. Haykalıb gyuvxhu vuxhana Baabilyne cigabişeeene Dura eyhene çoleeqa. **2** Qiyğa paççah Navuxodonosoree caanişinar, emirar, valibi, müşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, sa cuvabika, mane cigayne gırgın vuk'lel ulyobzuriynbı vucee gyuvxhuyne haykalısqa, mana g'avasaras savalecenga xabar g'uxoole. **3** Mane gahıl paççah Navuxodonosoree gyuvxhiyne haykalne k'anyaqa, haykalıs g'avşrencenga caanişinar, emirar, valibi, müşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, mane gırgıne cigayne vuk'lel ulyobziriynbı savayle. **4** Xabar hooleng'vee axtıda eyhen: - Menne milletbışın, xalq'bışın, menne-menne mizyaasil yuşan haa'an insanar, şolqa əmr haa'a: **5** şeypur, zurna, lira, arfa, naq'rə, tulugna zurna, menne neneiyi i'lliyxəne instrumentbışın ses g'ayxhiyne gahıl paççah Navuxodonosoree givxhiyne k'inəəğəyne haykalne ögee aq'vakkena qukkyopk'ul mançis k'yoozre. **6** Vuşuyiy aq'vakkena qukkyudyork'ul mançis k'idyorzul, xəbne gyopxhanne peşteeqa g'uvoxharas. **7** Məxüd

gırgine milletbişee, xalq'bışee, menne-menne mizyaasıl
yuşan haa'anbişe şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn,
naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneiyi 1'liyxəne
instrumentbişin ses g'ayxhiyne gahil ç'iyelqa gizepcı,
paçkah Navuxodonosoree gyuvxhuynə k'inəəğəyke
hav'uyne haykalis k'yobzur. **8** Mane gahil Baabilyaaşiken
sabarabi sabı, cühüt'yaşaşine hək'ee hexxan karbı yuşan
ha'a. **9** Manbişə paçkah Navuxodonosoruk'le eyhen:
– Paçkah, geer qa'ana! **10** Ğu əmr hav'u, şavuk'leyiy
şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne
zurnayn, menne neneiyi 1'liyxəne instrumentbişin ses
g'ayxhi, k'inəəğəyke hav'uyne haykalne ögee ç'iyelqa
gizerçu mançis k'yozrecen. **11** Vuşuyiy mançine ögiyl
ç'iyelqa gizderçu mançis k'yudyorzu, xəbne gyopxhanne
peşteeqa g'uvoxharas. **12** Ğu Baabilyne cigabişee ç'ak'ine
işbişilqa gyuvxhuynə çühüty'aaşə Şadrakee, Meşakee,
Aved-Negoyee val k'ırı iliyxhe deş. Manbişə yiğne
allahaası 1'bəədat ha'a deş, ġu hav'uyne k'inəəğəyne
haykalne ögee gizepcı mançis k'yoozar deş. **13** Mançike
Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee Şadrak, Meşak,
Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insanar
paçkahısqa abaylenbi. **14** Navuxodonosoree manbişik'le
eyhen: – Şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne,
şu yizde allahaası 1'bəədat hidya'ava, zi gyuvxhuynə
k'inəəğəyne haykalne ögee gizepcı, mançis k'idyoozarva?
15 Vuşdemee yugdaniy ixhes, şok'le şeypurun, zurnayn,
lirayn, arfayn, dyafın, tulugne zurnayn, menne 1'liyxəne
instrumentbişin ses g'ayxhiyne gahil, zi hav'uyne
haykalne ögee gizepcı mançis k'yobzuree. Mançine

ögee gizepci mançis k'idyobzureene, xəbne gyopxhanne
peşteeqa g'uvooxharas. Mane gahil nene allaheene şu
yizde xilençe g'attivxhan haa'as? **16** Şadrakee, Meşakee,
Aved-Negoyee paçcahis inəxdin alidghiniy qele: – Ay
Navuxodonosor, ine işee şicab şı vake g'attivxhan hav'iy
nişisinne? **17** Şı xəbne gyopxhanne peşteeqa hüvxəv'ee,
şı 1'bəədat ha'ane Allahisse şı peşteençe g'attivxhan
haa'as vəəxəsınbı. Mang'vee şı yiğne xilençe g'attivxhan
haa'asbı. **18** Şas, vak'le in ats'axhxha ikkan, şı eyhencadid
dexheene, meeb şı yiğne allahaasıs 1'bəədat ha'as deş,
ğu gyuvxhiyne k'ınəəğəyne haykalne ögee gizepcı
mançis k'yoozaras deş. **19** Manke Navuxodonosorus
Şadrakike, Meşakike, Aved-Negoyuke qəl vooxhe. Mang'un
qəlike aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee əmr haa'a,
peş hammaşee qahaancile yighne yəqqees hissaxaba
vuxhecen. **20** Cune g'oşunne nekke gucukane eskeraasilqa
əmr haa'a Şadrakin, Meşakin, Aved-Negoyn g'elybi-
xileppi ayt'il xəbne gyopxhanne peşteeqa dağee'ecenva.
21 Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbabı,
şalvarbı ali'ı ixha, vuk'lelqad calmabı qı'ı ixha. Manbı cone
tanalinçikacab g'elybi-xileppi ayt'il xəbne gyopxhanne
peşteeqa hiviyxə. **22** Paçcah cune əmrel oğa it'umra
ulyorzulyva, peş geēb g'ooxhaa'a. Eskeraaşe xhebiyre
hambaz peşteeqa hiviyxəng'ə, mançike qı'ğəəne yalavın
eskerar gyabat'anbı. **24** Mane gahil paçcah Navuxodonosor
peşteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara
g'elilqa suğotsu, cune mi'sləhətćeəşike qiyghanan: –
Nya'a, şı g'el-xıl ayt'ilna xhebiyre insan dişde ts'ayeeqa
dağav'u? Manbışe paçcahis inəxdin cuvab qele: – Ay

paçkah, ġu hək'en eyhe! **25** Paçşahee manbışık'le eyhen:
- Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-xil idiyt'ılna yoq'uyre insan g'ece. Manbışda yoq'ur'esda allahaaşine dixekir akar. **26** Navuxodonosor peştine k'anyaqa qarı, onu'u eyhen: - Allah Ta'aalayn g'ular, Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qığeepç'e, inyaqa qudoora. Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeençe qığeebaç'enbi. **27** Hiqiy-allá sabıyne canışinaaşık'le, emıraaşık'le, vaalibışık'le, paçkahne mi'sləhətçeeşik'le g'ecen, ts'ayın mane insanaaşine tanık vuççud hı'ı deşud. Manbışde ç'ərbışıkid, tanalqa ali'iynçikid ts'a set'u deşud, manbışike gyotxhuniyn evad qöö deşud. **28** Navuxodonosoree eyhen: - Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahis şukur vuxhena! Mang'vee Cun malaaik g'axuvu, Culqa yi'q'bı qizziriyn g'ular g'attivxhan hav'u. Manbı paçkahne əmreençe qığeepç'i hapt'ıyle qəpq'ı'n deş. Manbışis cone Allahile ğayrı menne allahaaşis k'yoozarasiy ı'bəədat ha'as ıkkıyıkın deş. **29** Mançıl-allab zi həşde əmr gırgıne xalq'bışıs, milletbışıs, menne-menne mizyaaşıl yuşan ha'anbışıs əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahis kufr hı'ine insanıke xüvəbı ha'as. Manbışin xaybıd yi'qqı'lqa sak'al ha'as. Məxüb g'attivxhan haa'as vəəxəna merna allah dexhal-allá. **30** Mançile qiyğa paçşahee Baabileeyiy çine hiqiy-allane cigabışee Şadrakis, Meşakis, Aved-Negonus sık'ıldad ç'ak'ın işbi hele.

4 Paçkah Navuxodonosoree gırgıne dyunyelyne xalq'bışık'le, milletbışık'le, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'ane insanaaşık'le eyhen: «Vuşun barakat geed qixhen! **2** Zas ikkanniy Allah Ta'aalee yizdemee hı'yn

əlaamatbiyyiy mö'cuzabı şosyuşan ha'as. **3** Nimeena
xəbvallayiy Mang'une əlaamatbişee, Nimeenacab guciy
Mang'une mö'cuzabişee! Mang'unapaççahiyvalla gırgıne
gahbişisda paççahiyvalla vobna, Mang'vee vuk'lek vukkiy
nasılılqası ilğec'es!» **4** «Zı, Navuxodonosoree,
xaa, yizde sarayee nişinacab hidya'ana yugna, karnana
ı'mırniy haa'a vob. **5** Yiğbişde sa yiğıl, zı qəq'əni'iyn sa
nyak' g'acu. Nik'ek g'acuyne karbişda zı fikir opxhanmee,
zı mane fikribişee geer qəq'ən hı'i. **6** Zı, mançıl-allab
əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhesdemee,
zasqa Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı see'eva. **7**
Manke zasqa sehirbazar, cadubı ha'anbı, falçer abayle.
Zı manbişis yızın nyak'yuşan he'eeyid, manbişisse
man nyak'nen eyheniyva eyhes əxi'deş. **8** Nekke
qiyaşa zasqa Daniyal donana arayle, zı mang'usud yızın
nyak'yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod,
yizde allahne doyulyna, muq'addasne allahaasin rı'h
mang'une ad vod). **9** Zı uvhuyn: – Sehirbazaaşına nekke
xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad
muq'addasne allahaasin rı'h vod, yiğnemee sirrılqası
hirxhiliy dağamın deş vod. Həşde zı vas zak'le nik'ek
g'acuynuşan ha'as. Ğu yızın nyak'zas qe'e. **10** Zak'le
nik'ek, dyunyeyne yi'q'née sa geeb axtına yiv g'avcu. **11**
Yiv manimee xəb qooxhe, manimee it'umooxhe, mançın
q'om xəybışeqa hiyxhar. Mana yiv dyunyeyne gırgıne
surabışile g'ooce vuxha. **12** Mançıl uftanna t'ele, geed
meyvabı, gırgıng'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançine
avud çolun həyvanar, yivelid xəybışeedin şit'yar eyxhe
ixha. Gırgıne üç'üdünçincad mançile kar otxhan ixha.

13 Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışençə muq'addasın malaaiik gəə g'acu. **14** Mane malaaikee axtına seseka eyhen: „Mana yivub, cilin bıtağbid gyatxe, mançilyna t'eleb g'ılıymabaççe ulyoode, meyvabid inyaqa-şaqa dağe'e. Hasre mançik avudun həyvanarıd, cilin şit'yarid hetxvecen. **15** Saccu mançin dunk kokbışika sacigee yivaykayiy yezaka alitk'ır, çolee ələəne ok'bışee hasre. Hasre man xəybışde çiyin çüvə qe'ecen, həyvanaşığa sacigeeyid ok'bışee ixhecen. **16** Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançis həyvanna ək'el hevlecen. Hasre yighille senna məxüd ixhecen. **17** Həşdiyne insanaaşık'le ats'axhxhecenva, muq'addasne malaikaşaşə əmr hav'u: insanaaşine paçcahiyvalis Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paçcahiyvallab şavusqayiy Cus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yr'q'nee nekke avqanar manbışda xərna ha'as əxəna“. **18** Zak'le – paçcah Navuxodonosoruk'le – məxdin nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuyn nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yizde paçcahiyvaleene k'orane ək'elynanbışde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxi' deş. Vasse man ha'as əxəsin, val muq'addasne allahaasin rı'h vod». **19** «Mane gahil Belyteşassar donana Daniyal, sabara gahna ghal aaqıcar axva, mana cunecar fikribüşile qayq'ənna. Paççahee mang'uk'le eyhen: – Belyteşassar, nik'enir, mançine mə'naynır ġu qəq'ən hima'acen. Belyteşassaree eyhen: – Yizda xərna, ġu şavuk'leyiy g'imece, man nyak' manbışın ıxhaynxhiy, man nen eyheniyvad yiğne duşmanaaşine vuk'lelqa qadinxhiy!

20 Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeeqa

hiviyxharna, dyunyeyne gırgine surabışile g'oocena,
21 çilin t'ele micagna, meyvabı geednana, gırgıng'vee
otxhanna, çolan həyvanar əqeeeqa qadaylena, xəəne
şit'yaşaç cil akvaabı ha'ana **22** yiv, paçcah, ġu vorna. Ğu
xər qıxha it'umxhana, yiğna xəbvalla xəybışeeqa, yiğın
vuk'lek vukkiyid dyunyeyne gırgine surabışılqa hitxır.
23 Paçcahık'le xəənçe giç'una muq'addasna malaailk
g'acu. Mang'vee eyhenid g'iyxhen: «Mana yiv gyapxi
oot'e. Saccu mançin dunkiy kokbı yivaykayıy yezaka
alitk'ir nyuq'vnee, çolane ok'bışee g'aletçe. Hasre mançis
xəəne ciyin xhyan helecen, yighille sen ilgeç'esmeeyib
çolane həyvanaşıka aaxvecen». **24** Paçcah, haane zi
vak'le nyak' hucoo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee,
yizde xəring'une, paçcahne vuk'lelqa qalesin uvhu.
25 Ğu insanaaşine yi'q'neençe g'e'eşsesda, ġu çolune
həyvanaşıka sacigee ixhes. Vas yatsıs xhinne ok' ooxhan
haa'as, ġu xəəne ciyin əyxəra'as. Ğu məxür yighille senna
axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paçcahiyvallabısı
xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus neng'ueyyiy
xilyaqa ıkkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes. **26**
Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacigee kokbid havaceva
uvhuyn eyhe g'ayxhiyn, man yiğna paçcahiyvalla
vasqa savaak'alasdava eyhen vodun. Valqa gırgınçis
Xəybışee xəbvalla haa'ava hitxırıyng'a, man ixhes.
27 Mançıl-allad, paçcah, ġu zal yugda k'ırı alixhxhe:
bınahbışike xıl ts'its'ee'e. Bınah haa'asse, kardeşinbışis
rəhi'm, qopkuvalla he'e. Ğu məxüd he'eene, sayıb, yiğna
yugvalybışeena gah xiliy qooxhe». **28** Man gırgın kar
paçcah Navuxodonosorne vuk'lelqa qadaylen. **29** Ooğançe

yits'iq'vəble vaz ilğevç'yle qiyğa, paççah Baabileene
sarayne daxal iykarang'a, **30** eyhen: – Hayna xəbna
paççahaaşına paytaxt Baabil, zi yizde xənne gucuka, yizin
do axtıda ixhenceva alyav'u. **31** Cuvab paççahne ghalençe
qiğec'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeençe ses qaadayle: –
Paççah Navuxodonosor, yiğna paççahiyvalla xilençe
g'avşesdava q'arar huvu. **32** Ğu insanaaşine yi'q'neençe
g'e'eşsesda, çolane həvvanaaşika ixhes, yatsın xhinneyib
ok' ooxhanas. Ğu məxür yighille senna axvas. Allah
Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallabılış xəbvalla haa'ava,
Mang'veecadıd manbı Cus neng'uneyiy xılıyaqa ikkanıd
qeleva, manke vak'le ats'axhes. **33** Navuxodonosorne
hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'ləlqa qadaylenbı.
Mana insanaaşine yi'q'neençe g'e'eşsena, mang'veeyib
yatsan xhinne ok' ooxhan giygal. Mang'un ç'ərbı
q'aacırna vusun xhinne xiliy qixhesmee, xhıntı'arıd
şit'yaşın xhıntı'ar xhinne xiliy qixhesmee xəybışde ciyin
mana əyxər ha'a ixha. **34** «Zı Navuxodonosor, man yiğbi
çəveedaxheng'a, xəəqa ilyakkı. Manke yizda ək'el zalqa
sapk'il. Zı Allah Ta'aalays şukur hav'u, Gırgıne gahbışil
Vorung'un do axtı qı'i. **35** Mang'unemee, dyunyeyn
gırgın insanar vuçjud deşin kar vod. **36** Yizda ək'el zalqa
sapk'ilne gahıl, zalqa paççahaaşına xəbvalla, axtın do
satk'il. Yizin mi'sləhətçeerayıy zas k'anebinbı meebsasqa
sapk'il. Manbişə zi meer paççahiyvalilqa sak'al hi'i. Zı
şenkiynçiler qıvaats'ına ixha. **37** Xəybışde Paççahın gırgın
işbi yugunbı, yəqbıd qotkuynbı ixhal-allıa, həşdiyle zi,
Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a, Mana axtı qa'a.
Mang'usse co axtıba avqaaqanbı avqa qa'as vəəxənbı».

5 Paçkah Belyşassaree aazırne cune insanis xədin otxhun-
ulyodgiy hele, manbişika çaxır ulyoğa. **2** Belyşassaree
çaxır ulyodğuyle qiyğa əmr haa'a, cune dekkee
Navuxodonosoree İyerusalimeene Allahne Xaançe qığı'lın
k'ınəəğənyi nuk'rayn g'abbı cusqa alleva. Paçkahis, cune
k'anebinbişika, cune yedaaşika, cune həmbal zəiyfabışika
mançee çaxır ulyoğas ikkiykan. **3** Manke maqa Allahne
İyerusalimeene xaançe qığı'lın k'ınəəğəyn g'abbı adayle.
Paçşahee vucee, cus k'anebinbişə, cune yedaaşə, cune
həmbal zəiyfabışə mançee çaxır ulyoğa. **4** Manbişə çaxır
ulyoğa-ulyoğa k'ınəəğəyke, nuk'rayke, yezike, yivayke,
yiveke, g'ayeyke hav'uyn allahar axtı qaa'a vuxha. **5**
Mane gahıl maa'ad, insanne xilen t'ubar g'ece giyğal,
paçkahne sarayne xənne axtıne şamdamış k'anene cabırıl,
mane t'ubaaşə hucoomecad oyk'anan. Paçkahik'le mane
xilen oyk'anang'a, g'ece ıxha. **6** Man g'acu, paçkahne
aq'vaylin rangcad ayk'an, mana mançile məxi'r qəyq'ən
giyğal, q'aratsabı çiçis qiyxhar, iykaras dəxə axva. **7**
Paçşahee it'umna ts'ir hav'u eyhen: – Cadu ha'anbı,
Baabilin k'oran ək'elynanbı, falçer zasqa see'e! Abiyne
Baablyne k'orane ək'elynanbişik'le paçşahee inəxüd
eyhe: – Şavaayiy man otk'unin, nenvayıy uvhu mang'ulqa
paççahaşın karbı alya'as, gardanaqab k'ınəəğəyna tsep
qaa'as, cuker paçkahiyvalina xhebir'esda insan ha'as. **8**
Paçkahın gırgın k'oran ək'elynanbı aqa ikkepc'eeiyib,
manbişisse man qətqəsid əxə deş, paçkahik'le maa
nenvayıy otk'unva eyhesid əxə deş. **9** Manke paçkah
sık'ırar geer qəyq'ən, aq'vad hak xhinne qexhe. Mang'us
k'anebinbib nyaqame vuxhesinbı aaxva. **10** Kraliçayk'le

paççahınıy cune k'anenbişin sesbi g'ayxhi mihmanarnane
gozeeqa qiyeele. Kraliçee eyhen: – Paççah, geer qa'ana!
Nişilecar qı'məyq'ən, hak xhinne qimexhe. **11** Yiğne
paççahiyvalee, muq'addasne allahaşın ri'hnana sa insan
vor. Yiğne dekkine gahil, mana gırğın kar ats'anava,
ək'elikanava, allahaşına xhinne k'orana ək'elynanava
qıvaats'a ixha. Yiğne dekkee, paççah Navuxodonosoree,
mana sehirbazaaşına, cadu ha'anbişda, Baabilyne k'orane
ək'elynanbişda, falçeeşina xərna gixhxhi. **12** Mane
insanın do Daniyalniy vod. Qiyğa paççahee mang'un do
badal hı'i, Belyteşassar ha'a. Mana k'orana ək'elynanava,
ats'alyanana, geer ək'elikana, nyak'bı nen eyhenbıyyiy eyhes
əxəna, dağamne karbışde sirrilqa hixharas əxəna, alikkı-
gikkiyke vuk'ul qığaahana insan ixha. Eyhe, vasqa mana
Daniyal qot'lecen, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvayiy
otk'un eyhesin. **13** Manke paççahısqa Daniyal ayra'a,
paççahee mang'uke qiyghanan: – Yizde paççah dekkee,
Yahudeençe ögiylqa gyapq'ır qabıyne çühüt'yaşaşına dişde
Daniyal ġu vor? **14** Zak'le yiğne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa
allahaşın ri'h, nuraaniyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva.
15 Zasqa k'oran ək'elynanbıyyiy sehirbazar abi, maa'ad
hucooyiy otk'unva qətqi' eyhesva. Man nen eyhenenva
manbışisse zak'le eyhes əxi' deş. **16** Yiğneme hək'ee zak'le
g'ayxhiyn, ġu alikkı-gikkiyke vuk'ul yugba qığahava.
Həşdemee vasse maa'ad otk'uniy qətqi', maa'ad nenvayiy
otk'un eyhes əxeene, yiğne tanalqa paççahaaşın karbı
alya'as, gardanaqab k'ınəəğəyna tsep qaa'as. Yizde
paççahiyvaleyir xhebir'esda insan ha'as. **17** Daniyalee
paççahık'le eyhen: – ġu helesin paybı vascad ixhe, helesva

eyhen mukaafatbid maa sang'us hele. Maa'ad otk'uniynid zicad qətqi' vak'le eyhesin. **18** Paçkah, Allah-Ta'aalee yiğne dekkis Navuxodonosorus paçcahiyvalla, xəbvalla, guc, qıvaatsıvallaniy huvu. **19** Allahee mang'us huvuyne xəbvalike gırğın xalq'bı, milletbı, menne-menne mizyaasil yuşan haa'anbı mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhumee, manbışde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paçkahıs gyapt'as vukkananbı gyabat'a, g'avkkas vukkanbı g'ookka, axtı qaa'as vukkananbı axtı qaa'a, avqa qaa'asınbib avqa qaa'a vuxha. **20** Mang'une yik'en zale ğayrı deşdava eyhemee, mang'vee q'i't'y keçcumee, mana paçkahne taxtile gyaqqana, xəbvallab xilençe g'ooşena. **21** Mana insanaaşençer g'e'eşena, mang'unə ək'elib həyvanaşaına ək'el xhinnecab qooxhe. Mana əməleeşika axva ixha, yatsın xhinneyib mang'vee ok' opxhan vuxha. Mang'un tanid xəene çiycin hoyğal ixha. Allah Ta'aalee insanaaşın paçcahiyvallabid vuk'lek ıkkekkava qiyğa mang'ulqa hiyxhar. Mang'vee, Cus ıkkanar paçcahiyvalina xərna ha'ana. **22** Vak'lemee, mang'une dixek'le Belyşassarık'le man gırğın ats'a ixha. Ğumee, Allahne ögiyl k'il qıxhesde cigeer, **23** ğucar ǵu xəene Xudavandayne ögiyl axtı qı'i. Mang'une xaadin g'abbı vasqa allyı'i günad, vas k'anebinbışed, yiğne yedaaşed, yiğne həmbal zəiyfabışed mançeençe çaxırkı ulyodğu. ǵu k'ınəəğayke, nuk'rayke, yezake, yivayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaaşilqa şukur hav'u. Mane allahaaşık'le g'iyxhed deş, g'eced deş, manbışık'le vuççudud ats'a deş. Vas nafas huvuna, ǵu haa'ana gırğına işib vaats'ana Allah ǵu axtıcar qı'i deş. **24** Mancıl-allad Mang'vee, xıl g'axuvu, man ok'anas

alikki. **25** Cabırıl invaniy otk'un vod: MENE, MENE, TEKEL, PARSİN. **26** Otk'uninçina mə'na ina vob: MENE (qətqəs) – Allahee ġu paçcahnан yiğbı qətqi', manbı ç'əvi'iynbı. **27** TEKEL (gyoorkas) – ġu terezyugul gyoorku geer sibıkra qarı. **28** PARSİN (bit'al ha'as) – yiğna paçcahiyvalla bit'al hav'u, Midiyabısıy Farsbısıs huvu. **29** Manke Belyşassarne əmrika Daniyalılqa paçcahaaşın tanalinbı alya'a, gardanaqa k'inəəğəyna tsep qaa'a, mang'uke paçcahiyvalina xhebir'esda insan hı'iva ses adaççe. **30** Manecar xəmde Baabilyna paçcah Belyşassar g'ek'ana. **31** Mang'une cigee yixhts'ale q'ölle sennana Midiyabışikena Dara donana paçcah eyxhe.

6 Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeesdeme vəşşe g'ayre xərna gixhxhes iKKiykan. **2** Manbışılqar xərna xhinne xhebiyre vazir gixhxhes iKKiykan. Mane xhebne vazirna sayir Daniyal ıxhaniy iKKan. Mane vəşşe g'ayre ç'ak'ınbışe vaziraasıs hı'sabniy qeles iKKan, paçcahın vuçjud ımayk'ancenva. **3** Mana Daniyal, manisa vaziraasılee ək'elika ıxha, mang'uka geeb k'orana ək'el vuxha. Paçcahne ək'leeqa qaylen, mançıl-allar mang'uke ölkyna cule qiygiyna q'ör'esda insan ha'as. **4** Manke vaziraasıy ç'ak'ınbışis Daniyalne gardanaqa taxsir gixhxhes iKKiykan. Daniyal qorkuna, yi'q' qizarasda, yugba iş haa'ana insan ıxha. Mang'vee paçcahis horbı ha'anbı deşdiy. **5** Nekke qiyğa mane insanaaşe eyhen: – Şasse saccu mang'vee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa bınah gyuvhes vəəxə. **6** Manke vazirariy ç'ak'ınbı paçcahne k'anyaqa sabı eyhen: – Paçcah Dara, geer qa'ana! **7** Ölkeebin

gırgın vazirar, emirar, ç'ak'ınbı, mı'sləhətçer, vaalibı
mı'sləhətilqə qabayle, paççahee sa əmr hevlecen:
şavaayiy xhebts'al yiğna, paçcahile əyri allahıs, insanıs
düə hav'u, şirarnane g'uyeeqa dağerçecen. **8** Paçcah,
q'adağa haa'ana q'aanun givxhe. Çık avğançeb yiğna g'ol
ts'ıts'ee'e. Mana q'aanun Midiyanaaşinayıy Farsaaşına
q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecen. **9** Paçcah
Daree məxbına q'aanun giviyxhena, mançik avub g'olib
ts'ıts'aa'ana. **10** Daniyalık'le məxbine q'aanunus g'ol
ts'ıts'av'uva g'ayxhimée, mana cune xaaqa ayk'an.
Mang'une oone gozen İyerusalimne suralqan g'uleppi
aaqı ixha. Daniyalee vucee ögiyl ha'an xhinne, yiğis
xhebne yəqqees q'arats'abışıl gyu'ur cune Allahıs düə,
Mang'us şukur haa'a. **11** Daniyalne yi'q'əle qeepxhes
vukkanan insanar maqa sacigee abiyyng'a, Daniyalee
Allahıs düə haa'a, Allahılıqə axva g'ece. **12** Manke
manbı paçcahisqa abı, paççahee ha'as hidyaysarne
karane hək'ee yuşan haa'a: – Ay paçcah, nya'a əyü
dişdiy xhebts'al yiğna, vale əyri allahısee, insanısee
düə hav'una ixheene, şirarnane g'uyeeqa dağerçeva
əmr huvu? Paççahee eyhen: – Man hək'edad həməxüd
vod, ina q'aanun midiyabişinayıy farsaaşına q'aanun
xhinne badal dyooxhena vob. **13** Mane gahıl manbişə
paçcahık'le eyhen: – Ay paçcah, ha'avku qabıyne
cühüt'yaşaşına eyxhene Daniyalee əunar, əyü q'adağa
haa'ana əmrrib qivzar hidyav'u, ögiylin xhinne xhebne
yəqqees meeble cune Allahıs düə vob haa'a. **14** Paçcahık'le
man g'ayxhimée aq'va qa'a, mang'une yik'eençe Daniyal
g'attixhan hi'iy i'lğəə. Paçcahis mana, ixheene veriğ

k'yooçassecar g'attixhan ha'as ikkiykan. **15** Daniyalne
yi'q'ele qeepxhes vukkananbı, sabı paçcahısqa abı
eyhen: – Paçcah, vak'le man ats'axhxhe, midiyaanaşiniy
farsaaşin q'aanunbı xhinne, paçcahee huvuna nenacab
q'aanuniy q'adağa haa'ana əmr badal haa'as vooxhe deş.
16 Man g'ayxhımee paçcahee əmr haa'a: «Daniyalır qale,
şirarnane g'uyeeqa huvoxhre». Paçcahee Daniyalık'le
inəxüd eyhe: – Hasre ġu yik'eençe i'bəədat ha'ane,
yiğne Allahee g'attixhan he'ecen! **17** Qiyğab sa xəbna
g'aye abı, g'uyne ghalilqa giviyxhe. Daniyalıs huvuyne
hökmun vuççudcad badal mexhecenga paçcahee, cune
t'ucvaykayıy cune k'anebinbişde t'ucvabışıka mane
g'ayelqa peçat giyxə. **18** Qiyğab paçcah cune sareeqa
sark'il, xəmvolled ghalik vuccud set'a deş. Mane xəmde
mang'us mə'niybıl qədəqqə deş. Mana nyak' hixu axva.
19 Miç'eediy qıxhamee, paçcah cigeençe ek'ra suğotsu,
şirarnane g'uyusqa hayk'an. **20** Mana g'uyusqana qıxha
Daniyalike qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan: – Daniyal, Vorne
Allahna g'ul! ġu yik'eençe i'bəədat ha'ane Allahısse,
ġu şiraaşike g'attixhan ha'as əxi'nane? **21** Daniyalee
eyhen: – Paçcah, geer qa'ana! **22** Yizde Allahee Cun
malaaik g'axuvu, şiraaşin ghalybı ayt'ılıynbı. Zaqa
Allahne ögiyl taxsir dexhayke, mançisse zak set'as
əxi' deş. Zı, paçcah, mısacad vas qəlasın hı'ı deş. **23**
Paçcah mang'ul-allı geer şadxha, Daniyal g'uyeençe
qıgeheva əmr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yi'q' qizzır
ixhayke, Daniyal g'uyeençe alqavhumee, mang'une
tanal sa lagara qıxhaynva ciga eyxhe deş. **24** Paçcahee
əmr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gixhxhes

ikkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaaşıka, yedaaşıka sacigee g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xhanelqa hivxharassecab şiraaşe manbı avqu, manbışın gırGIN bark'vbı qıçaqvanbı. **25** Mane gahil paççah Daree dyunyeyne gırGine xalq'bışılqa, milletbışılqa, menne-menne mizyaasıl yuşan haa'anbışılqa inəxüd oyk'an: Barakat vuşun geed qixhen! **26** Zı fərman hoole yizde paçcahiyvaleebin gırGin insanar, Daniyalne Allahıle qəpq'i'n i'bəədat he'ecen. **27** Mang'vee g'attivxhanib haa'anbı, havacenbib. **28** Daniyalee Darayne gahılıb, farsaaşine paççahne Kirine gahılıb yugna i'mı'r hav'u.

7 Baabilyne paççahee Belyşassaree paçcahiyvalla haa'ane ts'eppiyne sen, Daniyal g'alirxhumee, mang'uk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee cun nyak' oyk'anan. Daniyalee cun nyak' inəxüd yuşan ha'a: **2** – Zak'le xəmde nik'ek, xəybışde yoq'ne mitsen xəbna deryah i'gviykar haa'a g'avcu. **3** Deryaheençe sana-sançık idyakarna yoq'uble həyvan qıgeevç'u. **4** Ts'eppiyne həyvan şirik akaraba vuxheeyib, mançıqa q'acırın xhinnen xılıbiyyi. Zı ilyakkamee, mançın xılıbi qodu, mana ç'iyele oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançis insanın xhinne ək'el huvu. **5** Qöb'esda həyvanmee, syoyukiy akar. Mana sa suraqqa axtıbayiy, mançine ghalene silibişde yi'q'neençeb xheyible barkviy k'yaqqı. Mançik'le eyhe ixha: «Oza quvxha, avts'esinmeen çuru oxhne». **6** Mançile qiyğa zak'le vaşaq'ık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'uliy, mançine yi'q'əkíd şit'ençik akaran yoq'ulle xiliyyi. Mançine xilyaqa xəbna hökum quvu vuxha. **7** Nekke qiyğa zak'le nik'ek xəmde g'avcuna

sa curaynacab, geeb qəlana, geeb gucnana həyvaniy.
Mançıqa ç'ak'ın yivayn silibiyiy. Mançe gırgın qodu
otxhan, axuynid g'elybışika k'öq'ə ixha. Mana menne
həyvanaaşik akarcab deşiy, sayıb mançıqa yits'ible
gacıy. **8** Zı gaçbışıqa ilyakkamee, sayıb manisa gaçbışde
yi'q'neençe sa mebna k'ınna gaç ələə g'avcu. Mançis
qiğevç'esda ciga haa'asdeme, mançile ögiyl qığeevç'una
xheyible gaç ulqopxu dağepçi vuxha. Mane k'inne
gaçrıqa insaniqa xhinne ghaliy uleppiyiy. Mançine ghalin
yic geed xədİN kar xhinneyiy ikkeka. **9** Zak'le qiyğa
in g'acu: Maqa paççahaaşin taxtbı giyk'an, Avalacar
Vorna qarı, mançine sançıl giy'ar. Mang'une tanal nyak
xhinne cagvaran karbıyyiy, vuk'lelin ç'ərbid xha xhinne
cagvaradayiy. Mang'una paççahaaşına taxt ts'ayınıy
alyapt'ı əə, Mang'une paççahaaşına taxtın tekarbid
ts'ayeeiy. **10** Mang'une ögüyleb ts'ayına damayıy
gyobatstse. Qəpqəs-ələpqəs devxhesdemeeene insanaaşə
Mang'vee uvhuynbıyyiy ha'a. Gırgın man insanar Mang'une
ögiyl ulyoozar. Kitabbı aaqa, məhkama giyğal. **11** Gaç
ghal gyatsts'ı yuşan haa'amée, zı ilyakka k'ırınıy iliyxhe
vod. Mana gaçnana həyvan yizde ulene ögiyl gyuvk'u,
ts'ayeeqa dağepçi, gyrooxhan hav'u. **12** Manisa həyvanaaşin
haakimiyyat xilençe g'ayşu, mançina i'mı'r sabara gahis
xiliy qav'u. **13** Zak'le xəmde nik'ek, İnsanne Dixek
akarana xəybışeene buludbışika sacigee qöö g'acu. Mana
Avalacar Vornang'une suralqa qöömee, ikekkana Avalacar
Vornang'usqa. **14** Mang'us xədİN doiyi haakimiyyat,
paççahiyvallaniy huvu, gırgıne xalq'bışe, milletbışe,
menne-menne mizyaasıl yuşan haa'anbışe Mang'us

k'ilyvalla he'ecenva. Mang'un haakimiyyat ç'əvcad dexhen haakimiyyat vodun. Mang'una paççahiyvalla misacab hıgəəkaras deş. **15** Zi, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyne karbiše zi qəq'ən hi'i. **16** Zi maa'ar ulyorzulinbışde sang'usqa qıxha, «In gırğın hucoo eyheniyva?» – qidghın hı'iyn. Maane sang'vee man gırğın nen eyheniyva zak'le uvhuyn: **17** – Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paççahiyvalla vobna. **18** Qiyğa paççahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırğına gahbışiscab manbışde xile aaxvas. **19** Manke zi mang'uke, manisa həyvanaaşik idyakarne yivayn silibinane, yezan xhıntı'arnane yoq'ub'esde həyvanne hək'ee qiyğın. Mana həyvan gırğın insanar qəvəq'ənaa'asda xhinnena həyvan vuxha. Mançın yivayne silibişikayiy yezane xhıntı'aaşikayiy qıtt'axı'i otxhan. Çike axuyn karid g'elybışık avqa qı'i k'öq'ə ixha. **20** Zas ats'axhxhesniy ikkan, mançine vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenniy vod. Sayid zas nekke qiyğa qığevç'uyne gaçına hək'eeniy ats'axhxhes ikkan. Mana qığevç'umee, mançine ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, uleppinana, ghal gyatsts'iyuşan haa'ana, mansane gaçbışile xəppa g'oocena gaçniy vob. **21** Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbışile ġamooxheniy g'ooce vob. **22** Sayır mane gahıl Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paççahiyvalla muq'addasaşaşine xılıyaqa ilgooç'ena gah qabı hipxhir. **23** Mang'vee zak'le inəxüd uvhu: «Yoq'ub'esda həyvan, c'iyene aq'val vuxhesda

yoq'ub'esda paçcahiyvalla vobna. Mana manisançık akaraba vuxhes deş, mançin gırgın ç'iyeyn aq'vacad höğəsin, gırgın karid k'öq'ü, haq'vara'asın. **24** Yits'ible gaç, ine paçcahiyvaleençe qıgeç'esda yits'iyre paçcah vorna. Manbışile qiyğa, manbışık idyakarna sa merna paçcah qıgeç'u, mana xhebiyre paçcah hiğəkkar ha'asda. **25** Mang'vee Haq'-Ta'aalayk idvaak'ıyn cuvabbi eyhes, Mang'une muq'addasne insanaaşılqa yiğbı allya'as. Gırgın g'at'u, mang'us bayrambiyyi Q'aanun badal haa'as vukkiykanas. Muq'addasın insanar mang'usqa sa seniys, q'öne seniys, sura seniys qevles. **26** Qiygaleme məhkama ixhes, mang'un haakimiyyatcad xilençe g'ayşu, vucur ot'al-oxal hı'i, ak'ana'asda. **27** Paçcahiyvalla, haakimiyyat, ç'iyene aq'valyne gırgine paçcahiyvalybışda guccab Haq'-Ta'aalayne muq'addasne milletne xılıyaqa qevles. Mana paçcahiyvalla gırgine gahbışisdacab paçcahiyvalla vuxhes, gırgine hökumdarası Mang'us xidmat haa'as, Mang'vee eyhen ha'as». **28** İncikab gaf ç'əvooxhena. Zı Daniyal, yizde fikribüşilecar geer qərq'i'n, aq'va hak xhinne qıxha. Man eyhenbimee, zı yik'el aqqıynsı.

Yunus

1 Rəbbəe Amitayne dixek'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qıxha Nineva eyhene xənnəne şahareeqa hark'ın maabınbışılqa hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbı. **3** Yunususmee oza qıxha, Rəbbile hixu menne suralqa, Tarşıseeqa əlyhəəs ikiykan. Mana ghal-k'ena Yafeeqa qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşıseeqa əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'na hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbışika gameeqa giy'ar.

4 Rəbbemee mane gahil deryahılqa məxübna it'umna mits g'uxoole, gamı haq'varasınçıl qexhe. **5** Gameebinbı qəpq'i'n cone allahbışılqa ona'a giviygəl. Gamı sibik qa'asva manbışe gırğın kar deryaheeqa dağa'a. Yunusmee mane gahılqasse gamiyne avudne cigeeqa giç'u it'umra g'alirxhu eyxhe. **6** Gamiyna xərna mang'usqa qarı eyhen: – Ğu nya'a g'alirxhu? Oza qıxha yiğne Allahılqa one'e. Sayid Mang'vee şas kumag ha'a, hapt'iyke g'attivxhan haa'a. **7** Gameebinbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Qudoora çöp k'eçç'u ilyakas şavul-allayiy şalqa in yiğbı i'qqə. Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqa g'e'exha. **8** Manbışe mang'uke qiyghanan: – Həşde ġu şak'le eyhelan, in şak qitxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'an? Nençene qöö? Vatan nya'a'ane vob? Nene milletnane vor?

9 Mang'vee eyhen: – Zı cühüt' vorna. Zı ç'iyeyiy deryah itxhining'us, xəybışde Allahıs, Rəbbis, i'bəədat ha'a. **10** Mang'vee manbışık'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəpq'i'n qiyghanan: – Ğu in hi'byn hucoone? **11** Deryaheena mits it'um qooxhe g'avcu, manbışe mang'uke qiyghanan: – Mana mits huvoracenva şı vak hucoone

ha'as? **12** Yunusee manbışık'le eyhen: – Zı alyart'u deryaheeqa huvoxhre. Manke mits ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mitseeqa şu zal-allá gyapk'i. **13** Gameebinbis avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ittiyxhane cigeeqana əlyhəəs vukkiykineeyib, geeb g'ooxhene mitsin əlyhəəs havaasar deş. **14** Manke manbı giviyğalanbı Rəbbilqa ona'a: – Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şitan ileşseva şı gimabat'a. Bınah deşung'un hı'sab şake qimeqqa. Ğu, Rəbb, Vas ikkanəxüd hı'i. **15** Manbiše Yunus aqqı deryaheeqa g'uvorxhulymee, mitsib ulyoozarna. **16** Gameebinbi it'umba qəpq'i'n, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a. **17** Rəbbeet geed xədİN baluğ qali'i Yunus k'ögəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebille yiğnayiy xheyible xəmna axva.

2 Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahıs inəxübna düə haa'a: **2** Rəbb, zı dağamiyvalenang'a Valqa onu'u, Ğunad alidghiniy quvuyn. Zı ahaleençe ts'ir hav'u, Vak'le yizda ts'ir g'avxhuna. (**Sheol h7585**) **3** Ğu zı deryahne k'oralybışeeqa g'uvorxhul, Zı xhyanbışde yı'q'nee axu, Yiğin gır gin xhyanbıyy dalğabı Zal ooğançe ilğeeç'u. **4** Manke zı uvhuyn: «Ğu zı Vake əq'əna qı'i, Meed zak'le Yiğin muq'addasin xav İyerusalimee g'acesincad». **5** Nafas əlyhəəsme xhyanbı zalqa qadı, K'oralybışeeqa qıkkı, Vuk'lelqad xavsiy alitk'ir. **6** Suvabışde avqamee zı giç'una, ittehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha. Ğumee yizda Rəbb Allah Yızın tan k'oralybışeençe g'attixhan hı'iyn. **7** Yizda i'mi'r k'yabat'amée, Zı Rəbb yik'el qali'i, Yizda düə Valqa, Yiğne muq'addas xaalqa hipxhirna. **8** Şavaayiy nişiscad karal'dəəne bütbişis i'bəədat ha'a,

Manbiše Ğu yik'el hixan ha'a, Colqana rəhi'm avaak'an
haa'a. **9** Zı mee şukur haa'ane mə'niybışika Vas q'urbanbı
allya'as. Zi huvuyn cuvab cigeeqa qalya'asın. G'attivxhan
haa'ana sa Rəbb Vuc vornal! **10** Rəbbe baluğuk'le
uvhuyn'a, mançin Yunus ghalençe xhyan deşde cigeeqa
qiğayhe.

3 Rəbbe Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe: **2** –
Oza qıxha Nineva eyhene xənne şahareeqa hark'ın, Zi
uvhuynbı maabınbışılqa hixhare'e. **3** Rəbbe uvhuynçil
k'ırı gyaqqı, Yunus Ninevalqa ayk'an. Nineva geeb
xəbna şahar vuxha, mançe ilğeç'esdemee xhebille
yiğniyxhe ikkiykanan. **4** Yunus giygalna şaharvolle
iykar. Ts'ettiyne yiğil i'qqəs əxənemene cigabişeeqa
hark'ın, mang'vee eyhen: – Yoq'ts'alyne yiğile Nineva
kunfa-yakun haa'asda! **5** Ninevağançenbiše Allahılqa
inyam hi'i, siv aqqeva ses qiğayhe. Manbiše xəring'ule
otçu k'ining'ulqamee palanbı alya'a. **6** Mana xabar
Ninevayne paçcahılqa hipxhirmee, mana cune taxtile
giç'u, paçcahaaşın tanalinbı g'ayşu, palan alyı'i yi'qqıl
giy'ar. **7** Paççahee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaşine
doyule Nineval inəxüd eyhecenva: «İnsanaaşe,
həyvanaaşe, çavra-vəq'əyn vuçjud umoyxhancen,
xhyanbı ulymoğacen, uxhiyxhanasıd himayk'ancen. **8**
İnsanaaşılqa, həyvanaaşılqa palanbı ale'ecen. Gırgıng'vee
Allahıs geeb düə he'e. Havaasre manbiše karai'dəəne
işbişikeiyiy insanaaşıs haa'ane pisvalike xıl ts'its'ee'ecen.
9 Şavuk'lene ats'a, Allahee sayib şalqana qəl rəhi'mılqa
savaak'alav'u, şı hapt'iyke g'attivxhan haa'a». **10** Allahık'le
manbı karai'dəəne işbişile sapk'il g'avcumee, manbışılqa

rəhi'm haa'a. Manbışılqa ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4 Yunusus man diykin, qəlin qoxa eyxhe. **2** Mang'vee Rəbbis inəxübna düə haa'a: – Ya Rəbb, zi hamanva nya'a xaanang'acar dişdiy uvhu? Mancıl-allar zi Tarşıseeqaniy hixu. Zak'le ats'anniy Yiğna yugvalla avayk'an deş, Ğu rəhi'mnana, xədİN sabırnana, ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as devkanna Allah vor. **3** Rəbb, hucoone ixhes, həşdiyle yızın can alışse, zas i'mi'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkan. **4** Rəbbee mang'uk'le eyhen: – Deşxhee, vas mançike geebne qəl vuxha? **5** Yunus qığec'u şaharne şargne sural giy'ar. Ma'ad mang'vee cusun veriğ qidyoot'asın xhinnen cigad ali'i, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka giy'arna. **6** Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecenga, maa'ad əq gyaahasın sa ala alelyla'a. Yunus man ala g'acu geer şadexhena. **7** Qinne yiğil miç'eeqana mane alalqa Allahee mi'q g'ixoolee. Mane mi'qən ala adğanče otxunmee, ala qeqqvan. **8** Veriğ ılqevç'umee, Allahee maqa kar qeqqva'ana g'ümana mits g'ixoole. Verığın mang'una vuk'ul gyooxhanav'u, mana sa curay qa'a girğılımee, mang'vee cus qik'uy heqqə: – Zas i'mi'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkan! **9** Allahemee Yunusuk'le eyhen: – Deşxhee, vas alayl-alla geebne qəl vuxha? Yunusee eyhen: – Ho'o! Zas qik'asda xhinnena qəl vuxha! **10** Rəbbee mang'uk'le eyhen: – Ğu idezuyn, ġu ilydyakkiy sa xəmne əäre alyadı-qeqquyn ala vas qiykkən! **11** Nəxübne Zas qidivkvanas manimee xəbna Nineva eyhena şahar, maadin vəşse g'alle aazır sağıy sol dyats'an milletiy manimeen çavra-vəq'lə?

Malakiya

1 Rəbbəe Cun cuvab İzraililqa, Malakiya peyğambarile
ğana hixhar ha'a. **2** Rəbbəe «Zas şu vukkiyķınibıva» eyhe.
Şossemee «Şi nəxübne vukkiyķınva?» qiyghanas əxə.
Rəbbeeyid inva eyhe: – Nya'a, Esav Yaaq'ubna çoc dişdiy
vor? Zımee, Yaaq'ub ıkkanaalin şu, cuke g'abıynbı, g'əvxü,
3 Esaviy mang'uke g'abıynbımee, Zı əq'əna qav'u. Zı manbı
vooxhen suvabı q'əra qa'as hassır, manbışde doyulin cigabı
çaq'alaaşis huvu. **4** Edom vooxhene, Esavike g'abıynbışisse
eyhes əxə: – Şakin ıxheeyid, şı meed man hatq'ur-
hiyxürin cigabı qa'asınbicad. Saccu Xəəne G'oşunbışde
Rəbbəe inva vod eyhe: – Hasre, manbışe ale'ecencad,
Zımee meed hi'ğekkar ha'asın. Gırgıne gahbışıl manbışde
ölkayk'le g'ulyopt'ulna ölkava eyhes, coyub Rəbbina
qəl avquyn millet xhinne qivaats'as. **5** Şok'le man
vuşdecad ulepmişka g'acumee, şucad eyhes: «İzrailiked
şaqana, Rəbbin do axtıda vod!» **6** Xəəne G'oşunbışde
Rəbbəe eyhen: – Ay Yızın do qizar hidya'an kaahinar!
Dixee dekkis, g'uleeyib cune iyesiys hı'rmat giviyxhe.
Zı Dekxheene, nyavxha şu Zas giviyxhena hı'rmat? Zı
iyesiyxhee meeb nyavxha şu Zas giviyxhena hı'rmat?
Şosse «Nəxüdne şı Yığın do qizar hidi'ıva?» qiyghanas
əxə. **7** – Şu Yızde q'urbanbı allya'ane cigalqa kara idalesin
Zasin otxhuniy adı giyxhe. Mançikad, «Şi Vas dekkanan
nəxüdne ha'ava?» qiyghan. Şu Rəbbin q'urbanbı allya'an
ciga qizar hidi'i, məxüd Mang'us dekkanan ha'a. **8** Şu
bı'rqlı'n həyvanar q'urbanna allı'iy yugunne vod? K'aana,
vuk'arna həyvan q'urbanna ablyav'uy nya'a yugunne vod?
Məxbına sa həyvan yiğne ölkayne xəring'us hevle, ilekke

mang'us ġu ikkiykanaseeva, mang'vee yiġna haa'asee?
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! **9** Həşde Allahıſ
düə hee'e, Mang'vee şos rəhi'm hee'ecen. Şu məxdin
q'urbanbı allya'amee, Mana şoqa yugra eyxheyə? Məxüd
Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! **10** Vuşde sang'vee,
Yizde q'urbanbı allya'ane cige, q'ərane cigeeqa ts'a
gyoxhxhan ha'asse, Yizde xaan akkabıcad qı'iynxhiy
yugda eyxheyiy! Yızın yik' şoka gyotxhan deş, şu allya'an
q'urbanbid alyaat'as deş! Məxüd Xəəne G'oşunbışde
Rəbbee eyhe! **11** Veriğ ilqəəne cigeençe, k'yooçene
cigeeqamee, Yızın do milletbışde yı'q'nee axtıda vod!
Gırgınəəng'ə Yizde doyle ətirbı gyoxhxhan ha'a, məttin
paybı adayle! Man Yızın do milletbışde yı'q'nee, axtıda
ıxhayke ha'a! Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! **12**
Şumee, «Rəbbine q'urbanbı allya'ane cigaylin otxuniy
muq'addasın deş vod, man qizar hide'eeqid eyxheva»
uvhu, mançina muq'addasiyyalla avaak'an haa'a. **13**
Ooğançə «İnimeena əq'übavad!» uvhu, şu mançılqa yı'q'
sak'al ha'a! Məxüd Xəybışde Xəring'vee Rəbbee eyhe! Şu
Zas q'urbanna ablyaa'asva q'ööq'üna, k'aana, vuk'arna
həyvan abeene, Zı mana şoke alyabat'aye? Məxüd Rəbbee
eyhe! **14** Syuruneençe g'apsırne yugne g'argıne cige,
Xudaavandays q'i'bı'lyna həyvan abiyye horalays bed-düə
vuxhena! Zı inekke xərna Paçħahva, gırgıne milletbışe
Yızın do axtı qa'a! Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee
eyhe!

2 Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe vod: – Kaahinar,
ina əmr həşde vuşdemee vob: Yizde cuvabil k'ırı
ilydiyxheene, Yızın do yik'eençe axtı qide'eene, şolqa

bed-düə gyooğav'u, vuşun xayir-düəbı bed-düəlqa sak'al ha'as. Şu Yızın do yik'eençe axtı qidi'iva, şu Yızda bed-düə alyapt'ınacab. **3** Zı şol-allı şoke g'abiynbışıkınıd ha'asın. Bayrambışıl şu q'urbanna alli'iyne həyvanaaşın xhidbi Zı vuşde aq'vabışile k'ena i'xəs, mançika sacigee şu dağaa'as. **4** Manke şok'le ats'axhxhes, Zı mana əmr şoka, Leviyne nasılka, hav'una mugaavile aaxvecenva g'axuvu. Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **5** Zı Leviyne nasılka barakatnana i'mi'r hoolena mugaavileniy hav'u. Zas hı'rmat gyuvxhuva, Zı manbışis man gırgün huvuyn. Manbıb Zale qəpq'i'ninbı, Yızde doyusub hı'rmat gyuvxhuna. **6** Manbışde mizel qopkuna Q'aanun vuxha, ghaleençed horbı qığeeç'enbı deşdiy. Manbışe Yızde ögiyl yugnayıy qopkuna i'mi'r hav'u. Geebinbı manbışe yəqqı'lqa sav'u. **7** Kaahinaaşine ghalen ats'al havaces ıkkən, insanaaşisse manbışde mizele Q'aanun t'abal haa'as vəəxecenva. Kaahinar Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe g'axuvuynbı vob. **8** Şumee, kaahinar, yəqqı'le qığeepç'ıynbı, şu helene ats'aalybışika mansanbib şoqab qihna habğı. Zı Leviyne nasılka hav'una mugaavile şu havakkal hav'una. Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **9** Şu Yızde yəqqı'n apk'in deş, Q'aanunuka g'acesde işbışee, şu gırging'uqa sa uleka ilyaakı deş. Mançıl-allab Zı şu milletnecab g'eliqqa hevles, k'ap'ik'ile avqa qaa'as. **10** Yişda gırging'una Dek sa dişde vor? Şı sa Allahee dişde ipxhin? Nya'a manke şı dekkaaşika hav'una mugaavileyna muq'addasiyvalla avaakan haa'a, sana-sang'us horbı ha'a? **11** Yahudayne milletin Allahıs xayaanat hı'i. İzraileeyiy İyerusalimee həlyvəəq'ənasın

ışkı hı'ı: Yahudabışee menne allahbışıs i'bəədat ha'an yedar hav'u, Rəbbis ikkananne, muq'addasne cigayna muq'addasiyvalla avaakan hav'u. **12** Man hı'ına insan vuşu ixhay ixhecen, Xəəne G'oşunbışde Rəbbis q'urban ablyaa'ana çıkana ixheeyir, Rəbbee mana Yaaq'ubne çadırbışsse g'e'eşşecen. **13** Şu in karid ha'an: gyaaşuyaaxu, Rəbbin q'urbanbı allya'an cigad ulene nağıka gyatsts'a'an. Məxüd, şu adiyne q'urbanıqa Rəbb sak'ı ilydakkava, manbı şoke ilydyaat'ava ha'a. **14** Şosse «Nişil allavane?» qidghın ha'as əxə. Ğu mek'vranang'a hey'iyne zaiyfayneyiy yiğne yi'q'nee Şahad Rəbb vorna. Ğu, mana yiğna nikahikana xhunaşşe yixhayka ilydyakki, məng'i's xayaanat hı'ı. **15** Allahee şu sa tan, sa ri'h xhinne dişde ipxhın? Nya'asdiyxan Mang'us şu sa vuxha vukkan? Mang'us Cunemee nasıl vukkan. Mançıl-allab şucab şu havaace. Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iyne xhunaşşeyss xayaanat hima'acen. **16** İzrailyne Allahee, Rəbbee eyhen: – Xhunaşşeyka yugra dexhena, mana qıxeelena Zak'le g'imece vor. Mançıl-allad şucab şu havaace, xayaanat hima'a! Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! **17** Vuşde yuşan hav'uyn Rəbb ozar ha'a. «Nəxürne şı Mana ozar ha'ava?» şosse qiyghanasıd əxə. Şu eyhen: – Qəlasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöö, Rəbbis manbı vukkananbı. Şucadıd meed eyhen: – Qopkuvalın məhkama alğayhena Allah nyaane? Mançikar şu Mana ozar ha'a.

3 Haane, Zı g'axuvuna i'qqə vor. Mana Zale ögee ark'ın yəq qaa'as. Şu t'abal ha'ana Xudaavand sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales. Şos g'aces ikkanna,

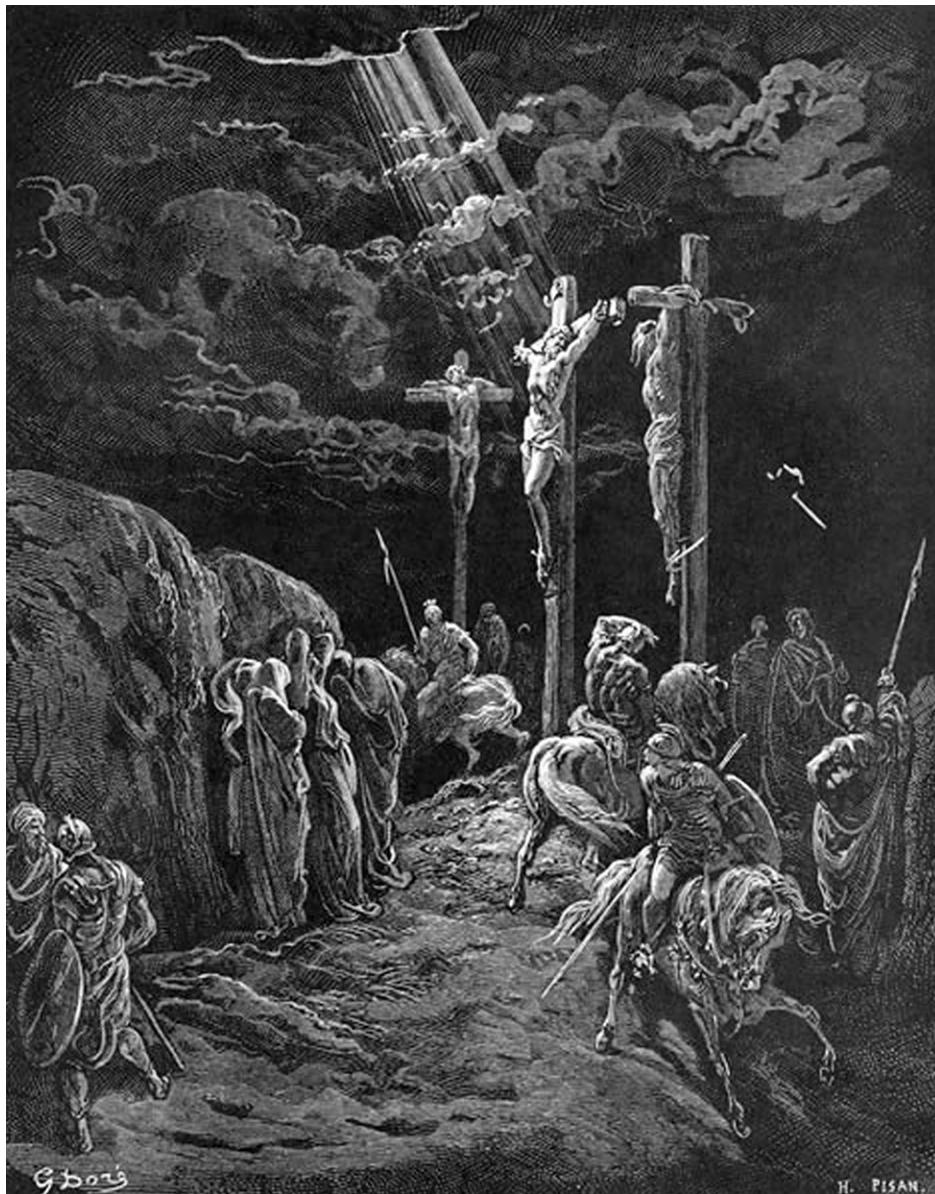
mugaavileyn cuvab allesda qales. Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! **2** Vuşune öörxəs Rəbb qarine yiğil? Vuşune öörxəs Mana qarimee? Mana xhiməə qa'an ts'a xhinneyiy mətta'an sap'ın xhinne ixhes. **3** Rəbbee Leviyna nasıl mətta'as. Mang'vee man k'inəəğəiy nuk'ra ts'ayika rışşı qı'i, mətta'ane insanee xhinne ha'as. Mançile qiyğa manbışe Rəbbis qotkuyn q'urbanbı allya'as. **4** Manke Yahudayne ölkeeyiy İyerusalimee avaalıyne yiğbişil allya'an, ögiylyne senbışil allya'an q'urbanbı xhinne Rəbbisqa yugda qales. **5** Zı vuşun məhkama alğahasdemee, şosqa ayres. Cadubı ha'anbı, zina ha'anbı, horbışka k'ın g'iysaranbı, işçiyin pil qidelenbı, adamer hapt'ı avxuyn yedariy dek, yed dena avxuyn uşaxar t'yaats'axal haa'anbı, menne cigeençe qabıynbı g'e'eebaşenbı, Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı Zı sık'inne gahile aq'valqa qığahas! Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! **6** Zı Rəbb vorna, badaldexhena. Yaaq'ubike g'abiynbı, şunab badal meeħaxhe! **7** Yizde əmrbişilqa şu dekkaaSine gahile gibgil yı'q'bı sak'al ha'a. Zalqana savk'le, Zınar şolqa sak' alasda! Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! Şossemee «Nəhi'bna savk' alasva?» qidghinid ha'as əxə. **8** İnsaneeyid Allahike qoqəyee? Şumee Zake qoqən. «Vake hucoona qoqəva?» şosse qiyghanas əxə. Yits'incina sa pay, sayid Zas ikkekan. **9** Milletincad Zake qoqəncıl-allı, vuşde gırging've bed-diüə alyapt'ı. **10** Yits'incina sa pay bikırba able, Yizde xaa oxhanasın kar ixhecen. Şu mançika Zı siliys i'xe! Nya'a, Zı mançile qiyğa şos xəən g'uleppi aaqas dişde, hexxalika barakat hevles dişde? Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! **11** Zı ts'irtyaşısqa vuşun ezuyn

kar oxhanas hassaras deş, vuşde tayangbışile t'imilid nyaqacad ixhes deş. Məxüd Xəybışde Xəring'vee Rəbbee eyhe! **12** Vuşda ölka micagne cigelqa savk'uva, gırgına milletbışecad şok'le baxtivarva eyhes. Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! **13** «Şu Zak'le ivdyaa'asin cuvabbı uvhuva» Rəbbee eyhe. Şossemee «Nya'a, şı Vak'le hucoone uvhuva?» qiyghanas əxə. **14** Şu uvhuyn: «Allahis i'bəədat hı'iy, nişiscad karai'dəən kar vodun. Mang'vee eyhenbı hı'i, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine ögiyl hapq'ır iviykiriye nya'a, şas hucoone ıxha? **15** Şı həşde cocab-co axtıba vukkekanbışik'le baxtivararva eyhe. Qəlasın ha'anbışın işbid Yugda ayk'an, Allah siliys i'xi'yxənbib cazaake g'ittiviyxhananbı». **16** Mane gahil Rəbbile qəvəyq'ənanbı sana-sang'uka yuşan haa'a vooxhe. Manbişe yuşan ha'an Rəbbik'le g'iyxhe ıxha, Mang'vee mançıl Yugda k'ırı iliyxhe. Rəbbile qəpq'i'n Mang'une doyus hı'rmat giviyxhenbışdemee, Mang'une ögiyl manbışın işbi oyk'anan kitab aaqı eyxhe. **17** Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhen: – Mane yiğil Zı manbışike Zas gıranın insanar haa'as. Dekkis vucee eyhen ha'ana dix nəxüriy qiykkən, Zasib manbı məxüb qivikkanasınbı. **18** Mane gahil şosse qorkung'uke pisda, Allahis g'ullux ha'ang'uke hidya'ana meer curaa'as əxəsda.

4 Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhen: – Peşt xhinne gyotxhanan yiğ k'ane qexhe vod. Gırgın cocab co axtıba vukkekanbıyyi pisvalla haa'anbı, mane yiğil balybiy xhinne gyooxhanas. Mane k'ane qexhene yiğin manbı gyooxhan haa'asınbı. Manbışike kokbıd, bıtağbıd axvas deş. **2** Zale qəvəyq'ənanbışdemeeeme, Qopkuvalina veriğ

ilqevç'es. Mançine şü'ülee yug qav'iy ixhes. Ağgleençe
g'aykkiyn q'ıkar xhinne şu huvaagas. **3** Pisınbı şu
kööq'əsinbı. Zı man ha'asde yiğil, manbı vuşde g'elybışık
avub yı'q xhinne vuxhes. Məxüd Xəəne G'oşunbışde
Rəbbəe eyhe! **4** Yizda nukar Mısa Xorevne suvalynang'a, Zı
mang'us İzrailyne milletnemeecab huvuna Q'aanun, Yızın
g'aydabiyiy əmrəbı şu yik'el aqqe. **5** İlyaaake, Rəbbin xədİN,
dağamın yiğ qalessə, Zı şosqa İlyas peyğambar g'axiles.
6 Zı qarı in cigabı kunfa-yakun hıma'acenva, Mang'vee
dekkaaşın yik'bı dixbışılqa, dixbışınbıd dekkaaşılqa sak'al
ha'as.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'

Dividing his garments among them, they cast lots."

Luke 23:34

Matta

1 İbrihimaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masihna
nasıl: **2** İbrihimike I'saq' g'arı. I'saq'ike Yaaq'ub g'arı.
Yaaq'ubikeb Yahudiy mang'un çocar g'abi. **3** Yahudukeb
Tamaree vuxuyn Peresiye Zarax g'avayle. Peresiker
Xetsron g'arayle. Xetsronuker Ram g'arayle. **4** Ramiker
Amminadav g'arayle. Amminadaviker Naxşon g'arayle.
Naxşoniker Salmon g'arayle. **5** Salmoniker Raxavee
uxuna Boaz g'arayle. Boaziker Rutee uxuna Oved
g'arayle. Ovediker Yessey g'arayle. **6** Yesseyker paçkah
Davud g'arayle. Davuduker Uriyeyne xhunaşsee uxuna
Sileyman g'arayle. **7** Sileymanike Rexavam g'arayle.
Rexavamike Aviya g'arayle. Aviyadiker Asaf g'arayle.
8 Asafiker Yehoşafat g'arayle. Yehoşafatike Yehoram
g'arayle. Yehoramiker Uzziya g'arayle. **9** Uzziyeker
Yotam g'arayle. Yotamiker Axaz g'arayle. Axaziker
Xizqiya g'arayle. **10** Xizqiyeker Menaşşe g'arayle.
Menaşşeyker Amos g'arayle. Amosuker Yoşıya g'arayle.
11 Izrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşsemee,
Yoşıyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle. **12**
Baabileençe qabıyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle.
Şealtieliker Zorubbabil g'arayle. **13** Zorubbabiliker Avihud
g'arayle. Avihuduker Elyaqim g'arayle. Elyaqimiker Azor
g'arayle. **14** Azoruker Tsadok g'arayle. Tsadokuker
Axim g'arayle. Aximiker Elihud g'arayle. **15** Elihuduker
Eleazar g'arayle. Eleazariker Mattan g'arayle. Mattaniker
Yaaq'ub g'arayle. **16** Yaaq'ubike Mayramna adamiy
Yusuf g'arayle. Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masihva
eyhena uxoxa. **17** Gırgıda İbrihimilee Davudulqameen

nasılkı qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Davudulee
Baabilqa g'e'epşesmeen nasılbid qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab
vooxhe, Baabilqa g'eepşyled Masihilqameen nasıl
qədəqqəxheeyid yits'ıyoq'abcab nasıl vooxhe. **18** I'sa
Masihin yedike ixhay inəxüd ixha: mang'una yed Mayram
Yusufne doyulyniy qey'i. Manbişə davatbı ha'assecad,
məng'i'n vuxhne yixhay aq'valqa qığec'e. Məng'ee uxasın
Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe. **19** Yusuf qorkuna
insan eyxhe, Mayram insanaaşine k'ane tesser hidee'esva,
mang'us mana dyugulenra galerç'es yikkiykan. **20**
Mang'vee man kar ək'leeqa k'eçcumee, mang'us nik'ek
Rəbbin malaaiik gyagu eyhen: – Davudaaşda dix Yusuf!
Mayram hee'es qıməyq'ən, məng'i'ne vuxhnedin Uşax
Muq'addasne Rı'hı'ken vodun. **21** Mayramee Dix uxas,
ğu Mang'un do I'sa (Rəbbee g'attixhan ha'a) gixhxhe,
Mang'vee Cun millet manbişde bınahbışike g'attixhan
ha'as. **22** İn gırğın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'ane
peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **23** «Haane, içiy
vuxhne ayxu sa Dix uxas, Doyud İmmmanuel gixhxhes».
(İmmmanuel «Allah şaka vornava» eyhen vodun.) **24** Yusuf
muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaikee uvhuyn
xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e. **25** Mayramee
Dix uxasmee, Yusuf məng'i'ka g'ilexha deş. Məng'ee
uxuyne Uşaxın doyud, Yusufi I'sa giyxhe.

2 I'sa Hirodee paçcahiyyalla haa'ane gahil, Yahudeyayne
Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ixha. I'sa yedike
ixhamee, şargilee İyerusalimqa geed ats'alynan insanar
abi, **2** maane insanaaşike qiyghanan: – Nyaaxha
Yahudeeşda həşde yedike ixhana paçcah? Şak'le şargile

Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abi. **3**
Man g'ayxhimee, paççah Hirodiy İyerusalimeedin millet
nyaqame ixhesin axva. **4** Hirodee cusqa gırğın kaahinaaşın
ç'ak'ınbıiyiy Q'aanunun mə'əllimар sav'u qiyghanan:
– Nyaane Masih yedike ixhes? **5** Manbiše eyhen: –
Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüd peyğambaree
otk'un: **6** «Yahudeyayne cigabışeña Bet-Lexem, Ğu
Yahudeyayne ç'ak'ine şaharbişda nekke k'ınna deş
vob. Yiğne arğançe Yizde milletis İzrailis Çoban,
Xərna qıgeç'es». **7** Manke Hirodee geed ats'an insanar
cusqa dyugulenba qopt'ul, manbişike xəne qıgəvc'una
qopkuna gah qiviyghan. **8** Mang'vee manbı Bet-Lexemqa
g'uxoolemee, eyhen: – Hapk'in mane Uşaxne hək'ee
yugda ats'axhxhe. Aveykimeeyir, zas xabar g'axuvle, zınar
arı Mang'us k'yozaras. **9** Manbiše paççahee uvhuynçil
k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargile
g'avcuyne xəneyniň manbişik'le yəq haagva vuxha. Mana
xəne apk'in, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. **10** Geed
ats'ane insanaaşık'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbi. **11**
Manbı xaaqa ik'EEPÇ'i, Uşaxiy mang'una yed Mayram
g'avcu, Uşaxne ögiyl gugaybişil gyuv'ur ç'iyelqamee
k'yoozaranbı. Qiyğad co adıyn xazinanın balagbı aaqı,
Mang'us k'ınəəğə, yugun evanan gırانın gətraniy gırانın
ətirbı hele. **12** Manbişik'le nik'ek Hiroodusqa nyaggah
sivmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone
ölkeeqa siviyk'al. **13** Geed ats'an insanar apk'inmee, Yusuf
nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaik adı eyhen: – Oza
qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa hixvee.
Hirodis Uşax t'abal hı'ı gik'asıd iкkan, mançıl-allar zi

vak'le eyhesmee maa'ar axve. **14** Mane xəmdecar Yusufee Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an. **15** Goone Hirod qik'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yızda DixMisirğançə qort'ul». **16** Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hı'ıva ats'axhxamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hıqiy-allane cigabışeebin q'öne senilqameen gırğın gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ixhana gah mang'uk'le geed ats'alynane insanaaşine cuvabıke, ögiylycab vats'a vooxhe. **17** Məxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **18** «Raamee ses qadayle, Mana Raahileyna uşaxaaşıqa geeşena, Uts'urna ts'ir vooxhe. Manbı devxhalalla, Ces yik'bı huvuyid ıkkiykan deş». **19** Hirod qik'uyle qiyğɑ, Yusuf Misirnang'acar mang'usqa nik'ek Rabbin malaak adı **20** eyhen: – Oza qixhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı izrailyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ıkkananbı hapt'ıynbı. **21** Yusuf oza qıxha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, izrailyqa siyk'al. **22** Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une dixee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paçcahiyvalla haa'a g'avxhumee, mana qayq'ənna maqa sak'elas. Mang'uk'le sa medin nyak' g'acuyle qiyğɑ, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. **23** Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3 Mane yiğbişil Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana Yəhyə giygalna Allahın cuvab insanaşılqa hixhar ha'a. **2** Mang'vee eyhe ixha: – İnsanar, binahbışike xil ts'its'ee'e, Allahne yəqqi'lqa savk'le!

Xəybışda Paçahiyvalla k'ane quvxha! **3** İnva Yeşaya
peyğambareecadniy Yəhyeyne hək'ee otk'un: «Sahreençe
ses g'iyxhe: Rəbbis yəqbi he'eva, Mana ilgeç'esin cigabı
qotku qe'eva!» **4** Yəhyee devayne xhayiken tanalinbı
alya'a ixha, yi'q'eeqab g'ekvayna ts'ira iviyt'al vuxha.
Mang'un otxhuniyid ts'irtyariy çolane t'ot'aaşə hi'iyn
itv ixha. **5** Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançə,
Yahudeyne cigabişeençe, İordanne damayne hiqiy-
allançə vüqqə vuxha. **6** Manbişə binahbı gardanaqa
alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa
k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a ixha. **7** Geeb fariseyariy
saddukeyar mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı
aleet'e'eceva vüqqə vuxha. Yəhyeyid manbışık'le eyhe
ixha: – Xoçebişda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eçṣu,
Allahıke qöönçile şosse heepxas vəxəsinbıva? **8** Qotkuyn
işbı he'e, şu binahıke xıl ts'its'av'uy hagve. **9** Vuşde
ək'leeqa qımaylecen «Nya'a, İbrihim yişda dek dişdeva?»
eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahısse ine g'ayebişikeb
İbrihimis uşaxar haa'as vəəxəsinbı. **10** Haane, yak'vud
yivaaşik avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv,
gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. **11** Zı, şu binahıke xıl
ts'its'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı alyaat'a'a.
Zale qiyğa Qarınamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un
g'elilinbı haqqasır kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa,
Muq'addasne Ri'heeqa k'yooq'u, gicəpxı'ybı alyaat'a'as.
12 Attayl sukuke həpir-çüpür cura'asva mang'un kurak
xile vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çike qığeç'uin həpir-
çüpürird k'idəbəqqəne ts'ayıqqa heles. **13** Mane gahıl
Galileyençe İordanne damaysqa Yəhyeyeqa, Cus gicərxı'y

ale't'e'ecenva I'sa arayle. **14** Yəhyeyə man hassaras diykın eyhen: – Ğu zasqa gicərxı'y alyaat'a'asde cigeə, zıne Vasqa gicərxı'y alyaat'as? **15** I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele: – Hasre həşdiys məxüd ixhecen. Şı Allahıs ikkanan ha'as ikkən. Mançis Yəhyee «Ho'ova» eyhe. **16** I'sa gicərxı'y alyaat'u xhinənçe qığeç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gəxa g'ece. **17** Sayid xəybışeençe ses qadayle: – İna Zas geer ikkanna Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole!

4 Qiyğa I'sa iblisin siliys i'xecenva Allahne Rı'hi'n mana sahreeqa ikekka. **2** I'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yiğnayıy yoq'ts'al xəmna kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe. **3** Manke siliys ı'xi'yəxəna Mang'usqa qarı eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebişik'le eyhe ginelqa sak'lecen. **4** I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele: – «İnsanee saccu gineykacab deş, Allahne għalençe qı'ġəne cuvabıkab çıkana i'mi'r haa'ava» otk'un. **5** Qiyğa iblisin Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtine cigeeqa giyxhxhi, **6** eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu ince avqa ehe. Nya'a, otk'un dişde: Allahee «Yiğnemee malaikaşılqa əmr haa'as, Ğu xilibişil qikkəcen, Yiğin g'elybi g'ayebişile k'ena qimixharcenva». **7** I'see mang'uk'le eyhen: – «Yiğna Rəbb Allah siliys ı'xmixxəvad» otk'un vod. **8** Manke iblisin I'sa sa geed axtine suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn gırgün paçħarnan cigabi hits'ayghar hagu eyhen: **9** – Ğu kyorzul zas ı'bəədat he'eene, in gırgün Vak'le g'ecen zi Vas heles. **10** Manke I'see mang'uk'le eyhen: –

Şeyt'an, Zake əq'əna qixhe! Nya'a otk'un dişde: «Rəbbis Allahıs k'yozre, saccu Mang'us ı'bəədat he'e». **11** Mançile qiyğa iblisin Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaaikar g'ullux haa'as adayle. **12** I'sayk'le Yəhyə aqqı aqa arçuva g'ayxhımee, Mana Galileyeeqa siyk'al. **13** Mana Nazaretğançə qığeç'u, Zevuluniy Naftaliyne nasılıbışde cigabışeeqa, golyune müglekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. **14** İnəxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **15** «Zevulunneyiy Naftaliyne cigabışee, Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne şene aq'val, Allah dyats'ane milletbı eyxhene Galileyee, **16** Miç'axiyvalee eyxhene milletik'le, Xədin işix g'ece. Hapt'asde əql'n avquynbışılqa Nur gyoğa». **17** Mane gahile I'sa giygalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ixha: – Bınahbışike xil ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paçcahiyvalla k'ane quvxha. **18** Yiğbışde sa yiğl I'sa Galileyayne golyusse ı'lğəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbışe xhineeqa tor ayhe ixha. **19** I'see manbışık'le eyhen: – Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa insanar avqqaqqanbı haa'as. **20** Çocaaşə mankecad tor g'aleçü, I'sayqab qihna qavayle. **21** I'sa sık'ırra ögiylqa ark'ınmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyə qızaxa. Manbışe cone dekkika, Zavdayika, sacigee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa qoot'al. **22** Mang'vee qopt'uluykum, manbışe dekkir, lotk'ad g'aletçü, Mang'uqab qihna qavayle. **23** I'sa Galileyavolle iykir maane, manbışde sinagogabışee

xət qa'a ixha. Mang'vee Xəybışde Paçcahiyvalina yugna xabar insanaaşılqa hivxhar haa'a vuxha, insanar gırgine ik'arbışike, ç'irvalybışike yug qaa'a vuxha. **24** Mang'une hək'ee Suuriyeevolled ats'axhxhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırğın it'umun ik'arbinanbı, cinaaşe avquynbı, cole əəmbı, paralic i'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. **25** Galileyeençe, Dekapolis eyhene cigeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöö ixha.

5 İnsanaaşın t'arat' g'acu, l'sa suvalqa ilqeç'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, **2** Mana manbışis ine cuvabıkə xət qa'a giyğal: **3** – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karai'dəənbıva» eyhenbı! Xəybışda Paçcahiyvalla manbışda vuxhes. **4** Nimee baxtivarariy, gyaaşenbı! Allahee manbışis yik'bı helesinbı. **5** Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı! Allahee manbışis cuvab huviyin ciga heles. **6** Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleyi ulyodğuyle geeb vukkananbı! Allahee manbışis cos ıkkanan helesin. **7** Nimee baxtivarariy, rəhi'm haa'anbı! Allaheeyib manbışis rəhi'm haa'as. **8** Nimee baxtivarariy, yik' məttinbı! Manbışık'le Allah g'aces. **9** Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla ç'əv haa'anbı! Allahee manbışık'le Cunuşaxarva eyhes. **10** Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı l'k'aənbı! Xəybışda Paçcahiyvalla manbışda vuxhes. **11** Şu nimee baxtivarariy Zal-allə cuvab alyaat'anbı, Zal-allə dağamiyvaleeqa gyapk'ıynbı, Zal-allə horbışka gardanaqa kar giyxhenbı. **12** Şadepxhe,

şoqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdид şole
ögee vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbi alli'i.
13 Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çina q'izmallal
avaak'an hav'eene, nişisse mançina q'izmallal savaak'al
ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine
g'elybışeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne
nişiscab kara avayle deş. **14** Şu ine dyunyeyn nur vod.
Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen
kar deş vodun. **15** Neng'vecab qavhuna lyampa g'abik
avqa giviyxhe deş, mana axtine cigeeqa gırgıng'ulqa
xaa'ad işix gixhecenga giviyxhe. **16** Hasre həməxüdud
vuşun nur insanaaşılqa gixhecen, manbışık'led vuşun
yugun işbi g'acu, Xəybışeena vuşda Dek axtı qe'ecen. **17**
Vuşde ək'leeqa qımaylecen, Zı peyğambaraaşə uvhuniy
Q'aanunee ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı
ak'an ha'as deş, cigeeqa qalya'as, nişisiy manbı iкkanva
hagvas qarı. **18** Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyyı ç'iyə
hiğəkkarasə Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesin,
Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'ınna
hərfib, sa k'ınin xat'ıd hakkalas deş. **19** Şavaayiy Q'aanunee
opk'unna sa k'ınna əmr xheeyib hidyav'u, vucee hi'iynid
mebınbışis xət qı'i, mana Xəybışde Paççahiyvallee
nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man
mebınbışis xət qa'ana Xəybışde Paççahiyvallee axtına
ciga avqas. **20** Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuwalla
fariseyaaşineyyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine qopkuvalile
hexxaba devxheene şu Xəybışde Paççahiyvalleeqa eepç'es
deş. **21** Yişde dekkaaşık'le şenkecad uvhu «İnsan gimek'a»,
şavaayiy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. **22** Zımee

şok'le eyhen, şavaayiy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayiy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədən məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karai'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyoxhxhanas. (Geenna g1067) 23 Mançıl-allad, q'urbanbı allya'ane cigeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor, 24 pay ma'ab g'alepçı, hark'in ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'il yiğna pay hevle. 25 Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ġu haakimisqa hixhara'as, haakimeeyir g'aravulyçıysqa qeles, g'aravulyçeyir zindaneeqa arçes. 26 Zı vak'le hək'en eyhe, ġu mançe borc bikırda qideqqı g'aykkas deş. 27 Şok'le «Zina hima'ava» uvhuyn g'ayxhiyn. 28 Zı mee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəiyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zina hi'inacar xhinne eyxhe. 29 Yiğne sağne ulen ġu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bikirdacad cehinyameeqa dağeççuyle yugda ixhes. (Geenna g1067) 30 Yiğne sağne xilen ġu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xil gyatxi dağeççe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bikirdacad cehinyameeqa atk'iniyle yugda ixhes. (Geenna g1067) 31 «Şavaayiy xhunaşşe qixeele, məng'i's qaxiyvunava xılyaqa kağız heleva» uvhu. 32 Zı mee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne karal-allı xhunaşşe qixeele, məhring'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'inar zina hi'na xhinne eyxhe. 33 Şok'le, yişde dekkaasık'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbişika

k'ın g'imiysar, nişinemeeyiy Rəbbilqa k'ın g'assır, manid he'e». **34** Zı mee şok'le eyhen, nişilqacad k'ın g'imiysar. Xəəlqan k'ın g'imiysar, mana Allahna taxt vobna, **35** ç'iyelqan k'ın g'imiysar man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalimlqanıd k'ın g'imiysar mana xənne Paçahna şahar vobna. **36** Yiğne vuk'lelinid k'ın g'imiysar, vasse mançilyna ç'ərib cagvarayiy k'aarı qaa'as vəəxə deş. **37** Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'aniken vodun. **38** Şok'le «Ulene cigee ul, siliyne cigee sili qeqqeva» uvhuyn g'ayxhiyn. **39** Zı mee şok'le eyhen, şos pisin ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. **40** Ğu məhkameeqa huvu yiğin tanaalin gurt g'ayşes ıkkanxhee, məhring'us mançıl ooğançe ali'iynid hele. **41** Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometırna haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometir haqqe. **42** Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hima'a. **43** Şok'le «Vas k'anena ikiykne, duşmanır g'imece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. **44** Zı mee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qihna gyapk'iynbışdemeeiyib düə hee'e. **45** Manke şu, vuşde Xəybışeene dekkin hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una verığ yugunbışılqab, pisinbışılqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'uynbışılqab g'ahapk'iynbışılqad akaradacad gyoğa. **46** Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüd şene karai'dəəne nalok'bı sa'anbışed ha'a dişde? **47** Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaaats'anbışe həməxüd

ha'a dişee? **48** Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeene Dekkına
yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6 İlyake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine
ulene ögiyl manbışık'le haagvasva himaa'a. Deşxheene,
şu vuşde Xəybışeene Dekkike nəxbınacab mukaafat
alyapt'as deş. **2** Kasibis sadaq'a helemee, man dyak'v
haa'a himele. Məxüd aq'vasın ha'anbişe, cone hək'ee
yugda yuşan he'ecenna, sinagogbışeeyiy şahrabışee
ha'a. Zi şok'le hək'en eyhe, manbişe con mukaafat
alyaat'yn. **3** Ğumee sadaq'a helemee, solne xilek'le
sağınçın hucoome ha'acad mats'axhxhecen. **4** Hasre
ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenid
g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin. **5** Düə
haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbişe haa'na xhinne himaa'a.
Məxbinbışis sinagogbışee, şahrayne vutbışık insanaaşık'le
g'ecene cigabışee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananbı.
Zi şok'le hək'en eyhe, manbişe con mukaafat alyaat'yn.
6 Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı
dyugulenba yiğne Dekkıs düə hee'e. Manke dyugulenid
g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin. **7** Düə
haa'amee, menne dinine milletbiše xhinne sa kar hakkee
himeqqa. Manbışisqa həməxüd qöö, co sa kar geed
eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. **8** Şu manbışık
akaraba mooxhe! Vuşde Dekkik'le şos hucooyiy ikkan,
şu Cuke heqqasscad ats'a. **9** Mançıl-alla şu inəxüb
düə hee'e: «Xəybışeena Dek yişda! Hasre gırging've
mizel Yiğın do axtıda aqqecen! **10** Havaasre Yiğna
Paçahiyvalla quvooracen, xəybışee nəxübiy hasre ç'iyelid
Vas ikkanəxüd ixhecen! **11** Hucoone ixhes, g'iyniysin

şas oxhanasın giney hele. **12** Şı qotkuda hidi'ynçile, Ğu
ilyheç'e, nəxüdiy şı şak qotkuda hidi'yn yik'el hixan ha'a.
13 Həməxüd he'e, şı binahın himoot'alcen, şeyt'anike şı
g'attivxhan hee'e». **14** Şu insanaaşe şok hı'iynbı yik'el
hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde binahbışile
ilyheç'es. **15** Şu insanaaşe şok hı'iynbı yik'el hixan
hide'eene, vuşda Dekkır vuşde binahbışile ilyheç'es deş.
16 Siv aqqimée aq'vasın ha'anbiše xhinne, aq'va havaxan
hı'ı ivmiykar. Manbiše siv aqqiy hagvasdemee məxdiné
aq'vabışika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbiše con
mukaafat alyaat'uyn. **17** Ğumee siv aqqimée, ç'ərılqa əğəə
hadğve, aq'va hogle. **18** İnsanaaşık'le gü siv aqqıvacad
mats'axhxhecen. Məxür gü insanaaşık'le deş, dyugulen
g'ecene Dekkik'le g'aces, mançıl-alla Mang'veeyid vas
mukaafat heles. **19** İne dyunyel kar sıma'a. Maa'ad
kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqqa, sixnareeşe xaybı
q'əra qa'a. **20** Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e.
Maa'ad man guvaynid otxhan deş, pasınıd aqqaqqqa deş,
sixnareeşeb ikkepç'ı qöqə deş. **21** Yiğin kar nyaadiy,
yiğin yik'ıd maa'ad ixhes. **22** Ulen tanış işix hele. Yiğna
ul yugba vuxheene, yiğin tanıd nurun gyatsts'ı ixhes.
23 Yiğne missine ulek'le yugda g'idecexheene, yiğin
tancad miç'axiyvalee ixhes. Yiğin «nur» miç'axvallaxhee,
mana miç'axiyvalla nimeenaniyxan vob! **24** Şavussecab
q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us
manbişda sa ıkkıykanasda, manasame g'imece ixhes.
Manbişde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa
sark'ılır ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahısib var-
devletisib g'ullux haa'as dəəxə. **25** Mançıl-alla Zı şok'le

eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucooniyxan
alya'asva mançina himaa'a. Nya'a, i'mi'r otxhuniyle,
tanid tanalinçile giranda dişde vod? **26** Xəəne şit'yaasiqa
ilyaake: mançin ezad deş, gyoxad deş, anbarbişeeqa sa'ad
deş. Vuşde Xəybışeene Dekkemee manbı missida g'alya'a
deş. Nya'a şu şit'yaasile nimeexheyib ooqa dişde vob?
27 Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sə'et i'mrena
hexxa'as vəəxə? **28** Nişisne şu tanalqançina haa'a? Çolune
t'et'yibişiqa ilyaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'a deş,
uxarad ha'a deş. **29** Şenmeen karnane Sileymaneeyid
mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'i deş. **30**
İnyam k'ıldanانبı, çoleene g'iyna vobne, g'iyqab peşteeqa
apçesde ok'alqa Allahee məxdin tanalinbı alya'axheene,
nya'a şolqa alya'as dişde? **31** Mançıl-allad «Hucooniyxan
oxhanasva?», «Hucooniyxan ulyoğasva?», «Hucooniyxan
alya'asva?» mançina himaa'a. **32** Mane karbişde gırğınçina
Allah qıdvyats'anbişe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek
vorna, şos man karbı ikkananbıva Mang'uk'le ats'an.
33 Şumee ts'eppe Allahna Paççahiyvallayiy Mang'una
qopkualla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırğın kar şoqa
ixhesin. **34** Mançıl-allab g'iyqiyna himaa'a, mançin çincab-
çina haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta əq'üba vuxhesdacab.

7 Mering'ulena himaa'a, şolenab hima'acenva. **2** Şu
nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu
nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. **3** Nya'a,
vak'le çocune uledin çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyooce?
4 Yiğne ulee ç'ilynang'a, nəxüdnə ğu yiğne çocuk'le
eyhes: «Hasre zi yiğne uledin çöp qığahasva!» **5** Aq'vasın
ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehe! Mançile qiyğa

vak'lecad g'acesin, nəxüdiy çocune uledin çöp qıǵahas eyxheva. **6** Muq'addasın xvaabis himele, deşxhee mançın satk'ılıd şu qoodas. Vuşun mirvaribı vokbışde ögiylqa k'ima'a, deşxhee mançın manbı k'ög'əsınbı. **7** Heqqee - şos helesin, t'abal he'ee - aveykesin, akka k'etvee - şos aaqasın. **8** Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe. **9** Vuşde yi'q'nee məxrına vornane, dixee giney heqqamee, g'aye hevlecen? **10** Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? **11** Vuşun yik'bı nimee pisinbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaaşis yugun paybı heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeene Dekkee şu Cuke heqqene yugun karbı hidevune g'alyaa'as? **12** Gırgıne karee şos insanar şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun. **13** Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yəqı'b, mançın akkabıd əq'i'nabı vod. Gellesinbı mane yəqqı'n avayk'an. **14** I'mrena yəqqı'b, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı iverykenbı geeb k'ilybabı vob. **15** Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee missina umul xhinne vooxhe. **16** Manbı şok'le cone işbışike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanıl t'imil, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? **17** Yugne yiven yugnab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenib qööçena meyvaxhe hoolena. **18** Yugne yivel qööçena meyva aleylena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydaalena. **19** Yugna meyva hudyoolena yivib gyapxi ts'ayeeqaxhe huvooxharna. **20** İşbışike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes. **21** Zak'le

«Yışda Xərna, yişda Xərnava» eyhen gırğınbı Xəybışeene
Paçcahiyvaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde
Dekkis ıklanan hı'ına maqa ikkeç'es. **22** Q'iyaamatne yiğil
gellenbiše Zak'le eyhesin: «Yışda Xərna, yişda Xərna,
şı Yiğne doyuka dişdiy peyğambariyvalla haa'a? Yiğne
doyuka dişdiy cinar qıga'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy
gellesin əlaamatbı hagva?» **23** Manke Zı manbışık'le
eyhesin: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'a deş, Zake
əq'əna qeepxhe!» **24** İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançıl k'ırı
alixhxhına, it'umne cigee xav ali'iyne ək'elikane insanık
akar. **25** Nimeen gyoğuybı gyoğeeyid, nimee damabı
qakkyatk'ineeyid, nimee mitsbı e'eeyid man xav cigee
ulyozzuriyn. Man suval alyı'il-allıa hı'ğətkir deş. **26** İn Zı
eyhenbı g'ayxhı mançıl k'ırı ilydiyxhına insan, g'umul
xav ali'iyne beynyavayk akar. **27** Gyoğiybı gyoğas, damabı
qakkyak'anas, mitsbı a'as mane gırğınçın xaakin ha'asın.
Xavid qukkyok'alasin, mançike vuççud axvas deş. **28** I'sa
yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iynçile
matxha axva. **29** Mang'vee Q'aanunne mə'əllimaaşə
xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee gırğın kar Cune xile vod
xhinne xət qı'ı.

8 I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar
qavayle. **2** Maa'ar Mang'usqa maşnane ı'xnabiše
gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yizda Xərna, Vas zı məttı
qa'as ıkkıyknee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. **3**
I'see xıl hotku mang'uk set'u eyhen: – Ho'o, Zas ıkkanan,
məttı qıxhe! Mana insan mankecar məttı qexhena.
4 I'see mang'uk'le eyhen: – Nyaggah neng'uk'lecad
vuççud immeye. Ğunar kaahinisqa hak'ne mang'uk'le

ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e.
Məxüd yiğin yug qıxhay insanaaşık'le g'acesin. **5** I'sa
Kefernahumqa arımee, Mang'usqa vəşing'una k'omandır
qıxha, miz k'yaa'a: **6** – Yizda Xərna, yizde nukarış paralic
ı'xi' xaa g'alirxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan.
7 I'see mang'uk'le eyhen: – Zı arı mana yug qa'asda.
8 Vəşing'une k'omandiree Mang'une cuvabis eyhen: –
Yizda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yizde akkalqa
ayres. Ğu sa cuvabcad uvhee, yizda nukar qixhesda.
9 Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yizdeb xilek avub eskerar
vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hooraval!» uvhee, mana
əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar
qalesda, nukarık'le «İN he'eva!» uvhee mang'veeyid
ha'asın. **10** Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee
Cuqad qihna q'ööne milletik'le eyhen: – Zı şok'le hək'eda
eyhe, Zak'le izrailee məxdin xədin inyam neng'uqacad
g'acu deş. **11** Zı şok'le eyhen, Xəybışeene Paççahiyvalleeqa
şargileyiy garbile menne milletbişinbı geebbı ables. Manbı
ibrahimika, I'saq'ika, Yaaq'ubika sa sufranıl savaales. **12** Co
ine Paççahiyvalinbıva eyhenbımee ine Paççahiyvaleençe
miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybıiy ik'arike
silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes. **13** Qiyğa
I'see vəşing'une k'omandırık'le eyhen: – Hoora! Yiğne
inyamış sik'ı vas heles. Mang'una nukar mankecar yug
qexhena. **14** I'sa Pyoturne xaaqa arımee, mang'una abay
g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece. **15** I'sa məng'i'ne
xilek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana siğeetsu,
Mang'us sufra qa'a. **16** Exha qıxhameeyid I'saysqa cinaaşe
avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabika cinaarıd

qıǵa'anbı, vuk'aranbib yug qaa'anbı. **17** Məxüid Yeşaya
peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'vee yişin
ik'arbıts'its'ıı, Yişin ç'rvallabı Culqa alyaat'u». **18** I'sayk'le
Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee
Cune telebabışık'le golyune şene suralqa ılg̡eepç'eva
eyhe. **19** Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne mə'əllimaaşına
sa qıxha eyhen: – Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'ınee, zi Vaqar
qıhna qales. **20** I'see mang'uk'le eyhen: – Süvəbışiqad,
xəə'əd ileedadxvane şit'yaasıqad akvaa vodun. İnsanne
Dixeqamee vuk'ul apçesinid ciga deşin. **21** I'sayne sa
menne telebee I'sayk'le eyhen: – Yızda Xərna, hasre
zi ts'erra hark'ın dek k'eyxhas. **22** I'see mang'uk'le
eyhen: – Zaqa qıhna qora. Havaasre hapt'ıynbişecab
con hapt'ıynbı k'evxhecen. **23** I'sa lotk'eeqa gyu'urmee,
Mang'un telebabı Cuqab qıhna qavayle. **24** Sayangaba
golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançın hı'iyne mırtbişin
lotk'a gyayts'en. Mane gahıl I'sa g'alirxhu eyxhe. **25**
Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'ı eyhen: –
Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attivxhan hee'e! **26**
I'see manbişik'le eyhen: – İnyam k'ıldananbı, nya'a şu
qəvəyq'ən? Mana oza qıxha t'ufanık'leyiy mırtbişik'le
«ileezreva!» eyhe. Manbid ileezaranbı. **27** Mançile telebabı
mattepxha eyhen: – Mana nəxrına İnsanne? T'ufanınıd,
mırtbişinid Mang'vee uvhuyn ha'a? **28** I'sa golyune şene
aq'valqa ılg̡eç'u, Gadarbışde cigabişeeqa qarimee, maane
mağarabışeeene nyaq'vbışeençe, q'öyre cinaaşe aqqına
insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbişiqaq məhbına
qəl vuxha, insanar qəpq'ıniyvalin mane yəqqı'le i'lğəə
vuxha deş. **29** Manbişə ts'ir üvxü eyhen: – Allahna Dix,

Vas şake hucoone ıkkən? Ğu şas aq'üba hevlesne, gah hidipxhırcar qarı? **30** Manbışike sık'ılda şaqana vokbişin turuğ uxhiyxhan eyxhe. **31** Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha: – Ğu şı qığa'asxhee, vokbişde turuğeeqa g'e'eepşe. **32** I'see mançık'le «Hiderava!» eyhe. Manbid insanaaşine adğançe qığeeç'u, vokbişde turuğeeqa ayk'an. Vokbişin turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'übba aaxva deş. **33** Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepxı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşine vuk'lelqa qadiyn gırğınyuşan ha'an. **34** Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığeç'u, Mang'uk'le eyhen: – Hucoone ixhes, yişde cigabişeençe qığeç'e.

9 I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle. **2** Mang'usqa paralic ı'xi'na tyuleena sa insan ikkekka. I'sayk'le manbışin inyam g'acumee, paralic ı'xi'yng'uk'le eyhen: – Dix, qı'məyq'ən, yiğne binahbişile ilyheepç'ynbı. **3** Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'əllimaaşe coled-alqa uvhuyn: – Mang'vee kufurud ha'a! **4** Manbışde fikireençe i'lğəən g'acu I'see eyhen: – Nya'a vuşde yik'eençe pisin karbı i'lğəə? **5** İncin neniy eyhes dağamda: «Bınahbişile ilyheepç'ynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»? **6** Şok'le inid ats'axhxhe, ç'iyeyne aq'val insanne Dixisse binahbişile ilyheç'es əxəna. Qiyğa Mana paralic ı'xi'yng'ulqa sak'ı eyhen: – Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora. **7** Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. **8** Milletik'le man g'acu qətq'ı'n, insanaaşis məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a. **9** I'sa mançə i'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cigeey gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen: – Zaqar

qihna qora. Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle. **10**
I'sa sufranılqa qarımee, nalok'bı sa'anbiyyi bınahnambı
abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışika sacigee kar
otxhan ixha. **11** Fariseyaaşık'le man g'acumee, Mang'une
telebabışık'le eyhen: – Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'bı
sa'anbişikayiy bınahnambışika sacigee kar oyxhan? **12**
I'sayk'le man g'ayxhı eyhen: – Vuk'dyak'arne insanaaşis
doxtur ikiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbişixhe
ikiykkanna. **13** Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban
deş, rəhi'm vukkan» eyhene cuvabına mə'na vaats'a
vuxhe. Zı qopkuynbı deş, bınahnambı qoot'alarva arı. **14**
Mane gahil Yəhyeyn telebabı I'saysqa abı qiyghanan:
– Nya'a şiyiy fariseyaaşede sivar aqqaqqa, Yiğne
telebabışe iqdyaqqa? **15** I'see manbişik'le eyhen: – Tsuma
k'anenang'a, davatbişeeqa abyne mihmanaşa nya'a
aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbişisse alyart'asın
yiğbı qadımee, manke manbişed sivar aqqasınıbı. **16**
Neng'veecab yisseyne tanalinçılqa ts'enne parçeykena
yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parça yisseyençik avqas deş,
curuvxhesda. Q'əç'ür sık'ilbab xəp quvxhes. **17** Ts'edin
çaxırıd yisseyne tuluğbişeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene
tuluğbı qodu çaxırıd ehekkasın, tuluğbişikinnid ixhesin.
Ts'edin çaxır, ts'enne tuluğbişeqaxhe haç'a'an. Məxüd
he'eene tuluğbıd, çaxırıd axvasın. **18** I'sa yuşan ha'amee,
Mang'usqa sinagogna xärna qarayle. Mana I'says k'yorzul
eyhen: – Yizda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde
arı məng'i'lqa xıl gixhxheene, mana eexvasda. **19** I'sa
suğotsu, telebabışika sacigee mang'uqar qihna ayk'an.
20 Mane gahil yits'iq'vəlle senna eb k'əən ik'arnana sa

xhunaşşe, I'saysqa yi'q'əle qiyxha Mang'une tanalinçine
baağık seet'a. **21** Məng'ee celed-alqa eyheva: – Mang'une
tanalinçikcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy. **22** I'sa sak'imee
mana g'aycu eyhen: – Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın
ğu yug qey'i. Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. **23**
I'sa sinagogue xəring'une xaaqa arımee, maadın alikkı-
gikkiyyi ak'ına mə'niy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu,
24 eyhen: – G'eeepç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'i deşur,
mana g'alirxhu vor. Manbişə I'sayne cuvabıs əqənabı
ha'a. **25** Cəmə'ət g'aqa qıgavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne
xileke aqqimée içiy sığeets'ana. **26** Mana xabar, mane
cigabışde gırgıne surabışılqa hiviyxharna. **27** I'sa mançə
qıgeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rqi'nə «Davudna
Dix, şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ir haa'a qöö vuxha. **28**
Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rqi'nəbı Mang'usqa qavayle.
I'see manbişik'le eyhen: – Zasse man ha'as əxəva şu
inyam ha'anne? Bı'rqi'nəbıse Mang'uk'le eyhen: – Ho'o,
yişda Xərna! **29** I'sa manbişde uleppişik qet'u eyhen: –
Vuşde inyamis sik'i helen. **30** Manbişin uleppi mankecad
qeedaxhenbı. I'see manbişik'le «Nyaggah şavuk'lecad
immeyheva» eyhe. **31** Manbişemee mana xabar, mançə
qıgeepç'i mane cıgayne gırgıne surabışılqa hivxhar
haa'ana. **32** Manbı mançə qı'ğəane gahıl, I'saysqa cinaaşə
aqqına,yuşan ha'as dəxəna insan arayle. **33** I'see cin
qıgavhumee, mana insanyuşan ha'a giygal. Cəmə'ət mane
işile mattixha eyhen: – İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayın
deşdiy! **34** Fariseyaaşemee eyhe ıxha: – Mang'vee cinar,
cinaaşine xəring'une kumagiķa qığ'a. **35** I'sa gırgıne
xivaşaeyiy şaharbişee alycaxva maane sinagogbışee xət

qa'a ixha. Mang'vee Xəybışeene Paçcəhiyvalina yugna
xabar yuşan haa'a, gırgıne ik'arbışikeb Yug qaa'a vuxha.
36 Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, I'sayna manbişilqa
rəhi'm qavayle: manbı çoban dena axuyn vəq'əbı xhinne
obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. **37** Mang'vee
Cune telebabışık'le eyhen: – Şagav geedid, işçermee
k'ilyba. **38** Mançıl-allab şagavne İyesilqa miz k'ee'e, Cun
şagav sa'asın işcer g'axuvlecenva.

10 I'see yitsiq'vəyre teleba Cusqa sav'u, manbişis
cinaaşis əmr haa'as vəəxəsda guc hoole. Manbı qığ'aas,
ik'arbışike, vuk'arbışike Yug qaa'asda xhinnena guc. **2**
Mane yits'iq'vəne g'axuvuyngun dobı inbı vod: ts'erriyna
Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna
dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyə, **3** Filipiy Bartalamay,
Tomasiy nalok'bı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy
Tadday, **4** Kanançıy Şimoniy I'sa mering'une xilyaq
quvuna Kariotğançena Yahuda. **5** I'see, mana yitsiq'vəyre
teleba in xət qı'lı g'uxoole: – Menne milletbişisqa imak'an,
Samariyebişde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e. **6** Ts'eppa
aguynə vəq'əbışisqa xhinne Izrailyne milletisqa havak'ne.
7 Hapk'inne cigabişee «Xəybışda Paçcəhiyvalla k'ane
quvxhava» eyhe. **8** Vuk'aranbı Yug qee'e, hapt'ıynbı
üç'üb qee'e, ı'xnabışe gyavts'uynbı məttee'e, cinarid
qığ'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. **9** Şu şoka
yı'q'eeqa qı'lı k'ınəəğayn, nuk'rayn, medin nencad pıl
ılımaat'a. **10** Yəq'ısva torbaniy, badal ha'asın gurtniy,
çarıxbiniy, əsaaniy ılımaat'a. İşçiys otxhanan kar gexha.
11 Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepç'ee, maa'ar şos sik'ına
insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeyib manbişəəng'ə

aaxve. **12** Xaaqa ikkepc'imeeyib gïrging'us salam hevle.
13 Xav şos sik'inxhee, vuşda xayir-düə mançil vuxhes, şos
sik'ın deşxhee, vuşda xayir-düəyib mançil aaxvas deş. **14**
Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyxhexhe
məxdine xaançe, şahareençe əlyhəmee, vuşde g'elybişilin
tooz gikke. **15** Zı şok'le hək'en eyhe, Q'iyaamatne
yiğıl mane şaharis Sodomuliy Homorayle dağamda
ixhes. **16** Haane, Zı şu vəq'əbı xhinne umulybişisqa
g'ixoole. Mançil-allab xoçebi xhinne ək'elika, qı'nerkebi
xhineyib ziyan hudyoolenbı vuxhe. **17** İnsanaaşike şucab
şu havaace, manbişə şu məhkamabışeeqa ts'its'aa'as,
cone sinagogbişee çümqbışika gyootas. **18** Şu Zal-
alla ç'ak'ınbişisqayıy paççahaşaşisqa vukkees. Şunad
manbişisiy menne milletbişis Yizde hək'ee yuşan haa'as.
19 Şu mebimbışde xılıqaqa qoolemee, nəxüdne eyhes,
hucoone eyhesva, mançına hımaa'a. Hucooyiy eyhes
ikkanka mane gahil şok'le hagvasın. **20** Mankeb şu deş
yuşan haa'as, vuşde adın Xəybiseene Dekkın Rı'h yuşan
ha'as. **21** Çoceecoc, dekkee dix mering'une xılıqaqa
gyapt'ecenva qevles. Uşaxaarıb dekkılqayıy yedilqa g'elil
qeepxa, manbı mering'une xılıqaqa gyapt'ecenva qevles.
22 Şu gïrginbışık'le Zal-allıa g'imooce qeepxhes. Vuşuyiy
k'anyaqqamee örxü g'attixhanasda. **23** Şu sa şaharee
dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manisa şahareeqa heepxe.
Zı şok'le hək'en eyhe, şu Izrailyne şaharbişee alycaaxu
ç'aveepxhesse, İnsanna Dix qalesda. **24** Teleba mə'ellimile,
nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe. **25**
Teleba cuna mə'ellim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne
ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva eyhexheene,

mang'une xaabınbışık'le man cuvab nimeexheeyid geed eyhes! **26** Mançıl-allab manbışile qı'məəq'ən. Məxdin ooqa kar aletçuyn, kar eyxhen deş, man mats'axhxhecen. Məxdinid dyugulenin deşin, aq'valqa qığmeç'ecen. **27** Zı şok'le miç'axiyvalee uvhuyn, şu yiğniyığın eyhe, vuşde k'ireeqa uvhuynud şu daxabışile eyhe. **28** Can gik'as əxənbışile, rı'h gik'as dəxənbışile qı'məəq'ən. Canıkınıd, rı'hı'kınıd cehinyamee ha'as Əxəsing'ule qəvəəq'ne. **(Geenna g1067) 29** Q'öble maççariy, nya'a sa yezane pilis massa hoole dişde? Mançına sacab vuşde Xəybışeene Dekkee ittevhü ç'iyelqa g'a'avxhas deş. **30** Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'er vuxhayıd ats'a vod. **31** Mancıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-əlatqəs dexhesde maççareesileb nimeexheyib gırınba vob! **32** Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yızde Xəybışeene Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. **33** Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdyaqkı, Zınad Yızde Xəybışeene Dekkine ögiyl, məxrinq'un sura aqqas deş. **34** Vuşde fikreeqa qımaylecen, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ilinc allesva arı. **35** Zı dix dekkike, Yiş yedike, Sosur abayke curaa'asva arı. **36** İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes. **37** Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. **38** Cun çarmıx alyaat'u Zaqar qıhna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. **39** Şavusiy cuna i'mi'r havaaces vukkan, mang'vee cuna i'mi'r avaak'an haa'asda. Şavaayiy cuna i'mi'r Zal-allı huvu, mang'vee cuna i'mi'r meebl alyapt'asda. **40** Şos akka aaqang'vee, Zasıd aaqasın.

Zas akka aaqang'vee, Zı G'axuvuyng'usud aaqasın. **41**
Peyğambarıs, peyğambarva akka aaqang'vee peyğambarıs
sik'ınab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava
akka aaqang'vee, qorkuyng'us sik'ınab mukaafat alyapt'as.
42 Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayiy Yizde qıvdyats'ıyne
telebays sa k'oleedin mik'an xhyan huvu, mana mukaafat
dena axvas deş.

11 I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as
ikkanva uvhu, mançe İzrailybişde şaharbişee xət
qa'asvayıy maabınbışılqa Allahın cuvab hixhara'as
ayk'an. **2** Yəhyə zindaneenang'a Masihee ha'ane işbişde
hək'ee g'ayxhi, mang'vee cun telebabı Mang'usqa
qiyyhanas g'uxoole: – Qalesda Ğuniy vor, deşxhee,
mernane gozet ha'as? **4** I'see manbişis inəxdun
alidghiniy qele: – Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeyəs
yuşan he'e: **5** b1'rq'l'nbişik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı,
maşikan i'xnabınanbı mətteebaxhenbı, g'idiyxhenbişik'le
g'iyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeebabaxhe, kar deşinbışılqa
yugna xabar hivxhar haa'a. **6** Zalqa şak hidi'ina
nimee baxtivariy! **7** Yəhyeyən telebabı apk'ınmee,
I'sa cəmə'ətis Yəhyeyəne hək'ee yuşan ha'a giyğal:
– Sahreeqa nişiqə ilyaakasniy hapk'ın? Q'amışiqane,
mitsin i'ğiykar ha'ane? **8** Nişiqaniy şu ilyaakas hapk'ın?
İnsanıqane, micagın tanalinbı ali'ıyne? Micagın tanalinbı
ali'ıynbı paççahaşaşde saraybişee vooxhe. **9** Manke nişiqə
ilyaakasniy hapk'ın? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le
eyhen, mana peyğambariler ooqana vor. **10** Mana şena
insan vor, cune hək'ee otk'unna: «Haane, Vale ögiyl xabar
ana Yizda insan g'ixe, Mang'vee Vas yəq haa'as». **11**

Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşə vuxuynbişde yi'q'nee
məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ixha
deş. Xəybışeene Paçcahiyvaleenamee nekke qıvdyaaats'ına,
mang'ule xərna ixhes. **12** Yəhyeyne yiğbışile g'iyniyne
yiğılqamee, Xəybışeene Paçcahiyvalilqa pisin insanar
k'yoohar, manbışis mana gucuka avqas vukkan. **13**
Q'aanununud, gırasmine peyğambaraşaşed Yəhyelqasse
uvhu. **14** Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'alasda. Mana İlyas
peyğambar vorna. **15** K'ırıbinang'vee k'ırı alixhxhecen!
16 Şavukne Zı ine gahılın insanar akar haa'as? Manbı
maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene
uşaxaaşık akar: **17** «Şi şos dyutyak' hook'u, şumee mik'ar
hi' deş! Şi şos ak'ına mə'niy qəpq'ı!, şumee gyaaşu
deş!» **18** Yəhye qarıyng'a, mang'vee kar udyotxhanva,
çaxırıd ulydyoğava, «Mana cinin aqqıva» eyhe ixha. **19**
İnsanna Dixmee qarıyng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava,
«İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı
sa'anbışikayiy bınahnınbışika hambaz ixha!» K'orana
ək'elymee ha'anе işbışike vaats'a vooxhe. **20** Qiyğa
I'see Vucee əlaamatbı haguyne şaharbışee, bınahbışike
xıl ts'its'di'iynbışis, Allahne yəqqı'lqa sidipk'iliynbışis
güx haa'a: **21** – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda!
Şok'le haguyn əlaamatbı, Allah qıvdyaaats'anbışik'le
Suriy Sidonul haguynbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy
bınahbışike xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk' alas,
p'erk'iybıd ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras. **22** Zı şok'le hək'eda eyhe,
Q'iyaamatne yiğil şos Suruleyyi Sidonile dağamda ixhes.
23 Kefernahum, vak'le yiğna ciga xəybışee vuxhesvane
ats'a? De'eş, yiğna ciga cehinnyamee vuxhes. Vak'le

haguynmeen əlaamatbı Sodomıl haguynbıxhiy, mana
şahar g'iyniyne yiğılqamee aaxvasdaniy. (**Hadēs g86**) 24

Zı şok'le sayid eyhen, Q'iyaamatne yiğıl vas Sodomule
dağamda ixhes. 25 Manke I'see eyhen: – Dek, Ğu in
karbü, k'orana ək'elynanbışikeyyiy aalimaşike dyugul hi'ı
uşaxaaşık'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'iyebişda Rəbb,
axtı qa'a! 26 Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüd iкkiykin hi'ı. 27
Yizde Dekkee gırğıncad Yizde xılıyaqa quvu. Dekkile ǵayıri,
Dix şavuk'lecar ats'a deş. Dekkir Dixele ǵayıri şavuk'lecar
ats'a deş. Dicesir Dek şavusiy hagvas iкkan, manbışık'ler
haaggvana. 28 Obzuriynbiyyiy xev yi'q'dananbı, Zasqa able,
Zı şu sibik qaa'as. 29 Zıcar Zı axtıra iкdekkana vor, Yızın
yık'ıd güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos
xət qixhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. 30 Zı
hoolena xamut yi'q'ba deş vob, xevid sibikin vod.

12 Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğıl suk qevhuyne çolbışile
k'ena i'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı missiba vuxhal-allıa,
manbışe git'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan giviğal. 2
Fariseyaaşık'le man g'acu, Mang'uk'le eyhen: – İlekkende,
Yığne telebabışe Şabbatne yiğıl hidya'asin işbı vod ha'a!
3 I'see manbışık'le inəxüd eyhe: – Nya'a şu qətqi' dişde,
Davudiy cukanbı mis qeepxhayng'a, mang'vee hucooyiy
hi'iva? 4 Mana Allahne Xaaqa ikkeç'u, muq'addasın
giney alyaat'u, cukanbışika sacigee oyxhanan. Man giney
kaahinaaşile ǵayıri şavuscad oxhanas iкkan deşdiy. 5
Şu Q'aanune qətqi' dişde, kaahinaaşə Şabbatne yiğıl
Allahne Xaa iş hav'eyib, manbışıl taxisir axva deş? 6
Zı şok'le eyhen, Allahne Xaaler Doyukana inyaa vor. 7
Şok'le «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan» cuvab hucoo

eyhen ıxhay atsts'axhanxhiy, şu taxesir deşinbışılqa bınah qaa'as deşdiy. **8** İnsanna Dix, Zı Şabbatne yiğınar Xərna vorna. **9** I'sa mançe sinagogeeqa qarayle. **10** Maa'arır xil qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaaşə I'salqa taxesir qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbişə Mang'uke qiyghanan: – Nya'a, Q'aanunun Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbine? **11** I'see manbişis inəxdun alidghiniy qele: – Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dişde? **12** İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançıl-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna. **13** Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen: – Xıl hotke! Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe. **14** Fariseyar sinagogeençe qıgeepç'i, I'saykın nəxüdne ha'asva gaf haa'a. **15** I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbişin gırgınbı yug qaa'anbı. **16** I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. **17** Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **18** «Haane Zı g'əyxı'na G'ul! Zas Mana geer ıkkən, Yizde yik'es ıkkənəxrına Mana vor. Zı Yızın Rı'h Mang'us heles. Mang'vee milletbişis qotkuyne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as. **19** Mang'vee ts'ırıb haa'as deş, hı'ccatıd ha'as deş, Mang'un sesid şahrabışee g'ayxhes deş. **20** Mang'un qotkuyn məhkama əmdək, Mang'vee hoçunin q'amışid haq'var ha'as deş, K'ətqəs qexhen pelyted k'ətqə'əs deş. **21** Milletbişda umud Mang'une doylqla vuxhes». **22** Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa

cinaaşe aqqına bı'rqa'l'na, miz avquna sa insan arayle.
I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenid, yuşanır
ha'ana. **23** Gırgın insanar mançile mattepoxha sana-
sang'uke qiyghanan: – Deşxhee, inane vor Davudna Dix,
Masih? **24** Fariseyaaşık'le man g'ayxhi eyhen: – Mang'vee
cinar, cinaaşine xəring'une Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a.
25 Fariseyaaşine ək'leençe i'lğəən I'sayk'le ats'axhxha,
Mang'vee manbışık'le eyhen: – Sa ölka q'öne cigeeqa
quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana
şaharib, xavid geed aaxvas deş. **26** Şeyt'anın şeyt'an
qığayhexheene, man adğançə q'öna qıxhava eyhen
vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançina paçahiyvalla
aaxvas? **27** Zi cinar Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a'xheene,
manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığ'a? Mançıl-
allab manbı şos haakimara vuxhes. **28** De'eş, Zi cinar
Allahne Rı'hi'ka qığ'a'xheene, Allahna Paçahiyvalla
şolqa qabınava eyhen vodun. **29** Şavusse gucnane insanne
xaqaq ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idiyt'il sixbı ha'as əxəyee?
Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt' alas ıkkın, qiyğad sixbı
ha'as. **30** Yızın sura ıqdyaqqına, Zaka parxaçra vor,
Zaka sidya'ang'veeyid dağa'anxhe. **31** Mançıl-allad Zi
şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne binahbışileyiy kufurile
ılyheepç'esinbı, saccu Allahne Rı'hi's hi'iyne kufurile
ılyhıdeepç'es. **32** Şavaayiy İnsanne Dixek'le cuvab uvhu
mang'une binahile ılyheepç'esinbı, Muq'addas Rı'hi'k'le
cuvab uvhuyn' unemee binahile ine dyunyeylib şene
dyunyeylib ılyheepç'es deş. (aiōn g165) **33** Yivek'le yugnava
eyhexhee, mançine şagavık'led yugnava eyhe. De'eş,
yivek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavık'led

qüvçunava eyhe. Yiv çine şagavikexhe vaats'a vooxhena.

34 Xoçebişda nasıl, şu pisinbinang'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedin mizelyxhe eyxhen. **35** Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbixhe qiğ'a'anbı, pising'veeyid pisde xazineençe pisinbixhe qiğ'a'anbı. **36** Zı şok'le eyhen, Q'iyaamatne yiğil nişil-allı qadiy uvhuynə cuvabil-allı, insanaaşe cuvab qeles. **37** Ghaleençe qığec'uyne sa cuvabil-allı vak'le qorkunavad eyhesin, menne cuvabil-allı valqa taxesirid gixhxhesin! **38** Manke Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe I'sayk'le eyhen: – Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ikkan. **39** I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Allahne yəqqı'l le qikk'epç'iyne, ine gahine pisde insanaaşe əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyğambarne əlaamatile ğayıri nencad əlaamat heles deş. **40** Nəxüriy Yunus peyğambar xhebille yiğnayiy xheyible xəmna xənne baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix, Zı xhebille yiğnayiy xheyible xəmna ç'iyene k'oralybişee axvas. **41** Ninevayne milletin Yunus peyğambarne cuvabil k'ırı alixhxhiva, bınahbışike xıl ts'its'av'uva, Allahne yəqqı'lqa satk'ilva, Q'iyaamatne yiğil manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxesir gixhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor.

42 Canubne kraliceeyid dyunyeyne şene q'omançə arı Sileymanne k'orane ək'elil k'ırı alixhxhiva, məng'eeeyid Q'iyaamatne yiğil oza qiyxha mane insanaaşılqa taxesir gixhxhes. Həşdemee inyaa Sileymanlılar Xərna vor. **43** Cin insanne adğançə qığec'uyne qiyğa xhyanbı deşde cigabışee iliyk'ar axva, cisin manzil haa'asın ciga t'abal ha'a, yicid iiveke deş. **44** Mane gahil mançın eyhen:

«Zı doralı, qığeç'uyneçar xaaqa sak'alas». Mane xaaqa sak'imee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar dena, məttida g'aces. **45** Manke man atk'in çikasana yighthille çiled pisin cinar qott'ul qales. Manbid maqa adı, maayid axvasınbı. Məxrune insanıs qiyğa ixhayn, ts'etta ixhaynçile pisda qales. İne gahine pisde insanaaşine vuk'ləlqad man qales. **46** I'sa cəma'ətika yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. **47** Şavaamee Mang'uk'le eyhen: – Yiğna yediy Yiğın çocar g'abib ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan. **48** I'see mane insanıs inəxdun alidghiniy qele: – Yizda yediy Yızın çocar vuşbine? **49** Mang'vee xileka Cun telebabı haagu eyhen: – Yizda yedir, Yızın çocar inbı vob. **50** Şavaayiy Yızde Xəybışeene Dekkis iкkanan ha'a, manar Yizda çoc, Yizda yiçu, Yizda yed yeexhe.

13 I'sa manecar yiğil xaançe qığeç'u, golyune k'anə giy'ar. **2** Mang'une hiqiy-allə manimeen millet sadıva Mana ark'in lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne míglekcad axva. **3** I'see manbişis misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a: – Sa insan toxum oozasva qığeç'e. **4** Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqi'ne míglekqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. **5** Mane toxumin sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cigeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradacad aleylenbı. **6** Veriğ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı. **7** Mançike sassabıd ġi'č'i ybışeeqa g'a'adak'va. ġi'č'i yid axtı qıxha, manbı çik avud g'alya'a, aleyles haysar deş. **8** Yugne cigeeqa g'a'atk'uyne toxumbışemee yugun şagav hele. Mançine sassançın

vəş nəqqees, sassançın yixhts'al, sassançinid xhebts'al
nəqqees ezuynçile geed şagav hele. **9** K'ırıbinang'vee k'ırı
alixhxhecen! **10** Telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:
– Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a? **11** Mang'vee
manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Şos Xəybışeene
Paçcahiyvaleene dyugulene karbişin ats'axhxhay huvu,
şenbışismee huvu des. **12** Şavuqayiy vod, məxrıng'us
sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxaalika ixhes.
Şavuqayiy des, məxrıng'une xilençe vodunid g'ayşesin.
13 Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançıl-alla manbışika
yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece des, k'ırı
iliyxhemeyid g'iyxhe des, manbışılqa hiyxharid des. **14**
Məxüd Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peygambaree
otk'unin xhinne eyxhe: «G'ayxhiylette g'ayxhesin,
şolqamee yic hixharas des, İlyaakiylette ilyaakasınbı,
şok'lemee yic g'aces des. **15** İne milletin yik'bı g'ayelqa
sak'ı, K'ırıbışık'led dağamda g'iyxhe, Manbışe uleppi
gyatxiynbı, Uleppişik'led g'imececenva, K'ırıbışık'led
g'imiyxhecenva, Yik'bışık'led haymexhecenva, Zalqab
siviyk'al des, Zı co yug qeecenva». **16** Şu nimee
baxtivarariy, vuşde uleppişik'led, k'ırıbışık'led g'ece-
g'iyxheva! **17** Zı şok'le hək'en eyhe, peygambaraaşine
g'ellesinbışık'led, qopk'une insanaaşık'led, şok'le g'ecenbı
g'acu ikkaniy, g'acesme manbışık'le əxi' des, şok'le
g'iyxhenid manbışık'le g'ayxhes ikkaniy, g'ayxhesid əxi'
des. **18** Həşde şu k'ırı alixhxhe mane ezang'une misaalayka
hucooyiy eyhes ikkiykinva. **19** Şavuk'leyiy Xəybışeene
Paçcahiyvaline hək'ee eyhen g'ayxhi, mang'ulqa man
hidiyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyn şeyt'anın qöqən.

Yəqqı'ne mígleyeqqa g'a'aypxhina toxum mana vob. **20**
G'ayenane cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı,
şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. **21**
Məxri'ng'uqa kok deşva mana sık'ınna gahna axva.
Dağamın yiğbı qadımee, Allahne cuvabil-allı mang'uqa
qıhna gyapk'ımee, mana yəqqı'le qığeç'esda. **22** Ğı'ç'eeqa
g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yiğisiysın işbı ha'ava,
var-devletin hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad
gek'ane insanık akar. Mançıl-allad toxumen şagav hele
des. (*aiōn g165*) **23** Yugne cigeeqa g'a'aypxhınamee,
eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar.
Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixts'al,
sassa yəqqeesid xhebts'al nəqqees ezuynçile geed
şagavxhe helen. **24** I'see manbışis sa mebna misaala
ts'its'aa'a: – Xəybışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane,
insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. **25** İnsanar
g'alyapk'ıyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak'
oozu ayk'anna. **26** Suk ələə gibgilme xarvak' g'ooce
giviyğal. **27** Nukarar xaane iyesiysqa qabı eyhen: «Yışda
xərna, nya'a gü çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna
xarvak' nençeniyxan vuxha?» **28** Mang'vee nukaraaşık'le
eyhen: «Man duşmanee hi'ı». Nukaraaşə mang'uke
qiyyghanan: «Vas ıkkaxhee, şı hapk'in mana ulyoodas?»
29 İyesee eyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayib
g'idevcu sukcab ulyooda. **30** Hasre qişalasmee manbı
sacigeecad aleylecen. Qişalne gahıl, zi qişalanbışık'le
ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asin xhinnen bafabı
he'eva eyhes. Qiğab suk yizde anbareeqa üvxeva eyhes».
31 I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a: – Xəybışda

Paçcahiyvalla nişikne akar? Sa insanee cune çoleeqa xardalna toxum üvxiyxə. **32** Xardalna toxum gırgine toxumbışda nekke k'ınna vuxheeyib, mana alyabimee dirige ələane alabışde nekke axtınçılqa siviyk'al. Mançike xəə ileedaxvane şit'yaşa akvaabi ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe. **33** I'see manbışis sa mebnab misala ts'its'aa'a: – Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Sa zəiyfee xamırılqa acıxamır ilekka. Məng'ee, man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alikkı'i, bıkırda aleylesmee g'alyadaççen. **34** I'see man gırgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ixha, Mang'vee milletis misala ts'its'dyav'u vuççud eyhe ixha deş. **35** Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas, Dyunye itxiniyle inyaqa Dyugulenda axuyn karbı Zı şosyuşan ha'as». **36** I'sa milletike curxha, xaaqa ikkec'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen: – Çolee alyabiyne xarvak'na misala hucoo eyheniyva şasyuşan hee'e. **37** I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Yugna toxum oozana İnsanna Dix vorna. **38** Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paçcahiyvalın uşaxar. Xarvak'ib şeyt'anın uşaxar vob. **39** Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qivişalna gahib dyunyeyn axır vodun, qivişalanbib malaaikar vobınbı. **(aiōn g165)** **40** Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüd dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes. **(aiōn g165)** **41** İnsanne Dixee Cun malaaikar g'axuvles, mançinid pisde yəqqı'lqa ts'its'aa'an karbıyyi pisvalla ha'an gırgınbı Mang'une Paçcahiyvaleençe saa'as. **42** Manbı geşşuybıyyi ik'arike silibi sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as. **43** Qopkuynbımee

mane gahil cone Dekkine Paçcahiyvalee veriğ xhinne
hits'aagħar vuxħes. K'iribinang'vee k'iri alixhxhecen!

44 – Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Sa insanik'le
dyugulyav'una xaziyna aveykı, mana meeble dyugul
haa'ana. Qiyga man çol alişses əxecenva, şadra ayk'anna
cuqa vodun għirġincad kar massa heles. **45** Xəybışda
Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagħin
mirvarib t'abal ha'a. **46** Mang'uk'le geeb giranna mirvari
aveykim, mana sa mirvari alivses vəexecenva, ayk'anna
cuqa vodunmeen ġirgħin kar massa heles. **47** Sayib Xəybışda
Paçcahiyvalla nişikne akar? İnsanaaše deryaheeqa tor
ayhe, maqa curayn-curayn baluġar gyadak'va. **48** Tor
gyatsts'imee, man hadğu deryaheençe qīgħayhen. Qiygħab
gyuv'ur yugun baluġar g'əyxixi' ç'emċ'ebişeeqa sa'a,
pisinbid dağa'anbi. **49** Dyunyeyn axir hitxhiring'ad
ħemmexid ixħes. Malaikar adi pisinbi qopkuynbişde
areençe g'əvxü, (**aiōn g165**) **50** manbi geşşuybiyyi ik'arike
silibi sana-sançil qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa
dağaa'as. **51** I'see manbişike «In eyhen ġirgħin şolqa
hitxhiriinneva?» qiyghan. Manbiše «Ho'ova» eyhe. **52** I'see
manbişik'le eyhen: – Xəybışeene Paçcahiyvaline hæk'ee
uvhuyn hitxhira Q'aanunna mə'ellim, mançil-allar
xaazineençe ts'ediniy yisseyn qīgħayhene xaane iyeseeşik
akar. **53** I'see man misaalabid ts'its'i manče ayk'anna. **54**
Mane Cune şahareeqa sark'il, maane sinagogee cəmə'et
xət qa'a giygal. Cəmə'et mançile mattixha eyhen: –
Nenċeniyxan Mane İnsaniqa manimeena k'orana ək'el
vuxha? Nəxüdniyxan Mang'usse man əlaamatbı hagvas
əxə? **55** İna ustadna Dix diše? Mang'une yedinid do

Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda
Mang'un çocar dişde vob? **56** Nya'a Mang'un gırGIN yiçUBı
inçegana dişde vooxhe? Nençeniyxan Mane İnsanis man
gırGIN ixha? **57** Manbişe I'salqa inyam ha'a deş. I'seemee
manbişik'le eyhen: - Peyğambaris Cune vatanileyiy Cune
xaale ğayrı gırGINəeng'ə hi'rmat giviyxhena. **58** Manbişe
inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbı hagva
deş.

14 Mane gahil I'sayne hək'eedin xabarbı Galileyayne
xəring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe. **2** Mang'vee cune
nukaraasık'le eyhen: - Mana xhineeqa k'yooq'ana Yəhye
vorna. Mana hapt'ıynbışde əreençe üç'ür qı'ı qarıva,
Mang'usse məxdin əlaamatbı hagvas əxə. **3** Hirodee
vucee ögeecar dişdiy, çocune Filipne xhunaşşeyne
Hirodiadynemee, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xileppı ayt'il,
zindaneeqaniy dağerçu. **4** Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le
uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». **5** Hirodus
Yəhye gik'as iKKiykineeyir, mana cəmə'ətile qəyq'ənnaniy.
Cəmə'ətid Yəhyeyqa peyğambarıqa xhinneniy ilyakkan.
6 Hirodin yedike ixhayn yiğnang'a, Hirodiadyna yiş
yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mı̄k' haa'a. Man Hirodne
yik'eençe eyxhe. **7** Mang'vee k'in g'iysar, içee cuke
heqqiyn helesinva. **8** İceeyid yedee xət qı'iyn eyhe: - Zas
xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale. **9**
Man g'ayxhi paçcاحın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee
mihmanaşaçinee ögee k'in g'assırva içee heqqiyn «Alleva»
eyhe. **10** Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna
vuk'ul gyapxas ulyooka. **11** Mang'una vuk'ul gyapxi
sineeb içiys abayle. İceeyib mana yedis vukkekka.

12 Yəhyeyne telebabışe abi mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançına xabar ana I'saysqa abayle.

13 Man g'ayxhı, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cigeeqa ayk'an. Şaharbişene insanaaşık'le Mana nyaqa ark'iniy ats'axhxha, Mang'uqab qihna iviykar avayk'an. **14** I'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadıynmeen millet g'acu, manbışıs rəhi'm qavayle. Mang'vee maabin vuk'aranbı yug qaa'anbı. **15** Exha qexhemee, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen: – İnyaa hiqiyalla vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'ın hiqiy-allane xivaaşençe cosun oxhanasın kar alışsecen.

16 I'seemee manbışık'le eyhen: – Imaak'ancen manbı. Manbışısın otxhuniy şu hele. **17** Telebabışe I'sayk'le eyhen: – İnyaa şaqa xhone gineyleyiy q'öne baluğule ğayıru vuççud deşin. **18** I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe.

19 Milletik'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuce xhoble gineyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakki, Allahış şukur haa'a. Qiyğad man giney hatq'ur telebabışısqa qele, telebabışed man milletis bit'al ha'a. **20** Gırgınbı otxhun avts'öyle qiyğɑ, yıts'ıq'vəbleb xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gineyna saa'a. **21** Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhuniy xhone aazırılqa ilqəəne insanee otxhun. **22** I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ılgeepç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. **23** I'sa cəmə'ət atk'iniyle qiyğɑ, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ılqeç'e. **24** Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbışde suralqa mits aa'ava, lotk'ayle k'enad mirtar qiyxhar ixha. **25**

Miç'eed qixhesse, I'sa goleene xhinel iykar, manbışisqa qarayle. **26** Telebabışık'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'ənanbı. Manbı qəpq'i'n ts'irbı ha'a: – Man ri'hi'd! **27** Mankecar I'sa manbışika yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışık'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. **28** Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele: – Yizda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe. **29** I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qıgeç'u xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an. **30** Mıts it'umba aa'a g'avcu, mana qərq'i'niyvalin xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yizda Xərna, zı g'attixhan he'eval» mang'vee ts'ir haa'a. **31** I'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen: – K'ilda inyamnana, nya'a ġu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qali? **32** Manbı lotk'eeqa İlqəepç'imée mıts k'il qooxhe. **33** Lotk'eebinbişə «Ğu hək'erar Allahna Dixırva» uvhu Mang'us k'yoozaranbı. **34** I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa İlğeebaç'e. **35** Maa vooxhene insanaaşık'le I'sa qıvaats'i, hiqiy-allı Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. **36** Vuk'aranbişə I'salqa mız k'yaa'a: – Hucoone ixhes, Yiğne tanalinçine bağık xheeyib şı soot'as havaasre. Mang'une tanalinçine bağık soot'uyn gırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15 Mane gahıl I'saysqa İyerusalimğançə fariseyariy Q'aanunun mə'əllimər abı eyhen: **2** – Nya'a Yiğne telebabışə yişde baba-dideeşə uvhiyn hidya'a? Nya'a manbişə giney otxhanang'a xileppi hudyoğal? **3** I'see manbışık'le eyhen: – Nya'a şu manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a? **4** Nya'a Allahee

dişde uvhu: «Dekkisiy yedis hı'rmat gyuvxhe», «Şavaayiy dekkıqayıy yediqa hoku, məxrına gik'eva»? **5** Şumee eyhen: sa insanee «Dekkiy yed, zi şos helesin Allahıs huvuva» uvhee, **6** məxring'vee dekkisiy yedis hı'rmat givdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hı'iyka Allahne Cuvabile heepxi, baba-dideeşin ədatbı ha'a. **7** Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbişde hək'ee otk'un: **8** «Mane milletin Zas ghalikacab hı'rmat giviyxhe, Manbişin yik'bı Zaka deş vod. **9** Manbişin Yizde ögiyl k'yobzuriy nişiscad karai'dəən kar vod, Co xət qa'anıd, insanaaşe cokecad qığavhuyn karbı vod». **10** I'see millet Cusqa sı'lı eyhen: – Yugda k'ırı alixhxhe, vuk'leeqa k'eççe. **11** İnsan ghalyaqa ikkekançın deş əq'əə'ə, mang'une ghaleençe qı'ğəənçe əq'əə'ə. **12** Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen: – Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşık set'uynbı. **13** I'see manbışık'le eyhen: – Yizde Xəybışeene Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ı'ttitgəsın. **14** Manbı coleb-alqa g'alee'e, manbişə cok akaran bı'rq'i'nbıcab hoot'al. Bı'rq'i'ng'vee bı'rq'i'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as. **15** Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe. **16** I'see eyhen: – Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? **17** Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa iktiyn gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığec'e ixhay? **18** Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinib insanar əvq'əə'ənbı. **19** Pisın fikırkı, gyapt'iy, zina, sixbı, horbışika aq'val aqqiy, qəlasın uvhiy gırgın man kar insanne yik'ee eyxhe. **20** İnsan əq'əən karbı manbı vod. Hidydəqılne xileppişiKA

insanee kar otxunva mana əq'ən kar deş vod. **21** I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an. **22** Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbişda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ixha: – Yizda Xərna, Davudna Dix, zalqa rəhi'm hee'e! Yizda yiş cinaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a! **23** I'see məng'i's cuvabcad qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qööva» eyhe. **24** I'see zəiyfayk'le eyhen: – Zı saccu İzrailyne aguyn vəq'əbı xhinnene insanaaşisqa g'axuvu. **25** Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen: – Yizda Xərna, zas kumag he'e! **26** I'see məng'i'k'le eyhen: – Uşaxaaşine xilençe gınay g'ayşu, xvaabışis k'eçvee yugda dexhe. **27** Zəiyfee eyhen: – Ho'o, yizda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabışemee, iyeseeşine sufranile g'a'atk'uyn xüvəbixhe oyxhan. **28** Məng'i'ne mane cuvabis I'see eyhen: – Ay zəiyfa! Vaqa xədİN inyamıd, hasre vas ikkanəxüd ixhecen. Məng'i'na yişir mankecar yug qeexhena. **29** I'sa mançe qığeç'u, Galileyayne golyune miglekğançe ilgeç'u, maane suvabışde sançılqa ilqeç'u giy'arna. **30** Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbishiqa k'aanbı, bı'rq'i'nbi, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənbı, geed ik'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybışisqa qaa'a, I'seyyib manbı yug qaa'a vuxha. **31** Yuşan haa'as dəəxənbı – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, bı'rq'i'nbışık'le – g'ece, g'acumee, millet mattixha İzrailyna Allah axtı qa'a. **32** I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen: – Zalqa mane cəmə'ətnavub alipxhı, xhebille yiğna manbı Zaka vuxha, manbishiqa

oxhanasın karid axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yəqqı'l taq'atile g'a'apk'ı vukkan deş. **33** Telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Şı inimeene hiqiy-allı insanar deşde cige, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın giney nençene ha'as? **34** I'see manbıshe qiyghanan: – Şoqa xhuleble gineyne vob? Manbıshe eyhen: – Yighible gineyi sik'ininbid baluğar vod. **35** I'see cəmə'ətik'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. **36** Qiyğa Mang'vee yighible gineyi baluğar alyaat'u, mançılalla Allahıs şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışisqa qele. Telebabışed milletis bit'al ha'a. **37** Gırgınbı otxhun aats'enbi. Mançile hexxana yighible gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. **38** Uşaxaaşileyiy yadaaşile ǵayı, giney yoq'ne aazır insanee oyxhan. **39** I'sa insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16 Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar sabayle. I'sa siliys i'xəsva manbıshe Mang'uk'le xəənçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe. **2** I'semee manbışık'le eyhen: – Exha qexhemee, xəv ç'ərəxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». **3** Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'iyna t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbi nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbişin işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. **4** Allahne yəqqı'lle qıkk'epç'iyne, ine gahine pisde insanaaş əlaamatbı t'abal he'eeyid, manbışıs Yunus peyğəmbarne əlaamatile ǵayı medin əlaamat hagvas deş. I'see manbı g'alyav'u ayk'anna. **5** Telebabışe golyune şene aq'valqa i'llğəəmee, oxhanasın giney alyaat'as yik'el hixan hı'i. **6** I'see manbışık'le eyhen: – Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke

əq'əna qeepxhe. 7 Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe
ıxha: – Mang'vee manva, şı giney ılydaat'uva eyhe. 8
I'sayk'le manbiše yuşan ha'an ats'axhxha eyhen: – Ay
inyam k'ıldanınbı, nya'a şu şoscad, şoqa giney deşva
yuşan haa'a? 9 Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde?
Xhod aazırıng'us xhoble giney g'aypxhırnı gah, nya'a
şosse yik'elyne hipxin? Şu manke xhuleble ç'emç'eniy
hexxaba avxuyne gineyna sav'u? 10 Yoq'ud aazır,
yighne gineyka ats'ı'yle qiyğa, xhuleble ç'emç'e gineyna
hexxaba avxuy şos yik'el dişee? 11 Nya'a vuşde vuk'leeqa
k'idəə, fariseyaşaşineyyi saddukeyaaşine acıxamırıke
əq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı giney deş eyhe. 12
Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva,
I'see giney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaşaşeyiy
saddukeyaaş xət qa'ane karbişike ooxhud eyhe ıxhay.
13 I'sa Filipne Keysariyayne cigabışeeqa qarımee,
Mang'vee Cune telebabışike qiyghanan: – İnsanaşaşine
uvhiyn, İnsanna Dix vuşiyiy? 14 Telebabışe eyhen: –
Sanbiše xhineeqa k'yooq'ana Yəhyeva, mansanbiše İlyas
peyğambarva, şensanbiše Yeremiya peyğambarva, sa
mebinbiše peyğambaraşaşına nenameeva eyhe. 15 I'see
manbişike qiyghanan: – Şosqa nəxüdiy qöö Zı vuşune
vor? 16 Şimon-Pyoturee eyhen: – Ğu Vorne Allahna Dix,
Masih vorna. 17 I'see mang'uk'le eyhen: – Yuhanna dix
Şimon, ġu nimee baxtivariy, man vak'le insanaşaş deş,
Yizde Xəybışeene Dekkee haguva! 18 Zı vak'le eyhen, ġu
Pyotur (ganz) vorva, Zinab Yizda ummat mane ganzıl
ooab alyaa'as. Mane ganzıl alyav'uyne Yizde ummatile,
cehinnyamin gucbid ǵameedxhes deş. (Hadəs 986) 19

Xəybışeene Paçahiyvalin mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu
ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyın kar, Xəybışeene Dekkeeyid
ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyın karıd,
Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. **20** Qiyğa I'see əmr
haa'a, Vuc Masih ixhay neng'uk'lecad immeyheva. **21**
Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc
İyerusalimqa əlyhəəs iкkanva, maane ağsaqqalaaşine,
kaahinaaşine ç'ak'ınbişde, Q'aanunne mə'əllimaaşine
xilençe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava,
xhebid'esde yiğilir Vuc üç'ür qa'asdava. **22** Pyoturee
I'sa sık'ırra şaqana qikkı eyhen: – Yizda Xərna, Vascar
Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımaylecen! **23**
I'semee Pyoturuk'le eyhen: – Ögiyle g'ec'e, şeyt'an! Ğu
Yizda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbişda deş, insanne
işbişda haa'a! **24** Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'i
eyhen: – Şavusiy Yizda teleba ixhes iкkan, vucee cuna
himaa'acen. Məxring'vee culqa gexhan çarmixid alyaat'u
Zaqar qihna qoracen. **25** Şavaayiy cuna i'mi'r havaace,
mang'vee mana avaak'an haa'as. Yizdemee i'mi'r avaak'an
hav'uyng'veeme, cuna i'mi'r havaacesda. **26** İnsanee gırgın
dyunye xilel qı'ı, i'mi'r havaaq'ar hav'eene, mançike
hucoo xayirne? I'mi'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemeet,
insanisse hucoo heles əxayee? **27** İnsanna Dix, Zı, Dekkine
nuree malaaikaaşika qarimee, Mang'vee gırgıng'us co
hi'inçil-allı gexhan qeles. **28** Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa
ulyobzurne sabaranbışık'le, İnsanna Dix Paçahiyvalika
qariy g'idecu hapt'as deş.

17 Ooğanče yixhille yiğ ilgeç'uyle qiyğa, I'see Pyoturiy
Yaaq'ubiy mang'unıa çoc Yəhyer qort'ul sa axtıne insanar

deşde suvalqa ilqeebaç'e. **2** Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va veriğ xhinne hits'ayghar giygal, tanalqa ali'yn karbıd işix xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. **3** Mane gahil manbışık'le Misayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. **4** Pyoturee eyhen: – Yizda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ixhayn! Vas ikkaxhee, zi inyaa xhebille paga alya'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyasis. **5** Pyoturyuşan ha'ane gahil, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle: – İna Zas geer ikkanna Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alixhxhe! **6** Telebabışık'le man g'ayxhi it'umba qəpq'ı'n, aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçə. **7** I'sa manbışısqana qarı, manbışık xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənva» eyhe. **8** Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'imée, I'sayle əyri vuşucar g'ece deş. **9** Suvayle g'əəmee I'see telebabışık'le eyhen: – İnsanna Dix qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscadyuşan hima'a. **10** Telebabışe Mang'uke qiyghanan: – Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaaşə, ts'erra İlyas peyğambar qales ikanva eyhe? **11** I'see manbışıs inəxdin alidghiniy qele: – Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırGIN kar qa'as ikan. **12** Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışık'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yiğbi exı. İnsanne Dixeyib manbışde xilençe geeb əq'üba ts'its'aa'as. **13** Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhineeqa k'yooq'anə Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva. **14** Manbı insanar sabıyne cigeeqa qabimée, I'saysqa sa adamiy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışıl gyu'ur **15** eyhen: – Yizda

Xərna, yizde dixelqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke
geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa,
xhineeqa huvoyxhar. **16** Zı mana Yiğne telebabışsqaniy
arı, manbışsse mana yug qa'as əxı' deş. **17** I'see eyhen: –
Yəqqı'lə qıkköpç'ıyn, inyam deşin ine gahılıyın insanar,
Zı misilqameene şokanacar ixhes? Zı misilqameene şos
öörxəs? Uşax inyaqa, Yizde k'anyaqa qale. **18** I'see
cinik'le gadeyne adğançə qığec'eva əmr haa'a. Manıd
qığec'en. Gader mankecar yug qexhena. **19** Telebabı
I'sayka cocab avxumee, manbiše qiyghanan: – Nya'a
şasse man qığahas dəxi'? **20** I'see manbışk'le eyhen: –
Şoqa inyam k'ilda ixhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe,
şoqa sa k'inna xardalna toxumeen inyam ixha, şu mane
suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga
badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş. **22** Manbı
Galileeenang'a I'see telebabışk'le eyhen: – İnsanna Dix
insanaaşine xilyaqa qelesda gah k'ane qooxhe. **23** Manbışer
Mana gik'asda. Xhebid'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as.
Man g'ayxı telebabışe aq'vabı qa'a. **24** Manbı sapk'il
Kefernahunq aq'bimee, Allahne Xaan nalok'bı sa'anbı
Pyoturusqa qeepxha qiyghanan: – Vuşde Mə'əllimee
nalok'bı qelenbı dişde? **25** Pyoturee «Qelenva» eyhe.
Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan: –
Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paççahaşa
nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbışıkene, deşxhee, menne
cigaynbışıkene? **26** Pyoturee «Menne cigaynbışikeva»
uvhumee, I'see mang'uk'le eyhen: – Yiğne uvhuyun
məxdud qı'ğəə, manbışde dixbiše nalok'bı qele deşud.
27 İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecenga, golyusqa

hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu
mançın ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u,
Zalid, valid-allı qele.

18 Mane gahıl telebabı l'saysqa qeepxha qiyghanan: –
Xəybışeene Paçcahiyvalee nekke xərna vuşune vor? **2**
I'see Cusqa sa k'ının uşax qott'ul, telebabışde yi'q'nee
ulyozar ha'a. **3** I'see manbışık'le eyhen: – Zi şok'le
hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'ının uşaxar xhinne
qideepxheene, şosse Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa misacab
ikkepç'es vəəxəs deş. **4** Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne
xərra ıkdekka, Xəybışeene Paçcahiyvalee nekke xərna
mana ixhes. **5** Şavaayiy Yizdemee məxrine uşaxis akka
aaqa, məxrinq'ee akka Zasid aaqasın. **6** Zalqa inyam ha'ane
k'ininbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qığavhee,
məxrinq'une gardanaqa xəbna yüxxəyna g'aye qav'u,
deryaheeqa dağerçve yugda eyxhe. **7** İne dyunyel
pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbişil-allı, insanaaşılqa ver
ooxas! Məxdinə karbişin ögü i'xəs eyxhen deş, man
karbi ha'as kumag hi'iyng'ulqame ver ooxas. **8** Yiğne
xilen, g'elin ġu pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxi
dağetçe. Qik'ule qiyğa, Allahne k'ane, xil, g'el dena
ixhay, q'öne xilekayiy q'öne g'elika gırgıne gahbışis
ts'ayeeqa huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe.
(aiōnios g166) 9 Ğu, yiğne ulen pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee,
mana alqavhu dağepçe. Qik'ule qiyğa, Allahne k'ane, sa
uleka ıxhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa gırgıne
gahbışis huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe.
(Geenna g1067) 10 İne k'ininbışıqa nenacar ooğançə avqa
ilymakka. Zi şok'le eyhen, manbışde malaikaşaık'le

xəybışee Yizde Dekkin aq'va gırgine gahbişil g'ecen.

12 Şosqa nəxüdiy qöö? Şavuqame vəş vəq'ə vobxhee, mançina sa nyaqamecab apk'inee, nya'a mang'vee mana yüks'əle yüks'üb suval g'alepçi mana apk'ınna t'abal haa'as i'qqəs dişde? **13** Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykinqil-alla, mana şene idyapk'iniyne yüks'əle yüks'ünçile geer şadxhes. **14** Məxdid vuşde Xəybışeene Dekkis, mane k'ıninbışda sacar agu ıkkən deş. **15** Yiğne çoceee vas qəlasın he'ee, hark'in mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man gırgın karid, vuşde q'öng'üneccad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alixhxheene, ġu çoc agval ha'a deş. **16** De'əş, mang'vee val k'ırı ilydiyxheene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ikkee. Qiyğa ġu uvhiyn gırgın kar, q'öng'vee, xhebing'vee tastiq' he'ecen. **17** Mang'vee mane insanaaşılıd k'ırı ilydiyxheene, Yizde ummatik'le eyhe. De'əş, mang'vee ummatılıd k'ırı ilydiyxheene, hasre mana yiğnemee nalok'bı sa'anayiy Allah qıvdyaaats'anbışda sa xhinne ixhecen. **18** Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'əş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karid Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. **19** Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomeecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybışeene Dekkee manbışis ıkkanan kar hidevu g'alepçes deş. **20** Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyule nyaabiy sabı, Zınar maa manbışde yi'q'nee ixhesda.

21 Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen: – Yizda Xərna, çoceee zas qəlasın hi'ixhee, zi xhulene nəqqeesne mang'une binahile ilğeç'es ıkkən? Yighthne nəqqeesmeeene?

22 I'see mang'uk'le eyhen: – Zi vak'le eyhen, yighne yəqee
deş, yighne nəqees yights'alyna (7x70). **23** Mançıl-allab,
Xəybışda Paçcahiyvalla nişkiy akar? Haane, paçcahee
cune nukaraaşike hı'sab qeqqa. **24** Paçcahee hı'sab qeqqa
girğilymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazır talant
borcnana arayle. **25** Mang'uqa qelesin kar dexhal-alla,
paçcahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarib, cuqa
vodun gırgın karid massa huvu borc qelecen. **26** Man
g'ayxhı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'inna gah
hevle, zi gırgın sak'al ha'asın». **27** Paçcahna nukarılqa
rəhi'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qimeleva eyhe.
28 Mana nukar g'aqa qıgeç'umee, mang'usqa cus vəş
dinar borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana
gardanike aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva»
eyhe. **29** Borcnana mang'une g'elybişeeqa qukkyork'ul
miz k'ya'a: «Zas sık'inna gah hevle, gırgın zi sak'al
ha'asın». **30** Mang'us məxüd ha'as ikkiykan deş. Mançıl-
allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zindaneeqa
arçeva» eyhe. **31** Menne nukaraaşik'le mang'vee ha'anbı
g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'in cok'le g'acuynsı paçcahis
yuşan ha'a. **32** Paçcahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen:
«Karai'dəəna nukar, nya'a ġu zas miz k'yav'u, zi yiğin borc
hakkal hı'i dişde? **33** Nya'a vasse, zi vas rəhi'm hav'una
xhinne, ġunab yiğne hambazıs rəhi'm haa'as vəəxəs
dişdiy?» **34** Mançike paçcahis qəl vuxha, gırgın borc quvu
ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbışde xılıyaqa
qelev. **35** Vuşde girging've vuşde çocaaşə hı'iynsı yik'eençe
yik'el hixan hide'eene, Yızde Xəybışeene Dekkeyid şok
man ha'as.

19 I'sa yuşan hi'i ç'əvxhamee, Galileyeençe qığeç'u
İordan damayne şargilyne Yahudeyeeqa ayk'an. **2**
Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. I'see manbı
maa'ab Yug qaa'anbı. **3** I'saysqa fariseyar qeepxha Mana
siliys i'xəsva qiyghanan: – Nişil-alla qariy adamiys cuna
xhunaşşe qaxiyles yeexheye? **4** I'see manbışis inəxdun
alidghiniy qele: – Nya'a, şu qətqi' dişde, İpxhining'vee
ts'eppiykecab «adamiyy zəiyfa ipxhın». **5** «Mançıl-alla
insanee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe.
Adamiyy xhunaşşe sa vuxhesva». **6** Həşde manbı
q'öyre deş, sa vooxhe. Mançıl-allad hasre Allahee
at'iq'an hi'iyn insanaaşe curma'acen. **7** Fariseyaaşe
I'sayk'le eyhen: – Nya'a manke Misee insanaaşık'le uvhu:
«Xhunaşşeyne xılıqaqa qaxiyvunava kağız huvu, qaxiyles
yeexhe»? **8** I'see manbışık'le eyhen: – Vuşun yik'bı
g'ayebi xhinneva Misee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır.
Ts'etta məxüd deşdiy vod. **9** Zımee şok'le eyhen, şavaayiy
zinayle ğayı menne karal-allı cuna xhunaşşe qaxiyvu,
merna xhunaşşe hey'i, mana zina hi'ına xhinnecar
eyxhe. **10** Telebabıše I'sayk'le eyhen: – Adamiynemee
xhunaşşe hiveeciy manimee dağamın karkhee, xhunaşşe
hidey'iycad mançile Yugda eyxhe. **11** I'see manbışık'le
eyhen: – Zı man uvhuyn gırğıng'usse ha'as əxəs deş.
Şavusiy man Allahee huvu, mang'usse ha'as əxəs. **12**
Məxbınbı vobınbı, yedike vuxhayng'acab xadimba vuxha,
məxbınbıb vobınbı, insanaaşe məxüb qav'u, sassanbışed
Xəybışeene Paççahiyvalinemee xhunaşşe hee'ecar deş.
Hasre şavusseyiy əxə, mang'veeyid he'ecen. **13** Mane gahıl
insanaaşe I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışılqa xıl

gixhxhi düə hee'ecenva. Telebabış manbışık'le cuvabbi eyhe ıxha. **14** I'seemee manbışık'le eyhen: – Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbışda yəq uvqımaaqqa! Xəybışeena Paçcəhiyvalla məxbinbışda vob. **15** I'see manbışilqa xıl gixhxhi, düə hav'u, mançe ayk'anna. **16** Sa insan I'saysqa arı qiyghanan: – Mə'əllim, zi nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exir ixhecenva? (*aiōnios*
g166) **17** I'see mang'uk'le eyhen: – Nya'a ġu Zake yugvaline hək'ee qidghin ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına i'mi'r vukkanxhee, Mang'une əmrbişil k'ırı alixhxhi, Mang'vee eyhen he'e. **18** Mane insanee I'sayke «Nene əmrbişilyneva?» qidghin ha'a. I'see mang'uk'le eyhen: – Gimek'a, zina hima'a, sixbı hima'a, hidi'iyn karai'dəən kar insanne gardanaqa gimiyxhe, **19** dekkisiy yedis hi'rmat gyuvxhe, yiğne k'anena iküykne, nəxüriy vas ġu ikkan. **20** «Zı man gırgın ha'anva, medin zas hucooyiy g'idiyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan. **21** I'see eyhen: – Vas yiğin gırgın işbi yugunbı ıxha ikanxhee, hark'in yiğin gırgın kar massa hele. Qiyğad çike ıxhayn pil kar deşinbışis bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqr qihna qora. **22** Mane mek'vne insaniqa geed kar ıxhal-allı, I'see uvhuyn g'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'i mançe ayk'anna. **23** Mançile qiyğa I'see telebabışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeene Paçcəhiyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod. **24** Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'əç'eençe ilğevç'uy, karnane insanın Allahne Paçcəhiyvaleeqa ikk'eç'ule rəhətda ixhes. **25** Man I'see eyhen g'ayxhi, telebabı mançile

mattebaxhenbicab. Manbiše qiyghanan: – Şavussene
manke g'attixhanas əxəs? **26** I'sa manbişiqə ilyakkı eyhen:
– Man insansse ha'as əxəs deş, Allahissemee ha'as dəxən
kar deşin. **27** Pyoturee I'sayk'le eyhen: – Haane, şı gırgın
g'aletçu Vaqab qihna q'öö, mançıl-alla şas hucoone ixhes?
28 I'see manbişis inəxdun alidghiniy qele: – Zı şok'le
hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna Dix
Cune nurune taxtil gyu'urmee, şu, Zaqab qihna qabıynbı
izrailyna yits'iq'öble nasıl vuk'lek vukkeesva yits'iq'öne
taxtil gyuv'aras. **29** Şavaayiy Yizdemee xaybı, çocar,
yiçubı, dek, yed, uşaxar, con cigabı g'ali'ı məxrıng'us vəş
nəəqees mançile geed heles, gırgıne gahbışısda i'mi'rib
mang'una vuxhes. (**aiōnios g166**) **30** Tseppiynbışın gellesinbı,
nekke qiyğıynbı vuxhes, nekke qiyğıynbib tseppiynbı
vuxhes.

20 Xəybışda Paçahiyvalla nişikiy akar? Haane, iyesiy
miç'eeqana cune t'imilliğeeqa işçer t'abal ha'as i'qqəna.
2 Mana işçeeşika yiğisiys sa nuk'rayn pil hevlesva
yuşanxha, manbı cune t'imilliğeeqa g'uxoole. **3** Sə'ət
yük'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qığeç'e.
Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar g'ooce. **4**
Mang'vee manbişik'le eyhen: «Şunab yizde t'imilyne
bağeeqa işləmişəpxhes havak'ne. Şolqa gyooxhana hək'ib
zı qopkuba qevlesda». **5** Manbib avayk'anənbı. Sə'ət
yits'iq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a,
mana meer qığeç'u man kar ha'an. **6** Sə'ət xhoble
vooxheng'a mana meer qığeç'ena. Mang'uk'le maa'ab
meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'vee manbişike
qiyghanan: «Nya'a şu yiğ iş dena ulyobzur exha

qa'a?» **7** Manbiše «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'vee manbışık'led «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işlemeepxhes havak'neva» eyhe. **8** Exha qexhemee, bağıne iyesee cun işceer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Girgin işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyğa abiynbışile giğle. Nekke qiyğab miç'eeb abiynbışda qevle». **9** Sa'ət xhonçul abiyne işçeesis sa nuk'rayn pil hele. **10** Ts'eppa abiynbışisqa həməxüd qadayle cos geedme heles. Manbışısıd sa nuk'rayke pil qele. **11** Manbiše colqa gyooxhana hək' alyapt'imee, iyesiylena haa'a giviyyal. Manbiše eyhe ixha: **12** «Nekke qiyğa abiynbışe sa sa'ətna iş hav'u, ġu veriġik avub nekke dağamne gahil işlemeepxhayn shinayiy manbı sa avqu». **13** İyesee manbışde sang'us inəxdun alidghınıy qele: «Hambaz, zi vas horbı hı'ı deş. Ğu zaka sa nuk'rayne pilike dişdiy yuşanxha? **14** Vas quvuna hək'ib alyapt'ı hoora. Zasmee nekke qiyğa arıyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan. **15** Nya'a zasse yizde plike, yik'es ikkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yiğne missine ules, yizda yugvallane qiviykkан?» **16** Həməxübəb nekke qiygiynbı tseppiynbı vuxhes, tseppiynbıb nekke qiygiynbı vuxhes. **17** I'see İyerusalimqa əlyhəəmee, yits'iq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen: **18** – Həşde şı İyerusalimqa ılqəə, maa'ar İnsanna Dix, Zi, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xilyaqa qeles. Manbiše Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ikkanva yuşaneepxhes. **19** Manbiše Mana menne milletbışde xilyaqa demalqa gixhxhesiy çümqbı i'xi' çarmixılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebid'esdemee yiğlys Mana üç'ür qa'as. **20** Mane gahil Zavdayne

dixbışda yed, cene dixbışka sacigee I'saysqa qeexhe.
Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan.

21 I'see zəiyfayke «Vas hucoone ıkkанва» qiyghan?
Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Hasre ina yizda q'öyre dix
Yığne Paççahiyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne
gyuv'recen. **22** I'see eyhen: – Şos hucoome ıkkан, şok'le
ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee? Manbiş
«Şasse əxəsınva» eyhe. **23** I'see manbişik'le eyhen: – Zı
ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasin. Saccu vuşume
sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yizde Dekkee
man cigabı şavunbivayiy uvhu, manbib gyuv'arasinbi. **24**
Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa
qəl avqaaqqa. **25** I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen: –
Şok'le ats'an, milletbişde ç'ak'ınbışe con milletbi vuk'lek
ikkekka, xəbvallab milletbişis conecab qıvaats'iynbiş
haa'a. **26** Şu məxüd hidya'as ıkkан. Vuşde yı'q'nee xərna
ixhes ıkkang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. **27**
Vuşde yı'q'nee ts'erriyna ixhes ıkkannar vuşdacar nukar
ixhecen. **28** İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş,
Vucee mebinbişis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebinbi
gattivxhan ha'asva qarı. **29** I'sayiy telebabı Yerixon
eyhene şahareençe əlyhəəmee, manbişiqab qihna geeb
insanar qavayle. **30** Yəqqı'ne miglek q'öyre bı'rq'ına insan
gyu'ur eyxhe. Manbişik'le mançe I'sa ı'lğəəva g'ayxhimee
«Yışda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhi'm hee'eva!» ts'irbi
ha'a. **31** Cəmə'ətin manbişik'le nimee niq'bı aqqeva
uvheeyid, manbiş «Yışda Xərna, Davudna Dix! Şalqa
rəhi'm hee'eva!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'irbi ha'a. **32** I'sa
ulyorzul, manbib Cusqa qopt'ul qiyghanan: – Hucoone Zı

vuşdemee he'e, hucoone şos ıkkан? **33** Manbişə eyhen:

– Yizda Xərna, şas ıkkanan yişde uleppişik'le g'acecen.

34 I'sayna manbişilqa rəhi'm qabı, manbişde uleppişik
xil set'a. Mankecad bı'rq'i'nbışde uleppişeeqa işix qayle.

Manbib I'sayqa qihna avayk'an.

21 Manbı İyerusalimisqa hiviyxharne cigee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xiveeqa qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, **2** eyhen: – Ögilyne xiveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepc'imeecab avt'ulna əməleyiy çina q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. **3** Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghineene, «Manbı Xəring'usqa ıkkanva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ıkkees hassarasınbı. **4** Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **5** «İyerusalimeene milletik'le eyhe: Şosqa vuşda Paçkah qöö vor. Mang'vee Vucecar Vuc axtırı ıkkeka deş, Mana xev ıxi'yxəne əməlel, Əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle». **6** Telebabı hapk'in gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. **7** Əməleyiy çina q'udux qabı, çılqa con tanalinbı adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar. **8** Maqa sabiyne gellesinbışə tanalin karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbışed yivaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. **9** I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbışə ts'irbı ha'a inəxüd eyhe ıxha: – HosannaDavudne Dices! Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava! Nekke axtıne xəybışee hosanna! **10** I'sa İyerusalimqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. **11** Cəmə'ətinid eyhe ıxha: – İna Galileyayne Nazaret şahareençena I'sa Peyğambar vor. **12** I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar alışsu-massa helen gırgınbı g'e'eebaşenbı. Mang'vee

pilbı badal ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın
riyadbı alyt'ik'al hı'i, **13** eyhen: – «Yizde Xaan do
düəyn xav ixhesva» otk'un, şumee man g'ulduraaşine
akvaalqa sak'al hı'i. **14** Mang'vee Allahne Xaane məhlee
Cusqa qeepxhayn k'aanbıyyı bı'rqı'nıbı yug qaa'anbı.
15 Uşaxaaşə Allahne Xaane məhlee «Davudne Dices
hosannaval» ts'irbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışık'leyiy
Q'aanunne mə'əllimaaşık'le Mang'vee hi'byn əlaamatbıyyı
uşaxaaşə ha'an man ts'irbı g'ayxhımee, manbışda I'salqa
qəl avqaaqqı. **16** Manbışe I'sayk'le eyhen: – Manbışe eyhen
Vak'le g'iyxheyə? I'seeyid manbışık'le eyhen: – Ho'o.
Nya'a şu qətqı' dişde: «Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbıše Ğu
axtı qa'as»? **17** Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareençe
qiğec'u Bet-Anya eyhene cigeeqa ayk'an. Xəmder maa
axva. **18** Qinne yiğıl miç'eer, I'sa şahareeqa siyk'almee,
mısniy qıxha vor. **19** Yəqqı'ne müglek Mang'uk'le inciliyna
yiv g'avcu, çisqa qexhe. Mang'uk'le yivel t'eleyle əyri
vuççud ivdeeke g'acumee, I'see yivek'le eyhen: – Hasre
val sayib meyva ılymaalecen! İnciliyna yiv mankecab
qooqqana. (aiōn g165) **20** Telebabışık'le man ıkhayn g'acu,
mattepxha eyhen: – Nimee zaarabane inciliyna yiv
qooqqu? **21** I'see manbışıs inəxdun alidghınıy qele: – Zi
şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkee idyavxu yik'eençe inyam
he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled
hexxanbı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza
quvxha deryaheeqa g'ook'leva!» uvhee, həməxüdud
ixhesin. **22** Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düə haa'amee
hucooyiy heqqı man gırgın ixhesin. **23** I'sa Allahne Xaane
məhleeqa ari, maa insanaaşıs xət qa'amee, Mang'usqa

kaahinaaşın ç'ak'ınbıiyıq aqsaqqalar qeepxha eyhen:
– Şavaane Vasqa man işbi ha'as hassır? Şavaane Ğu
Xərna hi'i? **24** I'see manbışıs inəxdun alidghınıy qele: –
Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghınıy quveene,
Zınad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırvı şok'le
eyhes. **25** Yəhyeyeqsa insanaaşıs gicəpxı'yıbı alyaat'a'as
Şavaaniy hassır, Allaheenyiy insanaaşeniy? Manbışe sana-
sang'uk'le eyhe ixha: – Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a
su mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. **26** «İnsanaaşeva»
uvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbışde gırging'vee
mang'uk'le peyğambarva eyhe. **27** Manbışe I'sayk'le
«Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seyid manbışık'le eyhen:
– Zınad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırvı şok'le
eyhes deş. **28** I'see meed eyhen: – Şu inçik'le hucoova
eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbışde
sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'ın t'imilene bağee iş
he'eva» eyhe. **29** Ts'etta dixee «Zas ikkan deşva» eyhe.
Qiyğalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar. **30** Mana
insan q'ör'esde dixesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde
dixemee «Xərna, i'qqənava» uvhu hayk'an deş. **31** Mane
q'öng'üne neng'veene dekkis ikkanan ha'a? Manbışe
«Ts'erriyng'veeva» eyhe. I'see manbışık'le eyhen: – Zi
şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bı sa'anbıiyıq gocebı şole
ögiyl Allahne Paççahiyvaleeqa əlyhəə vob. **32** Yəhyə şosqa
qopkuna yəq haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hi'i
deş, nalok'bı sa'anbışeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam
hi'iyn. Şok'le man gırGIN g'acuyled qiyğa, fikir badal hav'u
mang'ulqa inyam hi'i deş. **33** – Sa menne misaalal k'ırı
alixhxhe: Sa xaane iyesee t'imilən bağ ezu, çine hiqiy-allad

cabır alya'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imil hoyç'anın
ciga hi'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecenva talvar alya'a.
Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeeşisqa
quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. **34** Şagav sa'ana gah
hipxhirmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay
alyapt'asva mane işçeeşisqa g'ixoole. **35** Mane işçeeşemee
maqa abiyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbi exa.
Manbışın sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabıb
g'ayeqlqa hoole. **36** Manesa nəqqee xaane iyesee sık'ılbab
geeb nukarar g'ixoole. İşçeeşemee manbışıkıd, cole ögiyl
abiyne nukaraaşık hi'iyn ha'a. **37** Nekke qiyğa mang'vee
manbışısqa dix g'ixele: «Dixelexheeyid manbışıs naş
qexheva» uvhu. **38** İşçeesik'le dix g'acumee, manbışe
sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkin in gırGIN kar ing'us axvas.
Quodoora manar gik'as, şascad axvecen». **39** Manbışe mana
aqqı t'imilene bağeençe qıgavhu gek'ana. **40** Bağına iyesiy
arıyng'a, mang'vee mane işçeesik hucooniyxan ha'as? **41**
Manbışe I'sayk'le eyhen: – Mang'vee manbı əq'üba hoole-
hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mebünbışısqa
arendays qeles, şagavbı hiyxharne gahil culqa gyooxhana
pay manbışe qevlecenva. **42** I'see manbışık'le eyhen:
– Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'ı' dişde:
«Ustadaaşe dağepçina g'aye Nekke kara əane vutteeqa
gyuvxhuyne g'ayelqa sapk'il. Mana Rəbbina iş vuxha,
Şi mançile matteepxhaynbı.» **43** Zı mançıl-alla şok'le
eyhe, Allahna Paççahiyvalla şosse g'avşu, Cun şagav
hixhara'asde menne milletisqa qevles. **44** Mane g'ayelqa
qutuork'ulyung'uke xüvəbı ixhes, şavulqayıy mana
g'a'aypxhib hoç'anasda. **45** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışık'leyiy

fariseyaaşik'le Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhimee,
manbışılqa hiyxharan, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva.

46 Mançıl-alla manbışıs Mana aqqas ıkkiykineeyir,
milletile qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peyğambar
xhinneniy ats'a.

22 I'see manbışık'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a
eyhe ıxha: **2** – Xəybışda Paççahiyvalla nişkne
akar? Haane, paççahee dixes davatbı ha'a. **3**
Mang'vee davatbışeqa insanar qoot'alasva cun nukarar
g'ixoole. Qopt'uluynbışismee ables vukkiykan deş. **4**
Manke paççahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen:
«Qopt'uluynbışık'le eyhe, sufranıqlqa otxhun-ulyodguy
gixhxhı vod, congariy medin koki'iyn həyvanarıd
gyatt'uynbı, gırgın hı'iyn, davatbışeqa able». **5**
Qopt'uluynbı mançıl bacit deepxha avayk'ananbı cone
işbışqab qihna. Manbışın sassabı avayk'ananbı cone
çolbışeqa, mansanbı avayk'ananbı kar alışu massa
heles. **6** Avxuynbışemee qəlas xhinne mang'un nukarar
k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. **7** Paççahıs mançike
qəl vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı
gyapt'as, manbışda şaharib gyrooxhan ha'as ulyookka.
8 Mançile qiyğa paççahee cune nukaraaşik'le eyhen:
«Sufranıqlqa otxhun-ulyodguy gixhxhı vod, zı maqa
qopt'uluynbımee mançıs avak'ıynbı devxhaynbı. **9** Həşde
şu yəq'bı ilekkane cigabışeqa havak'ne, maa şosqa
vuşuyiy qızaxxi davatbışeqa qoot'le». **10** Nukararib
havayk'ananbı. Manbışısqa yəq'l-q'l't'il vuşuyiy qızaxxi,
yugna-pisda gırgına qoyt'alna. Məxüd davatbı ilğeeç'esin
ciga mihmanaaşeqa gyayts'en. **11** Paççah mihmanaaşeqa

ilyakkamee, mang'uk'le davatbışis sik'yn tanalinbı
ilydyı'na sa insan g'ece. **12** Paççahee mang'uk'le eyhen:
«Hambaz, ġu nəxürne inyaqa davatbışın karbı ilydyı'i
iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. **13** Paççahee
cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybiyyiy xileppi
ayt'il, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağerçe. Mançe
gesşuybıyyiy ik'arike silibı sana-sançıl qadaxan ses qöö
ixhes». **14** Mançıl-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes,
g'əvxüynbime k'ılbabı. **15** Mançile qiyğa fariseyar
avayk'anabı mi'sləhətbı ha'as, nəxürne I'sa cuvabil
aqqasva. **16** Manbışe irodianaaşika sacigee I'saysqa con
telebabı g'axuvu eyhen: – Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu
qorkuna, Allahna yəq qopkuba haagvana, şavuncad sura
ıqdyaqqana, Ğu gırging'uqacar akarara eyxhe. **17** Həşde Ğu
şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok'
qeles ıkkane, deşxhee dişee? **18** I'sayk'le manbışıqa
karai'dəən fikribi ıxhay ats'axhxha eyhen: – Q'öbvalla
haa'anbı, nya'a şu Zı siliys i'xiyxə? **19** Zak'le hagvelan,
şu nene k'apik'ikayiy nalok' qele. Manbışed Mang'usqa
sa nuk'rayn pil adayle. **20** I'see manbışike qiyghanan: –
Vuşuyiy çil ts'its'i', şavuniy mançıl do otk'un? **21** Manbışe
«İmperatorunva» eyhe. Manke I'see manbışık'le eyhen: –
İmperatorun imperatorusqa, Allahınıd Allahısqıa qele.
22 I'see uvhiynçile manbı mattebaxha, Vucur g'alerçu
avayk'anabı. **23** Manecab yiğıl I'saysqa saddukeyar
abayle. Manbışe insan qik'umee üç'ür qeexhe desvaniy
eyhe. Saddukeyaaşı I'sayke qiyghanan: **24** – Mə'əllim,
Mısee inəxüdnıy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qik'veene,
qik'uyng'une cocee mang'una xhunaşşe hey'i, çocus nasıl

haa'as vukkan». **25** Yighyre çocniy vob. Ts'erriyng'vee
xhunaşşe hey'iuşax ixhessecar qik'una. Mang'una
xhunaşşe cocee hey'i. **26** Man kar mang'une q'öd'esded,
xhebid'esded gırğinecad çocaaşine vuk'lelqa qaylen. **27**
Gırging'ule qiyğa mana zəiyfar qeek'ana. **28** Hapt'ıynbı
üç'üb qeebaxhemee mana yighthne çocuna neng'unane
xhunaşşe yixhes? Man gırğın çocar məng'i'n adamer
vuxha. **29** I'see manbişis inəxdun alidghınıy qele: – Şok'le
Muq'addasin Otk'uniybıyyı Allahna guc dyaats'ançıl-
alla şu qopkuba yuşan haa'a deş. **30** İnsanar üç'üb
qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asib, adamiysib vüqqəs
vuxhes deş. Gırğınbı Xəybışeen malaaikar xhinne vuxhes.
31 Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiyঁçine
hək'ee şu qətqi' dişde: **32** «Zı İbrihimna, I'saq'na,
Yaaq'ubna Allah vorna?» Mana hapt'ıynbişda deş,
üç'übənbışda Allah vorna. **33** Mang'vee xət qa'ançile
cəmə'et mattexhen. **34** Fariseyaşaşık'le I'see saddukeyar
ghalybı sa'as alivkuva g'ayxhımee, Mang'une hiqiy-allı
savayle. **35** Mane Q'aanunne ma'əllimaaşine sang'vee
I'sa siliys i'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan: **36** –
Ma'əllim, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane? **37**
I'see mang'uk'le eyhen: – «Yığna Rəbb Allah yik'eençe,
rəhi'kacar, gırğine ək'elika ıkkıykne.» **38** Mana nekke xəbna
ts'eppiyna əmr vob. **39** Mançık akarna q'öb'esda ina vob:
«Vas k'anena, vas ġu nəxüriy ıkkın həməxür ıkkıykne».
40 Gırğına Q'aanuniy peyğambaraaşın uvhiybı mane
q'öne əmreke giygal. **41** Fariseyar sacigeeqa sabıyng'a
I'see manbişike qiyghanan: **42** – Şosqa nəxüdiy qöö
Masih vuşune vor? Mana Şavna Dixne? Manbişə «Mana

Davudna Dixva» eyhe. **43** I'see manbışık'le eyhen: – Nya'a, manke Allahne Rı'hi'n hoyt'alne Davudee Masihik'le «Yizda Xərnava» eyhe: **44** «Rəbbee yizde Xəring'uk'le eyhen: Yizde sağlam gyu're, Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»? **45** Davudee Mang'uk'le «Yizda Xərnava» eyhexhee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe? **46** Mançin alidghiniy I'says şavussecad qeles əxə deş. Mane yiğiled neng'veecad yik' hi'i, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23 I'see cəmə'ətik'leyiy Cune telebabışık'le eyhen: **2** – Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşə Mısayne doyule xət qa'a ixha. **3** Şu mançıl-allad manbışe eyhençil k'ırı alixhxı, şok'le uvhuyn gırGIN he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş. **4** Manbışe yi'q'i'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yi'q'əlqa iliyxhe. Come man xev cigeençe i'giykar ha'asvaxheyib, t'ub i'gviykar haa'a deş. **5** Gırgincad manbışe insanaaşık'le g'acecenva ha'a. Mançınemeeqid manbışe colyna q'ut əq', tanalinçilin bağar xılıy qa'a. **6** Manbışis otxhan-ulyoğane cigabışeeyiy sinagogbışee nekke qoma gyuv'aras, **7** maydambışee salam alyapt'as, insanaaşə cok'le «Mə'əllimva» uvhiy geedxhe ıkkıykan. **8** Vuşun gırGINbib çocar vob. Şoqar sa Mə'əllim vor. Mançıl-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'əllimva» on hıma'acen. **9** Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançıl-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe. **10** Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masih vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. **11** Vuşde yi'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. **12** Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa

qa'anar Allahee axtı qaa'as. **13** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu Xəybışeene Paççahiyvalin akkabı insanaaşine aq'vabışeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepçes vukkananbib havaysar deş. **15** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu ç'iyebi-deryahbi gits'idaxhva dinilqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dinilqa sak'al hi'imeeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamis avak'i ha'a. (**Geenna g1067**) **16** Şolqa ver ooxas, bı'rq'i'n rəhbərar! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne Xal k'in g'iysar, man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne Xaane k'inəəğəl g'assireene, man eyxhen». **17** Ay ək'el deşin bı'rq'i'nbi! Allahne Xaadın k'inəəğəne yugda, deşxhee Allahın Xavne, man k'inəəğə muq'addasın ha'an? **18** Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanbı allya'ane cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe deş. De'eş, ably'a'ane q'urbanılqan k'in g'assireene, man eyxhen». **19** Ay bı'rq'i'nbi, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanbı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? **20** Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'iysarang'vee, mançılqayıy mançılıyne gırğıne karalqacad k'in g'iysar xhinne eyxhe. **21** Allahne Xaalqa k'in g'iysarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çıkana k'in g'iysaran xhinne eyxhe. **22** Xəybışilen k'in g'iysarang'veeyid Allahne taxtilqaniy mançıl Gyu'uring'ulqad k'in g'iysaran xhinne eyxhe. **23** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şyuyutna, zirayna yits'inçina sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nelke ç'ak'in işbi ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhi'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacigee inid ha'askanniy.

24 Ay bı'rq'i'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee bıkırbacab k'öögə. **25** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayıy g'ab g'adğanče hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'i'rq'i't'iyalika, missine uleka sı'iyne karaka gyatsts'i vod. **26** Bı'rq'i'na farisey, ġu ts'etta k'olayıy g'ab adğanče hoğle, manke manbı g'adğançed məttı qeetxhesinbı. **27** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğanče cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğanče vuxheeyib, abğanče hapt'iynbışde bark'vbışikayiy nəxdine ixheeyid mi'q'i'ne karbışika gyavts'u vooxhe. **28** Şunab həməxüb insanaaşık'le g'abğanče qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pisin işbi g'ece. **29** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışil mavzoleybı alya'a, qopkuynbışinbıd gutsybı uftan qa'a. **30** Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine gahil vuxhaynbıxhiy, manbışika sacigee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy». **31** Məxüd şu peyğambarar gyapt'iynbışınuşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. **32** Məxüdxheene, baba-dideeşə gibgilna iş şu g'attivxhan hee'e! **33** Şu xoçebişiğe g'adiyn xoçebi vod! Nəxübne şu cehinyamike g'attivxhvanas? (**Geenna g1067**)

34 Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmixılqa ts'its'aa'as. Mansanbib vuşde sinagogbışee çümqüqqha huvu, şahareençe şahareeqa g'e'eepşes. **35** Mançıl-allab ç'iyeyne aq'val gyapt'iyne

gırgine qopkuyne insanaaşine ebal-allâa şu cuvab qeles.
Şu Haabilile gibgil Berekiyeyna dix Zakariyelqameen
qopkuyn insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyir şu
Allahne Xaaneyiy q'urbanbı allya'ane cigayne yı'q'nee
gik'u. **36** Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgine karbişil-
allana caza mane gahine insanaaşılqa gyuvxhas. **37** Ay
İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa
g'axuvuynbı g'ayeqla hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne
şit'en çin şit'yaler, xılıbışık avqa saa'anbı xhinne Zas yiğin
insanar sa'as vukkiykin! Şosmee man ikkiykin deş! **38**
Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. **39** Zımee şok'e
eyhen: «Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenaval!»
şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24 I'sa Allahne Xaane məhleençə qığec'umee, Mang'usqa
telebabı qeebachhe. Manbışis Allahne Xaana binaa Mang'us
bikırba haagvas vukkiykan. **2** I'see manbışık'le eyhen:
– Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe,
mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal
ha'asın. **3** I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa
telebabı qabı qiyghanan: – Ğu şak'le eyhelan, man Ğu
eyhen karbı misane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone
ixhes, dyunyeyn exır hiyxharang'a? (**aīōn g165**) **4** I'see
manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Yugba ilyaake, şu
neng'veecad yəqqı'lə qığmaa'acen. **5** «Zı Masihva» geed
insanaaşе qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'lə
qığaa'as. **6** Şok'le muhariba əəva, muhariba vuxhesva
g'ayxes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ikkan.
Man gırgın eyxhenbı – dyunyeyn exır k'ane qıxhava
eyhen vodun. **7** Millet milletlqı, devlet devletlqı g'elil

qixhes. Sassa cigabissee misvalybı ixhes, ç'iyebı 1'giykaras.

8 Man gırgın «k'oybı giygalanbıva» eyhen vodun. **9** Mane gahil şos əq'übəbi heles, gyapt'asınbı. Zal-allı şu gırgıne milletbışık'le g'umooce vuxhes. **10** Manke gellesin insanar Allahne yəqqı'lə savk'alasınbı, manbışık'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışe sana-sanbı duşmanaaşına xılıyaqa qevles. **11** Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbışe geebbı yəqqı'lə qıqaa'as. **12** Pisvalla geeb quvxhaylette gellesinbışın sana-sanbı vukkiyķınıy k'ıl qıxhes. **13** Vuşuyiy k'anyaqqamee örxiür g'attixhanasda.

14 Mana Xəybışde Paççahiyyvaline hək'eenə yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne milletbışılqa mana xabar hipxhirmee, dyunyeyn exır ixhes. **15** Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, muq'addasne cigeena «həlyvəeq'ənasda xhinnena q'əralla» g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixherecen), **16** yahudeebinbı manke suvabışılqa heepxecen. **17** Hasre mane gahil, daxalyna xaadın karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, **18** çoleenar tanalinçılqava xaaqa simiyk'alcen. **19** Vuxhne avxuynbışeyiy uşax gyoqa'anbışe mane yiğbışıl əq'üba ts'ıts'a'as. **20** Düə hee'e, vuşun heepxiy q'i'dmilqayiy Şabbatne yiğılqa gimexhacen. **21** Mane yiğbışıl məxdin divan qixhas, dyunye itxhiniyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad misacad ixhes deş. **22** Man yiğbı cit'a qidi'iynbıxhiy, sang'ussecar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvvünbışıl-allı man yiğbı cit'a qa'as. **23** Mane gahil şok'le şavaamecad, «İlyaakende, Masih inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançıl haymeebaxhe.

24 Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales.

Manbiše ç'ak'ın əlaamatbıiyı gorsatmabı hagvas. Manbişis
g'əvəxüynbib yəqqı'le qıǵa'as vukkiykanas. **25** İlyake,
Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. **26** Mançıl-
allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor»,
«Mana anne gozee vor» mançılqa haymeebaxhe, maqa
hımaak'an. **27** Nəxüdiy ts'ayılpan şargıl i'xi'mee garbil
g'ece, həməxüdud İnsanna Dix, Zı, siyk'almee ixhes. **28**
Leşnane cigeeqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı. **29**
Mane yiğbişil qitxhuyne divanile qiyğa, «Veriğ avqas,
Vaz k'yooçes, Xənebı k'yoharas, Xəybışeedin gucbı
i'giykaras». **30** Manke İnsanne Dixen əlaamat xəybışee
g'aces. Ç'iye yne aq'valin gırgın milletbı ts'irbı ha'a geşses.
Manbışık'le İnsanna Dix xəybışeene buludbışil xənne
gucukayiy nuruka qöö g'aces. **31** Mang'vee Cun malaai kar
g'axuvles, malaaikaşa gaçeençe qı'ğəəne it'umne
syuttyuka Mang'un g'əvəxüynbib dyunyeyne yoq'ne surale,
q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı. **32** İnciliyne yiveyne
hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançın t'ur g'avhu t'ele
aleylya'ang'a, g'i'l k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. **33**
Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna
Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. **34** Zı şok'le
hək'edacad eyhe, ine gahılıyın insanar əlyhəəssecad
man gırgın kar ixhes. **35** Xəybıiyı ç'iye əlyhəəsınbı, Zı
uvhuyn cuvab əlyhəəs deş. **36** Man yiğ misayıy ixhesva,
sa'ət xhulençiliy ixhesva xəybışeene malaaikaşaşik'leyiy
Allahne Dixek'le ats'a deş. Man saccu Dekkık'le ats'a.
37 Nüh peyğambarına gahıl nəxüdiy ixha, həməxüdud
İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. **38** Q'ifrimile ögiyl, Nüh
gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaşe otxhan-ulyoğa,

adameeşə xhunaşşer haa'a, yedarib adameeşis əlyhəə
vuxha. **39** Q'ifrim qabı manbişin gırgınbı vukkeesmee,
manbişik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdud İnsanna Dix
sak'alsnang'a ixhes. **40** Mane gahil çolee iş haa'anbişda
sa alyart'u, sa g'alerçesda. **41** Yöxxee suk g'iviyxärne
q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda. **42** Mançıl-
allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna misa ayres
ixhay ats'a deş. **43** Şok'le innid ats'axhxhe, xaane
iyesiyk'le sixnariy misa ayresva ats'axhxhanhiy, mana
g'ilidirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy.
44 Mançıl-allab yugba ilyaake, sok'le İnsanna Dix misa
ayres ixhay ats'a deş. **45** Nukaraaşis cine gahil otxhuniy
helecenva, manbişil ooqa iyesee gixhxhına qorkuna,
ək'elynana nukar vuşune? **46** İyesiy xaaqa sak'imee,
vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimee baxtivariy!
47 Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune
gırgineecar karana xərnaniy ha'as. **48** Hucooniyxan
ixhes manacar nukar pisda ixhanaxhiy? Mang'vee «Yizda
xərna həşdebışee qales deşva» uvhu, **49** giğalasdaniy vuc
xhinnen nukarar gyoota, p'iyənənbşika otxhun-ulyoğa.
50 Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qidyalesde
yiğıl, sə'ətil qarı, **51** mang'us yi'q'na caza huvu q'öbvalla
haa'anbişika sacigeeniy havaces. Mançe geşşuybıiy
ik'arıke silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

25 Mane gahil Xəybışda Paçcahiyyalla nişikiy akaraba
vuxhes? Haane, yits'iyre içiy bazırkı alyaat'u tsumayne
ögىylqa qiğeepç'i. **2** Mane içeeşina xhoyre ək'elikana,
xhoyerər bəç'ər kar yeexhe. **3** Bəç'ərne içeeşe bazırkı
alyaat'anbı, yicbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş.

4 Ək'elikanbışemee bazırbişika sacigee, q'ışid alyaat'an.
5 Tsuma qarı hidiyxharva, manbişin gırgınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı. **6** Xəmne yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qıägeepç'eva» ts'ir qavayle. **7** Mane gahıl, mane içərin gırgınbı oza qeepxha con bazırkı qa'a giviyğal. **8** Bəç'ərne içeeše ək'elynanbışık'le eyhen: «Vuşde q'ışike şasid hele, yişin bazırkı k'ədəqqə vod».
9 Ək'elynane içeeše eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışike şosud huvee, şasid şosud g'ayxharas deş. Mançın nekke yugun, şu şosun hapk'ın massa helenbişike alışse». **10** Manbı q'ış alışses hapk'inne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiy mee, mang'uka sacigee davatbı ixhesde cigeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı. **11** Qiyğa bəç'ər içər qabı «Yişda xərna! Yişda xərna! Şasid akka eeqevel!» eyhe. **12** Tsumee manbışık'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş». **13** Mançıl-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesin yiğid, sə'ətid ats'a deş. **14** Mane gahıl eyxhenbı yəqqı'lqa qı'ğəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqqı'lqa qıgeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbışılqa amaanatna g'alyadaç. **15** Mang'vee manbışıs sik'ı, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant pılın huvu ayk'an. **16** Xholle talant pılın ixhayng'vee, zara ark'in man pıl sa menne işeeqa gixhxhi, mançılqa xhobled hexxa'an. **17** Q'ölle talant pılın ixhayng'veeyid həməxiid hı'ı, mançılqa q'ölled hexxa'an. **18** Sa talant pılın ixhayng'veeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaanat xhinne huvuyn pıl maqa dyugul ha'a. **19** Xilece gah ilğevç'ule qiyğa, mane nukaraasına iyesiy sak'ı, vucee manbışısqa amaanat

xhinne huvuyne piline hək'ee qiyghan. **20** Xholle talant pilinamaanatna alyaat'iyng'vee, xholled hexxada adı eyhen: «Yizda xərna, ġu zalqa xholle talant pilinniy g'aletçu. Haane, zi mançilqa xholled hexxi'iyn». **21** İyesee eyhen: «A ġu geer qa'ana! Ču yugna, qorkuna nukarır! Ču k'inna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ixhava, zi ġu xənne işbışılqa gixhxhes. Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacigee, şadxhe!» **22** Q'ölle talant pilinamaanatna g'aletçu. Haane, zi mançilqa q'ölle talantid hexxi'iyn». **23** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ġu geer qa'ana! Ču yugna, qorkuna nukarır! Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacigee, şadxhe!» **24** Sa talant pilinamaanatna alyaat'unar arı eyhen: «Yizda xərna, zak'le ġu it'umna insan ixhay ats'anniy, ġu üvxüdüvxi'yne cigeençe qiviyşalna, udyoozuyne cigeençeb saa'anaxhe. **25** Zi mançile qərq'i'n, mançıl-allar hark'in ġu huvuyn sa talant pilin ç'iyek avqa dyugul hi'i. Ču huvuyn haane, həşde yi'q'elqa aleet'e». **26** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ču iş haa'as devkanna, pisda nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zi üvxdüvxi'yne cigeençe qiviyşalna, udyoozuyne cigeençeb saa'anava? **27** Manke ġu, zi huvuyn pil faizisxheeyid huvu, zi qalesse yizdemee hexxa'askanniy! **28** Həşde mang'usse mana talant alyapt'i yits'ible talantnang'usqa qevle! **29** Şavuqayiy vod, məxrinq'us sık'ildad geed heles, məxrinq'uqa gırğın hexxalika ixhes. Şavuqayiy deş, məxrinq'une xilençe vodunid g'ayşesin. **30** Mana nişiscar karai'dəəna nukar, xaançe qığavhu, sa miç'axne cigeeqa dağerçə. Mançe

gesşuybiiy ik'arike silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö
ixhes». **31** İnsanna Dix Cune gırgine malaakaşaika, Cune
nuree qarimee, Mana Cune nurune taxtıl gyuargas. **32**
Gırgın milletbı Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib
vəq'əbı ts'e'bışike cura'ane çobanee xhinne, manbı sana-
sang'uke curaa'asınbı. **33** Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı,
solulqad ts'e'bı sa'as. **34** Mane gahil Paççahee Cune
sağne suralinbışık'le eyhesin: «Yizde Dekkee xayir-
düə huvuynbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhiniyng'acad
şosva hav'una Paççahiyvalla gırgine gahbişiscab şos
alept'e. **35** Zi missiranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu,
Yızın ghal-mız xhyanika gyotxhanang'a şu Zas xhyan
huvu, Zi menne cigeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hı'i.
36 Zi ts'elerniy vor, şu Yizde tanalqan kar huvu, Zi
ik'armee, şu Zaqa ilyaakıynbı, Zi zindaneenang'a, şu
Zal alycaaxvas abı». **37** Manke qopkuynbışe Mang'uke
qiyyhanasın: «Yışda Xərna, Ğu misane missira axu, şı
misane Vasın oxhanasın kar huvu? Misane Yiğın ghal-
mız xhyanika gyotxhanang'a, şı Vas xhyan huvu? **38**
Misane şak'le Ğu menne cigeençena xhinne g'acu yişda
hı'i? Misane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? **39**
Misane şak'le Ğu ik'ar, zindanee g'acu Vasqa abı?» **40**
Paççaheemee manbışık'le eyhesin: «Zı şok'le hək'edacad
eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us hı'iyn, Zas
hı'iyn xhinne eyxhe». **41** Manke Mang'vee Cune solne
suralinbışık'led eyhesin: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yizde
ögiyle ts'its'eepxhe! İblisiyy çine malaakaşaıs qı'iyn
ts'a vod, şunab maqa hudoora. (*aiōnios g166*) **42** Manıd Zi
missirang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-

miz xhyanika gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevuva,
43 Zı menne cigeençena xhinne g'acu, vuşda hıdyı'ıva,
Zı ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ık'arang'a,
zindaneenang'a Zasqa ityabıva». **44** Manbışed qidghın
ha'asın: «Yışda Xərna, mısane şak'le Ğu missira, ghal-mız
xhyanika gyotxhan, menne cigeençena xhinne, ts'eler,
ık'ar, zindanee g'acu, Vas ıkkanan hidi'ı?» **45** Mane gahıl
Mang'vee manbışis inəxdun alidghınıy qeles: «Zı şok'le
hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us
man hıdyı'ıva, Zak hi'iyn xhinneecad eyxhe». **46** Manbışis
gırgıne gahbışida cazaa hevles, qopkuynbışismee gırgıne
gahbışida ı'mi'r hevles. (**aiōnios g166**)

26 I'sa yuşan hi'ı ç'əvxhamee, telebabışık'le eyhen: **2** –
Şok'le q'öne yiğile Peesax ixhesva ats'an. İnsanna Dixır
çarmixılqa ts'its'e'ecenva mebinbışde xilyaqa qeles. **3**
Mane gahıl kaahinaaşın ç'ak'ınbıyyı milletin ağsaqqalar
Kayafa donane xərne kaahinne məhleeqa savayle. **4**
Manbışe fi'ı'l hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha. **5**
Manbışe eyhe ixha: – Man saccu bayramnang'a hidya'as,
sayid millet g'elil qexhe. **6** I'sa Bet-Anyee maşnan
ı'xnabınane Şimonne xaanang'a, **7** Mang'usqa sa zəiyfa
ayreele. Mane zəiyfayne xilya'ad geed gıranın ətirnan
marmarin g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəiyfee man
ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. **8** Telebabışis mançike
qəl vuxha eyhen: – Hexxan kar nişsne ha'a? **9** Nya'a,
man ətir giranda massa huvu, çike ıxhayn pilid kar
deşinbışis heles ixhesınni. **10** I'sayk'le manbışe eyhen
ats'a-ats'a, manbışık'le eyhen: – Nya'a şu zəiyfa t'yats'exal
hee'e? Məng'ee Yizdemee yugna iş hav'u. **11** Kar deşinbı

gırgıne gahbişil şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbişil
şoka ixhes deş. **12** Məng'ee Zalqa man ətir qadğu,
k'eyxhas ixhesin xhinne qı'i. **13** Zı şok'le hək'edacad
eyhe, dyunyeyne ıkkanne cigeet ina yugna xabar mışa
yuşan hav'ee, ina zəiyfar yik'el qiyele'esda, yicee hi'iynid.
14 Mane gahıl yits'iq'vəne telebayke, Kariotğançene
Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqa
arı eyhen: **15** – Zı Mana vuşde xılıyaqa quvee, şu zas
hucoona heles? Manbışed mang'us xhebts'al nuk'rayn
pil hele. **16** Mane yiğile Yahudee I'sa manbışde xılıyaqa
qelesda gah t'abal ha'a giyğal. **17** İlydyadiyne gineybışde
bayramne ts'ettiyne yiğıl, telebabışe I'sayke qiyghanan: –
Vasin exhalisın Peesaxın otxhuniy nyaane he'e? **18** I'see
manbışık'le eyhen: – Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa
ikkeepç'i, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna
gah hipxırna, Vucee Cune telebabışka sacigee Peesax
yiğne xaa alğahas». **19** Telebabışe I'see uvhuyn gırgın
hi'iyle qiyğşa, Peesaxisın oxhanasın kar ha'a. **20** Exha
qexhemee I'sa Cune yits'iq'vəne telebayka sufranılqa
savayle. **21** Manbışe kar otxhanmee, I'see eyhen: – Zı şok'le
hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılıyaqa
qeles. **22** Telebabışe aq'vabı qı'i, Mang'uke sana-sang'uqad
qihna qiyghanan: – Yızda Xərna, zı deş ho'oçee? **23**
I'see eyhen: – Zaka sacigee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee,
Zı mering'une xılıyaqa qeles. **24** İnsanna Dix Cune
hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne
əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xılıyaqa quvuyng'ulqa
ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda
ixhes. **25** Manke I'sa mering'une xılıyaqa qeles ıkkanne

Yahudeeyid qiyghanan: – Mə'əllim, zi deş ho'oçee?
I'see mang'uk'le eyhen: – Manva ġucad uvhu! **26**
Manbiše karbı otxhanang'a, I'seeyid giney alyaat'u,
Allahis şukur hav'u giney hatq'ur telebabışis huvu
eyhen: – Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod. **27** Qiyğɑ
Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahis şukur hav'u,
telebabışisqa quvu eyhen: – Mançeençe gırging'vee
ulyoże! **28** İna Yızda eb vob, insanaaşine geebne bınahbışile
ilyhepc'esdemee k'ya'a'ana. Mana eb mugaavile yugba
vuxhecenva k'yapk'ın. **29** Zi şok'le eyhen, Dekkine
Paççahiyvalee şoka sacigee ts'edin ulyoğasde yiğılqamee,
Zi sayid t'imilene ine meyvayke hi'iynçike ulyoğas deş. **30**
Manbiše Zabureençen mə'niybı qətqi', Zeytunne suvalqa
avayk'an. **31** Qiyğɑ I'see manbişik'le eyhen: – G'iyna
xəmde vuşde gırging'vee Zi g'alerçesdava otk'un: «Zi
Çobanıs i'xəs, Syuruneedin vəq'əbid heetxvasınbı». **32** Zi
üç'ür qı'imeeme, Galileyeeqa əlyhəəs, şu maa'ab gozet
haa'as. **33** Pyoturee Mang'us inəxdin alidghiniy qele: –
Gırging'veecar Ğu g'alerçeveene, zi Ğu mısacar g'alerçes
deş! **34** I'see mang'uk'le eyhen: – Zi vak'le hək'edacad
eyhe, g'iyna xəmde dadal hook'asse, vak'le Zi dyats'ava
ğu xhebne yəqqees eyhes. **35** Pyoturee Mang'uk'le
eyhen: – Zi Vaka qik'as gyurxheeyir, zi man ha'as deş!
Telebabışde gırging'veecad manva eyhe. **36** I'sa manbişika
Getsemaniye eyhene cigeeqa qarı, telebabışik'le eyhen:
– Zi hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're. **37** Mang'vee
Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un
yik' sacuraycad qa'a giyğal. **38** Manke I'see manbişik'le
eyhen: – Yızın rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'i.

İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're. **39** Mana sık'irra
şaqana ark'in aq'vakkena ç'iyelqa g'alirxhu, düə haa'a: –
Dek Yizda! Hasre eyxhexhee, Zı mane aq'übayne k'oleençe
ulydyoğas! Zas ıkkan xhinne deş, hasre, saccu Vas ıkkanan
xhinne ixhecen! **40** I'sa telebabışisqa sak'imee, g'ecen
manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'i eyhen:
– Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba
gyuv'aras dəəxə? **41** Qopkune yəqqı'lle sivmiy'alcenva
muğurba avxu düəbı he'e. Rı'h it'umda, canmee guc
deşin vodun. **42** I'sa q'ör'es ark'in meeb düə haa'a: –
Dek Yizdal! Zas mane aq'übayne k'oleençe ulydyoğas
dexhexheene, hasre Vas ıkkanan xhinne ixhecen. **43**
I'sa sark'iling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı
geeb obzur vuxhayke uleppi aaqas əxə ixha deş. **44**
Mang'vee manbı g'alyav'u xhebir'es manacab düə ha'as
ayk'an. **45** Qiyğa I'sa telebabışisqa sak'ı eyhen: – Vuşun
gırgınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane
quvxha, İnsanna Dix bınahnanbışde xılyaqqa qele. **46**
Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xılyaqqa
qelesda qöö vor. **47** Yitsıq'vəne telebayna sa eyhena
Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka
sacigee geeb g'ilincnanayiy dalnan insanar vooxhe.
Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaaş
g'axuvuynbı vuxha. **48** I'sa manbışde xılyaqqa qelesde
Yahudee işaara huvu uvhuynniy: – Zı Şavus ubba hee'ene,
I'sa Mana vor, Mana aqqe. **49** Mane gahil mana I'saysqa
qıxha «Salam, yizda Mə'əllimval» uvhu Mang'us ubba
ha'a. **50** I'see mang'uk'le eyhen: – Hambaz, ġu nişisiy arı,
man he'e. Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana

aqqaqqana. **51** Manke I'saykane sang'vee g'ilinc hi'tdidxi', xärne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena i'xi', mang'un k'ırı g'a'adaççen. **52** I'see mang'uk'le eyhen: – G'ilinc cigeeqa gixhxhe. G'ilinc xilyaqa alyaat'uyn gırğınbı g'ilincikecab hapt'as. **53** Deşxhee, vasqa həməxüdee qöö Zasse Dekkikée kumag heqqas əxəs dişdiyxan? Zı uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yits'ıq'vəne legionile geed malaaikarniy g'axiles. **54** İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdniy Muq'addasne Otk'uniybışee otk'uniynbı ixhes? **55** Mane gahıl I'see cəmə'ətik'le eyhen: – Nya'a g'uldurulqa vüqqənbı xhinne g'ilincbışikayıy dalbışika Zı aqqas abi? Zı yiğis Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'aməe, şu Zı aqqı des. **56** İn gırğın karbı peyğambaraaşine otk'uniybışee, otk'uniynbı ixhecenga eyxhe. Manke gırğına telebabışe I'sa g'alerçu, heepxı avayk'anənbi. **57** I'sa aqqiynbışe Mana xärne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarıb maqa savayle. **58** Pyotur əq'ənançecar xärne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qihna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xärne kaahinne g'aravulyçeeşika giy'ar. **59** Kaahinaaşın ç'ak'ınbiyyi Aali Şuureene gırğing'vee I'sa gik'asdeme horbışika Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha. **60** Horbışika aq'val ulyoozarasınbı geebbı abeeyib, manbışıs ıkkanəxrına iveke deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qiğeç'u **61** eyhen: – Mang'vee «Zasse Allahın Xav qukkyok'al hi'i, xhebne yiğee alya'as əxəva» uvhu. **62** Xərna kaahin suğotsu, I'sayk'le eyhen: – Manbışe Yiğne hək'ee eyhençis nya'a Ğu cuvabcad qidele? **63** I'see mang'une cuvabısıd vuçjud eyhe deş. Xärne kaahinee

meed Mang'uke qiyghanan: – Zi Vake, Vorne Allahne
doyule qiyghan: Allahna Dix, Masih Ğune? **64** I'see
mang'uk'le eyhen: – Ğu qotkuda uvhu. Zimee şok'le
mançiled hexxada eyhes, inçile qiyga şok'le İnsanna
Dix, Gırgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbışıl
qööcar g'aces. **65** Manke xärne kaahinee culyun tanalinbı
qıt'axxi'i eyhen: – Mang'vee kufur hi'! İnçile qiyga
şas aq'val ulyoozarasınbı nişisınbine? Mang'vee hi'byn
kufur şok'led g'ayxhiyn! **66** Şu mançık'le hucoovane
eyhe? Manbişed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe.
67 Mankecabıb giviyygalanbı I'sayne aq'vays xudaariy
tyubı ı'xiyxə. Sassanbışe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı
ı'xiyxə **68** eyhe ixha: – Ay Masih, şas peyğambar xhinne
yuşan hi'ı eyhelan, şavaayiy Vas ı'xiyxə? **69** Mane gahıl
mahlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçıy zəiyfa qiyxha
eyhen: – Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor. **70**
Gırgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydaat'u
eyhen: – Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş! **71** Qiyga mana
akkabısisqa qarımee, sa menne gulluxçıy zəiyfayk'le g'acu
eyhen: – İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy
vor. **72** Pyoturee meed gardanaqa ilydaat'u, k'ın g'assır
eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'acar deş! **73** Sahavule,
şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen: –
Hək'erar ġu şenbişda vor. Manva yiğne yuşan hi'iyncadıd
eyhe. **74** Pyoturee cuqacad g'arğışbid hi'ı, k'inyid g'assır,
eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'a deş! Mane gahilyib dadal
hook'a. **75** Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zi
dyats'ava ġu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle.
Mana mançe qığec'u, hülöörəxə geşse giygal.

27 Miç'eed qıxhamee, gırğine kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşe I'sa gik'u ak'an ha'as ıkkанva eyhe. **2** Manbişə I'sayn g'el-xıl ayt'il, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne xilyaqa qele. **3** I'sa mering'une xilyaqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ıkkan g'acumee, mang'us vucee hi'iynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uhn xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışqayiy ağsaqqalaaşisqa qadı, **4** «Zı bınah hav'u, taxsir deşda İnsan gik'asva vuşde xilyaqa quvuva» eyhe. Manbişemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe. **5** Yahudee vucee mane işil-allala alyaat'uhn pil Allahne Xaa dağı'i, mançe ark'in vuceecar-vuc givayxanna. **6** Kaahinaaşine ç'ak'ınbişə mang'vee dağı'iyn pil sı'i eyhen: – İna ebake quvuna q'iymat vuxhayke, Allahne Xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş. **7** Manbişə coneocab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cigeençe qabiynbı k'eepxhesin, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşse. **8** Mançıl-allad, mane cigayk'le g'iyniyne yiğılqamee «eban çolva» eyhe. **9** İnəxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailybişə Mang'us gyuvxhuna q'iymat, xhebts'al nuk'ra, manbişə alyapt'i **10** mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşse. Manva zak'le Rəbbeeniy uvhu». **11** I'sa Pilatisqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan: – Yahudeeşina Paççah Ğune? I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxüd eyheva» eyhe. **12** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaaşe Mang'une gardanaqa taxsir giyxhemee, I'see niq'cad qığayhe deş. **13** Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan: – Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı

Vak'le g'iyxhe dişee? **14** I'see mang'une neneçad cuvabıs
alidghiniy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena. **15**
Gırgıne Peesaxne bayrambişil, mane cigayne xərinq'vee,
Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına
insan cəmə'ətiniy g'əxəna. **16** Mane yiğbişil sa qıvaats'ına,
I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe. **17** Mançıl-allad
millet sacigeeqa sadımee Pilatee qiyghanan: – Şos zi
vuşu g'aykkine iкkan? I'sa Barabbane deşxhee, Masihva
eyhena I'sane? **18** Mang'uk'le ats'anniy, manbiшe I'sa
paxılıyvalın cune xilyaqa quvuva. **19** Pilat cune taxtil
gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xabar
ana insan g'ixe: – Mane qorkune īsanıkana vaqa iş
mooxhecen, g'iyna zi nik'ek, Mang'unemee geeb əq'lüba
opxhun. **20** Kaahinaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaşa
millet mizel aqqı, manbiшe Barabba g'aykkeva, I'sar
gik'eva eyhecenva. **21** Pilatee manbişike qiyghanan:
– Zi vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke? Manbişed
«Barabbava!» eyhe. **22** Pilatee manbişike «Masihva eyhene
I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan. Manbişde gırging'vee
«Çarmixılqa ts'its'e'eval!» eyhe. **23** Pilatee «Nişil-allane?
Hucoone Mang'vee qelasın hı'iva?» qiyghan. Milletinmee
«Çarmixılqa ts'its'e'eva!» sık'ılbab xəbna ts'ir haa'a. **24**
Pilatik'le cune xilençe vuçjud qüdöö, millet sık'ıldad
g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne
ögiyl xileppi hodgul eyhen: – Şok'lecad g'ecen, Mang'uke
k'yapk'iyne ebal-allà zalqa taxsir deşin. **25** Milletincad
mang'us inəxdin alidghiniy qele: – Mang'uke k'yapk'inne
ebal-allà şinayıy yişde uşaxaaşee cuvab qeles! **26** Manke
Pilatee manbişdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar cümqbı

i'xi', çarmixılqa ts'its'a'as qeleva eyhe. **27** Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle. **28** Manbişe Mang'une tanalinbı qakkyı'i, Mang'ulqa ç'əran p'laş alya'a. **29** Zazalxumbışike tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xılıyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabisil gyuv'ur «Yahudeeşine paçcahis salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe. **30** Mang'us tyubı i'xiyxə, q'amış alyapt'i vuk'lele k'ena üvxiyxə. **31** Mana demalqa gixhxhiyle qiyğɑ, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'i çarmixılqa ts'its'a'asva g'aqa qıgayhe. **32** Manbı g'aqa qı'ğəəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşə mang'usqa I'sa givaxanasın çarmix haqqas ilekka. **33** Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'lena bark'v» eyhen vodun. **34** Mang'us ödüka alikkı'iyn çaxır hele. I'see man ghalik set'umee, ulyoğas ikkiykan des. **35** Eskeraaşə Mana çarmixılqa ts'its'i'yle qiyğɑ, çöp k'eçü Mang'un tanalinbı cone əree qa'a. **36** Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. **37** Vuk'lel ooqad «Yahudeeşina Paçcah I'sa haanева», mana nişil-allayiy çarmixılqa ts'its'i'iva otk'un gixhxhi ixha. **38** Mane gahıl I'sayka sacigee, Mang'une sağılıy solul q'öyre g'uldur çarmixılqa ts'its'aa'a. **39** K'anençe i'lğəəmbiše vuk'ulybi g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbı eyhe ixha. **40** «Allahın Xav qottul, xhebne yiğee alya'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmixile gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ixha. **41** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışer, Q'aanunne mə'əllimaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gixhxhi eyhe ixha: **42** – Mebınbı g'attivxhan haa'anbınıy, Cusse

Vucme g'attixhan ha'as əxə deş! Izrailyna Paççah vorna, hasre çarmixile giç'ecen şinad Cus inyam ha'as.

43 Mang'vee yi'q' Allahılqaniy qizzır, Allahısır Mana ikkanxhee, hasre g'attixhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen! **44** I'sayka sacigee çarmixılqa ts'its'av'uyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabbı uvhu. **45** Yi'q'ihi'le sə'ət xhebinçilqamee ç'iyeyn aq'va miç'ax qexhe. **46** Sə'ət xheyible vooxhemee, I'see ts'ırıka eyhen: – Eli, Eli, lema savaxtani? (In «Yizda Allah, Yizda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?» eyhen vodun.) **47** Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışık'le man g'ayxhi eyhen: – İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al. **48** Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yooq'u, q'amışilqa qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenga. **49** Mansanbışemee eyhe ixha: – Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyakas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee? **50** I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığeç'een. **51** Mane gahıl Allahne Xaab gyuvapxinna örtyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe. Ç'iyebi ı'ğiykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. **52** Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesin qopkuyn insanar suğoots'anbı. **53** Manbı I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, nyaq'vbıseençe qığeepç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalimeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xilece insanaaşık'le g'ooce. **54** I'sayne vuk'ləl oğa ulyorzungulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşık'le ç'iyebi ı'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpq'i'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe. **55** Maa'ab əq'ənança ilyakan xilece yedarib vuxhaynbı. Manbı

Galileyeençecab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as
qöönbi vuxha. **56** Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena
Mayram, Yaaq'ubnayiy Yusufna yed Mayram, Zavdayne
dixbışda yedir vuxhaynbı. **57** Exha qexhemee, sa
karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa,
Arimateeğançena Yusuf eyxhe. **58** Mana Pilatne k'anyaqa
hark'ın, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit
mang'usqa qeleva əmr haa'a. **59** Yusufee I'sayn mayit
alyaat'u, məttine kafaneeqa hiyk'ar. **60** Qiyğar Mana
ganzine ab hipk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gixhxı,
mançeeqa ikkəane cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an
haa'a. **61** Magdaleençena Mayramiy manasa Mayram
nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe. **62** Qinne yiğil, man
Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ımbiyiy fariseyar
Pilatne k'anyaqa sabı **63** eyhen: – Xərna, şene horalee
üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qixhes».
64 Mançıl-allab əmr hee'e xhebid'esde yiğılqamee
nyuq'vneka ilyaakecen. Deşxhee telebabı abi Mana
qöqü milletik'le «Mana hapt'ıynbışde yi'q'neençe üç'ür
qıxhava» eyhes. Man qiyğıyn hor, ts'ettiynçile pisin
ixhes. **65** Pilatee manbışık'le eyhen: – G'aravulyçerib
alyaptı havak'ne, şos nəxüdiy ikkan, he'e. **66** Manbıb
hapk'ın nyuq'vneeqa ikkəane cigeene g'ayelqa peçat
gyı'xi', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28 Şabbatın yiğ ilğec'yle qiyğa, ülycümne ts'ettiyne
yiğil çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramiy manasa
Mayram abaylerbı nyaq'v g'avces. **2** Sayid sayangada,
it'umda ç'iyebi i'ğiykır, manıd Rəbbin malaaik xəənçe
giç'u nyuq'vneeqa ikkəane cigeene g'aye qavaak'an

hav'u, çil gyu'urva ıxha. **3** Malaaiik yic ts'ayılpanık, çin tanalin karbıd cagvarada yiz xhinne ıxha. **4** Maa ulyobzuruyne g'aravulyçeeşik qəpq'i'niyvalin zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne aaxva. **5** Malaaikee zəiyfeeşik'le eyhen: – Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmixılqa ts'ıtsı'ına I'sa t'abal ha'a ıxhay. **6** Mana inyaa desda, Vuce eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alirxhuyn ciga g'ace. **7** Zaraba apk'ın Mang'une telebabışık'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde yi'q'neençe üç'ür qı'i, şole ögee Galileyeeqa ark'ın. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zi şok'le eyhen. **8** Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabışis xabar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha g'adaaxhvananbı. **9** Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qığec'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhilibışeeqa sı'i, Mang'us k'yoozaranbı. **10** I'see manbışık'le eyhen: – Qı'məəq'ən! Hapk'ın Yizde çocaaşık'le eyhe, Galileyeeqa qudooracen. Manbışık'le ma'ar Zi g'acesda. **11** Yadar telebabışısqa vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abi cok'le g'acuyn karbı kaahinaasine ç'ak'ınbışis yuşan ha'a. **12** Kaahinaasine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaaşika gaf hav'ule qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pilbı huvu **13** eyhen: – Eyhe «sı xəmde g'alyapk'ımee Mang'une telebabışe abi Mana qöqüna». **14** Mana gaf Pilatne k'ıriysqa hipxhıreene, sı mang'uqa gaf hav'u, gyapk'ıyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbı. **15** G'aravulyçeeşed pilbı alyaat'u, gırğın cok'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyniyne yiğılqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a. **16** Yits'ıssar teleba Galileyeeqa, I'see manbışık'le uvhuyn suvalqa avayk'an.

17 Manbışık'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı.
Sabarabıb şakkalycab aaxva. **18** Manke I'sa manbışısqa
qıxha eyhen: – Xəybışeenayiy ç'iyeyne aq'valyna gırgına
xəbvalla Yızde xılıyaqa quvu. **19** Mançıl-allab hapk'ın
gırgına milletbışike Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkine,
Dixene, sayıb Muq'addasne Rı'hı'nne doyuka xhineeqa
k'yooq'u gicəpxı'ybı aleet'e'e. **20** Manbışıs Zı şos əmr
hav'uyn xhinne, gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyn
axır qalesmee, gırgına gahbışıl şoka ixhes. (*aiōn g165*)

Luka

10 25 Sayəqqee Tavratne mə'əllimis I'sa cuvabil aqqas
ıkkıykan. Mang'vee I'sayke qidghın ha'uyn: – Mə'əllim,
zı hucoo he'eene, aaxiratee ixhees? (aiōnios g166) 26 I'see
mang'uke qidghın ha'uyn: – Tavratee hucooyiy otk'un?
Vas nəxüdiy g'anmiş eyxhe? 27 Mang'vee Tavratee
otk'uniy xhinne uvhu: – Yiğna Rəbbim Allah vorna. Mana
hammaše yik'eka, rıhi'ka, ək'elika gırgıne vas huvuyne
gucuka ıkkıykne. Sayid: vas k'anena, vas ġu nəxüriy ıkkan
həməxür ıkkıykne. 28 I'see mang'uk'le eyhen: – Ğu qotkuda
uvhu. Ğu həməxüd he'ee, manke ġu aaxiratna ixhes. 29
Mang'us ıkkıykanan vuc mane gafençe qorkura qığahas,
I'sayke qidghın ha'an: – Eyhe, yizda k'anena haşune? 30
I'see mang'uk'le inəxüd uvhu: «İyerusalimençe Yerixonne
şahareqa sa cühüt' gəəng'ə gexhana g'ulduraaşine xileqa.
Manbiše mana q'əra qa'a, getu g'alyaraççena yəqqə
qık'as. 31 Həməxüd ıxha, mane gahıl İyerusalimençe
hamane yəqqı'lə, Allahne Xaa g'ullux ha'ana sa gəə eyxhe.
Mang'uk'le get'una g'acu, ilğec'ena hamane yəqqı'nə
şene aqvayle. 32 Akaran harakat Leviyne toxumençened
insaane ha'a: get'uyng'une k'anençe yəqqı'nə şene
aqvayle ilğec'e. 33 Hamane yəqqı'n ı'lğəə eyxhena
samariyeğançena cune əməleyl. Mang'uk'le get'una g'acu,
qiyykin k'anyaqa qexhe. 34 Samariyeğançena mang'usqa
qıxha ı'xna çaxırıka hodğul, zeytunun q'ışid qadğu,
iyt'alan. Qiyğa, mang'vee g'ulduraaşə get'una alqavhu
əməlelqa qikkekana pilike aaxvane cigeeqa, giygalna
mang'us maa'ab g'ullux haa'a. 35 Qinne yiğil mang'vee
pılıke aaxvane cigayne xəring'us huvu q'ölle nuk'rayn pil

eyhen: – Mang'us g'ullux hee'e, zi huvuynçile hexxada xarcxheene, yl'q'əlqa qömee, zi vas qelesin». **36** Qiyğɑ I'see Tavratne mə'əllimike qidghın ha'an: – Ğu nəxüdne hi'sab ha'a, g'ulduraaşisqa girxung'usqa, xhebing'una nenane k'anena eyxhe? **37** Tavratne mə'əllimee eyhen: – Neng'veeyiy mang'us cun yik' gyotxhuniy haguna, hamana eyxhe. «Ğunad həməxüd he'e», – I'see mang'uk'le uvhu, – «i'mi'r yiğna həməxüb vukkee».

15 Gırgın nalok'bı sa'anbiyyiy bınahbınanbı abaylenbınıy I'saysqa, Mang'ulqa k'ırı gyaqqas. **2** Fariseyariy Tavratne mə'əllimaaşę ğud-ğudniy ha'ana: – Mana insan bınahbınanbışika yuşan ha'a, manbışika kar otxhan! **3** Manke I'see inəxbına misaala ts'its'av'u: **4** – Fıkır ooxhne, vuşde neng'ukame vəş vəq'ə vobna, çinab sa avguna. Mang'vee üç'ele üç'üb uxhiyxhanne cigeə g'alebçi, avguna sa t'abal haa'as üqqəs dişde? Nya'a, avaykasmee mang'vee mana t'abal haa'as dişde? **5** Avaykimeyib, şadvalika cune migabışılqa gyuvxhes. **6** Xaaqar qarımee, qoot'alarınbı cun hambazar, g'onşubı manbışık'le eyhesin: «Zaka sacigee şadepxhe! Zasqa avaykına, avguna vəq'ə!» **7** Qiyğɑ I'see eyhen: – Mançılqa şak-şupa mooxhe, xəybışee bınahbışile xil ts'its'avuyne sang'us geeb şadeepxhes. Yüç'ele üç'ürne qopkuyne, bınah deşinbışis manimee şadeepxhes deş. **8** Sayıb inəxbına misaala: Sa xhunaşşeyqa yits'ille nuk'rayn pil eyxhe, mançınid sa yicee agval ha'an. Nya'a, məng'ee bazir qaahas dişde, xhiris üvxəs dişde, xav alyak-valyak ha'as dişde man nuk'rayn pil aveekasmee? **9** Aveekimee, qoot'alarınbı cen hambazariy, g'onşu yedar. Manbışık'le

eyhesin: «Zaka sacige şadepxhe! Zak'le, aguyn nuk'rayn
pil, avaykyn!» **10** Qiyğa I'see eyhen: – Mançilqa şak-şupa
mooxhe, sa binahbışike tovba hav'uyne insannimeeyid
Allahne malyaa'ikaaşdab şadvalla həməxübna vuxhes. **11**
I'see inid yuşan ha'uyn: «Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor.
12 K'inne dixee dekkik'le eyhen: – Dek yiğin var-devlet, ġu
yişde aree bit'al he'e, zalqa gexhan qale. Dekkee var-devlet
dixbişdi aree bit'al ha'an. **13** Sabara yiğbişile k'inne dixee,
cus huvuyn dekkee var-devlet massa huvu, ayk'anna
əqənane Ölkeeqa. Ark'inne cigeeyid azğunna i'mi'r vukku,
gırgın kar ak'an ha'an. **14** Mane gahıl hamane Ölkee
giygalanbı it'umun missin vaxtbı, mang'uned i'mi're
giygalanbı dağamın yiğbi. **15** Manke mana hayk'anna
mane cigaynbışde sang'usqa iş hivqas. Mang'vee mana
g'ixelena cune çolbişeqa vokkar uxhiyxhana'as. **16** Dix
həməxürniy mis qıxha vorna, vokkaşee otxhanan kar
huvuynxhiy geerniy şad ixhes, mang'us vuçud heli ixha
deş. **17** Mana culqa qarı eyhen: – Yizde dekkıqa geeb işçer
vob, manbişde gırgıng'vee giney otxhan, hale hexxadad
axvan, zımee inyaa'ar missinçə qek'a. **18** Dekkısqa sark'il
eyhesin: «Dek zi yiğniyy Allahne ögee binahna iş hav'u.
19 Zi yiğna dix ixhes layiq'ra deş vorna. İcaza hevle
yiğne işçeeşina sa ixhes». **20** Mana ayk'anna dekkısqa.
Dekkik'le mana əq'ənançecar quvats'i rəhi'm qavayli.
Dek mang'une ögiylqa g'adayxhan qarı, xhılıbışeqa sa'u,
ubba ha'a. **21** Dixee eyhen: – Dek, zi yiğniyy, Allahne ögee
binahna iş hav'u. Zi yiğna dix ixhes layiq'ra deş vorna. **22**
Dekkee cune nukaraaşik'le eyhen: – Zaraba, nekke yugun
alya'an karbı alle, mang'ulqa ale'e, t'ubelqana tucvayiy,

g'elilqan g'elilinbı hele. **23** Qavale kokav'una dana, gyuvk'e. Qudoora otxhun-ulyodğuybı ha'as. **24** Ho'o dişde, yizda dix qik'uniy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına. Manbı giviyğalanbı otxhan-ulyoğa. **25** Mane gahil xərna dix çoleeniy vor. Mana xaasqana qıxhamee, g'iyxhenbı mə'niybıyyı huvaagan sesbı. **26** Mang'vee nukaraaşına sa qort'ul qidghın ha'yn: – Hucoone haynyaa eyxhe? **27** Nukaree eyhen: – Yiğna çoc sak'i, dekkeeyib mana sağrasalamatra sak'ıva kokav'una dana givk'u. **28** Xərna dix it'umra qəllamışxha, xaaqa ikkeç'es ıkkiykan deş. Manke dek qıgeç'u mana mizel aqqaqqı giygal. **29** Xərne dixee dekkik'le eyhen: – Haynimene senbına zi vas nukar xhinne işlemiş ixha, hammaşed ġu uvhuyn ha'u. Hambazaşıka otxhun-ulyoğası, ġu zas mısacab çepiçib huvu deş. **30** Yiğın var-devlet otxhunne, pozğunne yedaaşıka iykirne dixes, ġumee, sak'i qarıng'a kokav'una dana givk'u. **31** Dekkee mang'uk'le eyhen: – Dix, ġu hammaşe zaka vor, in gırğın zaqa vodunmen kar yiğın vodun. **32** Həşdiyle şadephxes, otxhun-ulyoğası ikkan: yiğna çoc qik'uniy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.»

18 **9** Şı mansanbıisle qopkuynbı vob, hi'sab ha'anbışıs, mebınbışılqa oğanje avqa ilyaakane insanaaşıs, I'see inəxübna misala ts'its'av'u: **10** «Q'öyre insan Allahne Xaaqa ı'bəədat ha'as havayk'anınbı. Manbışda sa ixhana farisey manasar nalok'bı sa'ana. **11** Fariseyee ulyorzul cune hək'ee inəxüb düə haa'a vuxha: – Allah, Vas şukur, zi məxürna, mebin insanar xhinnena dexhava: firıldaxçer xhinnena, qotkuyn hidya'ana xhinnena, xayaanat ha'an adamiyiy xhunaşşe xhinnena, yeyir hamana nalok'bı

sa'ana xhinnena. **12** Zi hammaşे ülycümee q'öne yəqqee
siv aqqaqqa, gırgıne g'azancbışike yits'ib'esda pay Allahne
Xaaqa qoolena. **13** Nalok'bı sa'anamee gırging'ule curayra
ulyorzuliy, mang'us uleppid xəəqə qa'as ikkan deşiy, saccu
cune koxsiys i'xhi eyheyiy: – Allah, zi bınahbınana vor, Ğu
ilğeç'e yizde bınahbışike.» **14** Mançile qiyğa I'see eyhen:
«Farisey deş, hamana nalok'bı sa'ana Allahee qorkuna
insan xhinne q'abil ha'u, mançılqa şak-şupa mooxhe.
Manıd mançıl-alla, vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa
qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.»

Yəhyə

1 Ts'etta Cuvab ixha. Cuvab Allahıka sacigee ixha. Cuvabcad Allah ixha. **2** Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ixha. **3** Gırğın kar Mançile ğana itxhin, itxhinne karbişin nencad Man dena itxhin deş. **4** I'mi'r Mançeeniy vob, mane i'mi'riniň insanaaşis Nurniy hele. **5** Nurun miç'axiyvalee işixniy gyayhe, man miç'axiyvalisse höğəs əxə deş. **6** Allahee Yəhyə donana insan g'ixelete. **7** Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırging'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecenva. **8** Mana vuc Nur deş ixha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı. **9** Hək'en Nur dyunyelqa qadi. Mane Nuren gırğına insanaaşılqa işixniy gyayhe. **10** Nurun in dyunye itxhin. Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid, ine dyunyeyk'le Man qıvaats'a deş. **11** Mana Cunbişisqar qareene, manbişə Mana k'ane qı'lı deş. **12** Mana k'ane qı'yne gırğınbışıs, Mang'une doyulqa inyam hı'iynbışıs, Manbışıs Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy huvu. **13** Manbı insanıke, insanne xuruşuke vuxhaynbı deş vob. Manbı Allahıke vuxhaynbı vob. **14** Cuvabike İnsan qıxha, Mang'un xav yişde yi'q'nee ixha. Şak'le Mang'un Nur g'acuyn, Mane vorne-deşde Dices Dekkee man Nur huvu. Mana Dix hək'ene Yugvalin gyatsts'ı ixha. **15** Yəhyee Mang'une hək'ee axtıda yuşan ha'a ixha: – Zı Mang'une hək'ee eyhe ixha: «Zale qiyğa Qalesda, zaler ögee ixha. Mançıl-allar Mana zaler xərna vor». **16** Yişde gırging'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane Yugvalil-alla çiçiqad qihna xayir-düəbı alyaat'u. **17** Q'aanun Mısayle ğana huvu, hək'ena Yugvallab I'sa Masihile ğana qabı. **18** Allah neng'uk'lecar, misacar g'acu deş. Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune

Dixee hagu. Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor. **19** İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeeşine ç'ak'ınbişə Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?» qidghın ha'asdemee İyerusalimğançə kaahinariy Leviyke g'abiynbı mang'une k'anyaqa g'uxoole. **20** Mane gahıl Yəhyee manbışike dyugul hidi'i, qotkun uvhuyn: – Zı Masih deş vorna. **21** Manbışə Yəhyeyke qiyghinin: – Manke ġu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne? Yəhyee, «De'eş, zi mana deş vornava» eyhe. – Manke ġu Misee eyhena peyğambarne? Yəhyee «De'eşva» eyhe. **22** – Manke ġu vuşune? Şı g'axuvuynbışık'le şı hucoovana eyhe? Ğu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as? **23** Yəhyee manbışis alidghiniy qele: – Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu: „Rəbbis yəq qopku qee'eva“ Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.» **24** G'axuvuynbı fariseyaaşınbı vuxha. **25** Manbışə Yəhyeyke qiyghanan: – Ğu Masihir deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a ġu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a? **26** Yəhyee manbışis inəxdin alidghiniy qele: – Zı xhinekacad gicərxı'y alyaat'a'a. Vuşdeme yi'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, **27** Mana zale qiyğa qalesda vor. Zı Mang'une çarıxbışın baağarid aaqas kara idyayle. **28** İn yuşan ha'an gırgın kar, iordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ixha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicəpxı'ybı alyaat'a'a ixha. **29** Qinne yiğıl Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen: – Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna Urg haane! **30** Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğa qööna zaler xərna vor, Mana zaler ögee ixhal-allə». **31** Zak'ler Mana ixhay ats'a deşdiy.

Mana izrailyne milletik'le qivaats'ecenva, zi insanar
xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybiniy alyaat'a'as qarı. **32**
Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen:
– Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nerke xhinne qadı,
Mang'ulqa gixu, axva g'acuyn. **33** Zak'ler Mana ixhay
ats'a deşdiy. Zi xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'iybı alyaat'as
G'axuvuyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayiy
gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxhe,
Muq'addasne Rı'hi'ka gicəpxı'ybı alyaat'a'ana Mana vor».
34 Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat
hav'u. **35** Qinne yiğıl Yəhye meer cune q'öne telebayka
ulyorzuliy. **36** I'sa yəqqı'lə ı'lğəəmee, Yəhye Mang'uqa
ilyakkı, eyhen: – Allahna Urg haane! **37** Mane q'öne
telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qihna avayk'an.
38 I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöö g'avcu, qiyghanan:
– Şos hucoona ıkkən? Manbişə I'sayke qiyghanan: –
Ravvi, Ğu nyaane axva? (Ravvi mə'əllim eyhen vodun.)
39 I'see manbışık'le eyhen: – Zaqab qihna qudoora,
şok'ləcad g'acesin. Manbib həpk'in Mana nyaayiy axvava
ilyakanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yiğıl manbı
exhalqamee Mang'usne giviy'ar. **40** Yəhyee eyhenbı
g'ayxhı, I'sayne qihna apk'inne q'öng'una sa Andrey ixha.
Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ixha. **41** Qiyğa mang'vee
cuna çoc Şimon t'abal hi'i, «Şak'le Masih avaykinava»
eyhe. (Masih g'əyxi'navə, q'ış qadğınava eyhen vodun.) **42**
Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ıkkekka. I'sa Şimonuqa
ilyakkı, eyhen: – Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le
g'iyniyke şaqqa Kefa eyhes. (Kefa ganz eyhen vodun.
Ganzid yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.) **43** Qinne

yiğıl I'says Galileyeeqa 1'qqəs ikkiykan. Mang'vee Filip t'abal hı'i, «Zaqar qihna qorava» eyhe. **44** Filipır Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareençe eyxhe. **45** Filipeeyir Natanael t'abal hı'i, mang'uk'le uvhuyn: – Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraasər uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveykı. **46** Natanaeleeyhen: – Nazaretğançeye yugun kar qığec'eye? Filipeeme mang'uk'le eyhen: – Arı ġucar ilekke. **47** I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöö g'acu, eyhen: – İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailyğançenavur. **48** Natanaeleeyhen: – Vak'le zi nençena ats'a? I'see mang'us inəxdin alidghiniy qele: – Filipee ġu qot'alassecar, Zak'le ġu inciliyne yivek avurniy g'acu. **49** Natanaeleeyhen: – Mə'əllim, ġu hək'erar Allahna Dixır, İzrailynar Paçcahir! **50** I'see eyhen: – Zak'le ġu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ġu Zas inyam hı'i? Vak'le mançiled ç'ak'in karbı g'aces. **51** Zi şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'öna qeedaxhe, Allahın malaaikar İnsanne Dicesqa gəə-1'lqəə şok'le g'aces.

2 Mançine xhebid'esde yiğıl Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. **2** I'sayka sacigee Cun telebabıb davatbışeeqa qopt'ul vooxhe. **3** Məxüd eyxhe otxhan-ulyoğane gahil çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen: – Manbışıqa çaxır axu deş. **4** I'see eyhen: – Yed, mançike şas hucoone? Yızda gah qabı deş. **5** I'sayne yedee nukaraaşık'le eyhen: – Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e. **6** K'anya'ad Yahudeeşə gicəpxı'yıbı alyaat'an g'ayeyke hı'iyn yixhille xədin g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşə g'alle

litra xhyanın əə eyxhe. **7** I'see nukaraaşik'le eyhen: – Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e. Manbiše g'abbı ghalelqamee gyatsts'a'anbı. **8** Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen: – Həşdiyle sık'ının alyaat'u, tamadaysqa ikkee. Manbişed ikkekkan. **9** Tamadar çaxirelqa sak'al hi'yne xhinene dadiqa ilyakkana. Mang'uk'le man nençe adıvacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen: **10** – Gırgıng'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxhamee, pisinxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn. **11** I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettiyn əlaamat hagu, Cuna axtıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. **12** Mancıle qiyğa Mana yedikayiy çocaaşika, telebabışika sacigee Kefernahumqa ark'in, sa-q'ölle yiğna maa axva. **13** Yahudeeşin Peesax bayram k'ane qexhemee, I'sa İyerusalimqa ayk'an. **14** Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-allı boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbıyyı pilbı badal haa'anbı g'ooce. **15** Mang'vee bağaaşike çümky hav'u, maabin gırğınbı cone vəq'əbışıkayiy boğabışika sacigee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pilbı badal ha'anbışınıd iskambı alytik'al hı'i, pilbı ç'iyelqa ot'al ha'a. **16** Qi'nerker massa helenbışık'led eyhen: – Manbı inençe aleet'e, Yizde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a. **17** Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «Zas Yiğın Xav geed iкkan. Mane iкkiykının Zı gyoxhxhan ha'a». **18** Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'uke qiyghanan: – Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatika hągas əxəyee? **19** I'see manbışis inəxdın alidghınıj qele:

- Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zı mee man xhebne yiğee q'omançe alya'asın. **20** Yahudeeşine ç'ak'ınbiše Mang'une cuvabis eyhen: - İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne senee ali'i, Ğu man xhebne yiğee alya'asvane eyhe? **21** I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ixha. **22** Qiyğa, I'sa hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahil, telebabışis Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbiše manke Muq'addasne Otk'uniysiy I'see uvhuynе cuvabis inyam ha'a. **23** I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalim haguyn əlaamatbı g'acuyne gellesde insanaaşе Mang'ulqa inyam ha'a. **24** I'sayk'le gırğıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbişilqa yı'q' qiyzaran deşdiy. **25** Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes iкkanmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'eeyuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe ı'lğəəmbı ats'a ixha.

3 Fariseyaşaşine yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbişda sa eyxhe. **2** Mana xəmde I'saysqa ari, eyhen: - Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'əllim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdin əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy. **3** I'see mang'us inəxdin alidghiniy qele: - Zi vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qidyareene, Allahna Paçahiyvalla g'avces vəəxəs deş. **4** Nikodimee Mang'uke qiyghanan: - Q'əs qıxhane insanisse nəxi'r meer yedike ixhes əxəyi? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'iç'u, meer yedike ixhes əxəyee? **5** I'see inəxdin alidghiniy qele: - Zi vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Ri'hi'ke

dexhayng'usse Allahne Paççahiyvaleeqa ikkeş'es əxəs
deş. **6** Tanike ixhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ixhanar rı'h.
7 Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavales
vukkan. **8** Mıts çis vukkanne cigee aa'a. Vak'le mançin
ses g'ayxheeyid, nençe qabı nyaqa apk'iniy ats'a deş.
Həməxürir Rı'hı'ke ixhane insaniqa eyxhe. **9** Nikodimee
qighan: – Man karbı nəxüdne ixhes? **10** I'see mang'us
inəxdin cuvab qele: – Ğu İzrailyna mə'əllim vor. Man
karbı vak'le ats'a dişde? **11** Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le
ats'an eyhe, g'acuynçusub şahaadat haa'a, şume yişda
şahaadat şos k'anə qaa'a deş. **12** Zı şos ç'iyelyne karbişike
yuşan ha'amée, şu mançılqa inyam ha'a deş, xəybışeene
karbişike yuşan ha'axhee, şu inyam ha'ayee? **13** İnsanne
Dixele ğayıru vuşucar xəybışeqa ilqeq'u deş. Xəənçer
giç'una Mana vor. **14** Misee sahree yezake hav'una xoçe
ooqa qav'uyn xhinne, İnsanna Dixır məxür ooqa qa'as
ıkkın. **15** Man ixhesin, Mang'ulqa inyam ha'an gırğınbışis
gırğına gahbışısda 1'mi'r vuxhecenga. (*aiōnios g166*) **16**
Allahis dyunye manimee ikkiykan, Mang'vee vorna-deşda
Cuna sa Dix huvu. Manid mançıl-allı ha'a, Mang'ulqa
inyam ha'an nenbicab himabat'acenga, manbışıqa gırğına
gahbışısda 1'mi'r vuxhecenga. (*aiōnios g166*) **17** Allahee
dyunye muhaakima ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix
dyunye g'attixhan ha'asva g'axuvu. **18** Mang'ulqa inyam
hi'na muhaakima ha'as deş. İnyam hidyi'ınar muhaakima
hi'inacar, Allahne vorne-deşde Dixelqa inyam hidi'inçil-
alla. **19** Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşe pisin
ha'ava, manbışis miç'axiyvalla Nurule geeb vukkiykan.
Mançıl-allab manbı muhaakima haa'as. **20** Pisın ha'anə

gırgıng'uk'le Nur g'imece eyxhe. Vuce hi'inbi aq'valqa
qiğmeç'ecenva, Nurnane suralqa qarayle deş. **21** Qotkuyn
ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuce hi'inbi aq'valqa
qiğeeç'ecenva Allahnemee hi'iva. **22** Mançile qiyğa
I'sayıy Cun telebabı Yahudayne cigabışeqa qabayle. I'sa
manbışika maa'ar sabara gahna axu, maabinbişis xhineeqa
k'yooq'u gicəpxı'ybı alyaat'a'a ixha. **23** Yəhyeyib Salim
eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigeed
xhyanva, gicəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ixha. **24** Yəhyey
manke zindaneeqa arçu deşdiy. **25** Mane gahil Yəhyeyne
telebabışdeyiy sa Yahudiyye əree, gicəpxı'yne hək'eena
gaf gyooxha. **26** Telebabı Yəhyeyeqa qabı, eyhen: –
Mə'əllim, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacigeene,
ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une insanee, həşde Vucee
gicəpxı'ybı alyaat'a'a. Gırgınbib Mang'usqavub abayle!
27 Yəhyee manbışde cuvabıs eyhen: – İnsanısqa Xəənçe
hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. **28**
Şu zi uvhuyne cuvabın şahadar vobınbı: «Zı Masih deş
vorna. Zı Mang'ule ögiyl g'axuvu». **29** İstağ tsumayna
vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul,
mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur şadexhena. Məxürur
zi şadexhe. **30** Həşdiyle Mana axtı qixhes iкkan, zime k'il.
31 Ooğanče Qarına gırgıng'ule xərna vor. Ç'iyene aq'valyna
ç'iyene vorna, mana ç'iyene karbışde hək'eeyuşan ha'a.
Xəənçe Qarıname gırgıng'ule xərna vor. **32** Mang'vee
Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxhı, mançis şahaadat haa'a,
şavaacabib Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş.
33 Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah
qorkunavad peçat giyxən. **34** Allahee G'axuvung'vee,

Allahın cuvabxhe hixhar ha'an. Allahee Məxrıng'us Cun
Rı'h qidiykkın hele. **35** Dekkıs Dix ıkkанva, gırğın kar
Mang'une xilyaqqa quvu. **36** Dixelqa inyam hı'ına gırgıne
gahbişisde i'mrena ixhes. Dixel k'ırı ilydiyxhing'uk'leme
ı'mı'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes.

(aiōnios g166)

4 Fariseyaşık'le I'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u,
gicərxı'iybı alyat'a'ava g'ayxhiyn. **2** Yic gicərxı'iybı I'see
deş, Cune telebabıshe alyat'a'ıxha. **3** I'sayk'le, Cune hək'ee
yuşan haa'ava g'ayxhımee, Yahudeyayeençe qığeç'u
Galileyeeqa meer ayk'an. **4** Mang'una yəq Samariyeençe
ı'lğəə vuxha. **5** Mana, Yaaq'ubee cune dixes Yusufus
huvuyne cigabışis k'anene Samariyeyne Sixar eyhene
şahareeqa qarayle. **6** Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabışe
vob. Yəqqı'n I'sa ozar hı'iva, Mana mane kahrızısnə
giy'ar. Mana yı'q'ı'hiyna gah vuxha. **7** Kahrızısqə xhyan
alqahasva sa Samariyeençəna xhunaşşə ayreele. I'see
məng'i'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva»
eyhe. **8** Mane gahil, Mang'un telebabı oxhanasın kar
alışsesva şahareeqa apk'ın vooxhe. **9** Samariyeegançəna
xhunaşsee Mang'uke qiyghanan: – Ğu Yahudiy vorna,
zımee Samariyeençəna zəiyfa. Nəxüd Ğu zake xhyan
heqqayıy? (Yahudeeşeyiy Samariyebiše sana-sang'uka
işbı g'ece ıxha deş.) **10** I'see məng'i's inəxdin alidghınıy
qeles: – Vak'le Allahna payiy «Zas ulyoğas xhyan heleva»
Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay
ats'axhaynxhiy, şucadniy Zake xhyan heqqas. Zınad vas
ı'mı'r hoolen xhyanniy heles. **11** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:
– Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşin, kahrızıb

k'oraba vob. Vas nençene i'mi'r hoolen xhyan ixhes? **12**
Nya'a Ğu, ina kahrız şas g'alepçiyne yişde dekkaşaına
eyxhene Yaaq'ubiler ooqanane vor? Mang'veeyid cune
dixbişed, cune çavra-vəq'əynid inençe xhyan ulyodğu.
13 I'see məng'i's inəxdin alidghiniy qele: – İne xhineke
ulyodğuyng'us meed xhyan ıkkiykanan. **14** Zıme helesde
xhineke şavaa ulyodğveene, mang'us sayid xhyan mısacad
ıkkiykanas deş. Zı huvuyn xhyan mang'une ad gırğine
gahbişis i'mi'r hoolene xhyan i'lqəəne cigalqa sak'alas.
(aiōn g165, aiōnios g166) **15** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna,
zas məxdin xhyan hele, zas sayid xhyan ıkmiykancen,
zınar xhyan alqahasva inyaqa ayres gimeexhacen. **16** I'see
zaiyfayk'le eyhen: – Yeera, adamiyır qort'ul, inyaqa qeera.
17 Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Zaqa adamiy deşda. I'see
məng'i'k'le eyhen: – «Adamiy deşdava» ġu qotkuda eyhe.
18 Vaqa xhoyre adamiy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenar,
yiğna adamiy eyxhe deş, ġu man qotkuda eyhe. **19** Zəiyfee
Mang'uk'le eyhen: – Xərna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarır.
20 Yişde dekkaşa ine suval i'bəədatniy ha'an. Şumee,
Yahudeebiše, eyhen, i'bəədat ha'asın ciga İyerusalim
vodun. **21** I'see məng'i'k'le eyhen: – Zəiyfa, Zal k'ırı
alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis i'bəədat
ine suvaylid İyerusalimid ha'as deş. **22** Şu, Samariyebiše
nişismecad i'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme
şı nişisiy i'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attipxhınıyd
şaken, Yahudeeşiken vod. **23** Gah qavaalesda, mana
qabınab, yik'eençe i'bəədat ha'anbiše, Dekkis hək'eda
Mang'une Rı'hi's sik'i i'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus
məxüd i'bəədat ha'anbi t'abal haa'a. **24** Allah Rı'h vorna.

Mang'us i'bəədat ha'anbiše hək'eda Rı'hı's sik'i i'bəədat ha'as ikkan. **25** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an, Masihva eyhena qales. («Masih» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarımee, Mang'vee şas gırgınyuşan ha'asın. **26** I'see məng'i'k'le eyhen: – Zi Mana vor, vaka yuşan ha'ana. **27** Mane gahıl I'sayn telebabı siviyk'al. Manbışık'le Mana zəiyfayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vas məngi'ke ikkan?» «Nya'a mane zəiyfayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş. **28** Manke zəiyfee xıldedin parç ç'iyelqa gixhxı, şahareeqa qarı, insanaaşık'le eyhen: **29** – Qudoora, zi hi'iyn gırgınzas yuşan hi'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masih Mananiyxan vor? **30** İnsanar şahareençe qığgeepç'i I'saysqa qavayle. **31** Mane gahıl Mang'une telebabıse «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sık'ının kar oxhneva» eyhe. **32** I'seeme manbışık'le eyhen: – Zaqa məxdin otxhuniy vod, şok'le man ats'a deş. **33** Manke telebabıse sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otxhanan adınyiyxanva?» qiyghan. **34** I'see manbışık'le eyhen: – Yızın otxhuniy, Zi G'axuvuyng'vee uvhuyn hi'iyy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. **35** Şu «Yoq'ne vuzale qiyşalasınbıva» eyhe. Zime şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'i, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxırıd, qiyşalasınbı xhinnevud qeetxha! **36** Qiviyşalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgıne gahbıśisda i'mi'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qiviyşalnar sacigee şadepxhesınbı. (*aiōnios*
g166) **37** Manke mane işis sik'i uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qiviyşalnaxheva» qotkun vodun. **38** Zi şu, şu əq'üba idyopxhuniy, şagav qiyşalas

g'axuvu. Mebinbiše əq'üba opxhun, şume manbiše
əq'übayka ezuynçin şagav alyaat'u. **39** Mane zəiyfee
«Mang'vee, zi hi'iyn gırgın işbi zak'le uvhuynbıva»
Samariyebişik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene
geeble insanaşa I'salqa inyam ha'a. **40** Qiyğa Samariyebi
I'sayne k'anyaqa abi, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırra cone
k'ane axveceva. Manar maa'ar q'ölle yiğna axvana.
41 I'see eyhenbi g'ayxhi, Mang'ulqa inyam ha'anbi
sık'ılbab geeb qeepxha. **42** Samariyebiše zəiyfayk'le
eyhe ıxha: – Şı saccu ġu uvhuyne cuvabil-allacad
deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn,
ats'axhxhaynid hək'erar İna dyunye g'attixhan ha'asda
vor. **43** Q'öne yiğle, I'sa mançe Galileyayne suralqa
ayk'an. **44** Mang'vee Vucecadniy uvhu, peyğambarıqa
vuc yedike ıkhayne cigabısee hi'rmat voxhena deşva.
45 I'sa Galileyeeqa qarımee, Galileyğançenbiše Mana
q'abil ha'ana. Manbışık'le İyerusalim bayramnang'a
Mang'vee hi'iyn gırgın kar g'acuyn. **46** I'sa xhyan
çaxirelqa sak'al hi'yne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa
sayır araylena. Kefernahumeeene paçkahne insanıqa
sa dix eyxhe, vucur ik'ar eyxhe. **47** Mang'uk'le, I'sa
Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıva g'ayxhimee, mana
I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna
qek'ana dix yug qe'eva. **48** I'see mang'uk'le eyhen: – Şok'le
əlaamatbıiy gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş.
49 Paçkahne insanee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, yizda
dix qik'asse ayre! **50** I'see mang'uk'le eyhen: – Hoora,
yiğna dix axvasda. Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa
inyam hi'i ayk'anna. **51** G'ulluxçer mang'une ögiylqa

abi, yiğna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor.

52 Mang'vee manbışike «Yizda dix misane yug qexhe girğilyva» qiyghan. Manbiše eyhen: – Sanıxha sə'ət sançıl mang'un gyorxhuniy k'il qıxha. **53** Dekkılqa hiyxharan, I'see mane gahılyniy «Hoora, yiğna dix axvasdava» uvhu. Manke vuceeyid, cune xaane gırgınbişeb I'salqa inyam ha'a. **54** Man I'see Yahudeyeençe Galileyeeqa arıyle qiyğa haguyn q'öd'esin əlaamatniy vod.

5 Sabara gah ilgevç'yle qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalimqa hayk'an. **2** İyerusalimeene Vəq'əbişin akkava eyhene cigee, cühüt'yaşaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-allá xholle oad daxanan dirakbışılın ciganiy vod. **3** Mane cigabısee vuk'aranbı, bı'rq'i'nbi, k'aanbıyyiy paralic i'xi'yn geeb insanar g'alyapk'i vuxha. Manbiše xhinən i'giykırıy gozet ha'a ixha. **4** [Rəbbin malaakih gahile-gahılqa avqa giç'u, xhyan i'giykar ha'a ixha. Mane gahıl xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ik'arbı yug qeedaxhe ixha.] **5** Maa'ar manbışde k'ane xhebts'ale molyulle senna ik'arna insan ixha. **6** I'sayk'le mana g'alirxhu g'acu ats'axhxhen, mana ik'arna geeb gahıbva. I'see mang'uke qiyghanan: – Yug qixhes ikkannane? **7** Ik'arang'vee Mang'us inəxdin alidghiniy qele: – Xərma, yizde k'ane, xhyan i'gi'yikrmee, zi xhineeqa k'erçesda insan deşda. Zi xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e. **8** I'see mang'uk'le eyhen: – Oza qıxhe, gü galirxhuyn karıd alyaat'u, hoora! **9** Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galirxhuyn karıd alyaat'u, ayk'anna. Man Şabbatın yiğ eyxhe. **10** Mançıl-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbışe yug

qıxhayne insanık'le eyhen: – G'iyna Şabbatın yiğ vod,
ğu galirxhuyn kar g'iyna haqqas ıkkan deş. **11** Mane
insanee eyhen: – Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu
galirxhuyn karid alyaat'u hoorava» uvhu. **12** Manbişe
qiyyhanan: – Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan
vuşuyiy? **13** Mang'uk'le Mana vuşu ixhaycad ats'a deşdiy.
I'see mana yug qı'iyile qiyyga, maane insanaaşıl alikkı
ayk'anna. **14** Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne
t'abal hı'i, eyhen: – Həşde ġu yug qıxhana. Ğu sayib bınah
himaa'a, vuk'lelqa mançiled pisin kar qımaylecenva. **15**
Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbışık'le,
vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe. **16** I'see man Şabbatne
yiğil hı'iva, Yahudeeşine ç'ak'ınbışık'le Mang'une vuk'lelqa
yiğibi alya'a. **17** I'seeme manbışık'le eyhen: – Yizde
Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana. **18** Mançile
qiyyga Yahudeeşine ç'ak'ınbışık'le Mana sık'ırar geer gik'as
ıkkıykan. Mang'vee Şabbatne yiğil iş hav'uy k'ıldanan
xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa
aqqı. **19** I'seeme manbışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'en
eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'idecveene, Cuked
ğana vuçud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeeyid
man ha'a. **20** Dekkis Dix ıkkanca, Vucee ha'an gırgın kar
Mang'uk'le hagvan. Şu ghalybı aaqı aaxvecenva Dekkee
Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbü hagvas. **21** Dekkee
hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbışık ı'mı'r hoolen xhinne,
Dixeeyib Cus vukkananbışık ı'mı'r hoole. **22** Dekkee
vuşucar muhaakima ha'a deş. Mang'vee məhkama Dixelqa
g'aleççu, **23** Dekkis hı'rmat giviyxhena xhinne, Dicesib
hı'rmat gyuvxhecenva. Dices hı'rmat givdiyxheng'vee,

Mana g'axuvuyne Dekkisib hı'rmat giviyxhe deş. **24**

Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alixhxhi,
Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hı'yne insanıqa gırgıne
gahbişisda ı'm'ır vob. Məhring'uqa məhkamad ilyakkas
deş. Mana qık'uyke g'attirxhin, üç'ür qıxha. (**aiōnios g166**) **25**

Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dixen ses hapt'ıynbışık'le
g'iyxhena gah qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhiynbı
üç'üb qeepxhes. **26** Dekkine ab ı'mı'r vobnan xhinnee,
Dixesib Cune ab ı'mı'r Mang'vee hoole. **27** Mana İnsanna
Dixva, məhkama hı'iyid Mang'unecad xılıyaqa quvu. **28**
Mançile ghalybı aaqı imaaxva, məxbına gah qöö vob,
nyuq'vnee g'alyapk'ıynbışde gırgıng'uk'le Mang'un ses
g'ayxhes. **29** Nyuq'vneençe qıgeepç'esinbı, yugvalla
hav'uynbı ı'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pisvalla
hav'uynbımee Allahee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb
qeepxhes. **30** Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş.
Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakima haa'a, Zı
alğavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ıkkanan deş
ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a. **31** – Zı Yizdecab
hək'ee şahaadat haa'anaxhiy, Yizda şahaadat qopkuna
vuxhes deşdiy. **32** Yizde hək'ee şahaadat haa'ana Merna
vor. Yizde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay
Zak'le ats'an. **33** Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu,
mang'veeyib qopkuna şahaadat hav'u. **34** Zas insanna
şahaadat vukkanıb deş, şu g'attivxhnecenva Zı man şok'le
eyhe. **35** Yəhye gyopxhannayıy işix helena çirax vuxha.
Şos sabara gahna mançine işixee şadepxhes vukkiykın. **36**
Yizde hək'ee sayib şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne
şahaadatıleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı

ha'a. Mane işbişed Yizde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee
Zı g'axuvuva. **37** Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yizde hək'ee
şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı
deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. **38** Mang'un cuvabıd vuşde
yık'bışee axva deş, Mang'vee G'axuvuyng'ulqa şu inyam
hidya'ava. **39** Şos Muq'addasın Otk'uniyibi xət qeedaxhe.
Şosqa həməxüd qöö, mançile ğana şu gırgıne gahbışisde
i'mrenbime vuxhes. Yic, Mançinib Yizde hək'ee şahaadat
ha'a. (*aiōnios g166*) **40** Şosmee gırgıne gahbışisde i'mrenbı
vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş. **41** İnsanaaşine
axtı qı'ilqa, Zı axucar deş. **42** Zak'le şu vaats'anbı, vuşde
yık'ee Allah ıkkıykınıy deşin. **43** Zı Yizde Dekkine doyule
qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doyule
qareene, şos mana ıkkıykanasda. **44** Şos sana-sang'vee
su axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'iy
su t'abalcab ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as
əxəyee? **45** Şosqa həməxüd qımaylecen, Zı Dekkine ögiyl
şolqa taxsirniyxan gixhxhes. Şolqa taxsir gixhxhesda, şu
umud haa'ana Mısa vorna. **46** Şu Mısal inyam hi'iynxhiy,
Zalid ha'asinniy. Mang'veeyid Yizde hək'ee otk'uninniy. **47**
Şu Mısee otk'uninçilqad inyam hidya'axhee, Zı eyhençilqa
nəxüd inyam ha'aye?

6 Mançile qiyğɑ I'sa Galileyne (Tiberiyayne) eyhene
golyune şene aq'valqa İlgeç'e. **2** Mang'vee vuk'aranbışık'le
haguyn əlaamatbı g'acu, Mang'uqab qihna geeb insanar
qöö vuxha. **3** I'sa suvalqa İlqeç'u, Cune telebabışika giy'ar.
4 Yahudeeşin Peesax bayram k'ane qexhe ixha. **5** I'see
vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöö g'avcu,
Filipik'le eyhen: – İne insanaaşe oxhanasın giney, nençene

şı alısses? **6** I'see manva Filip siliys i'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögiylcad ats'a ixha. **7** Filipee alidghiniy qele: – Manbişde gırging'vee sa ghaledin giney oxhneccenna, q'öd vəş dinarısın gineyid alışvee, g'idiyxhar! **8** Telebabışde sang'vee Şimon-Pyoturne çoce Andreyee I'sayk'le eyhen: **9** – İnyaa'ar xhoble xhit'ayna gineynanayiy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanis man giyxharee? **10** I'see eyhen: – Millet gyu'ar he'e. Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çilocab giviy'ar. Maa'ar xhod aazırılqa ələəna adamiycar eyxhe. **11** I'see maadin gineybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşis man giney bit'al ha'a. Gırging'vee cus nimeeniy ıkkan manimeenid alyaat'a ixha. I'see baluğaaşıkıd mancad ha'a. **12** Gırginbı otxhun avts'ule qiyğa, I'see Cune telebabışik'le eyhen: – Hexxada axuyn gırGIN se'e, vuçud xarab mexhecen. **13** Manbişe, insanaaşine ögiyle xhone xhit'ayne gineyke otxhun hexxada axuyn si'imee, yits'iq'vəble ghalilqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe. **14** Mane gahil I'see haguyn əlaamat g'acuyne insanaaşe eyhen: – Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor. **15** I'sayk'le insanar abi, Cuke gucuncar paçkah ha'asva ats'axhxhen. Mançıl-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an. **16** Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'i, **17** lotk'eeqa giviy'ar. Manbı golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axıd qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. **18** İt'umna mits aa vuxhayke, goleedin xhyan i'giykar eyxhe. **19** Manbı lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometirmee apk'iniyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-iykar cone lotk'aysqana vor qöö.

Mançile telebabı qəvəyq'ənambı. **20** I'see manbışık'le eyhen: – Qı'məəq'ən, Zı vorna. **21** Manbışis Mana lotk'eeqa alyart'as ıkkıykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mıgleqqa, cos ıkkanne cigeeqa qabı hipxhıriynsı. **22** Qinne yiğıl golyune şene surak axuyne milletis, maa saccu sa lotk'a ıxhay yik'el qayle. Manbışık'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışıka gyudyu'urvar, telebabı cocab apk'invab ats'anniy. **23** Yişde Xərinq'vee I'see şukur hav'ule qiyğa giney otxunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareençe medin lotk'abı qadayle. **24** İnsanaaşık'le I'sayiy Cun telebabıb maa'ab g'idevcumee, lotk'abışeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. **25** Golyune şene aq'val manbışık'le I'sa aveykımee, qiyghanan: – Mə'əllim, Ğu inyaqa misane qarı? **26** I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele: – Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatbı haguva deş, avts'esinmeen giney otxunva t'abal ha'a. **27** Sık'inne gahile qı'çı əlyhəəsde otxhuniyna hımaa'a. Gırgıne gahbışis ı'mi'r hevlesde otxhuniyna hee'e. Man şos İnsanne Dixee heles. Mang'ul Dekkin Allahın peçat vod. (**aiōnios g166**) **28** Manbışe I'sayke qiyghanan: – Allahıs ikkanan işbi g'acesdemee, şı hucoona ha'as? **29** I'see eyhen: – Allahıs vukkanna iş ina vob: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa inyam he'e. **30** Manbışe I'sayk'le eyhen: – Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şı mançıqa ilyaakı Valqa inyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee? **31** Yişde dekkaaşe sahree manna opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «Manbışis oxhanas xəybışeençe giney huvu». **32** I'see manbışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəənçe

giney huvuna Mısa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en giney
həşde helena Yızda Dek vor. **33** Xəənçe qadiyn Allahın
giney dyunyeys 1'mi'r hoolen vod. **34** Manbişə Mang'uk'le
eyhen: – Xərna, Ğu şas hammaşə man giney hele. **35**
I'see manbişik'le eyhen: – I'mren giney Zı vorna. Zasqa
arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa inyam hi'iying'unud
mısacad ghal qeqvas deş. **36** Zı şok'le ögee uvhiyn
xhinnee, şok'le Zı həşde g'acveeyir, şu inyam ha'a deş.
37 Dekkee Zas huvuyn gırğın insanar Zasqa ables. Zasqa
abiynbib, Zı mısacab g'ee'epşes deş. **38** Zı, Zas ıkkanan
ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ıkkanan ha'as xəənçe qarı. **39**
Zı G'axuvuyng'us ıkkanan, Zasqa quvuyne insanaaşına, Zı
nenacar agval hıma'acen, nekke qiygiyne yiğilib Zı manbi
üç'üb qee'ecen. **40** Yızde Dekkis ıkkanan, Dix g'acu inyam
hi'iyne gırğing'uqa gırğine gahbışisda 1'mi'r vuxhecen.
Zınab manbı nekke qiygiyne yiğil üç'üb qee'ecen. (*aiōnios*
g166) **41** Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sayne cuvabike
«Zı xəənçe qadiyn giney vodva» əəq'ənbı. **42** Manbişə
eyhen: – Nya'a, Mana Yusufna dix I'sa dişee? Şak'le
Mang'una dekkir yedir vaats'anbı! Nəxüd mançile qiyğa
Mang'usse eyhes əxayee «Zı xəənçe qarına vorva»? **43**
I'see manbişis inəxdin alidghiniy qele: – I'məəq'ə. **44**
Zı g'axuvuyne Dekkee, insan Zasqa ts'its'de'eene, mane
insanisse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zı nekke
qiygiyne yiğil üç'ür qa'as. **45** Peyğambaraaşine kitabbişee
otk'un vod: «Manbişde gırğing'us Allahee xət qa'as».
Dekkike g'ayxhı, xət qepxhaynbı gırğınbı Zasqa abayle.
46 Allahısse Qarıyng'ule əyayı, menne şavuk'lecar Dek
g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. **47** Zı şok'le

hək'en eyhe, inyam hı'yne insaniqa gırgıne gahbışisda
i'mi'r vuxhes. (aiōnios g166) 48 I'mren giney Zı vorna. 49
Vuşde dekkaaşe sahree manna opxhuneeeyib, hapt'ıynbı.
50 İnmee xəənçe qadiyn məxdin giney vod, mançike
otxhunna insan mısacar qik'as deş. 51 Xəənçe qadiyn
i'mi'r hoolen giney Zı vorna. Şavaamecad ine gineyke
otxhunee, gırgıne gahbışisde i'mrena ixhes. Dyunyeyne
i'mrenemee helesin giney Yızın tan vodun. (aiōn g165)
52 Manke Yahudeeşin ç'ak'ınbı cuvabilqa abayle: – Şi
oxhnecenga, Mang'usse nəxüd Cun tan şas heles əxəyee?
53 I'see manbışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, şu
İnsanne Dixene tanike idyotxhun, ebike ulydyodğvee,
vuşde ab i'mi'r vuxhes deş. 54 Yizde çurunuke otxhun,
ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbışisda i'mi'r vuxhes.
Zı məxrına nekke qiygiyne yiğıl üç'ür qa'as, (aiōnios
g166) 55 Yızın tan hək'en otxhuniyya, Yızda ebib hək'en
ulyodğuyva. 56 Yizde tanike otxhun, ebake ulyodğuna
Yizde ar axva, Zınar mang'une ar axva. 57 Üç'ürne Dekkee
Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas i'mi'r huvu. Məxbib Zı, Zı
orxhuniyng'us i'mi'r hevles. 58 İn giney xəənçe qadiyn
vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gahbışisda i'mi'r
vuxhes. İn giney vuşde dekkaaşe otxhuniyy xhinnen deş
vod. Manbışe man otxhuneeeyid, hapt'ıynbı. (aiōn g165)
59 Manva I'see, Kefernahumne sinagogee xət qa'amee
uvhu. 60 Man eyhen g'ayxhımee telebabışde sabaranbişə
eyhen: – İn nimee dağamın cuvabısı. Şavusse mançıl
k'ırı alixhxhes əxəyee? 61 I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu,
eyhen: – Mane cuvabılıyne şu qaçapxır? 62 Şok'le İnsanna
Dix şenke Vuc eyxhene cigeeqa i'lqəə g'acveene, manke

hucoone eyhes? **63** I'mi'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanisse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hiy i'mi'r vob. **64** Şoqa inyam hidya'anbib vobunbı. I'sayk'le inyam hidya'asınbib, Vuc mering'une xılyaqa qelesdar ögeecarniy ats'a. **65** Mang'vee eyhen: – Zı mançıl-allaniy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zasqa qıxhes əxəs deş. **66** Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxha, Mang'uka iviykar deş. **67** Manke I'see yits'ıq'vəne telebayk'le eyhen: – Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan? **68** Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele: – Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəəs? Yiğne cuvabın gırğıne gahbişisda i'mi'r hoole. (*aiōnios g166*) **69** Şı inyamıd hi'iyn, şak'le ats'anıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna. **70** I'see manbışık'le eyhen: – Zı şu, yits'ıq'vəyre teleba, g'əvxü. Vuşda same iblis vorna. **71** Mang'vee manva Kariotğançene Şimonne dixine, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa mering'une xılyaqa qeles ikkiykan.

7 Mançile qiyğa I'sa Galileyee i'giykar. Yahudeeşine ç'ak'ınbışis I'sa gik'as ıkkанва, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş. **2** Yahudeeşin K'odiybişin bayram k'ane qıxha ıxha. **3** Çocaaşe I'sayk'le eyhen: – İnyaa imaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Ğu ha'an karbı Yiğne telebabışık'led g'acecen. **4** Vuc qıvaats'as ıkkanne insanee karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeys qıvaats'e'e. **5** Mang'une çocaaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş. **6** Manke I'see manbışık'le eyhen: – Yizda gah qabı deş, şosme mışa qadiy ha'as eyxhen. **7** Dyunyeys şu g'umooce qeepxhes deş. Zıme

g'imece qıxha, Zı mançın işbı pisinbı ixhay aq'val aqqaqqava. **8** Şu bayrameeqa havak'ne, Zıme, Yızda gah qidyabiyncıl-alla, maqa i'qqəs deş. **9** I'see manıd uvhu, Galileyee axva. **10** Mang'un çocar bayrameeqa hapk'iniyle qiyğşa, Manar şavuk'lecar g'idecesin xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. **11** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qidghın ha'a ixha. **12** I'sa milletne ghalecar ixha. Sassanbişee «Yugna insan vorva», mansanbişed «De'eş, milletis horbı ha'ava» eyhe ixha. **13** Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənva, Mang'une hək'eenə gaf, gırğıng'uk'le g'avxhesin xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxha deş. **14** Bayramın sura ixhayle qiyğşa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. **15** Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen: – Mang'vee nyaacad qətqi' deş! Nençene Mang'uk'le manimeen kar ats'a? **16** I'see manbışıs alidghınıy qele: – Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'ukan vod. **17** Şavusiy Allahee eyhen ha'as ıkkan, Zı helen ats'al Mang'ukan, Zaken deş ixhay ats'axhxhesin. **18** Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ıkkan. Vuc G'axuvuname axtı qa'as ıkkanna qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. **19** Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunun eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ıkkan? **20** Milletin alidghınıy qele: – Yiğne ad cinid. Şavusiy Ğu gik'as ıkkan? **21** I'see manbışık'le eyhen: – Zı sa iş hav'u, vuşun gırğınbı ghalybı aaqı avxu. **22** Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögiylyne dideeşecad gibgil. Şu Şabbatne yiğilib sunnat haa'a. **23** Mısayne Q'aanunun eyhen ixhecenva, şu insan Şabbatlı sunnat ha'a. Nişil-

allane Zi Şabbatıl insan bikierra yug qı'ıva, şu Zalqa
qəl haa'a? **24** Şu aq'vele g'ecen xhinnee muhaakima
haa'a. Qopkuvalika ilyaakı, muhaakima hee'e. **25** Manke
İyerusalimne milletin eyhen: – Gik'as ıkkanna mana
dişde vor? **26** Haane, Mang'vee gırging'uk'le g'iyxhe-
g'iyxhe gırğınyuşan he'eeyid, Mang'uk'le vuççud eyhe
deş. Mıts'an, ç'ak'ınbışık'le Mana hək'erar Masih ıxhay
ats'axhxha ixhes. **27** Yic mana īnsan nençe ıxhay şak'le
ats'an. Masih qöömeeme, Mana nençe ıxhay şavuk'lecad
ats'a ixhes deş. **28** Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see
axtida eyhen: – Şok'le hək'erar Zi ats'anane, nençe qariyid
ats'anne? Zi Zakecar deş arı, Zi G'axuvuna qorkuna
vor. Şok'le Mana ats'a deş, **29** Zi Mang'usse qariyl-allı,
Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zi g'axuvu. **30** Manbışis
I'sa aqqas ikiyikan. Mang'una gah qidyabıva, şavaacadıd
Mang'ulqa xıl g'oyst'al deş. **31** Milletikene geebinbişe
Mang'ulqa inyam hi'i, eyhen: – Masih qarımee, əlaamatbi
ıng'uled geed deş hagvas. **32** Fariseyaaşık'le milletin
I'sayne hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy
fariseyaaşın Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole. **33**
I'see eyhen: – Zi şoka geer ixhes deş. Mançile qiyğa Zi
G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs. **34** Şu Zi t'abala'asda,
aveekes deş. Zi ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş.
35 Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'uke qidghın
ha'a: – Şak'le ivdeekesde cigeeqa nyaqaniyxan Mana
ı'qqəs? Yunanaaşine yi'q'nee vooxhene cühüt'yaşaşine
k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan xət qa'as? **36** «Şu Zi
t'abala'asda, aveekes deş. Zi ark'inne cigeeqar şosse ables
vəəxəs deş» mane cuvabıkı hucooniyxan eyhes iкkan?

37 Bayramne nekke qiygiyne yiğil I'sa oza qixha, axtıda eyhen: – Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı ulyoğecen.

38 Muq'addasne Otk'uniybişee otk'unin xhinnee, Zalqa inyam hi'iyng'une yik'eençe, ı'mı'r hoolene xhinen damabı gyotstses. **39** Mang'vee manva, Cul inyam ha'anbişe alyaat'asde Allahne Ri'hi'ne hək'ee eyhe ixha. Allahee I'sayna xəvvalla mankilqame hidyag'uynçil-alla, inyam ha'anbişis man Rı'h huvu ixha deş. **40** Milletikene sabaranbişik'le man eyhenbı g'ayxhimee, «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva» eyhe. **41** Sabaranbişemee «İna Masihir» eyhe, samebinbişemee eyhen: – Masih Galileeençe'e qales deş. **42** Nya'a Muq'addasne Otk'uniybişee otk'un dişde, Masih Davudne nasilençena, Davud eyxhene Bet-Lexemne xiveençe qales? **43** İnsanar I'sayl-alla cuvabilqa abayle. **44** Sabaranbişis Mana aqqas ikkiykineeyir, nenacar Mang'uk set'a deş. **45** G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbışısqayıy fariseeyaaşine k'anyaqa sapk'ilmee, manbişe g'aravulyçeeşike qiyghanan: – Nya'a şu Mana qidyarı? **46** G'aravulyçeeşeye eyhen: – Həşdilyqamee sacar insan məxür yuşan hi'i deş. **47** Fariseyaaşə manbişik'le eyhen: – Deşxhee Mang'vee şunabne yəqqi'le qiğavhu? **48** Sa xəring'veexheyid sa fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hi'ye? **49** İne milletik'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a? Manbı gulyoptulıynbı! **50** Ögilycar I'sayne k'anyaqa arıyne Nikodim donane fariseyee manbişik'le eyhen: **51** – Yişde Q'aanunus sik'i, insanıl k'ırı ilydiyxıhi, mang'vee hucooyiy ha'ava dyats'axhxha, mana muhaakima hi'iy qotkuda deş. **52** Manbişe Nikodimik'le eyhen: – Deşxhee, günar Galileeençene vor? Otk'uneeqa

ilekke, vak'lecad g'acesin, sacar peygambar Galileyeençe
qöö deş. **53** Mançile qiyğa gırgınbı cone xaaqa avayk'an.

8 I'same Zeytunne suvalqa ayk'an. **2** Miç'eer Mana çakra
meer Allahne Xaasqa arayle. Gırgın millet Mang'une
k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur milletis xət qa'a giygal.
3 Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşə zina ha'ang'a
ayqına zəiyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhi, **4**
I'sayk'le eyhen: – Mə'əllim, ina zəiyfa zina ha'ane cige
ayqı. **5** Q'aanunee Mısee şalqa əmr hav'u, məxbınbı
g'ayeqla hevleva. Ğu mançık'le hucoona eyhe? **6** Man
I'sa siliys i'xəsdemee eyhe ıxha, Mang'une gardanaqa
taxsir gixhəsdemee ha'a ıxha. I'same k'yorzul t'ubeka
ç'iyel oyk'an giygal. **7** Mang'uke meed qidghın ha'amee,
I'sa qorku qıxha, manbışık'le eyhen: – Vuşde neng'uqayıy
binah deş, hasre mang'vee ts'eppa zəiyfalqa g'aye eehecen.
8 Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an. **9** Man eyhen
g'ayxhımee, ç'ak'ınbışile otçu k'ıninbışılqamee sassabna
mançə qığeepç'i avayk'ananbı. Nekke qiyğa I'sayıy
zəiyfacab aaxva. **10** I'sa qorku qıxha, eyhen: – Zəiyfa,
şenbi nyaqane apk'in? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa
binah givxhu dişde? **11** Zəiyfee eyhen: – Şavaacab, Xərna.
Manke I'see eyhen: – Zınab yiğne gardanaqa binah
giviyxhe deş. Yeera, sayıb binah himaa'a.] **12** Qiyğa I'see
milletik'le eyhen: – Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqar qıhna
qööna misacar miç'axiyvalee iykaras deş, mang'uqa i'mi'r
hoolen Nur ixhes. **13** Fariseyaaşə Mang'uk'le eyhen: –
Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançıl-allab Yiğna
şahaadat qopkuba deş vob. **14** I'see manbışıs alidghınıy
qeles: – Zı Yızda hək'ee şahaadat hav'eeib, Yızda şahaadat

qopkuba vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayiy əlyhəəsva
ats'ançıl-allə. Şok'leme Zı nençe qarı, nyaqame əlyhəəs
ats'a deş. **15** Şu aq'vele g'ecen xhinnee muhaakima haa'a.
Zıme vuşucar muhaakima ha'a deş. **16** Zı muhaakima
haa'axhee, Zı Zaler-alqa deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka
vor. Mançıl-allad Yızın məhkama qotkuyn vod. **17** Vuşde
Q'aanuneeyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba
vob. **18** Zı Yızde hək'ee şahaadat haa'a, Zı g'axuvuyne
Dekkeeyib Yızde hək'ee şahaadat haa'a. **19** Manke I'sayke
qiyyghanan: – Yiğna Dek nyaane vor? I'see alidghınıy
qeles: – Şok'le Zınar, Yızda Dekkır ats'a deş. Şok'le Zı
ats'a ixhanaxhiy, Yızda Dekkır ats'axhxhesdaniy. **20** I'see
manva nezirna q'utyenane cigeet Allahne Xaasne xət
qa'aməe eyhe. Mang'una gah qabı hidipxhırva, şavaacarı
Mana aqaqqə deş. **21** Qiyğa meed I'see manbışık'le eyhen:
– Zı əlyhəəna, şu Zı t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee
hapt'as. Şosse Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş.
22 Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbişə eyhen: – Nya'a Vuc
əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəəxəs deşva eyhe?
Mang'us Vucecar Vucne gik'as ikkan? **23** I'see manbışık'le
eyhen: – Şu avğançə vob, Zı ooğançə, şu ine dyunyeençə
vob, Zı ine dyunyeençə deş vor. **24** Zı mançıl-allad
şok'le «Şu vuşde binahbişee hapt'asınbıva» uvhu. Şu,
Zı Yızde hək'ee eyhençilqa inyam hide'eene, şu vuşde
binahbişee hapt'as. **25** Manbişə I'sayke «Ğu vuşunəva?»
qiyyhan. I'see manbışık'le eyhen: – Zı şok'le q'omançecad
uvhuyn Zı Vuşuyiyva. **26** Vuşde hək'ee eyhesinid, şu
muhaakima haa'asınıd geed kar ixheeyid, Zı man ha'as
deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin

dyunyeyk'le eyhe. **27** I'see manbışık'le Mang'une Dekkine hək'ee eyhen manbışılqa hiyxhar deş. **28** Manke I'see manbışık'le eyhen: – İnsanna Dix şu ooqa qa'amée, şok'le Zı vuşuy ıhxay ats'axhxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xət qı'i, Zı man eyhe. **29** Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgıne gahbışıl Mang'us ıkkanan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alerçu deş. **30** I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbiše Mang'ulqa inyam ha'a. **31** Mane gahıl I'see Culqa inyam hi'yne Yahudeeşik'le eyhen: – Şu Yızde cuvabıkа gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. **32** Manke şok'le hək'enbi ats'a ixhes, mane hək'ençinib şu g'attivxhanaa'as. **33** Yahudeeşe I'says alidghınıy qele: – Şı İbrühimne nasileençe vob, mısacabıb neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe? **34** I'see manbışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna. **35** Nukar xizanee gırgıne gahbışıl deş axva, dixme gırgıne gahbışıl axva. (aiōn g165) **36** Mançıl-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasınbi. **37** Zak'le şu İbrühimne nasileençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qidya'ava, şos Zı gik'as ıkkan. **38** Zı Dekkine k'ane g'acuyn şok'le eyhe, şumee vuşde dekkike g'ayxhiyn ha'a. **39** Manbiše I'sayne cuvabis «Yışa dek İbrühimva» eyhe. I'see manbışık'le eyhen: – İbrühimin uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrühimee ha'anniy ha'as. **40** Şosme həşde Zı, Allahike g'ayxhiyn hək'enbi yuşan ha'ana İnsan, gik'as ıkkan. İbrühimee məxüd hi'i deşdiy. **41** Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a. Manbiše Mang'uk'le eyhen: – Şı zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqsa sa dek vor.

Manar Allah vor. **42** I'see manbışık'le eyhen: – Allah vuşda dek ıxhaynxiy, şos Zı ıkkıykanasdaniy, Zı Allahısse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı. **43** Şos Zı eyhençil k'ırı alixhxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidiyxhar. **44** Şu vuşde dekkikenbı – iblisikenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ıkkan. Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee horbı ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbid mang'ukenbı vod. **45** Zı şok'le hək'enbı eyhençilalla, şu Zal inyam ha'a deş. **46** Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? **47** Allahne insanee, Allahee eyhençil k'ırıxhe iliixhen. Allahın insanar devxhal-allı, şume Zal k'ırı iliixhe deş. **48** Yahudeeşe I'says inəxdin alidghiniy qele: – Ğu Samariyeğançena vor, Yiğne adıd cinid. Nya'a si qotkuyn dişee eyhe? **49** I'see alidghiniy qele: – Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkis hi'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a. **50** Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. **51** Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hi'i, misacar qik'as deş. **(aiōn g165)** **52** Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen: – Şak'le həşde ats'axhxayn, Yiğne ad cinid. İbrühimir qik'una, mansa peyğambararib. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, misacar qik'as deşva» eyhe. **(aiōn g165)** **53** Deşxhee, Ğu yişda dek eyxhena İbrühimiler xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararib. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö? **54** I'see alidghiniy qele: – Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yizda axtivalla vuçjud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek

vor. Şu Mang'une hək'ee «yişda Allahvad» uvheene, **55**
şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana
dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy
ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhenid ha'an.

56 Vuşda dek eyxhene İbrihimik'le Yızın yiğ g'acesva
uvhumee, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyn,
şadxhanar. **57** Mançıl-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:
– Vaqa xhots'al sen deşin, nəxürne vak'le İbrihim g'acu?
58 I'see manbışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, İbrihim
yedike ixhessecar ögiyl, «Zı Vorna». **59** Mane gahil I'sa
g'ayeqqa helesva manbışe ç'iyele g'ayebi alyaat'a. I'samee
dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9 I'sa yəqqı'le k'ena əlyhəəmee, bı'rqı'ra yedike ıxhana
insan qızaxxa. **2** Telebabışe Mang'uke qiyghanan: –
Mə'əllim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rqı'ra yedike ıxha,
vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene? **3** I'see alidghınıy
qeles: – Man, mang'uneyiy mang'une dekkineyiy yedine
bınahıl-alla deş məxüd ıxha. Allahın işbi mang'une i'mree
g'acecenga məxüd ıxha. **4** Yiğne yiğin şı, Zı G'axuvuyng'un
işbi ha'as ıkkən. Xəm qooxhe, manke şavussecad vuççud
ha'as əxə deş. **5** Zı dyunyel ıxhaylette, Zı dyunyeyn
Nur vodun. **6** Manva uvhuyile qiyğa, I'see ç'iyelqa
tyu g'a'adaççe, tyuyuke battağ hı'i, bı'rqı'ne insanne
ulelqa qadağva. **7** Qiyğa mang'uk'le eyhen: – Hark'ın,
Şiloah eyhene hovuzee əyxre. (Şiloah «g'axuvuna» eyhen
vodun.) Bı'rqı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana
yi'q'əlqa siyk'al. **8** Delesinbışeyiy, mana kar sa'ana
xhinne ats'anbışe eyhen: – Mana şenke gyu'ur kar sa'ana
dişee? **9** Sabaranbışe «Mana vor», mansanbışe «De' eş,

mang'uk akarırva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe.

10 Manbışee qiyghan: – Nəxüdne yiğne ules işix qadı?

11 Mang'vee eyhen: – I'sava eyhene sang'vee battağ
hi'i, yizde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene
hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'in əyxi'rna,
ulesid işix qadı. **12** Manke manbışe «I'sa nyaane vorva?»
qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe. **13** İnsanaaş
uleppi Yug qıxhana fariseyaşaşine k'anyaqa arayle. **14**
I'see battağ hi'i ulelqa qadğuyn yiğ Şabbatın yiğ ixha.
15 Fariseyaşaş mane insanike nəxüdiy ules işix qadıva
meed qiyghan. Mane insaneyid manbışık'le eyhen: –
Mang'vee yizde ulelqa battağ qadğu, qiyğa zi əyxi'r ules
işix qadı. **16** Manke fariseyaşaşine sabarabışə eyhen: – İna
Allahıke deşur qarı, Şabbatne yiğil hidya'asınbı vod ha'a.
Mebinbişə eyhen: – Bınahnang'usse məxdin əlaamatbı
nəxüd hagvas əxəyee? Manbı məxüb cuvabilqa abayle. **17**
Manke manbışe meed Yug qıxhayng'uke qiyghanan: –
Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee
dişde yiğin uleppi qı'i. Mang'vee alidghiniy qele: – Mana
peyğambar vor. **18** Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bı'rq'i'ra
ixha qiyğa uleppi qeetxhalqa hayeebaxhe deş. Mançıl-
alla manbışe mang'un dekkiy-yed qoot'al. **19** Mang'une
dekkickeyiy-yedike qiyghanan: – Şos bı'rq'i'ra ixhana
dix inane vor? Nəxüdne mang'uk'le həşde g'ece? **20**
Dekkeeyiy-yedee eyhen: – Şak'le ats'an mana yişda dix
vor, vucur bı'rq'i'ra yedike ixha. **21** Həşde nəxüdme
mang'uk'le g'ece, şavaame mang'un uleppi qı'i, şak'le
ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xər qıxha, cul-
allan cuvab cusse qeles əxəsin. **22** Mang'une dekkickeyiy

yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənva məxüd uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Masihva gardanaqa alyaat'uyn gırgınbı sinagogeençe g'e'epşesinbıva q'arar huvu vuxha. **23** Mançıl-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xər qıxha, cuke qiyghneva» eyhe. **24** Fariseyaaşə uleppi qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen: – Qotkuyn eyhesva Allahılqa k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa binah vuxhay ats'an. **25** Mang'vee alidghiniy qele: – Zak'le Mang'uqa binah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zi şenke b1'rq'i'raniy vor, həşdeme zak'le g'ecen. **26** Fariseyaaşə meed mang'uke qiyghanan: – Mang'vee vak hucoona hi'i? Uleppi nəxüdne qı'i? **27** Mang'vee alidghiniy qele: – Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxı deş. Nya'a şos mançıl q'öd'es k'ırı alixhxhes ikkan? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan? **28** Mang'uqa hokiybı hi'i, eyhen: – Mang'una teleba ġu vorna, şı Mısayn telebabı vobınbı. **29** Şak'le Allah Mısayka yuşan hi'i ıxhay ats'an, İname nençe qariy ats'a deş. **30** Mane insanee manbışık'le eyhen: – Ghalybı aaqı ilyaakasın karid, şok'le Mana nençe ıxhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppi qı'iynbı. **31** Şak'le ats'an Allahee binahnanbışıl k'ırı iliyxhe deş. Mang'vee Cus i'bəədat ha'ang'uliy Cus ikkanañ ha'ang'ul k'ırı iliyxhe. **32** Yedike b1'rq'i'ra ıxhayng'un şavaame uleppi qı'iva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş. (aiōn g165) **33** Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuçjud ha'as əxəs deşdiy. **34** Manbışe mane insanis alidghiniy qele: – Q'omançe-k'anyaqqamee binahbışın gyatsts'ı ġu yedike ıxha. Həşde ġune şas xət qa'a? Manid uvhu, mana mançə g'e'eşsena.

35 Mana insan g'aqa g'e'eşşuynçina ats'axhxha, I'see mana t'abal hı'ı eyhen: – Ğu īnsanne Dixelqa inyam ha'anne? **36** Mang'vee qiyghanan: – Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as? **37** I'see mang'uk'le eyhen: – Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor.

38 Mang'veeyid «Yizda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögiyl k'yoyzarna. **39** I'see eyhen: – Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'idecenbişik'le g'acecen, g'ecenbib bı'rq' qeepxhecen. **40** Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşık'le Mang'vee eyhenbı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, şinabne bı'rq'ı'ba? **41** I'see manbişik'le eyhen: – Bı'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahib vuxhes deşdiy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10 I'see meed eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışde ağleeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyyiy g'uldur vorna. **2** Akkayle ikkeç'uname vəq'əbışda çoban vor. **3** G'aravulyçee mang'us akka aaqa, vəq'əbışik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbı dobışka qott'ul g'aqa qığ'a'a. **4** Mang'vee cun vəq'əbı gırgınbı g'aqa qığlı'yle qiyğa, mançine ögiyl ayk'an. Vəq'əbıd mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. **5** Manbı mısacad qıdyvats'ane insanın ses dyats'ançıl-allı, mang'uqa qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbı. **6** I'see manbişis mana misala qavalıya'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbişilqa hiyxhar deş. **7** I'see meed manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışın akka Zı vorna. **8** Zale ögiyl qabıynbışın gırgınbı sixnareriy g'uldurar vuxha, vəq'əbışe manbişil k'ırı alixhxhı deş. **9** Akka Zı

vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esir, qıgeç'esir əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cigad aveykesin. **10** Sixnariy saccu qöqəsiy gyapt'asva, haq'varhiyxvər ha'as arayle. Zime qarına i'mi'r hevles, gyavts'u güvxhuna i'mi'r. **11** Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbışıl-allı cun can q'urbanna hele. **12** Pılıke aqqiyne çobanınbı deş eyxhe vəq'əbı. Mang'uk'le vəq'əbışılqa umul abı g'avcumee, mana vəq'əbı g'ali'ı hexvana. Manke umulyun manbı aqqı ot'al-oxal ha'a. **13** Pılıke aqqına çoban hexvana, pılıke aqqı ixhayke, mang'vee vəq'əbışda haa'a deş. **14** Yugna çoban Zı vorna. Nəxüriy Dekkik'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxübəb yızınbı vaats'a, yızınbışık'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbışıl-allı Yızın can q'urbanna hele. **16** Zaqa menne ağıleençenid vəq'əbı vodınbı. Zas manbid qales iкkan. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyyi sa Çoban ixhes. **17** Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yi'q'əlqa alyaat'asva. Mançıl-allar Dekkis Zı iкkanna. **18** Şavaacad Yızın can ileşše deş, man Zıcad hele. Man helesid, yi'q'əlqa alyat'asıd Zasse əxən. Zak'le məxüd he'eva Yızde Dekkee uvhu. **19** Yahuder mane gafil-allı cuvabilqa abayle. **20** Manbışde gellesinq'vee eyhen: – Mang'une ad cinid, Mana bəç'ərir. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe? **21** Mebınbışeme eyhen: – Cinaaşə aqqiyne insanee məxüd eyhes deşdiy. Nya'a cinisə bi'rqi'nəne insanın uleppli qa'as əxəyee? **22** Qı'dim ixha. Mane gahil İyerusalimee Allahın Xav Ts'ed Qi'i bayram algayhe ixha. **23** I'sa Allahne Xaane məhlee, paççah Sileymanne doyulyne dirakbışıl ooab daxanane cigee iykar ixha. **24** Yahudeeşin ç'ak'ınbı I'sayne hiqiy-

alla sabı, Mang'uk'le eyhen: – Mıṣılqameene Ğu yişin
sabır siliys ı'xəs? Ğu Masihee, şak'le dyugul hidi'l, eyhe.
25 I'see manbışıs alidghiniy qele: – Zı şok'le uvhuyn, şume
mançılqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkine doyule ha'anecad
işbiše Zı vuşu ixhay eyhen. **26** Şume mançılqa hayeebaxhe
deş, Yizde vəq'əbışınbı devxhal-allı. **27** Yizde vəq'əbışık'le
Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaqad
qıhna qöö. **28** Zı mançıs gırgıne gahbışısda ı'mı'r hoole.
Manbı misacad hat'as deş, şavaacadıd manbı Yizde xilençe
g'ayşes deş. (**aiōn g165, aiōnios g166**) **29** Manbı Zas huvuna
Dek gırgıng'ule xərna vor. Manbı şavussecad Dekkine
xilençe g'ayşes əxəs deş. **30** Zımayiy Dek sa vobınbı. **31**
Yahudeeşine ç'ak'ınbış meed I'sa g'ayeqqə helesva ç'iyele
g'ayebı alyaat'a. **32** I'see manbışık'le eyhen: – Dekkike
qadiyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine
nençıl-allane Zı g'ayeqqə heles ıkkən? **33** Yahudeeşine
ç'ak'ınbış Mang'us alidghiniy qele: – Ğu yugne işıl-
alla deş şas g'ayeqqə heles ıkkən. Ğu insan ixheeyir,
Ğucar Vake Allah ha'a, məxüd Ğu kufur ha'a. Mançıl-
allar şas Ğu g'ayeqqə heles ıkkən. **34** I'see manbışık'le
eyhen: – Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zı uvhuyn:
„Şu allaharıb“»? **35** Allahee Cun cuvab g'axuvuyne
insanaaşık'le «allaharıbva» eyhe. Muq'addasne Otk'unee
otk'unin hakkalas deş. **36** Şu nişil-allane «Zı Allahna
Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee
Zı g'əyxı', dyunyelqa G'axuvu. **37** Zı, Yizde Dekkee ha'an
hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. **38** Zı, Yizde Dekkee
ha'an ha'axheene, Zı eyhençıl haydebaxheene, Zı ha'ançıl
hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxhesinnyi Dek

Yizde, Zınar Dekkine ar ixhay. **39** Manbışis meer I'sa
aqqas ikkiykan, I'same manbışde xilençe iygvalyna. **40**
Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögiyl gicəpxı'ybı
alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva. **41** Mang'une
k'anyaqa geeb insanar abi eyhen: – Yəhyee sacad əlaamat
hidyagveened, mang'vee İng'une hək'ee uvhuyn gırğın
qotkuda qığeq'u. **42** Geeb insanaşa maa'ad I'salqa inyam
ha'a.

11 Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy
cena yiçü Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xiveençe ixha.
2 Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un
g'elybı ç'ərbışika qeqqu'una, mana Mayram yic yixha.
Məng'i'na çoc Lazar ik'ar ixha. **3** Mançıl-alla q'öne yiçvee
«Xərna, Vas ikkanna insan ik'ar vorva» I'salqa xabar
g'uxoole. **4** I'sayk'le man g'ayxhı, eyhen: – Mane ik'arin
hapt'iy deş heles. Allahna axtıvallayıy Allahne Dixena
axtıvalla mane ik'aarile ğana geeb qaa'as. **5** I'says Martar,
cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha. **6** Lazar
ik'arva g'ayxhımee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc
arıyne cige q'ölle yiğnar axvana. **7** Qiyğa Mang'vee Cune
telebabışık'le eyhen: – Meeb yi'q'elqa Yahudeyayeeqa
əlyhəəs. **8** Telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Mə'əllim, şaane
Yahudeeşin ç'akı'nbişis Ğu sık'irra ögiyl g'ayeqlqa helesiy
ikkən. Vas maqa sak' alasne ikkən? **9** I'see alidghiniy
qeles: – Yiğ yits'iq'vəble sə'ətnə dişde eyxhe? Yiğniyiğin
iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'ece.
10 Xəmde iykarname, miç'axdava qaçayxarna. **11** Man
uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışık'le eyhen: – Yişda
hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zi mana oza qa'as i'qqə.

12 Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Xərna, mana nik'eexheene, Yug qixhesda. **13** I'see mana qik'u ixhay uvheeyid, manbışisqa həməxüd qayle, mana nik'eeqa ark'invaniyxan uvhu. **14** I'see manbışike vuççud dyugul hidi'i eyhen: – Lazar qik'una. **15** Vuşdemeeiyiy, şu inyam hi'iynemee, Zi şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs. **16** Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabışık'le eyhen: – Vüqqəs, şinab yişde Mə'əlimika hapt'as. **17** Maqa arımee, I'sayk'le Lazar nyuq'veneerin yoq'ulle yiğva ats'axhxhe. **18** (Bet-Anya İyerusalimis k'ane vuxha. Mane şaharbışde yı'q'nee xhebne kilometirləqə ələəna yəq vuxha.) **19** Geeb Yahuder Martaysiy Mayramis çoc qik'uva baş-sağlığıvvalla hevles abayle. **20** Martayk'le I'sa arıva g'ayxhımee, Mang'une ögiylqa qığeeç'e. Mayramme xaa eexva. **21** Martee I'sayk'le eyhen: – Xərna, Ğu inyaa ixhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy. **22** Zak'le həşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesin. **23** I'see məng'i'k'le eyhen: – Yiğna çoc üç'ür qixhesda. **24** Martee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiygiyne yiğil manar üç'ür qixhesda. **25** I'see məng'i'k'le eyhen: – Üç'üb qeepxhayiy I'mi'r Zi vorna. Zalqa inyam hi'ina qik'veeyir, üç'ür qixhesda. **26** Gırgın üç'übənbə, Zalqa inyam ha'anbı misacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne? (**aiōn g165**) **27** Martee Mang'us alidghiniy qele: – Ho'o, Xərna, zi inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masih Ğu vorna. **28** Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'ın dyugulenra yiçü Mayram qort'ul, eyhen: – Mə'əllim inyaa vor, ġu vor qeet'al. **29** Mayramık'le man g'ayxhımee, zaara oza qiyxha,

I'sayne k'anyaqa qiyeele. **30** I'sa xiveeqa ikkideç'u, Marta
Cune ögiylqa arıyne cigeet axva. **31** Mayramıka sacıgeene
xaane məng'i's baş-sağlıgyvalla hoolene Yahudeeşik'le
mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycumee, manbışık'le məxüd
ats'axhxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yi'qqə yixhes.
Mançıl-allab manbı məng'i'qab qihna avayk'an. **32**
Mayram I'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybişeeqa
qılk'york'ul, eyhen: – Xərna, Ğu inyaa ixhanaxhiy, yizda
çoc qik'as deşdiy. **33** I'sayk'le manayiy məng'i'ka abıyn
Yahuder gyaşa g'avcumee, Mang'vee it'umda aq'va qa'a.
34 I'see manbışike qiyghanan: – Qik'una nyaqane gixhxhi?
Manbışe eyhen: – Xərna, qora ilekke. **35** I'sa geşşena. **36**
Manke Yahudeeşe eyhen: – İlyakende, Mang'us mana
nimeeyiy ıkkın ixha! **37** Manbışde sassang'vee eyhen: –
Mang'vee bı'rq'i'ng'un uleppli qı'i. Nya'a, Mang'usse mana
insan qidek'asın kar ha'as dəxəyee? **38** Mane gahıl I'see
meed aq'va qı'i, nyuq'vnene k'anyaqa ayk'an. Lazarna
nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu
vuxha. **39** I'see eyhen: – G'aye g'avşə. Qik'uyng'une yiçvee
Martee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, eva ixha ixhes, mana
qık'uyn yoq'ulle yiğ vod. **40** I'see eyhen: – Nya'a Zı vak'le
uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvalla g'avcesda? **41**
Məxüb g'aye g'ooşena. I'sa xəəqə ilyaakı, eyhen: – Dek, Zı
uvhuyn Vak'le g'ayxhıva, Zı Vas şukur haa'a. **42** Zak'le
ats'an, Vak'le gırgıne gahbışılıcad Zı uvhuyn g'iyxhen. Zı
man uvhuyn, Yizde hiqiy-allane milletin Ğu Zı g'axuvuva
inyam he'ecenva. **43** Manıd uvhu, I'see axtıda eyhen: –
Lazar, g'aqa qığeç'e! **44** Qik'unar g'aqa qığeç'ena. Mang'une
g'elybişil xileppişil kafan alipk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır

eyxhe. I'see manbışık'le eyhen: – Mang'un g'elybi-xileppi
eeqe, hooracen. **45** Mayramne k'anyaqa abiyne, I'see ha'an
g'acuyne Yahudeeşine geebinbişé Mang'ulqa inyam ha'a.
46 Manbışın sabarabı fariseyaşaşqa hapk'in, I'see hi'iyn
manbışis yuşan ha'a. **47** Manke kaahinaaşin ç'ak'ınbışeyiy
fariseyaşaş Aali Şuura sav'u, eyhen: – Hucoona ha'as?
İng'vee geed əlaamat hagva. **48** Şı Mang'usqa man ha'as
hassıree, gırğıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Roomeençen
g'oşunbü adı, Allahne Xaakınıy yişde milletikin ha'asın.
49 Maane sang'vee, mane seniyne xärne kaahinee Kayafee
manbışık'le eyhen: – Şok'le vuççud ats'a deş. **50** Şolqa
hiyxhar dişde? Gırgıne ine milletikin ixhesse, sa İnsanın
ine milletnemee qik'uy, vuşdemee nimeexheeyid yugda
eyxhe. **51** Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu.
Mane seniyne xärna kaahin ixhayke peyğambariyvalla
hav'u eyhen, I'sa ine milletnemee qik'as. **52** Mana saccu
ine milletnemeecar deş, Allahın gırGINəäng'ə ehevkuyn
uşaxar sacigueeqa saa'asdeme qik'as. **53** Mane yiğile
manbışe fikir ooxhan giviygal I'sa nəxüriy gik'asva. **54**
Mançıl-allar I'sa Yahudeeşine yi'q'nee şenbışık'le g'acesin
xhinne iykar ixha deş. Mançer sahrays k'anene cigeeqa,
Efrayim eyhene şahareeqa ark'in, telebabışka maa'ar
axva. **55** Yahudeeşin Peesax bayram k'ane qıxha eyxhe.
Gellesin insanar mättepxhesva Peesaxile ögiyl xivaşençe
İyerusalimeeqa avayk'an. **56** Manbışe I'sa t'abal ha'a,
Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen: – Şosqa
nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiyxan?
57 Kaahinaaşin ç'ak'ınbışeyiy fariseyaşaş Mana aqqasva

«Nya ıxhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmr huvu
vuxha.

12 Peesaxile yixhille yiğna ögiyl I'sa Bet-Anyeeqa, Vuce hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. **2** Maa'ad I'saynemee otxhuniy hele ixha. Marteeyid sufranılqa otxhanan haqqqa ixha. Lazarır I'sayka sacigee sufrayne hiqiy-allanbışde yı'q'nee eyxhe. **3** Mayramee mane gahıl sura litralqa ələən, geed gırانın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybışilqa k'ya'a. Qiyğa məng'ee cene ç'ərbışika Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ışşine evayn alyaat'a. **4** I'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xılyaqqa qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen: **5** – Nya'a man q'ış xhebid vəş dinaris massa huvu, kar deşinbışis bit'al hidi'i? **6** Mang'vee man cuvab kar deşinbışda haa'ava deş eyhe, sixnariy ixhayke eyhe. Mang'usqa pılnana q'utye quvu vooxhe, mang'veeyid cus ıkkanne karas mançe pil alyaat'a ixha. **7** I'see eyhen: – Mana ı'giykar himee'e! Məng'ee man q'ış g'iyniyne yiğis havacı ixha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ixhesin xhinnee qı'i. **8** Kar deşinbı gırgıne gahbışılıycab şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ixhes deş. **9** Gellesde Yahudeeşik'le I'sa maa'ar ixhay ats'axhxhe. Manbı maqa I'sa g'acesvacar deş, Vucee hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar g'aces abi. **10** Lazarır-alla gellesde Yahudeeşe hapk'in, I'says inyam hı'i. Mançıl-alla kaahinaaşın ç'ak'ınbış Lazar gik'as ıkkıykan. **12** Qinne yiğıl bayrameeqa abiyne gellesde insanaaşık'le I'sa İyerusalimeeqa ayresva g'ayxhi. **13** Manbışe xurmayn bıtağbı alyaat'u ts'irbı ha'a, Mang'une

ögiylqa qıǵeebaç'e. Manbiše eyhen: – Hosanna! Rəbbine
doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena! Izrailyne Paçcahıs
şukur vuxhena! **14** I'see q'udux t'abal hav'u, çil ilexa.
Mane karbişde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd
otk'un: **15** «Sionna yiş, qimeeqən! İleeke, yiğna Paçcah
sa q'uduxul alixı vor qöö!» **16** Ts'etta telebabışılqa
vuççud hiyxhar deş. Allahee I'sa axtı qı'iyle qiyğa,
Mang'une vuk'lelqa qadiynbı, telebabışe yik'el qalya'a.
Mançine hək'ee ögiylcadniy Muq'addasne Otk'uniybışee
otk'un. **17** I'see Lazar nyuq'venençe qort'ul hapt'ıynbışde
yi'q'neençe üç'ür qı'iyne gahil, Mang'une hiqiy-allı
sadiyne milletin mançina gaf haa'a. **18** Milletik'le I'see
man əlaamat haguva g'ayxhı ixha, mançıl-allad millet
Mang'une ögiylqa adayle. **19** Mançıl-allı Fariseyyaşa sana-
sang'uk'le eyhen: – Vuççud yişde xilençe qöö deş. Gırgınbı
Mang'uqab qihna əlyhəə! **20** Bayramis İyerusalimqa
ı'bəədatısva abiynbışde yi'q'nee Yunanarib vuxhaynbı.
21 Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene
Filipne k'anyaqa hapk'in, miz k'yaa'a: – Xərna, şak'le I'sa
g'aces iukkan. **22** Filip arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir
Filipır hapk'in, mana gaf I'says haa'a. **23** I'see alidghınıy
qeles: – İnsanne Dixena axtı qexhena gah qabı. **24** Zı şok'le
hək'en eyhe, sa suk ç'iyelqa g'a'aypxhı qidevk'eene,
vuccab aaxva. Mana qivk'veeme, geed şagav hele. **25**
Cuna ı'mı'r vukkanang'vee, mana avaak'an haa'as. İne
dyunyel cune ı'mrena hidyaa'ang'veeme, mana gırgıne
gahbışis havaces. (*aiōnios g166*) **26** Şavusiy Zas g'ullux haa'as
vukkan, Zaqar qihna qoracen. Zı nyaa ixhee, Yizda nukarır
maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yizde Dekkeeyib

mang'us hi'rmat haa'as. **27** Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahike g'attixhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahinemeeclar qarı. **28** Dek, Yiğın do axtı qe'e! Manke xəənçe ses qayle: – Yızın do axtı qı'iyn, meedid axtı qa'asın! **29** Maa'ab ulyobzurne sabaranbişə eyhen: – Xəybı g'əhətqi'. Mansanbişəd eyhen: – Mang'uka malaaiк yuşan hi'i. **30** I'see manbişis alidghiniy qele: – Man ses Yizdemee deş, vuşdemee qadı. **31** İne dyunyeys məhkama alğahasda gah hipxırna, in dyunye vuk'lek ikkekkan iblis g'eheşesda. **32** Zı ooqa qa'amee, Zı gırgınbı Zalqa ts'its'a'as. **33** I'see mane cuvabika Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. **34** Milletin Mang'us alidghiniy qele: – Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masih gırgıne gahbişis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune? (*aiōn g165*) **35** Manke I'see manbişik'le eyhen: – Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalin şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'iniy ats'a eyxhen deş. **36** Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenga. I'see manva uvhuyle qiyğɑ, mançe ark'in dyugulexhena. **37** I'see manbişde ögiyl manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbişə Mang'ulqa inyam ha'a deş. **38** Man karbı, Yeşaya peygambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe: «Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam hi'i? Şavusne Rəbbina guc gyaagu?» **39** Manbişisse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peygambaree menne cigee inəxüd uvhuva: **40** «Allahee manbişin uleppi bi'rq' qı'i, yik'bıd g'ayelqa sak'al hi'i, uleppişika g'imececenga, yik'bışısıd haymeexhecenga, Mang'ulqab sivmiyk'alcen

manbı Yug qee'eva». **41** Yeşayayk'le I'sayna axtıvalla
g'avcuynçil-allı, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan
hi'. **42** Ç'ak'ınbışde geebinbışe I'salqa inyam he'eeyid,
man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaaşe co sinagogeençe
g'e'eebaşeva, manbı qəvəyq'ən vooxhe. **43** Manbışis
Allahee deş, insanaaşe cos q'iymat huvu vukkiykan.
44 I'see axtıda eyhen: – Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa
deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a. **45** Zı g'eceng'uk'le
Zı G'axuvuna g'ece. **46** Zalqa inyam ha'ana vuşucar
miç'axiyvalee imaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee
qarı. **47** Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hidi'i, Zı
mana muhaakima ha'as deş. Zı dyunye muhaakima
ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı. **48** Zı əq'əna
qi'ina, Yızın cuvab k'ane qıdy'a'ana sa karan muhaakima
ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiygiyne yiğıl
mana mançın muhaakima ha'as. **49** Zı Zaled-alqa deş
uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy
eyhesva Zalqa əmr hav'u. **50** Zak'le ats'an, Mang'una
əmr gırgıne gahbışıda i'mi'r vobna. Mançıl-allad Dekkee
Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdud eyhen. (aiōnios g166)

13 Peesaxın bayram k'ane qıxha ixha. I'sayk'le ats'a
ixha, Cuna ine dyunyeyle Dekkısqa əlyhəəsda gah
hipxhir vuxhay. Mang'us ine dyunyeylin Cun telebabı
vukkiykininbı. Mang'us manbı qik'asmee vukkiykananbı. **2**
Exhalin otxhuniy oxhanasde gahıl, iblisin, I'sa mebınbışde
xılıyaqa qeleva Kariotğançene Şimonne dixene Yahudayne
vuk'leeqa k'eçü ixha. **3** I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune
xılıyaqa quvu ixhay ats'anniy, Allahısse qarı Allahne
k'anyaqa əlyhəəs ixhayid ats'anniy. **4** Mana sufranile

oza qıxha, tanalin kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'i,
yı'q'eeqa iviyt'al. **5** Qiyğa Mang'vee lyagameeqa xhyan
k'yı'i, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne
desmalıqa manbışın g'elybı mətta'a. **6** I'sa, Şimon-
Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen: –
Xərna, Ğune yızın g'elybı hoğalas? **7** I'see mang'uk'le
eyhen: – Zı həşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğaq
valqa hixharas. **8** Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ğu yızın
g'elybı mısacad hoğalas deş! I'see mang'us alidhiniy
qeles: – Zı ġu hudyorğuleene, vasse Yizde k'ane ixhes əxəs
deş. (**aiōn g165**) **9** Şimon-Pyoturee Mang'us alidhiniy qeles:
– Xərna, saccu yızın g'elybicad deş, xileppid, vuk'ulyub
hooğle. **10** I'see mang'us alidhiniy qeles: – Əyxı'rne
insanın g'elybı hodğulee ç'əv, mana ooğançə-avqamee
məttirə vor. Şunab məttiba vob, saccu gırğınbı deş. **11**
I'sayk'le Vuc şavaa merinq'une xılıyaqa qelesva ats'ava,
mançıl-allad «Vuşun gırğınbı məttiba deş vobunbıva»
eyhe. **12** Manbışın g'elybı hodğuliyle qiyğaq, I'see tanalqan
kar ali'i, Cune cigee sufranne k'ane g'alirxhu, eyhen:
– Zı şok hı'iyn, şok'le ats'anne? **13** Şu Zalqa Mə'əllim,
Xərnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna.
14 Zı Mə'əllimiyy Xərnananang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee,
manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas iкkan. **15**
Zı şok'le şu ha'as iкkanan haguyn. Zı şok ha'an, şunad
he'e. **16** Zı şok'le hək'en eyhe, nukar cune iyesiyle,
arınar vuc g'axuvuyng'ule xərnat deş vor. **17** Həşde şok'le
man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şu baxtivararib.
18 Zı man vuşde gırğıng'une hək'ee deş eyhe. Zak'le
Zı g'əvxüymbı vaats'anbı. Hasre həşde Muq'addasne

Otk'unee otk'uniyn ixhecen: «Yızın giney otxhuning'vee Zalqa g'el g'ott'ul». **19** Man karbı gırğınbı ögiylycad ixhesse, Zi man şok'le eyhe. Qiyğa man ixhamee, şok'le Zi Mana vorva ats'axhxhes. **20** Zi şok'le hək'en eyhe, Zi g'axuvuyn insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zi k'ane qa'ang'eyir Zi G'axuvunar k'ane qa'asda. **21** Manid uvhuyle qiyğa, I'see aq'va qı'i meed eyhen: – Zi şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zi mering'une xılıyaqa qeles. **22** Telebabışık'le I'see şavne hək'eeiy eyheva dyats'axhxha, sana-sang'uqa ilyaaka. **23** I'says telebabışike sa geer ıkkanna teleba Mang'une k'ane g'ilexha. **24** Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançalla hagvan, qiyghnecenga şavne hək'eeiy I'see eyhe. **25** Mana teleba I'says inekke k'ane g'alirxhu ixha. Mang'vee I'sayke qiyghanan: – Yizda Xərna, mana vuşune? **26** I'see alidghiniy qele: – İn gineyn tika k'yooq'u şavusqa quviy, mana vor. Manke I'see giney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğançene dixesqa Yahudaysqa qele. **27** Yahudee gineyn tika alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen: – Hucooyiy ha'a, zarada he'e! **28** I'see man nya'ası uvhuva sufranilne şavulqacad hiyxhar deş. **29** Pilnana q'utye Yahudaysne vuxhal-allı, sassang'usqa məxüd qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alışeva» eyhe ixhes. Sayib manbışığa inəxübna fikır vuxha: Mang'vee «Kar deşinbiş pil bit'al he'eva» eyhe. **30** Gineyna xüvə alyapt'i, Yahuda zarara g'aqa qıgeç'e. Manke xəmniy vob. **31** Mana qıgeç'ule qiyğa, I'see eyhen: – Həşde İnsanna Dix axtı qıxha, Mang'une arna Allahır axtı qıxha. **32** Mang'une arna Allah axtı qıxheene,

Allaheeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xılıy qidi'ı axtı qa'as. **33** Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırra gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşin ç'ak'ınbışık'le «Zı ark'inne cigeeqa, şosse qavaales vəəxəs deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe. **34** Zı şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. **35** Şu sana-sang'us vukkiykinee, gırging'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axhxhesin. **36** Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan: – Xərna, nyaqane i'qqə? I'see alidghınıy qele: – Zı həşde əlyhəəsde cigeeqa vasse Zaqar qihna qales əxəs deş, qiyğame ġu maqa qales. **37** Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qihna qales dəxə? Yiğnemee, zı yizde canile ilyheç'e. **38** I'see mang'uk'le eyhen: – Yizdemee, ġu canile ilyheç'eye? Zı vak'le hək'en eyhe, g'iyna dadal hook'asse, ġu xhebne yəqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14 – Hasre vuşun yik'bı g'i'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. **2** Yizde Dekkine xaa geeb ciga vob. Ciga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesinniy, Zı vuşdemee ciga qaa'as i'qqə. **3** Hark'ın şos ciga qav'uyle qiyğa, meer ari, şu Yizde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yizde k'ane vuxhes. **4** Zı əlyhəəsde cigeeqana yəq şok'le vaats'ana. **5** Tomasee I'sayk'le eyhen: – Xərna, ġu nyaqa ark'iniycar şak'le dyats'a, nençe maqana yəq vaats'a vooxheyiy? **6** I'see mang'uk'le eyhen: – Hək'ena yəq, i'mi'r Zı vorna. Şavussecar Dekkısqa, Zale ġayre menne yəqqı'n əlyhəəs əxəs deş. **7** Şok'le Zı ats'ava, Dekkir ats'a ixhesda. Həşdiyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna. **8** Filipee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, ġu Dek şak'le hagve, man yişdemee

ç'əv. 9 I'see mang'uk'le eyhen: – Filip, hək'erar vak'le Zı
ats'a dişde? Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena!
Zı g'acuynq'uk'le Dekkır g'acuna. Vasse nəxüd eyhes
əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? 10 Zı Dekkine ar, Dekkır
Yizde ar vorva ġu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı
Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı
g'ece. 11 Zı Dekkine, Dekkır Yizde arva eyhençilqa şu
inyam he'e. Yizde işbışıl-allaxheeyid inyam he'e. 12 Zı
şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'iynq'vee, Zı ha'an
işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva,
mang'usse mançıl-allad sık'ıldad geed işbı g'aces əxəs.
13 Dek Dixele ġana axtı qe'ecenva, şu Yizde doyule
huc oo heqqee, Zı man ġirgin ha'asın. 14 Şu Yizde doyule
Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın. 15 – Şos Zı
ikkaxhee, Yızın əmrəbı he'e. 16 Zınad Dekkike heqqasın,
vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axilece. Mana
ġirgine gahbışıl şoka ixhes. (aīōn g165) 17 Mana hək'en
karbı xət qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş,
ats'a deş. Mançıl-allad Man q'abil ha'as əxə deş. Man
şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. 18
Zı şu dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. 19 Sa
sık'inne gahile dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı
g'acesda. Zaqa i'mi'r vodva, şoqab vuxhesda. 20 Mane yiğil
şok'le ats'axhxhesin Zı Dekkine, şu Yizde, Zınar vuşde
ar vor. 21 Şavaayiy Yızın əmrəbı yik'el aqqı, manbı ha'a,
Zı ikkanna mana vor. Zı ikkanna, Dekkisir ikkiykanasda.
Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda.
22 Kariotğançene deş, manisa Yahudee I'sayk'le eyhen:
– Xərna, nya'a Vas ġucar ġu dyunyeys deş, şak'lecar

hagvas ikkan? **23** I'see mang'us alidghiniy qele: – Şavusiy
Zı ikkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana
ikkiykanasda. Şi mang'usqa abi, mang'usnee aaxvas. **24** Zı
dekkanang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı
Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod.
25 Zı vuşde k'anenang'acadniy manva uvhu. **26** Dekkee
Yızde doyule g'axilesing'vee vuşun sura Aqqasing'vee,
Muq'addasne Rı'hı'n şos gırgın xət qa'asın. Man Zı uvhuyn
gırgın kar şos yik'el qalya'asın. **27** Zı vuşde yik'bışeençe
şu abğançe opxhanan fıkırkı alyaata. Mançine cigeeyid Zı
şos Yızın qəpq'ıniy deşin fıkırkı hele, dyunyeyn helenbı
xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen.
Qi'məəq'ən! **28** Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer
vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı
ikkan ıxhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu
şadeepxhesinbınıy, Dek Zaler xərnava. **29** Zı şok'le man
gırgın həşdecad eyhe, qiyşa man gırgın ıxhamee, şu
inyam he'ecenva. **30** Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş,
ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla
haa'as deş. **31** Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ikkan: Zas Dek
ikkanna, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde
inçə əlyhəəs, oza qeepxhe.

15 – Zı hək'ena tayang vor, Yızda Dekkir bağban. **2** Zal
alyadıyn şagav hidelen gırgın bitağbı Dekkee gyadaxanbı.
Şagav helen bitağbıme sık'ıldad geed şagav helecenva
Mang'vee mətta'anbı. **3** Zı uvhuyne cuvabincab şu
mattav'uynbı. **4** Yızde ab aaxve, Zinar vuşde ar axvas.
Bitağ tayangıl idyaxveene, mançisse çiled-alqa şagav
heles əxə deş. Şunab Yızde ab idyavxvee, şossed şagav

heles əxəs deş. **5** Tayang Zı vorna, şumee bıtağbı vobunbı.
Vuşuyiy Yizde ar, Zınar mang'une ar axu, məxrıng'vee
geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş. **6**
Vuşuyiy Yizde ar idyaxu, qotxu dağeççuyn bıtağ xhinne
qeqqvasda. Məxdın bıtağbı sı'lı, ts'ayeeqa dağa'a, manbid
yı'qqı'lqa siyk'al. **7** Şu Yizde ab axveene, Zı eyhenbıd
vuşde ad axveene, şos ıkkanan heqqə, man şos helesin. **8**
Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxür
Yizda Dekkır axtı qa'as. **9** Dekkıs Zı nəxüriy ıkkan,
Zasib şu həməxüb vukkan. Yizde mühiübee aaxve. **10**
Nəxüdiy Zı Dekkin əmrəbı ha'a, Mang'une mühiübee axva,
şunad Yızın əmrəbı he'eene, Yizde mühiübee aaxvas. **11**
Yizda şadvalla şoqab vuxhecenga in Zı şok'le uvhu.
Məxüb şunab şadvalin gyavts'ecen. **12** Yizda əmr ina vob:
Zas şu vukkanan xhinne, şosib sana-sanbı vukkiykne.
13 Cuna ı'mı'r hambazaaşınemee huvuyng'ule geeb,
şavussecab vukkiykanas vəəxəs deş. **14** Şu Yızın əmrəbı
he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. **15** Zı şok'le
həmbalarva eyhe deş. Həmbalıq'le cune iyesee hucoo
ha'a ıxhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe,
Dekkike g'ayhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. **16** Şu Zı g'əyxı'
deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenga,
vuşun şagav geed axvecenga. Manke şu Yizde doyule
Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesin. **17** Zı şos
ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne. **18** – Dyunyeys şu
g'imeebace qeepxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile
ögiylir Zınıy g'imece qıxhava. **19** Şu ine dyunyeynbı
vuxhaynbıxhiy, dyunyeys şu çimbıva vukkiykanasınbınıy.
Şume ine dyunyeynbı deş vob. Zı şu dyunyeyle g'əvxü.

Mançıl-allab dyunyeys şu g'imeebace qeepxha. **20** Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna deş vor». Zalqa yiğbı alli'ixhee, şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hi'iynxhiy, şu uvhuynıd ha'asınıy. **21** Manbışık'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-allı ha'as. **22** Zı arı manbışık'le ittevhuynxhiy, manbışıl bınah vuxhes deşdiy. Həşdeme manbışıqa bınahbışike heepxasın ghal deşin. **23** Şavuk'leyiy Zı g'imece, mang'uk'le Yizda Dekkır g'imece vor. **24** Zı, mankilqamee manbışde yi'q'nee hi'iyn əlaamatbı hidi'iynxhiy, manbışıqa bınah vuxhes deşdiy. Həşdemee manbışık'le Zı hi'iyn g'acu, Zınar, Yizda Dekkır manbışık'le g'imeebace qeepxha. **25** Məxüd cone Q'aanune otk'un: «Manbışıs Zı nişilycar-allı g'imece qıxha». Məxüdud ıhxayn. **26** Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkisse g'axiles. Man Dekkike qöön, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançın Yizde hək'ee şahaadat haa'as. **27** Şu q'omançecab Zaka vuxhal-allı, şunab şahaadat ha'as.

16 – Yəqqı'le qığmeebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe. **2** Şu sinagogbışeençe g'eeşesinbı. Man k'ıldanan xhinnee, məxbına gah qöö, şu gyapt'iynbışısqa məxüd qales, co Allahıs g'ulluxniy haa'a. **3** Zınar, Dekkır manbışık'le qıvdyats'iva, manbışe man ha'asın. **4** Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabımee, şosse yik'el himiyxacenva. Zı şoka ıhxayncıl-allı, man Zı şok'le ögiyl eyhe deşdiy. **5** – Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa alyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane alyhəəva?» qiyghan deş. **6** Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı ql'. **7** Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeeçar

əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zı şosqa g'axilesin. **8** Man qadimee, insanaaşına bınah aq'valqa qığaahas. Mançın sayid qopkuvallayiy məhkama hagvas. **9** Manbışda bınah Zalqa inyam hidi'iy vob. **10** Mançın Yızda qopkuvalla haagvas – Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı sayir g'aces deş. **11** Mançın məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunye vuk'lek ıkkekkane iblisin məhkama ixhay. **12** Zaqa şok'le eyhesin geed kar vod, həşde man şolqa hixharas deş. **13** Hək'en xət qa'an Rı'h qadimee, Mançis şos bikırna hək'ena yəq haagvas. Mançın Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooyiy g'iyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesinbı eyhes. **14** Mançın Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. **15** Dekkiqa vodun, gırğın Yızın vod. Mançıl-allad ine Rı'hın Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu. **16** – Sık'inne gahile şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda. **17** Mane gahıl I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen: – «Sık'inne gahile şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhenniyxan? **18** Manbışe sana-sang'uke qiyghanan: – Mang'vee eyhen «sık'ınna gah» huco eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hiyxhar deş. **19** I'sayk'le manbışe qiyghanas iкkanan ats'axhxha, manbışik'le eyhen: – «Sık'inne gahile Zı g'aces deş, sık'inne gahileme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? **20** Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaasəsənbi, nağbı k'ya'as, dyunyeme şadxhesin. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'yime şadvalilqa sak'alas. **21** Zəiyfee

uşax ixhesda gah qabimee, aq'va qa'a. Uşax ixhameeme ts'its'iyn ik'ar məng'i'sse yik'eliyxanan. Dyunyelqa insan qariva, mana şadeexhena. **22** Həməxüdид şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesinbicab, manke vuşun yik'bı şadxhesinbı. Şavaacabıb vuşda şadvalla g'avşes deş. **23** Mane yiğil şu Zake vuçjud qiyghanas deş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde doyule şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesin. **24** Həşdilqamee şu Yizde doyule vuçjud heqqı deş. Şu heqqee, Dekkee helesin, vuşun yik'bıd şadvalin gyatsts'esinbı. **25** – Ögilycad Zı misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a şos karbı xət qı'i. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a yuşan ha'as deş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuçjud dyugul hidi'i yuşan ha'as. **26** Mane gahil şu Yizde doyule heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasva deş eyhe. **27** Dekkis Cus şu vukkan, şos Zı ıkkiykinva, Zı Allahisse qariva şu inyam hi'ıva. **28** Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyler meer Dekkine k'anyaqa əlyhəəs. **29** Telebabışe eyhen: – Haane, həşde Ğu vuçjud dyugul hidi'i yuşan hi'i, misaalabı ts'its'i'i deş. **30** Həşde şalqa hitxır, Vak'le gırgıncad ats'avud. Vake qiyghanassəcad, Vaqa qelesin alidghiniy eyxhevud. Şı mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahisse qarına vorva. **31** I'see manbişike qiyghanan: – Həşde inyam ha'anne? **32** Vuşun gırgınbı vuşde xaybişeeqa ehevkasda, Zı Zaler-alqa g'alerçesda gah qööna, hipxırna. Zı Zıcar deş vor, Yizda Dekir Zaka vor. **33** İn gırgın Zı şok'le eyhen, şu Yizde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fikırkı mexhecenva. İne dyunyee dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle ġamxhana.

17 I'see man uvhuyle qiyğşa, xəəqə ilyakkı, eyhen: –
Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeyir Ğu axtı
qe'ecen. **2** Ğu gırging'ul oona Mang'us xəbvalla huvu,
Mang'veeyib Ğu Cus huvuynbışis gırğına gahbışisda
i'mi'r hevlecenva. (**aiōnios g166**) **3** Gırğına gahbışisda i'mi'r
mana vob: hasre ats'axhxhecen saccu Ğu hək'ena Allah
ıxhay, sayır Ğu g'axuvuna I'sa Masih qıvaats'ecen. (**aiōnios**
g166) **4** Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val
axtı qı'i. **5** Dek, dyunye ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane
eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle. **6**
Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşis Zı Ğu vuşu ıxhay
xət qı'i. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu,
manbışed Ğu eyhenbı hı'i. **7** Manbışık'le həşde ats'an, Zas
huvuyn gırğın kar Vaken vodun. **8** Ğu Zas xət qı'ryn Zı
manbışısıd xət qı'i, manbışed yik'eeqa ıkkıyn. Zı hak'erar
Yiğne k'anençe qarı ıxhay, manbışık'le ats'an, Ğu Zı
g'axuvuvad manbışe inyam ha'an. **9** Zı dyunyeynemee
deş, manbışıl-allı düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğume
Zas manbı huvu. **10** Yızın gırğın kar Yiğın vod, Yiğinid
Yızın vod. Zı manbışile ğana axtı qıxha. **11** Zı həşde
dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö.
Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuka havaace. Man
do Ğu Zas huvu. Hasre manbib, Zınayiy Ğu xhinnee, sa
vuxhecen. **12** Zı manbışikanang'a, Zas huvuynbı Yiğne
doyukaniy Zı havaace. Zı manbışda nenacar agval hı'i
deş. Manbışda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna.
Muq'addasne Otk'unee məxüdidi otk'un. **13** Həşdemə Zı
Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla
bıkırba manbışika vuxhecenva. **14** Ğu Zak'le uvhiyn,

Zı manbışis xət qı'i. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbib ine dyunyeynbı deş vobunbı, dyunyeys manbı g'umooce qeepxha. **15** Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pisinçike havaacecenva haa'a. **16** Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbib ine dyunyeynbı deş vobınbı. **17** Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabika Yiğneme curee'e. **18** Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyn xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. **19** Manbı Yiğne hək'ene cuvabika Yiğneme curepxhecenva, manbışdemee, Zıcar Zı Yiğne xılıyaqa qele. **20** Saccu manbışdemee deş, manbışde cuvabika Zalqa inyam ha'anbışdemeeyib düə haa'a. **21** Nəxüriy Ğu, Dek, Yizde, Zınar Yiğne ar, hasre manbib, məxüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. **22** Ğu Zas huvuna axtivalla, Zınab manbışis huvu, Şı sanab xhinnee, manbib sa vuxhecen. **23** Zı manbışde ar, Ğunar Yizde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axhxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbib Vas Zı xhinnee vukkan. **24** Dek, Zas ıkkanan, Zas huvuynbı Zınane cige Zaka sacigee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ıkkanca, mana axtivalla Ğu Zas huvu. **25** Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbışık'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axhxhayn. **26** Ğu vuşu ıxhay Zı manbışık'le haguyn, meedid hagvasın. Hasre Yiğın Zı ıkkıykınıy manbışiqad ixhecen, Zınar manbışde ar axvacen.

18 I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışika sacigee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğeç'e. Maa sa bağ

eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkeebaş'e. **2** I'sa himva eyhesse telebabışika maqa arayle ixha. I'sa mering'une xilyaqa qelesde Yahudayk'led mançıl-alla man ciga ats'anniy. **3** Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşika, sayib kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy fariseyaşa g'axuvuyne g'aravulyçeeşika arayle. Manbışde xile bazırkı, ts'abı, silahbı eyxhe. **4** I'sayk'le vuk'lelqa qalesin ats'ava, Mana ögiylqa qıgeç'u, manbışike qiyghan: – Vuşune t'abala'a? **5** Mang'us alidghiniy qele: – Nazaretğançena I'sa. I'see manbışık'le eyhen: – Zı vorna. Mana mering'une xilyaqa qelenə Yahuder manbışika ixha. **6** I'see manbışık'le «Zı vornava» uvhumee, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gizyabaççe. **7** I'see meed manbışike qiyghanan: – Vuşune t'abal ha'a? Manbışe eyhen: – Nazaretğançena I'sa. **8** I'see alidghiniy qele: – Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen. **9** I'see ögiyl uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögiylycadniy uvhu: «Zas huvuynbışda nenacar agvales harsıl deş». **10** Şimon-Pyoturuqa g'ılınc ixha. Man qıgayuşu xənne kaahinne nukarile k'ena i'xi', mang'un sağın k'ırı g'a'adaçen. Mane nukarin do Malx ixha. **11** Manke I'see Pyoturik'le eyhen: – G'ılınc cigeeqa gixhxhe! Dekkee Zas huvuyn əq'übayn k'ola ulymoğane? **12** Məxür eskeraaşeyiy desteyne xərинг'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşika sacigee I'sa aqqı, g'el-xıl iyt'alan. **13** Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkekka. Hannan Kayafayna abattey ixha. Mane sen Kayafa xərna kaahiniy vor. **14** «Milletnemee sa İnsanın qık'uy yugdava» Yahudeeşine ç'ak'ınbışık'le uvhuna Kayafa ina vuc vor. **15** Şimon-

Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhəə vuxha.
Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka
sacigee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. **16** Pyoturmee
g'ar akkayne k'anə ulyorzul ixha. Mane gahıl xərne
kaahinik'le ats'ana mana teleba g'aqa qığeç'u akkee
ileezarne içiyka yuşan hı'i, Pyotur aqa akkyayhe. **17**
Akkee ileezarne içee Pyoturuke qiyghanan: – Deşxhee,
ğunar mane İnsanne telebabışkenane vor? Pyoturee
«De'eszva» eyhe. **18** Mik'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeş
maa'ab ts'a halyaqqı, hiqiy-allı ulyobzur g'ümə abak'a
vuxha. Pyoturur manbışde k'anə ulyorzul g'ümə arak'va
ixha. **19** Mane gahıl Hannanee, kaahinaşine ç'ak'ınbışde
sang'vee, I'sayke telebabışdeyi Vucee xət qa'ançine
hək'ee qiyghan. **20** I'see mang'us alidghiniy qele: – Zı
dyunyeyk'le dyugul hidi'i uvhu, Yahudeeşin gırğınbı
sabıyne sinagogbişeeiy Allahne Xaasne xət qı'i. Vuçjud
Zı dyugulenda uvhu deş. **21** Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn
g'ayxhiyne insanaaşike qiyghne. Manbışık'le Zı uvhuyn
karbı ats'anbı. **22** I'sa cuvab uvhu ç'əvxhayle qiyğa,
maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une
aq'vays i'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan: – Xərne kaahinis
məxüdne cuvab qelen? **23** I'see mang'us alidghiniy qele:
– Zı qorkura yuşan hidi'ixhee, eyhe, neniy qotkuda
ittevhü? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas i'xiyxə? **24** Qiyğa
Hannanee I'sa g'el-xıl ayt'ilcar, xənne kaahinne Kayafayne
k'anyaqa g'ixeley. **25** Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulyorzul
g'ümə arak'va ixha. Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene,
ğunar Mang'une telebabışdane vor? Mang'vee «De'eszva»
alidghiniy qele. **26** Xərne kaahinne nukaraaşına sa,

Pyoturee i'xi' k'iri g'a'aççuyne insanna xını, maa'ar ixha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan: – Mang'uka sacigee zak'le ġu dişdiy bağee g'acu? **27** Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahil dadal hook'a. **28** Qiyga Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Kayafayne k'anençe Pilatne sarayeeqa qıkkekka. Miç'eed qexhe. Allahne ögiyl mi'q'i' qimeebaxhecenga, Peesaxine otxhuniyked oxhanas əxecenga, manbı co sarayeeqa ikkeebaç'e deş. **29** Mançillallar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığeç'u, eyhen: – Nena bınahne īng'ulqa g'iviyxhe? **30** Manbışe Pilatıs alidghiniy qele: – Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy. **31** Pilatee manbışık'le eyhen: – Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbişis sik'i Mang'us cazaag'ats'aak'vne. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatık'le eyhen: – Şaqa vuşumecar gik'asda icaaza deşda. **32** Məxüd I'see Vuc nəxüriy q'ik'asva uvhuyn ixhecenga eyxhe. **33** Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen: – Yahudeeşina Paçkah Ğune? **34** I'see alidghiniy qele: – Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebimbışene vak'le Yizde hək'ee uvhu? **35** Pilatee eyhen: – Zi Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xılıqaqa yiğne milletiniy kaahinaaşine ç'ak'ınbışe quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hi'? **36** I'see mang'us alidghiniy qele: – Yizda Paçkahiyvalla ine dyunyeykena deş vob. Yizda Paçkahiyvalla ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yizde yəqqı'lınbi Yahudeeşine ç'ak'ınbışde xılıqaqa qimelecenga saç'ivkasınbınıy. Yizda Paçkahiyvallame inçena deş vob. **37** Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Ğu manke Paçkahne? I'see alidghiniy qele: – Ğu qotkuda eyhe. Zi hək'ene karbışda sahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy

hək'ene sural Zal k'ırı alixhxhesin. **38** Pilatee Mang'uke qiyghan: – Hək'en sura vodunne? Man qiyghınıyle qiyğa, mana meer Yahudeeşisqa qıgeç'u, manbışık'le eyhen: – Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. **39** Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zi vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ıkkaxhee, vuşdemee «Yahudeeşina Paçħah» g'aykkas? **40** Manbışe alidghiniy qeleng'a, ts'irbı hi'i eyhen: – Mana deş, Barabba g'aykke! Barabbamee g'uldur ixha.

19 Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka. **2** Eskeraaşed zazaake tac hi'i, Mang'une vuk'lelqa giyxhe, paçħahılqa xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalinbı alya'a. **3** Manbı I'saysqana qabı «Yahudeeşina Paçħah, geer qa'ana!» uvhu Mang'une aq'vays i'xiyxə ixha. **4** Pilat meer g'aqa qıgeç'u, Yahudeeşik'le eyhen: – Haane, zak'le Mang'ul taxesir idveykiva sayid şok'le g'acecenna, Mana zi şosqa g'aqa qıgayhe. **5** Mane gahil I'sa vuk'lel zazaakene tacika, tanalyne ç'ərane tanalinčika g'aqa qıgeç'e. Pilatee manbışık'le eyhen: – Mana İnsan haane! **6** Kaahinaaşine ç'ak'ımbışık'le, g'aravulyćeeshik'le Mana g'acumee, «Çarmixıqqa ts'its'e'e, çarmixıqqa ts'its'e'eval» ts'irbı ha'a. Pilatee manbışık'le eyhen: – Mana şucar çarmixıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxesir g'ece deş. **7** Yahudeeşine ç'ak'ımbışe mang'us alidghiniy qele: – Saqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'i Mana qik'as ıkkan, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva. **8** Pilatik'le man g'ayxhimee, mana sik'irar qəyq'ən giyğal. **9** Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan: – Ğu nençene vor? I'see mançis alidghiniy qele deş. **10**

Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Zasne alidghiniy qidele?
Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkasır, çarmixılqa ts'its'a'asır
zasse əxə? **11** I'see mang'us alidghiniy qele: – Vas
xəənçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as
əxəs deşdiy. Mançıl-allad Zı yiğne xılıyaqa quvuyng'ulqa
valeb geeb bınah gyooxha. **12** Mançile qiyğar Pilatıs
Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'irika eyhen:
– Ğu Mana g'aykkee, ġu imperatorna hambaz deşurne.
Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılqa g'elil
qıxhay eyxhe. **13** Pilatık'le manva g'ayxhımee, I'sa
g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cige
giy'ar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaşaşine mizel Gabbatava
eyhe ixha.) **14** Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən
yiğ ixha. Yı'q'ı'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le
«Vuşda Paççah haaneva!» eyhe. **15** Manbışe ts'irbi ha'a,
eyhen: – De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmixılqa
ts'its'e'e! Pilatee manbışike qiyghanan: – Vuşda Paççahne
çarmixılqa ts'its'e'e? Kaahinaşaşine ç'ak'ınbışe alidghiniy
qele: – İmperatorule ğayrı şaqa paççah deşda! **16**
Manke Pilatee I'sa çarmixılqa ts'its'e'eva manbışisqa
qele. Eskeraaşe I'sa aqqı, qikkekkana. **17** I'see çarmix
Vuceecad alyaat'u, Vuk'lena Bark'va eyhene cigeeqa
ilqeç'e. (Cühüt'yaşaşine mizel mane cigayk'le Golgotava
eyhe.) **18** Maa'ar I'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmixılqa
ts'its'a'ana. Manbışda sa I'sayne sağlam, manasar solul ixha.
I'sa Vuc manbışde yı'q'nee ixha. **19** Pilatee q'uval ooad
«Yahudeeşina Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hı'i,
çarmixıl ooqa givaxana'a. **20** I'sa çarmixılqa ts'its'iin
ciga şaharis k'anə ixhayke, Yahudeeşine geebinbışe man

otk'uniynbı qətq'i'ynbı. Q'uval ooyud cühüt'yaşaşine, latinne, yunanne mizyaasıl otk'un ixha. **21** Man g'acu, kahinaaşine ç'ak'ınbiše Pilatık'le eyhen: – «Yahudeeşina Paççah» deş, «Cuk'lecad Vucee Yahudeeşina paççahva, eyhenava» ok'ne. **22** Pilatee alidghınıy qele: – Zı ok'anasin otk'uniyn. **23** I'sa çarmixılqa ts'its'iyne gahil, Mang'un tanalinbı alyaat'u, yoq'ne eskeris cone yi'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn ciga deşin, sa bıkırne parçeykecad hi'yn gurt ixha. **24** Manbiše sana-sang'uk'le eyhen: – İn qit'dyaxxas, çöp k'eçces, şavus gitxhuy gexha. Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe: «Yızın tanalinbı cos bit'al ha'as, yizde tanalinçinemee çöp k'eçces». **25** I'sayne çarmixne k'ane yed, yedina yiçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayıր Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. **26** I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkanna teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen: – Yed, ina yiğna dix vor! **27** Qiyğa telebayk'led eyhen: – İna yiğna yed vor! Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka. **28** Qiyğa I'sayk'le, gırgın bikırxha g'acu, eyhen: – Xhyan ıkkan! Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe. **29** Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnан g'ab ixha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooq'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'l'silqa gupk'a qı'xi', I'sayne ghalesqa qa'a. **30** I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalyaqa ıkkekkan. Qiyğa «Bıkırxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qıgeç'en. **31** Ülcümən yiğ ixha. Ögiyle Şabbat qööva Yahudeeşine ç'ak'ınbiše Pilatike «Çarmixılqa ts'its'av'uynbışın g'elin barkv'bı haq'var hı'i, qüvxüynbı çarmixile gyaaqqeva» eyhe. Manbişis

qüvxüynbı şabbatne yiğıl çarmixıl avxu vukkan deşdiy.
Mane ögiyle qööne şabbatne yiğıl xədin bayram ıxha.
32 Manke eskerar abi, I'sayka çarmixılqa ts'its'av'uyne
insanaaşın ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı
haq'var ha'a. **33** I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana
qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş. **34**
Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'əç'
haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse. **35** Man g'acu yng'vee
vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenva.
Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led
vucee hək'en eyheva ats'an. **36** Man gırğın Muq'addasne
Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «Mang'una sacab
bark'v havaaq'aras deş». **37** Sa menne Otk'unee otk'un
vod: «Manbişe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa
ilyakas». **38** Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf
Pilatisqa arı, I'sayn mayit qeqqa. Yusuf I'sayna teleba
ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qayq'ənva, man
şavuk'lecdə eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayit alyaat'as
Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayit arı,
alyaat'an. **39** Yusufukasana Nikodimir ıxhana, manar
misamecar I'saysqa xəmde arınaniy. Nikodimee xhebts'al
kilolqa ələən alikkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle.
40 I'sayn mayit çarmixile gyaqqı, Yahudeeşine ədatbışis
sik'i, ətirbışika katanıke hı'iyne kafaneeqa hiyk'ar. **41**
I'sa çarmixılqa ts'its'iyyne cigee bağ ıxha. Mane bağeeyib
mankılqamee vuşucar k'ideyxhına sa mağara vuxha. **42**
Ögiyle cühüt'yaşın şabbatın yiğ qööva, I'sayn mayit
mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20 Ülycümne ts'ettiyne yiğl, vacarıl, çakra miç'eer,
Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele.
Məng'i'k'le g'aye mağarayne ghalençe g'avşu g'ooce. **2**
Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer
ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbışık'le eyhen:
– Yişda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le
ats'a deş. **3** Pyoturiy manasa teleba g'aqa qığleepç'i,
mağaraysqana avayk'an. **4** Mana q'öyürsana sacigee
g'adaaxhvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'irra zaara
i'giykır, mağaraysqa ögiyl hiyxhar. **5** Mana k'yorzul aqa
ilyakkimée katanike hav'una kafan ab g'ooce, vucme
aqa ikkeç'e deş. **6** Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı,
mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy **7** I'sayne
vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanike
curayba gyuvxhu vuxha. **8** Manke mağaraysqa ögiyl
qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu,
inyam ha'a. **9** Manbiş I'sa hapt'ıynbışde yi'q'neençe oza
qixhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda
vuk'leeqa k'eçü ixha deş. **10** Qiyğa telebabı xaybişeeqa
siviyk'al. **11** Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşə
ulyorzul yixha. Mana geeşə-geeşə kyorzul mağarayne aqa
ileeka. **12** Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaailk
g'ece. Manbişda sa I'sayn mayit gixhxhiyne cigayne
vuk'ulynane cigee, manasar g'elybinane cigee gyu'ur ixha.
13 Manbiş qiyghan: – Zəiyfa, nya'a geeşə? Mayrameeyid
manbışık'le eyhen: – Yizda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur,
nyaqa gixhxhiyid ats'a deş. **14** Man uvhu yi'q'əlqa ileekiyle
qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'ece. Yic mana I'sa ixhay cek'le
ats'axhxhe deş. **15** I'see məng'i'ke qiyghanan: – Zəiyfa,

nya'a geeşə? Vuşune t'abal ha'a? Mayramık'le Mana
bağban ıxhay ats'axhxha, eyhen: – Xərna, ğu Mana
qikkixheene, nyaqayiy gixhxhı zak'le eyhe, zınar hark'ın
Mana alyart'as. **16** I'see məng'i'k'le eyhen: – Mayram!
Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaşaşine mizel eyhen: –
Ravvuni! (Mə'əllimva eyhen vodun.) **17** I'see məng'i'k'le
eyhen: – Zı ıqmaqqa, Zas Dekkisqa İlqeç'es ikkan. Yizde
çocaaşisqa hark'ın, manbışık'le eyhe: «Yizde Dekkine –
vuşde Dekkine, Yizde Allahne – vuşde Allahne k'anyaqa
ilqəə». **18** Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa
qarı, manbışık'le eyhen: – Zak'le yişda Xərna g'acu!
Mang'vee cek'le hucoovayiy uvhu, man yuşan ha'an. **19**
Ülycümne ts'ettiyne yiğine, vacarne exhal, Yahudeeşine
ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənva, telebabınane cigayn akka qı'ı
eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yi'q'nee
ulyorzul eyhen: – Şos salam vuxhena! **20** Manid uvhu,
telebabışık'le Cun xileppiyiy ak'vaa hagva. Telebabışık'ler
yişda Xərna g'acu, şadeebaxhenbi. **21** I'see manbışık'le
meed eyhen: – Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyn
xhinne, Zınab şu g'uxoole. **22** Manid uvhuyle qiyğa,
I'see manbışılqa uf av'u, eyhen: – Muq'addasın Rı'h
aleet'e! **23** Şavneyiy şu bınahile ilgeepç'ı, manbışda bınah
havaakalasda, şavneyiy bınahile şu ilyhideepç'ı, manbışda
bınah havaakalas deş. **24** Yıts'ıq'vəne telebayna sa
eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbışde
k'ane ıxha deş. **25** Manesa telebabışe Tomasık'le «Yişda
Xərna g'acuva» uvhumee, mang'vee eyhen: – G'adaxbışe
Mang'une xilepbışık hı'yın cigabı g'ıdecu, mançık zı t'ub
sidiyoot'eene, ak'vaaykıd xıl qidet'veene, şu eyhençilqa

zi hayexhe deş. **26** Molyne yiğile I'sayn telebabı meeħ
xaħ sacigeeqa sabimée, Tomasir manbišika eyxhe. Akkabi
qi'ı ixheeyid, I'sa aqa ikkeç'ena. Mana yi'q'nee ulyorzu
eyhen: – Şos salam vuxhena! **27** Mançile qiyga Tomasik'le
eyhen: – T'ub inyaqa hopke, Yizde xileppişiqa ilekke. Xilid
hotku, Yizde ak'vaalqa gixhxhe. İnyam deşda mexhe,
inyamnana ixhe! **28** Tomasee Mang'us alidghiniy qele: –
Ğu yizda Rabb, yizda Allah vor! **29** I'see mang'uk'le eyhen:
– Vak'le Zı g'acuynçil-allane inyam hi'ı? G'idecu inyam
ha'anbı nimee baxtivarariy! **30** I'see telebabışde ulene
ögiyl medin geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee
otk'un deş. **31** İnyaa otk'uninbı, mançil-alla otk'un, I'sa
Masih ixhalqa, Allahna Dix ixhalqa şu inyam he'ecen.
Mang'une doyulqa inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbışisda
i'mi'r vuxhes.

21 Sabara gahile I'sa Tiberiyayne (Galileayne) golyune
k'aneqa meer telebabışsqa arayle. Man inəxud ixha:
2 Şimon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galileayayne
Kana xiveençena Natanael, Zavdayn dixbıyyi I'sayna
q'öyre merna teleba sacigeeqa savayle. **3** Şimon-Pyoturee
manbişik'le eyhen: – Zı baluğ aqqas i'qqə. Mansanbişed
mang'uk'le eyhen: – Şinab vaka vüqqə. Manbıb apk'in,
sanab lotk'eqqa giviy'ar. Mane xəmde manbişisse vuçjud
aqqas əxə deş. **4** Çakra miç'eer I'sa golyune müglek ulyorzu
eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ixhay ats'axhxhe
deş. **5** I'see manbişik'le eyhen: – Uşaxar, oxhanasın
hucoomecad aqqiyne? Mang'us alidghiniy qele: – De'ęş. **6**
I'see meed eyhen: – Tor lotk'ayne sağne surale k'eçvee,
aqqasın. Manbişed tor k'yadaççen. Toreeqa manimeen

baluğ qadayle, manbışisse yi'q'valike tor qığaççes dəxə
aaxva. 7 Manke I'says geer ikkanne telebee Pyoturuk'le
eyhen: – İna yişda Xərna vor. Şimon-Pyoturuk'le mana
yişda Xərna ıxhay g'ayxhımee, mang'vee nootsacad
tanale g'ayşuyn tanalınbı culqa alitk'ır, xhineeqa ayhe.
8 Mansa telebabımee, mang'uqab qihna lotk'eecab
baluğnan torud hadağva qabayle. Manbı geeb əq'əna
apk'ın vuxha deş, q'öd vəş xilekkumnacab xhineeqa
ikkeepç'i vuxha. 9 Manbı lotk'eençe qığeepç'imee, maa'ad
gyotxhanan ts'a, cilqa gixhxhiyn baluğiy çine k'anedin
giney g'ece. 10 I'see manbışık'le eyhen: – Həşde şu aqqiyne
baluğgaşike qale. 11 Şimon-Pyotur lotk'eeqa ılqeç'u,
vəşse xhots'ale xhebille xədin baluğnan tor ts'its'i,
golyune mgleqqqa qadayle. Baluğar geed ıxheeyid, tor
qıt'axxa deş. 12 I'see manbışık'le eyhen: – Qudoora,
miç'eediyn otxhuniy oxhne. Telebabışde neng'veecad
«Ğu vuşuneva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbışık'le
Mana yişda Xərna ıxhay ats'anniy. 13 I'sa k'anyaqa
qarı, manbışis gineyi baluğ hele. 14 I'sa üç'ür qixhayle
qiyğa, xhebir'es telebabışsqa arayle. 15 Miç'eediyne
otxhuniyle qiyğa, I'see Şimon-Pyoturuk'le eyhen: –
Yuhanna dix Şimon, vas Zı, manbışis Zı ikkanançile,
geerne ikkən? Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ho'o, yizda
Xərna, Vak'lecad zas Ğu ikiykınıy ats'an. I'see mang'uk'le
eyhen: – Hark'ın, Yızın urgbı uxhiyxhne. 16 Q'öd'es
meed Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, vas Zı
ikkannane? Mang'veeyid I'sayk'le eyhen: – Ho'o, yizda
Xərna, Vak'le zas Ğu ikiykınıy ats'an. I'see mang'uk'le
eyhen: – Yizde vəq'əbişda hee'e. 17 Xhebid'es Pyoturuk'le

eyhen: – Yuhanna dix Şimon, vas Zı ıkkannane? Pyoturee xhebid'es I'see cuke «Zı ıkkannaneva?» qiyghiniys aq'va qı'l, Mang'uk'le eyhen: – Yizda Xərna, Vak'le gırGIN ats'an, zas Ğu ıKKIYKINIYID ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Yızın vəq'əbı uxhiyxhne. **18** Zı vak'le hək'en eyhe, ġu mek'vranang'a ġucad valqa tanalinbı ali'l, vas ıkkanne cigeeqa hayk'annaniy. Q'əs qıxhameeme, ġu xileppi hotk'es, mering'veeyid valqa tanalinbı alya'as, vas dekkanecar cigeeqa ıkkees. **19** Məxüd Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ixha. Manıd uvhuyle qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen: – Zaqqar qihna qora. **20** Pyotur yi'q'əlqa ilyakkimee, I'says geer ıkkanna teleba coqar qihna qöö g'ece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'anə g'alirxhu «Yizda Xərna, Ğu mering'une xilyaqä qelesda insan vuşuneva?» qiyghinna teleba mana ixha. **21** Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen: – Yizda Xərna, mang'uk hucoona ixhes? **22** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ıKKIYKININXHIY, mançike vas hucoona? Ğu Zaqqar qihna qora. **23** Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yi'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ıKKIYKININXHIY, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu. **24** Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ixhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob. **25** I'see hı'iyn geed medin karbıd vodunbı. Yizde uvhuyn,

Mang'vee hı'ıynmeen gırgın karbı sassadna otk'uniyxhiy,
otk'uniyntıneen kitabbi ine dyunyeeqa oħaras deşdiy.

Cühüt'yaasış

11 8 Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, ibrihim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixhxhi, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa i'qqəvacar dya'ts'a yəqqı'lqa qığeç'e. **9** Mana inyamika cus cuvab huvuyne cigeeqa qarı. Mane cigeaab manar, dix I'saq'ır, neva Yaaq'ubır menne cigayn insanar xhinne çadırbişee aaxva vuxha. I'saq'ısıd Yaaq'ubısıd cus xhinne man mirasna cuvab huvu ixha. **10** Mang'vee xəybışee Allahee aalyav'una it'umun xhebbinanayiy memarır Allahnana İyerusalimniy gozet haa'a. **11** İbrihimin senbi ilğeeç'u ixheeyid, Saraysse vuxhne eexvas deexə yixheeyir, inyam ixhalalla mang'usse dek ixhes əxəna. Mang'vee cuvab Huvuyng'ulqa inyam hı'il-allə. **12** İnəxüd ibrihimike, tan q'os qixhayne sa insanıke xəədin xənebimeen, deryahne mığlekın qətqəs-ələtqəs dexhen g'umbumeen insanar g'avayle. **13** Man gırgın insanar inyamika, cos cuvab huvuyn kar g'idecu habat'a. Manbışık'le man karbı əq'ənançecad g'acu şadebaxhenbi. Manbışe coled-alqa eyheynniy şı menne cigeençe qabı, gardanaqa alyat'an, hammaşıys deş vob ine ç'iylene aq'val. **14** Şavaayiy həməxdun cuvab eyhe, mang'vee mane cuvabıkə hagvan, vuce hək'ena vatan t'abalaa'a vuxhay. **15** Manbışde fikree saccu co qığeepç'ına ölka vuxhaynxhiy, manbışisse maqa savaak' alas vəxəsənbiniy. **16** Manbışis yugna xəybışeena vatan vukkan vuxha. Allahee manbışis şahar alyav'u. Mang'us ine insanaaşıl-allə naş qexhe deş, cona Allah vorva eyhes. **17** Allahee ibrihimis cuvabniy huvu: «I'saq'ike g'abiynbi yiğna nasıl vuxhesva». Mançıl-allad ibrihim

siliys i'xi'yne gahil, mang'vee inyamika, qidiykkin cuqa
vornacar sa dix I'saq' q'urbanna allya'as ikkekka. **19**
Mang'une fikree ts'ettiyləcad Allahisse hapt'ynbib
muğur qaa'as vəxənbıva ixhal-alla, hapt'ıynbışsse xhinne,
mang'vee I'saq' yi'q'əlqa alyarat'a. **20** I'saq'ee, cune
dixbışde Yaaq'ubneyiy Esavne vuk'ləlqa qalesde yiğbışis
inyamika xayir-düə hoole. **21** Yaaq'ub qek'ang'a, Yusufne
q'önesa dixes inyamika xayir-düə hoole. Qiyğar cune
əsaak qırızıllı Allahne ögiyl kyoyzarna.

Yaaq'ub

1 Zi Yaaq'ub Allahnayiy yişda Xərna eyxhene I'sa Masihna nukar vor. Zi şos, milletbışde yi'q'nee opt'ul-opxulne yits'iq'vəne izrailyne nəsilis salam hoole! **2** Yizin çocar, şu geedne dağamne karbişka siliys üvxixəmee, mançis geeb şadeepxhe. **3** Şok'le ats'an vuşun iman siliys i'xi'yxəmee, şos sabır xət qexhe. **4** Sabır vuşde ad manimee xət qixhes ikkan, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecenga. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbişilqa hivxharasınbı. **5** Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahıke hevqe. Mang'vee mana qivdiykkın, hexxan ittevhü gırgıng'us hoole. **6** Şavaayiy hooqqa, vooxheyeye-dyooxheyeva immeyhecen, hasre mançılqa inyam he'ecen. Vooxheyeye-dyoxheyeva eyhenar, mitsin i'gviykar hav'u dağabaçcena deryahne mirtik akar. **7** Hasre məxrine insanne ək'leeqa qımaylecen, mang'us hucoomecad Rəbbəe helesinniyyxhanva. **8** Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş. **9** İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına ciga vaats'a vuxhes vukkan. **10** Karnang'uk'lemee cuna avqana ciga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hi'ç'i'gənasda. **11** Verığ qıgevç'umee, mançine yissayaalın ok' qooqqaa'a, ok'alın t'et' k'yatk'ınmee, mançina micagiyvalla avayk'anna. Həməxrir karnana insan cune işbişee k'eçe. **12** Siliys i'xi'yxəmee, sabır hi'na insan nimee baxtivariy! K'anyaqqamee öörxi'yng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbışısda i'mi'r hevles. Allahee mana pay Vuc ikkananbışde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. **13** Siliys i'xi'yxəmee, hasre neng'veecad

«Allahee zi siliysır ı'xı'yxəva» immeyhecen. Allah Vuc
pisde karbişika siliys ı'xəs eyxhe deş, Vuceeyir vuşucar
pisde karaka siliys ı'xı'yxənə deş. **14** Gırgın insanar cos
ikkanne karbişincab siliys üvxi'yxə, mane karbişin manbı
hoot'alanbı, cilqa saa'a. **15** Qiyğɑ man ikkanan kar yik'ek
at'itq'inxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb
quvxha insan gek'ana. **16** Zas vukkanan çocar, horan
humoot'alcen! **17** Yugna barakat, nekke yugun gırgın
karbı xəənçenbı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvuyn
vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebı itxhin. Mana badal
dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor.
18 Mang'vee şı qopkune cuvabıkı ipxhin. Mang'us Cus
vukkiykin, şı g'əvxü, Vuce itxhinne karbişin ts'eppiynbı
hav'u. **19** Zas vukkanan yızın çocar, hasre gırgına
insanaaşe k'ırı alixhxhesnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecen,
cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılda eeqecen, qəlasın
eyhesnang'ab sabırıka vuxhecen. **20** İnsan qəlikanang'a,
mang'vee Allahıs ikkanan qotkun karbı ha'a deş. **21**
Mançıl-allab pisvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le
eyhençil yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançे
avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xət qıxhecen.
Mançisse şu g'attivxhan ha'as vəəxə. **22** Allahee eyhençil
saccu k'ırıcad deş alixhxhes ikkan, mançın eyhenid
ha'as ikkan. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne
eyxhe. **23** Uvhuyun g'ayxhı man hidya'ana, naxvareeqa
ilyakkane insanık akar: **24** Mana cuqacar ilyakkı, şaqana
ark'inmeeyir, mankecar vuc nəxrına ıxhay yik'el hiyxan.
25 Şavaayıy Allahna qopkuna, g'attivxhan haa'ana Q'aanun
vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a,

g'ayxhiyn yik'el hixan hidya'a, məxrına insan cune işee baxtivar ixhes. **26** Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vucee Allahna yəq' avquva qjöökhee, məxrıng'usse mizib saa'as dəəxəxhee, mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'i'b nişiscab kara abayle deş. **27** Allahne, yişde Dekkine ögiyl məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkiy yed dena avxuynbışis, adamer dena avxuynbışis dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manbışda haa'ana, dyunyeyne mi'q'i'ne işbişilqa ilydekkana.

2 Yızın çocar, nureene I'sa Masihilqa, yişde Xərinq'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqa aqqas ikkan deş. **2** Şu sabiyne cigeeqa, hiib-qiib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul giranın tanalinbıiy t'ubelib k'ınəəğəyna t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalinçee ixheene. **3** Şu giranın tanalinbı ali'iyng'uqa ilyaaki: «Qora, ina yugna ciga vob, inyaa gyu'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'iriş, ğu qarı, yizde g'elybışeendar gyu'reva» uvheene, **4** şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, karai'dəən fikırnın haakimar xhinne qeebaxhe. **5** Zas vukkanan çocar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunyel kar deşinbı g'əvxü, manbışis geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paçcəhiyvalla Vuc ıkkanne gırging'us hevlesva. Məxüd Mang'vee kar deşinbışis ha'as. **6** Şumee kar deşda uleke alışsu. Nya'a, şu karnanbışe dişde hooç'an-g'ooc'an, məhkamabışeeqa ts'its'aa'a? **7** Nya'a, manbışe dişde, vuşde Xərinq'un I'sa Masihin do g'eliqqa hele? **8** Allahne Paçcəhivaline Q'aanunee otk'un vod: «Vas k'anena, vas ğu nəxüriy

ikkan həməxür ıkkıykne». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. **9** Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a. **10** Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, manceedin sa karxheeyid hidya'a, gırGINA mansançına bınah mang'us vob. **11** «Zina hima'ava» Uvhuyng'ee «Gimek'avad» uvhuynniy. Ğu zina hidyi'i, insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinneCAR eyxhe. **12** Allahee insanar g'attivxhan haa'ane Q'aanunus sik'i şu məhkameeqa ts'its'a'as. Mançıl-allad ghalençe qı'ğəənçilqab, şu ha'ançilqab yugba fıkır hevle. **13** Rəhi'm hidya'a ang'uka rəhmika vuxhes deş. Ğu rəhmikaxhee, Rəbbeeyid vas rəhmikan məhkama alğahas. **14** Yızın çocar, şavaameecad «Zaqı iman vodva» eyhemee, çIS sik'inid işbı hidya'amıee, nya'a, mançike hucoone ixhes? Məxdine imanisse mana g'attixhan ha'as əxəyee? **15** İlyake, vuşde çocuqayee, yiçuyqayee tanalqa alya'anıy otxhanan kar deşxhee, **16** şunad manbışıs ikkanne karbişin nencad hidevu, manbışık'le «Nişinacab himaa'a, g'ümə apk've, kar oxhneva» uvhuva, nya'a, mançike manbışıs hucoona hiyxhar? **17** İmanid həməxüdud vod, şoqa mançis sik'ıyn işbı deşxhee, man qik'uyn xhinne eyxhe. **18** Vuşde şavussemecad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançis sik'ıyn işbı». Vasse yiğin iman mançis sik'ıyn işbı dena hagvas əxəsinne? Yızın imanid yizde işbıcad hagvas. **19** Ğu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manid yugda vod. Vak'le ats'an, mançılqa cinaaşed inyam ha'an, Mang'ule qətq'i'n, mançısıb zeze ooxhana. **20** Ək'el deşda insan, vak'le mançis sik'ıyn işbı denan iman nişiscad karai'dəəva ats'anne? **21** Yişda dek eyxheene ibrihimee,

cuna dix I'saq' q'urbanbı allya'ane cigalqa gixhxhimee
dişdiy, Allahee mana qorkunava uvhu? **22** Vak'le g'ecen,
mang'un işbiyyiy iman sana-sançike cureedaxhxhe deş.
Mang'une işbişe, mang'un iman hək'en ixhay hagu. **23**
Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'unin eyxhe: «İbrihimə
Allahee uvhuyñçilqa inyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir
mana qorkuna insan xhinne hi'sab ha'a». İbrihimik'led
Allahna hambazva eyhe. **24** Şok'lecad g'ecen, insan saccu
imanıkacar deş, hi'yne işbişikar çıkana qorkuna eyxhe.
25 Yəqqı'le qıgəyç'una Raxav yik'el qiyelee'e. Məng'ee
izrailybişe g'axuvuynbışis aaxvasda ciga huvu, manbı
mennecab yəqqı'n yır'q'əlqa savaak'al hav'u. Nya'a mana,
mane yice hav'yne işil-allá dişdiy qorkuna hi'sab hey'i?
26 Nəxdiy can nafas dena qek'a, həməxüdud iman çis
sik'ıyn işbi dena qek'a.

3 Yızın çocar, şoqa geeb mə'əllimər mookhecen. Şok'le
ats'an, şı, mə'əllimaaşə geed yır'q'i'n hi'sab qeles. **2**
Yişde gırğıng'vee gellesde işbişee bınah haa'a. Şavaayiy
cuvab eyheng'a bınah hidya'a, mana mu'mun, cussəcar
vuc xile aqqas əxəna insan vor. **3** Balkanaaşə şı eyhen
he'ecenva, şı mançine ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançile
qiyyab şı mana şas vukkanne suralqa alivk'ar haa'a.
4 İlyake, nimee xədin gamı ixheeyid, nimee ç'ak'in
mitsbı e'eeyid, man ar ulyorzulyung'vee k'ınne ruluka,
cus ikkanne suralqa he'ekka. **5** Mizenid həməxüd ha'a,
tanan sa k'ının sura ixheeyid, çincab vuc geeb xəbna
xhinne haagva. İlyakende, sa k'inne ts'ünqün bikırın
ç'alagcad gyoxhxhan ha'a. **6** Mizib ts'acab vobna. Miz
canane əzaabişde əree nekke qopkuvalla deşin əzaa

vod. Mançın insan bıkırra əqə'əna. Mana cehinnyamike
g'ooxha, qiyğab mançın 1'mı'rcab gyooxhan ha'a. (**Geenna**
g1067) **7** Gırgincad həyvanar, şit'yar, hadağvan həyvanar,
deryaheedin həyvanar, manbı insanaaşisse saq'vana'as
əxənbı. **8** Miz saq'vana'asmee insanaaşine neng'ussecab
vəəxə deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana
gyabat'ane zəhərika gyavts'u vob. **9** Şı mane mizeka
yişda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, insanaaşısib bed-düə
haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba
dişde ipxhin? **10** Sa ghalençecab şukurub, bed-düəəyib
qi'ğəəna. Yızın çocar, məxüd ixhes ikan deş. **11** Sa xhyan
ı'lqəəne cigeençe, sayangada yuguniy q'ap'in xhyan
ı'lqeç'ennexhe? **12** Yızın çocar, inciliyne yivesse zeytun,
tayangısseb inciliy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxdid, sa
xhyan ı'lqəəne cigeençe sayangada, yuguniy q'ap'in xhyan
ı'lqəən deşxhe. **13** Vuşde yi'q'nee, k'orana ək'elynanayiy
k'oran ats'alynana vornane? Vuceecar vuc axtı qidy'i,
hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne ı'mreeka, vucee
hi'iyn yugun işbi k'orane ək'elika hı'iva hagvecen. **14**
De'eş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yik'eeiyib paxılıyvalla
vobxhe, şucab şu axtiba vukmekka, şu məxüd hor
ha'a. **15** Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob,
mana ine dyunyeyne, insanna, şeyt'anikena vob. **16**
Nyaabiy insanaaşe conacab haa'a, paxılıyvallab vob,
maa'ad alikkı-gikkiy, geed pisvalybı eyxhe. **17** Xəənçena
k'orana ək'el alyapt'ına insan yik' məttina, siç'dekvana,
g'üvənana, mizelqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbi
ha'ana, neng'uncad sura ıqdyaqqaqana, aq'vasın hidya'ana
vorna. **18** İnsanaaşın uğoodıybıyy duşmaniyvallabı ç'ev

haa'anbı yugna toxum oozıynbışık akar. Məxbinbışe
qiygad qopkuvalın şagav sa'a.

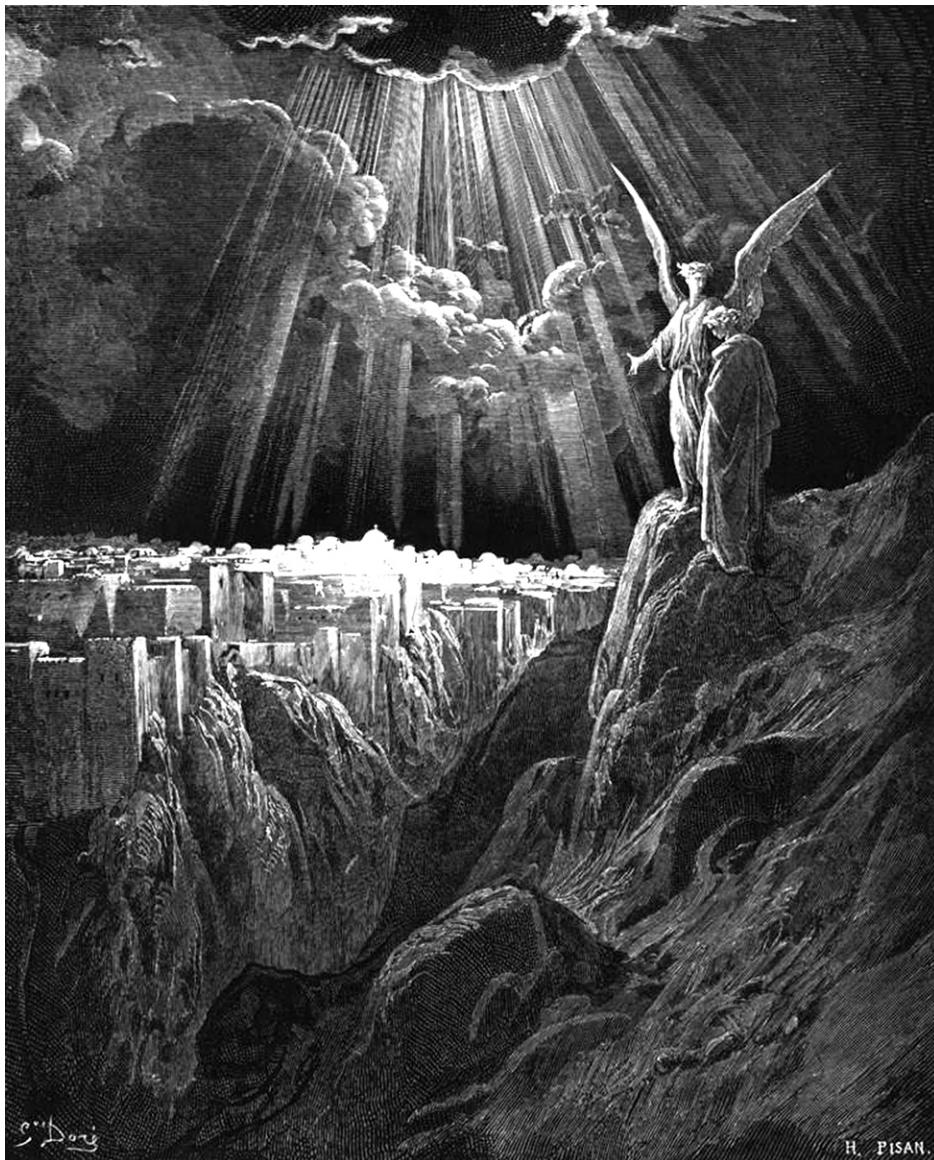
4 Nençene şos cuvabilqa abıy eyxhe, nya'a şoqa
aldapxhın-g'adapxhınıybı eyxhe? Nya'a, man şu abğançe
oodane xuruşbışike dişde vod? **2** Şos hucoomecad
ıkkang'a, şosse man xilel qa'as dəxəmee, şu insan gek'a.
Şu paxılıyvalla haa'a şos hucoomecad ıkkangmee, man kar
xilel qa'as dəxəmeyid, uğoodanbı. Şu Allahıke hideqqava,
şoqa man kar deş. **3** Şu man heqqanıd, şos heled deş. Şu
man vuşde kefike, pisde işbışis heqqava hidele. **4** Allahne
yəqqı'l qikkepç'ıynbı! Şok'le ats'a dişde, ine dyunyeykana
hambaziyvalla, Allahıkana duşmaniyvalla vobna? İne
dyunyeyka hambaziyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke
Allahıs duşman ha'a. **5** Sayid şosqa həməxüdmede qöö,
Muq'addasne Otk'unee həməxüdcadme otk'un: «Nya'a
Allahee dişde, şas rı'h huvu? Mang'us şı vukkan vuxhal-
alla, Mana öörəxə deş şı Cule ğayıri mering'us i'bəədat
ha'amee». **6** Mang'vee şas mançile hexxanab yugvalla
haa'ana. Mançıl-allad Muq'addasne Otk'unee inəxüd
eyhe: «Allahee cocab co axtiba vukkekkanbışda yəq
q'ats'aak'van, Cocab co axtiba vukdekkanbışmee Cuna
yugvalla haagva». **7** Mançıl-allab Allahee eyhençiqa
gyuv'ur-oza qeepxhe, iblisis ıkkanan hıma'a, manke iblisid
şoke hixvasın. **8** Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar
şos k'ane qixhes. Bınahnanbı, xileppı hogle, Allahne
yəqqı'l it'umba ulydobzuriybı vuşun yik'bı mətte'e.
9 Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gyaşa! Hasre vuşun əqəna
gyaaşuylqa, şadvallab derdılqa savk'lecen. **10** Rəbbine
ögiyl haaq'vre, Mang'veeyib şu axtı qaa'as. **11** Çocar,

sana-sang'une hək'ee pisin immeyhe. Şavaayiy çocune
hək'ee pisin eyhe, şavaayiy çoculena haa'a, məxrinq'vee
Q'aanunub pis haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe,
mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, mançina haakim
eyxhe. **12** Q'aanun Huvunar, Haakimir sa Allah vorna,
gyapt'asib g'attivxhan haa'asib vəəxəna saccu Mana vor.
Ğu vuşuna eyxhe, yiğne k'anering'us ğucar vake haakim
haa'a? **13** Həşde məxüd eyhenbiše k'ırı alixhxhecen:
«G'iynayee, g'iyqayee şı sa neneme şahareeqa hapk'ın,
maa sa senna avxu, kar alışsu massa huvu, pil ha'as». **14**
Mançilqa axvee, şok'le g'iyqa vuk'lelqa hucoome qales
ats'ad deş. Yişda i'mi'r hucoo eyxhen karne? Sık'inna
gahna g'ecene, qiyğad ayk'anne booğak akar. **15** Mançilesa
şu eyhe: «Rəbbis ıkkıykınee, hidyapt'ı avxvee, manayee,
mebnayee iş haa'a». **16** Həşdemee şu, gırğın vuşde xiledin
xhinne, gırğın şosse əxən xhinne yuşan haa'a. Məxüb
yuşan hav'uy qotkuda deş vod. **17** Şavuk'leyiy vucee
yugun ha'as ıkkanca ats'a, yicid hidya'a, məxrinq'vee
bınah haa'a.

5 Həşde, kar geednanbı şu zal k'ırı alixhxhe. Vuşde
vuk'lelqa qalesde yiğbışıl-alla hülööbəxə gyaşa. **2**
Vuşun kar qı'çıyn, tanalqa alya'anbid guvayn otxun. **3**
Vuşun k'inəəğəyiy nuk'ra pasın aqqı. Mançilin pas vuşde
aq'veeqa ulyozaras, mançın şu ts'ayın xhinne gyooxhan
haa'as. Q'iyaamatın yiğ qadi hiyxhar vod, şumee kar
sı'ijke aats'e deş. **4** Şu vuşun cigabı qiyşalanbışis hək'
quvu deş. Həşde mançın vuşde aq'veeqa ts'ir haa'a.
Xəybışde Xəring'uk'le Rəbbik'le qivişalanbı hülööbəxə
gyaaşuy g'ayxhiyn. **5** Şu ç'iyeyne aq'val gyavts'u-

gyuvxhu, şos ikkananbı ha'a iviykır. Şu gyatt'asde həyvanaaşə xhinne otxhuniy otxhun. **6** Şu şok sidet'uyne qorkung'une, hidi'iyncad kar gardanaqa gixhxhı, mana gik'u. **7** Yızın çocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabırkı he'e. İlyaaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee gıranın şagav aleylesmee nimee sabırı kayiy eyxhe. Mana tsuvuliynıd yuxhxhaniynıd gyoğiybı ixhesmee, sabırıle g'e'exhxha deş. **8** Şunab sabırıka, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qariy k'ane qıxha vod. **9** Yızın çocar, şolqa cuvab qidyadıynemee, sana-sang'ulena himaa'a. Yişda Haakim qalesin yiğid k'ane qıxha vod. **10** Yızın çocar, Rəbbine doyule yuşan haa'ane peyğambaraşike misaal aleet'e, əq'übəbişis ööpxü, sabır hı'iy xət qixhe. **11** Şı baxtivararva ööpxüriybışık'le eyhe. Şok'le əyi'b peyğambarne sabirene hək'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an Rəbbe nekke qiyğa mang'us xayir-düə hoole. Xudaavanda geer rəhı'mıkana, yik' gyotxhanna ixhayl-allı məxüd ha'a. **12** Yızın çocar, mısacad xəəlqan, ç'iyelqan nişılıcadalla k'in g'imiyasar. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Deşxheene, şu mançıl-allı Allahıke cuvab alyaat'as. **13** Vuşde neng'veemecab əq'üba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaahi qəpqe. **14** Şoqa ik'arna vorxhee, iman ha'anbışde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre manbışed Rəbbine doyule düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen. **15** İmanıka hav'uyne düəyn mana yug qa'asda, Rəbbe mana g'elil qa'asda. Ik'arang'vee binah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une binahıler ilyheç'esda. **16** Sana-sang'uk'le şu hı'jyn binahı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbı he'e yug

qepxhecenga. Qorkung'une düäysse geed kar ha'as
əxə. **17** İlyas peyğambarır şina xhineena insan ıxha.
Mang'vee yik'eençe gyoğiy mexhecenga düə haa'a.
Mançile qiyğa xhebille sennayiy yixhibile vazna gyoğiy
eyxhe deş. **18** Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee,
xəybışe gyoğiy gyoğ'a, ç'iyeynid kar aleylya'a. **19** Yizin
çocar, vuşda nenamecar Allahne yəqqı'l le sark'ilee, şunar
mana qorkune yəqqı'lqa sak'al he'ee, **20** manke şok'le
ats'axhxhe, şu mana qik'uyke g'attixhan hı'ı, geedne
bınahbışike havacı.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Tsakhur---Tsakhur-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

Acts 3:21
Acts 15:18

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11

Romans 1:25
Romans 9:5

1 Peter 5:11
2 Peter 3:18

Romans 11:36
Romans 12:2

1 John 2:17
2 John 1:2

Romans 16:27
1 Corinthians 1:20

Jude 1:13
Jude 1:25

1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7

Revelation 1:6
Revelation 1:18

1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18

Revelation 4:9
Revelation 4:10

1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11

Revelation 5:13
Revelation 7:12

2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9

Revelation 10:6
Revelation 11:15

aīdios

Romans 1:20
Jude 1:6

2 Corinthians 11:31

Revelation 14:11

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Yəhye 4:14
Yəhye 6:51
Yəhye 6:58
Yəhye 8:35
Yəhye 8:51
Yəhye 8:52
Yəhye 9:32
Yəhye 10:28
Yəhye 11:26
Yəhye 12:34
Yəhye 13:8
Yəhye 14:16

Galatians 1:4
Galatians 1:5

Revelation 15:7
Revelation 19:3

Ephesians 1:21
Ephesians 2:2

Revelation 20:10
Revelation 22:5

Ephesians 2:7
Ephesians 3:9

Revelation 18:8

Ephesians 3:11
Ephesians 3:21

Matta 19:16

Ephesians 6:12
Philippians 4:20

Matta 19:29

Colossians 1:26
1 Timothy 1:17

Matta 25:41

1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10

Matta 25:46

2 Timothy 4:18
Titus 2:12

Mark 3:29

Luka 10:25
Titus 2:12

Mark 10:17

Cühüt'yaasıs 1:2
Cühüt'yaasıs 1:8

Mark 10:30

Cühüt'yaasıs 5:6
Cühüt'yaasıs 6:5

Luka 16:9

Cühüt'yaasıs 6:20
Cühüt'yaasıs 7:17

Luka 18:18

Cühüt'yaasıs 7:21
Cühüt'yaasıs 7:24

Luka 18:30

Cühüt'yaasıs 7:28
Cühüt'yaasıs 9:26

Yəhye 3:15

Cühüt'yaasıs 9:26
Cühüt'yaasıs 11:3

Yəhye 3:16

Cühüt'yaasıs 13:8
Cühüt'yaasıs 13:21

Yəhye 3:36

Cühüt'yaasıs 13:21
1 Peter 1:23

Yəhye 4:14

Cühüt'yaasıs 7:21
Cühüt'yaasıs 7:24

Yəhye 4:36

Cühüt'yaasıs 7:28
Cühüt'yaasıs 9:26

Yəhye 5:24

Cühüt'yaasıs 9:26
Cühüt'yaasıs 11:3

Yəhye 5:39

Cühüt'yaasıs 11:3
Cühüt'yaasıs 13:8

Yəhye 6:27

Cühüt'yaasıs 13:8
Cühüt'yaasıs 13:21

Yəhye 6:40

Cühüt'yaasıs 13:21
1 Peter 1:23

Yəhye 6:47

Cühüt'yaasıs 13:21
1 Peter 1:23

Yəhye 6:54

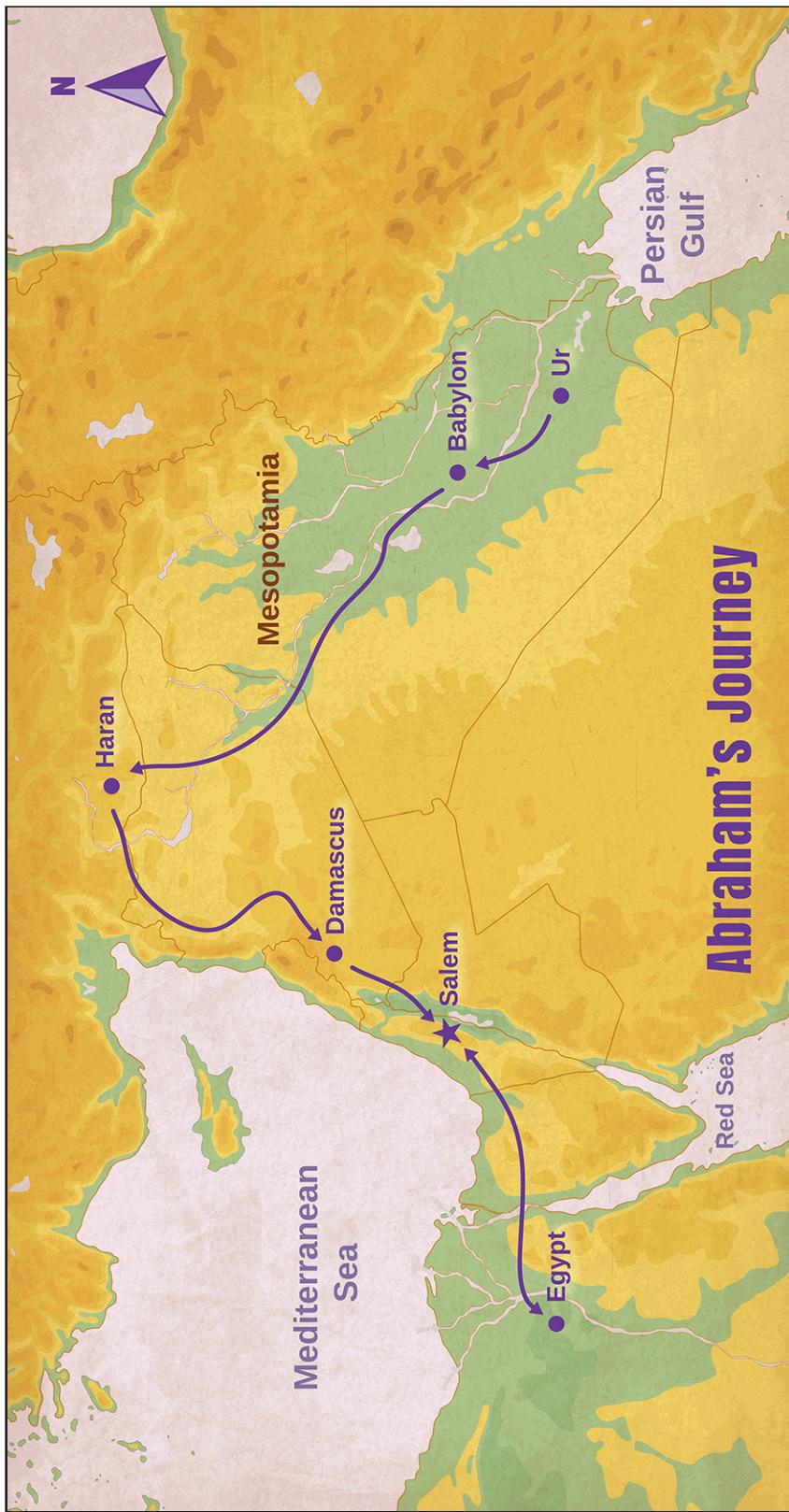
Cühüt'yaasıs 13:21
1 Peter 1:23

Yəhye 6:68

aiōnios

Matta 18:8

Yəhyə 10:28	Mark 9:45	Psalms 116:3
Yəhyə 12:25	Mark 9:47	Psalms 139:8
Yəhyə 12:50	Luka 12:5	Psalms 141:7
Yəhyə 17:2	Yaaq'ub 3:6	Sileymann uvhiybı 1:12
Yəhyə 17:3		Sileymann uvhiybı 5:5
Acts 13:46		Sileymann uvhiybı 7:27
Acts 13:48	Matta 11:23	Sileymann uvhiybı 9:18
Romans 2:7	Matta 16:18	Sileymann uvhiybı 15:11
Romans 5:21	Luka 10:15	Sileymann uvhiybı 15:24
Romans 6:22	Luka 16:23	Sileymann uvhiybı 23:14
Romans 6:23	Acts 2:27	Sileymann uvhiybı 27:20
Romans 16:25	Acts 2:31	Sileymann uvhiybı 30:16
Romans 16:26	1 Corinthians 15:55	Mə'əllim 9:10
2 Corinthians 4:17	Revelation 1:18	Song of Solomon 8:6
2 Corinthians 4:18	Revelation 6:8	Isaiah 5:14
2 Corinthians 5:1	Revelation 20:13	Isaiah 7:11
Galatians 6:8	Revelation 20:14	Isaiah 14:9
2 Thessalonians 1:9		Isaiah 14:11
2 Thessalonians 2:16		Isaiah 14:15
1 Timothy 1:16	Revelation 19:20	Isaiah 28:15
1 Timothy 6:12	Revelation 20:10	Isaiah 28:18
1 Timothy 6:16	Revelation 20:14	Isaiah 38:10
2 Timothy 1:9	Revelation 20:15	Isaiah 38:18
2 Timothy 2:10	Revelation 21:8	Isaiah 57:9
Titus 1:2		Ezekiel 31:15
Titus 3:7		Ezekiel 31:16
Philemon 1:15	Ts'etta 37:35	Ezekiel 31:17
Cühüt'yaasış 5:9	Ts'etta 42:38	Ezekiel 32:21
Cühüt'yaasış 6:2	Ts'etta 44:29	Ezekiel 32:27
Cühüt'yaasış 9:12	Ts'etta 44:31	Hosea 13:14
Cühüt'yaasış 9:14	Raq'ambi 16:30	Amos 9:2
Cühüt'yaasış 9:15	Raq'ambi 16:33	Yunus 2:2
Cühüt'yaasış 13:20	Q'aanun q'öb'es 32:22	Habakkuk 2:5
1 Peter 5:10	1 Şamuelin 2:6	
2 Peter 1:11	2 Şamuelin 22:6	
1 John 1:2	1 Paçħahaasin 2:6	
1 John 2:25	1 Paçħahaasin 2:9	
1 John 3:15	Job 7:9	
1 John 5:11	Job 11:8	
1 John 5:13	Job 14:13	
1 John 5:20	Job 17:13	
Jude 1:7	Job 17:16	
Jude 1:21	Job 21:13	
Revelation 14:6	Job 24:19	
	Job 26:6	
eleēsē	Psalms 6:5	
Romans 11:32	Psalms 9:17	
	Psalms 16:10	
Geenna	Psalms 18:5	
Matta 5:22	Psalms 30:3	
Matta 5:29	Psalms 31:17	
Matta 5:30	Psalms 49:14	
Matta 10:28	Psalms 49:15	
Matta 18:9	Psalms 55:15	
Matta 23:15	Psalms 86:13	
Matta 23:33	Psalms 88:3	
Mark 9:43	Psalms 89:48	

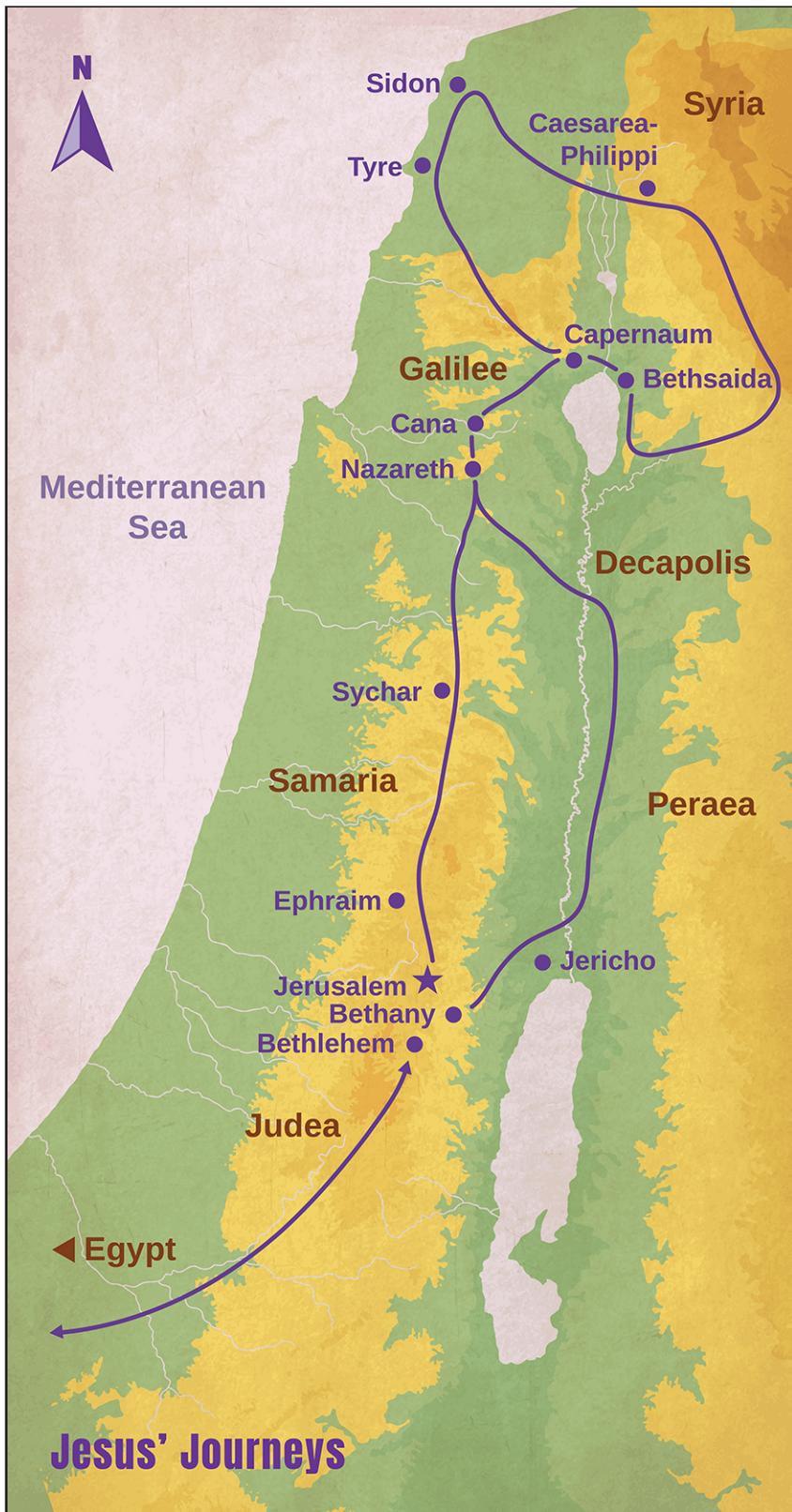
Abraham's Journey

Allahee qortulıng'a, cun xav g'aleççu, İbrəham inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'iri alixxħħu, ayk'an. Manq'ukle nyaqqa i'qavacar dyats'a yeqqilqaa qiegħċe.

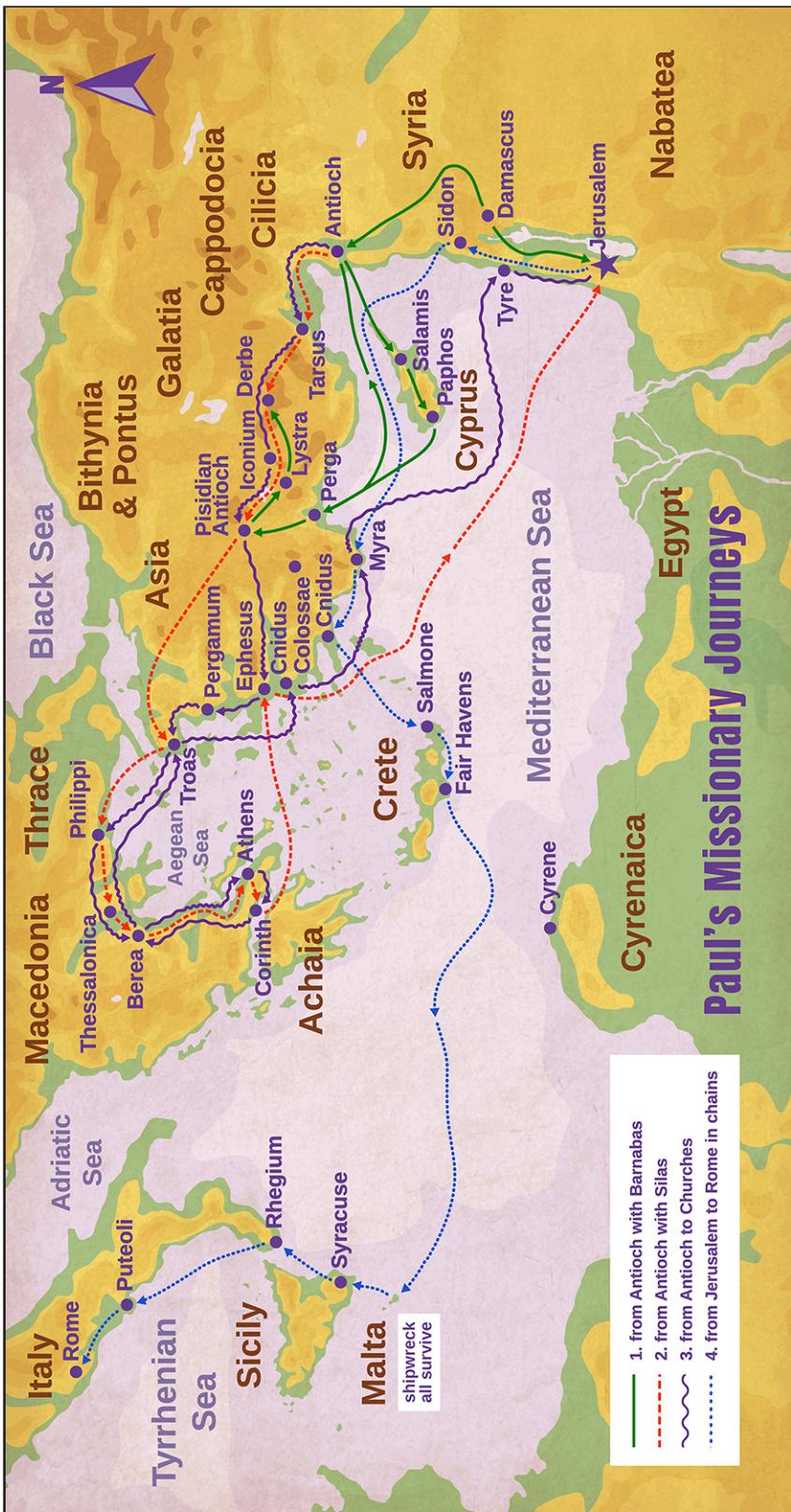
- Cühüt'yaasış 11:8

Fironee millet g'ayqyng'a, Allahee manbi Filistiinaşine cıgabosile k'ena yaqq cit 'aba vuxheyib quvqekka des. Allahee eyhen:
Maa'dab manbşıka muhariba hav'eene, manbşıe sayid fıkırı badal hı'l Misırqacab sıviykal. - Qigeepçiy 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"
Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

- Adam and Eve created
Tubal-cain forges metal
- Enoch walks with God
- Methuselah dies at age 969
- God floods the Earth
- Tower of Babel thwarted
- Abraham sojourns to Canaan
- Jacob moves to Egypt
- Moses leads Exodus from Egypt
- Gideon judges Israel
- Ruth embraces the God of Israel
- David installed as King
- King Solomon builds the Temple
- Elijah defeats Baal's prophets
- Jonah preaches to Nineveh
- Assyrians conquer Israelites
- King Josiah reforms Judah
- Babylonians capture Judah
- Persians conquer Babylonians
- Cyrus frees Jews, rebuilds Temple
- Nehemiah rebuilds the wall
- Malachi prophesies the Messiah
- Greeks conquer Persians
- Seleucids conquer Greeks
- Hebrew Bible translated to Greek
- Maccabees defeat Seleucids
- Romans subject Judea
- Herod the Great rules Judea**

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people
- Jim Elliot martyrdom in Ecuador
- John Williams reaches Polynesia
- Zinzendorf leads Moravian mission
- Japanese kill 40,000 Christians
- Jesuits reach Mexico
- Martin Luther leads Reformation
- Gutenberg prints first Bible
- Franciscans reach Sumatra
- Ramon Llull trains missionaries
- Crusades tarnish the church
- The Great Schism
- Adalbert martyrdom in Prussia
- Bulgarian Prince Boris converts
- Boniface reaches Germany
- Alopen reaches China
- Longinus reaches Alodia / Sudan
- Saint Patrick reaches Ireland
- Carthage ratifies Bible Canon
- Ulfilas reaches Goth / Romania
- Nicæa proclaims God is Trinity
- Denis reaches Paris, France
- Tertullian writes Christian literature
- Titus destroys the Jewish Temple
- Paul imprisoned in Rome, Italy
- Thomas reaches Malabar, India
- Peter reaches Gentile Cornelius
- Holy Spirit empowers the Church**

Jesus Christ born 4 B.C.
(The Annals of the World, James Usher)

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?

		When?						
		Innocence		Fallen		Glory		
	Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth
God	Father	God's Perfect Fellowship	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16	Pre-Incarnate, John 8:58 Everywhere, Psalm 139:7	Incarnate, John 1:14 Indwelling Believers, John 14:17	Paradise, Luke 23:43	God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City
	Son	John 10:30						All Restored Acts 3:21
	Holy Spirit							
	Living Mankind							
	Deceased Believing Mankind							
	Deceased Unbelieving Mankind							
	Holy Angels							
	Imprisoned Angels							
	Fugitive Angels							
	First Beast Demon							
	False Prophet Demon							
	Satan							
		Who?						
		Angels		Fallen Angels		Fallen Angels		
		Thalaasa, Rev 20:13		Prepared for the Devil and his Angels		Prepared for the Devil and his Angels		
		Rebelling Against Christ		Lake of Fire Revelation 19:20		Lake of Fire Revelation 19:20		
		Accusing Mankind		Mat 25:41 Rev 20:10		Mat 25:41 Rev 20:10		
		1 Peter 5:8 and Revelation 12:10		Abyss Revelation 20:2		Abyss Revelation 20:2		

Destiny

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels.'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Mancıl-allab həpk'in gurgme mülətəsi ke Yizm telebabı he'e, manlı Dekkne, Dixene, sayıb Muq'addasne Rı'hı'nə doyuka xhineeqa kyoog'u giçəpxi'ybi alext'e'e.

- Matta 28:19